Beretning

om

Kongeriget Norges økonomiske Tilstand

i Aarene 1846—1850 med tilhørende Tabeller.

Efter Foranstaltning af Departementet for det Indre udarbeidet og trykt i Forbindelse med de af Rigets Amtmænd afgivne specielle Beretninger.

Christiania 1853.

Trykt i det Wulfsbergske Bogtrykkeri ved A. S. Elling.

Indhold.

Departementet for det Indres underdanigste Foredrag af 26de Februar 1853 . . . . . Side I—LVII.
Beretning fra Stiftamtmanden i Christiania . . . . . Litr. A.
— : Amtmanden i Agershuus Amt . . . . . — B.
— : — : Smaalenenes — . . . . . — C.
— : — : Hedemarkens — . . . . . — D.
— : — : Christians — . . . . . — E.
— : — : Buskeruds — . . . . . — F.
— : — : Jarlsbergs og Laurvigs Amt . . . . . — G.
— : — : Bratsbergs — . . . . . — H.
— : — : Nedenæs og Robygdelagets — . . . . . — I.
— : — : Liister og Mandals — . . . . . — K.
— : — : Stavangers — . . . . . — L.
— : — : Søndre Bergenhuus — . . . . . — M.
— : Stiftamtmanden i Bergen . . . . . — N.
— : Amtmanden i Nordre Bergenhuus Amt . . . . . — O.
— : — : Romsdals — . . . . . — P.
— : — : Søndre Throndhjems — . . . . . — Q.
— : — : Nordre Throndhjems — . . . . . — R.
— : — : Nordlands — . . . . . — S.
— : — : Finmarkens — . . . . . — T.

Tabeller det hele Rige vedkommende:

Nr. 1 Tabel over de i Riget Ægteviede, Fødte og Døde i Aarene 1846—1850 . . . . . Side 2—3.
Nr. 2 — over Antallet af de fra Riget udvandrede Personer i Aarene 1846—1850 . . . — 4.
Nr. 3 — over Antallet af de i Riget værende Bygdemagasiner og deres Status ved Udgangen af Aaret 1850 . . . . . — 5.
Nr. 4 — over Antallet af de i Riget værende Jordebrug og deres Matrikulskyld ved Udgangen af 1850 samt af de i Aarene 1846—1850 udskiftede Brug m. m. . . — 6—7.
Nr. 5 — over Jernværkernes Produktion i Aarene 1846—1850 . . . . . — 8.
Nr. 6 — over de i Rigets Landdistrikter værende Fabrikker og Manufakturer samt andre Industrianlæg ved Udgangen af Aaret 1850 . . . . . — 9—19.
Nr. 7 — over de i Rigets Kjøbstæder og Ladesteder værende Fabrikker, Manufakturer og andre Industrianlæg ved Udgangen af Aaret 1850 . . . . . — 20—29.
Nr. 8 — over de i Femaaret 1846—1850 nybyggede Fartøier over 3 Kommercelæster . . — 30.
Nr. 9 — over de i Kjøbstæderne og Ladestederne værende Haandværkere ved Udgangen af Aaret 1850 . . . . . — 31—45.
Nr. 10 — over de i Rigets Kjøbstæder og Ladesteder værende Handlende, Skippere m. m. ved Udgangen af Aaret 1850 . . . . . — 46—47.
Nr. 11 — over de i Riget værende Landhandlere ved Udgangen af Aaret 1850 . . . . — 48.
Nr. 12 — over Milelængden af de i Riget ved Udgangen af 1850 med Hjulredskab fremkommelige offentlige Veie . . . . . — 48.
Nr. 13 — over de paa Christiania Børs noterede Kourser paa Hbgr. Bco. og £ Sterl. i Aarene 1846—1850. . . . . — 49.

Nr. 14 Tabel over Toldintraderne ved Rigets samtlige Toldsteder i Aarene 1846—1850. . . Side 50.
Nr. 15 — over de fældede Rovdyr, for hvis Ødelæggelse der af Amtskommunerne er udbetalt Præmier i Aarene 1846—1850. . . . . — 51—53.
Nr. 16 — over de i Rigets Landdistrikter i hvert af Aarene 1846—1850 thinglæste Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme . . . . . — 54—57.
Nr. 17 — over de i Rigets Landdistrikter i hvert af Aarene 1846—1850 aflæste Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme. . . . . — 58—61.
Nr. 18 — over de i Rigets Landdistrikter i 1846—1850 afhændede faste Eiendomme. . . — 62—65.
Nr. 19 — over de i Rigets Landdistrikter i 1846—1850 afholdte Exekutioner og Udpantninger — 66—67.
Nr. 20 — over de i Rigets Kjøbstæder i hvert af Aarene 1846—1850 thinglæste Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme . . . . . — 68—69.
Nr. 21 — over de i Rigets Kjøbstæder i hvert af Aarene 1846—1850 aflæste Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme. . . . . — 70—71.
Nr. 22 — over de i Rigets Kjøbstæder i hvert af Aarene 1846—1850 afhændede faste Eiendomme — 72—73.
Nr. 23 — over de i Rigets Kjøbstæder i hvert af Aarene 1846—1850 afholdte Exekutioner og Udpantninger . . . . . — 74—75.
Nr. 24 — over Assuranceſummerne i den almindelige Brandkasse ved Udgangen af Aaret 1850 — 76—77.
Nr. 25 — over de i Riget værende Sparebanker samt deres Status ved Udgangen af Aaret 1850 — 78—80.
Nr. 26 Forklaring over Fattigvæsenet paa Landet for Aaret 1850 . . . . . — 81.
Nr. 27 Forklaring over Fattigvæsenet i Kjøbstæderne og Ladestederne for Aaret 1850 . . . — 82—83.
Nr. 28 Generalopgave over Skoleregnskaberne for Aaret 1850 . . . . . — 84—85.
Nr. 29 Opgave over Sorenskrivertolden i 1850 . . . . . — 86—87.
Nr. 30 Opgave over Lensmands-Told og Løn samt Thingholdspenge i 1850 . . . . . — 87.
Nr. 31 Oversigt over de af Rigets Amtsformandskaber i Aaret 1846 til Bestridelse af Amtskommunernes Udgifter i Regnskabsaaret 1846—1847 bevilgede og udlignede Summer — 88.
Nr. 32 Oversigt over de af Rigets Amtsformandskaber i Aaret 1847 til Bestridelse af Amtskommunernes Udgifter i Regnskabsaaret 1847—1848 bevilgede og udlignede Summer — 89.
Nr. 33 Oversigt over de af Rigets Amtsformandskaber i Aaret 1848 til Bestridelse af Amtskommunernes Udgifter i Regnskabsaaret 1848—1849 bevilgede og udlignede Summer — 90—91.
Nr. 34 Oversigt over Amternes Indtægter og Udgifter i Regnskabsaaret 1848—1849 samt over Amtsudligningen i 1849 . . . . . ad — 96.
Nr. 35 Oversigt over Amternes Indtægter og Udgifter i Regnskabsaaret 1849—1850 samt over Amtsudligningen i 1850 . . . . . ad — 96.
Nr. 36 Sammendrag af de fra Kjøbstæderne og Ladestederne indkomne Extrakter af Kommune-Regnskaberne for Aaret 1846 ad — 96.
Nr. 37 Do. Do. Do. for Aaret 1847 ad — 96.
Nr. 38 Do. Do. Do. for Aaret 1848 ad — 96.
Nr. 39 Do. Do. Do. for Aaret 1849 ad — 96.
Nr. 40 Do. Do. Do. for Aaret 1850 ad — 96.
Nr. 41 Extrakt af Havnekasse-Regnskaberne for 1850 . . . . . — 92—93.
Nr. 42 Norske Fartøier afgaaede med Ladning fra fremmede til fremmede Steder i Aarene 1846—1850 . . . . . — 94—95.

Aftryk

af Departementet for det Indres underdanigſte Foredrag, dateret 26de Februar 1853.

De Beretninger, ſom det ved Kongl. Reſolutioner af 11te October 1825, 10de September 1827 ſamt 23de December 1839 naadigſt er befalet Amtmændene at afgive hvert femte Aar angaaende de dem betroede Diſtrikters økonomiſke Tilſtand ere nu tilligemed de dertil hørende Tabeller indkomne for Femaaret 1846—1850, og idet Departementet herved underdanigſt tillader ſig at fremlægge diſſe, ſkulde man næſt at bemærke, at man for at vinde Tid allerede har i Henhold til Kgl. Reſolution af 23de December 1839 ladet ſelve Beretningerne trykke **in extenso**, underdanigſt ledſage diſſe med følgende Overſigt over den ſtedfundne Forøgelſe i Rigets Folkemængde ſamt over dets vigtigſte Næringsveie og økonomiſke Forhold i det nævnte Femaar, hvortil man ſluttelig ſkal føie en Overſigt over de vigtigſte kommunale Udgifter og Indtægter ved Femaarets Udgang.

Siden den i Begyndelſen af Aaret 1846 i hele Riget foretagne almindelige Folketælling har ingen ſaadan fundet Sted. Af den Tabel over Ægteviede, Fødte og Døde, ſom herved fremlægges under No. 1, vil det imidlertid erfares, at Overſkuddet af Fødte i alle 5 Aar har udgjort 82,398 og da Rigets Folkemængde efter den nævnte Folketælling i det Hele beløb ſig til 1,329,616, deri indbefattet de under Tællingen paatrufne af 1,145 Perſoner beſtaaende omflakkende Fantefølger eller Tatere, ſkulde den ved Udgangen af 1850 oploebe til 1,412,014. Ganſke nøiagtig kan imidlertid denne Beregning af Folkemængden ikke være, ſelv under Forudſætning af, at de indkomne Fortegnelſer over Fødte og Døde ere fuldkommen paalidelige, da derved intet Hensyn er taget til Ind- og Udvandrede. I det ſiden 1815 forløbne Tidsrum har Folkemængden ved de ſtedfundne Folketællinger, navnlig i 1825, viiſt ſig at være ſtørre end den ifølge Overſkuddet af de Fødte ſkulde være. Det er imidlertid at antage, at der heri vil viſe ſig en Forandring paa Grund af den i de ſenere Aar tiltagne Udvandring til Nordamerika.

Denne Udvandring har i det forløbne Femaar ifølge vedlagte Tabel No. 2, der er udarbeidet efter de af Rigets Overøvrigheder paa Departementets Begjæring indhentede Oplysninger, udgjort 10,779 Individer, og man kan derfor formeentlig ikke anſætte Rigets Folkemængde ved Udgangen af 1850 til ſynderlig over 1,400,000.

Efter Liſterne ſkulde det aarlige Overſkud af Fødte i Gjennemſnit udgjøre 16,480 eller omtrent 1,20 pCt. af Folkemængden, altſaa noget mindre i Forhold end i det næſtforegaaende Ovinqvennium, da det aarlige Overſkud i Gjennemſnit var 1,29 pCt. af Folkemængden, men betydeligt ſtørre end i Femaaret fra 1836—1840, da det kun udgjorde 0,79 aarlig i Gjennemſnit. Den ſtigende Progreſſion i Folkeforøgelſen, ſom Femaaret 1841—1845 frembød i Modſætning til det foregaaende Femaar, er ſaaledes i det ſidſt afvigte Ovinqvennium noget aftaget, et Reſultat, ſom er let forklarligt, naar det erindres, at medens det første Femaar henhørte til de meget heldige Perioder, indtraf der i det Tidsrum, hvorom der her er Spørgsmaal, flere af de Begivenheder, ſom ere ugunſtige for Folkemængdens Tilvæxt, ſaaſom Dyrtid i 1847 over det hele Rige, Misvæxt i flere Aar i det Nordenfjeldſke og uheldige Konjunkturer for flere Næringsveie i en Deel af Perioden ſom Følge af Begivenhederne i 1848. Ved at ſammenligne Liſterne over Fødte og Døde for begge diſſe Ovinqvennier, vil det ſees, at denne aftagende Progreſſion mere har havt ſin Grund i ſtigende Mortalitet end i Aftagende af Fødslerne. Medens der i Aarene 1841—1845

i det Hele døde 122,165 eller i Gjennemsnit 24,433 aarlig, døde der i Aarene 1846—1850 128,489 eller i Gjennemsnit 25,698 aarlig. De Fødtes Antal udgjorde derimod i Aarene 1841—1845 ialt 195,401 eller i Gjennemsnit aarlig 39,080, men i 1846—1850 ialt 210,887 eller i Gjennemsnit aarlig 42,178. Det hele Overskud af Fødte var saaledes i Periodens første Femaar 83,236 eller i Gjennemsnit 16,647 aarlig, men i dens sidste Femaar 82,398 eller i Gjennemsnit 16,480 aarlig. Det er fornemmelig Aarene 1847 og 1848, der frembyde de ugunstigste Resultater i det sidste Femaar. Dødsfaldenes Antal steg nemlig i 1847 fra 23,887, som det udgjorde i 1846, til 27,489 og i det følgende Aar til 27,916, og Overskudet af de Fødte sank derfor i disse Aar ned til resp. 14,121 og 12,638. I det paafølgende Aar hjemsøgtes en Deel af Bergens Stift og Stavanger Amt af den asiatiske Cholera, der i det Hele bortrev omtr. 1,100 Mennesker, men Mortaliteten for dette Aar var dog omtrent 2,700 mindre end i 1848. I 1850 viste Cholera sig i Christiania og nærmeste Omegn, men greb saa lidt omkring sig, at den ingen mærkelig Indflydelse kunde have paa Mortaliteten.

Sammenligner man de forskjellige Stifter, da har Overskuddet af Fødte i hele Femaaret været størst i Christiania og Christiansands Stifter, nemlig resp. 6,97 og 6,87 pCt. af Folkemængden, dernæst i Tromsø Stift, hvor det har udgjort 5,46 pCt. og mindst i Trondhjems og Bergens Stifter, hvor det ikke har været mere end resp. 4,65 og 4,06 pCt. Den ved Udvandringen til Nordamerika stedfundne Formindskelse i Folkemængden falder næsten udelukkende paa de 3 sydlige Stifter, da der fra Søndre og Nordre Trondhjems samt Romsdals Amter kun er udvandret 87 Personer; fra Tromsø Stift er ingen Udvandring foregaaet, hvorimod der fremdeles er flyttet Norske dertil fra de andre Stifter ligesom ogsaa en Deel Udlændinger især Qvæner.

Antallet af de Fødte har i hele Riget i Femaaret udgjort 15,31 pCt. af Folkemængden eller aarlig i Gjennemsnit forholdt sig til Folkemængden som 1 : 32,66 og været størst i Tromsø Stift, nemlig 16,08, dernæst i Christiania og Christiansands Stifter nemlig resp. 15,91 og 15,82 pCt. og mindst i Bergens og Trondhjems Stifter nemlig resp. 14,61 og 13,48 pCt. Forholdet mellem de ægte og samtlige Fødsler i Femaaret var:

i Christiania	Stift	1:	10,79	eller de	forstnævnte	udgjorde af	samtlige	9,27 pCt.
i Christiansands	Do.	1:	31,33	—	—	—	—	3,19 —
i Bergens	Do.	1:	17,91	—	—	—	—	5,58 —
i Trondhjems	Do.	1:	7,00	—	—	—	—	14,28 —
i Tromsø	Do.	1:	9,09	—	—	—	—	11,01 —
i hele Riget		1:	11,80	—	—	—	—	8,47 —

Antallet af de Døde i hele Riget i samme Tidsrum har været 9,16 pCt. af Folkemængden eller Antallet af de aarligen Døde forholdt sig i Gjennemsnit til Folkemængden som 1 : 54,60. I Trondhjems, Christiania og Christiansands Stifter har Dødeligheden været omtrent eens, nemlig resp. 8,68 pCt., 8,78 og 8,79 pCt. og størst i Bergens og Tromsø Stifter nemlig 10,37 og 10,39 pCt.

Af samtlige Døde omkom ved ulykkelige Hændelser:

i Christiania	Stift	1	af hver		41
i Christiansands	Do.	1	=	—	30
i Bergens	Do.	1	=	—	28
i Trondhjems	Do.	1	=	—	26
i Tromsø	Do.	1	=	—	11
i hele Riget		1	=	—	27.

Selvmorderne forholdt sig til samtlige Døde:

i Christiania	Stift	som	1: 129
i Christiansands	Do.	som . .	1: 266
i Bergens	Do.	= . . .	1: 276
i Trondhjems	Do.	= . . .	1: 165
i Tromsø Stift		som	1: 202
i hele Riget		som	1: 172.

Gjennemsnitsantallet af de i Femaaret aarligen indgaaede Ægteskaber forholder sig til Folkemængden som 1: 131,18 og er altsaa større end i Tiaaret fra 1836—1845, da Forholdet var som 1: 137. Det største Antal indgaaede Ægteskaber falder for Aaret 1846 nemlig 11,152, det mindste for 1847, da det udgjorde 9,890.

Ved Udregningen af de ovenfor anførte Forholdstal mellem Fødte og Ægteviede i Femaarsperioden og Folketallet er fulgt den Regel, at man har beregnet, hvad dette sidste efter Overskuddet af Fødte vilde udgjøre for hvert af de 5 Aar, hvorefter alle 5 Aars Folkemængde er lagt sammen og divideret med 5, hvilket formeentlig giver det rigtigste Middeltal. Derimod er Antallet af de Døde beregnet i Forhold til Antallet af de Individer, der i Løbet af ethvert Aar have levet, saaledes nemlig, at man for ethvert Aar har ansat Folkemængden til hvad den vilde udgjøre, naar man til dens Størrelse ved der fo-

regaaende Aars Udgang lægger Antallet af samtlige i Aarets Løb Fødte. Med Hensyn til Folkemængden i de enkelte Stifter maa det imidlertid bemærkes, at denne, foruden at være paavirket af den ovenfor antydede Ind- og Udvandring, tillige maa have lidt nogen Forandring ved Omflytninger fra det ene Distrikt til det andet, over hvilke ingensomhelst Opgaver haves. Til de Dødfødte er intet Hensyn taget undtagen ved Udregningen af Forholdet mellem uægte og ægte Fødsler, hvor man har anseet det rigtigst at medtage dem.

* * *

Efter saaledes at have meddeelt de væsentligste Resultater af de af Geistligheden afgivne Lister over Fødte, Døde og Ægteviede for den her omhandlede Femaarsperiode, skal Departementet gaae over til at meddele en Oversigt over de vigtigste Næringsveies Tilstand i det samme Tidsrum og derunder først over **Agerbruget.** Forelobig maa det herved bemærkes, at da Opgaver over Udsæd, Avl og Kreaturhold alene afgives i Forbindelse med Folketællingerne, har man for det sidst forløbne Femaar ingen detaillerede Oplysninger herom at støtte sig til.

I dets underdanigste Indberetning af 2den October 1847 over Femaarene 1841—1845 bemærkede Departementet angaaende Agerbrugets daværende Tilstand, at „uagtet Agerbruget paa flere Steder endnu staaer paa et lavt Trin og ingen iøinefaldende Fremskridt har gjort, hvortil Grunden er deels Almuens Vedhængen ved det Gamle, deels lokale og klimatiske Forhold, der paa mange Steder ikke tillade Jordforbedringer i det Større, deels i manglende Udskiftning, deels i Almuens Forkjærlighed for andre Næringsveie, saasom Fiskeri, overdreven Skovdrift, paa sine Steder Leverancer og Kjørsel af Kul og andet Brændemateriale for Værkerne m. V., saa maa det paa den anden Side dog erkjendes, at Jordbruget paa mange Steder har i den her omhandlede Periode gjort betydelige Fremskridt, ligesom Lysten til at bringe denne Hovednæringsvei til større Fuldkommenhed nu næsten overalt spores, saa at Udsigterne for Fremtiden i denne Henseende mærkeligen have forbedret sig.“ Denne Skildring passer vistnok i det Hele ogsaa for det senere tilendebragte Femaar, ligesom de Forhaabninger, man i den nysanførte Indberetning udtalte, neppe ere skuffede for den største Deel af Riget, da de allerfleste Amtmænd ere enige i, at Agerbruget i den her omhandlede Periode har været i en jevn og stadig Fremgang, skjønt Fremskridtene vistnok flere Steder ikke have været store, og at ialfald Interessen og Sandsen for denne Næringsvei i de fleste Egne væsentlig er tiltaget. Alene for Søndre-Bergenhuus Amt, den største Deel af Robygdelagets Fogderi samt Nordlands Amt gaae Beretningerne ud paa, at nogen Fremgang ikke kan ansees at være gjort, medens dog ogsaa i disse Distrikter enkelte Undtagelser finde Sted, saa at en fornuftigere og bedre Brugsmaade heller ikke der er ukjendt.

Til at vække og belive Interessen for Jordbruget have Landbrugsskolerne meget bidraget, ligesom den Understøttelse, de af vedkommende Kommuner have nydt, og den Søgning, der er bleven dem tildeel, omvendt indeholder Beviis for at Interessen almindelig er tilstede. Det er netop i det her omhandlede Tidsrum at disse Skoler i de fleste Amter ere blevne oprettede og grundlagte og have været i deres første Udvikling, i hvilken de derfor ogsaa maatte have mange Hindringer at bekjæmpe. Det maa derfor ansees tilfredsstillende, at de i det Hele have opfyldt hvad man lovede sig af dem og at de ere gaaede jevnt fremad, hvortil Amtsformandskaberne ved deres aarlige Bevilgninger meget have bidraget. Tvende Amtskommuner, nemlig Søndre-Throndhjems og Hedemarkens, have endog indkjøbt forholdsviis betydelige Eiendomme til Sæde for Skolerne, medens det Almindelige vistnok hidtil endnu er, at Skolerne holdes paa vedkommende Bestyrers private Eiendom eller at man har forpagtet et Brug til Skolegaard. Vedkommende Amtmænd ere ogsaa enige i, at Skolerne allerede i dette Femaar have udviklet en gavnlig Virksomhed baade ved Oplærelsen af Elever, der senere have overtaget Bestyrelsen af Landbrug eller ere antagne som Huusbondskarle, og ved det Exempel paa en forbedret og fuldkomnere Gaardsdrift, som de have givet de omliggende Distrikters Jordbrugere, ligesom der fra de med Skolerne i Almindelighed forenede Værksteder er afsat forbedrede Agerdyrkningsredskaber, der have vundet megen Søgning. Saalænge man imidlertid savner en høiere Undervisningsanstalt for Jordbruget, hvor Lærerne for Landbrugsskolerne kunde opdrages og en dybere og mere omfattende Undervisning gives end den, der kan erholdes ved disse mindre Skoler, og hvor et rationelt Landbrug i en større Maalestok praktisk kunde vises, og Forsøg over forskjellige Anvendelser og nye Methoder kunde gjøres, vil der mangle et væsentligt Led i Undervisningen og Landbrugsskolernes gavnlige Virksomhed ikke være sikret, og dette Savn er som bekjendt endnu ikke afhjulpet. Ved Periodens Slutning blev forøvrigt den for Bratsberg Amt oprettede Skole nedlagt, medens saadanne Skoler fandtes i samt-

lige Amter i de 4 sydlige Stifter undtagen Christians Amt.

Den stigende Interesse for Landbonæringerne har ligeledes viist sig ved Dannelsen af Landboforeninger og Afholdelsen af Landbrugsmøder. Ved Slutningen af næst foregaaende Femaarsperiode var der kun faa af de ældre Sogneselskaber eller Landhusholdningsselskaber, som viste nogen synderlig Virksomhed. I det sidst forløbne Qvinqvennium er derimod oprettet flere Landboforeninger, navnlig i Buskeruds, Jarlsberg og Laurvigs samt Søndre-Throndhjems Amter, der have afholdt offentlige Sammenkomster til Diskussion af landøkonomiske Gjenstande. Da de trykte Forhandlinger for nogle af disse Foreninger frembød et rigere Udbytte, end man havde troet at kunne vente, og viste at Interessen for og Kundskab i det rationelle Landbrug var mere udbredt end forhen antaget, foranledigedes man herved til at forsøge afholdt et almindeligt Landbrugsmøde i Christiania. Forslaget herom blev modtaget med Bifald og saavel det kongelige Selskab for Norges Vel som Statskassen (ifølge kongl. naadigst Resolution af 15de Januar 1848) bevilgede Bidrag, hver af 500 Spd., til Bestridelsen af de ved Mødet fornødne Udgifter. Mødet, der afholdtes i September Maaned 1849, og besøgtes af 415 Mænd, hvoriblandt af de fleste Bestyrere af Landbrugsskolerne, der af Bestyrelsen af Mødet vare tilstaaede Understøttelse til Dækkelse af deres Reiseudgifter, svarede fuldkommen til Forventningen, hvorfor der ogsaa senere er afholdt et nyt Møde. Af mindre Landboforeninger udhæves en i Qvinqvenniet oprettet for Solør, der tæller over 100 Medlemmer og antages at have stiftet Gavn fornemmelig ved Udbredelsen af landøkonomiske Skrifter.

Medens samtlige Aar i Qvinqvenniet 1841—1845 vare gode Kornaar, var Høsten i intet af Aarene af 1846—1850 over en Middelhøst i det hele Land; ikkun i det Søndenfjeldske var den i 1848 noget bedre, medens den i Aarene 1846, 1847 og 1850 i det Hele var omtrent som en Middelhøst og i 1849 endog meget under en saadan; dette gjaldt fornemmelig for Romsdals og de throndhjemske Amter, der ogsaa Aaret forud vare rammede af en slet Høst.

I Periodens første 4 Aar slog Poteteshøsten feil, medens den i 1850 var noget bedre, og hvor følelig denne Misvæxt maatte være, vil lettelig kunne bedømmes, naar det erindres, at Avlen af Potetes for Aaret 1845 opgaves til 3,060,681 Tdr., og at Udsæden af denne Frugt for det samme Aar forholdt sig til Kornudsæden som 9 til 10. Det var fornemmelig Høsten 1846 at Potetesavlen mislykkedes; dette i Forbindelse med at Høsten var falden slet ud i en stor Deel af Europa, hvorved bevirkedes en overordentlig Sogen efter Korn og usædvanlig høie Priser, drev Kornpriserne her i Landet i den første Deel af 1847 op til en Høide og fremkaldte en Dyrtid, der i en Række af Aar ikke havde havt sit Sidestykke. Indførselstolden paa Potetes og Korn blev derfor ophævet indtil Høsten og Adgang aabnet for Kommuner og Foreninger i de Egne, hvor Dyrtiden især lod sig føle, til af Statskassens Overskud at erholde Laan paa billige Vilkaar til Indkjøb af Korn og Potetes; i Overensstemmelse hermed blev omtrent 70,000 Spd. udlaante af Statskassen. Paa Grund af Misvæxten i det Throndhjemske i Aaret 1849, der for Nordre-Throndhjems Amts Vedkommende endog nærmede sig det bekjendte Uaar 1812, blev det ogsaa nødvendigt at komme Kommunerne til Hjælp med Laan paa billige Vilkaar af Statskassens Overskud fornemmelig til Indkjøb af Sædekorn, og et Beløb af henimod 30,000 Spd. blev i dette Øiemed udlaant.

Uagtet Landalmuen som Følge af disse uheldige Aaringer maatte blive sat tilbage i økonomisk Henseende, gaae dog Amtmændenes Beretninger ud paa, at megen Anstrengelse og Udgift er anvendt paa Oprydningen af Nyland til Ager og Eng i Qvinqvenniet. Denne opgives til noget over 28,000 Tdr. Land eller omtrent 2,000 Tdr. Land mere end i det næstforegaaende Femaar, men det maa herved erindres, at disse Opgaver hverken ere aldeles fuldstændige eller kunne være nøiagtige, da de i Almindelighed alene støtte sig paa et Skjøn. Størst har Oprydningen været i Rakkestad Fogderi, hvor den opgives til 2,130 Tdr. Land, i Jarlsberg, Ringerige og Hallingdal, Øvre Romerige, Solør og Odalen, Buskerud, Inderøen, Stør- og Værdalen, Hedemarken samt Ager og Folloug, altsaa i de Distrikter, der henhøre til vore bedste Kornbygder. Saafremt Ager- og England virkelig i Qvinqvenniet havde faaet en vedvarende Forøgelse af 28,000 Tdr. Land eller nær 2 geografiske Qvadratmile, vilde dette vistnok være meget for vort Land, hvis hele Agerareal i sidste Femaarsberetning beregnedes til omtrent $41\frac{1}{2}$ geogr. □ Miil; det maa imidlertid erindres, at det opbrudte Nyland i Stedet for at tjene til Foderets og derved til Gjødningens Forøgelse, ofte alene benyttes til Havreudsæd saalænge denne vil trives, hvorefter det, naar saaledes den forhen ubrugte Jords naturlige Rigdom er udtømt, enten ganske overlades

til sig selv igjen eller henlægges til omverlende Havnegang og Havresæd uden Gjødning eller Brakning. Naar Forholdet er saaledes — hvilket f. Ex. udhæves som endnu altfor almindeligt i Smaalenenes, Jarlsberg og Laurvigs og tildeels i Agershuus Amter — kan Opbrydningen vistnok ikke betragtes som et Fremskridt.

Dette synes man ogsaa at begynde at anerkjende, og det er ubestrideligt, at der ved Siden af den nysnævnte urationelle Oprydning i Periodens Løb ogsaa er udført Opdling af Nyland, der fra alle Sider maa anses virkelig fordeelagtig. Som et særdeles fortjenstfuldt Foretagende af denne Art bør særskilt udhæves Opdyrkningen af den omtr. 6,000 Maal store Vestnæs Myr i Romsdals Fogderi, der i Ovinqvenniet paabegyndtes og senere stadig har været fortsat, og hvortil det Offentlige har understøttet Eieren, Kjøbmand Jervell fra Molde, ved Laan af Oplysningsvæsenets Fond.

Efter Agerbrugets Tilstand i vort Land fortjener imidlertid Forbedringen af den allerede havende opdyrkede Jord idetmindste ligesaa stor Interesse som Udvidelse af det dyrkede Areal, og i denne Henseende ere de i Ovinqvenniet gjorte Fremskridt ikke ubetydelige især i de mere begunstigede Egne af Landet, medens de have været langsommere og mindre fremtrædende i de mindre frugtbare Distrikter, og endelig faa eller ingen i de, hvor Agerbruget mere udgjør en Binæring ved Siden af anden Bedrift end omvendt. Næsten alle Amtmænd gjøre saaledes opmærksom paa at man lægger mere og mere Flid paa Gjødningen, dens Indsamling og Forøgelse ved Jordblanding, Komposter og forskjellige Substantser navnlig Tang og Fiskeaffald i Sødistrikterne. De Forsøg, der i forrige Femaarsberetning omtaltes at være gjorte med Mergel i Omegnen af Moss, have imidlertid ikke ledet til noget Resultat. Derimod blev der under et Landbrugsmøde, som Drammens Landboforening afholdt paa Ringerige, fundet et udmærket Mergelleie, hvilket gav Anledning til at man paa flere Steder, hvor Kalkformationen er den raadende i Dagen, efterspgte Mergel, som ogsaa fandtes i Sandsvær, Eger, Modum og Lier. Flere Forsøg dermed ere med Held udførte og vedkommende Amtmand lover sig en mere almindelig udbredt Anvendelse af dette Gjødningsmiddel. Paa den anden Side anfører Amtmanden i Søndre Bergenhuus Amt, at en i Arne Skibrede oprettet Gjødselfabrik har udført sit Produkt til Udlandet.

Ligesaa vises større Opmærksomhed paa Engenes Forbedring, idet Ageren ikke sjelden forinden den udlægges til Eng, tilsaaes med Græsfrø, især Thimothei og Klover, ligesaa er Dyrkningen af Vikker bleven almindeligere og kunstige Enge ikke længer ganske sjeldne fornemmelig i Nærheden af Byerne. Af Storthinget i 1848 bevilgedes et Beløb af 1500 Spd. stillet til Hs. Majestæt Kongens Disposition for enten at anvendes til Lønning for een eller flere i Engvanding kyndige Mænd, der maatte være at formaae til at besøge de Egne af Landet, hvor man maatte interessere sig for Engvanding, og deri meddele Veiledning, eller for deraf at bevilge Stipendier til Personer, der i Udlandet vilde gjøre sig bekjendte med Engvandingen. I Overensstemmelse hermed blev der bevilget et Stipendium til en fra Bratsberg Landbrugsskole dimitteret Elev for i Udlandet at gjøre sig bekjendt med denne Kunst, og senere efter hans Hjemkomst er han ved Bidrag deels af nysnævnte Fond deels af Bratsberg Amtskommune sat istand til at reise omkring i forskjellige Præstegjeld af dette Amt, hvor han har istandbragt flere Engvandingsanlæg. Ligeledes bevilgedes et Beløb til Drammens Landboforening, som derfor antog en dansk Engvandingsmester til i Sommeren 1850 at bereise forskjellige Præstegjelde i Buskeruds, Jarlsberg og Laurvigs, Agershuus og Christians Amter, hvor ligeledes Anlæg bleve udførte. Den for Engen saa skadelige Vaarbetning anføres at være aftaget i Buskeruds Amt, medens den i mange andre Amter fremdeles er meget almindelig.

Et rationelt Vexelbrug eller Kobbelbrug er endnu vistnok ikkun meget sjelden gjennemført, imidlertid synes man paa flere Steder at forberede sig for denne Forandring, der i Almindelighed møder flere Vanskeligheder. Nogen væsentlig Forandring i Kornsædearterne er heller ikke indtraadt. Ifølge de i Forbindelse med Folketællingen ved Udgangen af 1845 indsamlede Opgaver udgjorde Avlen af Havre i dette Aar over Halvdelen, af Byg henved en Fjerdedeel og af Blandkorn mellem en Sjettedeel og en Syvendedeel af den hele Kornavl, og dette Forhold er i Femaarsperioden ikke meget forandret. Imidlertid angives Udsæden af Rug og tildeels af Hvede (især Vaarhvede) at være forøget i Agershuus, Smaalenenes (med 60 a 80 Procent), Hedemarkens (i Solør og Odalen), Bratsberg og Nordre Throndhjems Amter, medens Rug- og Hvedeavl ganske er opgivet i Edø Præstegjeld paa Nordmøre. Ligeledes er Udsæden af Bygget, der fremdeles er Hovedsæden i Fjelddistrikterne og de nordligste Dele af Riget, tiltaget i Agershuus samt Jarlsberg og Laurvigs Amter. I

sidstnævnte Amt opgives ligeledes at være avlet lidt Boghvede. En mere indgribende Forandring er derimod i Periodens Løb foregaaet med Hensyn til Potetesavlen. Paa Grund af den fornemmelig i Periodens første 4 Aar almindelig udbredte og ødelæggende Potetessygdom samt for nogen Deel vel ogsaa Nedlæggelsen af de smaa Brændevinsbrænderier paa Landet ifølge Loven af 4de August 1845 er Dyrkningen af denne Rodfrugt betydelig indskrænket, hvilket dog ikke kan betragtes som et ubetinget Onde, da den paa flere Steder uden Tvivl var drevet videre, end et rationelt Jordbrug kunde tilstede. Det er især i Christiania Stift, at denne Indskrænkning af Potetesavlen har fundet Sted, mindre derimod i flere af de vesten- og nordenfjeldske Amter; i Finmarken er Dyrkningen endog tiltaget, og Amtmanden bemærker, at Erfaring nu har viist, at Poteterne i Regelen kunne modnes endog i Østfinmarken, hvor Avlen i Sydvaranger og Thanen har været i stadig Tilvæxt. Indskrænkningen af Potetesavlen har bevirket en større Udsæd af Korn, hvorhos man paa flere Steder, saasom i Smaalenene, Jarlsberg og Laurvig, Buskerud, Bratsberg, Lister og Mandal, Stavanger og Nordre Throndhjems Amter, samt i Nordmøres Fogderi har begyndt Dyrkning af Turnips og Rotabaga til Creaturføde.

Som allerede ovenfor berørt har den lettede Adgang, som nu er aabnet til ved de i Forbindelse med Landbrugsskolerne staaende Værksteder at forskaffe sig gode Agerdyrknings-Redskaber, almindelig været benyttet, og de fleste Amtmænd ere enige i, at der i denne Henseende er gjort ikke ubetydelige Fremskridt i Qvinquenniet. Forbedrede Plove, saasom de engelske, de smallske Svingplove, Krogharve, Klosharve men især Rulleharve blive saaledes mere og mere udbredte. Paa Hedemarken bliver Alen temmelig almindelig afløst af Ploven, medens paa den anden Side Spaden meget almindelig benyttes i Stedet for Ploven i flere Dele af Stavanger og Søndre Bergenhuus Amter, hvor den bjergige Grund anføres som en Hindring imod Brugen af Ploven.

Kornindførselen, der i Aarene 1836—1840 gjennemsnitsviis udgjorde aarlig 1,261,000 Tdr., og i Aarene 1841—1845, 1,024,239 Tdr., har i det sidste Femaar atter været i Stigende. Af samtlige Kornvarer (formalede og uformalede) indførtes der nemlig i 1846 888,524 Tdr.

i	1847	1,056,869 —
i	1848	1,304,927 —
i	1849	1,437,540 —
og i	1850	1,446,256 —
tilsammen		6,134,116 eller

1,226,823 Tdr. aarlig efter Gjennemsnittet for disse 5 Aar. Denne forøgede Indførsel henter naturligen sin Forklaring foruden af Folkemængdens Tilvæxt af det mindre gunstige Udfald, Kornhøsten i det Hele havde i disse Aar, og endmere af Potteshøstens Mislykkelse, og kan følgelig ikke tjene til Beviis imod den Mening, at Agerbruget i Perioden i det hele er gaaet frem; meget mere synes man berettiget til at slutte i modsat Retning. Vist er det imidlertid, at der staar meget tilbage, inden Landet kan brødføde sig selv. Med Hensyn til Productionen og Behovet af Korn i de forskjellige Distrikter er Forholdet forøvrigt ikke synderlig forandret fra hvad det var ved Udgangen af næst foregaaende Femaar. Efter Beretningen for dette have Agershuus og Smaalenenes Amter i Almindelighed noget Overskud; Hedemarkens Fogderi afgiver i Almindelighed saa stort Overskud, som de to andre Fogderier i Amtet tiltrænger; af Christians Amt kan Thoten og Hadeland næsten altid og Vardal, Biri, Froen og Slidre i Almindelighed afhænde noget Korn, som dog kun i meget gode Aar er tilstrækkeligt til at fyldestgjøre Behovet i de korntrængende Bygder af Gudbrandsdalen og Valders; Jarlsbergs Fogderi antages i gode Aar at kunne brødføde sig; Lister og i gode Aar Jæderen have Korn til Salg, enkelte Præstegjeld af Ryfylke brødføde sig; Egnene om Throndhjemsfjorden samt hele Stør- og Værdals Fogderi have i almindelig gode Aar Korn til Salg, ligesom under lignende Omstændigheder Søndre-Throndhjems Amt, der i sidste Femaar har indkjøbt betydeligt, kan brødføde sig. De øvrige Dele af Landet tiltrænge stadig i større eller mindre Grad Tilførsel af Korn.

Antallet af de i Periodens Løb foretagne Udskiftninger af Fællesskab i Jord, hvorover dog fuldstændige Opgaver ikke have været at erholde, synes omtrent at have været ligesaa stort, som i det næst foregaaende Femaar, da de Opgaver, som ere afgivne, gaa ud paa, at 2464 Brug ere udskiftede. Tages det i Betragtning, at der nu ligger saameget færre Brug i Fællig, skulde Forholdet i denne Henseende følgelig være gaaet noget fremad. Men det maa herved erindres, hvad der ogsaa i forrige Femaarsberetning udhævedes, at Udskiftningerne foretages uden offentlig Control og i Almindelighed blot ved nogle af Vedkommende selv valgte Almuesmænd, saa-

ledes at Udskiftningen ofte ikkun er hoist ufuldstændig. Det er fornemmelig i Christianssands, Bergens og tildeels Throndhjems Stifter, at Fællesskabet endnu bestaar og lægger Hindringer i Veien for Jordbrugets Forbedring.

Ved det fortsatte Salg af Jordegods, tilhørende det beneficerede Gods's Fond, offentlige Stiftelser samt Staten, ere i Periodens Løb 2,042 Brug til en Matriculskyld af 3,528 Skyldaler gaaede over i privat Eiendom. Herved saavelsom ogsaa for en Deel ved Salg af Proprietairgods er Antallet af Leilændinger og Forpagtere, der ved Folketællingen i 1845 opgaves til omtrent 25,000, gaaet ned til noget over 20,000. De øvrige Brug, hvis Antal nu overstiger 100,000, ere benyttede af vedkommende Eiere.

Ved Udgangen af 1850 udgjorde Brugenes Antal i hele Riget med Undtagelse af de 3 finmarkske Fogderier 120,021 med en Matrikul-Skyld af 241,209 Skylddaler 2 Ort $4\frac{1}{2}$ ß., medens de i 1845 udgjorde 111,840 Brug. Jordeiendommenes Udstykning er følgelig fremdeles tiltaget og Forøgelsen udgjør ikke mindre end 8,183 eller omtrent 7 Procent, medens den for Tiaaret 1835—1845 ikkun udgjorde 8,808 Brug eller $8\frac{1}{2}$ Procent.

Ogsaa i denne Periode er man vedblevet med at ophæve de saakaldte Bygdemagasiner, der ere gaaede ned fra et Antal af 137 til 122. De ved Realisationen af de ophævede Magasiner indvundne Beløb ere i Almindelighed blevne anvendte til andre for vedkommende Communer gavnlige Øiemed.

Avlen af Liin og Hamp er snarere aftaget, end tiltaget og ansees almindeligviis ikke fordeelagtig.

Dyrkningen af Haveverter er endnu i det hele ubetydelig, skjønt den er gaaet noget frem i Nærheden af Byerne. Det samme gjælder om Opelskningen af Frugttræer, hvorpaa man dog i flere Egne af Bergens Stift, navnlig Hardanger, Sogn og Nordfjord lægger mere Vind; fra disse afsættes forskjellige Slags tildeels fortrinlige Træfrugter. For at gjøre sig bekjendt med Dyrkningen af Havevrter, Skov- og Frugttræer i Udlandet og derved senere virke til sammes Fremme her i Landet, er Candidatus medicinæ Schübeler i Periodens Løb bleven understøttet ved Stipendier af Selskabet for Norges Vel, samt Statscassen.

Fædriften staaer fremdeles paa en lav Fod, og har endnu ikke tilvundet sig den Opmærksomhed, den som Landets vigtigste Næringsvei fortjener. Efter de modtagne Beretninger er der i denne Henseende i det Hele ikkun gjort faa og ringe Fremskridt, der i det Væsentlige bestaae i de Forbedringer ved Englandet og i den tiltagende Avl af Rodfrugter til Creaturføde, som ovenfor ere nævnte.

Antallet af Creature var efter de under Folketællingen af 1845 meddeelte Opgaver 131,894 Heste, 842,568 Stykker stort Qvæg, 1,447,274 Faar, 290,950 Gjeder, 88,637 Svin og 90,273 Reensdyr. Da imidlertid samtlige Aar af Femaarsperioden 1841—1845 vare gode Foderaar, maa dette Antal i Forhold til hvad der under almindelige Omstændigheder og under et ikke videre fremskredet Landbrug kan holdes i Landet, have været særdeles stort, og det er derfor, samt da Høhøsten i det sidst afvigte Qvinquennium ikkun i eet Aar, nemlig i 1847, for det hele Land stod over et Middelsaar, men i 1849 var slet overalt, i Aarene 1846 og 1850 ialfald ikke over et Middelsaar, og endelig i 1848 daarlig i det Vesten- og Nordenfjeldske skjønt særdeles god i det Sønden fjeldske — ganske naturligt, at Creaturholdet ikke senere i Almindelighed kan være forøget, og at det endogsaa tildeels maa være noget formindsket. Antallet af Hornqvæg var derfor ved Femaarsperiodens Ende neppe væsentlig forskjelligt fra dets Begyndelse, alene i Christians Amt og Fosens Fogderi opgives det at være forøget, hvorimod det for Hedemarkens, Nedenæs og Robygdelagets Amter samt Jæderens og Dalernes, Strinde og Sælboe, samt Orke- og Guldals Fogderier anføres at være lidt formindsket. Denne Stillestaaen eller Formindskelse tilskrives dog ikke alene de mindre gode Foderaar, men ogsaa at man paa nogle Steder begynder at erkjende det Skadelige i at holde en større Besætning, end man bequemmelig kan vinterføde. Dette anføres navnlig for Agershuus Amt, Hedemarkens Fogderi, hvor man har begyndt at indføre Staldfodring om Sommeren samt Nedenæs og Jæderens Fogderier, medens den gamle Skik at sultføde Creaturene om Vinteren forøvrigt fremdeles er meget almindelig, hvorfor ogsaa en Formindskelse i Besætningen i det Store maatte ansees som et Fremskridt til det Bedre.

Af Faar er Antallet ikke ubetydeligt formindsket i Stavanger og Søndre Bergenhuus Amter ved den der blandt dem herskende Skabsyge.

At Fædriften ikke er gaaet synderlig fremad kan ogsaa sluttes af den Omstændighed, at Indførselen fra Udlandet af Fedevarer har været ikke ubetydeligt større i de sidste end i de næstsidste 5 Aar.

Efter Gjennemsnit af Aarene 1841—1845 blev der nemlig indført:

	Smør.	Flesk.	Kjød.	Ost.
	℔	℔	℔	℔
	1,133,130.	519,742.	367,909.	516,332
og i Tidsrummet 1846 til 1850: . .	1,532,033.	554,865.	333,598.	582,671.

Denne Indførsel af Fedevarer foregaaer dog saagodtsom udelukkende til Kjøbstædernes Forsyning; med ganske enkelte Undtagelser, saasom Nedenæs Fogderi og Finmarkens Amt, producere Landdistrikterne nemlig ikke alene det Fornødne af Fedevarer til eget Behov, men de fleste Distrikter, fornemlig Søndre og Nordre Bergenhuus og Romsdals Amter samt i det Sondenfjeldske Fjelddistrikterne, Østerdalen, Gudbrandsdalen, Valders, Hallingdal, Rummedal og Thelemarken, afsætte Adskilligt til Kjøbstædernes Forsyning, hvilket dog, som den anførte Indførsel fra Udlandet udviser, ikke kan være tilstrækkeligt.

Heller ikke med Hensyn til Racernes Forædling, Creaturernes Behandling eller Productets Tilberedelse ere synderlige Fremskridt gjorte. Det i forrige Beretning omtalte Stutteri paa den Staten tilhørende Fjeldstue Hjerkin paa Dovrefjeld existerer fremdeles og der er desuden oprettet et lignende paa den nærliggende Fjeldstue Fokstuen. Hensigten med disse Anlæg er at søge forædlet den saakaldte Fjordrace, der findes i Rigets vestlige Kystegne og som ansees for at være den meest ublandede norske Race, — derved at man stadigen udtager de bedste Avlsdyr og udelukker fra Avlen de Individer, som enten udvise specielle Feil eller Racens Feil i fremstikkende Grad, og i det Hele ved en i længere Tid dreven planmæssig Avl at søge at bringe Racen til den størst mulige Fuldkommenhed. Der maa følgelig hengaae flere Generationer, forinden nogen bestemt Erfaring i denne Henseende kan vindes. Disse Anlæg ere forøvrigt indrettede paa den simpleste Maade og efter en indskrænket Maalestok. Antallet af Stamheste er saaledes for begge tilsammen ansat til 1 Hingst og 6 Hopper, af hvis Avl Opsidderen skal beholde 14 under 6 Aar. Paa flere Steder i Riget, saasom i Smaalenenes, Agershuus, Jarlsberg og Laurvigs Amter samt paa Hedemarken, holdes gode Stodhingste af norsk meest gudbrandsdalsk Race, hvilket vistnok ikke har været uden Virkning paa Hesteracens Forbedring. Udførselen af Heste til Udlandet søværts — over den som foregaaer landværts haves ingen paalidelige Opgaver — er fremdeles ubetydelig, idet der i de sidste 5 Aar paa denne Maade i Gjennemsnit kun er udført 31 Heste aarlig.

Til Forædling af Qvægracen er paa enkelte Steder indført Kjør fra Udlandet, fornemmelig fra Danmark og Holland; men det synes som om disse ikke passe ganske for Landets climatiske og locale Forholde, ligesom Erfaring formeentlig mere og mere bekræfter, at det saavel med Hensyn til Heste som stort Qvæg vil i Almindelighed være hensigtsmæssigere at lægge Vind paa at forbedre de oprindelige norske Racer end at indføre fremmede.

Til Forbedring af Faaeracen er der foretaget Noget, skjønt ikke Betydeligt i Femaarsperioden. Saaledes er den saakaldte Dishleyrace indført ved Landbrugsskolen samt paa et andet større Brug i Smaalenenes Amt, og man gjør sig gode Forhaabninger om denne Race. Ved Landbrugsskolen i Søndre Throndhjems Amt har man truffet Forberedelser til Oprettelse af et Stamschæferie, der dog ved Periodens Udløb ikke endnu var kommet istand. Ligeledes anføres der fra Agershuus og Smaalenenes Amter, at man til Forbedring af Svine-Racen har anskaffet nogle engelske og otaheiti-Sviin, med hvilke man har været tilfreds.

De fleste Forsøg paa at forædle Racerne ville dog ikke kunne lykkes, saalænge ikke en fornuftigere Behandling bliver Creaturene til Deel, end den som endnu er den almindelige; thi i denne Henseende staaer endnu meget tilbage at ønske. Fæhusene ere ofte uhensigtsmæssigt indrettede, smaae, lave og mørke, saa at Creaturerne deri savne fornødent Lys og friisk Luft. Som ovenfor anført er den Uskik at holde for stor Besætning endnu meget almindelig. Især fristes Landmanden i de Egne af Landet, hvor de rigeste Græsgange findes og hvor Qvægavlen udgjør Hovednæringsvei, til at vinterføde saamange Creature som det er muligt at holde Livet i; Følgen heraf er da, at Qvæget, naar det om Foraaret drives ud paa Græsgangene, undertiden er saa udhungret og kraftesløst, at det neppe kan gaae og er udsat for at bukke under for det barske Veirligt, der af og til paa den Aarstid indtræffer paa de ofte høitliggende Sætere, ligesom der medgaaer en ikke ubetydelig Deel af den korte Sommer, inden Qvæget kommer saavidt til Huld, at det giver noget ordentligt Udbytte. Imidlertid synes dog en bedre Indsigt saavel med Hensyn hertil som til Fæhusenes hensigtsmæssige Indretning at vinde nogen Indgang, hvortil de oprettede Landbrugsskoler ikke uvæsent-

lig have bidraget, og det er at haabe, at de i denne Henseende ville faae en mere og mere udbredt Indflydelse.

Resultatet af de i forrige Femaarsberetning omtalte Colonier af tamme Rensdyr synes ikke, ialfald ikke paa alle Steder, at have været saa gunstigt, som man den Gang gjorde sig Haab om. Ulve og andre Rovdyr have paa flere Steder anrettet saa store Ødelæggelser blandt disse Dyr, at nogle Colonier endog ere blevne aldeles tilintetgjorte eller adsplittede. Hertil kommer, at man synes at komme til Erfaring om, at Rensdyrholdet ikke er ganske uden skadelig Virkning paa Fædriften forovrigt. Rensdyrmosen udgjør vistnok disse Dyrs Hovednæring, men den benyttes ogsaa til Vinterfoder for Hornqvæget. Rensdyrene søge desuden om Foraaret ned til Sætergræsgangene, og der klages ikke alene over, at de der beskadige Græsværten fornemlig ved at oprode Græsrødderne, men ogsaa over at Qvæget skyer de Steder, hvor de have opholdt sig, formodentlig paa Grund af deres Afkastnings Lugt. Endelig har man troet at have gjort den Erfaring, at Ulve kort efter Rensdyrenes Ankomst have indfundet sig i større Antal end forhen og anrettet stor Skade saavel paa Rensdyrene som paa det øvrige Qvæg. Af Rensdyrcolonier ere derfor de i Kinservig og Qvindherred Præstegjeld samt Jondals Sogn i Søndre Bergenhuus Amt opløste, og de i Vos og Rosendal skulle være deres Opløsning nær. Derimod har man i Røldal anskaffet Rensdyr, der skulle trives godt. I Nordre Bergenhuus Amt er der foruden de før existerende Rensdyrflokke i Lysters, Urlands og Lærdals Præstegjelde, saavel i Sogn som i Nord- og Sondfjord gjort forskjellige Forsøg, der vel ikke alle have været heldige, men hvoraf dog Resultatet er, at der ved Udgangen af Aaret 1850 i sidstnævnte Fogderi vare 2 Flokke paa 160 Dyr og i førstnævnte 10 Flokke paa 3000 Dyr. I Sogn skulle ogsaa Dyrene blive store og fede og give godt Udbytte. Ogsaa i Aal og Hemsedal i Hallingdal har man lagt sig efter Rensdyr, som der have formeret sig til flere Hundrede. Ligesaa er der i Tinn og Vinje i Øvre Thelemarken samt i Bykle i Robygdelaget anstillet Forsøg dermed; men disse Forsøg ere i Tinn og Bykle paa Grund af Ulvenes Ødelæggelser ganske mislykkede, og det i Vinje synes ikke at have nogen Fremgang.

Af Sygdomme blandt Kreaturene har Skabsyge blandt Faarene været den meest udbredte. I Aaret 1849 antog man, at der i Stavanger og Søndre Bergenhuus samt Lister og Mandals, Nordre Bergenhuus og Romsdals Amter, hvor denne Sygdom har herskет, deraf vare angrebne omtrent 200,000 Faar, hvorfor det, for at forebygge denne Sygdoms videre Udbredelse og om muligt bevirke den aldeles udryddet, blev anseet fornødent desangaaende under 15de September 1849 at udgive en provisorisk Anordning for det Første for Stavanger og Søndre Bergenhuus Amter, hvor Sygdommen fornemmelig har herskет epidemisk. Denne Anordning, som først i 1850 kunde bringes til fuldstændig Anvendelse, viste sig ogsaa hensigtsmæssig og virksom til Skabsygens Udryddelse, og Amtmanden i Stavanger har endog anført, at, saafremt man uafbrudt havde kunnet vedblive paa samme Maade, vilde Sygdommen ved Udgangen af forrige Aar være bleven saagodtsom aldeles udryddet i Amtet. Da Storthinget i 1851 imidlertid ikke bifaldt den samme forelagte Lovproposition om denne Gjenstand, men i dets Sted fattede Beslutning til Lov — som ogsaa er sanctioneret under 15de Septbr. 1851 — hvorefter det er overladt vedkommende Amtsformandskaber at fatte Bestemmelser med Hensyn til Skabsygen, blev den ved den provisoriske Anordning indførte Fremgangsmaade afbrudt, indtil Amtsformandskaberne for de to nævnte Amter i 1852 have fattet Bestemmelser, der i alt Væsentligt ere ligelydende med de i den provisoriske Anordning indeholdte.

Ogsaa andre Sygdomme have anrettet Ødelæggelser blandt Faarene i Qvinqvenniet; saaledes skulle Vattersot og Leversyge have været meget ondartede i 1847 og 1848 i Søndre Throndhjems Amt, især i Ørlands og Bjørnøers Præstegjelde. Heste, Hornqvæg eller andre Huusdyr have derimod ikke i Perioden været angrebne af nogen almindelig udbredt Sygdom, naar undtages i Nordre Bergenhuus Amt, hvor Amtmanden klager over, at Sygdomme i ikke ubetydelig Grad have hjemsøgt Huusdyrene, ligesom den omtalte Skabsyge der har angrebet baade Heste, Hornqvæg, Gjeder og Sviin.

Flere Amtmænd have udhævet Savnet af Dyrlæger, hvoraf ikkun et ringe Antal findes her i Landet, men til hvis Afhjælpelse man efter Femaarsperiodens Udløb er begyndt at træffe Forfoininger, navnlig ved at meddele Stipendier til unge Mennesker, der ved Veterinærskolerne i Udlandet uddanne sig som Dyrlæger.

* * *

Skovdriften, der er en af Hovednæringsveiene for det søndenfjeldske Norge, var i Aarene 1846 og 1847 særdeles forceret paa Grund af de daværende høie Priser paa Trælasten, hvorfor

ogsaa Udførselen af Tømmer og Trælast var i disse Aar større end nogensinde tilforn. Disse for Trælasthandelen gunstige Konjunkturer bleve dog pludselig afbrudte ved den franske Revolution i 1848 og de derpaa følgende Begivenheder, som for Aarene 1848 og 1849 bevirkede en betydelig Indskrænkning i Tømmerdriften, men efterhaanden, som Forholdene atter ordnede sig i Udlandet, hævede Trælastpriserne sig igjen og Skovdriften udvidedes paanyt i betydelig Grad; som en Følge deraf og af at der havdes i Behold en stor Deel usolgt Trælast fra de uheldige Aar 1848 og 1849, var Udførselen af Trælast i 1850 endog større end i Aarene 1846 og 1847. Trælasthandelen undergik saaledes i disse fem Aar store Omverlinger, og det sidste Aar dannede Begyndelsen til en af de fordeelagtigste Perioder, som man kan opvise.

Udførselen fra det hele Land var:

	Tømmer og Trælast over 20 Tommers Længde.	under 20 Tommers Længde.	Tilsammen.
i 1846	208,562 Com.-L.	10,170 Com.-L.	218,732 Com.-L.
i 1847	209,958 —	9,988 —	219,946 —
i 1848	162,708 —	15,128 —	177,836 —
i 1849	184,917 —	10,335 —	195,252 —
i 1850	212,103 —	15,254 —	227,357 —
i Gjennemsnit for alle 5 Aar .	195,650 Com.-L.	12,175 Com.-L.	207,805 Com.-L.

I Gjennemsnit for Femaarene 1841—1845 og 1836—1840 var den aarlige Udførsel respektive 207,711 og 191,021 Com.-L. Udførselen var altsaa i Femaaret 1846—1850 omtrent ligesaa stor som i det næstforegaaende Femaar, men derimod større end i Femaaret 1836—1840. Naar man derimod ikke tager noget Hensyn til den paa Grund af særegne Omstændigheder stedfundne mindre Udskibning i 1848 og tildeels i 1849, saa har Udførselen i Femaaret 1846—1850 været i Stigende ogsaa i Sammenligning med det næstforegaaende Femaar.

Med Hensyn til Udskibningsstederne hvorfra, og de Lande, hvortil Trælasten er udført, var Forholdet i det Hele det samme som forhen, dog maa det bemærkes, at der fra Frederiksstad begyndte en Udførsel af Bjelker til Holland, der forhen ikke har fundet Sted i det glommenske Vasdrag. Der udførtes saaledes fra Frederiksstad

i 1848 . . 4,964 C.Læster Trælast
i 1849 . . 9,151 —
og i 1850 . . 11,285 —

Allerede af den store Udskibning af Trælast i den her omhandlede Periode kan man slutte, at denne ikke har været heldig for Skovenes Conservation. Alle Amtmænd, endog de, i hvis Amter Udskibning af Trælast ikke eller kun i ringe Grad finder Sted, forene sig ogsaa i Klagen over Skovenes tiltagende Forringelse, en Klage, som vistnok har lydt i Aarhundreder eller næsten lige siden nogen større Skovdrift kom i Gang, men som sikkerlig ingensinde har været mere begrundet end nu. Hermed stemmer ogsaa den Beretning, som den ved Kgl. Resolution af 10de Januar 1849 væsentlig paa Grund af Klagerne over Skovenes Udhugst nedsatte Kommission angaaende Skov-, Saugbrugs- og Flødningsvæsenet har afgivet om Skovenes Tilstand, en Beretning, som maa tillægges saa meget mere Vægt, som Kommissionen saavel ved sine Reiser omkring i de vigtigste Skovdistrikter som ved sine Forhandlinger med Skoveiere og Trælasthandlere havde den bedste Anledning til at gjøre sig noie bekjendt med de virkelige Forhold. Idet Departementet tillader sig at henvise til bemeldte Kommissions i Trykken udgivne Indstilling, skal det indskrænke sig til at bemærke, at de Distrikter, som ikke længere kunne forsyne sig med det fornødne Tømmer og Brænde, efterhaanden blive talrigere, medens omvendt især de mere tilgjængelige Skove, der afgive Last til Udskibning, mere og mere udhugges og blive ude af Stand til at yde Tømmer af de større Dimensioner. Denne Forringelse af Skovene, der især er tiltaget i Aarene siden 1830, er, efter hvad den ovennævnte Kommission har anført, i væsentlig Grad fremskyndet ved de i de senere Aar mere og mere almindelige Skovforpagtninger, for hvilke Lovgivningen siden 1836 ikke opstiller nogen Hindring. I de sidste Decennier ere ogsaa betydelige Skovstrækninger, der for eiedes af større Handelshuse, bortsolgte og gaaede over i Skovspekulanters Hænder, der for en stor Deel have udhugget dem for at udbringe Kjøbesummen og høste den størst mulige og hurtigst tilveiebragte Fordeel af Handelen. Ogsaa har Salget af beneficerede Gaarde og af Skove tilhørende Embedsgaarde bragt Skove, der forhen vare fredede, over i fremmede Hænder, der have gjort sig dem frugtbringende. Til disse Aarsager til Skovenes Forringelse komme endnu flere

andre, saasom Udtørring, hvorfor især de i det Throndhjemske beliggende Skove have været udsatte, Odelslovgivningen, der bevirker, at baade den, der er i Besiddelse af en Gaard, hvortil en anden har Odelsret, og denne, naar han har indløst Gaarden, behandler Skoven paa en ufornuftig og ødelæggende Maade, tildeels Braatebrænden og Lyngsvidning foruden endelig Folkemængdens Forvgelse. Paa den anden Side gjøres Intet for at virke til Skovenes Reproduktion, ligesom en ordnet Skovkultur her i Landet hidtil endnu er saagodtsom ukjendt, naar man undtager de Kongsberg Sølvværk og Roraas Kobberværk samt nogle enkelte Private tilhørende Skove; nogen anden Adgang til her i Landet at erholde Underviisning i Forstvæsenet, end den, som kan meddeles paa Landbrugsskolerne, og som efter Forholdets Beskaffenhed nødvendigviis maa være høist ufuldstændig, haves fremdeles ikke; imidlertid er der nu bevilget Stipendier til 2de Mænd, der i Udlandet ville uddanne sig for Forstvæsenet.

Som Forholdet nu er, maa det udentvivl hovedsagelig tilskrives den overdrevne Skovhugst, at saa betydelige Qvanta have kunnet udskibes; for nogen, skjønt forholdsviis vistnok ringe Deel, har dette dog ogsaa sin Grund i andre Omstændigheder, nemlig deels at der ved Skovprodukternes Forædling paa Saugbrugene paa Grund af forbedrede Indretninger ved disse gaaer mindre til Spilde, deels af at der i de senere Aar er kommen i Handelen Træprodukter, som før ikke have været Gjenstand for Udskibning, hvoriblandt navnlig kan mærkes den i de senere Aar tiltagne Udskibning af Splitved samt af Birkekubber, 31 Tommer lange, 3 til 8 Tommer tykke, til England og Skotland, og deels af at de høiere Priser paa Trælasten og Forbedringer i Elvedragene have gjort det muligt at frembringe Last fra mere afsidesliggende Distrikter end forhen, ligesom det ogsaa er sandsynligt, at Oprensning af Vasdragene, i hvilken Henseende der dog endnu staaer meget tilbage at udrette, samt en hensigtsmæssigere Tømmerflødning har bevirket, at en mindre Deel af Trælasten gaaer tabt under Transporten til Udskibningsstedet, end forhen har været Tilfældet.

Det stigende Behov for Brændematerial har bevirket en forøget Indførsel af Steenkul saavel til Brug for Husholdningerne som for Fabrikdriften i Byerne og tildeels de nærmest ved samme liggende Landdistrikter, medens det forøgede Antal af Dampskibe, som i den seneste Tid er sat i Fart paa Indsøerne have forbrugt betydelige Qvanta Brændeveed, da Transportomkostningerne for Steenkul her vilde blive for store. I Gjennemsnit indførtes der i Femaaret 1846—1850 366,931 Tdr. Steenkul og 22,610 Tdr. Cinders eller tilsammen 389,541 Tdr. Indførselen af Steenkul og Cinders var derimod i Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 240,076 Tdr. og for Femaaret 1836—1840 121,113 Tdr. aarlig.

Derimod kan det af de indkomne Beretninger ikke sees, at Anvendelsen af Tørv, et Brændematerial, som især bruges paa den skovbare Kyst af det vestenfjeldske og nordenfjeldske Norge, har tiltaget i nogen videre Grad.

Ogsaa Egeskovene ere fremdeles Gjenstand for Forringelse. Disse ødelægges især ved Barkfletning, der paa de fleste Steder drives paa en for Trævegetationen tilintetgjørende Maade, idet unge værterlige Træer afflettes Barken for siden at nedraadne ubenyttede. Som en Følge heraf og af det store Skibsbyggeri, der i de sidste Aar har fundet Sted, fornemmelig i de sydøstlige Distrikter af Landet, hvor vore Egeskove have sit Hjem, have disse ikke kunnet afgive Egematerialier nok til Skibsbyggeriet i Landet og endmindre noget Egetømmer til Udskibning. Udskibningen af Egebark udgjorde derimod i 1846 2,924, i 1847 3,771, i 1848 4,908, i 1849 11,422 og i 1850 10,297 Skp. eller i Gjennemsnit for hele Femaaret 6,664 Skp. aarlig, i Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 9,061 Skp. og for Femaaret 1836—1840 6,017 Skp. aarlig.

Tilvirkningen af Tjære vedbliver fremdeles at være af liden Betydenhed. Udførselen af Tjære udgjorde i Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850 1,041, i Femaaret 1841—1845 629 og i Femaaret 1836—1840 1,120 Tønder aarlig. Derimod var Indførselen af

	Almindelig Tjære.	Steenkulstjære.
i Gjennemsnit for		
Femaaret 1846—1850	4,413 Tdr.	1,545 Tdr. aarl.
— 1841—1845	4,653 —	1,069 — —
— 1836—1840	4,036 —	222 — —

Tilvirkning af Trækul foregaaer omtrent til Forbruget i Landet.

Af Tondestaver tilvirkes en Deel i det Vestenfjeldske, navnligen i Søndre Bergenhuus Amt, i Ryfylke Fogderi i Stavanger Amt og i Bakke Præstegjeld i Lister og Mandals Amt, men Tilvirkningen er paa langt nær ikke tilstrækkelig til Behovet, da der fra Udlandet, især fra Sverige, foregaaer en betydelig Indførsel af Bøgestave. Ogsaa af Tondebaand forarbeides en Deel i det Vestenfjeldske, men heller ikke nok til Behovet. Indførselen af Staver var i Femaa-

ret 1841—1845 gjennemsnitlig aarlig 8,485,876 Stykker og desuden Staver til en Værdi af 13,196 Spd. 24 ß, og i Femaaret 1846—1850 13,120,685 Stykker samt Staver til en Værdi af 246 Spd. 72 ß. Af Tøndebaand var Indførselen i det første Femaar aarlig 7,460,803 Stykker, i sidste 8,151,470 Stykker.

* * *

Fiskeriet, der for hele Tromsø Stift og en stor Deel af Indvaanerne i Romsdals, Søndre Bergenhuus og Stavanger Amter udgjør den vigtigste og for den øvrige Deel af det Nordenfjeldske og Vestenfjeldske en meget vigtig Næringsvei, har i det Hele taget i Femaaret givet et godt Udbytte.

Af de forskjellige Fiskerier er Skreifiskeriet eller Torskefiskeriet det vigtigste. Dette foregaaer nu fornemmelig i Nordlands, Finmarkens og Romsdals Amter, nemlig om Vaaren fra Begyndelsen af Februar til midt i April især ved Lofotens Østkyst, samt i en mindre Grad ved Kysterne af Finmarken samt af Romsdals Amt, og længere hen i Foraaret eller ud paa Sommeren paa forskjellige Punkter af Finmarkens Amt.

I det Hele taget har Torskefiskeriet slaaet godt til. Hvad specielt angaaer det omtalte Fiskeri i Lofoten, der er det vigtigste Vaartorskefiskeri, da har dette i det Hele givet et godt Udbytte og navnligen bedre end i det forrige Femaar. Bestemte paalidelige Opgaver over Mængden af den aarlig fangede Fisk har man vel ikke, men Forholdet mellem Udbyttet i de forskjellige Aar oplyses, foruden ved Udførselen, ved Opgaverne om Afgifterne til Nordlands Amt samt Senjen og Tromsø Medicinalfond. For hele Femaaret 1846—1850 har denne Afgift udgjort af Raafisk 3,319 Spd. 31 ß. og af andre Fiskevarer 20,119 Spd. 57 ß., medens denne Afgift for Femaaret 1841 til 1845 har udgjort af Raafisk 2,236 Spd. 22½ ß. og af andre Fiskevarer 11,886 Spd. 28½ ß. Efter disse Opgaver skulde altsaa Fiskeriet i det sidste Femaar have afgivet et langt større Udbytte end i det næstforegaaende. Amtmanden i Nordlands Amt antager, at aarligen omtr. 4,000 Baade deeltage i Lofotfiskeriet, og at hver Baad i Gjennemsnit har en Fangst af 4,500 Stykker Fisk, saa at altsaa det aarlige Udbytte skulde blive omtrent 18,000,000 Stykker Fisk, hvilket Udbytte han antager neppe at være for høit anslaaet. Medens saaledes Udbyttet af Fiskeriet har været særdeles stort i Lofoten, føres dog derfra lydelige Klager over Uorden ved Fiskeriet. En særegen Grund hertil er indtraadt i dette Femaar, idet Fisken ikke har holdt sig ved flere af dens sædvanlige Legepladse, navnligen ved de østligste af Værene ved Lofotens Østkyst, men derimod især har slaaet til i de længere mod Sydvest liggende Vær. Dette har nemlig bevirket en for stor Sammenstimlen af Fiskere ved disse sidste og derved igjen Uorden ved Fiskeriets Drift og for Almuen betydelige Tab af Fiskeredskaber. Men endogsaa bortseet fra denne Omstændighed er, efter Amtmandens Beretning, Uordenen ved Lofotfiskeriets Drift tiltaget i de senere Aar, da man har troet at have gjort den Erfaring, at Overtrædelse af den for Fiskeriet gjældende Lovgivning ligesom Tyveri af Fiskeredskaber og Fisk under Fiskeriets Drift kunne forøves straffrit, som en Følge af at Fiskeren, der har lidt Skaden, for at undgaae Tidsspilde ved Anmeldelse m. m., i Almindelighed taget langt heller vil søge at opgjøre Sagen underhaanden og mod Skadeserstatning end foranledige Forseelsen paatalt. Amtmanden har derfor anseet det unndgaaelig nødvendigt at oprette et Politiopsyn, i al Fald ved ethvert af de betydeligere Fiskevær, samt at sørge for en hurtigere og mindre Uleilighed medførende Retspleie i de Fiskerne vedkommende Sager. I første Henseende er ogsaa, efter Amtmandens Forslag, efter Femaarsperiodens Udløb forget for et virksommere Politiopsyn, hvorved et forberedende Skridt er gjort til en bedre Ordning af Forholdene under dette vigtige Fiskeri, medens mere indgribende Forføininger neppe kunne skee uden Forandring af Lovgivningen, hvorpaa Opmærksomheden ogsaa har været henvendt.

Ogsaa Finmarksfiskeriet, der fornemmelig om Foraaret er af Vigtighed, har i Femaarets Løb givet et godt og i 1850 endog et overordentligt Udbytte, da Torsken, paa Grund af Loddens Tilstrømmen, stod under Østfinmarkens Kyst fra Thanahorn til Varangerfjorden fra Slutningen af Marts til Midten af Juni i en saadan Mængde, at neppe Nogen kunde mindes en lignende Fiskemasse. Det var vistnok for nogen Deel her Tilfældet, som sædvanligt i Finmarken, at hverken Fiskere eller Opkjøbere vare tilstede i tilbørlig Mængde ved Fiskets Begyndelse, da det er saa aldeles usikkert om og hvor Lodden søger under Landz skeer dette paa et usædvanligt Sted eller til en usædvanlig Tid, maa naturligviis Udbyttet af Mangel paa Fiskere, Hjeldveed o. s. v. blive forholdsvis ringe. Disse Tilfældigheder ved det saakaldte Loddefiskeri lægge følgelig ogsaa væsentlige Hindringer i Veien for Fiskens Tilberedelse til god Kjøbmandsvare. I denne Henseende har

dog Handelsmændene saavidt muligt søgt at gjøre hvad der stod i deres Magt ved at tilveiebringe de fornødne Midler til Fiskens Bevaring, selv under Forholde, hvor dette har været forbunden med Opofrelse, hvilket f. Ex. skal have været Tilfældet i 1850 paa Vardø, da Fiskerne af Mangel paa Hjeldveed vare begyndte at kaste Fisken i Havet og kun beholdt Leveren.

I Romsdals Amt gav 1849 Aars Torskefiskeri mindre Udbytte end i et Middelsaar, hvorimod 1846 og 1848 vare heldige og de to andre Aar i det Hele omtrent som Middelsaar. Ogsaa paa den øvrige Kyststrækning af det Vesten- og Nordenfjeldske foregaaer der Torskefiskeri, som dog er af underordnet Betydning. Amtmanden i Stavanger har imidlertid bemærket, at Torskefiskeriet i dette Amt, der især drives om Vaaren, naar Sildefisket er ophørt, i den senere Tid har tiltaget, og at det vistnok kunde give langt større Udbytte, om Flere lagde sig efter det, da der om Vinteren staaer en Mængde Torsk under Land udenfor Karmøen og Jæderen.

Til Oplysning om Torskefiskeriernes Udbytte hidsættes her en Tabel over Udførselen af følgende Fiskevarer, der for den allervæsentligste Deel have sin Oprindelse fra Torskefiskerierne.

Aar.	Fisk tørog røget alle Slags undtagen Lax.	Klipfisk.	Fisk saltet med Undtagelse af Sild og Lax.	Tran.	Rogn.
	Voger.	Voger.	Tdr.	Tdr.	Tdr.
1846	877,246	651,774	31,884	60,504	21,150
1847	832,885	601,187	39,151	53,992	21,583
1848	758,118	739,793	40,861	55,500	25,657
1849	909,089	655,353	38,749	59,910	23,957
1850	842,988	656,100	36,786	54,730	21,262
I Gjennemsnit for Aarene 1846—1850	844,065	660,841	37,486	56,927	22,722
Do. for Aarene 1841—1845	682,984	482,654	28,617	49,004	22,883

Heraf vil sees, at Udførselen har været meget større i Femaaret 1846—1850 end i det næstforegaaende Femaar, og da kun den mindste Deel af Fiskeprodukterne forbruges i Landet selv, kan man deraf slutte, at Torskefiskerierne i det omhandlede Femaar have givet et større Udbytte end i det næst foregaaende. Handelen med Produkterne af disse Fiskerier har i Perioden ogsaa i det Hele været heldig; 1849 var endog et særdeles heldigt Aar for Torskens Vedkommende, hvorimod det paafølgende Aar var uheldigt, hvilket blandt Andet tilskrives, at Fiskerierne paa Newfoundlands-Bankerne gave et ualmindeligt godt Udbytte og for Bergens Vedkommende for en Deel ogsaa den Omstændighed, at Fiskehandelen fra denne By er gaaet over til for den største Deel at være aktiv, idet de fremmede Skibe, som før afhentede og indkjøbte Fisken i Bergen nu ere udeblevne, hvorved de bergenske Exporteurer ere blevne nødsagede til for egen Regning at udføre Varen til de udenlandske Markeder i egne Skibe, hvorved de Fremmede ere blevne istand til selv at foreskrive Priserne. For Torskfisken er Bergen fremdeles det vigtigste Udskibningssted, hvorimod Klipfisken fremdeles mere og mere er gaaet over til Christianssund og Aalesund, hvilken sidste By er bleven Hovedmarkedet for den paa Sondmøre tilvirkede Klipfisk, medens Nordlændingerne fremdeles som før bringe deres Produkter til Bergen. Ogsaa Klipfiskhandelen har i Perioden i det Hele været heldig med Undtagelse af det sidste Aar. Den overdrevne Indførselstold paa denne Vare i Spanien, der fremdeles er det vigtigste Marked for vor Klipfisk, har imidlertid været særdeles trykkende, ligesom den der endnu bestaaende høie Differentialtold, der i Periodens Løb endog forhøiedes til Skade for Indførselen under norsk Flag, har bevirket, at Udskibningen nu for den allervæsentligste Deel foregaaer med spanske Fartøier. Forøvrigt har man i Slutningen af Femaaret gjort Forsøg med at udskibe Klipfisk til Vestindien og Brasilien, men hvorvidt disse Egne, der hidtil udelukkende ere blevne forsynede med amerikansk Fisk, ville kunne blive stadige og fordeelagtige Markeder for den norske, var ialfald ved Periodens Slutning ingenlunde afgjort. Handelen med Tran var i dette Tidsrum i det Hele fordeelagtig, hvorimod Konjunkturerne for Rogn som sædvanlig vare særdeles foranderlige, da de ere afhængige af Sardelfiskeriet i Frankrig.

Som Forbedringer i Fiskeredskaber kan mærkes Anvendelse af Glaskavl i Lofoten paa Garnene, idet derved bevirkes, at disse ikke, som ved Brugen af Trækavl, synke tilbunds efterat have staaet nogle Dage i Søen, og idet derved i det Hele erholdes en rigere Fangst. Paa den anden Side klages der dog fra Nordlands Amt over at Afbenyttelsen af Glaskavl har paaført mange

Fiskere Tab af Garn, idet man ikke har sørget for at forsyne disse med Bundstene af en i Forhold til Kavlenes Hævekraft tilstrækkelig Tyngde; ja Tabet har, efter hvad Amtmanden anfører, været saa betydeligt, at Mange derved have ladet sig afskrække fra at bruge Garn og tyet til Liner og Dybsagnet. Forøvrigt anføres der, at om end Fiskeredskaberne ikke med Hensyn til sin Art ere undergaaede nogen videre Forandring i Femaaret, skaffer dog Almuen sig i det Hele hensigtsmæssigere, større og bedre udrustede Baade og i det Hele bedre Redskaber end forhen. Paa den anden Side føres der Klage over den paa Sondmøre meget brugelige og tiltagende Maade at fange Torsken paa, nemlig ved saakaldte Rykkere, ved hvilken en stor Deel Fisk saares uden at blive fangen, ligesom en Deel af den Fisk som fanges, erholder i Kjødet en Revne eller sort Plet, hvorved den taber sit Værd som god Vare.

Vaarsildfiskeriet har i Femaaret slaaet til omtrent paa de samme Steder som i det foregaaende Femaar, nemlig især i den nordenfor Jæderen liggende Deel af Stavanger Amt og i Findaas Præsteg. og Fitje Sogn af Stordøens Præstegjeld i Sondhordlands og Hardangers Fogderi samt i Østervolds og Mogsters Sogne af Sunds Præstegjeld i Nordhordlands og Vos Fogderi. Ligesom Lofotfiskeriet besøges af Fiskere ligefra Throndhjemsfjorden op til Tromsø, saaledes deeltage Indvaanerne af Kyststrækningerne ligefra Arendal og Christiansand, tildeels endog fra de indre Distrikter i Lister og Mandals samt Søndre Bergenhuus Amt i Vaarsildfiskeriet, under hvilket den hele arbeidsføre mandlige Befolkning i mange Præstegjelde pleier at forlade sit Hjem. Desuden har Vaarsildfiskeriet i Femaaret slaaet ganske godt til i Sond- og Nordfjords Fogderi i Nordre Bergenhuus Amt, navnligen i 1850, da der fra dette Fogderi indførtes til Bergen omtrent 40,000 Tønder Vaarsild. I det Hele taget har Vaarsildfiskeriet slaaet godt til i Femaaret, men især i Aarene 1846 og 1849; mindst Udbytte har det givet i 1848. Klagerne over Uordener og Forurettelser vare ved dette Fiskeri endnu mere almindelige end ved Lofotfiskeriet. For at afhjælpe disse er der efter Periodens Udløb, nemlig under 24de September 1851, udkommet en Lov om Vaarsildfiskeriet, ifølge hvilken der nu er organiseret et særskilt Opsyn derved, som efter den hidtil havte Erfaring har vist sig istand til paa en virksom Maade at haandhæve Orden og Retssikkerhed samt i det Hele opretholde Loven under dette store Fiskeri.

Nogen Forbedring med Hensyn til de ved dette Fiskeri brugelige Redskaber er ikke indført, uden forsaavidt Brugen af Not er bleven mere udbredt. Ligeledes tilvirkes Silden med mere Flid end forhen, men nogen betydelig Forbedring er dog neppe indtraadt.

Sommer- og Høstsildfiskeriet var derimod mindre heldigt i Femaaret, ja i flere Distrikter, hvor dette Fiskeri pleier at slaae til, er det næsten aldeles mislykket, saaledes i 1846 og 1850 i Fosens Fogderi, da der endog savnedes fornøden Husholdningssild og i 1848 og 1850 i Finmarkens Amt. Kun undtagelsesvis har der i enkelte Distrikter været noget rigt Fiskeri af denne Slags Sild, hvorpaa kan anføres som Exempel Fiskeriet i Eidsfjorden i Vesteraalen i Nordlands Amt om Høsten i 1848 og tildeels Fiskeriet i Senjen og Tromsø Fogderi i Aarene 1846 og 1847. Ogsaa i Ryfylke har Fangsten af Sommersild og Smaasild været større end i den næstforegaaende Femaarsperiode.

Nedenstaaende Opgave viser Udførselen af Vaar- og Sommersild i Femaaret:

	Den hele Udførsel.	hvoraf fra Stavanger	fra Bergen.
1846	752,565 Tdr.	322,968 Tdr.	281,053 Tdr.
1847	596,180 —	256,570 —	234,860 —
1848	471,868 —	228,667 —	143,621 —
1849	738,747 —	320,273 —	279,165 —
1850	533,591 —	239,381 —	189,910 —
I Gjennemsnit for hele Femaaret .	618,590 Tdr.	273,572 Tdr.	225,722 Tdr.
I Gjennemsnit for Femaaret 1841 til 1845 var Udførselen	588,302 —	225,821 —	229,296 —

Udførselen er saaledes i det sidstforløbne Femaar forøget med 30,000 Tønder Sild, hvilken forøgede Udførsel, som en Følge af at Sommersildfiskerierne i det Hele taget ikke have givet noget videre Udbytte, fornemmelig maa antages at have fundet Sted med Hensyn til Vaarsilden.

Tabellen viser, at Stavanger har været Hovedmarkedet for Silden, men at Bergen fremdeles udfører en stor Deel af denne Vare og opnaaer, efter hvad Stiftamtmanden i Bergen anfører, bedre Priser i Udlandet, formedelst den Formodning der haves for at de bergenske Varer ere

bedre tilvirkede. Sildehandlen har forøvrigt i Perioden givet de Handlende et tilfredsstillende Udbytte, endogsaa i Aarene 1848 og 1849, da de preussiske og flere tydske Havne vare blokerede i længere Tid, hvilket maatte være følelig for de norske Sildudskibere. Tabet herved formindskedes imidlertid derved, at Silden til samme Tid betaltes ret godt i Sverige og Rusland, og at Varen ved Blokadens Ophævelse ud paa Høsten vandt saameget større Søgning.

Forinden man forlader de store Fiskerier maa det sluttelig erindres, at disse i den her omhandlede Periode ere blevne befriede for deres meest trykkende Paalæg, nemlig Fisketienden. Ved Loven af 20de September 1845 blev nemlig den Fisketiende, der svaredes, a: til Geistligheden enten som Præstetiende eller som Dele af Kirke- og Kongetienden, uden at være overgaaet til nogen fast og bestemt Ydelse, og b: til Staten eller til Private som Kongetiende — fra 1ste Januar 1849 ophævet, og i dens Sted til Afholdelse af Erstatning for vedkommende Berettigede en Tiendeafgift paalagt ved Fiskevarernes Udførsel til Udlandet, hvilken Afgift bortfalder, naar der ved Hjælp af samme er dannet et Fond tilstrækkeligt til at afløse alle Erstatningssummer. Desuden er ved Lov af 5te August 1848 fra 1ste Januar 1852 ophævet den Tiende af Fisk, der er tillagt Kirkerne, og som ikke er overgaaet til nogen fast og bestemt Ydelse, mod en Forhøielse i den ved Loven af 1845 indførte Tiendeafgift, som ifølge Loven af 1848 nu udgjør:

af Tørfisk .	2¼ ß.	pr. Vog
af Klipfisk .	1½ "	" —
af saltet Fisk	3 "	" Tønde
af Rogn . .	6 "	" —
og af Tran . .	18 "	" —

Af de mindre Fiskerier foregaaer det af den saakaldte Ansjosild hovedsagelig i det sydlige Norge, skjønt ogsaa, men mindre i det Nordenfjeldske. Tilvirkning af Ansjos er saaledes i Femaaret paabegyndt i Molde og maa, at slutte efter Udførselen, antages at have været omtrent af samme Betydenhed som i det foregaaende Femaar. I Gjennemsnit for hele Femaaret udførtes der 19,926 Dunker Ansjos, hvilket omtrent er det samme Qvantum som blev udført i det næstforegaaende Femaar.

Makrelfiskeriet har ogsaa i det omhandlede Femaar været en ikke uvæsentlig Indtægtskilde især for Fiskerne ved Kysten af Christianias og Christianssands Stifter. Dog synes dette Fiskeri i det Hele taget at have været mindre fordeelagtigt end i Femaaret 1841—1845. Saaledes klages der fra Liister og Mandals Amt over at stormende og for Fiskeriet ufordeelagtigt Veirligt har bevirket et mindre heldigt Fiskeri i Aarene 1849 og 1850; men fremfor Alt har Makrelfiskeriet ligesom overhoved alt Fiskeri aftaget i det Indre af Christianiafjorden, hvilket tilskrives den mere og mere tiltagende Benyttelse af Drivgarn ved denne Fisks Fangst længere ude i Fjorden, medens Fisken gaaer indover, hvorved Stimerne antages at splittes og for en stor Deel at vende om igjen, inden de naae hen til Grundene i den indre Deel af Fjorden, hvor Fisken pleier at fanges med Vad (Not). Denne Aftagen af Fiskeriet inde i Fjorden, som i den seneste Tid har tildraget sig megen Opmærksomhed og foranlediget at en Kommission ved kongelig Resolution af 28de Mai 1852 er nedsat for at undersøge Fiskerierne i Christiania- og Langesundsfjordene, er formeentlig af større Betydning end den forøgede Fangst, som Drivgarnsfiskerne ude i Fjorden, der især høre hjemme i den sydlige Deel af Jarlsberg og Laurvigs Amt samt paa Hvaløerne i Smaalenenes Amt, erholde. Makrelen anvendes kun til indenlandsk Brug og kommer ikke i den udenlandske Handel.

Hummerfiskeriet har i dette Femaar givet et mindre Udbytte til Udførsel end i det foregaaende. Udførselen af Hummer udgjorde i 1846 600,966, i 1847 569,446, i 1848 607,282, i 1849 408,310 og i 1850 427,600 Stykker eller i Gjennemsnit aarlig 522,721 Stykker. I Femaaret 1841—1846 var Udførselen i Gjennemsnit aarlig 617,000 Stykker. Denne mindre Udførsel falder, som af det Ovennævnte vil sees, fornemmelig paa Aarene 1849 og 1850, og maa Grunden hertil fornemmelig antages at være den ved Loven af 29de Juni 1848 for en vis Tid af Sommeren indførte Fredning af Hummer, hvilken forøvrigt for flere Distrikter ved forskjellige kongelige Resolutioner er indskrænket. For nogen Deel synes ogsaa Udførselens Aftagen at være bevirket derved, at de engelske Hummerkompagnier have nedsat Prisen; dette er saaledes anført for Jarlsberg og Laurvigs Amt.

Østersfiskeriet er fremdeles af en mindre Betydning. Udførselen af friske Østers udgjorde i Gjennemsnit for Femaaret 281 og for det næstforegaaende Femaar 253 Tønder.

Laxefiskeriet har ogsaa i Femaaret været i Aftagende, især høiere oppe i Elvene. Derimod anføres der i Beretningen for Liister og Mandals Amt, at Fiskeriet ved Kysten noget er tiltaget. Udførselen af Lax er aftaget i høi Grad. Der udførtes saaledes i Femaaret i Gjennemsnit

kun 5,701 ℔ roget Lax og 196 Tdr. saltet Lax, medens Udførselen i det foregaaende Femaar var af roget Lax 12,036 ℔ og af saltet Lax 374 Tdr.

Ogsaa for Lax og Sørret har Lovgivningen (Lov af 17de August 1848) indført en Fredningstid, som dog under visse Betingelser af Kongen kan forkortes eller ophæves, hvilket ogsaa for enkelte Distrikter er skeet. Denne Lov har forøvrigt i altfor kort Tid endnu været i Virksomhed til at der kan anføres noget Bestemt om dens Virkninger.

Af de øvrige Fiskearter, som fanges langs Norges Kyster, kan mærkes: Sei, Qveite, Lange, hvis Fangst i det Hele taget kun er af Betydning for den indenlandske Forbrug.

Foruden disse fiskes der desuden saavel ved Kysten som i Ferskvandene og Elvene flere andre Fiskearter, men disses Fangst er af endmindre Betydenhed.

Den i forrige Femaarsberetning omhandlede Havkalvefangst i Nordishavet, der drives ved Fartøier udsendte fornemmelig fra Mandal, er nu ophørt, efterat nogle af de dertil anskaffede Fartøier ere gaaede tilgrunde under Fiskeriet. Derimod er der i Femaaret begyndt fra Tønsberg meget lønnende Expeditioner paa Sælhundefangst i Nordishavet, idet der i Aarene 1847—1850 er fra denne By afgaaet 1 Fartøi paa 113 Kommercelæster paa denne Fangst, hvis Betydenhed i de sidste Aar kan sees deraf, at der direkte fra Tønsberg er udført i 1850, da Tranbrænderiet dersteds er kommet i Gang, 85,537 Potter Tran. Før Tranbrænderiet kom i Gang, følgtes den erholdte Fangst direkte til Udlandet.

Af større Vigtighed ere dog de Expeditioner til Spitsbergen i Nordishavet, der aarligen afgaae fra Hammerfest og Tromsø. Paa disse Expeditioner fanges der Hvalros, Sælhunde, Hvidbjørne, Reensdyr, Hvidfisk og indsamles der en Deel Dun. Fra Hammerfest afgaae aarligen 10 a 20 mindre Fartøier paa denne Fangst.

* * *

Bergværksdrift.

Kongsberg Sølvværk har i de forløbne 5 Aar været i stadig og særdeles lønnende Drift, da dets Overskud i Gjennemsnit har udgjort 161,720 Spd. aarlig, medens det i forrige Femaar var 103,000 Spd. aarlig. Den foregede Produktion falder imidlertid, som nedenstaaende Oversigt udviser, meest paa Aaret 1848, og Grunden dertil var, at man formedelst de i dette Aar indtrufne uheldige Konjunkturer angreb de rigere Anbrud stærkere, end den for Driften lagte almindelige Plan medfører. De Værket tilhørende Kongens og Armen Gruber, der i Gjennemsnit have været drevne med en Arbeidsstyrke af 211 Mand og hvorved de aarlige Driftsomkostninger i Gjennemsnit have udgjort 27,892 Spd., have fremdeles afgivet det Meste af hvad der ved Værket er produceret. Udsigterne for Kongens Grube anses for at være ret gode, uagtet dens Hovedgesænk i nogen Tid har viist sig noget tvivlsomt med Hensyn til Gangens vedvarende Ædelhed og Righoldighed, hvilket af Sølvværksdirektionen anses som et Varsko om, at man ikke med altfor megen Tryghed kan stole paa Uudtømmeligheden af denne Grubes Skatte. I Armen Grube har derimod Gangene langsomt men stadigt forbedret sig, og Udsigterne til en fremtidig lønnende Drift i denne Grube ere endog mere lovende end nogensinde forhen i de senere Decennier. Foruden disse Gruber har ogsaa Gruben Gottes Hülfe in der Noth været drevet med et Belæg af 69 Mand og aarlige Driftsomkostninger af 10,115 Spd. i Gjennemsnit; men af Sølvværkets Produktion i hele Perioden har denne Grube kun afgivet 2,154 M℔ fint Sølv. Udsigterne for denne Grube havde ikke forbedret sig ved Periodens Udgang, men senere er der i Aaret 1851 fundet et Par forhaabningsfulde Anbrud.

Arbeiderne ved Christian den 7des Stoll ere i Perioden fremdeles fortsatte, og dens Længde, der ved Periodens Begyndelse udgjorde $147^{3}/_{4}$ Lagter, var ved Udgangen af Aaret 1850 i det Hele $592^{3}/_{4}$ Lagter 11 Finger. Udgifterne ved samme have i disse Aar i Gjennemsnit beløbet sig til 6,066 Spd.

Den samlede Arbeidsstyrke ved Sølvværket og dets Gruber har i Gjennemsnit været 369 Mand.

Over Produktion, Driftsomkostninger og Overskud i samtlige Periodens Aar gives i følgende Tabel en Oversigt:

	Produktion.	Driftsomkostninger.	Overskud.
1846 . . .	18,229 M℔ = Lod $12^{7}/_{64}$ Gr. f. S.	57,077 Spd. 38 ß.	111,307 Spd. 1 ß.
1847 . . .	25,183 — 9 — $10^{12}/_{64}$ —	86,438 — $116^{3}/_{4}$ =	147,563 — $61^{3}/_{4}$ =
1848 . . .	36,398 — 3 — $9^{59}/_{128}$ —	72,945 — $68^{1}/_{2}$ =	267,708 — 91 =
1849 . . .	24,003 — 8 — $13^{7}/_{64}$ —	84,052 — 114 =	141,367 — 63 =
1850 . . .	22,877 — 11 — $1^{28}/_{87}{}^{27}/_{68}$ —	73,873 — 107 =	140,655 — 92 =
Tilsammen .	126,692 Mk. 1 Lod $10^{33}/_{175}{}^{25}/_{30}$ Gr. f. S.	374,388 Spd. $84^{1}/_{4}$ ß.	808,602 Spd. $68^{3}/_{4}$ ß.
I Gjennemsnit	25,338 Mk. 6 Lod $12^{73}/_{87}{}^{46}/_{68}{}^{9}/_{30}$ Gr. f. S.	74,877 Spd. $88^{9}/_{10}$ ß.	161,720 Spd. $61^{3}/_{4}$ ß.

Kobberproduktionen har fremdeles været noget i Aftagende, idet den ikke har været fuldt saa stor som i Aarene 1841—1846 og Udsigterne for denne Bedrift synes ved Femaarsperiodens Udgang i det Hele taget ikke at være meget lovende.

Af Kobberværkerne har

1) Alten eller Kaafjordens Kobberværk i Altens Fogderi, efter den i forrige Femaarsberetning omtalte af Participanterne i en Generalforsamling fattede Beslutning, været drevet efter en indskrænket Maalestok. Driften har ogsaa i det forløbne Femaar efter Bestyrelsens Opgivende været mere stadig og Produktionen som Følge deraf temmelig regelmæssig, men noget Udbytte for Interessenterne har fremdeles ikke været at erholde, og den eneste Forbedring anføres at være den, at Tabet nu er mindre end forhen. Betræffende Udsigterne for Værket i det Hele yttrer vedkommende Geschworner efter Befaringen i 1850, at der er liden Sandsynlighed for, at de ville forbedre sig saa betydeligt, at man med Sikkerhed kan gjøre Regning paa en stadig og lønnende Drift. Antallet af de Personer, Fruentimmer og Børn deri iberegnede, som ved Periodens Slutning fandt Udkomme ved Værket udgjorde 790, hvoraf 263 vare Norske. I Aaret 1846 er den hele Arbeidsstyrke opgivet til 326 Mand. Ifølge forrige Femaarsberetning var der den Gang Tale om at forene de i Skjærvø Præstegjeld, Senjen og Tromsø Fogderi beliggende Qvænangens Gruber med Kaafjords Værk. Imidlertid har der dog senere dannet sig et særskilt Interessentskab for disse Gruber, hvis Malm ikkedestomindre fremdeles har været forsmeltet ved Kaafjordens Hytte. Over Driften i Femaaret ved disse Værker giver følgende efter de af vedkommende Bergmester meddeelte Opgaver udarbeide Tabel en Oversigt:

	Samtlige Udgifter.	Udbytte i Gahrkobber.
1846	41,652 Spd. 56 ß.	745 Skp. 19 Lb. 8 ℔
1847		744 — 8 — 1 -
1848	51,469 — 22 -	602 — 8 — 11 -
1849	53,534 — 62 -	1,099 — 16 — 5 -
1850	54,574 — 93 -	947 — 15 — 6 -

Udbyttet af Kobber har saaledes i indeværende Periode kun været ca. 4,140 Skp, medens det i forrige Periode udgjorde 5,398 Skp. Af det udbragte Kobber tilhører efter Amtmandens Opgaver, der forøvrigt ikke ganske stemme med Bergmesterens, 244 Skp Interessentskabet for Qvænangens Gruber. Ogsaa maa det ved den anførte Tabel bemærkes, at i Aaret 1850 ere samtlige Udgifter baade ved Kaafjordens Værk og Qvænangens Gruber medtagne, men i de foregaaende Aar, saavidt det kan erfares, alene Udgifterne ved Forsmeltningen af Malmen for de sidstes Vedkommende. Udgifterne ved Kaafjordens Værk i Aaret 1847 ere et nøiagtigen opgivne, men det er anført, at Værket i Aarets ene Halvdeel har været drevet med et Tab af 6,000 Spd.

2) Sælbo Værk i Stor- og Værdals Fogderi har fremdeles i Drift 2 Gruber, nemlig Lillefjelds og Thorsbirk, samt 2 Smeltehytter, nemlig Merager og Gilsaae med en Arbeidsstyrke af 11 Opsyns- og Regnskabsbetjente og 125 Arbeidere. Produktionen har været 1,960 Skp, hvilket er omtrent den samme som i Femaaret 1841—1845, da den var 1,940 Skp. Over Driftsresultaterne i de nu forløbne 5 Aar giver nedenstaaende Tabel en Oversigt:

	Samtlige Udgifter, Spd.	ß.	Udbyttet i Gahrkobber, Skp.	Lb.	℔.
1846	15,224.	30.	387.	-	-
1847	17,964.	108.	384.	7.	8.
1848	16,218.	-	415.	17.	8.
1849	17,495.	106.	332.	17.	-
1850	17,357.	101.	439.	17.	8.
Summa	84,260.	105.	1,959.	19.	8.

3) Den saakaldte Forbergs Grube i Ytteren har været drevet med 1 Opsynsmand og 16 Arbeidere, og Produktet har udgjort omtrent 400 Tdr. Malm og Svovlkiis aarlig; men nogen Smeltning af dette Produkt er endnu ikke foregaaet. Imidlertid have Eierne af Gruben paabegyndt Opførelsen af en Smeltehytte med 2de Ovne paa Gaarden Bratreit i Veitstadens Præstegjeld.

4) Røraas Kobberværk i Søndre Throndhjems Amt har i Perioden været i stadig Drift med omtrent samme Arbeidsstyrke og øvrige Personale som forhen, nemlig ved Udgangen af 1850: 39 Over- og Underbetjente samt 401 Arbeidere. Derimod er Driften ved det dermed forenede Foldals Kobberværk indstillet i Aaret 1848, idet de dertil hørende Foldals og Godthaabs Gruber ere forladte og Foldals Hytte nedlagt. Imidlertid ere Bygninger, Maskiner og alle Inventariesager solgte til et andet Interessentskab; men nogen stadig Drift var dog ikke etableret der inden Periodens Udløb. Smeltningen for Røraas Værk foregaaer ved de 4 Hytter Røraas, Tolgen, Eidet og Lovise, og Produktionen har i det Hele været omtrent 10,470 Skp, eller noget mindre end i forrige Qvinqvennium, da den udgjorde 10,984 Skp. Ved Storvarts Grube, der er Værkets vigtigste, har Ertsleiet i Udlænkningsdrifterne i de senere Aar aftaget i en betænkelig Grad og Udsigterne vare efter Bergmesterens Indberetning ved Udgangen af Aaret 1850 fremdeles lidet lovende. Det er dog oplyst, at Ertsleiet forhen, nemlig i Aaret

1759 har været ligesaa fattigt, men at det da pludselig tiltog baade i Rigdom og Udstrækning, ligesom ogsaa en Gang senere en lignende pludselig Overgang har fundet Sted, og man nærer derfor noget Haab om at en Forbedring i Analogi hermed ogsaa nu vil indtræde. Til Lettelse af Driften i denne Grube er paabegyndt en Stoll, der bliver af 1,100 a 1,200 Lagters Længde. Efter de af vedkommende Bergmester indsendte Opgaver, der ere noget forskjellige fra Amtmandens, meddeles i hosstaaende Tabel en Oversigt over Driften ved Roraas Værk i Femaaret.

	Samtlige Udgifter. Spd.	ß.	Udbyttet i Gahrkobber. Skℬ	Lℬ	ℬ
1816	89,825.	=	2,151.	6.	14.
1847	85,464.	55.	2,146.	15.	8.
1848	92,039.	58.	2,132.	16.	=
1849	85,104.	119.	2,056.	9.	8.
1850	88,046.	114.	1,983.	7.	8.
Summa	440,480.	106.	10,470.	15.	6.

5) Tydalens Værk i Sælbo og Tydalens Thinglaug med 1 Grube og 1 Hytte, antoges, saaledes som i forrige Femaarsberetning bemærket, at skulle indstille sin Virksomhed ved Udgangen af Aaret 1845. Imidlertid har det fremdeles været drevet indtil Aaret 1850 med 1 Regnskabsbetjent og 10 a 20 Arbeidere og har leveret et Udbytte af i det Hele 350 Skℬ Kobber. I sidstmeldte Aar er Værket nedlagt, men dets Skjæbne ansaaes ved Periodens Udløb endnu for ubestemt.

6) Ved Lokkens Kobberværk i Meldals og Orkedals Thinglaug, hvis Drift standsedes i 1845, har et Interessentskab i Throndhjem i Aaret 1850 i de forladte Berghalde til et Forsøg ladet udbrive 120 Tdr. Malm, og det skal efter Sigende være dets Hensigt at fortsætte dermed.

7) I Egers Præstegjeld, Buskeruds Amt, har et Interessentskab paabegyndt at drive en Kobberanviisning og til Smeltning af Malmen i Aaret 1848 opført en Hytte. Driften har dog hidtil kun været svag, og det hele Udbytte i Gahrkobber beløber sig til ca. 86 Skℬ.

8) Det i forrige Femaarsberetning omtalte Kobberværk i Sætersdalen i Valle og Ose Thinglaug i Robygdelagets Fogderi har ikke været i Drift siden Aaret 1848, da ogsaa Driften af de sammesteds værende Kobbermalmgruber indstilledes. Ved Værket opgives i det Hele i Perioden at være produceret 40 Skℬ Kobber. Ogsaa den i forrige Femaarsberetning omtalte Tronsgrube i Tonsets Præstegjeld, Hedemarkens Amt, er nedlagt og det Interessentskab, som den tilhørte, har, efterat have opsmeltet Malm ved den til Roraas Værk hørende Lovise Hytte, afsluttet sit Regnskab med betydeligt Tab. De forhen nedlagte Kobberværker, Averoen i Romsdals Amt, Vinoren i Numedal og Sandsværs Fogderi og Omdal i Mo Præstegjeld i Øvre Thelemarken have heller ikke været drevne i den her omhandlede Periode.

Foruden de omhandlede Kobberværker har der i Perioden været opdaget og tildeels drevet forskjellige Kobberanviisninger saasom paa Gaardene Helgestad og Barman i Hitterens Præstegjeld, den saakaldte Vandgrofts-Grube i Vingelens Anner til Tolgen i Østerdalen, samt paa forskjellige Steder i Øvre Thelemarken især i Hjerdals Thinglaug.

Efter det Anførte har Kobberproduktionen i Femaaret i det Hele udgjort 17,047 Skℬ Gahrkobber eller 3,409 Skℬ aarlig. I forrige Femaarsperiode beløb Kobberproduktionen sig til 19,272 Skℬ eller 3,854 Skℬ aarlig.

Kobberudførselen har udgjort:

	Gahrkobber. Skℬ.	Valtset Kobber. Skℬ.	Kobbermalm. Skℬ.
1846 . . .	$3,293\frac{27}{320}$.	$259\frac{278}{320}$.	=
1847 . . .	$2,128\frac{140}{320}$.	$127\frac{223}{320}$.	=
1848 . . .	2,840.	$163\frac{166}{320}$.	=
1849 . . .	$3,150\frac{233}{320}$.	$20\frac{252}{320}$.	$197\frac{45}{320}$.
1850 . . .	$3,472\frac{102}{320}$.	$142\frac{306}{320}$.	=
Tilsammen. .	$14,884\frac{182}{320}$.	$714\frac{665}{320}$.	$197\frac{45}{320}$
Efter Middeltal aarlig . .	2,977.	143.	39.
I 1841—1845 efter Middeltal aarlig .	3,190.	267.	79.

Indførselen af Kobber i Femaaret har ikke været betydelig. Den har aarligen i Gjennemsnit beløbet sig til 3,184 ℔ Gahrkobber, 24,016 ℔ Kobber i Stænger, valsede Plader, Bolte, Som, Traad samt 4,913 ℔ Kobber i forskjelligt Slags Arbeide.

Samtlige Rigets Jernværker have i de sidst forløbne 5 Aar været i temmelig jevn Drift, dog med Undtagelse af Bolvigs Jernværk, der ikke har været drevet mere end 5 Maaneder hvert Aar, ligesom Marsovnen ved det i det Hele ubetydelige Mostadmarkens Jernværk i Femaarsperioden kun een Gang har været sat i Gang. Ligesaa har Hassel Jernværk i de sidste Aar af Perioden indskrænket sin Drift, der tilsidst standsede saaledes, at det i Aaret 1850 havde saagodtsom ingen Produktion. Dog er det efterat være gaaet over til et nyt Interessentskab atter sat i Drift. Nienssjø Jernværk i Trysild maatte allerede ved Periodens Begyndelse betragtes som nedlagt, og da derved senere kun er tilvirket nogle faa Skℬ

Stangjern, bør det vel retteſt lades ganſke ud af Betragtning. Derimod er Marsovnen ved Kongsberg Jernværk i Aaret 1848 ſat i Drift, og da man ſynes at have fundet Midler til med Fordeel at kunne anvende dette Værks Titan- og Svovlholdige Malm, antages Værket at ville producere Betydeligt, og dets Produktion af Rujern og Støbegods har ogſaa ſiden 1848 i Gjennemſnit udgjort 2,447 Skp aarlig. Forøvrigt har Jernværkernes Produktion, der i forrige Femaarsperiode betydelig var tiltaget, i den heromhandlede Periode holdt ſig omtrent paa ſamme Punkt. Saaledes har Udbyttet af Marsovnene ved Landets meeſt produktive Værker, Fritzø, Næs og Bærum i Gjennemſnit udgjort reſpektive 8,650, 9,380, 7,066 Skp aarlig, medens det i forrige Qvinqvennium var reſp. 7,800, 7,987 og 9,274 Skp aarlig, og det er altſaa noget foroget ved de 2de forſte, men noget formindſket ved det ſidſtnævnte. Næſt efter disſe Værkers Marsovne har Udbyttet af dem ved Foſſum, Holden og Eidsfos været ſtorſt, nemlig reſpektive 6,546, 5,610 og 4,827 Skp aarlig, der er noget mindre end Udbyttet i forrige Periode, da det udgjorde 8,088, 7,316 og 5,300 Skp aarlig. Holden Jernværk har ogſaa i denne Periode havt ſtorſt Produktion af Støbegods, nemlig 5,470 Skp aarlig, hvilket udgjør en aarlig Forogelſe af omtrent 1,400 Skp i Produktionen i forrige Femaar, da den var 4,079 Skp aarlig. Efter Holden kommer med Hensyn til Støbegods Eidsfos Jernværk, hvis Produktion er fra 1,900 Skp aarlig i forrige Periode forøget til 3,127 Skp aarlig. Bærums Jernværk, der i forrige Periode havde den næſtſtørſte Produktion af Støbegods, er derimod i den heromhandlede gaaet ned fra 2,824 Skp til 2,250 Skp aarlig. Af Stangjern har Fritzø Jernværk fremdeles den ſtørſte Produktion, nemlig 6,800 Skp aarlig eller noget over 1,000 Skp aarlig mere end i forrige Periode. Denne i Forhold til Udbyttet af Rujern ved dette Værk ſtore Produktion af Stangjern er foranlediget derved, at en ſtor Deel af det ved Frolands Jernværk, der tilhører den ſamme Eier, udvundne Rujern er ført til Fritzø for der at forædles. Ogſaa ved Næs, Bærum og Hakedalen er Produktionen af Stangjern i denne Periode forøget, nemlig fra reſpektive 4,360, 2,050 og 1,400 Skp aarlig i forrige Periode til reſpektive 4,500, 3,460 og 1,675 Skp aarlig. Derimod er ved Foſſum Jernværk aarlig produceret omtrent 450 Skp Stangjern mindre end i Aarene 1841—1846. Ved Holden Jernværk, hvor der i forrige Periode blev udbragt 1,091 Skp aarlig, er der i denne Periode aldeles ikke produceret Stangjern. Egelands Jernværk har i hele Perioden foruden 3,419 Skp Stangjern produceret 8,222 Skp Smelteſtykker eller Blooms. Disſe ere hovedſagelig udførte til England, og ere der anvendte til Staaltraadfabrikation, hvortil dette Jern, der ſaavidt vides er betalt høiere end noget andet norſk, ſkal være ſærdeles vel ſkikket.

Totalproduktionen ved ſamtlige i Drift værende Jernværker, hvis Antal, naar det ſaagodtſom nedlagte Dienſjø ikke regnes med, er 14, har, ſom af medfølgende Tabel No. 5 nærmere vil erfares, i Perioden i Gjennemſnit aarligen udgjort 43,731 Skp Rujern, 17,184 Skp Støbegods, 26,717 Skp Stangjern og 1,644 Skp Smelteſtykker ſamt 1,930 Skp valſet Jern ved Moſs og Fritzø Værker. I forrige Periode var den aarlige Gjennemſnitstilvirkning 48,852 Skp Rujern, 15,100 Skp Støbegods og 24,753 Skp Stangjern. Uagtet ſaaledes Produktionen af Støbegods og Rujern er næſten ligeſaa ſtor ſom i forrige Femaar, i hvilket den formeentlig var høiere end i noget foregaaende, ſaa har den dog ikke været tilſtrækkelig til Rigets Behov. Vel er der efter de til Departementet for det Indre indkomne Opgaver udført til Udlandet i Aarene 1846—1850 i Gjennemſnit 262 Skp Rujern og 1,752 Skp Støbegods. Men herved maa det imidlertid bemærkes, at af det ſidſtnævnte er aarligen i Gjennemſnit udført fra Øſterriiſør til England 1,638 Skp og at dette Qvantum egentlig ikke er Støbegods, men de ovenfor anførte ved Egelands Jernværk producerede Smelteſtykker eller Blooms. Af almindeligt Støbegods er der ſaaledes udført høiſt ubetydeligt til Udlandet, og dette vilde ogſaa ifølge de lave Priſer, hvori denne Vare for Tiden ſtaaer paa de fleſte udenlandſke Markeder, neppe ſvare Regning for Eierne af de norſke Jernværker. Derimod er der fornemmelig fra England, hvor Rujern produceres billigere end det her er muligt, deraf indført, formeentlig iſær til Forſyning for de i Riget anlagte Jernſtøberier, aarligen i Gjennemſnit 7,078 Skp, hvilken Indførſel har været i ſtadig Progreſſion fra 2,458 Skp i Aaret 1846 til 10,443 Skp i Aaret 1850. Fremdeles er der af forſkjellige Slags Støbegods af Jern indført fra Udlandet i Gjennemſnit i disſe Aar henved 2,000 Skp aarlig. I forrige Femaar blev der i Gjennemſnit kun indført omtrent 2,100 Skp Rujern og 1,600 Skp Støbegods aarlig. Ved denne ſidſte Opgave maa imidlertid bemærkes, at deri, ſaavidt det kan erfares, ikke er optaget et ikke ubetydeligt for offentlig Reg-

ning til Militæretaten indført Qvantum Støbegods saasom Kanoner, Mørsere, Kugler o. s. v. Efter Toldtariffens Beskaffenhed kan imidlertid dette Slags Støbegods ikke vel udskilles fra det øvrige og er derfor medtaget i nærværende Periode.

Produktionen af Stangjern har, som anført, været noget større end i forrige Femaar; derimod har Udførselen deraf til Udlandet været omtrent den samme, nemlig aarligen i Gjennemsnit 14,817 SlT i Aarene 1841—1845 og 14,515 SlT i Aarene 1846—1850. Det for Stangjernet, af hvis fordeelagtige Afsætning de største og vigtigste Jernværkers Floreren for en stor Deel er afhængig, i forrige Qvinqvennium aabnede fordeelagtige Marked i de nordamerikanske Fristater holdt sig i Begyndelsen af den her omhandlede Periode. Imidlertid have flere svenske Værker optaget den Tilvirkningsmethode, der har bidraget til at give det norske Jern en fortrinlig Sogning, og en bestandig stigende Tilførsel til Nordamerika af saadant svensk Jern, der sælges for 80 a 85 Dollars pr. Ton i Forening med de lave Priser paa engelsk Stangjern, der i New-York har været afsat til 37 Dollars pr. Ton, har mod Periodens Slutning bevirket en Konkurrence, der har gjort det vanskeligt for norsk Jern at erholde de Priser, som der før have været betalte, nemlig 95 a 105 Dollars pr. Ton. I hvilken Grad Udførselen til Nordamerika er aftagen i Periodens sidste Aar vil erfares af nedenstaaende Oversigt, ligesom ogsaa at Udførselen til Danmark, der i forrige og Begyndelsen af denne Periode aftog betydeligt, igjen er steget noget, skjønt den langtfra er naaet op til det Qvantum den udgjorde i 1841 nemlig 10,170 SlT.

Af Stangjern udførtes:

	til Danmark.	til Nordamerika.
i 1846 . . .	5,134 SlT	9,898 SlT
i 1847 . . .	4,417 —	6,097 —
i 1848 . . .	5,190 —	6,163 —
i 1849 . . .	6,320 —	8 079 —
i 1850 . . .	6,521 —	3,399 —

Ogsaa i Landet selv konkurrerer det billigere engelske og svenske Stangjern med det norske. Der er nemlig i Femaaret indført aarlig i Gjennemsnit 7,553 SlT Stangjern, hvoraf 4,610 SlT fra England og 2,884 SlT fra Sverige, ligesom der desuden vistnok er indført Adskilligt overland fra Sverige, der ikke har været angivet for noget norsk Toldopsyn, og som følgelig heller ikke er medtaget i den anførte Opgave.

Produktionen ved de ved de fleste Jernværker værende Spigerhammere har i Perioden i Gjennemsnit efter Opgivende udgjort 6,677,868 Stykker og 177 SlT Bygningsspiger samt 279½ SlT Skibsspiger. Imidlertid har der efter de indkomne Opgaver været produceret et langt større Qvantum ved de udenfor Værkerne existerende Spigerhammere, hvor formeentlig fremmed især svensk Jern næsten udelukkende forarbeides. Disse Spigerhammeres Produktion er nemlig opgivet til 1,100 SlT, 6,500 Kasser samt ca. 40 Millioner Spiger, af hvilke sidste dog den største Deel er Smaaspiger. I forrige Periode var den aarlige Produktion ved Værkerne 3,674,000 Stkr. og 226 SlT Bygningsspiger samt 38 SlT Skibsspiger. Indførselen har efter de fra Toldkammerne indsendte Opgaver i Aarene 1846—1850 udgjort 1,529 SlT aarlig, men omendskjønt denne er 329 SlT aarlig større end Indførselen ifølge de samme Opgaver i Aarene 1841—1845, og de Fortegnelser, som i de senere Aar afgives over de fra Sverige, hvorfra Spiger næsten udelukkende indføres, landværts ankomne Varer, antages at være noiagtigere end forhen, saa er det dog sandsynligt, at et endnu større Qvantum i Virkeligheden er indført paa denne Maade.

Efter det saaledes Forklarede vare Udsigterne for Jernværkerne ikke saa gode ved Periodens Udløb som ved dens Begyndelse. Imidlertid maa det erkjendes, at de fleste Jernværkseiere ikke alene have vedligeholdt deres Eiendomme i god Stand, men ogsaa stadigen indført nyttige og forbedrede Indretninger og stræbt end yderligere at raffinere deres Produkter, fornemmelig Stangjernet, hvilket hidtil har sat dem istand til at udholde Konkurrencen med de i Udlandet producerede langt billigere almindeligere Jernsorter. Saaledes er ved Fritzø Jernværk, efterat den gamle Marsovn ved Barkevig var nedrevet, ved Laurvig opført en ny med Jernbro og Jernvei til Transport af Malm og Kul samt en engelsk Blæsemaskine. Desuden er derved opført en Smelteovn til at raffinere Jern og en Rostningsbygning med 3 Ovne. Det til dette Værk hørende mekaniske Værksted er i Perioden ombygget, og det indeholder nu 4 Dreierbænke, 1 Boremaskine og 1 mindre Hovlemaskine. Ligesaa er forfærdiget 2 Blæsemaskiner samt anlagt 8 Kulovne efter amerikansk Mønster. Den til Værkets Valtseværk hørende Bygning nedbrændte i Aaret 1849, men et interimistisk Huus blev strax opført, saa at det kun standsede i 14 Dage, og ved Periodens Slutning var en grundmuret Bygning med Jerntag dertil under Opførelse. Til Bugsering af Færger, der føre Malm og Kul til Værket er i Periodens Løb anskaffet en Dampbaad paa 120 Hestes Kraft, hvorhos Værket fremdeles har den

i forrige Beretning nævnte Dampbaad paa Farrisvandet. Ved Frolands Jernværk ere samtlige Bygninger forbedrede og tildeels fra Nyt opførte og Cylinderblæsemaskiner ere anbragte saavel ved dette Værks som ved Næs Jernværks Marsovne. Ved dette sidste Værk har man ved en til Raffinering af Rujern til Stangjern konstrueret Ovn efter vedkommende Bergmesters Indberetning meget hensigtsmæssigen forenet Fordelene ved de tydske og engelske Raffineerovne. Bærums Værks Marsovn er ombygget i Ovinqvenniet, og ved den dette Værk tilhørende Grube, Grevinde Wedel kaldet, paa Langøe ved Kragerø er anskaffet en ved Værket forfærdiget Dampmaskine til Oppumpning af Vand og Fordring af Malm. Fremdeles ere Dampmaskiner anbragte ved de i Øiestad Sogn beliggende Braastad og Klodeborg Gruber, der tilhøre Fritzø Værk, ligesom ved de Bolvig og Fossum Værker tilhørende Morefjær og Aslak Gruber i Tromø Sogn. Ligeledes ere de ved flere af Værkerne anlagte mekaniske Værksteder forbedrede.

Foruden de ovenomhandlede Jernværker gives der et saakaldet Jernværk, Katrineholm i Tistedalen ved Frederikshald. Da der imidlertid ved dette ikke forsmeltes Malm men alene forædles andetstedsfra indkjøbt Jern, bør dets Virksomhed formeentlig ikke henregnes til Bergværksdrift, og det vil derfor tilligemed mekaniske Værksteder, Jernstøberier, Spigerhammere, Liafabrikker o. s. v. blive omtalt nedenfor blandt de øvrige Industrianlæg.

Koboltproduktionen, der har været drevet ved 2de i Modums Præstegjeld beliggende Værker, nemlig Modums og Snarums, er i den heromhandlede Periode meget formindsket. Der er nemlig i Udlandet opfundet et Farvestof, der er billigere end den af Kobolten udvundne Blaafarve, nemlig det saakaldte Nürnberger-Ultramarin eller Pariserblaat, hvilket desuden mere direkte end Zaffer og Koboltoxyd skal lade sig anvende som Farve- eller Malervare. Koboltværkerne have derfor havt stor Vanskelighed ved at afsætte sine Fabrikata. Det er saaledes oplyst, at Modums Koboltværk i Sommeren 1848 havde i London et Lager af Værdi £ 7,000 og at der i flere Maaneder kun var afsat ubetydeligt. Paa Grund af disse uheldige Konjunkturer har Snarums Værk siden Udgangen af 1848 aldeles indstillet sin Virksomhed, efterat der ved dets Gruber i de 3 Aar af Perioden, hvori det har været drevet, har været udbragt i Gjennemsnit 7,415 Tdr. Malm aarlig med et Belæg af 115 Mand ligeledes i Gjennemsnit. Ogsaa ved Modums Blaafarveværk blev Driften meget indskrænket i Aaret 1848 og truedes med fuldkomment Ophør, da Værkseierne i Januar Maaned 1849 opgave Værket til Skifterettens Behandling. Ved kraftig Hjælp af Statskassen blev imidlertid Driften af Gruberne fortsat til den 14de Mai og af Smeltehytten indtil Værket i Juli Maaned blev kjøbt af et engelsk Kompagni, der senere har drevet det skjønt efter en indskrænket Maalestok. Ved Modums Værks Gruber blev i de 3 første Aar af Perioden med et Belæg af 508 Mand i Gjennemsnit udbragt 23,443 Tdr. Malm aarlig, men i de 2 sidste Aar kun 3,515 Tdr. Malm aarlig. I 1849 var der til 14de Mai 173 og i de 5 sidste Bergmaader 24 Arbeidere ved Gruberne. I Aaret 1850 var Grubearbeidernes Antal i Gjennemsnit 43. For at kunne konkurrere med den ovenomtalte Nürnberger-Ultramarin have Koboltværkerne søgt at tilberede et endnu langt mere fortrinligt og kostbart Fabrikat end dette, nemlig chemisk reent Koboltoxyd, tilveiebragt paa den vaade Vei. Forøvrigt haves ikke Opgaver over Koboltværkernes egentlige Værksdrift eller over Produktionen af færdige Fabrikata, hvorom deres Bestyrere ikke have anseet sig forpligtede til at meddele Oplysning. Imidlertid afsættes ingen Koboltfabrikata her i Riget, men samtlige gaae til Udlandet, og Produktionens Størrelse i det Hele vil derfor kunne erfares af Udførselen. Over dennes Beløb i Femaaret giver nedenstaaende Tabel en Oversigt, hvorved dog naturligviis maa bemærkes, at Produktion og Udførsel i de enkelte Aar kunne være meget forskjellige fra hinanden.

	Blaafarve.	Kobolt blaa, raffineret Kobolt og Koboltoxyd.	Zaffer.
	℔	℔	℔
1846 . . .	130,788.	15.	139,430.
1847 . . .	216,425.	126.	81,200.
1848 . . .	44,461.	13,684.	5,000.
1849 . . .	76,071.	4,711.	17,104.
1850 . . .	147,450.	2,100.	45,979.
Tilf. i Femaaret	615,195.	20,636.	288,713.
i Gjennemsnit aarlig . .	123,039.	4,127.	57,743.

Af Blaafarven er det Meste udført til Altona og Hamburg, til England og til Holland, nemlig i det Hele respektive 55,083, 427,321 og 116,350 ℔. Kobolt blaa, raffineret Kobolt og Koboltoxyd samt Zaffer er for det Meste gaaet til England. I forrige Femaarsperiode var den aarlige Udførsel af Blaafarve 245,600 ℔ og af Zaffer 123,300 ℔.

En ny Bergværksdrift er i Perioden etableret, idet et engelsk Huus i Espedalen Statsalminding i Froens Thinglaug i Christians Amt i September Maaned 1846 paabegyndte Anlægget af et Nikkelværk. I dette Aar var Virksomheden der ikke betydelig, men i Aaret 1847 vare 9 Gruber under Drift og ved selve Værket blev opført nogle Vaaningshuse, ligesom en Smeltehytte og de til denne nødvendige Bygninger tildeels bleve istandbragte. Senere har Værket været stadigen drevet og i Aaret 1850, i hvilket det dog kun havde 6 Gruber og Skjærp i Drift, var Antallet af Arbeidere ved Værket og dets Gruber 381 foruden 5 Betjente og en Direktør. Over Udbyttet af Hyttedriften har man ikke kunnet erholde nogen Opgave, men ved Gruberne er der i Aarene 1847, 1848, 1849 og 1850 udbragt respektive 2,936½, 1,000, 4,591 og 7,733 Tdr. Malm. Til England er i Aarene 1849 og 1850 udført i det Hele 2,224 StT Nikkelmalm. Desuden er en Nikkelanviisning muthet paa Gaarden Pjaakeruds Grund paa Ringeriget, og de dertil fornødne Indretninger vare ved Periodens Slutning under Arbeide. Ligesaa ere flere Skjærpesedler meddeelte paa Metalanviisninger i Eidsvolds Præstegjeld, hvorhos Vedkommende har faaet Bevilling til Anlæg af en Smeltehytte, der dog ei er opført. Gjenstanden for Driften er Sølv i Forening med Bly og Nikkel og den anvendte Arbeidsstyrke har været 12 Mand, men om Udfaldet kan ingen Oplysning gives. Endelig har et engelsk Handelshuus, der havde erholdt overdraget endeel Gruber og Skjærp i Nærheden af det forhen nedlagte saakaldte Jarlsbergs eller Konneruds sølvholdige Bly- og Kobberværk, samt tilkjøbt sig et Vandfald der, henimod Slutningen af Aaret 1850 begyndt Udgravningen af endeel gamle ved Værket liggende Slaghobe med 1 Opsynsmand og 5 a 6 Arbeidere, og har Udbyttet heraf, 30 StT blyholdigt Slag, der tillige indeholder noget Kobber og Sølv, senere været udskibet til England.

Af Chrommalm har der i Perioden været udvundet et ikke ubetydeligt Quantum. Dette Mineral findes fornemmelig i Fjeldene øst for Noraas, hvor adskillige Gruber have været i Drift. Dog blev der i Aaret 1846 ogsaa drevet 1 Grube i Sundalen, 1 i Opdal, 1 i Læsø og 1 i Nærheden af Molde. Ved disse sidste Gruber har Driften imidlertid hverken været stadig eller betydelig og i Aaret 1850 have de alle været nedlagte med Undtagelse af den ved Molde beliggende saakaldte Sjørmæhlings-Grube, hvoraf der er udvundet 26 Tdr. Malm med en Omkostning af 10 Spd. pr. Td. Over den samlede Produktion af Chrommalm giver nedenstaaende efter vedkommende Bergmesters Opgaver udarbeidede Tabel en Oversigt:

	Produceret Malm.	Arbeidernes Antal.	Samlede Grubeomkostninger.	Grubernes Antal.
	Tdr.		Spd.	
1846	2,531.	86	8,857.	51
1847	1,361.	60	5,977.	40
1848	1,279.	38	4,336.	28
1849	1,987.		5,140.	
1850	2,094.	58 a 64	6,959.	38

Af den udvundne Chrommalm er i Qvinqvenniet udført til Udlandet fornemmelig til England i Gjennemsnit aarligen 3,297 StT, hvilket ikke er fuldt saa meget som i forrige Qvinqvennium, da der blev udført 3,666 StT aarlig. Resten er tilvirket til Chromsalt ved den ved Throndhjem i Aaret 1831 anlagte Chromfarvefabrik. Over denne Fabriks Virksomhed leveres ligeledes efter vedkommende Bergmesters Opgaver herved en Oversigt:

	Forbrugt Chrommalm.	Udgifter ved Chromfabrikken, Malmens Kosten iberegnet.	Produktion af Chromsalt.
	StT	Spd.	T
1846	2,186.	34,388.	263,720.
1847	2,751.	35,495.	308,890.
1848	2,940.	37,180.	315,955.
1849	ikke opgivet	37,597.	295,458.
1850	2,498.	36,948.	299,541.

Fabrikkens Drift var især i Periodens 2 sidste Aar meget fordeelagtig, da Chromsaltet i en kort Tid stod i en særdeles høi Priis, men denne er senere paa Grund af engelsk Konkurrence igjen falden, og man begynder desuden at frygte for, at Fabrikken i en ikke fjern Fremtid kan komme til at mangle Malm. Arbeidernes Antal ved Fabrikken er af Amtmanden opgivet til 73, hvorhos der ved samme var ansat 1 Bestyrer, 1 Assistent og 1 Bogholder. Foruden den forbrugte Chrommalm er der til Svovlsyretilvirkning ved Fabrikken anvendt endeel Kiis, der er udbrudt af een Grube paa Ytteroen.

Steenarter, der i økonomisk Henseende ere nyttige, findes paa forskjellige Steder i Riget, men de ere for en Deel kun lidet benyttede. De vigtigste Qværnsteensbrud findes fremdeles i Sælbo i Søndre Throndhjems Amt. De have imidlertid været drevne paa den sædvanlige ufuldkomne Maade, og der er ingen Forbedring indført i de sidstforløbne 5 Aar hverken med Hensyn til Driften eller Redskaberne. Produktionen i det Hele er opgivet til 3,000 Par Qværnstene, der ere udbrevne ved omtrent 250 Arbeidere, og

Udbyttet i Femaaret anslaaes af Amtmanden til 50 a 60,000 Spd. Mindre betydelige Brud gives i Vaage og Lessø i Gudbrandsdalen samt i Hylleſtad Sogn i Nordre Bergenhuus Amt. Ligesaa har Driften af et Qværnsteensbrud været paabegyndt i Evje Sogn i Sætersdalen, men den blev strax igjen indstillet. Produktionen af samtlige disse Brud maa ogsaa i denne Periode paa det Nærmeste have været tilstrækkelig til Rigets Forsyning, da den hele Indførsel i Femaaret kun har udgjort 387 Stykker, medens der til Udlandet er udført 76 Stkr.

Af Brynesteensbruddene i Eidsborg Anner til Laurdals Præstegjeld i Øvre Thelemarken har der i dette Femaar været udvundet større Udbytte end i forrige, nemlig i Periodens 4 første Aar 120,000 Stkr. og i 1850 320,000 Stkr. Nettoprovenuet for Eierne er opgivet til 1 Spd. 24 ß. for 1,000 Stkr. i de første Aar og noget mere i 1850. Ogsaa i Kingservigs Præstegjeld i Hardanger og i Sælbo Præstegjeld i Søndre Throndhjems Amt findes Brynesteensbrud, men disse ere af mindre Betydenhed. Udførselen til Udlandet af Brynestene har i Perioden i det Hele udgjort 729,400 Stkr., hvilket er noget mere end i forrige Femaarsperiode.

Kalksteen findes paa de fleste Steder i Riget fornemmelig i Agers og Folloug Fogderi, hvor der er 30 Kalkbrænderier, hvis aarlige Produktion er opgivet til omtrent 1,600 Læster Kalk. I det Hele synes Produktionen at være tilstrækkelig til Rigets Behov, da Ind- og Udførsel i Femaaret omtrent have ballanceret hinanden. Der er nemlig indført omtrent 800 Tdr. Kalk og Kalksteen og udført omtrent 900 Tdr. Kalk.

I Forbindelse med Kalkfabrikationen kan ogsaa nævnes Cementtilvirkning, der foregaaer ved et Par i Nærheden af Christiania oprettede Fabrikker.

Det i forrige Beretning omhandlede Marmorbrud paa Hoop i Nordhordland er nedlagt, og det Marmor, der findes i Sondhordland benyttes kun til Kalkbrænderierne.

Den i forrige Femaarsberetning omtalte rødlige Granit udbrydes fremdeles af adskillige Steenbrud i Agers Præstegjeld. Den tilhugges i Christiania, er af fortrinlig Godhed og benyttes til mange Bygningsarbeider fornemmelig i Christiania og Omegn saavelsom til Gravmonumenter o. s. v. Ligeledes er deraf udført betydelige Qvanta til Hamburg, hvilken Udførsel dog i Periodens 2 sidste Aar er aldeles standset. Den har udgjort:

i 1846 . . .	67,650	Kubikfod
i 1847 . . .	50,750	—
i 1848 . . .	12,750	—

En ædlere Sort Granit udbrydes i den sydligste Deel af Greffenaasen i Agers Præstegjeld og bearbeides ved det paa Christianias Grund anlagte Steensliberi Hjula, hvorfra der ogsaa leveres slebne Sager af forskjellige andre fordetmeste indenlandske Steenarter, der saavel med Hensyn til Form som Udførelse ere særdeles zirlige, ligesom den nævnte Granit, naar den bliver sleben, fuldkommen skal kunne maale sig med den bekjendte svenske Porfyr.

Af simpel Graasteen er der i Femaaret fra det sydvestlige Norge udført næsten udelukkende til Holland 2,069 Kommercelæster, hvilket er betydeligt mindre end i forrige Periode. Denne Udskibning afkaster imidlertid kun ringe Fordeel.

Steenheller eller Skifersteen, der benyttes til Tagtækning, Gadetrapper, Fortougstene o. s. v. findes paa forskjellige Steder i Søndre og Nordre Bergenhuus Amter, hvor 3 nye Brud ere optagne i Perioden, samt i Christians (Vaage og Læsso i Gudbrandsdalen, Gusdal i Thoten og Nordre Aurdal og Slidre i Valders) og Søndre Throndhjems Amter. Nogen stadig Drift fandt endnu i Femaaret neppe Sted ved nogen af disse Brud og af de fleste brydes kun den til vedkommende Distrikts eget Behov fornødne Steen. Fra 2de Brud i Jondals Sogn i Sondhordland samt Bruddene paa Gjetestranden i Borsen afsættes dog endeel til Bergen, Throndhjem og Nabodistrikterne.

Af Klæber- eller Vegsteen haves der adskillige Brud, men de blive neppe tilbørligen benyttede. De vigtigste ere formeentlig fremdeles Bruddene i Gudbrandsdalen, der skulle være uudtømmelige. Den der udvundne Klæbersteen, som med stor Lethed lader sig forarbeide, benyttes især til Gryder, Skorsteensmure, Kakkelovne o. desl. Ogsaa i Sitskovens Anner til Høland samt i Arnefjord i Viks Præstegjeld Nordre Bergenhuus Amt gives Klæbersteensbrud. De ere imidlertid kun af ringe Betydenhed. I Qvikne skal det være paatænkt at oprette et Værksted til Forarbeidelsen af denne Steenart.

Paa Gaarden Narud i Ringsager er et Steenbrud, hvorfra der leveres forskjellige tilhugne Steenarbeider og deriblandt Slibestene af en smuk men ikke ret stærk rød Sandsteen. I Vinger Præstegjeld findes ved Gaarden Pramhuus et Kiselbrud, hvorfra Eda Glasbrug i Sverige forsynes. I Tromø Sogn i Nedenæs findes et Porcelainsteenbrud, hvorfra aarlig udskibes endeel Ladninger Steen. Ogsaa paa flere andre Steder i Riget findes og benyttes vistnok adskillige nyttige Steenarter, men herom savner man tilstrækkelig Oplysning.

* * *

Industrien

har forsaavidt angaaer Fabrikvirksomheden gjort ikke uvæsentlige Fremskridt i Femaaret, idet baade flere nye Fabrikker ere oprettede og ældre ere udvidede og forbedrede. Dette gjælder navnligen den Deel af Industrien, som gaaer ud paa Forædling af Bomuld og tildeels af Uld og Liin (Bomuldsspinderierne og Væverierne), paa Forarbeidning af Metaller (de mekaniske Værksteder) og paa Tilvirkning af Øl og Sæbe, samt, om end i mindre Grad, paa Tilvirkning af Krudt, Olie og Pottemagerarbeide. Paa den anden Side ere vistnok enkelte Industrigrene gaaede tilbage eller ere ialfald ikke i Fremgang, men disse synes dog at danne Undtagelsen medens Fremskridtene danne Regelen. Den Omstændighed at flere Fabrikker have givet sine Eiere et ganske godt Udbytte har hendraget Opmærksomheden paa denne Næringsvei, hvilket i Forening med den allerede hidtil stedfundne Udvidelse af Fabrikvirksomheden og det stigende Antal af kyndige Teknikere og duelige Arbeidere tyder hen paa, at Industrien har begyndt at rodfæste sig i Landet og at den lover lysere Udsigter for Fremtiden.

Da Loven af 4de August 1845 fra 1ste Januar 1849 havde forbudt Brugen af mindre Destillerapparater end paa 200 Potter ikke alene i Kjøbstæderne og Ladestederne, hvilket allerede efter den ældre Lovgivning var Tilfældet, men ogsaa i Landdistrikterne, blev Følgen deraf, at en Mængde mindre Brændeviinsbrænderier nedlagdes i Landdistrikterne. I disses Sted er der i Femaaret oprettet 8 nye Brænderier, nemlig i 1ste Kontroldistrikt (der omfatter Christianias og Christiansands Stifter med Undtagelse af Hedemarkens og Christians Amter) eet, i 2det Kontroldistrikt (der omfatter Hedemarkens og Christians Amter samt Bergens Stift) eet i Lillehammer og fire i Landdistrikter, samt i 3die Kontroldistrikt (der omfatter Throndhjems og Tromsø Stifter) to i sammes Landdistrikt. Ved Udgangen af 1850 fandtes følgende Brænderier i Gang og vare derved ansat følgende Personer:

	Antal Brænderier.	Mestere, Regnskabsførere, Maskinister og Forvaltere.	Daglønnere og Arbeidere.
1ste Kontroldistrikt.	19, hvoraf 5 i Christiania, 4 i Drammen, 1 i Laurvig, 6 i Moss, 1 i Frederikshald, 1 i Agers Sogn og 1 i Moss Landsogn.	20	390
2det Kontroldistrikt.	13, hvoraf 1 i Lillehammer, 2 i østre Thoten i Thotens Fogderi, 4 i Ringsager, 2 i Næs, 1 i Vang og 2 i Stange i Hedemarkens Fogderi samt 1 i Odalen.	24	204
3die Kontroldistrikt.	8, hvoraf 3 i Throndhjem, 1 i Strinden i Strinde og Sælbo Fogderi, 1 i Stordalen i Stor- og Værdalens Fogderi og 2 i Inderøen samt 1 i Stod i Inderøens Fogderi.	8	160
Tilsammen	40	52	754

Med Hensyn til Produktionen af Brændeviin haves ingen paalidelige Opgaver forend fra Begyndelsen af 1849, da den ældre Beskatning af Kjedlerne ophørte og det nu gjældende System, hvorefter det færdige Produkt beskattes, blev indført, og da der, for at kontrollere Brændeviinsproduktionen ansattes en Kontrollør i ethvert i Drift værende Brænderi. I Aarene 1849 og 1850 blev der tilvirket følgende Qvanta Brændeviin:

	1ste Kontroldistrikt.		2det Kontroldistrikt.		3die Kontroldistrikt.		Tilsammen.	
	Antal Brænderier.	Potter Brændeviin.	Antal Brænderier.	Potter Brændeviin.	Antal Brænderier.	Potter Brændeviin.	Antal Brænderier.	Potter Brændeviin.
1849 1ste Januar—14de April.	6	723 384	=	=	6	463,983	12	1,187,367
1849 16de Octbr.—31te Decbr.	16	2,076,354	12	1,047,945	7	567,479	37	7,716,005
1850 1ste Januar—14de April.	18	3,220,242			7	803,985		
1850 16de Octbr.—31te Decbr.	19	2,752,048	13	1,204,441	8	1,019,992	40	4,976,481
Tilsammen tilvirket Brændeviin	--	8,772,028	—	2,252,386	—	2,855,439	—	13,879,853
I Gjennemsnit for hvert Aar	—	4,386,014	—	1,126,193	—	1,427,719½	—	6,939,926½

Til Produktionen af dette Qvantum Brændeviin er forbrugt følgende Qvanta Poteter og Kornvarer:

	1849.					1850.				
	Potetes.	Rug.	Byg.	Blandkorn.	Havre.	Potetes.	Rug.	Byg.	Blandkorn.	Havre.
	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.
1ste Kontroldistrikt	112,420	28,160	42,580	=	1,090	78,500	11,700	16,130	=	=
2det Kontroldistrikt	44,300	100	2,600	1,650	=	60,000	1,000	5,000	3,500	42
3die Kontroldistrikt	50,000	5,000	10,000	=	=	120,000	=	12,000	=	=
Tilsammen . .	206,720	33,260	55,180	1,650	1,090	258,500	12,700	33,130	3,500	42

Ved denne Opgave er det dog at bemærke, at for 1ste og 3die Kontroldistrikters Vedkommende Opgaven for 1849 gjælder Terminen fra 16de Oktober 1849 til 14de April 1850 og at Opgaven for 1850 gjælder for 1ste Kontroldistrikts Vedkommende Tidsrummet fra 16de Oktober til 31te December 1850 og for 3die Kontroldistrikts Vedkommende Terminen fra 16de Oktober 1850 til 14de April 1851.

I Gjennemsnit er der altsaa i Aarene 1849 og 1850 tilvirket 6,939,926½ Pot Brændeviin til 50 pCt. Alkohols-Styrke. Da det Brændeviin, som kommer i Handelen og som konsumeres ikke har en saa stor Styrke men i Regelen kun 46 a 47 pCt., maa man til det anførte Qvantum lægge 6 a 8 pCt. naar man vil vide, hvormeget den ved Brænderierne tilvirkede Spiritus har udgjort i almindeligt konsumabelt Brændeviin. Lægger man paa Grund heraf 7 pCt. til ovennævnte Qvantum skulde der altsaa ved samtlige Brænderier i Landet i Gjennemsnit for de 2 Aar 1849 og 1850 kun være tilvirket 7,425,721 Potter almindeligt Brændeviin. Ved denne Opgave over Produktionen i 1849 og 1850 maa dog bemærkes, at Brænderieierne ved Efterretningen om den forhøiede Skat paa Brændeviinsproduktionen af 4 ß. pr. Pot, der skulde indtræde fra Begyndelsen af 1849, i det sidste Halvaar af 1848 i en overordentlig Grad forcerede Brændeviinsbrændingen, hvoraf Følgen blev, at der ikke alene i det første Halvaar 1849 men ogsaa selv i Brændeviinsterminen fra 16de Oktober 1849 til 14de April 1850 blev produceret mindre Brændeviin end sædvanligt. I Brændeviinsterminen fra 16de Oktober 1850—14de April 1851 blev derimod produceret:

i 1ste Kontroldistrikt	.	6,345,339 Potter
i 2det	Do. . . .	1,615,931 —
i 3die	Do. . . .	2,141,515 —
	tilsammen	10,102,785 Potter

Brændeviin af 50 pCt. Alkohols Styrke, som med Tillæg af 7 pCt. udgjør 10,809,980 Potter almindeligt Brændeviin. Paa Grund heraf kan man vist anslaae den aarlige Produktion af almindeligt Brændeviin til imellem 8 og 9 Millioner Potter. Dette Qvantum er mindre end det, man tidligere antog at blive produceret her i Landet af Brændeviin nemlig 13 a 15 Millioner Potter. Efter dette skulde altsaa Produktionen af Brændeviin være aftaget ikke lidet. At dette ogsaa i nogen Grad er Tilfældet, er antageligt af de Indskrænkninger, som Lovgivningen har bevirket med Hensyn til Udskjænkning og Udsalg af Brændeviin i Smaat, og af den Opinion imod Brændeviinsdrik, som for nogen Deel tør tilskrives Afholdsforeningerne, men paa den anden Side er det heller ikke umuligt, at den tilsyneladende Formindskelse af Produktionen kan for nogen Deel være at tilskrive feilagtige Opgaver over Produktionen for den ældre Tid.

Ogsaa Indførselen af udenlandsk Brændeviin har aftaget noget. Medens den aarlige Indførsel heraf var i Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 714,851 Potter, udgjorde den derimod i Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850 kun 491,331 Potter.

Ølbrygningen har i Femaaret ikke alene holdt sig paa den Høide, hvortil den i Femaaret 1841—1845 var kommen, men ogsaa som det synes gjort nogle Fremskridt. Efter de forhaandenværende Opgaver fandtes der ved Udgangen af 1845 53 Bryggerier, der beskjæftigede 134 Betjente og Arbeidere og ved Udgangen af 1850 63 Bryggerier, der beskjæftigede 175 Betjente og Arbeidere. Efter dette skulde altsaa Bryggeriernes Antal være bleven forøget med 10 i Femaaret, men paa den anden Side er det nok muligt, at denne Forøgelse for en Deel er at tilskrive nøiagtigere Opgaver over deres Antal end ved forrige Femaarsberetning. Efter de indkomne Beretninger skulde der ved 59 af disse Bryggerier være produceret 7,239,634 Potter Øl og ved 2de andre Bryggerier Øl af 1,772 Tdr. Malt. Naar man

tillægger det af dette Qvantum Malt tilvirkede Øl, samt det ved 2de Bryggerier i Brevig og Kragerø producerede Øl, hvorom ingen Opganing haves, og desuden lægger Mærke til, at Øl-produktionen snarere er opgivet for lav end for høi, saa kan man med en rund Sum anslaae Øl-produktionen ved de store Bryggerier til omtrent 10 Millioner Potter Øl aarlig. Desuden tilvirkes der endnu tildeels i Byerne men fornemmelig paa Landet som Huusnæring et betydeligt Qvantum Øl. Paa flere Steder i Landet navnlig i Bergens Stift drives denne Slags Ølbrygning temmelig i det Store, og det derved tilvirkede stærke Øl træder som Berusningsmiddel dersteds for en stor Deel i Brændevinets Sted. Medens der i Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 til Udlandet udførtes 3,573 Potter Øl, hvoraf fra Christiania 998 Potter, udgjorde Udførselen heraf

	fra det hele Land.	fra Christiania.
i 1846 . .	16,055 Potter	11,985 Potter
i 1847 . .	1,822 —	1,822 —
i 1848 . .	5,502 —	5,422 —
i 1849 . .	6,174 —	5,051 —
og i 1850 . .	7,236 —	6,258 —
eller i Gjennemsnit . . .	7,358 Potter	6,108 Potter

Edikkefabrikationen er fremdeles af liden Betydning. Der fandtes ligesom ved Udgangen af forrige Femaar kun 3 smaa Fabrikker, hvis aarlige Produktion kun udgjorde 76,600 Potter Edikke.

Glasproduktionen befinder sig fremdeles paa det lave Standpunkt, som i det næstforegaaende Femaar. Der findes kun 3 Glasværker i Gang, nemlig Hurdalens, Hadelands og Aasnæs's i Veitstaden, der tilsammen sysselsætte 94 Arbeidere og Betjente. Den aarlige Produktion angives for Hurdalens Glasværk til 272 Kister grønt Glas, 441 Kister hvidt Glas, Medicinglas for 1,233 Spd. og Bouteiller og Rør for 523 Spd., foruden noget Kronglas, Fiskegarnskavler m. m., og for Hadelands Glasværk til 461,990 Bouteiller og Flasker, 3,430 Sylteglas og 57,706 forskjellige Fade og Potter. For Veitstadens Glasværk er Produktionen ikke opgivet.

Medens Udførselen af Glasvarer er i Aftagende er Indførselen heraf i Stigende. Udførselen udgjorde af:

	Bouteiller og Flasker af grønt Glas. Potter.	Vindues-glas. ℔	andre Slags Glasvarer. ℔
1846 . . .	75.	15,695.	=
1847 . . .	=	17,480.	=
1848 . . .	271.	5,897.	=
1849 . . .	84.	80.	1,104.
1850 . . .	2,247.	2,576.	=
I Gjennemsnit aarlig .	535.	8,346.	221.
I Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 var Udførselen . .	29.	20,545.	2,816.

Af de Slags Glasvarer, som især ere Gjenstand for Tilvirkning ved de norske Glasværker, var Indførselen:

	Bouteiller og Flasker af grønt Glas. Potter.	Vindues-glas. ℔.
I Gjennemsnit for Aarene 1846—1850 . . .	51,897.	212,700.
1841—1845 . . .	39,614.	125,240.

Papiirfabrikationen synes heller ikke at have gjort nogen Fremgang. Antallet af Papirmøller var ved Udgangen af 1850 7, det samme Antal som ved Udgangen af 1845. Antallet af Mestere og Arbeidere ved disse Fabrikker angives til 192 og det aarligen tilvirkede Produkt til 35,261 Riis Papir og 39,623 Stykker Pap. Indførselen af Papir er i Stigende. Indførselen af al Slags Papir udgjorde

i Gjennemsnit for
Aarene 1846—1850 . . . . . 342,455 ℔
— 1841—1845 . . . . . 202,138 =

Krudtfabrikationen er blevet noget udvidet, idet de private Krudtmøllers Antal i Femaaret er blevet forøget med 2 nemlig 1 paa Kongsberg i Begyndelsen og 1 i Nærheden af Christiania i Slutningen af Femaaret, saa at der dengang i det Hele fandtes 4 private Krudtmøller samt 1 Staten tilhørende Krudtmølle i Landet. Den aarlige Produktion ved 3 af de private Krudtmøller udgjorde omtrent 1,550 Centner Krudt. Den Staten tilhørende Krudtmølle paa Kongsberg har i Gjennemsnit for Femaaret aarligen produceret 543 Centner 33⅖ ℔ Krudt og givet et aarligt Overskud af 1,281 Spd. 80 ß. Paa Grund af denne Forøgelse af Krudtmøllenes Antal er Indførselen af Krudt fremdeles i Aftagende. Der indførtes af Krudt i Gjennemsnit for

Aarene 1846—1850 . . . . . 30,944 ℔
— 1841—1845 . . . . . 50,642 =

Oliemøllernes Antal, der ved Udgangen af 1845 var 5, er i Femaaret forøget til 7. Ved disse Oliemøller vare beskjæftigede 26 Me-

stere og Arbeidere. For 6 af disse Oliemøller angives den aarlige Produktion til 145,000 Potter Olie og 71,160 Stykker Linkager. For den 7de Oliemølle angives Produktionen til 200 Potter pr. Dogn. Uagtet denne Forøgelse af Oliemøllernes Antal har dog Indførselen af de fede Oliер, som navnligen ere Gjenstanden for Oliemøllernes Produktion her i Landet, i det omhandlede Femaar været større end i det foregaaende. Indførselen af Hamp-, Liin-, Rap-, Ro- og Palmolie samt andre ei særskilt nævnte fede Olier samt Spermacetolie har udgjort i Gjennemsnit for

Aarene 1846—1850 . . . . . 918,470 ℔
— 1841—1845 . . . . . 641,618 =

Denne forøgede Indførsel af Olie er dog snarere at tilskrive et forøget Forbrug af disse Slags Olier, hvilket navnligen for en meget væsentlig Deel er at tilskrive Udvidelsen af Sæbefabrikationen end en formindsket Produktion ved Oliemøllerne.

Sæbesyderiernes Antal, der ved Udgangen af 1845 angaves til 8 med 17 Betjente og Arbeidere, angives ved Udgangen af 1850 til 13 med 35 Arbeidere og Betjente. Efter dette skulde altsaa Sæbesyderiernes Antal være forøget med 5. Efter Amtmændenes Opgaver ved nærværende Femaarsberetnings Afgivelse angives af de ovennævnte 13 Sæbesyderier dog kun 4 at være oprettede i Femaaret, nemlig 2 i Jarlsbergs Fogderi, 1 i Frederikshald og 1 i Christiansund. Den aarlige Produktion ved 10 af disse 13 Sæbesyderier opgives til 150,838 ℔ Stangsæbe, 2,184 Tdr. og 6,000 ℔ Grønsæbe, 60,800 ℔ Sæbe af ubenævnt Slags og 42 Dusin Stykker Toiletsæbe samt 11,460 ℔ Lys. I hvilken Grad Sæbeproduktionen er tiltagen kan sees af den aftagende Indførsel af Sæbe. Der indførtes nemlig af:

	Sæbe.		
	vellugtende.	grøn.	hvid og gunl Stangsæbe.
	℔	℔	℔
I Gjennemsnit for Aarene 1846—1850	3,139.	156,266.	134,792.
— 1841—1845	3,228.	266,555.	237,285.

Fabrikationen af Lys, der mere drives som Huusnæring end som Fabrikdrift, synes, at slutte af Indførselen af Talglys og Stearinlys, hvilke 2de Slags Lys fornemmelig ere Gjenstand for Lystilvirkningen her i Landet, ikke at være i nogen Stigning. Der indførtes nemlig af:

	Talglys. ℔	Stearinlys. ℔
i Gjennemsnit for Aarene 1846—1850 .	59,978.	14,769.
— 1841—1845 .	49,479.	3,759.

Den Deel af Industrien, der angaaer Forarbeidning af Metallerne, har i en høi Grad været i Tiltagende, saaledes Spigerbrugene, Jern- og Metalstøberierne, de mekaniske Værksteder m. fl.

Spigerbrugenes Antal var ved Udgangen af 1850 i Landdistrikterne 12, der sysselsatte 171 Arbeidere og Betjente. Desuden fandtes der i Frederikshald et Spigerværk med Stangjernshammer, Smeltehammer, Smedie og Støberi, der sysselsætter 64 Arbeidere og Betjente og producerer aarligen 800 Skℒ Spiger, 800 Skℒ Støbegods, 150 Skℒ Stangjern og 100 Skℒ diverse Smedegods, samt i Frederiksstad en Smaaspigerfabrik, der sysselsætter 16 Arbeidere og Betjente, og foruden Smaaspiger tilvirker Hægter, Knappenaale, Haarnaale m. m. Endvidere findes der i Jarlsbergs Fogderi en Naalefabrik, der foruden Knappe- og Haarnaale endvidere tilvirker Hægter m. m. Naar man hermed sammenligner Antallet af disse Brug ved Udgangen af 1845, der udgjorde 11 Spiger- og Ljaſamt Naale- og Hægtefabrikker, saa vil man finde, at de nævnte Værkers Antal er i Femaaret forøget med 4. Det ene af de ovennævnte 12 Spigerbrug i Landdistrikterne, nemlig Aadals Brug i Løitens Præstegjeld, Hedemarkens Fogderi, tilvirker foruden Smaaspiger endvidere aarlig 884 Tylvter Ljaer, 506 Skℒ Støbegods og desuden Plougjern, Laase, Hængsler, Øxer, Slægger, Hesteſko m. m. Et andet Spigerværk nemlig Tjurens Værk i Grue Præstegjeld i Solør og Odalens Fogderi tilvirker ogsaa endeel Smedegods. De tvende Spigerbrug i Vardals Præstegjeld i Thotens Fogderi tilvirker foruden Spiger endvidere omtrent 35 Skℒ Staaltraad og 20 Skℒ Baandjern aarlig. Foruden ved de ovennævnte Spigerbrug tilvirkes desuden en Mængde Spiger ved Jernværkerne, hvilket ovenfor er omhandlet under Bergværksdriften.

Udenfor Jernværkerne fandtes der i det Hele ved Udgangen af 1850 foruden Marinens mekaniske Værksted paa Horten, der er bleven oprettet i det omhandlede Femaar, 12 mekaniske Værksteder og Jernstøberier, hvoraf dog det i Drammen værende Jernstøberies Drift blev indtil videre indstillet i 1850. Af disse ere de 5 oprettede i Femaaret. Ved disse 12 mekaniske Værksteder og Jernstøberier vare sysselsatte i det Hele 256 Arbeidere og Betjente. Produktionen ved disse 12 Anlæg udgjorde, med Undtagelse af et nyt i Ager anlagt mekanisk Værksted, aarligen omtrent 5,600 Skℒ Jernstøbegods og 8,700 ℔ Metalstøbegods foruden Maskiner for et ikke lidet Beløb. I Forbindelse med Jernstøberiet i Nord-

hordland og Vosse Fogderi er et Galvanisationsværksted, der blev oprettet i April 1850 og hvorpaa i dette Aar blev galvaniseret omtrent 1,000 Skp, hovedsagelig til Anvendelse i Skibe og tildeels til Tagdækning. Ved Hortens betydelige mekaniske Værksted sysselsættes der omtrent 200 Arbeidere, og har Værdien af de fra samme leverede Fabrikata bestaaende i Maskiner, Støbegods m. m. udgjort i 1848 41,813 Spd., i 1849 68,658 Spd. og i 1850 74,434 Spd. Foruden de ovennævnte Jernstøberier og mekaniske Værksteder findes der i Nedenæs Fogderi 1 Metalstøberi, der blev oprettet i 1849 og beskjæftiger 1 Mester og 1 Svend samt aarligen producerer 5,000 Pd Kobber og Kompositionsmetal, samt i Frederikshald 1 Messingfabrik, der blev oprettet i 1850 og beskjæftiger 1 Mester og 8 Arbeidere. Desuden findes der paa Kongsberg i Staten tilhørende Vaabenfabrik.

Kobbervaltseværket i Strinde og Sælbo Fogderi i Nærheden af Throndhjem sysselsætter 21 Betjente og Arbeidere og det ved samme valsede Kobber udgjør omtrent 550 Skp aarlig.

Teglværkernes Antal er i Femaaret steget fra 243 til 266, der beskjæftige omtr. 1,550 Arbeidere og Betjente og tilvirke aarligen omtr. 23 Millioner Stykker Muur- og Tagsteen. Indførselen af Teglsteen er i det Hele i Aftagende. Der indførtes:

	Muursteen.	Tagsteen.		Tilsammen.
		glasserede.	uglasserede.	
I Gjennemsnit for Aarene 1846—1850 . . .	1,148,392	97,052	2,859,173	4,104,617
" — " — 1841—1845 . . .	1,635,033	86,166	2,655,389	4,376,588

Pottemagerienes Antal er nu kun 8 medens det ved Udgangen af forrige Femaar var 9. Man maa dog ikke af dette formindskede Antal slutte sig til en formindsket Produktion, thi af de nu i Gang værende Pottemagerier er et meget betydeligt, nemlig Egersunds Porteri, som blev oprettet i 1848 og sysselsætter 27 faste Arbeidere og Betjente ved selve Fabrikken foruden omtrent 3 Arbeidere ved Leergravning, Losning m. m. samt ved Transport af Fabrikata Mandskabet paa 2 Fartøier hver med en Besætning af 5 Mand, hvilken Arbeidsstyrke er meget større end den samtlige de øvrige Pottemagerier i Landet tilsammentagne sysselsætte. At i det Hele taget Produktionen af Pottemagerarbeide er i Tiltagende kan sees af den aftagende Indførsel af denne Slags Vare. Medens Indførselen af Pottemagerarbeide eller alle Slags Leertøi i Femaaret 1841—1845 var i stadigt Stigende nemlig fra 253,465 Pd som Indførselen udgjorde i 1841 til 436,665 Pd, som den udgjorde i 1845, og medens den i Gjennemsnit for hele dette Femaar udgjorde 345,583 Pd har derimod Indførselen i Femaaret 1846—1850 stadigen været i Aftagende nemlig fra 400,162 Pd som Indførselen udgjorde i 1846 indtil 244,388 Pd, som den udgjorde i 1850, og har i Gjennemsnit for det hele Femaar 1846—1850 Indførselen udgjort 306,986 Pd aarligen. I Forbindelse med Pottemagerierne kan mærkes, at 1 Kridtpibefabrik blev oprettet i 1849 i Christiania, der sysselsætter 8 Arbeidere og aarligen producerer 4,320 Gros Kridtpiber.

Forædlingen af Bomuld og tildeels af Liin og Uld er i det Hele meget tiltaget i Femaaret. Ved Udgangen af 1845 var der kun i Gang 3 Bomuldsspinderier, hvorimod disses Antal til Udgangen af dette Femaar var forøget til 9, der sysselsatte 426 Arbeidere og Betjente og aarligen tilvirkede omtrent 950,000 Pd Bomuldsgarn. Desuden fandtes der i Nærheden af Bergen i Nordhordland og Vosse Fogderi 1 Bomulds- og Hampspinderi med Vævning, Blegning og Farveri, der sysselsatte 1 Mester og 150 Arbeidere og hvis Produkt ikke er opgivet, samt 1 Hamp- og Liinspinderi, der sysselsatte 1 Mester og 35 Arbeidere og som aarligen producerede omtrent 40,000 Pd Garn. Paa den anden Side er dog det ved Udgangen af 1845 i Bergen i Gang værende betydelige Hampspinderi, der tilvirkede Traad til Sildenot og Torskegarn bleven nedlagt i Femaaret. Ligesom efter det Ovenanførte Spinderiernes Antal og Produktion betydeligen er tiltagen i Femaaret, saaledes gjælder det samme ogsaa om Væverierne. Medens disses Antal ved Udgangen af 1845 var 7 med 110 Arbeidere og Betjente er Antallet nu forøget til 18 med 508 Betjente og Arbeidere, der aarligen producere 1,560,000 Alen Bomuldstøi og Lærred, 1,260 Stykker Bomuldstørklæder, 5,500 Alen Klæde, 1,210 Par Strømper, 30 Nattrøier, 100 Dusin Huer, 433 Gulvmatter og 200 Stykker Uldtepper. Af de anførte Væverier er der en Klædesfabrik i Strinde og Sælbo Fogderi i Nærheden af Throndhjem med 21 Betjente og Arbeidere, der er oprettet i Femaaret og en Klædesfabrik og Bomuldstøivæveri med 37 Betjente og Arbeidere i Buskeruds Fogderi i Nærheden af Drammen. I Forbindelse hermed kan det ogsaa bemærkes, at der her i Landet findes 1 Vatfabrik i Christiania, der er oprettet i Femaaret og sysselsætter 4 Ar-

beidere samt aarligen tilvirker omtrent 2,500 Plader Vat, samt at der i Landet ere 2 Seildugfabrikker, nemlig 1 i Drammen og 1 i Bergen, hvilken sidste er oprettet i Femaaret, der begge tilsammen sysselsætte 23 Arbeidere og Betjente.

At Bomulds-, Liin- og Uldinduſtrien har gjort betydelige Fremskridt i Femaaret kan ogsaa erfares ved at sammenligne Indførselen af de af disse Produkter tilvirkede Varer i det sidstforløbne Femaar med den i det næstforegaaende. Indførselen udgjorde af:

Aar.	Bomuld.	Bomuldsgarn.			Bomuldsmanufakturvarer.					Bomuldsvat.
		ufarvet utvundet.	ufarvet tvundet.	farvet.	Flor.	ubleget Bomuldslærred.	Trikotage.	trykkede.	andre.	
	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔
1846	888,638	1,233,308	24,023	96,520	16	303,814	19,740	172,815	330,029	629
1847	938,949	608,465	12,971	68,883	19	191,284	7,346	164,529	321,213	756
1848	1,511,343	548,816	19,532	49,191	45	133,957	4,502	109,583	219,314	1,447
1849	1,254,597	607,092	19,047	63,687	300	120,923	5,834	173,479	295,130	450
1850	1,600,536	590,776	23,928	60,625	25	108,392	6,311	185,132	298,064	443
I Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850	1,238,812	717,691	19,900	67,781	81	171,674	8,747	161,107	292,750	745
I Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845	299,186	850,668		67,056	25	301,608	458,052			1,164

(Forsættelse af Tabellen paa foranstaaende Side.)

Aar.	Uldne Varer.															
	Garn utvundet.		Garn tvundet eller Traad.		Baand og Bændler.	Dreiel, Damaft og Tørklæder.	Flor, Gaze, Kammerdug og Linon.	Sadelgjorde.	Seildug, Ravndug og Klaverdug.	andre linnede Varer.		Uldgarn.		Uldmanufakturvarer.
	ufarvet.	farvet.	ufarvet.	farvet.						farvede.	ufarvede blegede.	ufarvet.	farvet.	
	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔	℔
1846	35,343	3,300	9,612	18,907	2,851	17,010	1	1,880	557,710	60,056	66,634	298,633	2,177	11,748	372,650
1847	41,475	1,719	10,509	22,072	2,193	17,858	2	2,094	483,722	50,408	47,498	185,450	2,151	12,849	285,385
1848	48,432	1,702	7,629	19,598	1,573	9,319	5	2,496	349,089	35,375	43,792	151,778	2,278	11,622	192,208
1849	56,192	1,461	10,735	25,000	1,999	14,364	10	2,247	527,123	41,373	57,307	282,944	3,569	12,431	279,489
1850	60,285	6,068	12,427	26,605	1,728	15,696	2	2,118	666,516	38,292	61,995	205,945	3,219	18,841	308,666
I Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850 . . .	48,345	2,850	10,182	22,436	2,069	14,849	4	2,167	516,832	45,101	55,445	224,950	2,679	13,498	287,680
I Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 . . .	22,873	1,792	7,603	15,854	2,888	15,605	6	1,144	551,715	59,409	67,555	126,922	1,025	7,898	428,974

Af denne Tabel vil det sees, at det fornemmelig er Bomulds- og tildeels ogsaa Uldindustrien, som har gjort meest Fremskridt i Femaaret. Medens saaledes Indførselen af Bomuld er stegen fra i Gjennemsnit 299,186 ℔ i Femaaret 1841—1845 til 1,238,812 ℔ i Gjennemsnit for det omhandlede Femaar, hvilken Stigning vil vise sig end større ved at sammenligne Indførselen i de enkelte Aar af Femaaret, — er derimod fra Femaaret 1841—1845 til det omhandlede Femaar Indførselen af ufarvet Bomuldsgarn aftagen fra i Gjennemsnit 850,668 ℔ til i Gjennemsnit 737,591 ℔ og af ubleget Bomuldslærred fra i Gjennemsnit 301,608 ℔ til i Gjennemsnit 171,674 ℔, hvilken Aftagen ogsaa vil vise sig at være større ved at sammenligne Indførselen i de enkelte Aar af det omhandlede Femaar. Ligeledes vil man ved at sammenligne Indførselen af Trikotage i de enkelte Aar af Femaaret see i hvilken betydelig Grad denne er aftaget, nemlig fra 19,740 ℔ i 1846 til 6,311 ℔ i 1850. Med Undtagelse af de nævnte Bomuldsvarer samt Bomuldsvat, hvoraf Indførselen har aftaget, har Indførselen af Bomuldsvarer omtrent holdt sig paa samme Standpunkt. Indførselen af Uldmanufakturvarer er aftagen fra 428,974 ℔ i Gjennemsnit for Aarene 1841—1845 til 287,680 ℔ i Gjennemsnit for det her omhandlede Femaar, medens derimod Indførselen af Uld- og Kamelgarn er tiltaget fra 8,923 ℔ i Gjennemsnit for det førstnævnte til 16,177 ℔ i Gjennemsnit for det sidstnævnte Femaar. Af linnede Varer er det egentlig kun Seildug, Ravndug og Klaverdug, hvoraf Indførselen er aftagen i nogen større Grad, nemlig fra 551,715 ℔ i Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 til 516,832 ℔ i Gjennemsnit for det omhandlede Femaar, medens Indførselen af de øvrige linnede Varer deels kun i ubetydelig Grad er aftagen deels endog er tiltagen, hvilket navnligen er Tilfældet ikke alene med alle Slags Liingarn, der dog kan forklares af en Udvidelse af Linnedvævningen, men ogsaa med ufarvede ublegede andre linnede Varer.

Reberbanernes Antal var ved Udgangen af det omhandlede Femaar 29 eller 1 flere end efter forrige Beretning. Disse sysselsætte 276 Arbeidere og Betjente og angives aarligen at tilvirke 7,013 Sk℔ Tougværk foruden 30 Sk℔ Drev og forskjellige mindre Slags Tougværk saasom Liner, Hysing og Fiskesnører. Deels som en Følge af at Rebslageriernes Virksomhed ikke er i nogen videre Tiltagende, deels paa Grund af Skibsfartens betydelige Udvidelse har Indførselen af Rebslagerarbeide været i betydeligt Stigende. Der indførtes nemlig i Gjennemsnit

for Femaaret 1846—1850 aarligen 320,161 ℔ tjæret og 78,908 ℔ utjæret Nebslagerarbeide samt 26,986 ℔ Seilgarn og Hyssing og 2,167 ℔ Tougværk af Siv, Græs og Bast. Derimod indfortes der i Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 kun aarligen 268,701 ℔ tjæret og utjæret Nebslagerarbeide, 26,982 ℔ Seilgarn og Hyssing samt 3,966 ℔ Tougværk af Siv, Græs og Bast.

Tobaksfabrikkernes Antal udgjorde efter de erholdte Opgaver 84, der sysselsatte 762 Arbeidere og Betjente. Tobaksfabrikkernes Antal er altsaa 2 flere end efter forrige Femaarsberetning. At Tobaksfabrikationen snarere er i Tiltagende end Aftagende kan ogsaa erfares af Opgaverne over den indforte raa og forarbeidede Tobak i Femaaret sammenlignet med den, der blev indført i næstforegaaende Femaar. Der indfortes nemlig aarligen:

	Tobaksblade og Stilke samt Karotter.	Snustobak.	Cigarer.	Nagtobak, Skraatobak og al anden fabrikeret Tobak.
	℔	℔	℔	℔
I Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850 . .	2,397,199	3,603	16,608	16,351
Do. for 1841—1845 . .	2,362,747	4,733	19,045	19,506

Heraf vil sees at, uagtet den forøgede Konsumtion af Tobak, har Indførselen af den forarbeidede Tobak aftaget, hvorimod Indførselen af Tobaksblade og Stilke samt Karotter er noget tiltaget.

I Femaaret har der kun været 1 Sukkerraffinaderi i Drift, nemlig det i Throndhjem. Selv dette har været drevet med liden Kraft, nemlig kun med 3 a 9 Arbeidere og har det aarligen tilvirkede Produkt i Gjennemsnit for Femaaret kun været 70,905 ℔ raffineret Sukker og Sirup.

Produktionen ved Vallø Saltværk er i betydeligt Aftagende. Medens det i Femaaret 1841—1845 blev drevet med 6 Mestere, omtrent 60 faste Arbeidere og 15 a 20 Dagleiere og der ved samme aarligen blev produceret 20 a 25,000 Tdr. Salt, var der i 1850 ved samme kun beskjæftiget 1 Mester og 35 Arbeidere og blev der i Gjennemsnit ved samme aarligen produceret kun 10 a 15,000 Tdr. Salt. Den aarlige Udførsel af Salt udgjorde i Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850 4,317 Tdr., der fornemmelig gaaer til Danmark og for en mindre Deel til Sverige.

Den i 1845 i Laurvig anlagte Riismolle har i Femaaret været drevet omtrent 8 Maaneder i hvert Aar med en Arbeidsstyrke af 1 Opsynsmand og 10 Arbeidere og er der i Gjennemsnit for Femaaret ved samme aarligen produceret 1,035,000 ℔ Risengryn, hvoraf i Gjennemsnit aarligen har været udført 670,247 ℔.

Ifølge Amtmændenes Beretninger fandtes der ved Udgangen af 1850 følgende Fabrik- og Industrianlæg her i Riget med Undtagelse af Bergværkerne og de i Straffeanstalterne værende Industrianlæg:

2 Bark- og Beenmøller.
11 Bomulds-, Liin- og Hampspinderier.
3 Brisselfabrikker.
40 Brændevinsbrænderier.
1 Chromfabrik.
2 Cementfabrikker.
3 Cichorifabrikker.
3 Edikkefabrikker.
5 Fyrstikkefabrikker.
3 Glasværker.
70 Kalkbrænderier.
1 Kobbervaltseværk.
510 Kornmøller, hvorpaa formales over 500 Tdr. aarlig.
1 Kortfabrik.
1 Kridtmølle.
1 Kridtpibefabrik.
5 Krudtmøller.
1 Liinkogeri.
3 Lysestøberier.
56 Maltgjørerier.
13 mekaniske Værksteder og Jernstøberier.
1 Metalstøberi.
1 Messingfabrik.
1 Naalefabrik.
7 Oliemøller.
1 Ostefabrik.
7 Papirmøller.
8 Pottemagerier.
29 Reberbaner.
1 Riismølle.
1 Saltværk.
805 privilegerede Saugbrug.
2,566 uprivilegerede Do.
2 Seildugsfabrikker.
14 Spigerbrug udenfor Bergværkerne, hvoraf flere dog foruden Spiger tillige producere Støbegods, Smedearbeide og det ene derhos ogsaa Stangjern.
1 Steensliberi.
1 Sukkerraffinaderi.
13 Sæbesyderier.

266 Teglværker.
15 Tjærebrænderier.
84 Tobaksfabrikker.
6 Tranbrænderier.
1 Vaabenfabrik.
1 Vatfabrik.
2 Vognfabrikker.
18 Væverier og
63 Ølbryggerier.

* * *

Antallet af dem, der i Kjøbstæderne og Ladestederne ere beskjæftigede ved **Haandværksdrift** er i Stigende. Ved Udgangen af 1850 var sammesteds Antallet af Mestere i Laug 1,392, af Mestere udenfor Laug 3,654, af Frimestere og Haandværkere uden Borgerskab 685, og af Svende og Drenge 6,414, tilsammen 12,145 Personer beskjæftigede ved Haandværksdrift. Ved Udgangen af 1845 var derimod sammesteds Antallet af Mestere i Laug 1,317, af Mestere udenfor Laug 3,044, af Frimestere og Haandværkere uden Borgerskab 763 og af Svende og Drenge 6,086, tilsammen 11,210 Personer beskjæftigede ved Haandværksdrift.

Uagtet denne Forøgelse af Antallet af dem, der beskjæftige sig ved Haandværksdrift, kan man dog ikke deraf slutte sig til en Forbedring i Haandværksklassens Kaar. Tvertimod klages der fra flere især mindre Byer over denne Klasses mindre heldige Formuestilstand. For en Deel tilskrives dette vel en altfor stor Konkurrence mellem Haandværkerne indbyrdes, men ogsaa tildeels en mindre sparsommelig Levemaade samt for tidligt indgaaede Ægteskaber.

Haandværksdriften staaer i Almindelighed ikke paa noget høit Standpunkt, men synes dog at gjøre nogle, skjønt vistnok ikke særdeles store Fremskridt. De Steder, hvor Haandværksdriften her i Landet har naaet et forholdsviis høit Standpunkt, ere Stiftsstæderne Christiania, Christianssand og Bergen samt de større Byer i Christiania og Christianssands Stifter. I Femaaret har der kun været offentlige Tegneskoler i Christiania og Bergen; men til at afhjælpe Mangelen paa Tegneskoler i de andre Byer, der formeentlig er en ikke uvigtig Grund til Haandværksdriftens i det Hele mindre fremadskredne Standpunkt her i Landet, er der af Storthingene i 1848 og 1851 bevilget Beløb, der først i indeværende Femaar ere komne til Anvendelse. De Haandværkere, som angives at have gjort de største Fremskridt, ere Hattemagerne i Christiania, Skien og Bergen, Snedkerne i Christiania, Skien, Christianssand og Stavanger samt tildeels i Bergen, Guldsmede, Bogbindere, Forgyldere og Instrumentmagere i Christiania, Skomagere i Skien og Christianssand samt tildeels i Bergen, Smede i Skien og Christianssand, samt Bagere, Skræddere, Blikkenslagere og tildeels Malere i Bergen.

I Landdistrikterne staaer Haandværksdriften paa et endnu lavere Standpunkt end i Byerne. I Regelen findes der i hver Bygd et tilstrækkeligt Antal af Haandværkere, der nogenlunde tilfredsstille Behovet paa de simplere Haandværksartikler. Kun sjelden afsættes noget Haandværksarbeide udenfor vedkommende Bygd. Dette Sidste finder dog Sted med Hensyn til endeel simplere Haandværksarbeide, som forarbeides i Omegnen af enkelte Byer, saasom Christiania, og som senere sendes til nærmeste By for at sælges, idet Haandværkerne i Byernes Omegn, som befriede for flere Byrder, der paahvile Haandværkerne i Byerne, ofte kunne levere simplere Haandværksarbeide til billigere Priis end disse sidste. Ligeledes er der enkelte Landdistrikter, som udmærke sig i et eller andet Haandværk, og hvorfra endeel Haandværksarbeide afhændes udenfor Bygden. Saaledes forarbeides flere Steder i Christians Amt til Salg forskjellige Slags Vogn- og Hjulmagerarbeide, Gjørtler- og Blikkenslagerarbeide samt forskjellige andre Brugs- og Huusholdningsredskaber af Træ. Den i de thotenske og Vardals Thinglage forhen stedfundne Forarbeidelse af Karder er derimod nu næsten ophørt, fornemmelig paa Grund af Indførsel fra Udlandet. I den vestlige Deel af Liister og Mandals Amt samt paa flere Steder i Søndre Bergenhuus og tildeels i Nordre Bergenhuus Amt forarbeides til Salg Sildetønder, samt i de 2de sidstnævnte Amter desuden en ikke ubetydelig Deel andet Træarbeide. I Indre-Holmedal og Eids Præstegjeld i Nordre Bergenhuus Amt forarbeides til Salg endeel Ører, Sauge, Ljaer, Laase og andet Smedearbeide. Enkelte Distrikter i Søndre Throndhjems Amt have meget duelige Haandværkere i forskjellige Fag, navnlig Uhrmagere, Bøssemagere, Gjørtlere, Smede og Snedkere. Dog forarbeides i det Hele i dette Amt lidet til Salgs udenfor Distrikterne. Ligeledes kan mærkes, at i enkelte Egne af Søndre og Nordre Bergenhuus Amter er det en Næringsvei for en Deel af Almuen at opføre Bygninger i de omliggende Distrikter.

* * *

Skibsbyggeriet er en af de meest udbredte Industrigrene. I hele Femaaret er der bygget 725 Fartøier paa 33,361½ Kommerce-Læst eller i Gjennemsnit for hvert Aar 145 Far-

tøier paa 6,673 Kommercelæsters Drægtighed. Det indenlandske Skibsbyggeri er saa betydeligt, at det for den allerstørste Deel er tilstrækkeligt til at tilfredsstille det Behov af nye Skibe, som Landet tiltrænger deels til Erstatning for Afgangen af gamle Skibe og deels til den fortsatte betydelige Udvidelse af vor Handelsflaade. Sammenligner man det opgivne Antal af de nybyggede Fartøier med Handelsflaadens Forøgelse, vil det sees, at Drægtigheden af de i Femaaret nybyggede Skibe er omtrent 11,000 Kom.-L. større end Handelsflaadens Forøgelse i samme Tidsrum. Handelsflaaden udgjorde nemlig ved Udgangen af 1845:

3,401 maalte Fartøier paa . 119,372 K.-L.
samt 660 umaalte Do. paa omtr. 3,956 —

tilsl. 4,061 Fartøier paa . . . 123,328 K.-L.

Derimod udgjorde Handelsflaaden ved Udgangen af 1850:

3,696 maalte Fartøier paa 142,055 K.-L.
591 umaalte Do. paa omtr. 3,446 —

tilsl. 4,287 Fartøier paa . . . 145,501 K.-L.

Handelsflaaden er altsaa i Femaaret forøget med 22,173 Kom.-Læster, medens Drægtigheden af de nybyggede Skibe i Femaaret udgjør 33,361½ Kom.-L. Skibsværfternes Antal ved Udgangen af Aaret 1850 opgives til 25 med omtrent 800 Arbeidere, eller 5 Skibsværfter flere end ved Udgangen af forrige Femaar. Det maa imidlertid bemærkes, at en meget stor Deel af de byggede Fartøier ikke bygges paa faste Værfter.

Baadbyggeri drives fremdeles som en ikke uvigtig Næringsvei for mange Distrikter, saasom Hvaløerne i Smaalenenes Amt, Kyststrækningen af Bratsbergs, Nedenæs og Robygdelagets samt Lister og Mandals Amt og Fjorddistrikterne i det Vestenfjeldske og Nordenfjeldske, fornemmelig Hardanger, Søndmøre, Inderøen og Nordland. Opgave over Antallet af de byggede Baade haves ikke, men det er tilstrækkeligt til det betydelige indenlandske Behov.

Af de øvrige Binæringer fortjener fornemmelig Huusfliden at mærkes. I de fleste Distrikter af Landet tilvirke Qvinderne det Fornødne til Familiens Beklædning af Linned, Bomuld og Uld, og Mændene de fornødne Gaardsredskaber. Undtagelser herfra finde dog Sted. Saaledes er Huusfliden endnu ubetydelig i Smaalenenes og Agershuus Amter, en Deel af Lister og Mandals samt Nordre Bergenhuus og Nordlands Amter samt endelig i Finmarkens Amt. Paa den anden Side er der flere Distrikter, hvori tilvirkes endeel Huusflidsprodukter til Salgs, saasom Strie, Vadmel og Værkener samt tildeels finere Lærreder, saaledes fra en Deel af Hedemarkens, Christians og Romsdals Amter, fra Stavanger, Søndre Bergenhuus og Nordre Throndhjems Amter, samt tildeels fra Jarlsberg og Laurvigs samt enkelte Fjeldbygder i Lister og Mandals Amt. I enkelte Distrikter indskrænker Huusfliden sig ikke alene til de ovennævnte Retninger, Tilvirkning af Beklædningstøier af Liin, Uld og Bomuld samt Forarbeidelse af Gaardsredskaber, men gaaer ogsaa ud paa andre Gjenstande. Saaledes tilvirkes paa de fleste Steder i Hedemarkens Amt det Fornødne til Familiens Behov af Skind og Læder, Reb, Tougværk, Sæbe m. m. I Omegnen af Kongsberg forarbeides endeel Geværskjæfteemner, som sælges til Vaabenfabrikken paa Kongsberg. I en stor Deel af det Vesten- og Nordenfjeldske spindes Hampetraad til Fiskegarn. I de fleste Distrikter af Landet anføres Huusfliden at gjøre Fremskridt. Paa enkelte Steder angives den dog at være i Aftagende, saaledes i Ide og Markers samt Mosse og Tune Fogderier af Smaalenenes Amt, i Christians Amt, og angives Grunden dertil at være, at man finder det billigere af kjøbe udenlandske Tøier end selv at tilvirke dem.

Potaskefabrikation foregaaer i enkelte Skovbygder, navnlig i Romsdalen. Indførselen af Potaske, der fornemmelig afhænger af Forbruget ved Chromfabrikken ved Throndhjem, udgjorde i Gjennemsnit for Aarene 1846—1850 194,811 ℔ og for Aarene 1841—1845 101,473 ℔ aarlig. Ligeledes tilvirkes Tangaske i en ubetydelig Grad i Romsdals Amt.

Indsamling af Mos, der i forrige Femaar ikke var af saa liden Betydenhed, idet der i Gjennemsnit blev udført aarlig 23,070 ℔ Steen- og Farvemose og 928 ℔ sort Bjergmose, er derimod nu paa det Nærmeste at anse som ophørt, idet der alene udførtes i 1846 7,888 ℔ Steen- og Farvemose og i 1849 1 Foustage sort Bjergmose, men derimod i Aarene 1847, 1848 og 1850 aldeles ingen Mose. Derimod synes Indsamlingen af Bær at være tiltaget. Der udførtes nemlig i Gjennemsnit for Aarene 1846—1850 aarlig 8,052 Potter Bær, fornemmelig Tyttebær og tildeels Multebær og Enebær, medens Udførselen af de samme Slags Bær i Gjennemsnit for Aarene 1841—1845 kun udgjorde 6,772 Potter aarlig. Forøvrigt bemærkes, at den Deel af disse Bærsorter, der forbruges her i Landet, er langt overveiende den, der udføres.

Tilberedning af Vine af forskjellige indenlandske Bær, fornemmelig af Ribs saavelsom af Stikkelsbær og Solbær samt tildeels Kirsebær og Blaabær, har i Femaaret tiltaget i en ikke liden Grad. Denne Bedrift drives paa forskjellige Steder i det søndenfjeldske Norge, fornemmelig til eget Brug, men ogsaa paa enkelte Steder i det Store til Salg, saaledes i Næs Præstegjeld paa Hedemarken, i Christiania og Drammen.

Biavlen er fremdeles ikke af nogen Betydenhed, uagtet en i Biavl kyndig Mand, der har faaet Understøttelse deels af Selskabet for Norges Vel deels af Statskassen, har i flere af de her omhandlede Aar reist om i flere Amter af det Sondenfjeldske for at give Veiledning i Birøgt. Denne Veiledning maa vel antages at have havt nogen Indflydelse til at indføre en forbedret og udvidet Birøgt; men da flere Aar i Perioden have været ugunstige for Biavlen, og Bierne have været hjemsøgte af den saakaldte Bipest, er Avlen vistnok ikke bleven udvidet. Indførselen af Honning og Vox har ogsaa været større i det omhandlede Femaar end i det næstforegaaende. Der indførtes nemlig i Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850 48,952 ℔ Honning og 3,616 ℔ Vox, men derimod i Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 kun 39,152 ℔ Honning og 2,916 ℔ Vox aarlig.

Jagten drives fremdeles i Regelen kun som Fornøielse. Kun i Fjelddistrikterne og navnligen i Søndre Throndhjems Amt drives den som en ikke ganske uvigtig Binæring. Fra Agershuus Amt klages der over at Antallet af Fuglevildt og Harer noget er formindsket i den senere Tid, idet Yngelen har lidt Skade ved de kolde Foraar. Fra Liister og Mandals Amt erklæres der derimod, at uagtet de sidste Aars kolde Foraar have skadet Yngelen, er dog Vildtet tiltaget i den senere Tid. Loven af 4de August 1845 om Jagten antages der at virke gavnligt. Denne samme Anskuelse om denne Lovs Gavnlighed ytres med end mere Bestemthed fra det Distrikt, hvor Jagten har meest Betydning her i Landet, nemlig fra Søndre Throndhjems Amt. Med Hensyn til dette Amt berettes, at Ryperne, der ikke ere fredede ved Jagtloven, vel med Undtagelse af den sidste Vinter i Femaaret ikke have indfundet sig i nogen Mængde, men at derimod Antallet af Aarfugle og Storfugle (Tiur) er tiltaget. Fogden i Strinde og Sælbo Fogderi har derhos oplyst, at Storfugle ogsaa have indfundet sig i Skovtrakter, hvor man forhen i mange Aar ikke har kunnet opdage dem. Ogsaa Hjortenes Antal paa Hitteren i Søndre Throndhjems Amt angives at være i Stigende paa Grund af Jagtloven. Ligesaa have Elsdyrene i den senere Tid meget forøget sig og forekomme nu paa Steder, hvor de længe have været ukjendte, men den ved Jagtloven skete Nedsættelse i Mulkten for dette Dyrs Fælden i forbuden Tid har fristet til Overtrædelse af Forbudet. Den meest iøinefaldende Nytte af bemeldte Lov har, efter Beretningen fra Amtmanden i Søndre Throndhjems Amt, dog viist sig med Hensyn til Udryddelsen af Rovdyr, idet der i det sidste Femaar angives at være fældet et meget større Antal af disse Dyr end forhen. Medens saaledes Amtmanden i Søndre Throndhjems samt Liister og Mandals Amter anføre, at Jagtloven af 4de August 1845 har viist sig at være gavnlig, ytrer den konstituerede Amtmand i Smaalenenes Amt derimod Tvivl derom. Den Sidste ytrer, at Flere i det nævnte Amt formene, at Rovdyrene tillige paa Grund af denne Lov ere blevne talrigere, og at disse tildeels ødelægge det Vildt, som Loven har havt til Hensigt at frede. Udførselen af Fuglevildt og andet Vildt er meget aftaget. Medens den i Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 udgjorde 19,759 ℔, udgjorde den derimod i Gjennemsnit for det omhandlede Femaar kun 4,182 ℔ aarlig. I Femaaret er fældet følgende Rovdyr, for hvis Ødelæggelse af Amtskommunerne er udbetalt Præmier:

	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.	Tilsl.
Bjørne .	219	270	264	325	246	1,324
Ulve . .	238	259	247	197	191	1,132
Gauper .	104	116	144	110	118	592
Jærv eller Vielfras .	81	88	51	76	39	335
Ørne . .	1,055	2,594	2,498	2,142	2,426	10,715
Bjergugler	154	481	369	343	268	1,615
Hønsehøge	249	483	527	485	407	2,151

Paa Fugleværene især i Nordland og Finmarken samt tildeels paa Spitsbergen indsamles en Mængde Duun, som deels forbruges i selve Landet deels udføres. Udførselen er aftaget. Den udgjorde i Gjennemsnit for det omhandlede Femaar kun 224 ℔, men i Gjennemsnit for det næstforegaaende Femaar 640 ℔ aarlig.

Udførselen af Jis, der dog meget afhænger af Vinterens Beskaffenhed og Konjunkturerne i Udlandet, har tiltaget ikke lidet. Medens Udførselen i Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 kun var 106 Kom.-Læster, var den derimod i Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850 1,022 Kommercelæster aarlig.

En ikke uvigtig Binæring for flere Distrikter er Kjørsel for Værkerne af Malm, Kul og Kjøbmandsvarer samt af Planker og Bord fra Saug-

brugene til Udskibningsstederne. Ligeledes foraarsager Vareforsendelsen landværts deels mellem Byerne indbyrdes og deels fra Byerne til Landhandlerne m. m. paa flere Steder en ikke ubetydelig Kjørsel. Bestemte Opgaver om, hvorvidt denne Binæring er i Stigende eller Aftagende, haves ikke for det hele Land, men kun undtagelsesviis. Fra det Amt, hvor formeentlig den meste Kjørsel foregaaer, nemlig Agerhuus Amt, berettes det, at Kjørselen er aftaget noget, og at Kjørselspriserne i det Hele have i det omhandlede Femaar været meget mindre end i det foregaaende Femaar. Medens saaledes efter forrige Femaarsberetning det aarlige Udbytte af Kjørselen angaves til 50,000 Spd. for Nedre Romeriges og 60,000 Spd. for Øvre Romeriges Fogderi, angives den nu kun til 30,000 Spd. for Nedre og 46,500 Spd. for Øvre Romeriges Fogderi. For Søndre Throndhjems Amts Vedkommende meddeles, at Fortjenesten ved Roraas-Kjørselen er betydelig aftagen for Almuen i den nedre (nordre) Deel af Guldalen, hvorimod Fortjenesten i den øvre (søndre) Deel af Guldalen angives at være større og sikrere, idet ei alene Førselen af Kul og Malm der er stadigere, men Almuen i Holtaalens og Roraas Præstegjelde ogsaa har jævn Afsætning til Færdselsbønderne af Hø og andre Varer, som betales godt.

Ved Udgangen af næstforegaaende Femaar havdes der paa Indsøerne 4 Dampskibe nemlig 2 paa Tyrifjorden, 1 paa Mjøsen og 1 paa Farisvandet. I det her omhandlede Femaar er disses Antal forøget med 1 paa Mjøsen, 1 paa Randsfjorden, 1 paa Øieren og 1 paa Losna; herved har den indenrigske Transport og Handel erholdt en Lettelse.

Med Hensyn til Handelen i Landdistrikterne er forøvrigt ingen væsentlig Forandring indtraadt i Perioden, hvorfor Departementet forsaavidt i det Hele kan henholde sig til den sidste Femaarsberetning, idet man alene skal tilføie, at der i Femaaret er oprettet et nyt Marked paa Kjækan i Skjervø Præstegjeld, og at Landhandlernes Antal er fra Udgangen af 1845 til samme Tid i 1850 steget fra 457 til 502. Desuden findes der vel i nogle Distrikter enkelte bosatte Personer, som drive den Slags Handelsomsætning i Landdistrikterne, som er tilladt Alle og Enhver; men Antallet af dem, der drive denne Handel som en Hovednæring er ikke stort. Større er derimod Antallet af omreisende Handelskarle, som opkjøbe Bondens Produkter, fornemmelig Heste, Qvæg og Fedevarer, og igjen afsætte dem i Kjøbstæderne, paa Markederne eller i andre Distrikter.

I Femaaret er det opblomstrende Ladested Aalesund meddeelt Kjøbstadrettighed ved Lov af 13de April 1848. Ligesaa er ved Lov af 26de April s. A. en ny Kjøbstad Hamar anlagt i Hedemarkens Fogderi, der er skredet rask fremad og som synes at ville opfylde de Forventninger, man dannede sig ved Oprettelsen af dette nye Handelssted i de frugtbarere Egne omkring Mjøsen.

Med Hensyn til Rigets udenlandske Handel er det allerede ovenfor under det om de forskjellige Næringsveie Anførte angivet saavel hvad Udførselen af Landets vigtigste Exportartikler, som hvad Indførselen af Korn og Fedevarer, Jern, Bomuld, Bomulds-, Liin- og Uldvarer, Tobak med flere Indførselsartikler har udgjort, ligesom derunder er anført nogle Bemærkninger om Konjunkturerne for vore Udførselsvarer. Til Oplysning om Indførselshandelen anføres her endnu hvad der af Kaffe, Sukker og Salt er indført i Femaaret. Indførselen heraf var:

	Kaffe.	Sukker. raffineret i Toppe og Plader samt alle Slags Kandis.	Sukker. knust eller pulveriseret raffineret Sukker samt hvidt Pudder-sukker.	Sukker. brunt og gult Pudder-sukker.	Salt.
	℔	℔	℔	℔	Tønder.
1846	6,737,647	3,165,310	669,552	3,247,836	505,620
1847	7,815,245	2,886,769	635,149	3,043,819	427,000
1848	7,927,746	2,566,492	732,137	2,981,862	561,737
1849	6,205,070	2,880,686	876,409	3,522,986	505,866
1850	6,315,731	2,287,878	967,439	3,800,664	518,856
I Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850	7,000,288	2,757,427	776,137	3,319,433	503,816
I Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845	5,306,331	2,556,064	420,321	2,368,389	389,734

Denne Opgave i Forbindelse med de ovenfor meddeelte over ind- og udførte Varer viser, at saavel Udførselen som Indførselen — denne dog med Undtagelse af de Varer, som i den senere Tid i større Grad ere gjorte til Gjenstand for indenlandsk Fabrikation — i det Hele har været

i Stigende, og at Virkningen af de for Handelsomsætningerne i Periodens Løb indtrufne uheldige Konjunkturer har været mindre og kortvarigere end der var Anledning til at befrygte. Disse Konjunkturer maatte vistnok falde trykkende for de Handlende, men det er tilfredsstillende at bemærke, at alene et forholdsviis ikke stort Antal af disse, og af de større Handelshuse kun meget faa, saa sig nødsagede til at opgive deres Forretninger.

Med Hensyn til vore udenlandske Handelsforbindelser skal Departementet endnu paa dette Sted tilføie, at der i den senere Tid har begyndt at vise sig en Tendents til, at den overveiende Andeel, som Hamborg og Altona i de foregaaende Decennier have taget i Norges Forsyning med Indførselsvarer, i nogen Grad er i Aftagende, medens omvendt Indførselen er tiltaget fra andre Lande, navnlig England (med hvilket Land ogsaa en direkte Dampskibsforbindelse blev aabnet henimod Femaarets Slutning), og for en mindre Deel ogsaa Amerika. Dette gjælder især Manufakturvarer, mindre derimod Kolonialvarer, hvormed Landet fremdeles hovedsagelig forsynes fra de nævnte Byer, skjønt Indførselen deraf i den senere Tid har været i Stigende fra Holland og England. Til nærmere Oplysning herom meddeles følgende Opgaver:

Af Kaffe:

	fra Hamburg og Altona.	fra England.	fra Holland.	fra Belgien.	fra Vestindien.
i 1844 . . .	4,646,428 ℔	117,193 ℔	164,086 ℔	133,079 ℔	
i 1847 . . .	6,077,446 -	297,055 -	408,239 -	420,929 -	
i 1850 . . .	5,052,898 -	244,879 -	526,500 -	96,587 -	

Af Sukker (alle Slags):

i 1844 . . .	4,062,178 ℔	192,582 ℔	730,573 ℔	854,987 ℔	Intet
i 1847 . . .	3,868,286 -	562,887 -	881,764 -	905,814 -	"
i 1850 . . .	3,429,176 -	1,118,965 -	1,126,713 -	794,387 -	239,030 ℔

Af Tobak (alle Slags):

			fra Bremen.	fra Nordamerika.
i 1844 . . .	566,605 ℔	334,428 ℔	97,981 ℔	1,324,188 ℔	Intet
i 1847 . . .	519,750 -	324,521 -	25,536 -	1,258,923 -	2,972 ℔
i 1850 . . .	386,616 -	345,842 -	46,043 -	1,699,181 -	68,339 -

Ved at sammenligne nedenstaaende Opgave over de Handlendes Antal i Kjøbstæderne og Ladestederne ved Udgangen af 1850 med den ved Udgangen af 1845 vil det sees, at deres Antal i det Hele har tiltaget.

	Ved Udgangen af 1850.		Ved Udgangen af 1845.	
	Antal.	Betjente	Antal	Betjente
Grosserere . . .	217	14	279	43
Kjøbmænd og Handelsborgere . .	3,165	1,968	2,790	1,605
Høkere	377	40	558	21
Tilsammen . . .	3,759	2,022	3,627	1,669

Af Bomuldsvarer indførtes:

	fra Hamburg og Altona.	fra England.
i 1844 . . .	359,186. ℔	336,412. ℔
i 1847 . . .	336,447.	294,130.
i 1850 . . .	221,048.	319,357.
Af Lærreder:		
i 1844 . . .	101,827.	30,703.
i 1847 . . .	126,494.	32,180.
i 1850 . . .	89,550.	45,566.
Af uldne Varer:		
i 1844 . . .	297,155.	89,411.
i 1847 . . .	190,628.	57,934.
i 1850 . . .	144,352.	91,939.

Af Ravndug, Klaverdug og Seildug:

	fra Rusland.	fra Hamborg og Altona.	fra England.
i 1844 .	269,229. ℔	175,564. ℔	73,777. ℔
i 1847 .	240,002.	107,880.	91,997.
i 1850 .	215,539.	144,616.	237,131.

Herved maa forøvrigt erindres, at Fabrikationen af flere af disse Varer i den senere Tid er tiltaget ikke lidet her i Landet.

Af Bomuld indførtes:

	fra Hamborg og Altona.	fra England.	fra Nordamerika.
i 1844 .	59,089. ℔	137,620. ℔	Intet
i 1847 .	107,316.	764,049.	124,368.
i 1850 .	20,747.	1,325,978.	224,890.

Aftagelsen af Grosserernes og Høkernes Antal kommer af, at der nu efter Handelsloven af 8de August 1842 ikke længere meddeles Borgerskab som Grosserer, og heller ikke som Høker uden i den Deel af Christiania, som ikke er berettiget til fuld Handelsdrift, samt i sammes Forstæder paa Landets Grund. Paa den anden Side er derimod Antallet af Kjøbmænd og Handelsborgere tiltaget særdeles meget, fordi de, som ville drive Grosserhandel og Smaahandel (Høkerhandel) i en Kjøbstad eller Ladested, nu maa tage Handelsborgerskab, eller, forsaavidt de ville handle med Brændeviin, Borgerskab som Brændeviinshandlere. Foruden de ovennævnte Klasser Handlende gaves der desuden følgende Slags Handlende:

	Ved Udgangen af 1850.		Ved Udgangen af 1845.	
	Antal	Betjente	Antal	Betjente
Marketentere . .	188	12	267	13
Værtshusholdere, Trakteurer, Restaurateurer og Herbergere	138	8	358	8
Personer, der drive Handel i en enkelt Retning . .	126	17	62	9
Brændeviinshandlere efter Lov af 6te September 1845 § 2 .	158	20	"	"
Tilsammen . . .	610	57	687	30

At Antallet af Marketentere, Værtshusholdere, Trakteurer, Restaurateurer og Herbergerere er i den Grad aftaget, som det af den ovenstaaende Tabel vil sees, er en naturlig Følge af, at den Næring, som drives af disse Personer, med Undtagelse af Udsalg og Udskjænken af Brændeviin, ifølge Handelsloven af 1842 nu kan drives af Enhver uden Borgerskab.

* * *

Skibsfarten har i Femaaret gjort temmelig betydelige Fremskridt. Som allerede tildeels ovenfor anført, udgjorde Norges Handelsflaade ved Udgangen af 1845

3,401 maalte Fartøier paa 119,372 K.-L. og 16,516 Mands Besætning

og 660 umaalte
paa 112,734½ Tdr.
ferst Sild, 2420 Td.
saltet Sild og 17,000
Voger Torfisk eller
tilsammen omtrent 3,956 K.-L. og 2,189 Mands Besætning.

tilsl. 4,061 Fartøier paa 123,328 K.-L. og 18,705 Mands Besætning.

Ved Udgangen af 1850 var den derimod:

3,696 maalte Fartøier paa 142,055 K.-L. og 19,037 Mands Besætning.

591 umaalte Do. paa 103,394

Tdr. ferst Sild eller omtr. 3,446 K.-L. og 1,919 Mands Besætning.

til. 4,287 Fartøier paa 145,501 K.-L. og 20,956 Mands Besætning.

Handelsflaaden er altsaa i Femaaret forøget med 226 Fartøier paa omtrent 22,000 K.-L. og 2,251 Mands Besætning, eller i Gjennemsnit for hvert Aar med 45 Fartøier paa 4,400 K.-L. og 450 Mands Besætning.

Til Norge ankom fra Udlandet følgende Antal Fartøier:

	Norske Fartøier.				Fremmede Fartøier, tilhørende det Land, hvorfra Fartøierne ere komne.				Andre fremmede Fartøier.				Tilsammen.	
	ladte.		ballastede.		ladte.		ballastede.		ladte.		ballastede.			
	Antal	K.-L.	Antal	K.-L.	Antal	K.-L.	Antal	K.-L.	Ant.	K.-L.	Ant.	K.-L.	Antal	K.-L.
I Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845	1,986	57,184	2,278	146,937	1,425	31,040	995	29,739	326	13,066	353	12,420	7,363	290,386
I Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850	2,552	68,049	2,596	163,471	1,483	25,876	1,011	30,222	279	9,815	393	12,044	8,314	309,477
1846	2,276	61,954	3,019	176,302	1,449	24,332½	1,178	34,306	282	10,050	511	15,693	8,715	322,637½
1847	2,364	62,565½	3,001	171,165½	1,368	20,846	986	28,243	284	9,933	587	16,791½	8,590	309,544½
1848	2,640	73,408½	2,030	138,787½	1,612	29,107	1,002	30,539	213	7,320½	257	7,530	7,754	286,692½
1849	2,752	70,149	2,339	154,516	1,500	28,037	870	26,789	249	8,454½	259	9,063½	7,969	297,009
1850	2,727	72,167	2,591	176,586	1,485	27,055½	1,018	31,232½	367	13,316	354	11,144	8,542	331,501

Fra Norge afgik til Udlandet følgende Antal Fartøier:

	Norske Fartøier.				Fremmede Fartøier, tilhørende det Land, hvortil Fartøierne ere afgaaede.				Andre fremmede Fartøier.				Tilsammen.	
	ladte.		ballastede.		ladte.		ballastede.		ladte.		ballastede.			
	Antal.	R.-L.	Antal.	R.-L.	Antal.	R.-L.	Antal.	R.-L.	Antal.	R.-L.	Antal.	R.-L.	Antal.	R.-L.
1846	5,011	210,190½	218	22,890	2,299	51,157½	203	3,331	828	25,864	34	2,648	8,593	316,081
1847	5,113	207,035	319	28,863½	2,251	48,346	189	3,207	672	20,177½	46	2,747	8,590	310,376
1848	4,227	168,692½	370	33,369	2,280	50,478	355	7,202	422	13,458	73	4,452½	7,727	277,652
1849	4,814	199,138	441	37,920	2,056	47,339½	245	5,130½	543	17,067½	61	3,699	8,160	310,294½
1850	4,867	213,774½	399	37,616½	2,335	53,748½	249	5,465½	535	18,088	94	5,016½	8,479	333,711½
I Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850	4,806	199,766	349	32,132	2,244	50,214	248	4,867	600	18,931	62	3,713	8,309	309,623
I Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845	4,154	190,534	205	18,690	2,067	50,962	261	6,696	684	23,797	72	5,618	7,443	296,297

Af foranstaaende Tabeller vil det sees, at uagtet Aaret 1848 og tildeels ogsaa Aaret 1849 vare mindre gunstige for Skibsfarten paa Grund af den mindre Udførsel af Trælast i disse Aar og den da raadende Forstyrrelse og Usikkerhed i alle Omsætninger, har dog Skibsfarten paa Norge i det Hele taget været større i Femaaret 1846—1850 end i det næstforegaaende Femaar. Ligeledes vil det af disse Tabeller erfares, at medens den norske Skibsfart i det omhandlede Femaar er ikke ubetydeligen større end i det næstforegaaende Femaar, finder derimod det omvendte Forhold Sted med Hensyn til de fremmede Nationers Skibsfart paa Norge. I det Hele taget er Drægtigheden af de norske Fartøier, som ere afgaaede med Ladning fra eller ankomne med Ladning til Norge fra Femaaret 1841—1845 til Femaaret 1846—1850 forøget med 8 pCt.

En langt større Udvidelse har imidlertid Fragtfarten med norske Skibe erholdt i Femaaret. Fuldkommen nøiagtige Opgaver herover haves vel ikke, idet der deels for enkelte Aar mangler Opgaver fra enkelte Konsuler over de til Konsulatdistriktet ankomne og afgaaede norske Skibe, og efterdi der ikke er ansat Konsuler paa alle de Steder, hvortil norske Fartøier ere ankomne. Imidlertid faaer man dog temmelig paalidelige Opgaver ved at sammenlægge de fra Konsulerne og for Sveriges Vedkommende de fra det kongelige svenske Kommerce-Kollegium indsendte Opgaver over de fra fremmede til andre fremmede Havne med Ladning afgaaede Skibe, alene med Undtagelse af de efter Konsulatlisterne fra Gibraltar, Malta og Konstantinopel afgaaede Fartøier, hvilke sidste for Sammenligningens Skyld formeentlig ikke bør medtages, efterdi de fleste efter Konsulatlisterne derfra afgaaede Fartøier kun have anløbet disse Steder paa Forbiseiling og ikke for at losse eller lade der; i de i dette Departement udarbeidede Uddrag af Konsulatlisterne er der vel for de foregaaende Aar lige til Aaret 1847 ogsaa optaget de Fartøier, som kun paa Forbiseiling have anløbet de nævnte Havne, hvorimod der i disse Uddrag fra Aaret 1848 af kun er optaget de Fartøier, som have indtaget eller lossет Ladning i de nævnte Havne. Efter dette viser det sig, at der er afgaaet med Ladning fra fremmede til andre fremmede Havne:

i 1846	1,175	norske Fartøier paa	105,029 K.-L.
i 1847	1,636	" — "	139,613½ —
i 1848	887	" — "	84,239 —
i 1849	1,328	" — "	126,743 —
og i 1850	1,450	" — "	134,219½ —

eller i Gjennemsnit for Femaaret 1846—1850 aarlig 1,295 norske Fartøier paa 117,969 K.-L.

I Gjennemsnit for Femaaret 1841—1845 var Antallet 824 norske Fartøier paa 71,546 K.-L.

Den norske Fragtfart er saaledes betydeligt udvidet i det heromhandlede Femaar, og har Drægtigheden af de i samme gaaende Fartøier været 65 pCt. større end i forrige. Ogsaa er der ved Ophævelsen af den engelske Navigationsakt fra Begyndelsen af Aaret 1850 givet norske Skibe ny Adgang til at deeltage i den engelske Fragthandel, hvilket sikkerlig mægtigen vil bidrage til at hæve vor Fragtfart, og som blandt Andet strax har havt til Følge, at der allerede i 1850 er fra den i de engelske Besiddelser i Nordamerika beliggende Stad Quebek uderpederet med Trælast til England 44 norske Skibe, drægtige 7,419½ K.-L. Ligeledes har det været til Fordeel for vor Fragtfart, at den nederlandske Regjering har fulgt det af Storbritanien givne Exempel, hvorved den norske Skibsfart nu i enhver Fart i de nederlandske Besiddelser er stillet paa lige Fod med den nationale. Det norske Flag er ved disse Forandringer aabnet Adgang til Farvande, hvor det forhen ikke kunde vise sig, og bliver nu efterhaanden bekjendt i de længst fraliggende Lande. Forøvrigt vil Tilværten af den norske Fragthandel fra de forskjellige udenrigske Steder i Tidsrummet 1841—1850 nærmere erfares af den i vedlagte Tabel No. 42 leverede Oversigt. Imidlertid have trods den betydelige Forøgelse i Rigets Handelsflaade og Fragthandel dog kun de to første Aar af Perioden været heldige for Skibsfarten, da Frugterne paa Grund af den ved den franske Revolution i Februar 1848 og derefter følgende politiske Begivenheder i flere europæiske Lande foranledigede Standsning i Handelen faldt meget betydeligt, og senere i Perioden vedbleve at staae saa lave, at Skibsfarten i de 3 sidste Aar neppe har afgivet synderligt Overskud for Rederne.

De tidligere her i Landet oprettede gjensidige Skibsassuranceforeningers Virksomhed er meget udvidet i Femaaret, og en ny gjensidig Skibsassuranceforening er oprettet i Bergen 1850. Der var forsikret i Frederikshalds Skibsassuranceforening ved Udgangen af 1845 46 Fartøier for 143,350 Spd. og ved Udgangen af 1850 59 Fartøier for 226,263 Spd.; i Drammens og Holmestrands Skibsassuranceforening ved Udgangen af 1845 129 Fartøier for 614,925 Spd. og ved Udgangen af 1850 187 Fartøier for 925,400 Spd., i den første norske Assuranceforening (i Langesundsfjorden) ved Udgangen af 1845 Fartøier for en Sum af 351,100 Spd. og ved Udgangen af 1850 550 Fartøier for 1,996,921 Spd.; i den vestsondenfjeldske Assuranceforening ved Udgangen af 1845 204 Fartøier for 746,047 Spd. og ved Udgangen af 1850 310 Fartøier for 1,302,373 Spd.; i Stavangers Skibsassuranceforening ved Udgangen af 1845 102 Fartøier for 141,155 Spd. og ved Udgangen af 1850 134 Fartøier for 240,880 Spd., samt i Bergens Skibsassuranceforening, der først blev oprettet i 1850, ved Udgangen af 1850 125 Personers Fartøier for 315,395 Spd. De i disse Foreninger forsikrede Fartøiers Forsikringssum er altsaa i Femaaret steget fra 1,996,577 Spd. til 5,007,232 Spd. Foruden disse gjensidige Skibsassuranceselskaber findes der ogsaa i Landet 3 Soasassuranceselskaber. Deraf var det ene eller det bergenske Soasassuranceselskab oprettet før det omhandlede Femaar, nemlig i 1844 med et Grundfond af 120,000 Spd., hvoraf 12,000 Spd. ere indbetalte. I dette Selskab var fra 1ste Marts 1845 til Udgangen af Februar 1846 forsikret Fartøier for et Beløb af 70,450 Spd. og Varer for et Beløb af 379,988 Spd., tilsammen for et Beløb af 450,438 Spd. I Regnskabsaaret fra 1ste Marts 1850 til Udgangen af Februar 1851 var derimod i dette Selskab forsikret Fartøier for 133,447 Spd. og Varer for 599,620 Spd., tilsammen for 733,067 Spd. Af de øvrige to Soasassuranceselskaber er Christiania Soasassuranceselskab oprettet i 1847 med et Grundfond af 200,000 Spd., hvoraf 70,000 Spd. ere indbetalte, i hvilket Selskab i 1850 var forsikret 117 Fartøier for 222,000 Spd., Varer for 712,817 Spd. og Fragtpenge og Vodmeri for 37,920 Spd., tilsammen for 972,737 Spd. Endelig er der i Aaret 1850 i Throndhjem oprettet et 3die Soasassuranceselskab, nemlig det Nordenfjelske, med et Grundfond af 60,000 Spd., hvoraf 14,400 Spd. ere indbetalte, hvori var forsikret indtil Udgangen af 1ste Regnskabsaar 31te Marts 1851 Fartøier for et Beløb af 145,000 Spd. og Varer og Kontanter for 259,138 Spd., tilsammen for 404,138 Spd. Sammenlægger man Forsikringssummerne i de gjensidige Skibsassuranceforeninger og Soasassuranceselskaberne, vil det erfares, at Forsikringssummerne ere stegne fra 2,447,015 Spd. i 1845 til 7,117,174 Spd. i 1850. Herved maa dog bemærkes, at det er sædvanligt, at Assuranceindretningerne, naar Værdien af et assureret Fartøi overstiger en vis Sum, lade en Deel af Assurancesummen eller Fartøiet reassurere i en af de øvrige indenlandske Assuranceforeninger eller Selskaber, uden at det kan erfares, at disse Reassurancer ere fradragne i de til Departementet indkomne Opgaver over Forsik-

ringssummerne, medens de derimod antages at være medtagne der, hvor Reassurance er skeet. Der bør derfor ske et Afdrag i de anførte Summer for de Beløb, som saaledes ere anførte paa flere Steder, uden at man dog af Mangel paa Opgaver seer sig i Stand til at opgive dets Størrelse. Imidlertid har man bragt i Erfaring, at den første norske Assuranceforening i September Maaned 1850 havde reassureret for et Beløb af 61,700 Spd.

* * *

Af betydeligere Veiarbeider ere flere i Femaarets Løb blevne udførte. Saaledes er det ved Kgl. Resolution af 23de April 1839 befalede Veianlæg fra Christiansand gjennem Sætersdalen til Valle Kirke, hvortil der ved den nævnte Resolution og Kgl. Resolution af 11te November 1844 tilsammen var bevilget 99,000 Spd., ved Hjælp af et ved Kgl. Resolution af 18de Juni 1847 bevilget yderligere Tilskud af 6,250 Spd. i 1848 bleven fuldført. Ligeledes er i Femaaret bleven fuldført det ved Kgl. Resolution af 10de Juli 1844 befalede Veianlæg langs Sillejordsvandet, ved hvilket en Deel af Øvre Thelemarken har erholdt en kortere og bequemmere Landevei til dens Kjøbstad Skien og Kommunikationen mellem dette Distrikts forskjellige Dele betydeligen er bleven lettet. Til Fuldendelse af de i de Kgl. Resolutioner af 17de September 1840, 21de Marts 1843 og 6te December 1845 omhandlede Veianlæg gjennem Fosens Fogderi, hvilket Distrikt tidligere ganske manglede offentlig Vei til dets nærmeste Kjøbstad, Throndhjem, er der foruden de ved bemeldte Resolutioner ialt bevilgede 14,600 Spd., ved Kgl. Resolution af 29de Juni 1848 bevilget et yderligere Tilskud af 1,450 Spd. for at anvendes til Oparbeidelse af den Veistrækning, der fører fra Ørkedalens Grændse over Gjetestranden i Børsens Præstegjeld til Veimærket ved Inddalen, hvilket Veistykke nu er fuldført. Endvidere er det Veianlæg fra den throndhjemske Hovedvei gjennem Østerdalen, som ved Kgl. Resolutioner af 5te Mai 1836 og 12te Juni 1843 er befalet oparbeidet gjennem Tonset, Kvikne og Inset Sogne til Ilbrohougen i Rennebo Sogn, hvor den støder paa den til Throndhjem over Dovre førende Hovedvei, i 1850 bleven fuldført ved et til samme ved Kgl. Resolution af 8de Marts 1848 bevilget yderligere Tilskud af 9,000 Spd. Udbedringen af de til de bergenhusiske Distrikter og Bergens By fra Østlandet førende Hovedveie er i det her omhandlede Femaar bleven fortsat. Foruden at saaledes det paa vestre Side af Lærdals-Elven i Sogn Fogderi tilfølge Kgl. Resolution af 24de Januar 1845 i samme Aar paabegyndte Veianlæg gjennem de saakaldte Galder i 1846 er bleven fuldført, er endvidere til Følge de Kgl. Resolutioner af 13de November 1846 og 26de Februar 1847 blevet anvendt et Beløb af 4,800 Spd. deels til Omlægning, deels til Istandsættelse af Veia-, Islandsrud-, Trøstem- og Strindebergkleverne samt Veien over Dalføret Tollefsrud i den bergenske Hovedvei gjennem Hallingdal i Næs Præstegjeld, hvilke Arbeider i 1850 bleve fuldførte. Fremdeles er i det her omhandlede Tidsrum bleven udført en Omlægning af den bergenske Hovedvei mellem Gaardene Stalheim og Øvamme i Voss Præstegjeld, en Længde af omtrent $^1/_2$ Miil, til hvilken Omlægning der ved Kgl. Resolutioner af 2den December 1848 og 12te April 1850 blev bevilget et Beløb af tilsammen 11,100 Spd., herunder indbefattet en af Søndre Bergenhuus Amtskommune overtagen Andeel af Omkostningerne. Denne Veiomlægning fuldendtes i Aaret 1850.

Som Begyndelse til nye Hovedveie fra Christiania og respektive til Skie og Melleby paa Folloug og til Mørktvedt i Eidsberg, blev ved Kongl. Resolution af 17de Mai 1848 naadigst befalet oparbeidet en ny Chausseevei fra Oslo langs Bundefjorden om Sætersstranden til Gaarden Liabro i Agers Præstegjeld, hvor den støder paa den gamle Vei. Oparbeidelsen af denne Veistrækning, der er fælles for begge hine efter den lagte Plan fortsættendes Linier, nemlig saavel den til Skie og Melleby som den til Mørktvedt, paabegyndtes i 1848 og tilendebragtes i 1850. Til dette Veianlæg, der er oparbeidet som Chaussee, til en Bredde af 10 Alen og med en Maximumsstigning af $^1/_{20}$ Deel, blev ved Kongl. Resolutioner af 17de Mai 1848 og 6te September 1849 bevilget anvendt 75,000 Spd., af hvilke Christiania By og Agershuus Amtskommune havde at refundere tilsammen 10,000 Spd. I videre Fortsættelse af ovennævnte Chaussee-Veianlæg blev ved Kongelig Resolution af 6te September 1849 naadigst befalet oparbeidet en 8 Alen bred Chaussee-Vei fra Liabro af indtil Gjersrudkjærn, et omtrent $^1/_4$ Miil langt Veistykke, beliggende paa Linien mellem Liabro og Mørktvedt. Til Oparbeidelse af dette Veistykke, der paabegyndtes i 1850 og fuldendtes det følgende Aar, blev ved bemeldte Kongelige Resolution bevilget anvendt et Beløb af 6,300 Spd., hvoraf Agershuus Amtskommune har bidraget $^1/_5$ Part eller 1,260 Spd.

Ved Kgl. Resolution af 26de Juni 1846 er

befalet oparbeidet et Veianlæg fra Eidstaaen i Vraadals Anner til Hvideseid Præstegjeld i Øvre Thelemarken, Bratsberg Amt, gjennem Vraadals, Nisfedals og Treungens Sogne langs Nisfervandet over Tvedtsund og Hougsjaasund ind i Nedenæs og Robygdelagets Amt gjennem Omlid og Vegaardsheiens Sogne til Solberg i Holts Sogn, hvor den støder paa Hovedveien langs Kysten, der fører til Arendal. Af dette omtrent $9^2/_3$ Mile lange Veianlæg var ved Udgangen af Aaret 1850 med en Bekostning af omtrent 120,000 Spd. oparbeidet inden Nedenæs og Robygdelagets Amt en sammenhængende Strækning af omtrent 3 Miles Længde og i Bratsberg Amt en Strækning af omtrent $2^3/_4$ Miles Længde. Til den her omhandlede Veis Oparbeidelse er af Bratsbergs samt Nedenæs og Robygdelagets Amtskommuner bevilget et Bidrag stort respektive 6,867 Spd. 98 ß. og 4,905 Spd. 72 ß. Endvidere er ved Kgl. Resolution af 17de November 1847 befalet oparbeidet en Hovedvei fra Holden Jernværk ved Nordsjø til Flaavandet i Bratsbergs Amt, en Længde af omtrent 2 Mile. Veianlægget, der paabegyndtes i 1848 og til hvis Oparbeidelse der ved Udgangen af 1850 var anvendt ialt omtrent 28,000 Spd., nærmer sig nu sin Fuldendelse. Af Anlægsomkostningerne har Bratsbergs Amtskommune overtaget at udrede 6,875 Spd. Fremdeles er ved Kgl. Resolution af 1ste Marts 1849 befalet oparbeidet en ny Hovedvei fra Skydsskiftet Sundvolden i Hole Præstegjeld langs Holsfjorden til Enger i Liers Præstegjeld, Buskeruds Amt, en Længde af omtrent 2 Mile. Til Omkostningerne ved dette Veianlægs Istandbringelse har Buskeruds Amtskommune og Drammens By bidraget tilsammen 5,000 Spd. Anlægget, der paabegyndtes i 1849 og til hvis Oparbeidelse ved Udgangen af 1850 var medgaaet ialt omtrent 39,000 Spd., kan ventes at ville blive fuldført i 1853.

Til Anlæg af en Vei fra Roraas til den svenske Grændse blev af Storthinget i 1848 tilfølge derom fremsat naadigst Proposition bevilget et Beløb af 9,000 Spd. under Betingelse af, at Veiens Oparbeidelse ikke paabegyndtes, forinden der havdes Vished for, at der i Sverige var besluttet Oparbeidelse af modstødende Vei. Dette Veianlæg har imidlertid ikke kunnet paabegyndes førend i 1851. Endelig vare ved Femaarets Udgang omfattende Undersøgelser anstillede og Planer udarbeidede til flere vigtige Veianlæg, angaaende hvis Udførelse der først i indeværende Femaar er fattet eller senere bliver at fatte Bestemmelse.

I det Hele er i Femaaret i Overensstemmelse med Loven angaaende Veivæsenet af 28de Juli 1824 § 2 og 3 anviist til forskudsviis Udbetaling af Statskassen mod Refusion ved Ligning paa hele Rigets Matrikulskyld 349,075 Spd. $34^1/_2$ ß., hvilket Beløb med omtrent 94,000 Spd. overstiger det i det umiddelbart forangaaende Femaar anvendte Beløb 255,149 Spd. 98 ß.

Foruden de saaledes ved Hjælp af det almindelige Veifond udførte Veiarbeider er der ogsaa af Amtskommunerne i Periodens Løb udrettet adskilligt til Veivæsenets Fremme fornemmelig ved Udbedringer og Omlægninger af ældre Hovedveie samt tildeels ogsaa ved Anlæg af nye, ligesom der i flere Hovedveie er opført Broer, hvorved forhenværende Færgesteder ere blevne gjorte overflødige. Saaledes er i Hedemarkens Amt paa Grund af den ved Glommens og Vikelves Oversvømmelser foranledigede Skade Hovedveien gjennem Aamodt og Storelvedalen omlagt i det Hele i en Strækning af $^3/_4$ Miil, samt paa andre Steder flere Forbygnings- og Fyldningsarbeider foretagne, og flere større og mindre Broer gjenopførte, hvilke Foretagender have været saa kostbare, at Amtskommunens Kræfter til andre ønskelige og paatrængende Arbeider i høi Grad ere lammede. I Grebstad Sogn mellem Christiansand og Mandal samt i den stavangerske Hovedvei og Hovedveien til Christiania i Søndre Bergenhuus Amt er udført flere Omlægninger, hvorved mange besværlige Bakker ere undgaaede. I Stavanger Amt er Hovedveien gjennem Helleland og Hæskestads Sogne omlagt i en Strækning af $1^1/_4$ Miil, ligesom Veien fra Lure om Sannæs til Aase i Hetlands Præstegjeld, en Strækning af $^3/_8$ Miil, er omlagt og 2 besværlige Bakker derved undgaaede. Ogsaa i Nordre Bergenhuus, Romsdals og Søndre Throndhjems Amter har der i Perioden været arbeidet paa nye eller til Bedring eller Omlægning af ældre Hovedveie. Desuden have Bygdeveiene i Perioden erholdt en betydelig Udvidelse og Forbedring. Ifølge den under No. 12 vedlagte Tabel skulde der saaledes alene i Romsdals Amt være anlagt henved 14 Mile Bygdeveie, men efter hvad Amtmanden har bemærket maa herunder være indbefattet en Deel Rideveie til 4 Alens Bredde, der i Periodens Løb ere bragte i farbar Stand for Hjulredskab. I Nedenæs og Robygdelagets Amt har der været under Arbeide en Bygdevei fra Hovedveien i Sætersdalen gjennem Evje, Vegusdal, Heirefos og Froland til Arendal, men uagtet der er viist

megen Interesse for dette for den indre Kommunikation i Amtet ikke uvigtige Veianlæg, staaer der dog endnu 4 a 5 Mile tilbage at oparbeide fra maadelig Ridevei, saa at der er lange Udsigter med dets Fuldendelse, med mindre Hjælp andenstedsfra erholdes. Fremdeles er i Lister og Mandals Amt i Heddelands Thinglaug 2 nye Bygdeveie oparbeidede i en Strækning af 3½ Miil til Forbindelse mellem Mandals-Dalen og Christiansand, ligesom Quinnesdalens Beboere have ved et nyt Bygdeveianlæg faaet Kjørevei til deres Kjøbstad Flekkefjord, og naar nogle andre Veiarbeider blive færdige, vil saadan erholdes lige til Fjotlands Anner. Af de i Amtmændenes Beretninger omtalte i Femaaret opførte nye Broer ere de vigtigste: en Bro over en Arm af Glommen ved Sanne Gaard paa den frederikshaldske Hovedvei i Smaalenene, Os Bro i Odalen, der dog først blev færdig i 1851, en Bro over Lyngdals-Elven samt Broen over Nygaardsstrømmen ved Bergen, der er opført af et Aktieselskab. 2de Broer over Dramselven, den ene ved Hougsund og den anden ved Namodtsund vare ved Femaarets Slutning endnu ikke fuldførte.

Af Amtskommunerne har der i Femaaret været udlignet paa Matrikulskylden i Aarene 1846, 1847 og 1848 i samtlige Amter omtr. 48,000, 45,000 og 50,000 Spd. samt i Aarene 1849 og 1850 noget over 52,000 og 54,000 Spd. Derhos have Amtsveikasserne foruden Bøder og andre Indtægter havt i Bidrag af Gaardbrugere, der ikke ere rodelagte til Veiarbeide **in natura** paa Hovedvei, en aarlig Indtægt af henved 5,800 Spd.

Efter de af Amtmændene indsendte Oversigter over Amtskommunernes Indtægter og Udgifter have disse sidste i Anledning af Veivæsenet i Regnskabsaarene $18\frac{4}{4}\frac{8}{9}$ og $18\frac{4}{5}\frac{9}{0}$ udgjort respektive 64,295 Spd. og 65,643 Spd.

Overhovedet er Sandsen for Kommunikationsvæsenets Forbedring bleven vakt. Dette viser sig ikke alene i de i stedse stigende Mængde indløbende Andragender om Bidrag af det almindelige Veifond til nye Hovedveies Anlæg eller ældre Hovedveies Omlægning samt i de temmelig betydelige Bidrag, som efter hvad der foran er anført enkelte Kommuner have ydet til Veiforetagender inden deres Distrikter, men ogsaa i de stigende Fordringer til Kommunikationernes Fuldkommenhed, som nu gjøres. Det er derfor til en rigtig Anskuelse af Veivæsenets Fremskridt nødvendigt ikke alene at tage Hensyn til Mængden af de i Femaaret oparbeidede eller paabegyndte Veianlæg, men ogsaa til disses Beskaffenhed i Forhold til de ældre Veie. I denne Henseende ere nemlig Fordringerne saavel til forbedrede Stigningsforholde, bedre Veidække som til Arbeidernes Soliditet betydeligt stegne, og flere af de forhen omtalte Veie ere anlagte i Terrain, hvor det tidligere ansaaes uoverkommeligt at anlægge nogen Vei, hvilket selvfølgeligen har havt betydelig Indflydelse paa deres Kostende.

* * *

Ogsaa **Postvæsenet** har i Femaaret modtaget betydelige Udvidelser, fornemmelig ved Oprettelsen af flere nye Biposter, nemlig:

En Bipost mellem Eidsvaagen i Næsfets Præstegjeld, Romsdals Amt, og Postgaarden Istad i Postrouten mellem Molde og Throndhjem.

En Bipost mellem Stationen Spillum og Ladestedet Ramsos.

Biposter mellem Ladestedet Svelvig og Drammen samt mellem Laurvig, Laurdals, Hofs og Sande Præstegjelde, Jarlsbergs og Laurvigs Amt.

Biposter under Vaarsildefiskeriet i Søndre Bergenhuus og Stavanger Amter mellem Valens Postaabneri i Fjælbergs Præstegjeld over Hougesund og Skudesnæs til Stavanger med Sidearme til Storøen, Brandesund, Espevær og Røvær.

Bipost mellem Røraas og Gaarden Volddalen i Røraas Præstegjeld, Søndre Throndhjems Amt, hvilken Postgang staaer i Forbindelse med en tilsvarende Postforbindelse paa den svenske Side af Grændsen mellem Funæsdalen i Herjedalen og Volddalen.

Bipost mellem Garnæs og Hausvigen i Haus Præstegjeld, Søndre Bergenhuus Amt.

Udvidet Postgang mellem Sandtorvholms og Trondenæs Postaabnerier i Trondenæs Præstegjeld, Finmarkens Amt.

Bipost mellem Brevig og Langesund.

Bipost mellem Thingvolds Præstegjeld, Halse Anner til Stangvigs Præstegjeld og Aure Præstegjeld i Romsdals Amt.

Biposter i Laurdals, Molands, Mo og Vinje Præstegjelde i Bratsberg Amt.

Oprettelse af Postgang mellem Frederiksværn og Laurvig.

Bipost mellem Stavanger og Kobbervig med Sidearme til Skudesnæshavn og Haugesund, samt Bipost mellem Nærstrands og Jælse Postaabnerier samt Hjelmelands Præstegjeld i Stavanger Amt.

Bipost mellem Finkrogens Postaabneri og Carlsø Præstegjeld i Finmarkens Amt.

Udvidelse af Postgangen mellem Dønnæs og Næsne Postaabnerier i Nordlands Amt.

Bipost mellem Vangs Postaabneri paa Hedemarken, Næs Præstegjeld og Thotens Postaabneri.

Udvidelse af Postgangen til og fra Stads-

bygdens, Ørlandets og Bjørnørs Postaabnerier i Søndre Throndhjems Amt.

Bipoſter mellem Froſtens og Lervigens, Stods og Snaaſens, Overhalvdens og Grongs Præſtegjelde i Nordre Throndhjems Amt.

Indlemmelſe af Ladeſtedet Ramsos i Poſtrouten mellem Throndhjem og Nordlands Poſtkontor, ſamt Oprettelſe af en Bipoſt mellem Ramsos og Overhalvdens Poſtaabneri.

Bipoſt mellem Stordalens Poſtaabneri og Sælbo Præſtegjeld i Søndre Throndhjems Amt.

Bipoſt mellem Hasvig Anner til Loppens Præſtegjeld i Finmarkens Amt og Poſtrouten mellem Tromsø og Hammerfeſt.

Desuden er Poſtgangen mellem disſe to Byer i den Tid af Aaret, da Dampſkibsfarten ikke finder Sted mellem dem, bleven fjortendaglig iſtedetfor treugentlig.

I Aarene 1846 og 1847 har Kyſtfarten med Poſtvæſenets Dampſkibe i Strækningen mellem Chriſtiansſand og Bergen været ugentlig i en Deel af Fartstiden, og i 1850 ugentlig i den hele Fartstid iſtedetfor før treugentlig, ligeſom der i 1850 har fundet Dampſkibsfart Sted to Gange ugentlig i en Deel af Fartstiden mellem Chriſtiania og Chriſtiansſand iſtedetfor ſom før een Gang ugentlig. I Aarene 1848 og 1849 fandt der kun treugentlig Fart Sted mellem Chriſtiansſand og Bergen.

Siden 1847 have 2 Dampſkibe (med Undtagelſe af en kort Tids Standsning i Farten paa Kjøbenhavn i Sommeren 1848) været anbragte i Fart paa Kjøbenhavn og Kiel eller Travemünde, medens der forhen kun var anbragt 1 Dampſkib i Fart paa Udlandet. Derhos har 1 Dampſkib i Begyndelſen af Aaret 1847 ſamt i en Deel af Vinteren 1847—1848 været holdt i ugentlig Fart mellem Frederiksværn og Frederikshavn i Jylland.

Af Landpakkeposter har Poſtvæſenet i Femaaret alene underholdt den mellem Chriſtiania og Throndhjem, der har erholdt nogen Udvidelſe.

Den ved Loven af 12te Auguſt 1848 beſtemte Nedſættelſe i Brevportoen, der traadte i Kraft den 1ſte Januar 1849, har medført en betydelig Forøgelſe i Antallet af de med Poſterne befordrede Breve, medens paa den anden Side Brevpoſt-Intraderne ſom Følge af Nedſættelſen ere undergaaede nogen Formindſkelſe.

Antallet af ſamtlige med Poſterne befordrede indenrigſke og udenrigſke Breve, derunder ikke indbefattede portofrie Breve, udgjorde i Aaret 1848, da de ældre Portoſatſer vare gjældende, 760,329 Stykker, og i 1849 1,010,818 Stykker. Der viſer ſig ſaaledes en Forøgelſe i Brevantallet fra Aaret 1848 til 1849 af 250,489 Breve eller omtrent 33 Procent. Med Poſterne ſendtes i kontante Penge:

i Aaret 1848 . . .	4,759,540	Spd.	113 ß.
og i Aaret 1849 . . .	6,143,017	—	67 -
altſaa flere i 1849 . .	1,383,476	Spd.	74 ß.

Da Brevportoloven af 12te Auguſt 1848 har faſtſat tvende Portotarter, 4 og 8 ß. pr. enkelt Brev for indenrigſke Breve, efterſom disſe befordres indtil 20 Mile eller derover, fortjener det at bemærkes, at af de med Poſterne i 1849 befordrede 781,630 private indenrigſke Breve bleve 575,099 befordrede i en Diſtance af indtil 20 Mile og 206,531 over 20 Mile. Antallet af de i en længere Diſtance end 20 Mile befordrede Breve, for hvilke altſaa den ſtørſte Portoſats 8 ß. for et enkelt Brev har været gjældende, udgjør ſaaledes kun 26⅓ Procent eller noget over ¼ af ſamtlige indenrigſke Breve.

I Aaret 1848 eller Aaret, før de nedſatte Portotarter traadte i Kraft udgjorde den indenrigſke Porto, oppebaaren ved vedkommende Poſtkontorer . . . . . 64,507 Spd. 28 ß.
og Indtægterne ved Poſtaabnerierne . . . . . 16,946 — ½ -
tilſammen 81,453 Spd. 28½ ß.

I Aaret 1849 udgjorde den indenrigſke Porto, oppebaaren ved vedkommende Poſtkontorer 50,216 Spd. 74½ ß.
og Indtægterne ved Poſtaabnerierne . . . . . 12,725 — 19½ -
tilſammen 62,941 Spd. 94 ß.

I Aaret 1850 udgjorde den indenrigſke Porto, oppebaaren ved vedkommende Poſtkontorer 56,206 Spd. 47½ ß.
og Indtægterne ved Poſtaabnerierne . . . . . 14,689 — 69 -
tilſammen 70,895 Spd. 116½ ß.

* * *

Sammenſtiller man under et Overblik hvad der ovenfor med Hensyn til de forſkjellige Næringsveie er bemærket, vil det ſees at de for Nationens Velvære heldige Vilkaar, ſom beſtode under Femaaret 1841—1845, fremdeles vedvarede i 1846, men at deri foregik en betydelig Forandring i de 3 derpaa følgende Aar, og at Forholdene først i Periodens Slutning igien begyndte at antage en lysere Farve. Dette Tidsrum kan derfor ikke have været gunſtigt for Nationens oekonomiſke Velſtand i Almindelighed.

Allerede den i næſten hele det ſøndenfjeldſke og veſtenfjeldſke Norge indtraadte Potetesſygdom

i 1846, den heraf følgende mere end almindelige Trang til Indkjøb af Kornvarer samt de overordentlig høie Kornpriser i den første Halvdeel af Aaret 1847, hvorunder Prisen paa en Tønde Byg endog løb op til 6 Spd. og paa en Tønde Rug til 8 Spd., gjorde et væsentligt Skaar i Almuens Velvære i alle de Distrikter i Landet, hvor man behøvede at kjøbe Korn, og vare overalt trykkende for den fattigere Deel af Befolkningen. Dertil kom den uheldige Indflydelse, som Begivenhederne i 1848 havde paa flere af Landets Næringsveie i Særdeleshed Trælasthandelen og derved paa Tilstanden i det Hele, samt at Aarene 1848 og 1849 og især det sidste vare Misværtaar i det Nordenfjeldske. De paa Grund af disse Omstændigheder opstaaede Tab forøgedes end mere ved den som en Følge heraf samtidigen opstaaede Vanskelighed ved at erholde Laan. Norges Bank maatte nemlig paa Grund af den betydelige Solvverling og den indtraadte Indskrænkning i mange Virksomhedsgrene inddrage en Deel af sine Sedler og standse med sine Udlaan mod Pant i fast Eiendom. I Sparebankerne var det ogsaa vanskeligt at erholde Laan, da der, som en Følge af Tilbagegangen i Velstand i det uheldige Aar 1848 samt tildeels ogsaa i 1849 i Almindelighed blev taget betydelige Beløb ud af Sparebankerne, saa at Indskydernes Tilgodehavende i Sparebankerne formindskedes i disse 2 Aar istedetfor, at det ellers pleier aarligen at tiltage. Forsaavidt Laan kunde erholdes i dette uheldige Tidsrum, kunde det desuden kun skee til høiere Renter end sædvanligt, idet i 1848 Rentefoden for Udlaan af de af Statskassens Midler, der udlaanes igjennem Diskonteringskommissionerne, fastsattes endog til det høie Beløb af 6½ pCt. Uagtet nu Statsstyrelsen søgte at afhjælpe denne Trang til Laan ved Optagelsen af et Statslaan i 1848 paa 1,500,000 Spd., der blev anvendt til Udlaan til Private, kunde denne Foranstaltning dog ikke ganske tilfredsstille Behovet, ligesom man ogsaa, for at holde Statskassen skadesløs, maatte fastsætte mindre gode Vilkaar for disse Laan.

Denne Tilbagegang i Velvære blandt en stor Deel af Befolkningen vedvarede indtil 1850, da Forholdene igjen begyndte at ordne sig, idet gunstigere Konjunkturer for Næringsveiene indtraadte og den i de foregaaende uheldige Aar rokkede Kredit atter begyndte at befæste sig og Høsten i 1850 i det Hele taget gav et nogenlunde tilfredsstillende Udbytte; men alligevel kunde Landet dog ikke ved Udgangen af Femaaret antages at have forvundet de store Tab, det led i det omhandlede Tidsrum. Beretningerne fra de allerfleste Amtmænd gaae derfor ud paa, at Velstanden fornemmelig i Landdistrikterne i denne Periode er gaaet tilbage; ikkun Finmarkens Amt, en Deel af Agershuus, Lister og Mandals Amter samt nogle Kyststrækninger i Nedenæs anføres at være gaaede frem, medens Tilstanden i Smaalenenes samt Jarlsberg og Laurvigs Amter skildres omtrent som ved Udløbet af de næst foregaaende Femaar.

Som en Følge af de Uheld, som saaledes have rammet den største Deel af Landet i mere eller mindre Grad i Femaaret, er det naturligt, at saavel Pantegjælden som Exekutionernes og Udpantningernes Antal og Beløb ere tiltagne.

I hele Riget er der i Femaaret af Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme

	thinglæste	aflæste	altsaa Pantegjælden forøget med
	Spd.	Spd.	Spd.
1846 . . .	4,844,105	3,157,027	1,687,078
1847 . . .	5,316,824	2,880,578	2,436,246
1848 . . .	5,588,362	2,399,802	3,188,560
1849 . . .	5,177,742	3,215,540	1,962,202
1850 . . .	4,989,878	2,839,579	2,150,299
tilsammen i hele Femaaret .	25,916,911	14,492,526	11,424,385

Pantegjælden blev forøget i Femaaret 1841—1845 med . . . . . 5,110,472 Spd.
og i Femaaret 1836—1840 med 5,785,412 —

Man vilde imidlertid af den Omstændighed alene, at Pantegjælden i Tidsrummet har været i Stigende, ikke være berettiget til at udlede noget afgjørende Beviis paa en Forringelse i den almindelige Velvære, efterdi det, naar, saaledes som Tilfældet har været i den omhandlede Periode, adskillige nye Bygninger opføres og de faste Eiendommes Værdi i det Hele forøges, er naturligt, at Pantegjælden ogsaa tiltager, et Forhold, som er end naturligere i et Land som Norge, hvor den lovbestemte Rentefod mod Pant i fast Eiendom er lavere end den Diskonto, der i Almindelighed maa betales for Laan uden Pant, hvilket Forhold bevirker, at Alle, der trænge til Laan, og som have faste Eiendomme at pantsætte, søge at erholde det mod Pant i disse, saavidt Adgangen strækker. Ogsaa maa det bemærkes, at den virkelige Forøgelse af Pantegjælden ikke er saa stor som de meddeelte Opgaver antyde, idet nemlig Skjødesløshed med Hensyn til Gjældens Aflæsning er meget almindelig. Ogsaa kunne enkelte særegne Omstændigheder tjene til en Modvægt mod den i Sammenligning med de tvende foregaaende Femaar særdeles store Forøgelse af Pan-

tegjælden i Femaaret 1846—1850. Saaledes er der netop i den seneste Tid som en Følge af den vaagnende Sands for Agerbruget anvendt større Summer end sædvanlig paa Jordforbedringer, hvoraf Følgen er bleven baade en hurtigere Forøgelse af Jordens virkelige Værdi (om end den nominelle Værdi paa Grund af Konjunkturerne ikke har holdt Skridt hermed) og et forøget Behov til Pantelaan. Ligeledes er der i Femaaret solgt faste Eiendomme til et større Beløb end i de tvende nærmest foregaaende Femaar, nemlig:

i 1846—1850 for . . . 26,727,531 Spd.
i 1841—1845 - . . . 22,506,135 —
og i 1836—1840 - . . . 21,333,558 —

hvilket vel har bevirket, at Pantegjælden er mere end sædvanlig forøget, idet det i de fleste Distrikter af Landet er almindeligt, at ved Salg af faste Eiendomme en betydelig Deel af Kjøbesummen afgjøres ved at udstede Panteobligation med Pant i den solgte Eiendom. Men herimod maa det paa det anden Side bemærkes, at den ikke ubetydelige Forøgelse i de Beløb, hvorfor Eiendomme i Perioden have været solgte, i sig selv er et Tegn til, at Konjunkturerne for Eiendomsbesiddere ei have været gunstige, idet Salgene neppe i Almindelighed have været foranledigede ved fordeelagtige Salgspriser, men for en ikke ringe Deel rimeligviis have været fremtvungne, og fremdeles at Forøgelsen af Pantegjælden i det omhandlede Femaar har været særdeles betydelig (idet den er omtrent dobbelt saa stor som i hvert af foregaaende Femaar 1841—1845 og 1836—1840, hvoraf det sidste omfattede flere, der vare mindre heldige for adskillige Dele af Riget), ligesom det ogsaa maa komme i Betragtning, at det fra Aaret 1847 af har i det Hele været temmelig vanskeligt at erholde Pantelaan paa gode Vilkaar, hvorfor det neppe synes at kunne bestrides, at en ikke liden Deel af den Forøgelse, som desuagtet er foregaaet i Pantegjælden maa tilskrives de store Uheld, som have rammet Landet i det afvigte Femaar, og at den i det Hele er et Beviis paa nogen Tilbagegang i Nationalformuen, saa meget mere, som en Deel af de Beløb, hvormed Pantegjælden er forøget, er indkommet fra Udlandet, navnligen den til Udlaan i faste Eiendomme anvendte Deel af det ovennævnte Statslaan.

En mere paalidelig Maalestok til Bedømmelsen af den økonomiske Tilstand end Opgaverne over den thinglæste og aflæste Pantegjæld antages de afholdte Exekutioner for Gjæld og Udpantninger at afgive. Af disse blev i hele Riget afholdt følgende:

	Antal.	til Beløb
i 1846	34,106	386,756 Spd.
i 1847	36,479	445,701 —
i 1848	47,116	895,118 —
i 1849	53,271	869,082 —
i 1850	50,522	849,192 —
Tilsammen	221,494	3,445,849 Spd.
eller i Gjennemsnit aarlig	44,299	689,170 Spd.

I Femaaret 1841—1845 udgjorde Exekutioner for Gjæld og Udpantninger efter de meddeelte Opgaver et Antal af 166,855 til et Beløb af 6,875,750 Spd., hvorved dog maa mærkes, at Opgave aldeles mangler for Valders samt Senjen og Tromsø Fogderi og for Tromsø By, at Opgave over Antallet mangler for Sarpsborg og at ligeledes enhver Opgave over Udpantningerne mangler for flere Dele af Landet. Derhos maa det lægges Mærke til, at af ovennævnte Forretninger ere 10 Udpantninger afholdte hos Umyndiges Værger i 1842 i Christiania for Udeblivelse med Værgemaalsregnskaber, hvorved der blev givet Udlæg for en Sum af 4,587,485 Spd.*), hvortil i denne Henseende formeentlig ikke kan tages noget Hensyn, samt at der til Exekutionernes og Udpantningernes Beløb i Sogns Fogderi efter den nærværende Fogeds Formening maa lægges omtrent 10,000 Spd. som forlidet anført. Naar de ovennævnte 10 Udpantningsforretninger i Christiania fratrækkes, men derimod de ovennævnte 10,000 Spd. for Sogns Fogderi tillægges, bliver der tilbage i Femaaret 1841—1845 166,845 Exekutioner for Gjæld og Udpantninger til et Beløb af 2,298,265 Spd. eller i Gjennemsnit for hvert Aar et Antal af 33,369 til et Beløb af 459,653 Spd. I Femaaret 1836—1840 var Antallet af disse Forretninger 213,052 til et Beløb af 2,655,559 Spd. eller i Gjennemsnit aarlig 42,610 til et Beløb af 531,112 Spd. Sammenligner man nu Exekutionerne og Udpantningerne i Femaaret 1846—1850 med dem i de tvende nærmest foregaaende Femaar, vil man finde, at de baade i Antal og Beløb ere ikke alene meget større end i Femaaret 1841—1845, men ogsaa større end i det mindre gunstige Femaar 1836—1840. Især have disse Forretninger tiltaget meget i Aarene 1848, 1849 og 1850, i hvilke Aar der aarligen er gjort Exekutioner og Udpantninger for et Beløb, der er større end det i de tvende foregaaende Aar tilsammentagne.

*) Denne store Sum er angivet at have sin Oprindelse fra en Forsømmelse med Udpantning fra den daværende Underfogeds Side, der bevirkede at Mulkten i Medhold af Canc.-Prom. af 27de Februar 1813 løb op til dette overordentlige Beløb.

Denne Forøgelse af Exekutioner og Udpantninger grunder sig vistnok for en Deel, ialfald for Udpantningernes Vedkommende, mere paa Skjødesløshed og Uorden i Pengeaffairer end paa egentlig Trang, ligesom Forøgelsen i flere Egne af Landet er foranlediget ved særegne Omstændigheder, der ikke staae i Forbindelse med den almene Velvære. Som Exempler herpaa kan anføres Ørke- og Guldals Fogderi og Kjøbstaden Moss. I det første Distrikt er Exekutionernes og Udpantningernes Beløb næsten 10 Gange saa stort i det omhandlede som i det næstforegaaende Femaar, men denne særdeles store Forøgelse grunder sig efter Fogdens Opgave fornemmelig paa Udpantninger i Anledning af ulovlig Brændeviinsbrænden i 1847 og især i 1848. I Moss er Exekutionernes og Udpantningernes Beløb omtrent 4½ Gange saa stort i det omhandlede som i det næstforegaaende Femaar. Byfogden oplyser imidlertid, at Exekutioner have betydelig aftaget dersteds, men at Forøgelsen kommer af, at store Summer aarligen udpantes for Brændeviinsskat regelmæssig hver 6te Maaned, og at de ældre Udpantninger indfries førend de nye afholdes, hvilket Phænomen rimeligviis kommer af, at Skattens Beløb er saa betydeligt, at Renter af samme i den Tid, der vindes ved Udpantningen, ere større end disse Forretningers Kostende. Men uagtet disse og lignende Omstændigheder kunne i enkelte Distrikter have Indflydelse til at forøge Exekutionerne og Udpantningerne, saa kan man dog formeentlig, naar Forholdene betragtes i sin Almindelighed, ikke undlade at lægge Vægt paa den særdeles store Forøgelse af disse Forretninger som et Beviis paa en Forringelse i Nationens økonomiske Velvære. Derpaa hentyder navnlig den særdeles store Forøgelse i 1848 og 1849. At de ikke i nogen særdeles Grad have aftaget i Aaret 1850, i hvilket Aar ikke nogen stor Ulykke tilstødte Landet, og hvori i det Hele taget Landet begyndte at komme sig efter de haarde Stød i de nærmest foregaaende Aar, har sin Forklaringsgrund i den Omstændighed, at der ere mange af de mindre solide Debitorer, som vel for en Tid kunne faae Udsættelse med Sagsmaal og Exekution deels ved Optagelse af nye Laan deels ved Løfter om Betaling senere, men som dog tilsidst ikke kunne hindre Inddrivelsen af deres Gjæld paa denne Maade, samt at Kreditorerne gjerne først efter længere Tids forgjæves Venten paa deres Tilgodehavende skride til sammes Inddrivelse ved lovlig Tvang. Forøvrigt har denne Forøgelse af Exekutioner for Gjæld og Udpantninger ikke fundet Sted i samme Grad i de forskjellige Egne af Landet. I nogle Egne ere de endog aftagne; men i Regelen er det saa at de ere tiltagne og det endog betydeligen. Det Beløb, hvorfor disse Forretninger ere afholdte, er i Sammenligning med Femaaret 1841—1845 forøget i Fogderierne Ager og Follouq, Nedre Romerige, Ide og Marker, i alle Fogderier i Hedemarkens Amt, i Fogderierne Thoten, Buskerud, Rummedal og Sandsvær, Jarlsberg, Laurvig, Robygdelaget og Ryfylke, i alle Fogderier i Søndre og Nordre Bergenhuus, Romsdals og Søndre Throndhjems Amter, i Fogderierne Inderøen, Namdalen, Salten og Østfinmarken samt i Kjøbstæderne Frederikshald, Frederikstad, Sarpsborg, Moss, Drobak, Christiania, Lillehammer, Drammen, Kongsberg, Holmestrand, Tønsberg, Laurvig, Kragerø, Stavanger, Throndhjem, Levanger og Hammerfest. I Fogderierne Ørke- og Guldal, Strinde og Sælbo, Nordmøre, Yttre og Indre Sogn, samtlige Fogderier i Søndre Bergenhuus Amt samt i Ager og Follougs og Østerdalens Fogderi og i Kjøbstæderne Moss, Lillehammer, Kongsberg, Laurvig, Kragerø, Levanger og Hammerfest er endog det Beløb, hvorfor der er gjort Exekution og Udpantning, mere end fordoblet.

Det samme mindre gunstige Resultat, som Opgaverne over Exekutioner og Udpantninger, udvise ogsaa Opgaverne over de ved Forligelseskommissionerne behandlede Sager, der i Femaaret have været større end ved Udgangen af forrige Femaar; navnligen har det uheldige Aar 1848 ogsaa i denne Henseende vist sin Indflydelse.

Aar	1845.	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.
Følgende Antal Sager bleve foretagne ved Forligelseskommissionerne	47,793.	49,453.	56,873.	75,706.	73,209.	71,116.
forligte	26,119.	25,803.	29,398.	44,239.	43,564.	42,677.
til Retten henviste	21,161.	23,152.	26,865.	30,794.	29,011.	27,826.
og der inkaminerede	3,627.	3,695.	5,219.	5,471.	4,675.	4,245.

Ogsaa de Fattiges Antal er forøget i Femaaret. Efter de ifølge Kongl. Resolution af 10de December 1850 erhvervede Opgaver over Fattigvæsenet i samme Aar (hvorved dog maa mærkes, at tilfredsstillende Opgaver over de Fattiges Antal mangle for Snaasens Præstegjeld i Nordre Throndhjems Amt) beløb sig for dette Aar Antallet af de Fattige som forsørgedes af Fattigvæsenet:

	i det Hele.	for en Deel.	tilsammen.
i Landdistrikterne *) . . .	16,737	29,946	46,683
ved Værker og Brug . . .	539	666	1,205
i Kjøbstæderne og Ladestederne	3,895	7,266	11,161
tilsammen	21,171	37,878	59,049

Derimod var ved Udgangen af det foregaaende Femaar efter Folketællingen Antallet af de Fattige, som forsørgedes af Fattigvæsenet:

	i det Hele.	for en Deel.	tilsammen.
i Landdistrikterne	14,571	24,532	39,103
i Kjøbstæderne og Ladestederne	2,837	4,176	7,013
tilsammen	17,408	28,708	46,116

Sammenlignes disse Opgaver med hinanden, skulde de i det Hele Forsørgedes Antal være forøget med 22 pCt., de tildeels Forsørgedes Antal med 32 pCt. og de samtlige Fattiges Antal i hele Riget med 28 pCt. eller med en høiere pCt. end Folkemængden i samme Tidsrum. Ved Udgangen af 1845 skulde efter Folketællingen de Fattiges Antal forholde sig til den hele Folkemængde som 1:29. Antages det nu, at Folkemængden ved Udgangen af 1850 var 1,400,000, skulde derimod efter den nu erholdte Opgave over de Fattiges Antal disse i det sidste Aar af det omhandlede Femaar forholde sig til Folkemængden som 1:24. Det er vistnok antageligt, at de Fattiges Antal i det sidstnævnte Tidsrum udgjorde en saa betydelig Deel af den hele Folkemængde som her anført, hvilket Antal maaskee endog snarere er for lidet end for høit ansat. Derimod tør det ansees tvivlsomt, om virkelig de Fattiges Antal har forøget sig i den Grad, som de ovenanførte Opgaver synes at antyde. Vistnok er det i Instruxen for Folketællingen i 1845 bestemt, at de hos Forældre, der nyde Fattigunderstøttelse, hjemmeværende Børn skulle indtages under Rubrikken: „Fattige, der for en Deel understøttes af Fattigvæsenet", medens der derimod i det Schema, hvorefter Opgaverne i 1850 ere affattede, ikke i denne Henseende er givet Vedkommende nogen Forholdsregel, og det er derfor ogsaa sandsynligt, at disse Børn paa adskillige Steder ikke ere medregnede blandt de Fattige i sidstnævnte Aar, og at altsaa de Fattiges Antal forsaavidt maa være opgivet mindre, end om der var befulgt samme Regel, som foreskrevet ved Folketællingen, hvorfor ogsaa Stigningen af dette Antal skulde, naar man alene tager Hensyn hertil, være endnu større, end den efter begge Opgaver viser sig; men paa den anden Side maa det dog herimod komme i Betragtning, at de Opgaver om de Fattiges Antal, som erhverves ved de almindelige Folketællinger, efter sin Natur maa være meget ufuldstændige, idet de ofte, for ikke at sige i Regelen, grunde sig paa Vedkommendes egen eller Beslægtedes Opgivender, og idet mange nødigen ville angive sig selv og sine Beslægtede som Almisselemmer. Det antages imidlertid, at den af denne Grund bevirkede altfor lave Angivelse af de Fattiges Antal i Regelen mindre fandt Sted i Landdistrikterne, ialfald med Hensyn til de Fattige, som understøttes af Fattigvæsenet i det Præstegjeld, hvori de opholde sig, og som altsaa ikke af en anden Kommunes Fattigvæsen ere bortleiede til Forsørgelse i Bygden, efterdi Enhvers personlige Stilling der sædvanlig er mere bekjendt end ialfald i de større Byer. Derimod er formeentlig derved for flere af de store Byers Vedkommende bevirket, at Antallet af de Fattige under Folketællingen i 1845 i ikke liden Grad er opgivet for lavt. Departementet er ikke i Besiddelse af tilstrækkelige Materialier til tilfulde at bedømme, i hvilken Grad de ved Folketællingen i 1845 erholdte Opgaver over de Fattiges Antal ere ufuldstændige. Dog haves der for et Par Distrikter nogle Data til Oplysning herom. For Christiania By har Departementet saaledes gjennem Fattigforstanderen sammesteds erhvervet sig Opgave over de Fattiges Antal ved Udgangen af 1845 eller paa samme Tid som Folketællingen fandt Sted. Ifølge samme udgjorde Antallet af dem, som dengang erholdt Understøttelse af Fattigvæsenet i Christiania, og som derhos opholdt sig sammesteds, et Antal af 701, naar de Børn, som opholdt sig hjemme hos deres fattige Forældre, ikke medregnes. Lægges disse, der udgjorde et Antal af 365, til, saa faaer man ud en Sum af 1,066, hvilket skulde være det Antal Fattige, som Folketællingen for Christiania skulde udvise. Istedet derfor opviser den kun et Antal af 658 Fattige. Her er altsaa Unøiagtigheden ved Folketællingen saa stor, at den endog mere end opveier den Omstændighed, at Børnene ved Folketællingen skulde medregnes. Fremdeles haves der i forrige Femaarsberetning for Finmarkens Amt Opgave over Antallet af de Personer, som have været understøttede af Fattigvæsenet ved Udgangen af 1845, hvilke vel for enkelte Distrikter i Amtet udvise et mindre, men dog i det Hele taget et lidt større

*) At denne Opgave ikke er overeensstemmende med den med denne Beretning følgende Tabel No. 26 grunder sig paa den Omstændighed, at tilfredsstillende Opgaver for Kinservigs Præstegjeld ikke vare indkomne, da den nævnte Tabel blev trykt, hvorimod disse Opgaver her ere blevne benyttede.

Antal Fattige end Folketællingen, og som altsaa, selv for det Tilfælde, at de hos de fattige Forældre hjemmeværende Børn deri ere medtagne, hvorom dog Oplysning savnes, vise, at Folketællingens Opgave ikke er ganske fuldstændig. For Hedemarkens Amt og Stavanger By meddeler ogsaa den samme Femaarsberetning Opgaver over Antallet af dem som i Løbet af hele Aaret 1845, samt for Christiansands By over dem, som ved Udgangen af samme Aar havde Understøttelse af Fattigvæsenet. Da disse Opgaver imidlertid ikke ere fuldstændige nok til at kunne med Tryghed sammenlignes med Folketællingen, skal Departementet ikke opholde sig videre ved samme, men kun udtale den Formening, at de dog i det Hele taget ikke synes at antyde, at det i Folketællingen anførte Antal Fattige for disse Dele af Landet er i væsentlig Grad for lidet. Men foruden at det betydeligt større Antal Fattige, som Opgaverne for 1850 udvise fremfor Folketællingen, efter det Forklarede for Endeel maa antages at grunde sig paa Ufuldstændighed i den sidste, maa det ogsaa komme i væsentlig Betragtning, at de førstnævnte Opgaver indbefattede eller skulde i al Fald indbefatte alle de Personer, som i Løbet af hele Aaret 1850 have faaet Understøttelse af Fattigvæsenet, medens derimod Folketællingen alene giver Oplysning om Antallet af dem, som paa den Tid, den afholdtes, nøde saadan Understøttelse. Som et Exempel paa, hvor stor Forskjel herved kan foranledige, fortjener at bemærkes, at efter den fra Christiania indkomne Forklaring udgjorde Antallet af de Personer, der nøde Understøttelse af Fattigvæsenet den 31te December 1850 1,363 Personer, medens deres Antal for det hele Aar løb op til 2,125. Om nu den Forøgelse, som paa Grund heraf nødvendigen maa vise sig i det for Aaret 1850 opgivne Antal Fattige, er større end den Formindskelse, der, som ovenfor paapeget, er en Følge af, at de hos Forældre, der henhøre under Fattigvæsenets Forsorg, hjemmeværende Børn, hvilke skulle være medtagne ved Folketællingen blandt de Fattige, vistnok paa mange Steder ere udeladte i Opgaverne for 1850, seer Departementet sig ikke i Stand til med Bestemthed at afgjøre; men man er imidlertid paa Grund heraf og de ovenfor paapegede Omstændigheder tilbøielig til at antage, at Forøgelsen i de Fattiges Antal, skjønt vistnok ikke ubetydelig, dog ikke har været saa stor i det forløbne Qvinqvennium, som de i de nævnte Opgaver anførte Talstørrelser kunde give Anledning til at troe.

Sammenligner man Antallet af de Fattige i de forskjellige Dele af Landet, vil det sees, at Forøgelsen har været størst i Kjøbstæderne og Ladestederne. Medens nemlig Forøgelsen for Landdistrikternes Vedkommende, naar hertil lægges samtlige Værker og Brug, befindes at udgjøre 22,5 pCt., udgjør den for Kjøbstæderne og Ladestederne 59,1 pCt. Denne store Forøgelse af de Fattiges Antal i Byerne formenes dog at være mere tilsyneladende end virkelig som fremkaldt fornemmelig af den Omstændighed, at største Delen af de af Byernes Fattigvæsen bortakkorderede Fattige er udsat i Landdistrikterne. Af de den 31te December 1845 af Christiania Fattigvæsen til Forsørgelse bortsatte Personer fandtes der saaledes kun omtrent de 30 pCt. i selve Byen, men derimod omtrent 70 pCt. udenfor samme. Kunde nu det samme Forhold ansees gjældende for de øvrige Kjøbstæders og Ladestedernes Vedkommende, skulde af samtlige de af Byernes Fattigvæsen bortakkorderede 2,885 Personer kun de 866 virkelig opholde sig i samme. Fratrækkes saaledes Differencen herimellem eller 2,019 fra samtlige Byernes Fattige, skulde der altsaa i samme i 1850 kun have opholdt sig 9,142 Fattige og Forøgelsen siden 1845 kun have været 30 pCt. Ved Sammenligning mellem de mere specielle Dele af Riget, vil det sees, at i de fleste en Forøgelse har fundet Sted og det paa nogle Steder endog i en betydelig Grad, saaledes i Nordre Throndhjems Amts Landdistrikt, hvor Forøgelsen i Femaaret har beløbet sig til 96 pCt. og i Romsdals Amts Landdistrikt, hvor Forøgelsen i samme Tidsrum har udgjort 66,6 pCt. Af de større Byer har, at slutte efter de ovennævnte Opgaver over de Fattiges Antal ved Udgangen af 1845 og 1850, især en betydelig Forøgelse fundet Sted i Christiania, Throndhjem, Christiansund, Christiansand og Laurvig. Forøvrigt maa ved denne Sammenligning for Byernes Vedkommende erindres det ovenfor Omhandlede om, at en stor Deel af Byernes bortakkorderede Fattige ikke opholde sig i samme, men i de tilstødende Landdistrikter. For Smaalenenes, Christians og Stavanger Amts Landdistrikter udvise Opgaverne for 1850 et lidt mindre Antal Fattige end Folketællingen i 1845. Det samme gjælder om Byerne Porsgrund, Østerriisøer, Arendal, Grimstad og Lillesand. Departementet er dog tilbøieligt til at antage, at denne Forøgelse i Regelen snarere grunder sig paa, at disse forskjellige Opgaver over de Fattiges Antal ikke ere udarbeidede efter samme Principer, end paa en virkelig Formindskelse af de Fattiges Antal. For de nævnte Byers Vedkommende udvise heller ikke Opgaverne over Fattigskatten og Fattigvæsenets Andeel i Brændeviinsafgiften til-

sammen et mindre Beløb i 1850 end de tilsvarende Summer i 1845.

Af de Riget paahvilende Skattebyrder, skal Departementet her kun omhandle de Skatter og andre Onera, der udredes af Kommunerne, idet der om Afgifterne til Statskassen af Finantsdepartementet aarligen afgives en underdanigst Beretning.

Af disse kommunale Skatter og Onera ere de, der vedkomme Fattigvæsenet, de allervigtigste. Efter de i Medhold af Kgl. naadigst Resolution af 10de December 1850 indhentede Opgaver vedkommende Fattigvæsenet, (hvorved dog er at mærke, at tilfredsstillende Opgaver mangle for Snaasens Præstegjeld i Nordre Throndhjems Amt), udgjorde i den øvrige Deel af Riget i 1850:

i Landdistrikterne:*)

1.	Det til Fattigvæsenet udlignede Beløb	97,569 Spd. 29½ ß.	
2.	Værdien af Naturalbidragene til Fattigvæsenet	81,412 — 67 =	
3.	Lægdsforsørgelsen, anslaaet i Penge	160,198 — 57½ =	
4.	Fattigvæsenets Indtægter af Brændeviins Salg og Udskjænken	15,082 — 7 =	
5.	Fattigvæsenets øvrige Indtægter	36,782 — 31 =	
	tilsammen for Landdistrikterne		391,044 Spd. 75 ß.

ved Værker og Brug:

1.	Værkseiernes Tilskud i Penge til Fattigvæsenet	12,049 Spd. 70 ß.	
2.	Arbeidernes, Kjørselsbøndernes m. Fl. Bidrag i Penge	1,552 — 80 =	
3.	Værdien af Naturalbidraget til Fattigvæsenet: a. forsaavidt det ydes af Værkseierne 3,743 Spd. 8½ ß. b. — = — = Andre . . 29 — 84 =	3,772 — 92½ =	
4.	Fattigvæsenets Indtægter af Brændeviins Salg og Udskjænken	76 — 76 =	
5.	Fattigvæsenets øvrige Indtægter	1,376 — 71½ =	
	tilsammen ved Værker og Brug		18,828 — 30 =

i Kjøbstæderne og Ladestederne:

1.	det til Fattigvæsenet udlignede Beløb	89,581 Spd. 53 ß.	
2.	Fattigvæsenets Indtægter af Brændeviins Salg og Udskjænken	52,486 — 6 =	
3.	Fattigvæsenets øvrige Indtægter	21,252 — 11⅔ =	
	tilsammen i Kjøbstæderne og Ladestederne		163,319 — 70⅔ =
	tilsammen for hele Riget		573,192 Spd. 55⅔ ß,

hvilket altsaa skulde udgjøre den Sum, som Fattigvæsenet i 1850 har kostet hele Landet.

Efter de af den ved Kgl. naadigst Kommissorium af 30te Oktober 1833 og 4de April 1834 naadigst nedsatte Kommission angaaende Kommunalvæsenet meddeelte Opgaver udgjorde:

	i Landdistrikterne.	i Kjøbstæderne og Ladestederne.	Tilsammen.
Lægdsforsørgelsen i 1828, anslaaet i Penge	131,848 Spd. 40 ß.	=	131,848 Spd. 40 ß.
Det i 1832 til Fattigvæsenet i Penge udlignede Beløb	24,499 — 27 =	69,399 Spd. 77 ß.	93,898 — 104 =
Fattigvæsenets øvrige Pengeindtægter i 1832	22,104 — 20 =	15,145 — 74 =	37,249 — 94 =
Tilsammen	178,451 Spd. 87 ß.	84,545 Spd. 31 ß.	262,996 Spd. 118 ß.

Denne Opgave over Byrderne ved Fattigvæsenet i 1828 og 1832 er imidlertid ikke ganske fuldstændig, idet der mangler Opgaver over hvad Lægdsforsørgelsen har kostet Christians, Stavanger og Nordlands Amter, samt for hele Riget Opgaver over den Pengeværdi, Naturalbidragene til Fattigvæsenet paa Landet havde paa den Tid, ligesom det heller ikke kan erfares, at Byrderne ved Fattigvæsenet ved Værker og Brug ere indtagne i de nævnte Opgaver for Aarene 1828 og 1832. Hvis man derfor vil sammenligne disse Opgaver med de nu for Aaret 1850 erhvervede,

*) Grunden til, at de her anførte Summer ikke stemme overeens med de i vedlagte Tabel No. 26 angivne, er, som ovenfor med Hensyn til Antallet af de Fattige i Landdistrikterne bemærket, at Opgaverne for Kinservig ikke vare indkomne, da denne Tabel blev trykt.

maa man altsaa fra disse sidste fratrække baade hvad Lægdsforsørgelsen for de nævnte 3 Amter udgjør i Penge eller 27,451 Spd. 30 ß. og desuden hele Naturalbidragets Pengeværdi eller 81,412 Spd. 67 ß. samt Byrderne ved Værkernes Fattigvæsener eller 18,828 Spd. 30 ß., tilsammen 127,692 Spd. 7 ß. Gjør man det, saa vil det befindes, at fra Aarene 1828 og 1832 indtil 1850 har Fattigvæsenets Kostende forøget sig med 69 pCt. Paa samme Tid har de Fattiges Antal, at slutte efter de ved Folketællingerne i 1825 og 1835 og de nu for Aaret 1850 erhvervede Opgaver herom, samt naar man derhos ansætter disses Antal i 1828 og 1832 til et Middeltal af sammes Beløb for Aarene 1825 og 1835 eller til 27,582, forøget sig med 114 pCt. Denne Difference mellem Forøgelsen af Fattigvæsenets Kostende og de Fattiges Antal er dog formeentlig for en stor Deel kun tilsyneladende, idet hvad der ovenfor er anført om Upaalideligheden af de ved Folketællingerne erhvervede Opgaver over de Fattiges Antal i en end høiere Grad gjælder Folketællingerne for 1825 og 1835 end den for 1845. Ved de to førstnævnte Folketællinger forlangte man nemlig ikke særskilt Opgave over dem, som understøttedes af Fattigvæsenet i det Hele og for en Deel, og som en Følge heraf er det rimeligt, at man dengang ikke medregnede stort flere Fattige end dem, som for største Delen forsørgedes af Fattigvæsenet.

Ved Sammenligning mellem de forskjellige Slags Ydelser til Fattigvæsenet i Aarene 1828 og 1832 samt i 1850 vil det sees, at de alle ere stegne med Undtagelse af Lægdsforsørgelsens Værdi i Penge, der omtrent har holdt sig paa samme Punkt. Naar man nemlig for 1850 fratrækker disse Byrder i Christians, Stavanger og Nordlands Amter, bliver der kun tilbage 132,747 Spd. 27½ ß. eller kun et lidt større Beløb end hvad denne Byrde for de samme Distrikter af Landet var anslaaet til i 1828. Hvorvidt dette er en Følge af, at man nu i Landdistrikterne forsørger en forholdsviis mindre Deel af de Fattige ved Lægd end før, kan Departemantet ikke udtale nogen bestemt Formening om af Mangel paa tilstrækkelige Oplysninger. For Hedemarkens Amt har Departementet vel i Femaarsberetningerne Opgave over Antallet af dem, som ere forsørgede ved Lægd fra 1836 af indtil 1850, men Antallet af disse har i det Hele taget været i Stigende, skjønt dog langtfra i den Grad, som en Sammenligning mellem Opgaverne over Pengeværdien af denne Byrde for 1828 og 1850 udviser. Forøvrigt kan det ikke anseés umuligt, at Grunden til at Lægdsydelsernes Værdi ikke efter Opgaverne er stegen i hele Riget siden 1828, for en Deel kan ligge i mindre nøiagtige Værdsættelser af samme især i 1828. Herfor taler ikke alene den Omstændighed, at, medens Lægdsforsørgelsen for Hedemarkens Amt er anslaaet til en Værdi af 5,800 Spd. i 1828 og til 18,550 Spd. 98 ß. i 1850, er efter de med Femaarsberetningerne erholdte Opgaver over Antallet af de ved Lægd forsørgede Personer i samme Amt dette Antal fra Femaaret 1836—1840 til Femaaret 1846—1850 i Gjennemsnit kun steget fra 1,083 til 1,190 aarligen og fra 1836 til 1850 kun fra 836 til 1,222; men ogsaa en blot Sammenligning af Værdsættelsen af Byrderne ved Lægdsforsørgelsen i de forskjellige Amter i 1828 synes at antyde, at man ikke med fuld Tryghed kan stole paa disse Værdsættelser. Medens saaledes Lægdsforsørgelsen for Hedemarkens Amt er anslaaet til en Værdi af 5,800 Spd., ansættes den for Buskeruds Amt til 25,000 Spd. Men at Forholdet hvad Byrderne ved Lægdsforsørgelsen angaaer i disse to Amter i 1828 var et saadant, som disse Tal antyde, kan ikke anseés sandsynligt. For Aaret 1850 varierer ogsaa den Pengeværdi, hvortil Omkostningerne ved at forsørge et Lægdslem er ansat, overmaade meget, nemlig fra 3 Spd. 22 ß. i Ølve Anner til Øvindherreds Præstegjeld i Søndre Bergenhuus Amt til 48 Spd. 80 ß. i Laurdals Præstegjeld i Bratsberg Amt samt i Ramnæs Præstegjeld i Jarlsberg og Laurvigs Amt. Uagtet nu denne store Forskjel mellem Omkostningerne ved et Lægdslems Forsørgelse i de forskjellige Dele af Riget for en Deel kan forklares ikke alene af de forskjellige Levesteders Dyrhed, men ogsaa af vedkommende ved Lægd forsørgede Personers forskjellige Arbeidsdygtighed og Alder, saa synes denne forskjellige Værdsættelse dog i det Hele at antyde, at samme paa flere Steder er ansat temmelig vilkaarligt eller ialfald efter forskjellige Regler.

I Femaaret have Fattigkasserne i Medhold af Lov af 6te September 1845 faaet et væsentligt Tillæg til deres Indtægter i den fra 1847 af forøgede Afgift af Udsalg i Detail og Udskjænken af Brændeviin. For havde vel ogsaa Fattigkasserne en Indtægt heraf ifølge Lov af 19de Januar 1837, men Afgiften efter denne Lov indbragte paa langt nær ikke saa meget som den nye ifølge Lov af 6te September 1845 fra 1847 af indtraadte, der erlægges med 4 ß. pr. Pot af det Qvantum Brændeviin, som af vedkommende Formænd og Repræsentanter skjønnes at ville blive udskjænket eller udsolgt i mindre Partier end 40

Potter. Medens den paa Loven af 1837 grundede Brændeviinsafgift i alle Kjøbstæder og Ladesteder i 1845 kun indbragte omtrent 22,000 Spd., have Fattigkasserne sammesteds ved den nye Afgift faaet i 1850 en Indtægt af 52,486 Spd. 6 ß. I Virkeligheden er imidlertid Afgiften af Brændeviins Salg i Detail og Udskjænken forøget med et endnu større Beløb, idet siden 1847 endeel af denne anvendes til andre kommunale Øiemed. I 1850 udgjorde den i det Hele 78,243 Spd. 40 ß.

En Sammenligning mellem det til Fattigkasserne i Kjøbstæderne og Ladestederne udlignede Skattebeløb i 1845 og 1850 udviser i det Hele taget at disse ere stegne. Medens Fattigskatten i 1845 udgjorde omtrent 80,000 Spd., udgjorde den i 1850 89,581 Spd. 53 ß. De Steder, hvor Fattigskatten var mindre i 1850 end i 1845, ere Drøbak, Holen, Soon, Tønsberg, Sandefjord, Porsgrund, Brevig, Christianssand, Mandal, Farsund, Egersund og Bergen. Denne Formindskelse er dog for alle disse Byer, alene med Undtagelse af Sandefjord og Christianssand, en Følge af at Fattigkassens Andeel i Brændeviinsafgiften i 1850 var større end i 1845. Kun i Sandefjord og Christianssand er Summen af Fattigskatten og Fattigkassens Andeel i Brændeviinsafgiften i 1850 noget mindre end det tilsvarende Beløb i 1845.

For Landdistrikterne er Departementet ikke i Besiddelse af nogen Opgave over Fattigskattens Beløb ved Begyndelsen af Femaaret, og det kan derfor ikke anstille nogen Sammenligning mellem dette Tidspunkt og 1850 for deres Vedkommende. Fratrækkes der fra den Sum, som Fattigvæsenet efter det Ovenanførte har kostet Landet i 1850, eller 573,192 Spd. 55⅔ ß., Afgiften til Fattigvæsenet af Brændeviins Salg og Udskjænken og de under Rubriken „Fattigvæsenets øvrige Indtægter" opførte Beløb, bliver der tilbage som det direkte Bidrag til Fattigvæsenet i 1850 446,136 Spd. 89½ ß. Sammenlignes denne Sum med Folkemængden ved Udgangen af 1850, der antages da at have udgjort 1,400,000, men med Fradrag af de Fattiges Antal 59,049, hvorved udkommer et Antal af 1,340,951, skulde altsaa af enhver Person i Riget, der ikke selv nyder Understøttelse af Fattigvæsenet, ydes i Gjennemsnit til de Fattiges Underholdning 39⁹/₁₀ ß. aarlig i direkte Bidrag foruden hvad der ydes dertil ved Salg af faste Eiendomme, ved Brændeviinsforbrug m. v.

Af de øvrige Kommuneudredsler skal Departementet først omhandle dem, der vedkomme Landdistrikterne, og derpaa dem, der vedkomme Kjøbstæderne og Ladestederne.

Af Landdistrikternes Kommuneudredsler ere, næst Byrderne ved Fattigvæsenet, de, der udlignes af Amtskommunerne paa Matrikulskylden samt i det egentlige Finmarken i Portioner, de vigtigste:

Disse udgjorde ifølge vedlagte Tabeller:

i 1846	. . .	119,552 Spd.	76 ß.
i 1847	. . .	125,417 —	64½ =
i 1848	. . .	134,568 —	99 =
i 1849	. . .	156,736 —	82 =
i 1850	. . .	153,168 —	99½ =

Herved maa dog bemærkes, at for Aaret 1847 er ingen Udligning for Øst- og Vestfinmarken medtaget. Efter dette skulde altsaa de af Amtskommunerne udlignede Beløb være stegne særdeles meget i Femaaret. Sammenligner man disse Beløb med de udlignede Summer i forrige Femaar, vil det imidlertid sees, at Forøgelsen ikke har været fuldt saa stor som det efter det Ovenanførte synes, idet der nemlig udlignedes paa Matrikulskylden:

i 1841	. .	145,937 Spd.
i 1845	. .	133,441 —

Det forholder sig nemlig saa, at de udlignede Beløb gradviis aftog gjennem hele Femaaret 1841—1845, og at denne Formindskelse vedvarede ligetil Aaret 1846, da det udlignede Beløb var mindre end i noget Aar baade i det næstforegaaende og det omhandlede Femaar, men at derpaa siden den Tid igjen de udlignede Beløb gradviis har tiltaget indtil 1849, hvorpaa igjen Beløbet er aftaget noget i 1850. Denne Forøgelse af det udlignede Beløb kommer fornemmelig af forøgede Udgifter til Landbrugsskolerne, til Veivæsenet og til Præmier for fældede Rovdyr i Medhold af Lov af 4de August 1845 samt, for de sidste Aar af Femaaret, ogsaa til Syge- og Medicinalvæsenet, det sidste for en væsentlig Deel paa Grund deels af en Forøgelse i de Spedalskes Antal deels af det i Lov af 17de August 1848 om Sindssyges Behandling og Forpleining § 19 indeholdte Paabud om at Omkostningerne for fattige Sindssyge, som tiltrænge en fra den sædvanlige Fattigforsørgelse særegen Behandling, skulle ialfald for ⁴/₅ Dele udredes af Amtskommunerne.

Sammenligner man for de forskjellige Amter det udlignede Beløb i 1850 og i 1846, vil det sees, at dette for alle Amter er steget med Undtagelse af Romsdals, Søndre og Nordre Throndhjems Amter, hvori der i 1850 er udlignet respektive 7, 11 og 12 ß. mindre paa Skylddaleren end i 1846, samt med Undtagelse af Østfinmarkens Fogderi, hvori

der i 1850 er lignet 60 ß. mindre paa hver Portion end i 1846; og endelig med Undtagelse af Buskeruds Amt, Hammerfest og Altens Fogderier, hvori det samme Beløb i disse 2 Aar er udlignet paa hver Skylddaler og for de sidstnævnte Fogderiers Vedkommende paa hver Portion. De Amter, hvori den største Forøgelse af det udlignede Beløb har fundet Sted fra 1846 til 1850, ere Nordre Bergenhuus, Lister og Mandals, Agershuus, Hedemarkens, Smaalenenes og Bratsbergs Amter. Forøgelsen for disse har udgjort for det første Amt 71 ß., for det 2det 40 ß., for det 3die og 4de 30 ß. og for de øvrige to Amter respektive 28 og 26 ß. pr. Skylddaler. Nærmest efter disse kommer Senjen og Tromsø Fogderi, hvor Forøgelsen har udgjort 24 ß. pr. Skylddaler. I 1850 vare Søndre Throndhjems og Nordre Bergenhuus Amter, Senjen og Tromsø Fogderi, Nordre Throndhjems og Bratsbergs Amter de mestbeskattede ved Bidrag til Amtskommunernes Udgifter, idet der til disse Øiemed blev udlignet respektive 1 Spd. 45 ß., 1 Spd. 5 ß., 1 Spd., 108 ß. og 100 ß. pr. Skylddaler. I Christians, Stavanger og Nordlands Amter og Nordhordland og Voss samt Søndhordland og Hardanger Fogderier vare derimod forholdsviis de mindste Beløb udlignede til disse Udgifter, nemlig respektive 40, 44, 52, 53 og 53¾ ß. pr. Skylddaler.

De paa Fogedkommunernes Matrikulskyld i 1850 udlignede Beløb udgjorde efter de erholdte Opgaver 1,726 Spd. 47 ß.

Samtlige Skolekasser i Landdistrikterne med Undtagelse af Vestre Thotens og Øvergbergs, for hvem Opgaver mangle, havde i 1850 følgende Indtægt:

ved Ligning paa Matrikulen	25,436	Spd.	28½ ß.
" — " Huusmænd, Inderster og Tjenestefolk	11,563	—	98½ "
samt desuden ved Ligning paa Matrikulen samt paa Huusmænd, Inderster og Tjenestefolk, men hvorfor der mangler Angivelse for hvormeget der er Ligning paa Matrikulen og hvormeget paa Huusmænd, Inderster og Tjenestefolk	2,276	—	45 "
Andre Skatter	14,930	—	10 "
Bøder	457	—	½ "
Renter og andre Indtægter af Eiendomme og Aktiva	5,201	—	81½ "
andre Indtægter	9,515	—	3 "
	69,380	Spd.	27 ß.
og en Udgift	65,890	—	47½ "

Efter de af Kirkedepartementet udgivne statistiske Tabeller udgjorde Skolekassernes Indtægter:

	i 1837.		i 1840.	
	Spd.	ß.	Spd.	ß.
ved Ligning paa Matrikulen	29,121.	23.	22,295.	73.
ved Ligning paa Huusmænd, Tjenestefolk etc.	3,606.	114.	14,844.	40.
Andre Indtægter	23,877.	83.	18,880.	48.
Tilsammen	56,605.	100.	56,020.	41.

I de 10 Aar, der ere forløbne fra Aaret 1840 til 1850 have altsaa Indtægterne for Skolekasserne paa Landet forøget sig med 23,8 pCt.

Med Hensyn til det forskjellige Forhold mellem Indtægtsposterne i de anførte 3 Aar, skal Departementet bemærke, at dette for en Deel grunder sig paa en forskjellig Postering af Indtægterne. I den ovenfor citerede af Kirkedepartementet udarbeidede Tabel for 1840 anføres der saaledes, at under Udligningen paa Huusmænd, Tjenestefolk etc. for flere Præstegjeld ogsaa er indbefattet hvad der er udlignet paa Gaardbrugerne, navnlig forsaavidt der ved Ligningen ikke udelukkende tages Hensyn til Matrikulskylden, men ogsaa til Formue og Indkomst.

Til Bestridelse af de øvrige Udgifter, der paahvile Kommunekasserne i de mindre Kommuner paa Landet, blev der efter de til Departementet indkomne Opgaver i 1850 udlignet paa Matrikulskylden i det Hele 12,184 Spd. 31 ß. Ved denne Angivelse er forøvrigt at mærke, at Opgave mangler for 11 Formandsskabsdistrikter samt desuden for flere Kommuner i Finmarkens Amt.

Desuden udrededes i Landdistrikterne i 1850 i Sorenskrivertold . 5,118 Spd. 102 ß.

i Lensmandstold og Løn:

943	Tdr.	2	Skjepper	7	Potter Byg
381	—	1	—	6	" Blandkorn
34	—	4	—	9	" Havre
25	—	5	—	"	" Byg og Havre

og 1,795 Spd. 94½ ß. i Penge,

hvilket, naar Kornet omsættes i Penge efter Kapitulstaxten for 1850 udgjør 5,194 — 55½ "

Lateris 10,313 Spd. 37½ ß.

Transport 10,313 Spd. 37½ ß.
og i Thingholdspenge:
220 Tdr. 3 Skj. Byg
76 — = — Blandkorn
255 — = — Havre
og 10,959 Spd. 41 ß. i Penge

hvilket, naar Kornet ansættes i Penge efter Kapitulstarten for 1850 udgjør tilsammen . . 12,088 — 20 =

tilsammen 22,401 Spd. 57½ ß.

Den ovenomtalte Kommission angaaende Kommunalvæsenet ansætter disse Udredsler i 1828 og 1832 til følgende Beløb:

Sorenskrivertold omtrent . . .	4,300	Spd.
Lensmandstold og Løn . . .	6,600	—
Thingholdspenge	10,800	—
tilsammen	21,700	Spd.

Desuden ydes i Landdistrikterne flere Ydelser i Natura, saasom Veiarbeide, Vagthold over Arrestanter, Kosthold til Omgangsskoleholdere m. m., hvorover Opgaver ikke afgives.

Af Kjøbstædernes og Ladestedernes Kommunebyrder er forhen omtalt de, der vedkomme Fattigvæsenet. Foruden Fattigkasserne gives der i disse tvende andre Kommunekasser nemlig Bykasserne og Havnekasserne.

Udgifterne for Bykasserne have udgjort:

i 1846 . . .	213,661	Spd. 90	ß.
i 1847 . . .	243,635	— 60	=
i 1848 . . .	219,883	— 30	=
i 1849 . . .	260,154	— 91	=
og i 1850 . . .	254,414	— 81½	=

Naar man hermed sammenligner Udgifterne i 1845, der udgjorde 169,700 Spd., vil man see, at Udgifterne i det Hele have været i Stigende, en naturlig Følge af Byernes Tiltagen i Folkemængde. Disse Udgifter dækkedes ved følgende Indtægter:

	Skatter og Afgifter (Brændeviinsafgiften undtagen).		Andeel i Brændeviinsafgiften.		Indtægt af Byernes Eiendomme og Aktiva.		Laan og Refusioner.		Forskjellige Indtægter.		Tilsammen.	
	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.
1846	128,819.	64	=	=	20,947.	30	43,010.	1	18,473.	56	211,250.	31
1847	134,335.	87	16,024.	79	21,557.	116	61,074.	46	14,460.	39	247,453.	7
1848	133,730.	47	19,052.	21	27,399.	94	29,625.	114	8,336.	90	218,145.	6
1849	131,035.	114	17,645.	31	27,460.	18	60,560.	83	27,088.	99	263,790.	105
1850	150,684.	55	21,737.	36	16,626.	66½	36,371.	51½	23,731.	98½	249,151.	67½

Af Skatterne i Byerne i 1850 vare 75,873 Spd. 108 ß. paa faste Eiendomme, 74,180 Spd. 67 ß. paa Formue og Næring og 630 Spd. Afgift af Hunde i Christiania.

I Løbet af Femaaret have Bykasserne fra Aaret 1847 af faaet en forøget Indtægt ved Andelen af Afgiften af Brændeviins Salg og Udskjænken, idet nemlig denne Afgift fra dette Aar af blev i den Grad forhøiet, at en Deel af samme overførtes paa Bykasserne. Denne forøgede Indtægt har været af den Betydning for disse, at den med Undtagelse af Aaret 1850 paa det nærmeste har været tilstrækkelig til at dække de forøgede Udgifter for disse Kasser. Desuden er der for Christiania Byes Vedkommende indført den Forandring med Hensyn til Skatterne, at der fra Aaret 1849 af i Medhold af Lov af 29de Juni 1848 svares aarligen en Bygningsskat af 1½ Spd. pr. Mille af enhver Bygnings Værdi samt desuden en Skat af 3 Spd. for hver Hund, der holdes i denne By. Derhos er der ved Lov af 17de August 1848 fra 1849 af paalagt dem, der, uden at være handelsberettigede, i Christiania handle med Potetes, Vildt, Æg og levende Fjærkreature en aarlig Afgift af 4 Spd. Disse Afgifter, hvoraf kun Bygningsskatten, der i 1850 indbragte et Beløb af 8,545 Spd. 83 ß., er af nogen Betydenhed, tjene til at formindske Beløbet af de i Christiania paa Formue og Næring samt paa Grundene udlignede Skatter.

Sammenligner man Skatterne til Bykasserne i 1846 og i 1850 i de forskjellige Byer, Andelen i Brændeviinsafgiften deri ikke indbefattet, vil det sees, at de ere stegne i de fleste. Kun i Throndhjem, Christianssand, Porsgrund, Skien, Tønsberg, Aasgaardstrand, Holmestrand og Sarpsborg vare disse Skatter mindre i 1850 end i 1846. Denne Formindskelse er dog for alle de nævnte Byer, alene med Undtagelse af Christianssand og Throndhjem, kun en Følge af at Bykasserne have faaet en Andeel af Brændeviinsafgiften, thi naar man lægger denne Indtægt for Aaret 1850 til de øvrige Skatter i samme Aar, vil der for alle disse Byer, med Undtagelse af de tvende ovenfor nævnte, udkomme en Sum, der er større end det hele Skattebeløb i 1846.

Den særdeles betydelige Forøgelse i Skatterne i 1850 i Sammenligning med 1849, vedkommer fornemmelig Christiania og Bergen. Naar Andelen i Brændeviinsafgiften ikke medregnes, ud-

gjor Forøgelsen for den første By 8,934 Spd. 8½ ß. og for den sidste 1,938 Spd. 102 ß.

Havnekassernes samlede Udgift udgjorde i 1850 24,924 Spd. 80½ ß.

Indtægten for disse Kasser udgjorde i 1850:

Procenter af fortoldede Varer	18,406	Spd. 33	ß.
Skibsafgifter, Bryggepenge og Ringepenge m. m. . .	4,525	— 72½	"
Renter af udestaaende Kapitaler samt andre Indtægter af Eiendomme . .	3,230	— 101½	"
andre Indtægter	3,015	— 12½	"
tilsammen	29,177	Spd. 99½	ß.

* * *

Seer man hen til Antallet af **Forbrydelser** og de derfor Tiltalte, synes Nationen ligesaalidt i moralsk som i økonomisk Henseende at have gjort nogen Fremgang, idet de fremdeles i det Hele have været større, end i det næstforegaaende Femaar, der igjen udviste et ufordeelagtigere Resultat end Femaarsperioden 1836—1840. Imidlertid synes Antallet af de egentlige Justitssager og de derunder Tiltalte at have naaet sit Maximum i Aaret 1847, da det i Aarene 1848 og 1849 har været noget i Aftagende medens det atter i 1850 er noget større end i 1849, skjønt ogsaa i dette Aar de Straffældtes Antal er mindre end i begge de næstforegaaende Aar. Medens der nemlig efter Gjennemsnit af Aarene 1841—1845 aarlig vare ved civile og kombinerede Retter:

	anlagte Justitssager.	derunder Tiltalte.	anlagte Politisager.	derunder Tiltalte.
	1,338	2,033	678	1,262
udgjorde Antallet i 1846 .	1,785	2,726	993	1,995
1847 .	2,003	3,093	1,311	2,227
1848 .	1,932	2,959	1,730	2,449
1849 .	1,874	2,790	1,492	2,279
1850 .	1,960	2,849	1,405	2,095

De Forbrydelser, hvorfor Justitsaktioner hyppigst have været udfærdigede have været Tyveri og Tyvsmedvideri, Fornærmelse paa Legeme og Helbred, Bedragerie og anden Svig, Forbrydelser mod den offentlige Myndighed, ulovligt Samlevnet samt Hoer og Leiermaalsforseelser. De for disse Forbrydelser Tiltaltes Antal have udgjort:

1846.	1847.	1848.	1849.	1850.
for Tyveri og Tyvsmedvideri	1,482	1,778	1,578	1,520	1,436
Fornærmelse paa Legeme og Helbred . .	305	213	256	244	235
Bedragerie og anden Svig	167	193	304	241	210
Forbrydelser mod den offentlige Myndighed	122	169	207	168	163
ulovligt Samlevnet	153	205	167	158	224
Hoer og Leiermaalsforseelser	83	100	80	105	127
Desuden har for Drab været tiltalt . .	17	24	15	6	15
og for Mord	3	6	7	3	"

Af de Personer, der have været under Tiltale, have været fældte til Straf i

Aaret 1846 . .	3,332
— 1847 . .	4,053
— 1848 . .	4,012
— 1849 . .	3,701
— 1850 . .	3,553

Af disse have været anseede for egentlige Justitsforbrydelser i Aaret 1846 . . 2,134

— 1847 . .	2,501
— 1848 . .	2,331
— 1849 . .	2,428
— 1850 . .	2,219

Af de straffældte Personer have været domte

	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.
til Livsstraf . .	5	3	2	2	2
" Strafarbeide	658	705	632	638	579

Antallet af de Straffældte i hele Riget forholdt sig til Folkemængden saaledes som den ved sidste Folketælling befandtes

i Aaret 1846	som 1: 399
" — 1847	" 1: 328
" — 1848	" 1: 331
" — 1849	" 1: 359
" — 1850	" 1: 374

og de for egentlige Justitsforbrydelser Straffældte

i Aaret 1846	som 1: 623
" — 1847	" 1: 531
" — 1848	" 1: 569
" — 1849	" 1: 548
" — 1850	" 1: 599

Tages Hensyn til de forskjellige Dele af Landet, har Antallet af de for egentlige Justitsforbrydelser Straffældte i Forhold til Folkemængden udgjort:

	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.
i Agershuus Amt, Christianias Forstæder paa Landets Grund indbegrebne, ...	1: 473	1: 331	1: 582	1: 458	1: 574
i Christiania	1: 74	1: 71	1: 76	1: 92	1: 109

	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.
i Smaalenenes Amt	1: 562	1: 327	1: 472	1: 356	1: 411
i Hedemarkens Amt	1: 908	1: 799	1: 785	1: 440	1: 454
i Christians Amt	1:1300	1:1447	1: 978	1:1047	1:1712
i Buskeruds Amt	1: 604	1: 503	1: 437	1: 442	1: 784
i Jarlsberg og Laurvigs Amt	1: 637	1: 501	1: 489	1: 677	1: 464
i Bratsbergs Amt	1: 801	1: 367	1: 972	1:1139	1: 858
i Nedenæs og Robygdelagets Amt	1:1315	1: 843	1: 884	1: 981	1: 999
i Liſter og Mandals Amt, med Undtagelſe af Chriſtiansſand	1: 864	1: 788	1:1410	1:1165	1:2143
i Chriſtiansſand	1: 239	1: 174	1: 190	1: 178	1: 321
i Stavanger Amt	1: 626	1: 593	1: 782	1: 767	1: 738
i Søndre Bergenhuus Amt	1:1856	1:1372	1:1333	1:1392	1:1198
i Bergen	1: 193	1: 186	1: 150	1: 175	1: 211
i Nordre Bergenhuus Amt	1:1147	1:1040	1: 886	1: 490	1: 722
i Romsdals Amt	1: 884	1: 713	1: 713	1: 813	1: 635
i Søndre Throndhjems Amt, med Undtagelſe af Throndhjem	1: 640	1: 830	1: 921	1: 893	1: 747
i Throndhjem	1: 187	1: 154	1: 200	1: 126	1: 171
i Nordre Throndhjems Amt	1:2017	1: 979	1: 965	1:1233	1: 812
i Nordlands Amt	1:1213	1: 949	1: 978	1: 862	1: 753
i Finmarkens Amt	1: 415	1: 333	1: 328	1: 349	1: 427

Det viſer ſig heraf, at Forbrydernes Antal har været ſtørſt i Chriſtiania og de 3 øvrige Stiftsſtæder ſamt dernæſt i Finmarkens og Smaalenenes Amter.

Foruden de ovennævnte Perſoner har der ved Krigsretter været ſtraffældte

i Aaret 1846	154
" — 1847	182
" — 1848	140
" — 1849	156
" — 1850	182

Af de ſtraffældte Perſoner henſad

	i Slaverierne	i Tugthuſene.
ved Udgangen af Aaret 1846	744	1,102
— 1847	697	1,159
— 1848	640	1,248
— 1849	631	1,195
— 1850	621	1,134

Medens altſaa Straffefangernes Antal er noget aftaget i Slaverierne, har det i Tugthuſene i det Hele erholdt en liden Forøgelſe.

Til Forſorg og Beſkyttelſe af de af Straf-anſtalterne løsladte Forbrydere er der i Perioden i Chriſtiania oprettet en Forening, hvorved der forhaabentlig vil blive udrettet noget til deres moraliſke Forbedring.

Til Fremme af Moralitet og Sædelighed tjener foruden de i de fleſte Byer oprettede Aſyler og Redningsanſtalter for fattige og forſømte Børn viſtnok i nogen Grad Afholdsforeningerne, der i Femaaret ſynes at have vundet mere og mere Anerkjendelſe og Udbredelſe. Efter den af Foreningen mod Brændevinsdrik i Chriſtiania, der danner en Centralforening for det hele Land, for Aaret 1845 udgivne Beretning gaves der nemlig ved dette Aars Udgang i hele Riget 128 Afholdsforeninger med henved 15,000 Medlemmer, medens Antallet efter ſamme Forenings Beretning for Aaret 1850 var ved Periodens Slutning ſteget op til over 170 med omtrent 24,000 Medlemmer.

* * *

Sparebankerne ere i Femaaret ſtegne baade i Antal og Virkſomhed. Medens deres Antal ved Udgangen af 1845 var 59, der havde under ſin Forvaltning i det Hele et Beløb af 3,638,408 Spd., var Antallet ved Udgangen af 1850 ſtegen til 90, der havde under ſin Forvaltning i det Hele et Beløb af 4,639,338 Spd., hvoraf 4,180,335 Spd. tilhørte Indſkyderne, hvis Antal var omtrent 53,000. Der er altſaa i Femaaret oprettet 31 nye Sparebanker, nemlig 3 i Kjøbſtæderne Tønsberg, Hammerfeſt og Sarpsborg og 28 i Landdiſtrikterne, og er i det ſamme Tidsrum Sparebankernes Virkſomhedskapital forøget med 1 Million Spd. Sammenligner man Indſkydernes Eiendom i Sparebankerne ved Udgangen af 1850 med ſamme ved Udgangen af de tvende næſtforegaaende Femaar, vil man imidlertid finde, at Forøgelſen heraf ikke har været ſaa ſtor i det omhandlede Femaar ſom i det næſtforegaaende. Efter de Tabeller, der medfulgte Femaarsberetningerne for 1840 og 1845 udgjorde nemlig Indſkydernes Tilgodehavende i Sparebankerne ved Udgangen af

1840 1,671,842 Spd. og ved Udgangen af 1845 3,374,161 Spd., hvilket sidste Tal dog er et Par Tusinde Spd. for lidet, da der mangle Opgaver for nogle faa mindre Sparebanker, og Forøgelsen af Indskydernes Tilgodehavende i Femaaret 1841—1845 har altsaa udgjort 102 pCt., medens den i det omhandlede Femaar kun har udgjort 24 pCt., hvortil Hovedgrunden maa søges i de ovenomhandlede Uheld, som have rammet Landet i Femaaret. Forøvrigt fortjener det med Hensyn til den stedfundne Forøgelse at bemærkes, at, naar Indskydernes Eiendom i de i Femaaret oprettede 31 Sparebanker, der ved Udgangen af 1850 udgjorde 115,900 Spd., trækkes fra disses Eiendom i samtlige Sparebanker i Landet paa samme Tid, findes deres Eiendom i de øvrige at udgjøre 4,064,435 Spd. Sammenlignes nu dette Beløb med Indskydernes Eiendom i de samme Sparebanker ved Udgangen af 1845, der, som ovennævnt, udgjorde noget over 3,374,161 Spd., vil det befindes, at Forøgelsen i Femaaret ved disse har udgjort 20½ pCt. eller omtrent det samme Beløb, som Renterne af Indskydernes Kapitaler i samme Tid. Denne Omstændighed, at, med Undtagelse af Tillægget af Renterne, Indskydernes Eiendom i de for Femaaret oprettede Sparebanker har i samme omtrent holdt sig paa det samme Standpunkt, synes at vise, at de i Perioden indtrufne uheldige Konjunkturer, skjønt de foranledigede, at der i 1848 og tildeels i 1849 blev udtaget saa meget af Sparebankerne, at Indskydernes Tilgodehavende trods tillagte Renter, og selv om de ny oprettede Sparebanker medregnes, formindskedes, dog ikke har havt en saa uheldig Indflydelse paa den økonomiske Tilstand i det Hele, som der var Grund til at befrygte. I det Hele taget benyttes Sparebankerne meget her i Landet, en Omstændighed, der antyder en ikke liden Omtanke for Fremtiden blandt en stor Deel af Nationen.

Den samme Omtanke for Fremtiden, som Benyttelsen af Sparebankerne vidner om, viser sig ogsaa i andre Retninger. Saaledes benyttes ikke alene de før det omhandlede Femaar oprettede Pensionsindretninger, nemlig foruden forskjellige Understøttelseskasser for Sømænd, den norske Livrenteforening (i Christiania), Pensionsindretningerne i Christiania (den saakaldte 5 Dalers Pensionsindretning), i Throndhjem, i Drammen og for Langesundsfjorden (hvilke 2 sidste Pensionsindretningers Planer dog først ere approberede i dette Femaar) i en ikke liden Grad, men der er ogsaa i 1847 oprettet en ikke ubetydelig Indretning af denne Art, nemlig en almindelig gjensidig Forsørgelsesanstalt i Christiania, samt desuden i samme Aar for Porsgrund og Omegn en Understøttelseskasse for Sømænd. Fremdeles have de forskjellige forhen existerende Assuranceindretninger havt en forøget Sogning, ligesom ogsaa flere nye ere oprettede. Af disse er allerede ovenfor under Skibsfarten omtalt Søassuranceselskaberne og de gjensidige Skibsassuranceforeninger. Desuden gives der i Landet flere private Selskaber og Foreninger til Forsikringer mod Ildsvaade. Af disse ere 3 temmelig betydelige Selskaber, der forsikre Varer og Effekter mod Ildsvaade, nemlig: det norske Brandassuranceselskab for Varer og Effekter (i Bergen), der er oprettet i 1838 og er grundlagt paa Aktier til et Beløb af 100,000 Spd., hvoraf 30,000 Spd. ere indbetalte, Christiania almindelige Brandforsikringsselskab for Varer og Effekter, der er grundlagt paa Aktier til et Beløb af 300,000 Spd., hvoraf 150,000 Spd. ere indbetalte, og Brandforsikringsselskabet for Varer og Effekter for Christiania By og Christiania Stifts Landdistrikt, der er grundlagt paa Aktier til Beløb 100,000 Spd., hvoraf 50,000 Spd. ere indbetalte, hvilke tvende sidste Selskaber ere oprettede i Aaret 1847 i Christiania. Desuden fandtes der i Landdistrikterne ved Udgangen af 1850 32 private Brandsassuranceforeninger, der forsikre Husebygninger paa Landet mod Ildsvaade, nemlig 1 i Agershuus, 4 i Hedemarkens, 3 i Christians, 3 i Romsdals, 9 i Søndre Throndhjems og 12 i Nordre Throndhjems Amt. Af disse 32 Brandassuranceforeninger ere 8 oprettede i Femaaret, hvorimod i samme Tidsrum 1 et nedlagt.

Forsikringsbeløbene i den almindelige Brandforringsindretning ere i Femaaret stegne ikke ubetydeligt baade i Kjøbstæderne og Ladestederne og i Landdistrikterne. Ved Udgangen af 1850 var den samlede Forsikringssum

1) for Kjøbstadsafdelingen:

a. Kjøbstæder	21,094,830	Spd.
b. Forstæder og Ladesteder	1,220,900	—
c. Større Samlinger paa Landet	1,839,580	—
tilsammen	24,155,310	Spd.

2) for Landafdelingen:

a. Landbygninger . . .	10,116,990	Spd.
b. Bygninger paa Kjøbstadsgrunde . . .	402,490	—
	10,519,480	Spd.

Følgelig var den samlede Forsikringssum i den almindelige Brandkasse ved Udgangen af 1850 34,674,790 Spd. Ved Femaarets Begyn-

delse eller ved Udgangen af 1845 vare derimod Forsikringssummerne i den almindelige Brandkasse:

1) for Kjøbstæderne og Ladestederne . . . . . 21,903,440 Spd.
og 2) for Landdistrikterne . . 8,557,390 —

tilsammen 30,460,830 Spd.

Forsikringssummerne ere altsaa i Femaaret stegne fra 30,460,830 Spd. til 34,674,790 Spd., uagtet ved den almindelige Omtaration i 1846 i Almindelighed Bygningerne tareredes lavere end forhen, og uagtet et betydeligt Antal Staten tilhørende Bygninger i 1849 ere udmeldte af Brandforsikringen med en samlet Sum af 565,040 Spd. Forøvrigt maa med Hensyn til Forholdet mellem Forsikringssummerne i Kjøbstæderne og Ladestederne paa den ene Side og i Landdistrikterne paa den anden Side bemærkes, at endeel Bygninger paa de saakaldte Bymarker eller Grunde udenfor de egentlige Kjøbstæder ere i 1845 opførte blandt Kjøbstæderne, hvorimod de senere ere optagne under Landafdelingen. Ved Udgangen af 1850 udgjorde disse Bygningers Forsikringssum, som ovenanfort, 402,490 Spd.

Ingen særdeles store Ildebrande ere indtrufne i Femaaret. De største ere:

den 11te Marts	1846	i Throndhjem,	hvorved Brandkassen led et Tab af . .	39,864	Spd.	64	ß.
= 18de April	—	i Levanger,	— — = = — = . .	56,531	—	87	=
= 21de —	1849	i Frederikshald	— — = = — = . .	22,863	—	60	=
og d. 20de Juni	1850	i Drammen	— — = = — = . .	27,940	—	=	=

* * *

Paa Grund af disse for Brandkassen temmelig heldige Omstændigheder har den ikke alene afgjort det i Anledning af Ildebrandene i Throndhjem i 1811, 1842 og 1844 optagne betydelige Laan i Statskassen, men den havde ogsaa ved Udgangen af 1850 en temmelig betydelig kontant Beholdning, nemlig i

Kjøbstadsafdelingen af omtrent 192,000 Spd.
og Landafdelingen = — 20,000 —

tilsammen af omtrent 212,000 Spd.

Idet Departementet herved fremlægger ovenstaaende Beretning, maa det beklage, at dette først nu har kunnet finde Sted, hvilket hovedsagelig er foranlediget derved at de Opgaver angaaende Kommunernes Oekonomi, som ere befalede ved den Kgl. Resolution af 10de December 1850, og hvis Resultater man ansaa det af Vigtighed at kunne fremlægge i Forbindelse med Femaarsberetningen, først nylig ere blevne saaledes fuldstændiggjorte, at de kunne tjene til en almindelig Oversigt.

A.

Christiania By.

Til Kongen!

Underdanigst Beretning.

Den ved Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolution af 23de December 1839 befalede Beretning om Tilstanden i Undertegnedes Embedsdistrikt for Aarene 1846—1850 inkl. afgives herved underdanigst.

A. Med Hensyn til Handelen.

Efterat Udskibning og navnligen Trælasthandelen allerede i flere Aar var gaaet stadigen fremad, tog den et mærkeligt Opsving i Aarene 1846 og 1847, hvilke, især hvad Trælasthandelen angaaer, maa ansees for at henhøre blandt de heldigste. De forviklede Forholde, der i saa mange Henseender indtraadte med Februar-Revolutionen i Frankrig i Aaret 1848 yttrede ogsaa sin skadelige Indflydelse paa Christiania Byes Handelskonjunkturer, standsede for en Tid næsten al Handelsrørelse og lagde især betydelige Hindringer iveien for Omsætningen af Trælast, medens man dog har et temmelig paalideligt Vidnesbyrd om de foregaaende Aars fordeelagtige Omsætninger i den Omstændighed, at intet betydeligere Handelshuus var nødsaget til at standse sin Virksomhed, men formaaede at modstaae Tidens Tryk. Med Aaret 1849 indtraadte igjen en livligere Omsætning og Handelsrørelsen er senere stadigen gaaet fremad.

Detailhandelen maa antages at holde sig paa det samme Standpunkt, som i forrige Qvinqvennium. Fleerheden af Detailhandlerne mangle de fornødne Fonds til med nogen stor Fordeel at kunne drive Handel og denne Omstændighed i Forbindelse med den Konkurrence, de maa udholde med de mere Bemidlede, og den udstrakte Kredit de Handlende maa give Kjøberne har vistnok bevirket, at adskillige Fallissements blandt Detailhandlerne have fundet Sted, men desuagtet maa det dog antages, at denne Klasses Stilling er ret god, for hvilken Anskuelses Rigtighed der ogsaa synes at kunne hentes Bestyrkelse i den Omstændighed, at Christiania Handelsstand — vistnok tildeels med nogen Opoffrelse — har subskriberet et ikke ubetydeligt Beløb til det nu besluttede Jernbaneanlæg mellem Christiania og Eidsvold. I Handelens og Skibsfartens Interesse ere ogsaa 2de Vare- og Søe-Assurancekompagnier oprettede, hvilke bidrage til en billigere og fordeelagtigere Sikkerhed. Af hosfølgende Tabel No. 1 vil det erfares, at Antallet af de Personer, som beskjæftigede sig med Handel ved Udgangen af forrige Aar belob sig til 1374, medens det ved Udgangen af Aaret 1845 kun beløb sig til 1200, saa at Antallet er forøget med 174. Med Hensyn til denne Forøgelse i Antallet af Personer, som beskjæftige sig med Handel, maa imidlertid bemærkes, at herunder er, som Tabellen viser, indbefattet en ny Klasse af Handlende, nemlig saadanne, som i Henhold til Lov af 17de August 1848 ere meddeelte Tilladelse til at handle med Vildt etc., og disses Antal beløb sig til 45.

Forsaavidt Samhandelen med Landdistrikterne angaaer har man indhentet Oplysning fra Stadsveieren, hvorefter de ved Stadsvægten veiede Varer have udgjort:

	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.	Tilsammen.
af Høe	11,900 Skp.	13,100 Skp.	14,200 Skp.	14,400 Skp.	13,900 Skp.	67,500 Skp.
= Halm	1,080.	1,120.	1,210.	1,250.	1,340.	6,000.
= Kjød	680.	750.	710.	840.	860.	3,840.
= Flesk	410.	390.	380.	400.	490.	2,070.
= Meel	360.	450.	510.	490.	530.	2,340.
= Smør	230.	310.	300.	290.	280.	1,410.
= Talg	41.	63.	75.	85.	81.	345.

Ligeledes udviser den Protokol, der føres af Overfavnesætteren, at der af Brænde søværts i Aarene 1846 – 1850 aarlig er indført følgende Qvanta, nemlig:

i 1846	28,978	Favne.
= 1847	28,578	—
= 1848	26,704	—
= 1849	30,068	—
= 1850	29,640	—
Tilsammen	143,968	Favne.

Disse Opgaver give imidlertid ikke nogen fuldstændig Maalestok til Bedommelsen af Landdistrikternes Samhandel med Byen, i hvilken Henseende man maa henvise til de i forrige Beretning fremsatte Bemærkninger, der i det Væsentlige ogsaa ere anvendelige paa det Tidsrum, nærværende Beretning omfatter.

B. Med Hensyn til Skibsfarten.

Som en Følge af den Udvidelse Handelen, in specie Trælasthandelen, i de sidste Aar af forrige og i Begyndelsen af dette Qvinqvennium paa Grund af heldige Konjunkturer erholdt, tiltog ogsaa Skibsfarten i samme Forhold indtil de samme Omstændigheder, der bevirkede at Handelen for en Tid saagodtsom standsede, ogsaa yttrede sin skadelige Indflydelse paa Skibsfartens Fremgang. Med Handelens Tiltagen er ogsaa Skibsfarten tiltaget og omendskjønt den i det Hele taget, sammenlagt samtlige de Aar, denne Beretning omfatter, ikke kan ansees for at have givet nogen væsentlig Fordeel, kan det dog paa den anden Side ansees som temmelig vist, at den heller ikke har givet noget Tab. Adskillige Fartøier have tildeels været benyttede i udenlandsk Fragtfart og med Fordeel. Enkelte Fartøier have i de sidste Aar afgaaet fra Christiania til Amerika med Udvandrere og 1 af disse Fartøier afseilede i Slutningen af forrige Aar til Californien. Antallet af Skippere som skattede til Byen, hvilket ved Udgangen af Aaret 1845 beløb til 74, hvoraf 38 boede udenfor Byen, udgjorde ved Udgangen af 1850, saaledes som af medfølgende Tabel No. 1 udvises, 120, hvilken Forøgelse af 46 Personer synes at maatte danne et afgjørende Beviis for at Skibsfarten har tiltaget i Udstrækning.

I Qvinqvenniet er oprettet en Navigationsskole, der nyder et Bidrag af Christiania Auktionsfond, og hvis Maal er at bibringe Sømænd de til Styrmandseramens Erholdelse fornødne theoretiske Kundskaber.

C. Med Hensyn til Haandværksdriften.

I det Hele taget gjør Haandværksdriften gode Fremskridt. Navnligen gjælder dette om Snedkerne, Hattemagerne, Guldsmedene, Bogbinderne, Forgylderne og Instrumentmagerne. Til Lettelse ved Afsætningen af sine Arbeider have Snedkerne oprettet et Møbelmagasin, hvor de til Salg udstillede Møbler af en Kommittee af Deeltagerne underkastes en Bedommelse med Hensyn til Arbeidernes Soliditet.

Afsætningen af Haandværksarbeider skeer hovedsagelig til selve Byen, dog afsættes ogsaa endeel til de mindre Byer og til Landdistrikterne, men omvendt indføres fra Landet en ikke ubetydelig Deel Haandværksarbeider, hvilke vistnok hvad Zirlighed og Godhed angaaer maa staae tilbage for By-Haandværkernes Frembringelser, men som desuagtet paa Grund af den ringere Priis, til hvilken de kunne afhændes, finde rask Afsætning. Der høres ogsaa blandt Haandværksstanden lydelige Klager over denne Konkurrence fra Landdistrikternes Side, og det kan ikke nægtes, at det bliver alt mere og mere vanskeligt for dem eller rettere de Haandværksfag, i hvilke fri Indførsel af Haandværksarbeider fra Landet er tilladt, at udholde denne Konkurrence, hvilket er saa naturligt; thi medens Byhaandværkeren sidder for stor Huusleie, maa betale Skatter og deeltage i andre Byrder samt betale hei Løn til sine Medhjælpere, foruden at Christiania er et kostbart Levested, er Landhaandværkeren fri for Byrder, ligesom den Medhjælp, denne tiltrænger, forholdsviis koster ubetydeligt, hvorhos denne i det Hele lever under heldigere Omstændigheder. Byhaandværkeren maa derfor nedsætte Prisen paa de mere kurante Varer saa at han kun tjener ubetydeligt, medens

de Arbeider, der udfordre større Dygtighed, heller ikke afgive saa stor Fordeel, at denne kan erstatte den ringere Fortjeneste, de simplere Arbeider afgive, fordi hine ere sjeldnere og ikke saa let finde Afsætning. Desuden have adskillige Haandværk en slem Konkurrent i Udlandet.

For et Par Aar siden er der af en driftig Handelsmand aabnet et Udsalg for indenlandske Haandværks- og Huusflidsarbeider.

Den til unge Haandværkeres Dannelse i sin Tid oprettede Tegne- og Kunstskole er særdeles meget besøgt, hvilket ogsaa gjælder Søndagsskolen, der fornemmelig søges af Haandværkere, og hvis Øiemed er at bibringe Eleverne almindelig Aandsdannelse.

Endvidere er der i dette Qvinqvennium oprettet en saakaldet „technisk Forening", hvis Formaal er ved Foredrag, fuldkomnere Arbeiders Udstilling og ved sit grundlagte Bibliothek at virke til Haandværksstandens Uddannelse.

Medfølgende Tabel No. 1 viser, at der ved Udgangen af Aaret 1850 var:

1) Laugsmestere .	311	med 723	Svende og Drenge
2) Andre med Borgerskab forsynede Mestere .	617	— 720	— — —
Jalt	928	Mestere med 1443	Svende og Drenge,

eller i det Hele 2371 Individer, som udelukkende beskjæftige sig med Haandværksarbeide.

Samme Tabel viser desuden et Antal af 226 Personer, som ved Udgangen af Aaret 1850 beskjæftigede sig med Haandværksarbeide, men da disse Personer ere deels Militaire deels Vægtere have de kun en meget indskrænket Arbeidsfriheid, ligesom de derhos ikke have bragt det synderlig vidt i deres Profession, med hvilken de forøvrigt kun for en ringe Deel beskjæftige sig.

Egentlige Frimestere haves for Tiden ikke i Christiania. Intet af de herværende 6 Laug er indgaaet.

Det bemærkes derhos, at Antallet af de Personer, som, uagtet boende inden 1/4 Miils Afstand fra Christiania Kjøbstad, overeensstemmende med Lov af 19de August 1845 ere berettigede til Haandværksarbeide for dens Indvaanere, uden at have erhvervet Borgerskab, udgjør 133 Individer, hvilke drive forskjellige Professioner, fornemmelig Snedker-, Skomager-, Smede-, Skrædder- og Malerprofessionen.

D. Med Hensyn til Fabrikdriften.

For saavidt muligt at erholde fuldstændige og paalidelige Oplysninger om den her i Byen existerende Fabrikdrift have samtlige Fabrikeiere været tilstillede Schemata til Udfyldning. Ihvorvel de fleste Fabrikeiere have fulgt denne Opfordring, maa man dog ved at sammenholde de forskjellige Opgaver beklage, at der er Grund til at antage, at disse Oplysninger ikke ere fuldkommen nøiagtige, da de Fleste have feilagtige Anskuelser betræffende Anvendelsen af de Oplysninger, der ere dem affordrede. Medfølgende Tabel No. 2 er imidlertid affattet efter de Materialier, som havdes forhaanden. I Høsten forrige Aar oprettedes et mechanisk Værksted paa Holmen, hvilket siden den Tid har været i stadig Drift og som foruden almindeligt Støbegods ogsaa producerer Maskiner og Andet, henhørende til Fabrikkers Indretning. I Begyndelsen af samme Aar oprettedes ligeledes fra Nyt af et Bomuldsvæveri med Blegeri og Vatfabrik, der begge drives med Damp og hvis Produkter med Hensyn til Ziirlighed og Godhed kunne sættes ved Siden af det Bedste fra Udlandet Indførte af samme Slags.

I Aaret 1849 oprettedes et Steensliberi, der leverer forskjellige af Steen slebne Sager, der saavel med Hensyn til Form som Udførelse ere særdeles ziirlige. Fremdeles anlagdes i samme Aar en Cementfabrik og en Kridtpibefabrik, hvis Produkter nyde en rask Afsætning. En i forrige Aar anlagt Stivelsefabrik er først begyndt med sin Drift i indeværende Aar.

Antallet af Maltgjørerier er i dette Qvinqvennium forøget med 3, af Ølbryggerier med 1 og af Tobaksfabrikker med 3.

Antallet af de ved Fabrikkerne beskjæftigede Personer ved Udgangen af Aaret 1850 beløb til 626. Man undlader derhos ikke at tilføie, at Fabrikdriften er i Tiltagende og hvorved en større Deel Arbeidere ogsaa i den yngre Alder af begge Kjøn finder Beskjæftigelse.

E. Med Hensyn til Skibsbyggeriet.

Foruden det i forrige Indberetning omhandlede Skibsværft, der fremdeles er i Drift og som hovedsagelig beskjæftiger sig med Reparationsarbeider og for endeel med Bygning af nye Skibe, er i Aaret 1847 et nyt Skibsværft anlagt, hvilket dog udelukkende kun befatter sig med Skibes Reparation.

Ifølge Opgave fra Christiania Toldkammer ere følgende Fartøier byggede i Christiania Toldistrikt i Aarene 1846—1850, se.:

I 1846	Jagt Baldur . . .	10½	Læst.
= 1848	Skib Embla . . .	154	—
= —	Jagt Ellida . . .	11½	—
= 1849	— Forandringen .	13	—

Foruden de nævnte Fartøier er deuden endeel mindre, dog over 3 Kommercelæster, byggede i de sidste 5 Aar, men da disse kun fare med indenlandske Produkter, saasom Brænde, Høe etc. ere de ikke af Toldvæsenet maalte.

F. Med Hensyn til Jordbruget.

Saavel Bymarken, der eies af Byen og er inddeelt i flere Løkker, hvilke ere bortforpagtede mod en aarlig Afgift i Penge og Løkkeskat, som de Løkker, der eies af Private, dyrkes i Almindelighed til England og Potetesavling. Kornavlingen indskrænker sig derimod kun til mindre Qvantiteter af Byg og Rug. Som Følge af den lette Adgang til Gjødningsmidler viser der sig ogsaa overalt Frugtbarhed.

Haugevæsenet har i de sidste Aar gjort ikke ubetydelige Fremskridt; Træplantningen har ogsaa havt Fremgang, dog ikke i saa stor Grad.

G. Med Hensyn til Tilstanden i Almindelighed.

Byen har i nærværende Qvinqvennium tiltaget i Udstrækning, idet flere forhen ubebyggede Strækninger ere bebyggede, ligesom den ogsaa har tiltaget i Skjønhed, som Følge af at saavel de ny opførte Bygninger som flere ældre ombyggede ere udførte i en bedre Smag. I forrige Aar fuldførtes Restaurationen af „Vor Frelsers" Kirke, hvilken paabegyndtes i Aaret 1849, og forstnævnte Aar lagdes Grundstenen til en ny Kirke.

Byen er nu forsynet med Gas. En ny Brygge i Pipervigen af huggen Granit er sin Fuldendelse nær. En fuldstændig Kloakledning igjennem Byens Gader er besluttet og i et Par Gader allerede udført. Men medens Byen saaledes i flere Retninger er gaaet fremad, kan det dog neppe siges at den er i det Hele taget gaaet fremad i Velstand. Hoslagte Tabel No. 3 viser Antallet og Beløbene af de i de sidste 5 Aar thinglæste og aflæste Pantehæftelser, ligesom samme indeholder Opgave over Antallet af solgte faste Eiendomme og de Beløb, hvortil de ere solgte, og ligeledes medfølgende Tabel No. 4 viser Antallet af de i samme Tidsrum for Gjæld afholdte Exekutions- og Udpantningsforretninger og de Beløb, for hvilke Udlæg er søgt. Sammenholder man disse Tabeller med de i forrige Beretning meddeelte, vil det erfares, at Pantegjælden er forøget med 616,000 Spd., medens der i dette Qvinqvennium kun er aflæst 135,000 Spd. mere end i forrige (og største Parten af dette Beløb kan formeentlig antages at være udgaaet af Pantebogen paa Grund af Loven af 19de August 1845) og Antallet af de solgte faste Eiendomme fra 732 til 779 og Kjøbesummen fra 1,562,512 Spd. til 1,923,456 Spd. samt Exekutions- og Udpantningsforretningernes Antal er gaaet op fra 9021 til 17,985 og Beløbene, for hvilke er søgt Udlæg fra 284,952 Spd. til 537,151 Spd.

Huusfliden indskrænker sig hovedsagelig til Syning, Strikning og tildeels til nogen Vævning. Den aarlige Løn for en Tjenestedreng varierer fra 20—40 Spd. og for en Tjenestepige fra 10—20 Spd. aarlig, undtagelsesviis ogsaa noget Mere, samt Kost og frit Huus.

Dagarbeidslønnen er forskjellig efter Aarstiderne, efter de forskjellige Arbeiders Beskaffenhed og Arbeidernes Dueligbed. Saaledes kan som Middelpriis antages:

for en Arbeidsmand om Vinteren	.	20 a 30 ß.
og om Sommeren	.	24 a 40 "
" " voren Qvinde om Vinteren	.	16 a 20 "
om Sommeren	.	20 a 24 "
for et Barn paa 12 a 14 Aar om Vinteren		8 a 10 "
om Sommeren		10 a 14 "

Længden af de under Byens Veivæsen henhørende og med Hjulredskab fremkommelige Veie udgjør:

1) Hovedveie	. . . . .	4,145 Alen
2) Bygdeveie	. . . . .	24,233 —
		28,378 Alen

eller over 3,000 Alen mere end ved Udgangen af 1845. Af de øvrige Kommunikationer, der i de senere Aar ere aabnede inden Byens Territorium, antages ingen at kunne henregnes til Landeveie, men maa samtlige være at henføre til Gader.

Sparebankens Status vil erfares af nedenanførte Tabel:

	Sparebankens Eiendom.		Indskydernes Eiendom.		Gjeld til andre end Indskyderne.		Tilsammen.		Indskydernes Antal.	Administrationsomkostninger for hvert Aar.	
	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.		Spd.	ß.
1846 Decbr. 31te	81,230.	103½	1,027,918	88½	=	=	1,109,149.	72	6,970.	7,640.	56
1847 — =	88,457.	100½	993,657.	110½	=	=	1,081,115.	91	6,894.	7,420.	74
1848 — =	97,211.	32½	867,900.	87½	=	=	965,112.	=	6,410.	6,915.	31
1849 — =	92,028.	11½	839,031.	20½	130.	52	931,189.	84	6,571.	7,541.	53
1850 — =	86,889.	1½	854,174.	1½	130.	52	941,193.	71	6,667.	6,620.	118

Efterstaaende Tabel viser Antallet af de Personer, der paa Christiania Politikammer ere meddeelte Passe som Udvandrende:

	Fra Christiania til		Fra Landdistricterne og øvrige Byer i Riget til		Fra Sverige til		Fra Christiania til
	America.	Californien.	America.	Californien.	America.	Californien.	Syd-Africa.
1846	5.		61.		13.		
1847	3.		87.				
1848	3.		45.				5.
1849	13.		244.		6.		
1850	18.	6.	369.	13.	6.	8.	
	42.	6.	806.	13.	25.	8.	5.

Altsaa er fra Christiania i de anførte 5 Aar udvandret ialt . . . . . 53 Personer.
Fra Landdistricterne og de øvrige Byer i Riget, forpasséde fra Christiania . . . . 819 —
872

foruden 33 Personer, der ere udvandrede fra Sverig.

Christiania Stift, 6te Juni 1851.

Underdanigst
N. A. Sem.

Status

i Aarene 1847, 1848, 1849 og 1850

for

Christiania almindelige Brandforsikrings-Selskab for Varer og Effekter

konstitueret som Aktieselskab i Generalforsamling den 4de Mai 1847, hvorefter den da af Aktiehaverne vedtagne Oktroi er approberet ved Høieste Resolution af 23de Juni 1847; Grundfondet er 300,000 Spd. i 3000 Aktier, hvorpaa er kontant indbetalt 150,000 Spd. — Reservefondet var den 31te December 1850: 38,415 Spd. 88 ß.

Debet. Konto for Aarsregnskabet 1847. Credit.

	Spd.	ß		Spd.	ß
an Lønninger & Kontorudgifter .	807	5	per indvundne Præmier	6,411	27
Provision til Agenterne	128	12½	Policegebyhrer	90	48
Honorar for Administratorer .	116	104	Diskonto	1,808	60
afsat til Reservefondet	1,669	13½	Aktie-Transporter	35	60
— = Aktie-Udbytte	1,625	=	— Omskrivninger	=	60
— = Skades-Erstatninger	4,000	=			
	8,346	15		8,346	15

Debet. Konto for Aarsregnskabet 1848. Credit.

	Spd.	ß		Spd.	ß
an Lønninger & Kontorudgifter .	1,160	91½	per Overskud paa de i 1847 til		
Provision til Agenterne	242	14	Skades-Erstatninger af-		
Honorar til Direktionen	400	=	satte 4000 Spd.	18	36
10 % Afdrag paa Inventa-			Forsikringspræmier	13,972	37
rie-Konto	44	=	Policegebyhrer	138	=
afsat til Reservefondet	10,417	94½	Diskonto	9,827	54
— = Aktie-Udbytte	10,500	=	Aktie-Transporter	84	60
Skades-Erstatninger	1,276	77	— Omskrivninger	=	90
	24,041	37		24,041	37

Debet. Konto for Aarsregnskabet 1849. **Credit.**

	Spd.	ß		Spd.	ß
an Lønninger & Kontorudgifter .	1,182	46½	per Forsikringspræmier	18,003	96
Provision til Agenterne	416	3½	Policegebyhrer	258	=
Honorar til Direktion og Administratorer	837	85	Diskonto	11,478	36
10 % Afdrag paa Inventarie-Konto	61	75	Aktie-Transporter	52	60
Skades-Erstatninger	4,195	44	— Omskrivninger	=	30
Reassurance-Konto	57	107			
afsat til Reservefondet	11,541	101			
— = Aktie-Udbytte	11,500	=			
	29,792	102		29,792	102

Debet. Konto for Aarsregnskabet 1850. **Credit.**

	Spd.	ß		Spd.	ß
an Lønninger & Kontorudgifter .	1,319	33	per Forsikringspræmier	24,139	76
Provision til Agenterne	560	28½	Policegebyhrer	403	48
Honorar til Direktion og Administratorer	941	101	Diskonto	10,651	22
10 % Afdrag paa Inventarie-Konto	60	74½	Aktie-Transporter	26	=
Reassurance	68	81	— Omskrivninger	1	30
Skades-Erstatninger	2,783	99			
afsat til Reservefondet	14,786	119			
— = Aktie-Udbytte	14,700	=			
	35,221	56		35,221	56

Overeensstemmende med Hovedbogen

J. Gjerdrum.

Opgave

fra Direktionen i Brandassuranceselskabet for Varer og Effekter i Christiania By og Christiania Stifts Landdistrikt.

Selskabet begyndte sin Virksomhed i Mai 1847.

Den 31te December 1847 udgjorde Resicoen:	i Christiania By	286,581	Spd.	ß.
	i Akers Præstegjeld . . .	25,450	—	" "
	i de øvrige Landdistrikter i Stiftet	45,450	—	" "
	tilsammen	357,481	Spd.	" ß.
Den 31te December 1848 udgjorde Resicoen:	i Christiania By	445,655	Spd.	" ß.
	i Akers Præstegjeld . . .	50,000	—	" "
	i de øvrige Landdistrikter i Stiftet	124,298	—	" "
	tilsammen	619,953	Spd.	" ß.
Den 31te December 1849 udgjorde Resicoen:	i Christiania By	516,380	Spd.	" ß.
	i Akers Præstegjeld . . .	63,240	—	" "
	i de øvrige Landdistrikter i Stiftet	93,904	—	" "
	tilsammen	673,524	Spd.	" ß.
Den 31te December 1850 udgjorde Resicoen:	i Christiania By	595,787	Spd.	" ß.
	i Akers Præstegjeld . . .	72,423	—	" "
	i de øvrige Landdistrikter i Stiftet	112,690	—	" "
	tilsammen	780,900	Spd.	" ß.

Selskabets Midler have været bortdisconterede mod Vexler og Vexelobligationer. Discontopræmien har varieret mellem 6½ % og 5%, eftersom den har været i de offentlige Laaneindretninger.

Den 31te December 1847 udestod	21,994	Spd.	1	ß.
— 1848 —	52,206	—	75	"
— 1849 —	56,335	—	84	"
— 1850 —	62,394	—	10	"

Selskabets under 3die Mai 1847 vedtagne Oktroi er ved høieste Resolution af 23de Juni f. A. naadigst approberet.

Christiania den 26de August 1851.

Paa Direktionens Vegne:

Dietrichson.

Status

for Soforsikringsselskabet i Christiania fra dets Oprettelse indtil 31te December 1850.

Selskabet blev oprettet i 1847 paa Aktier for et Beløb af 200,000 Spd.; begyndte sin Virksomhed den 11te Marts og erholdt under 23de Juni s. A. kongelig Approbation. Indskudet paa de tegnede Aktier er ialt 70,000 Spd., eller 35 pCt. af det tegnede Grundfond Spd. 200,000.

Søforsikringsselskabet i Christiania.

Debet. Konto for Selskabets Aarsregnskab for 1847. Credit.

	Spd.	ß.		Spd.	ß.
á Konto for affatte Summer:			Pr. Præmie-Konto:		
1. Affat til Dækkelse af anmeldte Skader . . . . . Spd. 9,523 32 ß			Indgaaede Assurance-Præmier	23,885	68
2. Indgaaede men endnu ei optjente Præmier . . . . 9,297 95 =	18,821	7	= Diskonto-Konto:		
			Indvunden Diskonto	2,069	113
= Aktie-Udbytte for 1847:			= Police-Gebyhrs Konto	280	=
10 pCt. af 1ste Indskudstermin Spd. 40,000	4,000	=	= Aktietransport-Gebyhrs Konto	3	60
= Reservefondet:			= Aktieomskrivnings-Gebyhrs Konto	=	90
Affat dertil 10 pCt. af Spd. 6563. 76 ß. . .	656	44			
= Havarie-Konto:					
for betalte Soskader i d. A.	1,305	85			
= Ristorno-Konto:					
for erlagte Ristornoer	227	90			
= Konto for Lønninger, Kontorudgifter etc.:					
for Lønninger, Huusleie m. m.	1,228	105			
	26,239	91		26,239	91

Søforsikringsselskabet i Christiania.

Konto for Selskabets Aarsregnskab for 1848.

Debet.	Spd.	ß.	Credit.	Spd.	ß.
á Konto for affatte Summer:			Pr. Præmie-Konto:		
1. Affat til Dækkelse af anmeldte Skader . . . . . Spd. 7,286. 31.			Indgaaede Assurance-Præmier	26,890	104
2. Indgaaede men endnu ei optjente Præmier . . . . 8,740. 84.	16,026	115	" Diskonto-Konto:		
" Aktie-Udbytte for 1848:			Indvunden Diskonto	4,630	100
8 pCt. af Indskudet, Spd. 60,000 . . .	4,800	"	" Police-Gebyhrs Konto	306	96
" Reservefondet, dertil affat 10 pCt. af Spd. 6,000	600	"	" Aktietransport-Gebyhrs Konto	30	"
" Havarie-Konto:			" Aktieomskrivnings Do. Do.	"	60
for betalte Soskader i d. A.	27,406	67	" Konto for affatte Summer for 1847 . . .	18 821	7
" Ristorno-Konto:					
for erlagte Ristornoer	402	110			
" Konto for Lønninger, Kontorudgifter etc.:					
for Lønninger, Huusleie m. m.	1,443	75			
	50,680	7		50,680	7

Konto for Selskabets Aarsregnskab for 1849.

Debet.	Spd.	ß.	Credit.	Spd.	ß.
á Konto for affatte Summer for 1849:			Pr. Præmie-Konto:		
1. Affat til Dækkelse af anmeldte Skader . . . . . Spd. 12,046. 20.			Indgaaede Assurancepræmier d. A. . .	26,755	118
2. for indgaaede men uoptjente Præmier . . . . 8,953. 100.	21,000	"	" Diskonto-Konto:		
" Aktieudbytte for 1849:			Indvunden Diskonto	5,902	100
10 pCt. af Indskudet 70,000 Spd. . .	7,000	"	" Police-Gebyhrs Konto	336	24
" Reservefondet:			" Aktietransport-Gebyhrs Konto	22	"
dertil affat for 1849	821	48	" Aktieomskrivnings Do. Do.	1	60
" Havarie-Konto:			" Konto for affatte Summer for 1848 . . .	16,026	115
for betalte Soskader i d. A.	17,633	68			
" Ristorno-Konto:					
for erlagte Ristornoer i 1849	1,237	42			
" Konto for Lønninger, Kontorudgifter etc.:					
for diverse Udgifter, Lønninger, Huusleie m. m.	1,353	19			
	49,045	57		49,045	57

Søforsikringsselskabet i Christiania.

Debet. Konto for Selskabets Aarsregnskab for 1850. Credit.

		Spd.	ß.			Spd.	ß.
á	Konto for affatte Summer for 1850:			Pr.	Præmie-Konto:		
	1. Affat til Dækkelse af anmeldte Skader . . . . . Spd. 13,877. 73.				Indgaaede Assurance-Præmier d. A. . .	17,189	65
	2. for indgaaede men uoptjente Præmier . . . . . 6,022. 47.	19,900	=	=	Diskonto-Konto:		
					Indvunden Diskonto	5,496	107
=	Aktieudbytte for 1850:			=	Police-Gebyhrs Konto	305	24
	8 pCt. af Indskudet, 70,000 Spd. . . .	5,600	=	=	Aktietransport-Gebyhrs Konto	53	=
=	Reservefondet:			=	Aktieomskrivnings Do. Do.	1	30
	dertil affat for 1850	776	28	=	Konto for affatte Summer for 1849 . . .	21,000	=
=	Havarie-Konto:						
	for betalte Søskader i d. A.	15,916	43½				
=	Ristorno-Konto:						
	for betalte Ristornoer i d. A.	231	14				
=	Konto for Lønninger, Kontorudgifter etc.:						
	for diverse Udgifter, Lønninger, Huusleie m. m.	1,622	20½				
		44,045	106			44,045	106

Christiania den 18de August 1851.

O. Erichsen,
Selskabets Kasserer.

B.

Agershuus Amt.

Underdanigst Indberetning.

Til Kongen!

Som Constitueret under Amtmand Meinichens Fraværelse ved Storthinget, giver jeg mig herved den Ære at afgive den, ved Kongelige naadigste Resolutioner af 11te October 1825, 10de September 1827, 23de December 1839 og 6te Mai 1840 befalede Indberetning angaaende de oeconomiske Forholde m. m. i Agershuus Amt, for Tidsrummet fra Begyndelsen af 1846 til Udgangen af 1850.

A. Angaaende Amtets Landdistrict.

a. Jordbruget.

Jordbruget, der for samtlige Amtets Fogderier er den vigtigste Næringsvei, har fremdeles i det forløbne Femaar gjort stadige Fremskridt. Dette har vistnok i mindre Grad end i det nærmest foregaaende Tidsrum viist sig i Opbrydelsen af Ryland; men, skjønt ubestridelig megen dyrkbar Jord endnu henligger ubearbeidet, er det dog i sig selv en ganske naturlig Udvikling, at i et nogenlunde veldyrket District, hvor Rydningen i længere Tid har været temmelig stærkt drevet, Optagelsen af nyt Jordsmon efterhaanden aftager, naar ikke særegne vækkende Omstændigheder fremme den. Nu anvendes forholdsviis mere Capital og Arbeide paa at forbedre den allerede opdyrkede Jord, og da det tillige viser sig, at Rydningen af Ryland, skjønt ringere end i det foregaaende Femaar, dog ingenlunde har været ubetydelig, kan dette Forhold vistnok ikke anføres som Tegn paa Stilstand i Jordbrugets Udvikling. Efter Fogdernes Indberetninger er der i Ager og Follong Fogderie opbrudt: i Næsoddens Thinglag „ubetydeligt", i Vestby 125 Tønder Land, i Aas 3—400 Tønder Land, og i de øvrige fire Thinglage „ikke ubetydeligt"; i Nedre Romeriges Fogderie 929¾ Tønde Land, hvorved dog bemærkes, at det ikke kan afgjøres, hvormeget af dette er taget i stadig Drift, da Ryland i denne Egn ofte kun opbrydes og lægges under Ploven for et Par Gange at tilsaaes med Havre og derefter igjen at forlades, naar det ikke længere giver nogen Afgrøde, da Gjødselen, paa Grund af den stærke Trælastdrift til Christiania, for det meste ikke er tilstrækkelig. I Øvre Romeriges Fogderie er der angivet som opbrudt 1460 Tønder Land, hvilken Opgave Fogden dog antager er for liden. Efter forrige Femaarsberetning var der opbrudt i de tre Fogderier respective 1771, 1891 og 2668 eller, som Fogden antog, nærmere 3000 Tønder Land, saa at Oprydningen af Ryland altsaa den Gang var omtrent dobbelt saa stor som i det nu forløbne Femaar, hvorfra dog maaskee Ager og Follong Fogderie gjør en Undtagelse. Den egentlige Dyrkningsmaade lader vistnok endnu Meget tilbage at ønske, og det er langtfra almindeligt, at et egentligt rationelt Jordbrug kan siges at finde Sted; men der er dog netop i denne Henseende gjort særdeles betydelige Fremskridt, ligesom Tilstanden i de forskjellige Egne er temmelig ulige. Paa det høieste Standpunct staaer Ager og Follong, hvor det sikre Marked, Christiania, afgiver for Jordbrugets Afkastning, og det op-

muntrende Exempel af flere kyndige Jordbrugere i høi Grad anspore til Efterligning og fremmer Agerbrugets Udvikling; allerede ved Periodens Begyndelse stod det derfor paa et forholdsviis høit Trin, og har ligeledes i de forløbne fem Aar gjort meget betydelige Fremskridt. I Nedre Romerige er der — især i Enebaks Præstegjeld — endnu Mange, som hænge ved den gamle Maade, efter Gjødning først at saae Rug, derefter Byg og endelig Havre, Erter og Poteter, indtil Ageren efter disse Sædverlinger er saa udmavret, at den ikke længer giver nogen Afgrøde, hvorfor den i nogle Aar trædes (udlægges til Faarehavn), for at det overhaandtagende Ukrud kan bortrydes. Imidlertid kan det ikke nægtes, at Andre igjen gjøre ei ubetydelige Fremskridt til det Bedre, da et Slags Vexelbrug og Omskiftning af Ager og England bliver mere og mere almindelig, ligesom og Agre, der ere gjødslede til Hvede, Rug og Byg, tilsaaes med Klover og Thimothei, hvilket i de sidste fem Aar har været i Tiltagende, da de fleste Gaardbrugere synes at komme efter, at den gamle Brugsmaade er forkastelig. Nogen mere bestemt eller rationel Ordning af Sædfolgen træffes kun hos Enkelte. — I Øvre Romerige har Agerbruget gjort forholdsviis endnu stærkere Fremskridt end i forrige Femaar, efter at Troen paa det Gamles Fortrinlighed er rokket, og Overbeviisningen om en forbedret Dyrkningsmaades Gavnlighed almindelig udbredt; Interessen for Jordbruget har derfor meget tiltaget, og i Forbindelse hermed bemærker Fogden, at, saavidt ham bekjendt, Skolen paa Abildsøe først i de sidste 2 à 3 Aar har været besøgt af Elever — formeentlig 4 — fra denne Egn. Mere eller mindre regelmæssig Omskiftning af Ager og Eng er temmelig almindelig, og den Dyrkningsmaade, de bedre Jordbrugere anvende, og som omtrent kan henregnes til det saakaldte Kobbelbrug, nærmer sig mere og mere til et rationelt Vexelbrug, og kan nærmest betragtes som en Overgang dertil. En fornuftigere Behandling og Benyttelse af Gjødningsstoffe bliver fremdeles alt mere almindelig, idet selv i de Egne, som før i denne Henseende have staaet meest tilbage, dog nu i alt Fald Blanding af Gjødsel og Jord bliver mere udbredt.

Agerdyrkningsredskaberne forbedres stadig, skjønt de hos de mindre Eiendomsmænd, især paa Romerige, ofte ere maadelige nok; de mere Bemidlede benytte derimod de forbedrede engelske og skotske Plove og Harve, der paa mange Steder forfærdiges baade solide og nette, især vinder Rulleharven, saavel den rettindede som den krogtindede, overalt en stærk Udbredelse.

De almindelige Sædarter ere, som forhen, Hvede, Rug, Byg, Erter og Poteter, samt Blandkorn i de nordligste Præstegjelde paa Øvre Romerige. Hvedeavlen er i Tiltagende i Asker og Bærum; ligeledes i Høland, hvor tillige Avlingen af Rug og Byg er meget betydelig tiltagen paa Bekostning af Havre- og Potetavlen, der er formindsket til Districtets eget Behov. I Enebak er Udsæden af Havre stegen fra 1643 Tønder i 1845 til 2700 Tønder i 1850, fornemmelig paa Potetavlens Bekostning, medens Udsæden af de øvrige Kornsorter har holdt sig omtrent paa det samme Standpunct som forhen. I det Hele berettes fra samtlige Fogderier, at Potetavlen i de sidste fem Aar er betydelig indskrænket, deels paa Grund af den hos denne Rodfrugt indtrufne Sygdom, deels formedelst ringere Afsætning til Brænderierne.

Angaaende Kornavlens Tilstrækkelighed for Behovet kan, efter Fogdernes Indberetninger, anføres: i Ager og Follong avles til Overflod og afsættes ikke ubetydelige Qvantiteter til de tilstødende Kjøb- og Ladesteder; nærmere Opgave over Overskuddets Størrelse mangler. Kun Asker og Bærums Thinglage have Intet tilsalgs; men maae i slette Aar endog gjøre noget Indkjøb. — Nedre Romerige: Fedt og Urskoug brødfode sig selv, Enebak og Sørum have Noget tilsalgs, Skedsmo og Nittedal afhænder omtrent 1000 Tønder Poteter, i Høland avles saavel i Hovedsognet som i Anneret Hemnæs ikke Ubetydeligt tilsalgs, især af Havre, der afsættes deels til Christiania deels til Anneret Sitskogen, hvor Misvæxt, paa Grund af tidlig indtrædende Kulde, er hyppig. For Øvre Romerige opgives Forholdet at være som forrige Femaar; dog antages Næs at kunne afsætte 1000 Tønder Poteter mere, saa at altsaa Fogderiet kan antages at afhænde aarlig omtrent 5000 Tønder Korn og 14 a 15,000 Tønder Poteter.

Liin dyrkes i Amtet lidet og langtfra ikke til Behovet, undtagen i de fra Christiania fjerneste Egne. Hamp og Humle avles endnu mindre. Dyrkningen af Haveværter og Frugt er lidet udbredt og drives kun i Christianias nærmeste Omegn af Handelsgartnere som ordentlig Næringsvei.

Fogden i Øvre Romerige har indberettet, at han med Lensmanden i Nannestad antager, at Lovgivningen om Braatebrænden er til Hinder for Jordbrugets Fremme, forsaavidt derved forbydes i Maanederne Juni og Juli at brænde

den Qvist og Affald, som falder ved Rodhugningen i „Fæhagerne". Af saadanne Fæhager haves der, maaskee med Undtagelse af Hurdalen og maaskee en Deel af Næs og Eidsvold, noget nær en til hver Gaard.

Endelig bemærkes, at Fogden i Øvre Romerige i særdeles Grad fremhæver Poul Olsen Henougs Fortjenester saavel af Oprydningen som af et rationelt Jordbrug i det Hele, hvilke han finder saa store, at de i høi Grad egne sig til offentlig Udmærkelse. Denne Poul Olsen Henoug har nemlig paa sin Gaard nedre Henoug med tillagte Parcel Gaarden øvre Henoug i Næs opryddet og opdyrket omtrent 100 Tønder Land, og derved, saavelsom ved en bedre Dyrkningsmaade, baade i Udstrækning og Avling mere end fordoblet sin Gaard. Desuden har han i en til sin Gaard hørende, men 1/4 Miil derfra beliggende, aldeles ufrugtbar Strækning da der hverken fandtes brugbar Skov eller god Havnegang — inddiget, indhegnet og rodhugget 6—700 Maal Jord, hvoraf Adskilligt allerede er taget under fuldstændig Dyrkning, bebygget Stedet med Stuebygning, Lade, Stald, Fæhuus og Stolpebod, og saaledes dannet en ny Gaard, hvor han allerede nu føder 16 Fækreature.

Den under Nr. 1 medfølgende Tabel viser, at Forholdet mellem de Jordbrug i Amtet, der ere bortforpagtede eller bortfæstede, og dem, der benyttes af Eieren selv, er som 1 til 18, medens det efter forrige Femaarsberetning var som 1 til 10. Derimod ere de bortfæstede Gaarde i Gjennemsnit af større Skyld end de, der bruges af Eierne selv, idet Gjennemsnitsskylden for de Første i det hele Amt er 6,51 Daler pr. Gaard, for de Sidste kun 2,85 Daler. Især ere de bortfæstede Gaarde store i Ager og Asker Thinglage, hvor de have en Gjennemsnitsskyld af 14—15 Daler. Af Jordfællesskab findes endnu kun ubetydelige Levninger i Hurdalen, hvor 11 Brug ere udskiftede i Femaarets Løb, og 18 endnu henligge uudskiftede, samt i Eidsvold, hvor 18 Brug ved Periodens Begyndelse henlaae i Fællesskab, uden at der haves nogen Oplysning om, hvorvidt de ere udskiftede i det forløbne Femaar.

b. Fædriften.

Fædriften har paa Grund af Agerbrugets Udvikling vistnok ogsaa gjort Fremskridt, dog ikke i samme Grad som dette. Kreaturholdet antages i samtlige Fogderier at være noget, dog ikke betydelig forøget, medens man derimod paa flere Steder begynder at gjøre sig den Besætning, man holder, mere indbringende ved at give Qvæget rigeligere Næring. Til Bestræbelser for Racernes Forædling sees kun ringe Spoer; i Ager og Folloug Fogderie lægges der dog megen Vind paa Mælkekoernes Forbedring paa Grund af det fordeelagtige Marked for Afsætning af Mælk og Flode, som Kjøbstæderne Christiania og Drøbak frembyde. Tvende Par otaheitiske Svin ere af Landhusholdningsselskabet anskaffede og afgivne til to Landmænd i Eidsvold og Ullensager, hvorved denne fordeelagtige Race er bleven mere udbredt. For Hesteracens Forædling gjøres dog meest; Fogden i Ager og Folloug beretter saaledes, at der vistnok Intet er udrettet i denne Henseende i Ager, Asker og Bærum, men at, ligesom Hestene i Aas og Næsodden, samt tildeels i Kraakstad og Vestby ere af fortrinlig Beskaffenhed, saaledes har den i forrige Femaarsberetning omtalte, af et Interessentskab i Folloug anskaffede Hingst af gudbrandsdalsk Race havt en meget heldbringende Indflydelse paa Hesteavlen i dette Sorenskriverie, da den har frembragt omtrent 50 Føl, der samtlige vise sig at være udmærkede Exemplarer og tildeels ere antagne som Artillerieheste. I Nedre Romerige har Landhusholdningsselskabet ligeledes paa Gaarden Nadheim i Høland, til Afbenyttelse for de omliggende Thinglage, havt staaende en gudbrandsdalsk Hingst, der senere er flyttet til et andet Præstegjeld; i Øvre Romerige have fremdeles de tvende af det samme Selskab anskaffede Hingste været stadigt benyttede; dog haves nu kun den, der staaer paa Gaarden Berger i Eidsvold, da den anden i afvigte Vinter, paa Grund af Vilde, blev solgt. Paa Englandets Forbedring ved Dyrkning af Thimothei og Kløver lægges der fremdeles rundt om i Amtet mere og mere Vind, ligesom der i Høland afvigte Efteraar er bragt i Stand et Par Engvandingsanlæg, om hvis Hensigtsmæssighed der dog endnu ikke kan afgives nogen Dom. Forholdet mellem Ager og England er paa de fleste Steder angivet ikke med nogen Sikkerhed at kunne bestemmes, da det er høist afvigende efter de forskjellige Gaardes Beskaffenhed og Brugsmaade; da det i Ager og Folloug og den søndre Deel af Nedre Romerige svarer god Regning at afsætte Hø til Christiania, udlægges her forholdsviis megen Jord til Høavl, medens Forholdet forandrer sig i en større Afstand fra Byerne; i Nedre Romerige antages det rette Forhold noget nær at være 2/5 Ager og 3/5 Eng; i Øvre Romerige antages, at naar den Jord, der ligger brak, fradrages Ager-

landet, og dertil kun henregnes, hvad der virkelig besaaes, og til Eng paa den anden Side henregnes al den dyrkede og græsbærende Jord, som kunde slaaes, om den end benyttes til Havn, vil Forholdet omtrent kunne ansættes som 1 til 1. Enkelte Lensmænd antage rigtignok et ganske andet Forhold, idet Lensmanden i Eidsvold for sit Districts Vedkommende antager 3 Dele Eng mod 1 Deel Ager, og Lensmanden i Næs 2 a 3 Dele Eng mod 1 Deel Ager; men Fogden antager, at denne Angivelse for Engens Vedkommende er meget overdreven, ligesom der i andre Thinglage findes mere Ager end Eng. Fogden bemærker, at i Øvre Romerige udgjør Halm det væsentligste Vinterfoder for Fækreaturene, ligesom det især i mislige Høaar i ikke ringe Mængde benyttes til Hestene; Korn bruges almindelig til de Heste, der gaae i stærk Drift, fornemmelig Plankekjørsel, og fast paa ethvert Brug anvendes Korn og Meel til den ordinaire Fodring af Kreaturer og Svin; i det Hele antager han, at mere end $^{1}/_{10}$ af den hele Kornavling forbruges til Huusdyrenes Behov.

Af Qvægavlens Product har især Øvre Romerige et ikke ubetydeligt Overskud til Salgs, idet der aarlig afsættes Kreaturer og Fedevarer til et Beløb af omtrent 18,000 Spd. I Nedre Romerige antager Fogden, at der i det Hele maaskee sælges noget mere end der kjøbes, idet der fra de fleste Thinglage afhændes endeel Kvæg, Kalve, Svin og Faar, men derimod kjøbes noget Slagtequæg. Lensmanden i Enebak opgiver, at der i hans District sælges aarlig 40 Oxer, 165 Køer, 100 Ungfæ, 100 Gjødkalve, 150 Faar, 170 Lam, 240 Svin, 180 Spd. Smør og 38 Spd. Ost, men Fogden antager denne Opgave for høi. I Ager og Folloug Fogderie afhændes til Christiania en betydelig Mængde Hø, Mælk og Fløde, samt fedet Ungfæ; men da, som en Følge heraf, Kreaturholdet forholdsvis er ringe, tiltrænger Districtet paa den anden Side en stærk Tilførsel af Slagtequæg fra Fjeldbygderne; dette gjælder især Agers Sorenskriverie, medens Landmanden i Folloug mere søger selv at opdrætte det fornødne Slagtequæg.

c. Skovdriften.

Skovdriften er fremdeles i det hele Amt, fornemmelig i Romerige, en særdeles vigtig Næringsgreen; men herom gjælder, hvad der i forrige Femaarsberetning er anført, at den staaer Fare for at geraade i Forfald paa Grund af den ufornuftige og hensynsløse Maade, hvorpaa Skovene drives. De egentlige Skovbygder ere fremdeles Hurdalens, Urskougs, Høylands, Enebaks, Nittedals, Skis, Næsoddens og Agers Præstegjelde, hvorimod Eidsvold efter Fogdens Formening bør udgaae af de egentlige Skovbygders Tal, skjønt der vistnok endnu haves ikke ganske ubetydelig Skov. Mest i Forfald er Skovdriften i Ager og Folloug Fogderie, hvor de høie Vedpriser i Christiania medvirke til letsindig Udhugst af Skovene i dens Nærhed; fornemmelig ere Skovene medtagne i Folloug ved den engelske og hollandske Last, Stik og Spirer, der udskibes gjennem Drøbak, Soyn og Hvidsteen, og som angriber den yngre Deel af Skovene og derved ganske ødelægger dem. Det fordum saa skovrige Vestbye Sogn, der har 140 matriculerede fulde Gaarde, er i den Grad bleven udplyndret, at neppe 30 Gaarde kunne siges at eie Skov til Afsætning. I Nedre Romeriges Fogderie var Tømmerdriften i Femaarets Begyndelse i Tiltagende, men da Tømmerpriserne paa Grund af Urolighederne i 1848 faldt saa betydeligt, indskrænkedes Driften saavidt, at Skovene i dette Fogderie ikke kunne siges at være synderligt forringede undtagen i Skedsmoe og Nittedals Thinglag, hvor flere af de større og i længere Tid fredede Skove ere faldne i Hænderne paa Speculanter, der hugge ned deels for Fode og deels indtil visse mindre Dimensioner, hvilket, da Tømmerpriserne atter ere i Stigende, formodentlig ikke ophører, førend Skovene ere aldeles ruinerede. I Øvre Romerige ere Forholdene i det Hele uforandrede siden sidste Femaarsberetning.

Tjærebrænding er fremdeles i det hele Amt snarere i Aftagende; Kul tilvirkes fornemmelig til Jernværkerne med underliggende Spiger- og Stangjernshammere; men da disse Brug selv eie betydelige Skove, er det kun mindre Qvanta, der kjøbes andetsteds, fornemmelig fra Krogskoven og Nordmarken.

Fra mange Saugbrugseiere (9 Brug i Ager, 50 i Skedsmoe og Nittedal og 1 i Rannestad) have Lensmændene, uagtet al anvendt Umage, ingen Opgave kunnet erholde, saa at kun ufuldstændige Oplysninger kunne meddeles herom. I Amtet findes 341 Saugbrug (deraf i Ager og Folloug 75; i Nedre Romerige 106 privilegerede og 97 uprivilegerede; i Øvre Romerige 22 privilegerede og 41 uprivilegerede). Forsaavidt Opgaven strækker sig, beskjæftige disse omtrent 360 Arbeidere og tilvirke af Bord og Planker aarlig i Ager og Folloug omtrent 25,000 Tylter, i Nedre Romerige 61,000 Tylter, i Øvre Romerige 21,000 Tylter, tilsammen 107,000 Tylter, men da Oplysninger mangle fra saa mange Brug, især i det vigtigste Fogderi, Nedre Romerige, slaae disse

Tal naturligviis langtfra ikke til for at udtrykke den hele Production. See forøvrigt Tabel No. 2.

Til Slutning anføres de mere specielle Oplysninger, som fra Fogderne i Øvre og Nedre Romerige ere meddeelte om de enkelte Præstegjelde.

Gjerdrum. 10 Gaarde have Skov til Fornødenhed; de Øvrige maa tye til Almindingen, hvori tjenligt Huus- og Saugtømmer ei findes, og som neppe afgiver tilstrækkeligt Brænde og Gjærdefang.

Nannestad. 2 Gaarde have Skov til Affætning, nogle til Fornødenhed, alle Brugsret i Almindingerne.

Hurdalen. 80 Gaarde til Affætning, 93 til Fornødenhed, de Øvrige maa kjøbe. Opsidderne i Skrukkelien have Brugsret i Hrr. Mathiesens & Tostrups Skov, Hurdalens Almindingkaldet. Bygdens Indvaanere opgives at have afhændet aarlig omtrent 730 Tylter Tømmer foruden det langt betydeligere Qvantum, formeentlig over 2000 Tylter, som er opskaaret paa Mathiesen & Tostrups Sauge og taget i deres egne Skove.

Eidsvold. 46 Gaarde til Affætning, 125 til Huusbrug, 205 mangle enten ganske eller tildeels, men af disse have dog 77 Brugsret i Eidsvolds Almindingen. Af Kjøbmandslast er affat i Gjennemsnit 360 Tylter aarlig og desuden ere betydelige Masser Ved afhændede til Dampskibene Jernbarden og Dronningen.

Næs. 59 Gaarde til Affætning, 218 til Fornødenhed, 100 mangle. Sælges omtrent 1,000 Tylter aarlig.

Ullensager. 10 a 12 Gaarde til lidt Affætning, 130 til Fornødenhed, 56 mangle. Det bemærkes, at, ligesom forrige Gang, er Antallet af Matriculnummere ikke af de enkelte Brug opgivet.

Fedt. I Hovedsognet have 12 Gaarde Skov til Affætning, 36 til Huusbehov, 31 mangle. I Rehlingens Anner 5 til Salg, 16 til Huusbehov, 11 mangle.

Eneback. De fleste Gaarde have Skov til Huusbrug, ligesom Gaardene paa den østre Side af Øieren frembringe ikke ubetydeligt til Salgs; paa vestre Side af Øieren gives store og gode Skove, hvori aarlig er hugget omtrent 1780 Tylter Tømmer, der, efterat være opskaarne til Planker og Bord, afhændes til Christiania; af Ved afhændes aarlig 12 a 1300 Favne.

Skedsmoe og Nittedal. I Skedsmoe Hovedsogn have 14 Gaarde Skov til lidt Affætning; i Lorenskovens Anner og Nittedals Præstegjeld have samtlige til Huusbehov og de fleste til Affætning.

Sørum. De fleste Gaarde have til Huusbrug, 12 maa kjøbe.

Urskoug. 32 Gaarde have Skov til Salg, 25 til Huusbehov, 27 utilstrækkelig til Behovet. Af Saugtømmer affættes 840 Tylter til Frederikshalds Vasdrag og 100 Tylter til Glommens Vasdrag. Ved sælges ei udenfor Egnen, uden maaskee til Sørum.

Høland. Denne fortrinlige Skovbygd har store, værtrige Skove af Gran og især af Furu, hvorfra affættes aarlig omtrent 1300 Tylter Tømmer til Frederikshalds Vasdrag. De fleste Gaarde have Skov til Salg; Ved afhændes ikke udenfor Egnen, da Afstanden er for stor til nærmeste By, og de tilgrændsende Bygder have det Fornødne.

d. Fiskerie.

Saltvandsfiskeriet i Christianiafjorden er fremdeles for Kystbeboerne i Ager og Folloug Fogderie af megen Vigtighed, idet mange i Christianias Omegn, Størstedelen af Beboerne ved Bundefjorden, i Strandstedet Sandvigen og i Ladestederne Hvidsteen og Holen søge sin væsentligste Næring deri. Desto beklageligere er det, at den vigtigste Green heraf, Makrelfiskeriet, som i forrige Femaarsberetning ansloges til et aarligt Udbytte af 600,000 Stykker til en Værdie af 10,000 Spd., er i betydeligt Aftagende, hvilket især er skadeligt for de fattige Consumenter, da Fiskerne ved de høiere Priser paa Fisken gjerne holdes skadesløse. Denne Aftagning antages at komme af, at man fanger Makrellen med Drivgarn ude i Fjorden, medens den passerer indover, hvorved Stimene splittes og Fisken for en stor Deel vender om igjen, inden den naaer hen mod Grundene, hvor den fanges med Vad. Der er i den Anledning indgivet en Forestilling til det nu forsamlede Storthing med Forslag til Lov om Indskrænkning i Drivgarnsfiskeriet, der kun skulde tillades paa den Tid Fisken atter gaaer udover, hvilket har særdeles meget for sig.

Ferskvandsfiskeriet er i det hele Amt temmelig ubetydeligt, skjønt der er en Mængde fiskerige Indsøer og Elve.

e. Bjergværksdrift.

Angaaende de i Amtet værende Jernværker henvises til den medfølgende Tabel No. 3. I de sidste 2 a 3 Aar ere flere Skjærpesedler udfærdigede især til Martinus Bratlie paa Metalanviisninger i Eidsvold, ligesom han og har faaet Bevilling til Anlæg af en Smeltehytte, der dog

endnu ikke er opført. Gjenstanden for Driften er Sølv i Forening med Bly og Nikkel, den anvendte Arbeidsstyrke 12 Mand, men om Udfaldet vides endnu Intet. I Sitskogens Annex til Høland haves et ubetydeligt Klæbersteensbrud, i Asker endeel Kalksteensbrud og i Agers Præstegjeld en Mængde Steenbrud, hvoraf udvindes rød Granit af fortrinlig Godhed, der tilhugges i Christiania og deels forbruges til de betydelige Bygningsarbeider i denne By, deels udskibes; denne Drift udvides stadig. En ædlere Sort Granit har man i den senere Tid begyndt at bryde i Grefsenaasens sydligste Ende; denne Steen forædles i det paa Christiania Byes Grund anlagte Steensliberie Hjula, og giver et Porphyr, som synes fuldkommen at kunne maale sig med det bekjendte svenske. Paa Langøen i Næsoddens Præstegjeld haves en Cementfabrik, see Tabel No. 2 Litr. **K.** Teglbrænderierne drives fremdeles med Held og deres Antal er i stadig Tilvækst, see Tabel No. 2 Litr. **C**, hvorefter der gives 51 Teglværker, der med en Arbeidsstyrke af omtrent 450 Arbeidere producere 9,650,000 Stykker Steen.

f. Fabrik- og Haandværksdrift.

Af Tabel No. 2 vil erfares det Væsentligste, som under denne Post er at omhandle. Det er især i Ager, at Fabrikdriften er i en særdeles glædelig Opkomst; ikke mindre end 3 betydelige Bomuldsspinderier, (hvoraf de 2 vare paabegyndte i Slutningen af forrige Femaar, men endda ikke fuldførte og satte i Drift), 1 mechanisk Væverie, 1 mechanisk Værksted, 1 Lysestøberie, 1 Oliemølle og 1 Krudtmølle ere i Femaarets Løb anlagte, og 1 Papirmølle har undergaaet en betydelig Forbedring og Udvidelse. Den rette Sands for Fabrikdriften er vakt, og inden faie Tid ville vistnok de heldige Følger heraf saavel for Distrikt som for det hele Land vise sig. Uagtet de kostbareste Anlæg eies af Capitalister i Christiania, er dog Fordelen for Districtet selv ioinefaldende, naar bemærkes, at t. Ex. alene Nydalens Bomuldsspinderie udbetaler ikke mindre end 9 a 10,000 Spd. aarlig i Løn til over 100 Arbeidere og Steenstrups mechaniske Værksted 7,800 Spd. til omtrent 70 Arbeidere. Flere af Anlæggene ere endog fremkaldte blot af driftig Foretagelsesaand uden Driftscapital at begynde med og have ved fornuftig Oeconomie inden kort Tid gjort sine Eiere til velstaaende Mænd. Med Undtagelse af Kortfabrikken virke samtlige Anlæg med Held.

Haandværksdriften er fremdeles ringe, i Regelen kun til Districtets Behov.

g. Binæringer.

1) **Jagten** kan i Grunden ikke nævnes som Næringsgreen i dette Amt, da den saagodtsom udelukkende drives for Fornøielse og Mængden af Vildt intetsteds er stor. Harer og Fuglevildt synes i de sidste Aar at have aftaget, da de kolde Sommere have skadet Yngelen.

2) **Husfliden** er ringe, da Nærheden af Christiania bevirker, at Landmanden der for billig Priis indkjøber udenlandske Tøier og Varer. Den er dog i nogen Udvikling, da der nu ikke saa sjelden paa Torvet i Christiania falbydes Klædningsartikler, der ere tilvirkede af den qvindelige Deel af Bondestanden.

3) **Skibs- og Baadbyggeriet** er ligeledes kun af ringe Betydning; i afvigte Aar er i Næsoddens Præstegjeld et Fartøi sat paa Stabelen, der antages at ville maale 120 a 130 Commercelæster, ligesom i Asker 2de Fartøier ere byggede paa respective $11\frac{1}{2}$ og 3 Læster.

4) **Fragtfarten** paa Christianiafjorden er fremdeles ikke af synderlig Vigtighed og Udbyttet af Farten paa Mjøsen for Eidsvolds Baadeiere anslaaes nu kun til 530 Spd. aarlig.

5) **Landtransporten** er for Ager og Folloug Fogderie ikke af megen Betydenhed, da den meest indskrænker sig til Befordring af Malm og Kul til Bærums Værk, samt nogen Tømmerkjørsel fra Strømmen til Christiania. Paa Landets Grund i Nærheden af Christiania ernære Adskillige sig som Vognmænd, idet de eie et Par Heste, som de udleie til Skyds. I de to nordligste Fogderier er Kjørselen vistnok i Aftagende; men udgjør dog fremdeles en vigtig Deel af Landmandens Oeconomie. At denne skadelige Bedrift har aftaget kommer tildeels af, at den almindelige Mening paa enkelte Steder har vendt sig imod den, men fornemmelig af, at Kjørselspriserne have været ringere, saa at den har været mindre fristende; dette maa vistnok ansees for at være heldigt, da det vil gjøre Overgangen til det Forhold, der vil indtræde ved Jernbanens Anlæg noget mindre voldsom. Landtransportens Udstrækning vil bedst erfares af nedenstaaende specielle Opgaver for de enkelte Thinglage.

a) **Fedt.** Landtransporten ansees nødvendigere end tilforn, da Indvaanernes Indtægt af Tømmerflødning paa Øieren er aftagen siden Anskaffelsen af Dampskibet Kong Hakon. Indtægten ved begge Dele er ikke opgiven, men det antages, at omtrent Halvdelen af Thinglagets Indvaanere alene nære sig derved.

b) **Skedsmoe og Rittedal.** Kjørselen

er meget aftagen og indbringer langtfra de 25,000 Spd., som ere opgivne i forrige Beretning.

c) Enebak. Fortjenesten antages at være, som i forrige Beretning opgivet, omtrent 2,500 Spd.

d) Sørum. Fortjenesten udgjør omtrent 2,000 Spd. (Efter forrige Beretning 4,500 Spd.).

e) Urskoug. Omtrent 1,500 Spd. (Efter forrige Beretning 2,000 Spd.),

f) Høland. Fortjenesten er ringe, da kun faa af Thinglagets Indvaanere befatte sig dermed og den almindelige Opinion skal være imod denne Vedrift.

Den almindelige Betaling for Hest og Mand er i Nedre Romeriges Fogderie 60 ß. daglig om Vinteren, mindre om Sommeren. For Øvre Romeriges Fogderie er Forholdet opgivet saaledes:

g) Gjerdrum. Som efter forrige Beretning, men da Kjørselspriserne have været omtrent $^1/_5$ ringere, maa Udbyttet nedslaaes fra 3,100 Spd. til 2,480 Spd.

h) Nannestad. Mindre Kjørsel, Dagløn pr. Hest 48 ß., aarligt Udbytte 3,000 Spd. (Forhen 7,000 Spd.).

i) Hurdalen. Tømmerkjørselen er betydeligt aftagen, da Saugbrugsdriften for Hrr. Mathiesen & Tostrup concentreredes til Rustad Brug. Til Driften fra Bruget til Oplagsstedet benyttes kun 30 Heste i 3 Uger a 48 ß. pr. Hest daglig, altsaa 236 Spd.; Transport fra Hurdals Værk til Christiania 200 Heste i 4 Døgn a 30 ß. pr. Døgn 200 Spd. Anden Transport med 70 Heste i $4^1/_2$ Døgn a 42 ß. 110 Spd. Heri er Kjørsel af hugget Tømmer til Vanddragene ikke indbefattet. Udbyttet tilsammen udgjør altsaa 546 Spd. (Forhen omtrent 4,200 Spd.).

k) Eidsvold. Landtransporten indbringer med en Dagløn a 48 ß. pr. Hest 28,800 Spd. (Forhen 32,000 Spd.)

l) Næs og Ullensager. Som efter forrige Beretning, men da Kjørselspriserne have været omtrent $^1/_5$ ringere, maa Udbyttet nedslaaes fra 2,600 Spd. og 12,000 Spd. til 2,080 og 9,600 Spd. aarlig. Udbyttet for begge Fogderier, der efter forrige Beretning udgjorde 50,000 Spd. for Nedre og 60,000 Spd. for Øvre Romerige, kan altsaa nu ikke ansættes høiere end til noget over 30,000 Spd. for det Førstes og 46,500 Spd. for det Sidstes Vedkommende.

6) Handelsforholdene ere som i forrige Beretning opgivet. I Øvre Romeriges Fogderie opkjøbes Korn og Høe af dem, som paatage sig Leverancen heraf til Cavallerierercitien paa Gardemoen; i Fogderiet er Brændevinstilvirkning ophørt, saavel i Hurdalen, som ved et i Ullensager i 1846, 47 og 48 drevet Brænderie, hvorfor ingen Afsætning til samme nu haves.

h. Om Amtets Tilstand i Almindelighed.

Til Oplysning herom medfølge Tabel No. 4 og 5 om thinglæste og aflæste Pantehæftelser og Tabel No. 6 om afhændede faste Eiendomme. Tabel No. 10 viser Bygdemagasinernes Status ved Udgangen af 1850, hvoraf vil sees, at i Femaarets Løb er der i Ager og Follouq Fogderie oprettet 3 nye, nemlig i Froen, Soner og Garder, medens i Nedre Romerige de i forrige Beretning omhandlede ere ophævede eller nedlagte paa Løkens nær. Af Tabel No. 8 viser det sig, at Længden af Districtets offentlige Veie nu udgjør omtrent 33 Mile Hovedvei og $99^1/_{10}$ Miil Bygdevei (efter forrige Beretning $31^3/_4$ og $97^1/_2$ Miil); desuden er i Enebak oparbeidet 2 nye Bygdeveie, men som endnu ikke ere opmaalte, hvorfor deres Længde ikke kan opgives. Af nye anlagte Veie mærkes især det vigtige Chausseeanlæg fra Christiania til Hiabro.

Lønnen for Tjenestefolk og Daglønnere er opgivet saaledes:

I Ager og Follouq Fogderie:
For en Tjenestekarl 20—30 Spd. aarlig,
" " Tjenestepige 10—15 Spd. —
" " Daglønner 24 a 36 ß. daglig om Sommeren og 20 a 28 ß. om Vinteren paa egen Kost eller forholdsviis mindre med Kost.

I Nedre Romerige:
For en Tjenestekarl 15—25 Spd. aarlig, eller 6—10 Spd. samt Klæder.
For en Tjenestepige 9—14 Spd. eller 3—4 Spd. og Tøi, Uld og Liin til Klæder.
For en Daglønner om Sommeren 24 ß. uden eller 12 ß. med Kost, om Vinteren 16 a 20 ß. uden eller 8 ß. med Kost.

I Øvre Romerige:
For en Tjenestekarl 15—25 Spd. aarlig,
" " Tjenestepige 8—12 Spd. —
" " Daglønner om Sommeren 10 a 12 ß. med eller 24 a 30 ß. uden Kost, om Vinteren 8 ß. med eller 20 a 24 ß. uden Kost.

Tabel No. 9 over Sparebankernes Status ved Udgangen af 1850 viser, at der i Øvre og Nedre Romerige gives 9 Sparebanker, hvoraf de 7 ere oprettede i Femaarets Løb. Om de i forrige Beretning omtalte for Agers Sogn og Follouqs Sorenskriverie er ingen Oplysning indkommen.

Den i forrige Beretning omhandlede private Brandassuranceindretning i Næs Præstegjeld paa Øvre Romerige er i afvigte Aar ved Interessen-

ternes Overeenskomst ophævet. Der findes altsaa nu i Amtet kun 1 privat Brandassuranceindretning, nemlig Agershuus Amts Brandassuranceforening, hvis Beholdning ved Udgangen af 1850 udgjorde 2,446 Spd. 74⅕ ß. og de assurerede Bygningers Værdie 544,900 Spd.

Af Tabel No. 7 over afholdte Executioner og Udpantningsforretninger sees det, at disse, som i forrige Femaar vare i stadigt Aftagende, fra 4,999 i 1841 til 3862 i 1845, have i Aarene 1846 til 1850 beløbet sig til respective 3,215, 3,287, 4,105, 3,818, 4,481. Medens de altsaa i Periodens første Halvdeel fremdeles aftoge i Antal, ere de i dens sidste Halvdeel paa Grund af de uheldige Conjuncturer, der vare en Følge af de europæiske Uroligheder, igjen betydeligt stegne uden dog paa langt nær at have naaet det Antal, de udgjorde i 1841, og da Forholdene nu igjen ere gunstigere, kan det ventes at de atter ville blive sjeldnere. Hvorvidt Amtet i de sidste fem Aar er gaaet frem eller tilbage i oeconomisk Velvære, beroer tildeels paa de forskjellige Næringsveie; saaledes indberetter Fogden i Øvre Romerige, at Velstanden i Gjerdrum, Eidsvold og Næs er gaaen tilbage, da Landtransporten har været mindre vel betalt, Trælastdriften givet ringere Udbytte, Potetavlen er aftagen og finder mindre fordeelagtig Afsætning, ligesom den derved opstaaede Trang til Pengelaan har maattet tilfredsstilles paa haarde Vilkaar. Derimod antages Nannestad og Ullensager at have gjort ikke ubetydelige Fremskridt i oeconomisk Velvære, hvilket ogsaa skjønnes deraf, at i det hele Femaar i Nannestad ikke er holdt mere end 8 a 10 Executioner for ubetydelige Beløb, ligesom Ingen i dette Præstegjeld har benyttet Statslaanet af 1848. Gunstigst lyder Beretningen fra Fogden i Ager og Folloug, der gaaer ud paa, at Districtets Tilstand i de forløbne 5 Aar er ikke ubetydelig forbedret. Vistnok er der afholdt tilsammen 10,669 Executions- og Udpantningsforretninger, men herved bemærkes, at Antallet af Udpantninger, der ere afholdte deels for Brændevinsafgift, deels for Skatter, er blevet saa stort mere paa Grund af Mangel paa Fremførd hos Bønderne til at afgjøre sine Udredsler paa Thinget, end formedelst virkelig Pengemangel. Executionerne have for største Delen rammet Debitorer, som deels ved ubesindige og feilslagne Speculationer, deels ved umodige Aagerlaan ere blevne uvederhæftige. Afgangen til Arbeide er i det Hele bleven lettere, deels paa Grund af de forskjellige Næringsveies, især Fabrikdriftens, stærke Udvikling, deels ved betydelige offentlige Veianlæg. Som Følge af, at Fogderiets oeconomiske Kaar ere forbedrede, har ogsaa Almuens Oplysning og Sædelighed tiltaget. Almueskolerne besøges godt, Brændevinsdrik er fremdeles i jevnt Aftagende med Undtagelse af de til Christiania nærmest stødende Strøg, hvor den snarere synes at være i Tiltagende. For det egentlige Landdistrict er der kun 5 privilegerede Brænderier, og Forbrydelser mod Brændevinslovgivningen blive alt færre og færre; dog er der en Uskik, som det falder vanskeligt at faae udryddet, nemlig den Drik og Commers, som paa Landet jevnlig forenes med Auctioner; men hvor nogen ulovlig Trafik ved saadanne Leiligheder opdages, forfølges den med Strenghed, og Fogden har det bedste Haab, at de heldige Virkninger heraf ikke længe ville udeblive. Antallet af Justits- og offentlige Politisager har jevnt aftaget; de udgjorde i Aarene 1846—50 respective 129, 118, 93, 92, 80; af de i 1850 anlagte, angik 18 Overfald paa sagesløs Mand og 10 vare offentlige Politisager. I det Hele taget kan Amtet saaledes ikke negtes at have gjort ikke ubetydelige Fremskridt ogsaa i det forløbne Femaar.

Til Nordamerika ere udvandrede: fra Ullensager 1, fra Nannestad 8 Personer i 2 Familier, fra Hurdalen i 1846: 1, 1848: 5, 1849: 6, 1850: 7 Personer.

B. Angaaende Kjøbstaden Drøbak, samt Ladestederne Soon, Hølen og Hvidsteen.

1. Drøbak.

a. **Handel.** Handelen har i det forløbne Femaar udvidet sig noget, skjønt ubetydeligt, da deels flere Arbeidere med Familier have bosat sig i Byen, deels det ikke ubetydelige Antal Arbeidere paa Kaholmen have bidraget til en forøget Rørelse. Detailhandlernes Antal har derfor noget forøget sig, og deres Forfatning er taalelig.

b. **Skibsfarten.** Af hosfølgende Fortegnelse fra Drøbaks Toldkammer erfares, hvorledes Udskibningen har været i de sidste 5 Aar, samt at Skibenes Læstedrægtighed er forøget med 800 Commercelæster; imidlertid bemærkes, at det opførte Skib Petrus, paa 168 Læster, forliste afvigte December Maaned.

c. **Fiskeriet,** der forhen har udgjort en stor Deel af den fattige Classes hovedsagelige Næring, har Aar for Aar aftaget, især Makrelfiskeriet, hvorfor Mange have maattet opgive

denne Næringsgreen og forsøge Dagarbeide paa Lastetomterne og Kaholmen.

d) **Haandværksdriften** staaer omtrent paa samme Standpunct som efter forrige Beretning. De mange Skræddere og Skomagere, der tye hid for at vinde Borgerskab, slaae sig saa kummerlig igjennem, at Flere have maattet søge til andre Kjøbstæder.

e) **Tilstanden i Almindelighed.** Sees nu hen til de betydelige Communeudgifter (omtrent 2,000 Spd. aarlig) og til at de skattepligtige Borgeres Antal ved sidste Ligning kun udgjorde 165, maa det erkjendes, at Byen i Forhold til sine Kræfter har store Byrder at bære. Den er i det forløbne Femaar snarere gaaen tilbage end fremad i oeconomisk Velvære, og naar undtages et Par Borgere, er Tilstanden i det Hele kun maadelig.

I afvigte Aar have for første Gang 5 ugifte Personer udvandret til Amerika.

1. Fortegnelse
over Drøbaks næringsdrivende Borgere samt Haandværkere.

Kjøbmænd og Handelsborgere samt Enker med Handelsret: 21, (hvoraf 4 drive Udskibning med Trælast), Skipperborgere 13, Skomagermestere 6, Snedkermestere 5, Skræddermestere 3, Smede 2, Malere 2, Farver 1, Muurmester 1, Uhrmager og Guldsmed 1.

2. Fortegnelse
over den af Handlende i Drøbaks By udskibede Trælast i Aarene 1846—1850.

Aar.	Til Storbritanien og Irland.	Til Holland.	Til den danske Stat.	Til Frankrig.	Til Hannover.	Tilsammen.
1846	1154½	1302½	10	78½	=	2545½
1847	1321½	1550½	15	=	=	2887
1848	1430	1998	134¼	=	=	3562¼
1849	774	2113½	76	=	21	2984½
1850	845	2098½	84	=	=	3027½

Desuden afskibet til London: 1849: 213½ Commercelæst Jis i 2 Ladninger.
1850: 117 — — i 1 Do.

3. Fortegnelse
over de af Drøbaks Indvaanere tilkjøbte Fartøier i de sidste 5 Aar: 1846—1850.

Takling.	Navn.	Drægtighed i Commercelæster.
Skib	Haabet . . .	296½
Do.	Victoria . . .	181½
Do.	Petrus . . .	168
Brig	Thilda . . .	100½
Do.	Njord	85
Skonnert . . .	Georg Washington	65
Jagt	Ræven . . .	13½
	Tilsammen	910
Herfra afgaaer det	bortsolgte:	
Skib	Den norske Bonde	110
	Igjen	800

2. Soon, Hølen og Hvidsteen.

a) **Handelen** i disse Ladesteder har i de sidste Aar taget et raskere Opsving, hvilket især i meget høi Grad gjælder om Hølen, der i det Hele er i stærk Opkomst, hvorfor ogsaa Formuesforfatningen har forbedret sig særdeles mærkeligen. Til England, Holland, Frankrige og Danmark udføres en Deel Trælast, meest i uforædlet Stand, og fra de samme Lande indføres fornemmelig Korn og Colonialvarer; forøvrigt bestaaer Handelsvirksomheden, naar undtages nogen Fart paa de nærmeste indenrigske Steder, mest i Samhandel med Bygderne Vestbye, Haabel, Vaaler, Spydeberg og tildeels Aas.

b) **Skibsfart.** I Soon ere 5 Fartøier hjemmehørende og i Hvidsteen skal en der boende Skipper for en Tid siden have kjøbt et Fartøi, saa at nu 7 Skibe høre hjemme der paa Stedet, hvilke beskjæftiges i disse Ladesteders Fart paa Udlandet.

c) **Haandværksdriften** staaer paa det samme lave Standpunct, som efter forrige Beretning og fortjener neppe at omtales. Haandværkerne arbeide kun efter Bestilling for Stedernes Indvaanere og omboende Almuesmænd og have intet Arbeide paa Oplag.

d) **Fabrikdrift.** Den i Soon værende Tobaksfabrik har i de sidste 5 Aar ikke været dreven, uden dog egentlig at være nedlagt. I Hølen drives 6 privilegerede Saugbrug, ligesom her findes et 7de, som ikke har været drevet i de sidste 20 a 30 Aar; desuden 2 Kornmøller. Disse Saug- og Møllebrug kunne, af Mangel paa tilstrækkelig Vandmasse, ikke være i stadig Drift; men henhøre til de saakaldte Vandslombrug. I Hvidsteen er 1 Saugbrug.

Fortegnelse
over de i Ladestederne Soon, Hølen og Hvidsteen værende Fabrikker, Manufacturer og Industrianlæg.

Af hvad Art.	Antal.	Arbeidsstyrke.	Mængden af det tilvirkede Product.	Anmærkninger.
1. Soon:				
Tobaksspinderie . .	1	=	= =	har i de sidste 5 Aar ikke været drevet.
2. Hølen:				
Kornmøller	2	2 Arbeidere	300 Tdr. Sammaling og 250 Tdr. Sigtning ved hver.	
Saugbrug	7	6 Mestere og 6 Drenge	Omtrent 30,000 Bord	Om den Skjørsel, hvortil Brugene ere ansatte kan ingen fyldestgjørende Oplysning gives, tildeels fordi endeel af Saugbrugseierne ikke ere i Besiddelse af de i sin Tid afholdte Skjønsforretninger. 1 Saugbrug i Hølen er ikke i Drift.
3. Hvidsteen:				
Saugbrug	1	1 Mester og 1 Dreng	6 a 800 Bord.	

Fortegnelse

over de i Ladestederne Soon, Høien og Hvidsteen værende næringsdrivende Borgere og skatteydende Indvaanere ved Udgangen af 1850.

Handlende.			Haandværkere.					Skippere.		Skatteydende Personers Antal.
Slags.	Antal.	Deres ved Handelen ansatte Betjente.	Slags.	Antal. I Laug.	Antal. Udenfor Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Bosatte i Ladestedet.	Udenfor Ladestedet.	
1. Soon:										
Detailhandlere .	6	2	Skræddere	=	=	1	=	4	2	110
			Skomagere	=	=	2	=			
			Snedkere	=	=	4	1			
			Smede	=	=	3	1			
2. Høien:										
Detailhandlere . .	7	6	Skræddere	=	=	2	2	=	=	80
Brændeviinshandlere	1	=	Skomagere	=	=	4	2			
			Snedkere	=	1	5	4			
			Smede	=	=	3	=			
			Blikkenslagere . . .	=	1	=	1			
			Garvere	=	3	=	2			
			Farvere	=	1	=	2			
			Hattemagere	=	1	=	=			
3. Hvidsteen:										
Detailhandlere . .	3	=	Smede	=	=	1	=	8	=	26
			Garvere	=	2	=	2			

Agershuus Amt den 15de April 1851.

underdanigst
C. Morgenstjerne.

C.

Smaalenenes Amt.

Indberetning

om den oeconomiske Tilstand m. V. i Smaalenenes Amt ved Udgangen af Aaret 1850, afgiven ifølge de kongelige naadigste Resolutioner af 11te October 1825, 10de September 1827, 23de December 1839 og 6te Mai 1840.

A. For Landdistricternes Vedkommende.

a. Jordbruget.

Uagtet man til Bedømmelsen af de Fremskridt, denne Smaalenenes Amts vigtigste Næringsgreen har gjort i de sidst forløbne 5 Aar, savner de væsentlige Kilder, som Folketællingen i 1845 havde gjort tilgjængelige ved forrige Femaarsberetning, og uagtet man for ethvert Tidsrum, hvori ingen saadan Folketælling foregaaer, navnligen savner de Materialier til en paalidelig Oversigt over Jordbrugets Tilstand, som hentes fra Opgaver over Udsæd og Avling, om Forholdet mellem Ager og England, samt mellem det opdyrkede Land og Creaturholdet, efterlader dog de modtagne Beretninger, i Forbindelse med den directe Erfaring, Amtet derom har, ingen Tvivl om, at Jordbruget ogsaa i sidst forløbne 5 Aar, er gaaet fremad. De alvorlige Bestræbelser i denne Retning, som i Almindelighed just i de sidste Aar have gjort sig gjældende her i Landet, ikke mindre gjennem offentlige Foranstaltninger, end i den private Virksomhed, maa naturligviis have udøvet en mærkelig Indflydelse paa Forholdene i Smaalenenes Amt, hvor denne Næringsvei er af en saa gjennemgribende Vigtighed. Ligesom allerede forhen i dette Amt de større Eiendomsbesidderes Exempel, i Forbindelse med den stigende Dannelse hos Jordbrugerne i Almindelighed, havde vakt Sandsen for Tilegnelsen af den nyere Tids Fremskridt i Jordbruget, saaledes har denne Sands i senere Aar havt saameget lettere for at finde Indgang efterhaanden som Kundskaben om disse Fremskridt er bleven mere og mere udbredt blandt Almuerne, navnligen ved den i Foraaret 1847 paa Gaarden Lundestad ved Frederikshald for dette Amt oprettede Landbrugsskoles Virksomhed. Foruden at denne ved det umiddelbart givne Exempel paa en vel indrettet Gaardsdrift har bevirket et forbedret Jordbrug hos Almuerne i Skolens nærmeste Omegn, maa det for en meget væsentlig Deel tilskrives de fra Skolen allerede udgaaede Elever — 24 i Tallet — at Bekjendtskabet til den nyere Tids Forbedringer og til Brugen af forbedrede Redskaber til Jordens Dyrkning er bleven almindelig udbredt. Disse Elever, der paa faa Undtagelser nær alle selv tilhøre Bondeclassen, have nemlig enten overtaget Driften af dem selv eller deres Forældre tilhørende Jordbrug, eller ere blevne Bestyrere, tildeels af større Eiendomme i Amtet, og de have saaledes baade ved directe Veiledning og ved Exemplet kunnet virke fordeelagtigt, ikke alene for de Eiendomme, hvis Bestyrelse er dem overdragen, men tillige i Omkredsen af det District, hvori deres Virksomhed er bleven bekjendt og udbredt. Skolens Tilværelse har ogsaa givet Anledning til, at adskillige yngre Mænd udenfor Bondeclassen, gjennem

privat Veiledning af Skolens Bestyrer og Lærere, have erhvervet Kundskab i Jordbruget. En som Lærer ved Skolen tidligere ansat Mand har med Understøttelse af Landhusholdningsselskabet, — der i senere Aar er kommet i fornyet Virksomhed, tæller mange Medlemmer, og ved den derved vundne Kraft har kunnet føie flere gavnlige Foranstaltninger, — foretaget Reiser omkring i alle Amtets Præstegjelde, , og under gjentagne Ophold der til forskjellige Tider af Aaret bidraget til at gjøre Fordelene ved den nyere Dyrkningsmaade indlysende og meddele Veiledning i Forfærdigelsen og Brugen af de dertil hørende Redskaber, der fra Skolens Værksteder ere udbredte i større Omfang.

At derhos Anerkjendelsen af det Gavnlige i Landbrugsskolens Virksomhed er bleven mere almindelig, viser sig ikke blot deri, at til det nærværende Cursus flere Elever ere anmeldte, end Skolen efter det fastsatte allerede temmelig høie Maximum af 16 kunde optage, men ogsaa i de hyppigere Besøg, som ældre Landbrugere tildeels fra fjernere liggende Districter gjøre paa Landbrugsskolens Sæde, Lundestad, for at blive nærmere bekjendte med Resultaterne af den der befulgte Dyrkningsmaade og anstillede Forsøg.

For Smaalenenes Amt gjælder, som maaskee for vort Land i Almindelighed, den Erfarings-Sætning, at de mindre Eiendomme forholdsviis give et bedre Udbytte end de større, og at vore Forholdes Natur i det Hele gjør det mindre ønskeligt for Jordbrugets Fremgang, at store Ansamlinger af Jordeiendomme underlægges Enkeltmands Raadighed, idet nemlig den over en altfor vid Strækning adspredte Beliggenhed bliver til Hinder for at Eiendommenes Drift under een Bestyrer kan bringes til den Fuldkommenhed, som man ved et mere indskrænket og concentreret Brug vil see sig i Stand til at opnaae. Det maa saaledes uden Tvivl ansees som en Vinding for Amtets Jordbrug, at i de sidst forløbne 5 Aar et Par af de forhenværende adelige Sædegaarde ere fraskilte det underliggende Bondergods, eller at de saakaldte Hoverigaarde ere overgaaede til Selveiergods. Dette er forstørstedelen Tilfældet med Bondergodset under Tomb i Raade og for det Hele med samme Gods under Evie i Rygge. Saalænge dette Gods i Fortiden mod en engang for alle erlagt Bygselsum bortfæstedes til Leilændingen paa hans og Kones Levetid, kunde et saadant Forhold maaskee uden synlig Skade for Eiendommen finde Sted; men efterhaanden som i senere Tid disse Bygselmænd afgik, forandredes Maaden at bortsætte Bonder-Godset derhen, at Contracter kun bleve indgaaede paa Aaremaal, det vil sige, at den, hvem et Jordbrug overdroges, var forpligtet igjen at fraflytte samme, naar han af Eieren blev opsagt. Usikkerheden i en saadan Contrahents Stilling i Forbindelse med den til Contracten forøvrigt knyttede Forpligtelse at forrette Arbeide med Heste og Folk paa Hovedgaarden, foranledigede selvfølgelig, at han maatte forsømme, og i det Hele taget, at han misbrugte den Jord, han havde leiet.

Naar man saaledes anseer det gavnligt for Jordbruget i Smaalenenes Amt, at de store Sædegaarde ere blevne udstykkede, eller rettere, at de samme underliggende Bondergaarde forstørstedelen ere overgaaede til Selveiergods, maa dette dog ingenlunde forstaaes som nogen Anbefaling af Eiendommenes Udparcelleren i Almindelighed. Hvad der med Hensyn til denne Udparcelleren i forrige Femaarsberetning er anført, gjælder hovedsagelig ogsaa det Tidsrum, nærværende Beretning omfatter, uden at det dog, efter de derom indkomne Forklaringer, kan antages, at disse Udstykninger i dette Tidsrum ere hyppigere end forhen, eller at de i nogen betænkelig Grad ere tiltagne.

Det samlede Antal af Jordbrug i Amtsdistrictet udgjorde ved Udgangen af 1845 6,133 og ved Udgangen af 1850 efter medfølgende Tabel Nr. 1. 6,664, altsaa er Antallet i Femaaret foroget med 531, hvilken Forøgelse, i Forhold til den stadigen tiltagende Folkemængde, ikke kan ansees saa stor, at Frygten for altfor overdreven Udparcelleren af Eiendommene for dette Amts Vedkommende derved yderligere bør kunne næres. Efter de modtagne Beretninger i sidstnævnte Hensende skal man til nærmere Oplysning om Forholdet meddele følgende Oversigt:

I Femaars-Perioden har Antallet i de forskjellige Thinglage af Skyldsætningsforretninger været:

1.	I Aremarks Thinglag . .	45.	
2.	= Id do. . .	38.	
3.	= Berg do. . .	25.	
4.	= Skeberg do. . .	27.	
5.	= Borge do. . .	15.	
6.	= Hvaloerne do. . .	46.	
	Altsaa i Ide og Marker Fogderie =		196.
7.	I Haabol Thinglag . . .	17.	
8.	= Waaler og Svindal do. .	12.	
9.	= Rygge og Moss Landsogn do.	22.	
10.	= Raade do.	35.	
	Lateris	86.	196.

	Transport	86.	196.
11.	I Thune og Glemminge do.	57.	
12.	= Onsø do.	16.	
	Altsaa i Moss Fogderie =		159.
13.	= Rødenæs Thinglag. . .	38.	
14.	= Rakkestad do.	70.	
15.	= Eidsberg do.	60.	
16.	= Skibtvedt do.	33.	
17.	= Spydeberg do..	27.	
18.	= Askim do.	19.	
19.	= Trygstad do.	42.	
	Altsaa i Rakkestads Fogderie =		289.
	Tilsammen		644.
	naar herfra trækkes det anførte forøgede Antal af Jordbrug		531.

viser det sig altsaa, at 113 Jordbrug i dette Tidsrum igjen ved Sammenføining ere udgaaede af Mandtallene som særskilte Skatte-Nummere.

Smaalenenes Amt har i dets forskjellige Districter endnu en Mængde større Eiendomme, og Bibeholdelsen af disse ansees af største Vigtighed for Jordbruget. Det er til disse større Eiendommes Indkjøb og Drift Capitalisten og den videnskabeligt dannede Jordbruger bor kunne anvende sin Formue og sine Indsigter; fra disse mere formuende og indsigtsfulde Jordbrugere udgaaer Exemplet, og med Bibeholdelsen af disse større Eiendomme bevares tillige det Middel til Paavirkning i saadan Retning, som maaskee til alle Tider vil blive fornødent for Jordbrugets stadige Fremme.

Ligesom Smaalenenes Amt som anført i denne Henseende har rigere Kilder til Paavirkning end de fleste af Landets øvrige Amtsdistricter, saaledes har det været en sand Tilfredsstillelse at erfare, hvorledes Kundskaben om en Eiendoms rette Drift fra disse de større og mere indsigtsfulde Eiendomsbesiddere i senere Tid er udgaaet. De geistlige Embedsgaarde, der her i Amtet udgjøre en saa betydelig Deel af hvert enkelt Præstegjelds Jordegods, og som i senere Aar næsten overalt i en ganske mærkelig Grad ere forbedrede, deres Drift har i berørte Henseende tillige virket yderst fordeelagtigt.

Til Støtte for Amtets Formening om at Udparcelleringen af Eiendommene til en vis Grad efter vore Forholdes Natur maa antages at have virket til Gavn for Jordbrugets Fremskridt, skal man tillade sig at henvise til, at selv vor senere Lovgivning synes at have erkjendt dette, idet Loven om Odels- og Aasædesretten, uagtet den tilsigter at bevare Eiendoms-Udstrækningen, dog tilsteder den odelsberettigede Eier at dele den Eiendom, som han finder kan ernære flere Familier, mellem sine Børn, saaledes at enhver af disse bliver odelsberettiget til den Deel, han ved Delingen erholder. Lovgivningen indeholder her en Tilskyndelse til Udparcelleringer, der forresten kun yderst sjeldent vides at være benyttet, og som lettelig i Anvendelsen vilde have skadelige Følger, eftersom Rettigheden er afhængig af Enkeltmands eensidige Bedømmelse og deraf Misbrug hyppig vilde kunne opstaae; at forresten Odelen fremdeles har virket og virker skadelig paa Jordbruget og hovedsagelig paa Skovdriften, er det formeentlig tilstrækkeligt her kun i Forbigaaende at berøre.

I Forbindelse med disse Bemærkninger om Udparcelleringen af Eiendomme bør endvidere ikke lades uberørt en anden Virkning til Fordeel for Jordbruget, som den formenes at have havt derved, at Huusmandsstanden er bleven formindsket. Det vilde maaskee føre for langt fra nærværende Beretnings egentlige Øiemed at gaae videre i Detail med Undersøgelserne i denne Retning, saamegetmere som Amtet har havt Anledning til derom specielt at give Forklaring, men det kan dog, naar Jordbrugets Fremskridt omhandles, være af Interesse noget nærmere at betragte, hvorledes disse i senere Tid have virket paa denne Deel af Jordbrugerstanden.

Som Følge af den i dette Amt værende Mængde af større Eiendomme har Huusmandsstanden været af stor Betydning; thi disse Eiendomme have ikke kunnet, og kunne tildeels endnu ikke, drives uden ved Hjælp af Huusmænd, som tilligemed deres Familier afgive en til stadig Disposition paaregnelig Arbeidskraft. Som Følge af den Maade, paa hvilken Lovgivningen har tilsigtet at beskjærme disse Huusmænd have de i Fortiden i høi Grad bidraget til at fremme Jordbrugets Opkomst derved, at en Mængde Nyland ved dem er bleven oparbeidet, men eftersom Tvivl har reist sig om Hensigtsmæssigheden af videre Fremadgaaen hermed — hvorom mere senere — bliver Nytten af disse Jordbrugere tillige mere og mere tvivlsom. Huusmandspladsene overdrages nu sjeldent anderledes end paa Aaremaal, og Virkningen heraf bliver selvfølgelig, at den dertil udlagte Jord misbruges og i den Grad udarmes, at Værdien af saadan Jord bliver mindre end om den havde henligget som Ødemark. Eftersom Jordeiendommene ere blevne mindre, er imidlertid ogsaa Antallet af Huusmænd bleven indskrænket, og en Mængde saadanne Huusmandspladse, der ere

blevne unødvendige til Hovedeiendommenes Drift, ere fraſolgte diſſe, og ſaaledes overgaaede til Selveiergods.

Af de Retninger, hvori Reſultaterne af den ſtedfundne Fremgang hovedſagelig ſkulde viſe ſig, og ſom derfor ogſaa ere ſærſkilt udhævede i den kongelige Reſolution af 23de December 1839, nemlig Opbrydning af nyt Land og forbedret Brug af det der allerede haves opdyrket, maa det viſnok erkjendes, at den Sidſtnævnte efter Forholdenes nærværende Beſkaffenhed i dette Diſtrict er den vigtigſte, idet der nemlig efter det Standpunct, hvorpaa Jordbruget befinder ſig, maa lægges ſtørre Vegt paa, at det allerede opdyrkede Land gjøres ſaa frugtbringende ſom muligt, end at Udſtrækningen deraf udvides. Som i forrige Femaarsberetning anført, er Hovedfeilen i vort Jordbrug, at al den de reſpective Eiendomme tilliggende opdyrkede Jord ikke er indtaget i ordentligt Sædſkifte; at en betydelig Deel deraf aldrig hævdes, men kun vexelviis benyttes til Havreſæd og til Havnegang. Den naturlige Rigdom, forhen ubrugt Jord indeholder, burde derfor benyttes til, efterſom den blev opdyrket, at forege Forraadet af Foder og dermed forege Tilgangen af Gjødning, for at ved Hjælp deraf de udmavrede Havremarker efterhaanden kunde blive indtagne i Sædſkifte. Dette er derimod ſædvanligviis ikke Tilfældet med Brugen af Nylandet. De ſtore Havreafgrøder, dette i de førſte Aar giver, er ſaa lokkende, at ſelv dette Nyland ſom oftеſt derved udmavres og Opdyrkningen deraf bidrager til at forege iſtedfor at formindſke Arealet af den udmavrede, eller, ſom det i Bondeſproget kaldes, udpidſkede Jord. Amtet troer ſaaledes ikke for Tiden at kunne anſee Optagelſen af Nyland ſom noget ønſkeligt Foretagende til Jordbrugets Fremſkridt i Almindelighed. Herved tages naturligviis ikke Hensyn til den nærmeſte Omegn af Kjøbſtæderne, hvor den lettere Adgang til Producternes Affætning, ſaavelſom til at erholde Arbeidshjælp og Gjødning giver paa engang baade Opfordring og Midler til at drive paa Jordbrugets Forbedring ſamtidigt i begge de anførte Retninger, ligeſaalidt ſom man her har for Øie de enkelte Skovdiſtricter i Amtet, hvor Jordbrug tidligere kun har været drevet i altfor lidet Omfang, og hvor altſaa dets Udvidelſe ved Siden af Skovdriftens Aftagen er begrundet i Forholdenes naturlige Gang. Men for den langt overveiende Deel af Amtets Landdiſtrict, hvor Agerbruget allerede længe er drevet i en betydelig Udſtrækning og under almindelige Betingelſer, er det kun at man formener, at Optagelſen af Jord i noget ſtørre Omfang ſnarere bliver til Skade end til Gavn for Jordbruget, idet man, ved at fordele Arbeidskraften og Gjødningen over et ſaameget ſtørre Areal, ſvækker Productionsevnen hos den forhen i Brug havende Jord, ſoafremt der ikke med Hensyn til dennes Dyrkningsmaade har kunnet foretages væſentlige Forbedringer.

Kan man nu kun betingelſesviis fra Størrelſen af det i et givet Tidsrum optagne Nyland ſlutte ſig til Jordbrugets Fremgang i det Hele, er det paa den anden Side ligeſaa viſt, at dette Moment maa faae deſto ſtørre Betydning jo mere det kan udvikle ſig ved Siden af og i Forbindelſe med en forbedret Dyrkningsmaade. Uagtet den rette Anvendelſe af Nylandet, ſom anført, ikke i Almindelighed kan anſees at have gjennemtrængt vore Jordbrugere, er det dog tilfredsſtillende at erfare, hvorledes hos de ſtørre og mere indſigtsfulde Jordbrugere i Amtet, fra hvem Exemplet i ſaa Henſeende udgaaer, Virkſomheden i de ſidſte Aar i langt høiere Grad end forhen har været rettet paa ved Surrogater for Gjødning at forbedre den allerede under Dyrkning værende Jord, medens Optagningen af Nylandet, der i nærværende Tidsrum er angivet omtrentlig ligt med de foregaaende 5 Aar, nemlig 14,000 Maal, hovedſagelig maa anſees foretaget paa diſſe ſtørre Eiendomme, og foretaget paa en ſaadan Maade, at Tilgangen paa Gjødningsmidler til den hidtil uhævdede Jord derved er bleven forøget.

Det er denne Forøgelſe af Tilgang paa Gjødningsmidler, hvorpaa Opmærkſomheden i Almindelighed maa anſees at være vakt, og Forbedringen i Diſtrictets Jordbrug at være indtraadt. Allerede i forrige Oyingvennium havde her i Diſtrictet været anſtillet Underſøgelſer efter Mergel og Forſøg paa Mergelens Anvendelſe været gjorte; noget ſynderlig væſentlige Reſultater af denne den ſaakaldede Mergling ere dog ikke ſporede, maaſkee hovedſagelig fordi Mergelen hos os ikke findes i ſaadan Mængde og ſaaledes beliggende, at Benyttelſen deraf kan ſvare Regning. Imidlertid have diſſe Underſøgelſer dog foranlediget, at Jordblandinger ere blevne mere og mere almindelige, at tung Jord kjøres paa let og omvendt, og overhovedet, at Compoſteringer af Gjødſelforraadene næſten overalt bruges. Foruden at den animaliſke Gjødning derved i høi Grad er gjort mere tilſtrækkelig, ere de mineraliſke Gjødningsmidler, f. Ex. Kalken, efterhaanden komne mere og mere i Brug. Hvad der for 5 a 6 Aar tilbage her i Diſtrictet næſten var ukjendt ſom Gjødningsmiddel, Tangen fra Sokyſterne, bliver

nu næsten intetsteds ubenyttet, Been opsamles, knuses og anvendes, Fæhusene indrettes hensigtsmæssigen til Opsamling af hvad der forhen fra Gjødseldyngerne henrandt uden Nytte, kort sagt, betydelige Fremskridt ere gjorte til Forøgelse af Gjødningsmidler, væsentlige Fremskridt ville vistnok i den nærmeste Fremtid deraf spores, og Mangelen ved Jordbruget her i Distrıctet, ordentligt Sædskifte, alt mere og mere afhjælpes. Et væsentligt Datum for Fremgangen er ogsaa de store Qvantiteter af Græsfrø, der ere blevne indforskrevne og solgte deels af de Handlende i Byerne, deels af Amtets Landhusholdningsselskab, der i denne Anledning har udviklet en gavnlig Virksomhed; exempelviis skal her kun anføres, at i et enkelt Præstegjeld i de sidste Aar aarligen har været udsaaet 3 til 5,000 Pd. Klover- og Thimotei-Frø. Slutteligen maa med Hensyn til den stigende Interesse for Tilveiebringelsen af Gjødsel endnu anføres den forhøiede Priis paa denne i Byerne, idet et Læs Gjødsel, indeholdende omtrent 8 Tønder, nu betales med 48 ß., medens et lignende Læs for 6 a 8 Aar tilbage neppe betaltes med det Halve, og sjeldent eller aldrig kjøbtes af andre end de aldeles i Nærheden af Byerne boende Eiendomsmænd, medens den i de senere Aar har været hentet af langt derfra hjemmehørende Bønder.

Som allerede ovenfor anført, har ved Landbrugsskolen været drevet et Værksted til Forfærdigelse af den nyere Tids forbedrede Agerbrugsredskaber, hvilke derfra til Distrıctets forskjellige Egne ere udsolgte. Flere saadanne Værksteder haves, iblandt hvilke som større kan nævnes eet paa Gaarden Mellos ved Moss, hvorfra ligeledes en Mængde saadanne Redskaber i senere Tid aarligen har været udsolgt. Af meest Betydning blandt disse nye Agerdyrkningsredskaber er maaskee den saakaldede Krogharv, der har vundet almindelig Anerkjendelse og er forskjellig fra de ældre Brakharve deri, at den er kileformig og at den har krumme Tænder; denne Harv er særdeles tjenlig til at gjøre Jorden løs, medens den paa samme Tid renser fra Ugræs og tillige virker som Extirpator. Det er dog nok hovedsagelig i de potetesdrivende Bygder at den benyttes. Den franske saakaldede Klosharv er ogsaa fra Landbrugsskolen udsolgt til Forskjellige og skal være et særdeles nyttigt Redskab. Flere nyere Plove ere ogsaa fra Landbrugsskolen udførte og Bestyreren anbefaler blandt disse i Særdeleshed den saakaldede Smalske Svingplov og den engelske Dobbeltplov. Denne det vigtigste Agerdyrkningsredskab havde imidlertid allerede for længere Tid siden her i Amtet naaet et Slags Fuldkommenhed og har de bedre Plouge her maaskee sin Oprindelse fra det ældre Sverdrupske Seminarium i Jarlsberg. Allerede ved forrige Femaarsberetning omtaltes som et særdeles vigtigt Redskab for vort Jordbrug Rulleharven. Denne er i de senere Aar endmere bleven udbredt, og er blandt den nyere Tids Redskaber maaskee den, der fortjener meest Anerkjendelse. En god Rulleharv koster imidlertid 18 til 20 Spd., og de mindre Jordbrugseiere kunne ikke altid gjøre Forskud til dens Anskaffelse; Amtet troer dog at have bragt i Erfaring at flere af disse mindre Jordbrugseiere have begyndt med at anskaffe dette nyttige Redskab i Fællesskab.

Med Hensyn til de i Amtet meest brugelige Sædarter da stemme alle Beretninger overeens i, at Høstsæden i Særdeleshed i Periodens sidste Aar har tiltaget betydeligt, uden at man dog af Mangel paa specielle Opgaver nærmere kan oplyse Forholdet i saa Henseende, end at Forøgelsen siden 1845 i enkelte Egne er anslaaet til 60 a 80 pCt. Tør man nu saaledes end antage, at Misforholdet mellem Vaarsæd og Vintersæd ikke er saa stort som ved forrige Beretnings Afgivelse, bliver dette Misforhold dog fremdeles meget iøinefaldende ved følgende Betragtning: Smaalenenes Amts Matriculskyld udgjør omtrent 13,700 Skylddaler, og paa hver af disse Skylddaler falder i Gjennemsnit 10 Tønder Land af den opdyrkede Jord. En Tønde Høstsæd udsaaes sædvanligviis paa 2 Tønder Land — 8 Maal —. Naar et rationelt Jordbrug kunde tænkes indført, skulde paa hver Skylddaler aarligen $^1/_{10}$ eller 1 Tønde Land hævdes og tillægges med Høstsæd; efter det angivne Forhold, 2 Tønder Land til 1 Tønde Høstsæd, skulde under Forudsætning af saadant Jordbrug i Amtet aarligen udsaaes 6,850 Tønder Høstsæd. Opgaven ved Folketællingen i 1845 udviste imidlertid kun 2,109 Tønders Udsæd, og tør man nu end antage, at denne Udsæd er forøget med 20 pCt. og der saaledes i senere Aar har været udsaaet omtrent 2,530, viser der sig dog, at der endnu udsaaes meget under det Halve af hvad der, efter det Nysanførte, ved en normal Drift skulde udsaaes. Efter en saadan normal Drift antages det videre, at Vaarsæden burde forholde sig til Vintersæden som 1 til 15, og at naar der har været udsaaet 2,530 Tønder Vintersæd, burde Vaarsæden kun have udgjort 37,950 Tønder, medens den efter Folketællingen udgjorde 52,500 Tønder, hvilken Udsæd i Forhold til det optagne Nyland, 14,000 Maal, rimeligviis er forøget mindst med 7,000 Tønder, og Udsæden af

Vaarsæd bliver saaledes henved det Dobbelte af hvad den i Forhold til Udsæden af Vintersæd burde have været. Hvor ioinefaldende end dette Misforhold er, og hvor slette Tanker man end derved ved et løst Blik paa Forholdene fristes til at danne sig om Smaalenenes Jordbrug, er det dog i Virkeligheden ikke saa galt som det seer ud. Naar man nemlig taler om hvad der bør udsaaes af Vintersæd og Vaarsæd for derefter at bedømme Jordbrugets Standpunct, tænker man sig derved hovedsagelig at danne sig et Begreb om hvormeget Jord der aarligen tillægges med Hævd, og at saadan Tillæggen med Hævd kun skulde foregaae med Vintersæden. Dette forholder sig imidlertid ikke saa; en stor Deel Jord hævdes og tillægges nemlig deels med Byg, deels ogsaa med Vaarhvede, og Aarsagen dertil er hovedsagelig den, at disse Kornsorter i senere Aar have været langt mere afhændelige og forholdsviis have været langt bedre betalte end Rugen; men Aarsagen er og vil maaskee endnu i længere Tid ogsaa være den, at Landmanden i Almindelighed ikke troer at kunne afsee det Aars Afgrøde, som han synes at tabe, naar den Jord, som skal anvendes til Rug, Aaret forud skal brakkes, og derved blive ubenyttet til Afgrøde. Det staaer imidlertid ikke til at nægte, at dette er et Misbrug i Jorddyrkningen, eftersom man ikke kan vente at gjøre fordeelagtige Heavlinger uden at Jorden forud har været brakket og bearbeidet til Høstsæd.

Foruden Rug er, som berørt, Byg og Vaarhvede Amtets almindelige Sædarter. For Byggets er Potetesdyrkningen et fortrinligt Forberedelsesmiddel; det fordrer en omhyggeligere Bearbeidelse af Jorden og trives i Smaalenene næsten aldrig uden Hævd. Skulde Rugsæden blive mere almindelig og Potetessæden, hvorom mere senere, end yderligere blive indskrænket, hvilke begge Dele man har Grund til at haabe, vil Bygsæden for en stor Deel blive fortrængt af vort Jordbrug. Vinterhveden dyrkes yderst sjelden, derimod er Vaarhveden bleven mere almindelig i senere Aar end kanskee ønskeligt er, eftersom den Gjødsel, der burde benyttes til Høstsæden eller Rugen, forsaavidt Vaarhveden bruges, dertil benyttes. Foruden det Misbrug, som heraf følger, derved at Englandet mere ufuldkomment tillægges efter Vaarsæd, end efter Vintersæd, kan Vaarhveden aldrig med saadan Sikkerhed dyrkes som Vinterrugen. Denne giver paa en vel bearbeidet Jord, og saaet i rette Tid om Høsten, sjeldent Misværter, medens disse ved Vaarhveden hyppig indtræde. Naar Beretningerne forøvrigt lyde paa en mere almindelig udbredt Dyrkning af Vaarhvede, troer Amtet dog hertil at kunne føie den Erfaring, at denne Sædart hyppigst anvendes i de Districter, hvor Poteterne dyrkes i større Mængde og at man saaer Vaarhveden i Potetesjorden istedetfor Bygget. Forsaavidt denne Erfaring — som man troer — er rigtig, er der forøvrigt mindre at befrygte af Vaarhvedens Udbredelse; thi Potetesavlen har aftaget og vil maaskee fremdeles aftage. Den naturlige Aarsag til denne Aftagen er rettest den, at Næringsstoffet for Poteterne er udtømt af Jordsmonnet paa de Eiendomme, hvor en overdreven og gjentagen Dyrkning af samme Sædart paa samme Jordstykke gjennem flere Aar har fundet Sted; uden Tvivl har den i nogle Aar herskende Potetessygdom ogsaa hertil givet Anledning; men Erkjendelsen er ogsaa vaagnet om, at Potetesdyrkningen i visse Egne var dreven i videre Omfang, end det for Jordbruget kunde anseés ønskeligt. Med Hensyn til Poteternes Fordeel og Skade for Jordbruget, maa Amtet forøvrigt fremdeles henholde sig til hvad derom i forrige Beretning er ytret, at om denne Avling anvendtes til Creaturføde istedetfor til Brændeviin, vilde denne Rodfrugt utvivlsomt være den fordeelagtigste af de hos os hidtil kjendte; men eftersom denne Rodfrugt hovedsagelig tjener til at forøge Brændeviinsproductionen, er det tilfredsstillende at have erfaret, at Potetesavlen igjen begynder at indskrænke sig inden de for Jordbruget naturlige Forholde, og at istedet herfor er paabegyndt en almindeligere Dyrkning af Turnips, der ene anvendes til Creaturføde og saaledes forhaabentlig vil blive et særdeles vigtigt Middel til Jordbrugets Opkomst.

Den vigtigste Sædart af Korn er for Smaalenenes Amt fremdeles Havren, og alle Beretninger lyde paa at denne Sædart tiltager eftersom Nylandet tiltager, istedetfor at den burde aftage, og at den i det Hele taget er til Skade for Jordbruget. Disse Beretninger om Skadeligheden af Havresæden tiltrænge dog Modificationer eller de tiltrænge en noiagtigere Fremstilling for at forstaaes paa rette Maade. Det er nemlig ikke Havresæden, som i og for sig virker skadeligt paa Jordbruget; thi denne Sæd er upaatvivlelig i vort Jordbrug den sikreste af alle, den der med størst Fordeel afhændes, med mindst Bekostning og Omhu avles, og overalt den Sæd, der afgiver, forsaavidt Halmen betræffer, det bedste og tjenligste Creaturfoder; men det er Havren, dyrket paa den Maade, som den nu dyrkes, som saa almindelig beklages. Den dyrkes nemlig ikke i ordentlig Sædskifte, men saaes i Almindelighed, som allerede forhen bemærket, næsten be-

standig paa samme Jordstykker, der aldrig blive hævdede. Derved giver den selvfølgelig kun et maadeligt Udbytte, og bliver Midlet, hvorved Jorden udarmes. Ingen anden Sædart vilde kanskee vore paa den Mark, hvorpaa Havren lader sig avle, og det ligger saaledes i Billigheden hos selve Sæden til at vore og give Afgrøde, at den bliver Midlet til Udarmelsen. Naar denne Sæd derimod engang for det Hele i Sædskiftet indtages, vil det maaskee vise sig, hvor fordeelagtig den i og for sig er, og hvor lidet den fortjener den Fordømmelse, som nu gives den. Naar alle de saakaldede Havremarker ere blevne indtagne i Sædskiftet, hvormed, som ligeledes anført, en væsentlig Begyndelse er gjort, vil Havresædens Vigtighed aabenbare sig, naar man maaskee med den halve Udsæd vil kunne have den samme Avling som nu. Havresæden vil da komme til at staae i Forhold til Vintersæden som 1 til 4, og naar der tænkes udsaaet 6,850 Tønder Rug, vil der følgelig blive udsaaet 27,400 Tønder Havre, der paa denne Maade dyrket, sjeldent vilde give under 8 Fold, hvorved Avlingen vilde blive 219,200 Tønder, og Halmafkastningen staaer altid i Forhold til Kornafgrøden.

Da det er al Grund til at antage, at den Forøgelse, som har fundet Sted i Districtets Sædproduction i det Hele og især hvad de mere nærende Kornsorter angaaer, staaer i et langt overveiende Forhold til Folkemængdens Tilvæxt, kan der ikke være nogen Tvivl om, at Amtets Landdistricter overhoved med Undtagelse af Hvaloernes Præstegjeld, fremdeles ikke blot avle det fornødne til deres Behov, men ogsaa en ikke ringe Deel til Salg, især af Potetes og Havre, udenfor hvad der fra enkelte Præstegjelde afhændes til Anskaffelse af det fornødne Qvantum af bedre Kornsorter, som de selv ikke producere i tilstrækkelig Grad.

Dyrkningen af Liin og Hamp er fremdeles af liden Betydning, idet den kun drives paa enkelte Gaarde til Huusbehov og antages snarere at være gaaet tilbage end frem i de sidste 5 Aar. Liindyrkningen kunde vistnok fortjene langt større Opmærksomhed, den trives i Særdeleshed vel paa Nyland; men Aarsagen til at ingen Fremskridt hermed gjøres er ikke alene Huusflidens lave Standpunct, men ogsaa at Linet unægtelig kjøbes billigere i Byerne end det hos os — Alt noie udregnet — kan avles; hertil kommer ogsaa at Bomulden alt mere og mere finder Anvendelse istedetfor Liin.

Humle er heller ikke i nogen Deel af Amtet Gjenstand for Dyrkning i saadant Omfang, at den fortjener videre Omtale. Almuen beskjæftiger sig overhoved kun lidt med Haveværters Dyrkning, uagtet det ikke kan antages i de locale Forholde at være noget til Hinder for derved uden synderligt Besvær at vinde et, i al Fald som Bidrag til Huusholdningen, værdifuldt Udbytte. — Frugttræers Opelskning er derimod gaaet fremad, skjønt ikke i Forhold til hvad dermed sandsynligviis vilde blive Tilfældet, naar større Anledning havdes til fordeelagtig Afsætning af Frugt.

Medens Jordbruget omtales, formenes det til Bedømmelsen af den Fremgang, dette i den henrundne Femaarsperiode har gjort, endnu at være paa sit rette Sted at paapege den Forhøielse, som har fundet Sted i Priserne paa Jordegods. Allerede for mere end et Decennium tilbage begyndte Jordeiendommene her i Amtet stadigen at stige i Værdi, og de i denne Henseende indhentede Oplysninger fra Amtets Sorenskrivere gaae ud paa, at der efter den betydelige Stigning, som indtraadte i Aarene 1846 og 1847, og som overhoved formenes at kunne anslaaes til 50 pCt., medens den i flere Egne gik langt videre, endnu ikke er skeet nogen mærkelig Tilbagegang, uagtet de heldige Conjuncturer for Næringsveiene i det Hele, der for en væsentlig Deel fremkaldte den hastige Stigning, allerede bleve afbrudte i Begyndelsen af Aaret 1848.

Efter de ligeledes fra Sorenskriverne i sin Tid i en anden Anledning til Finantsdepartementet meddeelte Opgaver angaaende Jordens Gjennemsnitspriis pr. Skylddaler, skulde denne ved Udgangen af Aaret 1849 med en Variation fra 1,000 til 500 Spd. i de enkelte Thinglage for hele Amtsdistrictet overhoved kunne ansættes til henved 800 Spd. Den Omstændighed, at saaledes Eiendommene kunde holde sig i den samme Værdi, skjønt Concurrencen af Kjøbere er formindsket og saaledes forholdsviis færre Eiendomshandler i den senere Tid ere foregaaede, heutyde formeentlig baade paa, at Prisforhøielsen, ved den paa Jordens forbedrede Drift nedlagte større Arbeids- og Pengekraft og ved at Opmærksomheden paa denne Næringsvei er mere vakt, har en reellere Grund end de øieblikkelige Conjuncturer, og at Landmandens forøgede Omhu i Forbindelse med heldige Aaringer i Almindelighed har havt en saa fordeelagtig Indflydelse paa hans oeconomiske Stilling, at der ikke er opstaaet nogen mærkelig Trang til at sælge eller overhoved foretage Transactioner, som maatte bevirke en Nedsættelse i Eiendomspriserne.

b. Fædriften.

I uadskillelig Forbindelse med Jordbruget

staaer Fædriften, og for at vor Landhuusholdning skal kunne naae Fuldkommenhed, er det nødvendigt, at Fædriften gjør Fremskridt ved Siden af Jordbruget. Gode Heste virke til Jordens bedre Bearbeidelse, ligesom de gode Koer, Svin og Faar virke til at Jordbruget svarer Regning og i det Hele forøger dets Kraft; jo bedre disse ere, jo mindre directe Udtællinger faaer Landmanden til sine Behov for Huusholdningen og sin Families Beklædning. Amtet troer dog at Fædriftens Fremskridt i de forløbne 5 Aar er langt mindre end Jordbrugets, og at behorig Opmærksomhed endnu ikke er vakt for Tilveiebringelsen af bedre Racer i Særdeleshed af Heste og Creature, samt at store Misbrug endnu finde Sted med Creaturernes Opdræt og Fodsel. De Smaalenske Heste og Creature have, som i forrige Femaarsberetning bemærket, allerede i ældre Tider været blandede med udenlandske Racer, som ikke ere tjenlige for vort Climat og vore Forholde. Nogle Forbedringer ere gjorte for Hesteracerne, idet flere gode norske Stodhingste holdes i forskjellige Præstegjelde og Landhuusholdningsselskabet har forskaffet en saadan af gudbrandsdalsk Race, der aarlig omskifter Opholdssted; men med Forbedring af Creaturracerne vides endnu kun faa Forsøininger at være trufne derhen, at gode norske Fjeldcreature — der hos os sikkert ere de tjenligste — anskaffes. Den væsentligste Mangel ved Kreaturerne er dog, som anført, en Følge af den mindre Omhyggelighed som vises under deres Opdræt, og at de om Vinteren fødes for slet; eftersom disse Mangler afhjælpes, vil Mangelen af den bedre Race maaskee for en stor Deel af sig selv bortfalde. Som allerede under Behandlingen af Jordbruget bemærket, er et naturligere Forhold mellem Ager og Englandet indtraadt, ligesom bedre Græsarter have begyndt at fortrænge de mindre gode — naturlige — og det er selvfølgeligt, at med Englandets Forbedring indtræder tillige Creaturernes forbedrede Rogt.

Antallet af Creaturer er omtrent det samme som for 5 Aar siden; Aarsagen til at det ikke er forøget, i al Fald ikke i nogen betydelig Grad, er tildeels den i Aaret 1849 indtrufne Misvæxt paa Hoe. Der bør maaskee ogsaa lægges mindre Vegt paa Antallet af Creaturer end paa deres Rogt, fordi een Koe, vel rogtet, efter almindelige Landhuusholdningsregler, giver bedre Udbytte end 2de, der rogtes slet. At dette Antal forovrigt har været progressivt i samme Forhold som Folkemængden i Landdistricterne, tør man med Sikkerhed antage. Med Hensyn til Fædriften maa Amtet forovrigt tiltræde en af Landbrugsskolens Bestyrer fremsat Bemærkning om at denne vanskelig i Smaalenenes Amt vil blive nogen lønnende Bedrift anderledes, end som en i uadskillelig Forbindelse med Jordbruget staaende Huusholdningsgjenstand, fordi Havnegangene ere mindre gode, og Meieriedriften ikke, formedelst de mindre Gaardes adspredte Beliggenhed, med Fordeel kan iverksættes. Antallet af Faar antages ligeledes omtrent at være det samme som i forrige Femaarsperiode; med Hensyn til Forbedringen af Racerne bemærkes, at paa Borregaard Gods er indført den saakaldede Dischley-Race, der ogsaa findes ved Landbrugsskolen, og at man om denne Race har gode Forhaabninger, eftersom den bliver krydset med vore egne og ældre Racer. Huusflidens lave Standpunct og Mangelen af Fabrikanlæg, hvorved Ulden kunde finde fordeelagtig Afsætning, er fremdeles en væsentlig Hindring for Fremskridt i Hensende til Faarene. Af større Vigtighed end Faarene er Svinene for dette Amtsdistrict; Flesket er Bondens meest yndede og brugelige Føde, og Antallet af disse Dyr tiltager stadig; Flesket afhændes i større Mængde til Byerne, og Smaagriser føres herfra til forskjellige andre Districter. Som Forbedringer i Svineracerne fortjener ligeledes at bemærkes de Opofrelser, der i saa Hensende ere gjorte saavel af Borregaards Eiere som af Landbrugsskolens Bestyrer. En engelsk Race er af dem indført, der antages at være lettere at føde, vore hurtigen, have en finere Beenbygning og afgive bedre Flesk. Hvad Fædriften i Almindelighed betræffer, da antages den aldeles tilstrækkelig for Districtets Behov af Fedevarer; adskilligt Kjød og i Særdeleshed Flesk afhændes til Byerne. I Amtet har i Femaaret ikke herskt nogen Qvægsyge, der har gjort Savnet af Veterinairer synderlig følelig; imidlertid vinder denne Gjenstand, fornemmelig af Frygten for at den i Sverige herskende Lungesyge blandt Qvæget hos os skulde udbrede sig, alt mere og mere Opmærksomhed, og man føler sig overbeviist om, at Communebestyrelsen til at afhjælpe Savnet paa Dyrlæger, vilde gjøre større Opofrelser, medens Amtet dog formedelst Vanskeligheden af at kunne erholde duelige Subjecter ikke har troet det for Tiden hensigtsvarende hertil at gjøre videre Forføining. En Plan til en Assuranceforening mod Qvægsygen havde i Aaret 1849 allerede nydt stor Fremgang, medens denne Forening dog hidtil ikke er traadt i Virksomhed, hovedsagelig fordi Qvægsygen i Sverige aftog og Foreningen derved kom til at bestaae af et ringere Antal Medlemmer end Planen ansaae tilstrækkelig til dens fuldstændige Gjennemførelse.

c. Skovdrift.

De af Amtets Præstegjelde, hvori Skovdriften endnu har nogen Betydenhed, ere Aremark i Ide og Marker Fogderi, Haabol og Waaler i Moss Fogderi samt Annexerne Romskoug og Herland i Rakkestad Fogderi. I disse Districter afgive Skovene Tømmer til Salg, i de øvrige det Fornødne til Brænde og Gjerder, medens enkelte Districter, t. Ex. Hvaloerne, Onsø og Glemminge endog savne dette. Ødelæggende for Skovene i Amtsdistrictet virker fremdeles Tømmerets Afhændelse paa Roden og de saakaldede Skovforpagtningscontracter. Den af Skovcommissionen afgivne Fortegnelse viser hvor stort Antallet af deslige thinglæste Contracter i dette Amt er forholdsvis til de nærliggende Amter Agershuus og Jarlsberg og Laurvig, skjønt Skovene endnu der formenes at være af større Betydenhed end i Smaalenene. Medens der nemlig i Agershuus Amt kun findes 5 deslige Contracter og i Jarlsberg og Laurvigs 6, ere 32 saadanne Contracter thinglæste i Smaalenene. Det tør imidlertid maaskee dog antages, at dette Amts rige Vasdrag og nære Beliggenhed ved Tømmerets Udskibnings- og Forædlingssteder mere end egentlig ufornuftig Beregning af Skoveierne er Aarsag til, at deslige Contracter have her været hyppigere end andetsteds, samt til at Skovene muligens tidligere ville blive udtømte. Til denne mindre glædelige Erfaring om, hvorledes enkelte Skove ved Bortforpagtning ødelægges for en længere Fremtid, troer Amtet dog ogsaa at kunne føie den Bemærkning, at en fornuftigere Oeconomie med Skovene af de mere indsigtsfulde Eiendomsmænd synes at være indført, skjøndt de fornuftige Beregninger tildeels strande paa Mangelen af nogen videnskabelig Kundskab om hvorledes Skovene under Hugsten tillige rettest conserveres. Denne Mangel paa videnskabelig Kundskab aabenbarer sig, naar man paa Forespørgsel om hvorledes Skoven rettest behandles og benyttes, snart hører, at den bør inddeles i Parceller og hver Parcel t. Ex. hvert 40 Aar udhugges; snart at der bør hugges jevnt i den hele Skov, hvorved den kun fortyndes. Disse forskjellige Begreber om hvorledes Skovene rettest bør hugges, enten deelviis udhugges eller kun fortyndes, have naturligviis dannet sig ved Eftertanken om, hvorledes Underskovens Opkomst og Vært hurtigst fremmes, idet nogle troe at have erfaret, at dette hurtigst skeer paa de enkelte aldeles udhugne Strog, andre derimod formene, at Underskoven bør have et Ly ved de enkeltviis gjenstaaende større Træer. En lignende Meningsforskjel hersker om hvorvidt Braatebrændingen og Lyngsvidningen er skadelig eller gavnlig, samt om hvorvidt Myrstrækningerne i Skovene bør udtappes eller ikke. Endvidere har Amtet erfaret, at man med Hensyn til Skovenes Conservation er i Uvished om ikke Løvtræer bør udhugges af Naaleskov og omvendt. Om end ikke noget Forstvæsen hos os endnu i længere Tid skulde kunne indføres, vilde dog Udbredelsen af et let tilgjængeligt og hensigtsmæssigt Skrift om Skovenes rette Behandling for Tiden maaskee kunne afhjælpe de væsentligste Mangler i saa Henseende. Skovene bestaae næsten udelukkende af Gran og Furu; paa enkelte Eiendomme findes vistnok ogsaa Birkeskov, men denne benyttes sjelden som Handelsvare anderledes end som Brænde, hvorimod den er af Vigtighed som Emningsveed. Gran og Furutømmeret afsættes hovedsagelig i uforædlet Tilstand, som Bjelker, Spirer, Lægter og deslige. Tømmerdriften var i de første 2 Aar af Ovinqvenniet i stærk Tiltagende, men fra Begyndelsen af 1848 bleve Priserne lavere og Sogningen efter Tømmer mindre, hvorfor Afsætningen i de sidste Aar har været mindre.

Af medfølgende Tabel No. 2 vil erfares, at i Amtet findes 84 privilegerede og 116 uprivilegerede Sauge, samt at den Skuur, hvortil de privilegerede Sauge er ansat, udgjør 24,772 Tylter Tømmer; herved maa dog bemærkes, at, da Tylteantallet er opgivet hovedsagelig saaledes som hver enkelt Saug oprindelig er ansat til Skat, kan dette Antal ansees langt større, hvilket erfares af de ligeledes medfølgende specielle Opgaver fra Borregaards og Soli Brug, hvori Tylteantallet, der er opskaaret, opgives for Borregaard fra 8415 til 11,402 og for Soli fra 12,133 til 16,252 Tylter. Hvad der ved de uprivilegerede Sauge opskjæres, er ikke opgivet.

I Rakkestad og Ide og Marker Fogderier tilvirkes ikke Kul anderledes end efter Behovet for Smedierne; i Moss Fogderie tilvirkes derimod fra Waaler og Svindal og tildeels fra Haabol endeel Kul, der afhændes til Moss Jernværk, hvilket Verk dog forstørstedelen nu selv tilvirker den Kul, der udfordres, af Baghun. Ved de større Saugbrug, Brække, Hafslund, Borregaard og Soli, tilvirkes endnu af Tømmerets Affald endeel Tjære, dog ikke i større Mængde end at den omtrentlig medgaaer til de omliggende Districters Fornødenhed.

I Byerne og disse nærmest beliggende Præstegjelde har Steenkullen været benyttet som Brændematerial, og den antages i større Grad at have formindsket Behovet for Brænde. Brændetorv findes vistnok i mange Districter, men den vides

endnu intet andet Sted end i Hvaløernes Præstegjeld at være benyttet.

Under Behandlingen af Skov- og Saugbrugsvæsenet troer Amtet sluttelig at burde henlede Opmærksomheden paa hvad Indflydelse den betydelig forøgede Udskibning af Bjelker vil faae paa Værdien af Saugbrugene, idet nemlig i senere Aar — hvorom nærmere Oplysning vil blive meddeelt ved Bemærkningerne om Kjøbstaden Frederiksstad — Bjelker ere førte gjennem Glommens Vasdrag til Frederiksstad og derfra udskibede. Hvorvidt den udvidede Handel med Bjelker virker skadelig paa Skovene, vedkommer mindre dette Amt, da Tømmeret hovedsagelig kjøbes i Oplandene, men Fortjenesten af Tømmerets Forædling gaaer tabt for Amtets mange og store Saugbrug, og dersom Bjelkeudskibningen fremdeles i mange Aar maatte vise sig fordeelagtigere end Udskibningen af den skaarne Last, vil Saugbrugenes Synken i Værdi ufeilbarligen deraf blive en Følge.

d. Fiskeri.

I Rakkestads Fogderi finder intet Fiskeri Sted uden forsaavidt i enkelte Søer og Elve kan fanges Noget til Husholdningsbehov. Ikke heller i nogen Deel af Moss Fogderi kan Fiskeriet ansees som nogen Hovednæring. I den vestlige Deel af Onsø og Krageroen i Glemminge samt paa Kysterne af Kurefjorden, Laurkullen og Moss i Rygge Thinglag er en stor Deel Mennesker vistnok beskjæftigede med Fiskeri, men det drives dog kun som en Binæring og Fisken afhændes i ferst Tilstand i de omliggende Landdistricter og Byer. Endeel Makrel og Lar har, hovedsagelig fra Kysterne om Gjeløen, været afsendt til Christiania. For Hvaløernes Præstegjeld i Ide og Marker Fogderi er derimod Fiskeriet en Hovednæring. Fogden opgiver, at omtrent $^2/_3$ af Befolkningen dersteds er sysselsat med Fiskeri, hvoraf dog kun Makrel- og Hummerfiskeriet antages at være af saadan Betydenhed, at det bliver Gjenstand for Kjøbmandshandel, hvorimod det øvrige Fiskeri kun tilveiebringer det Nødvendige til eget og Nabobyernes Behov. I Aaret 1849 opgives Makrelfiskeriet der at have afgivet en Nettoindtægt af 9 til 10,000 Spd.; men det har i senere Aar igjen været i Aftagende. Makrellen saltes og bringes som Kjøbmandsvare til Byerne.

Ifølge Amtsformandskabets Forestilling er det ved Lov af 29de Juni 1848 gjorte Forbud mod at fange og falbyde Hummer ved kongelig Resolution af 17de August 1850 indskrænket til Tidsrummet fra 15de Juli til Udgangen af August, og denne Indskrænkning antages at ville virke fordeelagtigt paa dette Fiskeri. Hummer afhændes tildeels endnu til engelske Opkjøbere. For de øvrige Kyststrækninger i Ide og Marker er Fiskeriet af Ubetydenhed. Lakseskeriet, der i ældre Tider har været af Vigtighed for flere Gaarde ved Idefjordens Kyster, har fremdeles været i Aftagende. De Forhaabninger, man for nogle Aar gjorde sig om et mere udbredt Sildefiske i Idefjorden ere tildeels skuffede. Fiskeredskaberne vides ikke at have modtaget nogen Forbedring; de i forrige Beretning omhandlede Drivgarn ere de almindeligste Redskaber saavel for Silden som Makrellen; disse Drivgarn fortrænge alt mere og mere de i ældre Tider brugelige saakaldede Bundgarn med Ruser, og de turde maaskee for en stor Deel være Aarsag til de almindelige Klager over Fiskeriernes Aftagen i Christianiafjorden.

e. Bergværksdriften.

I de sidste 5 Aar vides ingen ny Malmanviisning at være optagen, og Bergværksdriften i dette Amt indskrænker sig saaledes fremdeles til Jernværkerne ved Moss og i Tistedalen. Med Hensyn til hvad her produceres og hvormange Arbeidere derved beskjæftiges henvises til Tabellerne No. 3 fra Fogden i Moss Fogderi og Byfogden paa Frederikshald. Uagtet for Moss Jernværks Vedkommende de samme Bemærkninger nu ere gjældende som ved forrige Femaarsberetning ere gjorte, vil det dog af bemeldte Tabel erfares, at Værkets Drift i de sidste 5 Aar har været langt større. Af Rujern er saaledes i dette Tidsrum tilvirket omtrent 190 pCt., af Støbegods 320 pCt., af Stangjern 350 pCt., af valsede Jernvarer og Støbegods omtrent 500 pCt. mere end i Aarene 1841 til 1845. Spigerhammeren og Kanonstøberiet ere ved dette Værk aldeles nedlagte.

f. Fabrik- og Haandværksdrift.

For Saugbrugenes Vedkommende ere de fornødne Bemærkninger fremsatte under Behandlingen af Skovdriften, hvortil saaledes med Hensyn hertil henvises.

Af Brændeviinsbrænderier findes i Landdistricterne kun eet paa Gaarden Orkerød i Moss Landsogn.

Af Teglværker findes i Moss Fogderi 18; af disse ere 4 fra nyt oprettede i de sidste 5 Aar, hvorimod igjen 1 er nedlagt i Tune Præstegjeld. I Ragde Præstegjeld er ligeledes eet nyt oprettet, som dog ved Udgangen af 1850 ikke var fuldført og saaledes ikke er indtaget paa Tabellen. I Rakkestad Fogderi ere 14 saadanne Teglværk,

hvoraf det ene er nyt og 2de nedlagte, og i Ide og Marker 15, hvoraf 3 nye og ligesaa mange nedlagte. Disse Anlæg have saaledes kun i Moss Fogderi faaet nogen Tilvert. De antages fremdeles at være lønnende, og Aarsagen til at Antallet ikke synderlig forøges ligger deels i Mangelen paa Brænde, deels deri at Productionen ved de Brænderier, der haves, er tilstrækkelig til Distrectets Behov og til Afsætningen i Almindelighed.

Af Kornmøller findes efter Tabellen i Moss Fogderi 18, hvoraf den ene er oprettet i de sidste 5 Aar. Foruden disse Kornmøller antager Fogden, at der specielt i Tune Thinglag findes flere saadanne, der formale over 500 Tønder aarlig, men som ikke ere opgivne, ligesom han opgiver, at der fra Borregaard og Soli ingen Underretning har kunnet erholdes om hvor stor Formalingen ved de betydelige Møller dersteds er. I sidstnævnte Henseende har Amtet ved at henvende sig directe til disse Brugs Bestyrelse modtaget medfølgende særlige Opgaver, hvoraf vil erfares, at ved Møllen ved Borregaards Brug har været formalet fra 13,894 til 19,595 Tønder aarlig og ved Soli fra 6,109 til 8,665 Tønder. I Rakkestad Fogderi findes 38 Møllebrug, hvoraf de 2de ere fra ny oprettede; i Ide og Marker 13, een fra ny, hvorimod een igjen er nedlagt. Antallet af disse Kornmøller er fuldkommen tilstrækkeligt, og det er kun yderst sjelden i tørre Sommere, at der nogetsteds i Amtsdistrictet savnes let Adgang til Formaling.

Foruden disse mere almindelige Fabrikanlæg er i Moss Fogderi ved Borregaards Brug oprettet et mechanisk Værksted, der antages at være meget gavnligt og i det Hele taget et fortjenstfuldt Foretagende af Eierne; om det forøvrigt for disse svarer Regning, derom har Amtet ingen Kundskab; hvad Productionen derved angaaer henvises til ovenberørte specielle Opgaver fra Pelly & Co.

I Spydeberg og Rakkestad findes fremdeles i Drift en Papirfabrik.

Et Pottemageri i Berg og en Oliemølle i Skiberg i Ide og Marker Fogderi ere i de sidste 5 Aar ikke drevne; derimod er et Sukkerraffinaderi i Berg ved Frederikshald, der i længere Tid har været nedlagt, igjen sat i Drift, men denne Drift er endnu for ny til at nogen videre Meddelelse i nærværende Beretning derom kan skee.

Angaaende Tjærebrænderierne er Anmærkning gjort ved Behandlingen af Skovdriften, hvorfor med Hensyn hertil her kun tillægges, at i Moss Fogderi er oprettet et nyt saadant paa Gaarden Kambo i Moss Landsogn, hvor aarlig tilvirkes omtrent 100 Tønder Tjære. Paa samme Gaard og af samme Eier er indrettet et Kalkbrænderi, der beskjæftiger 10 Arbeidere; Materialierne dertil hentes fra Langøen under Vaale Thinglag i Jarlsberg.

Garverier, der fortjene Navn af Fabrikker, findes kun i Ide og Marker Fogderi, hvor der, efter Fogdens Opgave, er 5 saadanne, hvorimod intetsteds i Amtets Landdistricter findes Maltgjørerier udenfor Brændevinsbrænderiet paa Orkerød, der tilvirker 2,000 Tønder, og udenfor det nedlagte Brænderi under Borregaard.

g. Binæringer.

I Rakkestad Fogderi antages Huusfliden at være gaaet noget frem, men i de øvrige Fogderier er den snarere gaaet tilbage. De udenlandske Tøier til Qvindernes Beklædning synes alt mere og mere at fortrænge de indenlandske, og Aarsagen hertil er fornemmelig nu som forhen den, at Tilvirkningen hjemme bliver kostbarere end Indkjøbet af de fremmede Tøier. Skjønt megen Tid for Landmandens Qvinder vistnok gaaer tabt af den Grund, at Tilskyndelsen til Virksomhed forringes ved Tanken om det ringe Udbytte i materiel Henseende, denne Virksomhed giver, saa tør man dog vistnok antage, at Størstedelen af hvad Mændene bruge af uldne Tøier, samt Størstedelen af Familiernes Behov for Linned tilveiebringes ved Qvindernes Huusflid. I det Hele taget er Mændenes Virksomhed med Hensyn til den egentlige Huusflid vistnok mindre end Qvindernes, og paa de Steder, hvor de om Vinteren ikke have Beskjæftigelse med Skovdriften, gaaer en stor Deel af deres Tid tabt, saameget mere som det endnu hører til Sjeldenhederne, at Bondemanden selv forstaaer at arbeide sine Gaardsredskaber, eller forstaaer at forfærdige sine Klæder, med hvilke begge Dele han om Vinteren kunde finde en nyttig Beskjæftigelse. Denne Mangel paa Virksomhed hos Bønderne maa saaledes erstattes ved leiede Arbeidere, hvorfor der ogsaa i de forskjellige Districter er Overflod af Haandværkere, og denne Overflod er bleven saameget større efterat den senere Haandværkslovgivning har gjort denne Bedrift mere fri.

Skibs- og Baadbyggeri drives kun i Hvalørnes Præstegjeld, hvor der i sidst forløbne 5 Aar er bygget 38 større Fartøier af tilsammen 136 Commercelæsters Drægtighed. Af disse Fartøier ere 2 Skonnerter, drægtige tilsammen 34½ Commercelæst, samt 3 Slupper, drægtige 35 Commercelæster. Materialierne til disse Fartøier ere for en stor Deel hentede udenfor Thinglaget. En-

deel mindre Fartøier ere byggede i Onsø Præstegjeld. Fogden har opgivet disses Antal til 5 Jægter og 22 Dæksbaade. Noget egentligt Skibsverft findes ikke i Amtsdistrictet og nogen stadig Arbeidsfortjeneste giver Skibsbyggeriet ikke, hvorfor man heller ikke seer sig istand til at kunne opgive Antallet af de hermed sysselsatte Arbeidere.

Jagten er fremdeles her i Amtet uden ringeste Betydenhed; den drives vel noget som Erhvervskilde i de skovrigere Trakter og fornemmelig paa Grændsen mod Sverige, men den beskjæftiger hovedsagelig kun enkelte Individer som en Fornøielse. Loven af 4de August 1845 synes ikke at have havt Vildtets Formerelse til Følge; Meningerne om denne Lovs Gavnlighed ere derfor yderst forskjellige, ja der paastaaes endog stundom, at den virker skadelig, eftersom man formener, at Rovdyrene tillige derunder ere blevne talrigere, og at disse tildeels ødelægge det Vildt, som Loven har havt til Hensigt at frede. Om Rigtigheden heraf kan Amtet imidlertid ikke have nogen Mening.

Fragtfarten er for Hvaløernes Præstegjeld en væsentlig Næringskilde, ligesom der paa Kysten fra Frederikshald til Moss findes en deel saakaldede Baadmænd, som hermed have deres Underhold; men den er for dette Amt forøvrigt kun af liden Betydenhed. Landtransporten har fordum i Aremark Præstegjeld været betydelig, men har i senere Tid meget aftaget; i de øvrige Præstegjelde finder saagodtsom ingen Landtransport Sted, naar undtages de enkelte Kjørere, der om Vinteren føre Varer mellem Christiania og Amtets Byer.

Landmandens Producter afhændes til Amtsdistrictets Byer, ligesom en Deel af Rakkestads Fogderi søger Afsætningen i Christiania. Det er ikke usædvanligt, at Landmanden om Vaaren afsætter sine Producter ved Auctioner, hvilket tildeels virker skadeligt, eftersom disse Auctioner som oftest foranlediger Uordener og ulovlig Brændeviinshandel og forleder de mindre Formuende og i Særdeleshed Huusmandsstanden til at betale Varerne over deres almindelige Værdi og i det Hele taget til at stifte Gjæld; havde de ikke Haabet om ved disse Auctioner at forskaffe sig det Fornødne til Udsæd og for Behovet i Sommerens Løb, vilde en fornuftigere Oeconomi maaskee blive overholdt.

Af Landkræmmerier findes eet med Marketenterrettighed i Aremark, et Landhandleri i Berg og et paa Hvaløerne, ligesom ved Hafslunds Brug er en Værtshuusholder; forøvrigt er i Ide og Marker Fogderi 8 Skydsstationer og Gjæstgiverier. I Rakkestad Fogderi er et Landhandleri i Rødenæs, der blev oprettet i Aaret 1849, og Handelsomsætningen der antages at være god; forøvrigt er i dette Fogderi 13 Skydsstationer med Gjæstgiveri og 2de Gjæstgiverier uden Skydsstation, nemlig Sundene i Skibtvedt og Hovind i Spydeberg; ingen af disse have Brændeviinsudsalgsret. I Mosse Fogderi ere ingen Landhandlerier, men 14 Skydsstationer og Gjæstgiverier, hvoraf de 2de, Kjølbergbro og Carlshuus, ere forsynede med Rettighed til at udsælge Brændeviin. At Rettigheden til at sælge Brændeviin fra Gjæstgiverierne paa Grund af Lovgivningens senere Bestemmelser herom er bleven mere indskrænket, har maaskee havt til Følge, at Overtrædelser af Loven med Hensyn til dette Udsalg ere blevne hyppigere, om man end for nogen Deel har forhindret de faste Pladse for Fylderiet.

I Amtsdistrictet findes ingen Markedspladse.

Districternes Tilstand i Almindelighed.

Som allerede i forrige Femaarsberetning anmærket, troer Amtet fremdeles ikke af Tabellerne No. 4, forsaavidt disse indeholde Antallet af thinglyste og aflyste Documenter samt Storrelsen af sammes Beløb, at kunne drage nogen paalidelig Slutning om Velstanden i Districtet, hvorimod man formener, at Antallet af Executions- og Udpantningsforretninger hovedsagelig maa give Veiledning i Bedømmelsen heraf. Tabellerne No. 4 fra Fogderne udvise, at disse Forretningers Antal med ubetydelige Forandringer er vedbleven at være det samme som ved Udgangen af forrige Femaarsperiode. Forøgelsen i Aarene 1848 og 1849 maa tilskrives den i disse Aar indtrufne Standsning i Handelsvirksomheden og den indre Rørelse i det Hele. Velstanden i Landdistricterne antages saaledes nu, som ved Udgangen af Aaret 1845, at være almindelig god og Trangen til Laan mod Pant i faste Eiendomme er tildeels afhjulpen ved 1848 Aars Statslaan.

Maaden at lønne Tjenestefolkene paa er forskjellig i de forskjellige Præstegjelde, idet de enkelte Steder foruden Løn tilstaaes Klæder, andre Steder kun Penge; i første Tilfælde er den almindelige Løn for en Dreng 12 til 16 Spd. og for en Pige 6 til 8 Spd., og i sidste for en Dreng 24 til 30 Spd. og for en Pige 12 til 16 Spd. aarlig. Dagarbeidere erholde sædvanligviis 20 ß. om Vinteren og 28 ß. om Sommeren paa egen Kost, og hvor de tillige erholde Kosten, bliver Daglønnen almindeligviis 12 ß. mindre. Heri er ikke beregnet Daglønnen for Huusmændene, der varierer efter deres Vilkaar forøvrigt, hvilke Vilkaar, hvorom ved en anden Anledning

Oplysning er meddeelt, ere yderst forskjellige. Nogen egentlig Mangel paa Tjenestefolk er ikke i Districtet spored, skjønt Ulysten til at tjene viser sig deri, at flere Sønner og Døttre forblive hjemme hos Forældrene, end disse til deres Gaardbrugs Drift kunne behøve, ligesaalidt som der i Almindelighed er nogen Mangel paa Dagleiere, hvortil nu som forhen Tilstrømningen af Arbeidere fra Sverige om Sommeren for en stor Deel bidrager. Medens Arbeiderne omtales kan Amtet ikke undlade at berøre den særdeles uheldige Indflydelse den hos denne Stand vakte Misnøie med deres Kaar og Stilling udøver, hvilken Misnøie i Særdeleshed har aabenbaret sig hos Arbeiderne i Byerne og ved de større Brug i Amtsdistrictet. Uagtet man har det Haab, at Tiden vil overbevise Arbeiderne om, hvorledes de ere misledede, og at en bedre Stemning igjen vil indtræde, er det dog yderst beklageligt, at Troen hos Arbeidsstanden er opstaaet om, at de ikke nyde det Værn og de Rettigheder, som vor Samfundsorden i Almindelighed tilsiger Borgerne, uden at det har kunnet gjøres dem indlysende, hvorledes det ikke staaer i denne Samfundsordens Magt at forandre deres retslige Stilling til Brugseierne. Fra de egentlige Arbeidere udgaaer vor Virksomhed, og hvorledes denne, ved den vakte Spire til Misnøie, vil kunne lammes, staaer ikke til at beregne.

Af medfølgende Tabel vil erfares, at i Amts-Districtet nu er 123¾ Miil offentlig Vei, hvoraf omtrent 38 Mile Hovedvei og 86 Mile Bygdevei. I Tidsrummet fra 1846 til 1850 ere ingen Veie sløifede, hvorimod paa Bygdeveie noget over ¼ Miil, udenfor hvad der i Tabellen er anført, er under Oparbeidelse fra ny, og omtrent ⅛ Miil er omlagt. En større Bro er opført paa Hovedvei over Aagaards Elv — en Arm af Glommen — ved Sanne Gaard og det derværende Færgested sløifet og Bevilgning af Amtsformandskabet er i forrige Aar givet til en Jernhængebro over Sarpfossen. 2de nye Færgesteder ere oprettede paa Bygdeveie. Med Hensyn til at nærværende Opgave er forskjellig fra den i den trykte Beretning om Rigets økonomiske Tilstand i forrige Ovinqvennium indtagne Opgave over Størrelsen af Amtets Veie, idet denne udviser, at disse skulle udgjøre 6 Mile mere end efter nærværende Tabel, maa det bemærkes, at denne paa Grund af den større Fuldstændighed i Opgaverne fra Vei-Inspecteurerne, hvortil den er støttet, maa ansees fuldkommen paalidelig.

Med Hensyn til Bygdemagasinerne henvises til Tabel No. 5. I Rakkestads Fogderi var, foruden de paa Tabellen opførte, et Bygdemagasin i Herlands Anner, der i Aaret 1848 blev nedlagt og Beholdningen anvendt til Grundfond for en i Eidsberg Præstegjeld oprettet Sparebank. Bygdemagasinernes Nytte bliver alt mere og mere betvivlet, og de ville rimeligviis alle efterhaanden blive nedlagte. Den almindelige Regel for Udlaan er 1 Skjeppe aarlig for hver Tønde Korn; Renten er i og for sig høi og Trangen til deslige Laan blive alt mindre og mindre. Den egentlige Aarsag til Bygdemagasinernes Sløifen er maaskee dog Erkjendelsen om at Hovedhensigten dermed ikke naaes. Hensigten har nemlig været den, at noget Forraad paa Sædekorn i mislige Aaringer for de mindre Jordbrugere derved skulde haves; men Erfaringen har viist, at det paa Magasinerne opbevarede Korn som oftest er ubrugeligt til Sædekorn og at Forraadet, benyttet som saadant, har stiftet mere Skade end Gavn.

Af Sparebanker findes 1 i Ide og Marker, i Skiberg Præstegjeld, 1 i Moss Fogderi i Onsø, og 3 i Rakkestads Fogderi, i Eidsberg, Rakkestad og Trygstad Præstegjelde. Gavnligheden af Sparebankerne bliver mere og mere erkjendt, og de have i betydelig Grad i de Præstegjeld, hvori de findes, bidraget til at formindske Antallet af Aagerkarle. Det bedste Beviis for Erkjendelsen om deres Gavnlighed hentes fra Beretningerne om hvorledes deres Virksomhed med hvert Aar tiltager.

Private Assurance-Foreninger findes ikke i Amts-Districtet.

Ifølge Fogdernes Indberetninger have, saavidt bekjendt, ingen Udvandringer til Amerika fundet Sted, naar undtages at en Mand med Kone og 6 Børn i Aaret 1848 afreiste fra Norodegaarden i Moss Landsogn til Provindsen Texas.

Antallet af Justitsforseelser, der i nærværende Tidsrum opgaaer til 1,314, medens det i forrige Femaarsperiode kun var 1,261, er vel noget forøget, men Forøgelsen hidrører fra den i Criminalloven skabte nye Classe af Forbrydelser, Overfalds-Sager; i al Fald er denne Forøgelse for liden til at den kan skrives paa Moralitetens Regning, saameget mindre som Variationen i Antallet af Forbrydelser altid beroer paa Tilfældigheder. Mulct-Sager for Overtrædelse af Brændeviins-Lovgivningen synes derimod, især i Rakkestads Fogderi, at have været i Tiltagende. Antallet af saadanne Sager har været:

For Rakkestads Fogderi:

i Aaret	1846	33
= —	1847	68
= —	1848	71
	Lateris	172

Transport	172
i Aaret 1849	49
" — 1850	44
Tilsammen	265.

For Moss Fogderi:

i Aaret 1846	13
" — 1847	16
" — 1848	24
" — 1849	26
" — 1850	6
Tilsammen	85.

For Ide og Marker Fogderi:

i Aaret 1846	6
" — 1847	14
" — 1848	5
" — 1849	9
" — 1850	13
Tilsammen	47.

Af det betydelig større Antal af deslige Sager i Rakkestads Fogderi tør man dog ikke med Bestemthed slutte sig til en større Fordærvelse hos Almuen, da Antallet, der gjøres til Gjenstand for Forfølgning, er saa særdeles afhængigt af den Virksomhed, Politiet i saa Henseende udviser.

Alle Beretninger lyde paa at Brændeviinsdrikken er i Aftagende, og at Maadeholds-Foreningerne fremdeles virke velgjørende i denne Retning. Amtet troer ogsaa for en Deel at kunne stadfæste disse Beretningers Paalidelighed, skjøndt Veiene omkring Byerne endnu befindes hyppig besøgte af derfra hjemvendende berusede Bønder, og det er fra Erfaringen om, at Brændeviinsdrikken har aftaget i Hjemstederne, at man egentlig tør fæste nogen Lid til den bedre Formening om Moraliteten i denne Henseende.

Forinden Amtet forlader Afhandlingen om Landdistricterne troer man sluttelig at kunne gjøre den Bemærkning, at Formandskabs-Institutionen alt mere og mere viser sin Gavnlighed, idet dens egentlige Kald og Væsen erkjendes, og dueligere Mænd stilles i Spidsen for sammes Virksomhed, samt at denne i det Hele taget mere er rettet paa gavnlige Foranstaltninger end paa at gribe ind i Gjenstande, der ligge udenfor hvad Lovgivningen om samme har forordnet og tilsigtet.

B. Kjøbstæderne vedkommende.

Frederikshald.

Byfogden i Frederikshald har med Hensyn til denne Byes økonomiske Tilstand indberettet Følgende:

„De Handlendes Antal, 125, er lige med det som befandtes ved Udgangen af Aaret 1845. Concurrencen i Handelen er fremdeles stor og Smaahandel ansees ikke længer indbringende, siden Handelsloven af 1842 hævede den ældre Classe-Inddeling for de Handlende, hvorved Adgangen til at sælge i de mindste Qvantiteter er overgaaet ogsaa paa de større Handlende. Detailhandelen med Brændeviin, saaledes som denne er ordnet ved Loven af 6te Septbr. 1845, maa derimod antages, den høie Beskatning uagtet, at være fordeelagtig, at slutte efter den stærke Attraa efter at tilstaaes saadan Handelsberettigelse, hvilken altid er forhaanden.

Skippernes Antal er fra 41, som var Antallet i 1845, gaaet op til 60, dog er Forøgelsen størst af de Udenbyesboende. Forøvrigt er ogsaa Antallet af Stedets Fartøier forøget i disse 5 Aar, og flere af dem have i dette Tidsrum været anvendte i udenlandsk Fragtfart, som dog ikke skal have været fordeelagtig. Ikke heller iøvrigt antages Skibsfarten at have givet stort Udbytte, naar undtages Aarene 1846 og 1847, hvilke vare af de for Skibsrehderne heldigere.

Af de næringsdrivende Classer have Haandværkerne havt den største Tilvext siden 1845, da Antallet var 135, og af Professionister, som ikke den Tid her fandtes, gives nu 1 Dreier samt Paraplymagere og Sadelmagere. Jøvrigt maa jeg angaaende Haandværksdriften henholde mig til min Beretning ved 1845 Aars Udgang. Fabrik- og Industri-Virksomhed er i de forløbne 5 Aar her fremmet i en ikke ubetydelig Grad ved Anlæg af 1 Messingfabrik, 1 Reberbane, 1 Sæbesyderi, 2 Tobaksfabriker og 3 Cirkelsauge samt ved 1 Jernstøberi, der er forenet med Jernværket i Tistedalen. I en Deel af dette Tidsrum har ogsaa Bomuldsspinderiet i Tistedalen været i Drift med et nyt Maskineri, men nu i et Par Aar været standset, vel nærmest af Mangel paa Resourcer for de daværende Eiere. Der er grundet Udsigt til at denne Indretning nu igjen kommer i Gang ved et Interessentskab, som er blevet Eier deraf. Opgave for den Tid, Bomuldsspinderiet var i Drift, har ikke været at erhverve, da den af de foregaaende Eiere, som kunde afgive en saadan, siden Begyndelsen af indeværende Halvaar har været i Danmark.

Der fortsættes med Afhændelsen paa Arvefæste af det Byen tilhørende Ovs Gods, efterhaanden som de til Opdyrkning bortfæstede Parceller af Oprydderne afleveres."

Idet Amtet henholder sig til denne Byfogdens Beretning, skal man tillade sig dertil at føie følgende Bemærkninger: Den for Frederikshalds By saa særdeles vigtige Tuskhandel med svenske Bønder, ligesom Handelen med disse i Almindelighed, har i de senere Aar været i betydeligt Aftagende. Hovedgrunden hertil er formeentlig forandrede Toldforholde i Sverige, der foraarsage at Fornødenheds-Artikler nu i de svenske Byer kunne erholdes for ligesaa lave Priser som i Frederikshald. Uagtet denne Aftagen i Svenskernes Handel med Frederikshald sandsynligviis fremtidigen vil udøve en mærkelig Indflydelse paa Byens Detailhandlere, har man dog ikke hidtil kunnet spore nogen Forringelse af den almindelige Velstand. Som overalt andetsteds i Amts-Districtet udøvede de politiske Omvæltninger i Aarene 1847 og 1848 ogsaa sin Indflydelse paa denne Byes pecuniaire Forholde, og af vedkommende Tabel vil erfares, hvor betydelig forøget Antallet af Forretningerne til Gjældsfordringers Inddrivelse i disse og paafølgende Aar 1849 har været.

Brændeviinshandelen i Frederikshald, der har været ansat til 90,000 Potter, fordeelt paa 40 Handlende, har afgivet en Skat af 3000 Spd. aarlig, der meget har bidraget til at lette Communens Udgifter.

Som Foranstaltninger fra Byens Side til at udvide Communications-Midlerne fortjener at anføres, at Anskaffelsen af et Dampskib, der i indeværende Aar vil komme i Farten, ved Actietegning i forrige Aar blev besluttet; at et Veianlæg af Byen er udført gjennem Ødemark over Wængs-Fjeldet til Sverige, og endelig, at Communen har bestemt at gjøre større pecuniaire Opofrelser til en ny Vei om Gaardene Bjørnestad, Holene, Holmegild og Bjerkebæk til Sverige.

Moraliteten i Byen ansees for god; Justitssagerne er snarere i Af- end Tiltagende og af Mulct-Sager for Overtrædelse af Brændeviinslovgivningen have kun været faa i Forhold til Byens Folkemængde, nemlig i Aaret 1846 — 5, i 1847 — 7, i 1848 — 15, i 1849 — 13, og i 1850 — 3.

Frederiksstad.

Til Byfogdens Beretning, der er saalydende:

„Handelen i Almindelighed indskrænker sig hovedsagelig til Salg af Fornødenheds-Varer til Indvaanerne og de nærmest tilgrændsende Sogne, i hvilken Henseende Sarpsborgs Gjenoprettelse til Kjøbstad har betydelig Indflydelse paa denne Byes Næring. I de sidste Aar har der dog her paa Stedet begyndt nogen Virksomhed med Udskibning af Bjelker til Holland, der for Tiden drives af 1 Handlende. Saugbruge gives her forøvrigt ikke, og de i Nærheden af Byen liggende Sauge drives af Udenbyesboende. En stor Deel af Byens Indvaanere avle det fornødne Korn til deres Huse paa Byens Jorder, hvorfor Tilførselen fra Landet fornemmelig bestaaer af Fedevarer, Meel og Potetes. Antallet af de Handelsberettigede og deres Betjente vil findes optaget i vedlagte Tabel Nr. 4.

Med Undtagelse af den anførte Udskibning af Bjelker, har Byen ikke betydelig directe Skibsfart, da Udskibningen af skaaren Trælast foregaaer fra Sannesund og Næsøen gjennem Sarpsborgs Toldsted, hvorfra de her hjemmehørende Skibe, paa faa Undtagelser nær, gaae i Fragtfart. I medfølgende Tabel Nr. 6 er opført Antallet af Skippere, der have Borgerskab til Byen.

Haandværksdriften er væsentlig indskrænket til Stedet, og her er kun ubetydelig Afsætning, især af Snedkerarbeide, til andre Kjøbstæder. Pluraliteten af Haandværkere har saaledes vanskelig for at finde sit Udkomme paa Stedet. Tabel Nr. 6 oplyser Antallet af Mestere, Frimestere, Svende og Drenge i de forskjellige Professioner.

Tabel Nr. 2 indeholder Oplysning om Fabrikdriften, med Hensyn til hvilken er i de sidste 5 Aar foregaaet den Forandring, at Stedet er forøget med een Tobaksfabrik. Af Bergværker gives her ingen, og ved de herværende 2de Skibsværfter foretages i Regelen kun Reparationer, da kun i indeværende Aar ved det ene Værft har været bygget eet nyt mindre Fartøi.

Til Byen hører betydelige Jordmarker, hvoraf haves betydelige Bidrag til Bestridelse af Communens Udgifter, som derved blive mindre trykkende for de skatteydende Indvaanere. Markerne, der ere inddeelte i 60 større og mindre Lodder, skulle, efterhaanden som de blive forpagtningsledige, ifølge kongelig Resolution af 26de August 1836, bortsælges til Eiendom paa Arvefæste mod Kjøbesum og en aarlig Jordafgift af 1 Spd. 40 ß Sølv pr. Tønde Land. Commandanten, Magistraten, Sognepræsten og Apotheket ere tillagte hver en Løkke, uden Afgift, og udgjør Byemar-

ken, foruden disse Parceller, 884 Tønder Land, hvoraf endnu er bortfæstet 207⅝ Tønde Land mod en aarlig Afgift af 451 Spd. 89 ß, medens 676⅜ Tønde derimod, overeensstemmende med den anførte Resolution, er solgt ved Auction for Kjøbesum 23,046 Spd. og aarlig Jordafgift 895 Spd. 94 ß Solv. Da den hele Byemark, forsaavidt den er dyrkbar, bestaaer af Ager og England, antages ingen væsentlig Afvigelse at finde Sted fra hvad forrige Indberetning oplyser om Udsæd og Avl samt Kreaturhold. Skov tilligger ikke Byen.

Storrelsen af Tjenestefolks Løn antages almindelig at være for en Karl 36 Spd. og for en Pige 12 Spd. aarlig, samt Daglon for en simpel Haandarbeider at udgjøre: for Mands-Personer om Sommeren 28 ß og Vinteren 24 ß, hvorimod for Fruentimmer om Sommeren 24 ß og Vinteren 20 ß.

Stedets almindelige Hospital, der er funderet med betydeligt Jordegods, bidrager til at lette de med Fattigvæsenet forbundne Byrder, og er med bemeldte Stiftelse forenet en ved Gave af afdøde Kong Carl Johan oprettet Understøttelses-Anstalt for trængende Enker.

Endelig vedlægges under Nr. 4 Tabel over thinglæste og aflæste Gjældsbreve m. v."

skal Amtet tillade sig at gjøre følgende Bemærkninger: Da de directe Handelsforbindelser, denne By har med Udlandet, kun ere ubetydelige, have de politiske Begivenheder dersteds i Aarene 1847 og 1848 ikke havt synderlig Indflydelse paa de Handlende, og Antallet af Executioner og Udpantninger vise sig i Aarene 1848 og 1849 kun i ringe Grad at være forøget. Af stor Vigtighed for Frederiksstads By er Overeenskomsten med Hafslunds og Borregaards Eiere om at Bjelker nu kunne ledes ved Siden af Sarpfossen, hvorefter de videre føres i Glommen til Frederiksstad, hvor de tilhugges og udskibes. Skjønt kun 1 Handlende hidtil dermed har været beskjæftiget, er det dog sandsynligt, at flere Andre snart ville gribe ind i denne Virksomhed, hvis Udstrækning, skjønt kun i et enkelt Handelshuses Hænder, allerede i Aaret 1850 havde saadan Betydning, at efter den Underretning, Amtet derom underhaanden har kunnet skaffe sig, 7000 Tylter alene af dette Handelshuus udskibedes og at et dobbelt saa stort Parti indkjøbtes til Udskibning i indeværende Aar. Skulde nu denne Bjelkeudskibning fremdeles blive lønnende og Frederiksstads By alene aarligen afsætte omtrent 14,000 Tylter Bjelker, der, hvad Qvantiteten af Tømmerudskibningen angaaer, omtrent svarer til 28,000 Tylter Saugtømmer, vil denne Udskibning medtage ligesaa megen Last, som der fra de store Brug Borregaard og Hafslund forhen i forædlet Tilstand har været udskibet. At denne forøgede Bjelkeudskibning vil have en uheldig Indflydelse paa Saugbrugene, er at formode, om ikke disse, ved de senest forandrede Toldforholde i England, igjen skulde vinde saameget, at den skaarne Last inden kortere Tid bliver fordeelagtigere som Udskibningsvare end den uskaarne. I andet Fald vil Frederiksstad, som beliggende ved Udløbet af Landets betydeligste Vasdrag, formeentlig blive Landets vigtigste Udskibningssted for denne Slags Handelsvare.

Hvad Bjelkeudskibningen har virket og muligens vil komme til at virke fordeelagtigt paa Frederiksstads Forstad, har Straffeanstaltens Sløifning i selve Byen virket til Skade for denne. Byens vigtigste Næring hentes nemlig fra dens betydelige Marker, og disses Drift har været saameget mere fordeelagtig, som Slaverne dertil benyttedes, Arbeidskraften havdes stadig til Disposition og for mindre Udgifter end nogensomhelst andet Sted, hvor Jordbrug drives. Foruden det Tab, Byen lider ved Afsavnet af Arbeidskræfterne til Jordbruget, lide de mindre Handlende et betydeligt Tab i Afgang paa Handel med Victualier, som Straffeanstaltens Underhold i Byen paakræver.

Ogsaa i denne By antages Moraliteten at være god; Mulcter for Overtrædelse af Brændeviinslovgivningen har i Aaret 1846 været 8, i 1847 — 3, i 1848 — 4, i 1849 — 4 og i 1850 — 1. Brændeviinsskatten har været beregnet efter 30,000 Potter med 1500 Spd., fordeelt paa 28 Handlende.

Sarpsborg.

Byfogden i Sarpsborg har givet en udførlig Udvikling af Forholdene dersteds. Af Beretningen, som hoslagt følger, skal Amtet tillade sig at anføre det Hovedsagelige:

Til Anlægget af denne By i Aaret 1839 knyttede sig store Forhaabninger, hvilke ved Byens Existence hidtil for en stor Deel ere blevne skuffede. Paa denne By ville de Foretagender, hvormed vor nærmeste Tid er sysselsat, nemlig Jernbane-Anlægget ved Christiania, Mork-Fossens Forsænkning, Saugbrugs-Privilegiernes Ophævelse og Broen over Sarpen have en væsentlig Indflydelse. Jernbaneanlægget og Morkfossens Sænkning antager Byfogden vil have en skadelig og Saugbrugs-Privilegiernes Ophævelse samt Broen over Sarpfos en heldig Indflydelse.

Hvorledes Jernbaneanlægget vil komme til at virke, er vistnok vanskeligt at forudsige, men i al Fald vil dets Virkning paa Sarpsborg formeentlig blive af samme Beskaffenhed som paa de øvrige Byer i Amtet. Mork-Fossens Sænkning formener Byfogden vil bevirke en Vandstrømning, der til uregelmæssige Tider vil gjøre Stedet utilgjængeligt for Skibsfarten. Skulde Saugbrugs-Privilegierne nogensinde directe blive hævede eller Saugbrugenes Virksomhed ved Bjelkeudskibningen eller af andre Grunde maatte indskrænkes, vil Sarpsborgs By ufeilbarligen derved vinde, eftersom Sarpfossens Vandkraft derved vil gjøres tilgjængelig af Hafslunds og Borregaards Eiere for Fabrikanlæg. En mere paaregnelig Grundvold, hvorpaa Byens Opkomst kan bygges, er den projecterede Bro over Glommen ved Sarpfossen. Udførelsen af dette Project hører til vor nærmeste Fremtid, og Sarpsborgs Forbindelse med de omliggende Districter og med Sverige vil derved betydelig blive lettet.

Byfogden anfører endvidere, at Byens Terrain er givet en Størrelse og en Beliggenhed, der lammer og tildeels hindrer enhver Virksomhed. Amtet maa vistnok heri for endeel være enig med Byfogden, og at det havde været ønskeligere, at man, saavidt muligt, havde valgt Terrainet ved Elven istedetfor der, hvor det gamle Sarpsborg forhen har været beliggende; thi dette er for langt fra Vandet, og den Adgang, Byen har til Vandet i den anden Ende af Byen ved Sannesund, er altfor indskrænket. Forholdene ere imidlertid endnu for lidet udviklede til at man med Bestemthed tør sige, hvorledes Forandring heri burde søges iværksat, og skulde det i Tiden vise sig, at Stranden ved Enkesædet Alvim burde indtages under Byens Jurisdiction, vil den Contract, som et Handelshuus herom har, formeentlig dog ikke blive nogen uovervindelig Hindring for en saadan Udvidelse eller Forandring i Byens Terrain. Byen har nu 192 Bygninger assurerede i Brandcassen for 107,240 Spd.; samtlige disse Bygninger ere paa ganske faa Undtagelser nær ganske smaae og daarligt opførte Huse, og Assuraneesummen fordeelt paa disse 192 Bygninger udgjør omtrent 560 Spd. paa hver. Paa Grund af Byens udvidede Jurisdiction, ere disse Bygninger tildeels meget adspredte, saa at det hele Anlæg endnu har mere Udseende af at være Omegnen af et stort Gods, hvis Arbeiderboliger der ere opførte end af nogen egentlig By. Byen er anviist et Areal af 2,615 Maal, hvoraf endnu kun $^1/_{25}$ Deel eller 103 Maal er udviist til Byggetomter. Størstedelen heraf blev udviist i Aarene 1840 og 1841, og i Aarene 1846—1850 have kun 2 til 4 Tomter aarligen været udviste.

Af offentlige Bygninger eier Byen et Raadhuus, der indeholder en Retssal, 1 Formandskabs-Værelse, 3 Arrester og en Beqvemmelighed for Arrestforvareren, og et Skolehuus, der oprindelig har været bestemt til Sygehuus; dette Skolehuus, hvori kun 2 Værelser, er for indskrænket til sit Øiemed. Begge disse offentlige Bygninger ere opførte ved Hjælp af et Laan, 1000 Spd. af Oplysningsvæsenets Fond, der tilbagebetales i 28 Aar. Ved Sannesund eier Byen en Brygge, hvoraf svares 41 Spd. i Grundafgift, og hvilken Brygge afgiver en aarlig Indtægt af 50 til 60 Spd. Byens Udgifter, deri iberegnet Skole- og Fattigvæsenet, bestrides af Byskatten, der i Aarene 1846 til 1850 har været udlignet med 800 til 1050 Spd.; af Brændevinsafgiften, der har været ansat efter et Potteantal af 30,000 Potter med 1000 Spd. og fordeelt paa 16 Handlende, hvorhos Skolevæsenet har et Tilskud af Oplysningsvæsenets Fond, stort 100 Spd. Af de udlignede Beløb er opsparet 400 Spd., der skal anvendes til Brandapparater. Byens største Savn er en egen Kirke, hvortil er paaregnet at ville medgaae 4000 Spd., men hvortil Byens Kræfter *alene* ikke i en længere Fremtid vil kunne paaregnes at kunne tilstrække.

Byfogden antager endvidere, at en Tvangsarbeidsanstalt vilde virke gavnligt, beliggende i eller ved denne By, og at Byens Beliggenhed for en saadan Anstalt maatte være den beleiligste for det hele Amtsdistrict. Amtet maa heri være aldeles enig med Byfogden, og man vil i den videre Udvikling af denne Sag ved Amtsformandskaberne have sin Opmærksomhed herpaa henvendt.

Kjøbstædsindvaanernes Kaar, siger Byfogden, ere yderst smaae; Massen af Indvaanerne ere Arbeidere, der leve i Armod, der er fremvirket mere af Mændenes Drikfældighed og Qvindernes Udueligheed, end af Mangel paa Arbeide, hvortil han føier, at der ikke i Byen, naar de der boende Embeds- og Bestillingsmænd undtages, findes een Mand med nogen Formue, selv om dette Ord tages i sin indskrænkede Betydning. At Moraliteten i Sarpsborg er slet og Brændevinsdrikken mere udbredt end andetsteds i Amtsdistrictet, troer Amtet ikke at kunne benægte, skjøndt Byfogden maaskee skildrer samme med noget for mørke Farver; det er dog ogsaa Amtet bekjendt,

at Maadeholdsforeninger blandt Arbeiderne dersteds i senere Aar ere stiftede, og man tør vel deraf vente nogen Forbedring.

Med Hensyn til Creditforholdene i Sarpsborg henvises til vedkommende Tabeller, hvoraf vil erfares:

1) at i Femaars-Perioden ere thinglæste 70 Skjøder for . . . . . 23,780 Spd.
2) at i Femaars-Perioden ere thinglæste 118 Panteforskrivelser til Beløb . . . . 39,737 —
3) at i Femaars-Perioden ere aflæste 52 Panteforskrivelser til Beløb . . . . . 12,625 —
4) at i Femaars-Perioden er afholdt 131 Executioner til Beløb . . . . . 8,194 —
5) at i Femaars-Perioden er afholdt 57 Tvangsauctioner til Beløb . . . . . 11,770 —
6) at i Femaars-Perioden er afholdt 99 frivillige Auctioner til Beløb . . . . 12,509 — (blandt disse Auctioner ere ikke medregnede saadanne for Skatter, hvis Antal Byfogden anfører at være ubetydeligt).
7) I Femaars-Perioden ere sluttede 18 Skifter, hvis Activa have været 10,496 Spd. og Passiva 21,913 Spd. Af disse Skifter have de 5 givet Overskud, de 4 under 100 Spd. og det ene 190 Spd.

Efterat have fremsat disse almindelige Bemærkninger, afhandler Byfogden specielt de forskjellige Næringsgrene, hvoraf Amtet skal hidsætte Følgende:

Flerheden af Byens Handelsmænd ere Opbydere fra fremmede Steder, hvorfor deres Credit er ringe; Forsyningen bliver derfor tarvelig, Varerne af mindre god Qvalitet og dyrere end andetsteds. Byens Opland er den største Deel af Tune og tildeels Rakkestad, Eidsberg, Skiptvedt, Skiberg og Borge, hvorhos Arbeiderne ved Hafslund, Borregaard og Soli Brug gjøre deres Indkjøb i Sarpsborg. Byen antages omtrent at forsyne en Befolkning af 11 til 12,000 Mennesker. Nogen Handel haves ogsaa med de Skibe og Skibsfolk, som om Sommeren hente Last fra Brugene, men fornødne Capitaler mangle til disse Skibes egentlige Forsyning. Kornforsyningen skeer forstørstedelen fra Landdistricterne. Enkelte antages at drive Bageri med god Fortjeneste. Brændevinshandelen er væsentlig og Byfogden antager, at Antallet af Potter, der udsælges i mindre Partier end 40 Potter, nærmere opgaaer til 120,000 Potter end til 30,000 Potter, hvortil denne Handel har været ansat. Denne Handel er fordeelt paa 16 Handlende. De Handlende lade jevnlig afholde Auctioner over Krambodvarer. Kjøbstadens Beliggenhed forhindre dens Handelsmænd i at beskjæftige sig synderlig med Trælasthandel. Tømmerflødningen til Frederiksstad skader Byen og spærrer Skibsfarten, og Havnecommissionens Opmærksomhed er derpaa henvendt. Byens Handlende have ikke Formue til at kaste sig paa Skibsrehderi. 12 Skippere have Borgerskab til Byen, men disse og de øvrige Søfolk have Bopæl andetsteds. Det foraarsager ofte Forvirring, at den egentlige Havn for Byen ligger under 3 forskjellige Jurisdictioner. Dampskibet Hardy er til stor Fordeel for Byen og letter Forbindelsen mellem de øvrige Stæder fra Frederikshald til Christiania. Haandværksdriften er ubetydelig og giver en knap Underholdning for de Vedkommende. Fabrikdrift haves ikke og kan ikke haves; thi Sarpen ligger udenfor Kjøbstadens Grændser og Vandkraften mangler derfor, hvortil kommer den Ulempe, at Byggetomter ved Vandet ere undergivne betinget Udviisning af Borregaards Eiere. Et Teglbrænderi under Borregaard ligger paa Byens Grund og beskjæftiger 25 a 30 Arbeidere. Et lidet Pottemageri drives uden mærkelig Fordeel af en af Byens Borgere. Et lidet Skibsværft har været drevet, men dette er nu forflyttet til Alvimlandet. Om Jordbrug kan der i Sarpsborg neppe blive Tale, da hver 100 Qvadrat-Alen Jord svarer en Afgift af 41 ß aarlig.

Moss By.

Byfogdens Indberetning til Amtet angaaende denne Byes oekonomiske Tilstand er saalydende:

„Til Opfyldelse af Amtets Paalæg fremkommer herhos:

1. Tabel over thinglæste og aflæste Gjældsbreve, afhændede Eiendomme og afholdte Executioner, hvorved jeg maa anmærke: a) at det betydelige Misforhold, som findes i Aaret 1847 mellem thinglæste og aflæste Pantebreve, væsentlig grunder sig derpaa, at en Enke udstedte til sine Børn Panteobligationer for 40,000 Spd. b) Executioner har betydelig aftaget, og at Executioner for privat Gjæld hører til Sjeldenheder, hvilket meget maa tilskrives Sparebankens Virksomhed, hvor mindre Summer kan erholdes

laante, og hvorved mange Executioner forebygges. For at man ikke af den større Totalsum skal antage, at Executioner ere hyppige og stige betydelig op, har jeg ved en Anmærkning oplyst, hvormeget der aarlig udpantes for Brændeviinsskat; disse Udpantningsforretninger gjentages regelmæssig hver Maaned i 6 Maaneder af Aaret, og de ældre indfries førend de nye afholdes, saa at deres Beløb ikke bør komme i Betragtning, og ere derfor afdragne i Hovedsummerne for hvert Aar.

2. Tabel over Fabrikker, Manufacturer og Industri-Anlæg. Herved har jeg alene at anmærke, at det i 1845 anlagte Farveri og Væveri efter omtrent 1½ Aars Drift nedlagdes.
3. Tabel over de Næringsdrivende m. m., hvortil jeg maa føie, at Moss By efter Folkemængden er den 9de i Landet, men efter Daglønnernes Antal den 6te.

Med Hensyn til Forholdet mellem Dødsfald og Skifter, da ere Dødsfaldenes Antal gjennemsnitsviis 100 aarlig, hvorimod i de omhandlede 5 Aar 35 Dødsboer have været tagne under Behandling, altsaa i Gjennemsnit 7 hvert Aar. Desforuden 11 Opgivelses- eller Fallitskifter. Misforholdet mellem Dødsfald og Skifter maa væsentlig tilskrives den uforholdsmæssig store Mængde Arbeidere, der ere i Byen, som sjelden efterlade sig Noget.

Af Udvandrere har ikke været Andre end til Nordamerika 2 enkelte Mandspersoner og 1 Familie, bestaaende af Mand, Kone og 2 Børn.

Ligesom Sparebanken har virket velgjørende paa de mindre Laansøgere, saaledes har den oprettede Disconterings-Indretning ogsaa havt gavnlig Indflydelse paa Omsætningerne for de større Laansøgere, skjøndt dens Fond, 42,500 Spd., er ringe eller aldeles utilstrækkeligt, især naar man seer hen til den større Capital, som Brænderiernes Forsyning og den almindelige Handel fordrer, samt de directe Skatter, som denne By yder til Statscassen, væsentlig Brændeviinsskatten, som for 1850 udgjorde 76,290 Spd., der betales successive i 6 Maaneder af Aaret, altsaa maanedlig 12,715 Spd., samt at denne Indretning tillige skal afhjælpe Trangen i Frederiksstad, Sarpsborg, Soon og Hølen.

Skibsrhederi har Byen tidligere næsten saa godt som Intet havt af, men i de senere Aar synes det som om samme vil tiltage.

Formedelst Sarpsborgs og Hølens Tiltagen er Byens Opland næsten indskrænket til Rygge, Waaler og Moss Landsogn, kun ubetydelig fra Raade, Haabel og Westbye, som forhen ansaaes at høre hertil.

Trælasthandelen er fremdeles ringe, uagtet Byens fordeelagtige Beliggenhed for Udskibningen med betydelig Vandkraft til Skovproductionens Forædling, da Oplandet, hvorfra Tømmer erholdes, alt mere indskrænkes; imidlertid overkjøres endnu Tømmer fra Glommen, naar Vinterføret tillader det.

Siden Brændeviins-Productionen er bleven indskrænket til Fabrikdrift, har denne her paa Stedet faaet et betydeligt Opsving, hvorved ikke alene Producenterne have sin Fortjeneste, men ogsaa en Mængde Haandværkere, især Bødkere, Kobberslagere og øvrige Arbeidere.

Uagtet Moss Jernværk ikke ligger i Byen og derfor er Byen uvedkommende, skaffer det dog Byens Næringsdrivende adskillig Fortjeneste. Interessen for og Haabet om at den i de sidste halvhundrede Aar paatænkte Canal over Vecle-sanden, og Haabet om at den vil have en betydelig Indflydelse paa Virksomheden her i Byen, er nu stegen saaledes, at man endog kan haabe privat Understøttelse til dette Arbeide, naar kraftig Hjælp kunde paaregnes fra Statens Side.

Den Omstændighed, at Landets største Communicationsvei gaaer gjennem Byen, bidrager betydeligt til at uleilige Justitien og Politiet, da en stor Deel af offentlige Sager opstaaer fra Folk andetsteds fra, saa at man ikke af de offentlige Sagers Antal kan danne sig noget Begreb om Moraliteten.

Det her for 10 Aar siden oprettede Asyl, saavelsom hvad der i Løbet af de sidste 10 Aar er foretaget til Skolevæsenets Forbedring viser allerede Spor til Forbedring blandt de arbeidende Classer.

Ligesom Brændeviinsdrik er i Aftagende, saaledes antages, at Moraliteten i det Hele taget ikke staaer ringere end i de fleste Byer. I det Hele taget maa antages, at Byen er stadig i Tiltagende. Dette Steds Badeindretning, der var den første af dette Slags, begyndte sin Virksomhed Sommeren 1835 og blev i de paafølgende 5 Aar meget besøgt saavel af Byens Indvaanere som Reisende; den gav adskillig Næring for Byens Indvaanere samt 20 pCt. Udbytte til Interessenterne. Den senere opstaaede Concurrence nedsatte Søgningen, saa at den væsentlig bestod af Byens Indvaanere, og Indtægten saaledes, at den ene kunde bære Udgifterne. I de sidste Aar synes den imidlertid at blive mere besøgt af Fremmede end i den mellemliggende Tid,

saa at den haabes at kunne stige, om end ikke til den oprindelige Høide."

Til denne Byfogdens Beretning skal Amtet kun, med Hensyn til Brændeviins-Productionen og Trælasthandelen, gjøre følgende Bemærkninger: Uagtet Tiden for Brændeviins-Productionen er bleven indskrænket, er det producerede Brændeviin i de senere Aar snarere forøget end formindsket. Aarsagen hertil er den mere fabrikmæssige Drift og Fabrikkernes Indretning paa i en kortere Tid at kunne udvinde saameget mere. Brændeviins-Productionen er Byens væsentligste Indtægtskilde, og en stor Deel af Byens Arbeidere finde ved denne Fabrikdrift om Vinteren sin Underholdning. Handelen med Brændeviin under 40 Potter har været anslat til 45,000 Potter, fordeelt paa 15 Handlende, der saaledes have udredet en Skat af 1500 Spd., der betydelig har lettet Byens Udgifter til det Offentlige. Amtet antager, at Trælastudskibningen for Moss omtrent har staaet paa samme Trin, som i forrige Tidsrum. Den er af meest Vigtighed for et enkelt Handelshuus, der tillige er Medeier af Soli Brug, og derved har skaffet sig Adgang til at kunne føre endeel oplandsk Tømmer til sine Saugbrug ved Moss. Kun i det Tilfælde, at en saadan Adgang i Fremtiden blev udvidet, vil Byens Trælasthandel kunne faae nogen Betydning. Byen eller dens Borgere eie ingen Skibe, men kun et Par mindre Fartøier — Skonnerter.

Smaalenenes Amt, Moss den 13de Mai 1851.

Underdanigst

Sibbern,

constitueret.

D.

Hedemarkens Amt.

Underdanigst Beretning.

Ved Afgivelsen af den ved Deres Majestæts naadigste Resolution af 23de December 1839 befalede Beretning om Hedemarkens Amts ekonomiske Tilstand i Femaaret fra 1846 til 1850, maa jeg paa Forhaand tillade mig at bringe i naadigst Erindring, at jeg ikkun i det sidste Aar af Perioden har opholdt mig i Districtet, som Bestyrer af det mig betroede Amtmands-Embede, hvorfor jeg maa beklage, at mit Kjendskab til Forholdene, forsaavidt det er hentet fra personlig Erfaring, ikke er saa omfattende som ønskeligt kunde være.

For Sammenlignings Skyld har jeg ved Behandlingen af Enkelthederne i denne Beretning søgt at følge den samme Orden som i de foregaaende Beretninger har været iagttaget, ligesom jeg ogsaa af samme Grund foruden de foreskrevne Tabeller har søgt at tilveiebringe Opgaver over endeel andre Gjenstande, der kaste Lys over Districtets Tilstand, og som tidligere herfra have været meddeelte.

Jeg gaaer derefter over til at behandle:

A. Amtets Landdistrict.

a. Om Jordbruget.

Da hele Hedemarkens Fogderie udelukkende henter sin Underholdning og sin Velstand fra Jordbruget, og der ved Siden af denne Egns fast overalt fortrinlige Jordbund ikke stiller sig væsentlige Hindringer for Jordbrugets Fremme, og da denne Næringsvei for hele Solør og Odalens Fogderi og for en Deel af Østerdalens Fogderie efterhaanden som Skovene tyndes og fortrænges maa blive den vigtigste, og da disse to sidste Districter have vidt udstrakt og for det meste ret lønnende Odlingsjord, kan det efter den almindelige Udviklingslov ikke betvivles, at denne Bedrift i Periodens Løb maa være gaaet fremad, ihvorvel de gjorte Fremskridt ikke ere særdeles iøinefaldende eller paaviselige.

At Amtet i Aaret 1847 har faaet i Gang en offentlig Landbrugsskole, maa regnes til et af de vigtigste Skridt i denne Retning. Til denne Skole er en ikke ubetydelig Gaard, Jønsberg i Romedal, indkjøbt, bebygget og forsynet med alle Slags Inventarium for Amtscommunens Regning, og ligesom den Rundhaandethed, hvormed Bevilgninger af Amtsformandskaberne til dette Øiemed ere gjorte, i og for sig vidner om Sands for Jordbruget, saaledes har man og i det betydelige Antal Elever, som besøger Skolen, og den Kappen om Optagelse, som altid viser sig, et uforkasteligt Vidnesbyrd herom. Da man i den ansatte Bestyrer og Lærer har været saa heldig at træffe en sjelden duelig Mand, har Skolen ogsaa havt og vil i Fremtiden forhaabentlig i end høiere Grad have Indflydelse paa Jordbrugets Udvikling i Districtet. Ved Landbrugsskolen er Værksted for Agerdyrk-

ningsredskaber, og om der af disse derfra ikke er afhændet noget betydeligt Antal, tjene de ialfald som Modeller, og vist er det, at Ploven, især den Smallske, i de sidste Aar i Hedemarkens Fogderie mere og mere er bleven benyttet ved Siden af Alen, ikke alene til Ryland men ogsaa til Høstploining. Tærskemaskiner, almindelig for 4 Heste, udbredes og forbedres og ere paa alle større Gaarde i Brug. En Saamaskine af forbedret Construction, paa hvilken Landbrugsskolens Bestyrer, Inspector Nerstrøm, i afvigte Aar erholdt Patent, har neppe endnu erholdt nogen Udbredelse.

De Opgaver, som i medfølgende Tabel No. 1 indeholdes over Jord, som fra Nyt af er taget under Dyrkning, gaae ud paa, at der i Hedemarkens Fogderi er opbrudt til Ager og Eng omtrent 1110 Tdr. Land, i Soløer og Odalens Fogderi 1314 Tdr. og i Østerdalens 314 Tdr., tilsammen for hele Amtet 2738 Tdr. Land. Der er ikke Grund til at ansee disse Opgivender for høie, og ihvorvel man, uden nærmere Oplysning om Beskaffenheden af disse Arbeider, ikke kan bygge med nogen Tilforladelighed paa de blotte Tal, vise de dog, at Jordbruget i extensiv Henseende i Periodens Løb har gjort ikke ubetydelige Fremskridt. Sættes, som jeg efter de specielle Meddelelser fra Lensmændene har Grund til at gjøre, $^1/_3$ af det opgivne Areal til Agerland og $^2/_3$ til England, og Opbrydningen af første Slags til 24 Spd. for Td. Land overhovedet, og af det sidste Slags til 10 Spd. for Td. Land, skulde de Bekostninger, som i Femaaret ere nedlagte paa Rylands Opdyrkning, udgjøre en Capital af omtrent 40,000 Spd. Uagtet det i flere Tilfælde upaatvivlelig havde været fordeelagtigere om deslige Udgifter havde været anvendte paa den under Dyrkning værende Jords Forbedring eller paa Jordbrugets intensive Udvidelse, tyder denne Omstændighed, som anmærket, dog paa Liv og Virksomhed; det maa ogsaa bemærkes, at Adskilligt er udrettet til Forbedring af forhen ryddet Jord, baade med skadeligt Vands Afledning, Stenes Bortførelse og Englandets Rydning for Buske og Krat; endvidere har man i Hedemarkens Fogderi begyndt at lægge sig efter Dyrkningen af forskjellige Foderurter, saasom Vikker og Kløver; endelig maa det betragtes som et væsentligt Fremskridt, at enkelte af Hedemarkens Gaardbrugere søge, i Erkjendelsen af, at Sæterbruget i Egne, hvor dertil tjenlige Græsgange ikke eies, men hvor tildeels magre Sætre i 10 a 15 Miles Afstand maa leies af Fremmede, kan være af en tvivlsom Fordeel, at holde flere og flere af Kreaturene hjemme Sommeren over. Med Hensyn til Gjødningens Behandling formenes ogsaa stadig Fremgang at kunne paavises, idet den flydende Deels Opfangen ved Jordblanding jevnlig sees.

Egentligt Verelbrug eller Kobbelbrug er neppe nogetsteds fuldstændig gjennemført; men Begyndelse dermed er flere Steder gjort, fornemmelig i Soløer og Odalens Fogderi, hvor Jordbundens Beskaffenhed lægger færre Vanskeligheder iveien derfor end i Hedemarkens med større og mindre Stene opfyldte Jord. Med den Adgang til Afsætning af de forskjellige Landmandsproducter, som hidtil har frembudt sig, synes det ogsaa indlysende, at der skal større Driftscapital end den almindelige Jordbruger er i Besiddelse af, og derhos større Indsigt og stærkere Overbeviisning om Verelbrugets Fortrin til, end hos den blotte Erfaringsmand kan forudsættes, for her i Districtet i denne Henseende at vente nogen gjennemgribende Forandring, da det bekræftes af Mænd, der selv arbeide paa Gjennemførelsen af fuldstændigt Verelbrug, at dette kræver betydelige Offere og Udlæg, som ikke saa snart, men endog først efter flere Aars Forløb kunne ventes fuldt erstattede.

Nogen Forandring i de Sædearter, som tidligere have været anvendte, er ikke i Periodens Løb foregaaet, naar undtages at Potetesavlen flerestedes i Hedemarkens Fogderi er indskrænket som Følge deels af 1848 og 1849 Aars Potetessygdom og deels af flere Smaabrænderiers Nedlæggelse og denne Bedrifts Overgang til faa større Anlæg blot i 4 af Thinglagene. I Soløer og Odalen angives Rugsæden at være bleven noget almindeligere end forhen.

Dyrkningen af Lin, Hamp og Humle er ikke udvidet, men snarere, hvad de to sidste Planter angaaer, indskrænket. Grue er det eneste Thinglag, hvor Avlen af Humle angives større end til Districtets Behov. At Dyrkningen af Vikker og enkelte andre Foderurter er i Tiltagende, er ovenfor bemærket.

Dyrkningen af Haveværter og Frugttræer staaer paa samme Trin som ved forrige Beretnings Afgivelse. Udenfor Bredderne af Mjøsen trives — naar man hertil ikke regner Ribs — ingen Frugttræer, og selv her kun Kirsebær og de simplere Sorter af Æbler. Den tiltagende Tilberedelse af Ribs- og nogle andre Frugtvine vil nedenfor blive berørt.

Med Hensyn til Kornavlens Udbytte og dettes Forhold til Behovet i Amtets forskjellige

Egne maa jeg aldeles henholde mig til den af min Formand i Embedet i Beretningen af 1846 afgivne Oversigt, hvilken jeg har fundet baade oplysende og stemmende med mit Kjendskab til det Virkelige. Jeg skal ikkun fremhæve, at Afsætningen af Hedemarkens Overskud af Korn i de seneste Aar mindre er gaaet til Roros og Nordre Østerdalen end forhen, medens Søndre Østerdalen og et Par til samme grændsende Bygder af Wärmeland og Dalarne er dettes fornemste Marked. Roros og Nordre Østerdalen forsyner sig nemlig mere end forhen fra Trondhjem, og Soløer og Odalen fra Sverige, Romerige og Christiania. At der i Tynsæt, Tolgen og Kvikne, udenfor Tyldalens og Indsæts Annexer, alt sjeldnere og sjeldnere gjøres Forsøg med Kornavl, medens noget mere Kraft lægges paa Engdyrkningen, er et godt Tegn paa sund Sands hos Indvaanerne.

Forsaavidt der i forrige Femaarsberetning er til Anlægget af Kjøbstaden Hamar knyttet Forhaabninger om gunstigere Udsigter for Afsætning af Korn fra de kornfrembringende og for Forsyningen med denne Vare for de korntrængende Districter af Amtet, da er det maaskee overflødigt at bemærke, at en By, som har bestaaet i knapt 2 Aar, og hvor de fleste Handlende, som have nedsat sig, ere begyndte med saare ringe Capitaler, ikke endnu kan have opfyldt disse Forhaabninger; Omsætningen af Korn skeer nemlig der endnu kun i det Smaa og næsten udelukkende som Tuskhandel. Turde man imidlertid vente, at Stedet vil skride fremad som det er begyndt, og Veiforbindelserne imellem Hedemarken og de øvrige Fogderier i Amtet kunde modtage Udvidelse, vilde dette Haab sikkert gaae i Opfyldelse; thi allerede nu har Kjøbstaden i det Smaa vist nogen Indflydelse i bemeldte Retninger, og navnlig bidraget til at holde Kornpriserne jevnere.

At Udsæden af Korn idethele maa have tiltaget, flyder af hvad der ovenfor er anført om Optagelsen af ny Jord til Ager, og om at gammel Agers Gjenlæggelse til Eng hører til Sjeldenhederne. Forsaavidt det i sidstafgivne Femaarsberetning er fremhævet, at det med Hensyn til Clima og Jordbund meest begunstigede Thinglag i Amtet, Næs, staaer tilbage i Henseende til Kornavlens Udvidelse, troer jeg at burde bemærke, at der herved er lagt for megen Vægt paa den under Tællingen i Januar 1846 meddeelte Opgave over Udsæden sammenholdt med Opgaven for 1835. Den nu meddeelte Opgave over nyopbrudt Ager i dette Thinglag og alle øvrige Oplysninger om dette District tyde hen paa, hvad der ogsaa følger af, at Næs netop mindre end nogen anden Bygd har Næringer at støtte sig til, at Agerbruget der drives med usædvanlig Kraft.

Medens Femaaret ikke har ført med sig noget fuldstændigt Uaar, enten paa al Slags Avl eller over det hele Amt, kan det paa den anden Side heller ikke fremvise nogen særdeles rig Høst, da dennes Udfald for hvert af Aarene i Gjennemsnit falder lidt over eller lidt under et Middelsaar, medens Aaret 1849 for hele Amtet medførte Misvæxt paa Potetesavlen, og Aaret 1848 for Østerdalen og Aarene 1849 og 1850 for Soløer og Odalen afgave mislige Kornhøster.

Ved et Tilbageblik paa, hvad der angaaende Agerbrugets Tilstand og Udvikling i Femaaret er anført, vil det fremlyse, at dets Fremadskriden bliver Hovedsummen. Som vækkende og virkende Midler i denne Retning bør nævnes, foruden Landbrugsskolens Oprettelse, den i Skovdistricterne i Aarene 1848 og 1849 indtraadte Standsning i Afsætningen af Tømmer samt endeel Leilændingsbrugs Overgang til Selveiendom, fornemmelig i Odalen. Som yderligere Bevis paa, at Sandsen for Jordbrugets Forbedring er i Tiltagende, kan nævnes, at der i Soløer har dannet sig et Selskab til Jordbrugets Opkomst, der tæller over 100 Medlemmer, og som antages at have stiftet Gavn især ved Udbredelsen af flere Skrifter om Jorddyrkningen. Som Aarsager, der have virket nedslaaende og hemmende, maa nævnes, foruden Mangel paa Veiforbindelser med Nabodistricterne og tarvelige Aargange, de for Østerdalens og Soløers Vedkommende ødelæggende Elvebrud og Oversvømmelser, der navnlig i 1846 og 1850 have været ganske usædvanlig skadegjørende. Heller ikke maa det lades uanmærket, at den Omstændighed, som for Skovdistricterne, som antydet, har virket vækkende, for Kornbygderne paa Hedemarken har havt den modsatte Virkning, idet nemlig den manglende Evne hos Østerdølerne til at betale Hedemarkens Korn, har hindret dette sidste i at anvende, hvad under andre Omstændigheder vilde været anvendt til Jordbrugets Forbedring og Udvidelse. At den forandrede Lovgivning om Brændevinsbrænden, som traadte i Kraft med Aaret 1849, maatte virke nedtrykkende paa Hedemarkens Jordbrug, er ikke uantageligt, men hvorvidt denne Virkning vil vedvare, er ikke hermed afgjort; den nærværende Lovgivning i denne Retning har ialfald bestaaet i for kort Tid til

at dens Indflydelse idethele med Upartiskhed eller Fordomsfrihed kan bedømmes.

b. Fædrift.

Creaturholdet antages i Femaaret snarere formindsket end forøget. Formindskelsen gjælder dog fornemmelig Solør og Østerdalen, hvor den tilskrives deels mindre gode Foderaar, deels trykkende Gjældsforholde, under hvilke man først og fremst tyer til Besætningen som den mest afsættelige Gjenstand. Enkelte Steder i Hedemarkens Fogderi skriver Formindskelsen i Besætningen sig fra den indførte halve Staldfodring, og skulde den isaafald være et Beviis paa Overgang til noget Bedre, forsaavidt det næsten overalt i Landet befulgte Sultfodringssystem ogsaa her i Amtet har været gjængs.

Til Heste og Kvægracens Forædling vides Intet at være foretaget, og turde det ogsaa være af større Vigtighed, at faae Folket vænnet til at behandle de Huusdyr, det har, omhyggeligere end nu er Tilfældet, end at indføre nye Racer. Det maa anmærkes, at enkelte Gaardbrugere paa Hedemarken stadig holde Stodhingste, og at disses Afkom bliver fortrinlig søgt. Som Beviis paa, at Sandsen for denne Green af Landbruget her i Districtet er almindelig, kan anføres, at Amtsformandskabet i 1849 bevilgede Stipendier, til Belob 240 Spd. aarlig, til Elevers Oplærelse i Veterinærvidenskaben, med Forpligtelse for disse til senere at modtage Ansættelse inden Amtet som Dyrlæger.

Foruden at Dyrkningen af Vikker, Klover og Thimotei, som tidligere anmærket, er i Tiltagende, viser Interessen for Fodermængdens Forøgelse sig fornemmelig i Udtapning og Brænding af Myrer især til Slaatteland; som Følge heraf er Forholdet imellem Ager og Eng noget forandret til den sidstes Fordeel.

Frembringelsen af Slagtekvæg antages omtrent at svare til Amtsdistrictets Behov; thi hvad Solør og Odalen deraf kjøber fra Sverige, og hvad Østerdalen deraf afsætter til det Nordenfjeldske og til Christiania, kan omtrent opveie hinanden. Hesteavlen antages at give noget Overskud, idet Østerdalen afsætter ligesaameget som det indkjøber, og Hedemarkens Fogderi paa Christiania og Grundsæt Markeder afsætter et meget større Antal Heste til Sverige og Christiania end det 3die Fogderi, Solør, indkjøber. Fedevarers Afsætning giver et end større Overskud; thi medens Solør er det eneste District, som ikke avler det Fornødne, afsætter Hedemarken aarlig endeel Smør, og Østerdalen, med Undtagelse af Elverum, endog betydelige Kvantiteter af Smør og Ost, saavel til Trondhjem som Christiania, og for Nordre Østerdalen udgjør Fædriften og dens Producter Indvaanernes væsentligste Indtægtskilde. I Storelvedalens Thinglag staaer Melkens Tilberedning især til Ost høiest.

Uagtet Districtets Rigdom paa Kvæg ikke er tiltaget, er det dog umiskjendeligt, at Sandsen for Fremskridt ogsaa i Henseende til Fædriften er vakt.

c. Skovdrift.

Udenfor Almindingerne gives i Hedemarkens Fogderi kun enkelte Gaarde, der ere forsynede med Skove af nogen Betydenhed. Almindingsskovene tilhøre fremdeles Almuerne i Fællesskab, med Undtagelse af Romedals, som i Periodens Løb er gaaet over i en Trælastudskibers Hænder. Skovdrift er saaledes ingen almindelig Næringsvei for dette Fogderi, som til enkelte Anlæg, saasom Brændeviins-, Teglsteens- og Kalk-Brænderier, finder sin Regning ved at indkjøbe Ved fra andre Districter. Skovene i Solør og Odalens og i Østerdalens Fogderier ere derimod, som bekjendt, af stor Udstrækning og værterlige i ualmindelig Grad. Uagtet man ved de befarede Veie og Hovedvasdragene ikke lettelig støder paa Sagtømmer, afgive de dog endnu betydelige Kvantiteter skjønt Tømmer, og ere formeentlig endnu Landets bedste Skovtracter; Tonsæts og Tolgens Præstegjelde, der kun for en ubetydelig Deel afsætte Sagtømmer, og Kvikne Hovedsogn, der ganske mangler Naaleskove, gjøre herfra en Undtagelse. I de to førstnævnte Præstegjelde bestaaer Skovdriften hovedsagelig i Leverancer af Kul og Ved til Røros Kobberværk og dettes i disse Tracter liggende Smeltehytter. Forøvrigt afsættes Østerdalens saavelsom Solørs og Odalens Tømmerlast til Handlende i Christiania, Moss, Frederiksstad og Frederikshald, samt for Trysils og nogle Reendalske Skoves og for det Sydlige af Vingers Vedkommende, til Gothenborg og Uddevalla. I Femaarets Løb er Udførsel af Bjælkelast, som forhen i det Glommenske Vasdrag var saa at sige ukjendt, begyndt til Handlende i Frederiksstad, der ikke eie Sagbrug, ligesom Afsætningen af Tømmer til det Frederikshaldske Vasdrag er lettet ved det Canalanlæg, som i Aaret 1849 ved Engebret Soot er istandbragt paa Grændsen af Vinger og Hvaland fra Skjærvangen til Sitten Søer.

I Aarene 1846 og 1847 var Tømmerdriften meget betydelig, men i 1848 og især i

1849 indskrænkedes den som en Følge af den ved Krigsurolighederne og Februarrevolutionen i Frankrig standsede Udskibning til Udlandet. I afvigte Aar begyndte Afsætningen igjen at blive lønnende, og i indeværende Vinter ere ganske betydelige Kvanta Tømmer fremdrevne, hvorfor Skovejerne for Øieblikket have de lyseste Forhaabninger om en heldig Periode for denne Bedrift. Efter de af Fogderne igjennem Tømmermærkerne og Flødningsinspectorerne, som det synes med megen Omhu og Nøiagtighed, indsamlede Oplysninger, skal af Gran og Furutømmer i Femaaret være afhændet:

I Aaret	Fra Østerdalen	Fra Soløer og Odalen	Tilsammen
1846	29,009 Tylvter	39,801 Tylvter	68,810 Tylvter.
1847	42,813 —	44,891 —	87,704 —
1848	33,685 —	30,160 —	63,845 —
1849	14,030 —	10,996 —	25,026 —
1850	24,457 —	24,060 —	48,517 —
Tilsammen	143,994 Tylvter.		

Hertil kommer hvad der for Soløers Vedkommende er afhændet til Sverige i hele Femaaret		10,800 —	
og af Sagtømmer til det Frederikshaldske Vasdrag, ligeledes i Femaaret		12,500 —	
og af Bjælkelast til Frederiksstad i samme Tid . .		6,000 —	
		Tilsammen 179,208 Tylvter	
men fragaaer hvad der af Tømmer gjennem Glommens Vasdrag antages at være afhændet i Periodens Løb af svenske Skove		20,000 —	9,300 —
Altsaa bliver Udførselen	fra Østerdalen 143,994 Tylvter;	fra Soløer og Odalen 159,208 Tylvter;	Tilsl. 303,202 Tylvter.
Hvilket antages at have afkastet i Bruttoindtægt	555,301 Spd.	— " — 560,000 Spd.	Tilsl. 1,115,301 Spd.
Herfra Driftsomkostninger à 1½ Spd. for Tylvten	215,991 —	— " — 238,812 —	— 454,803 —
Altsl. skulde Nettoprovenuet af Udskibningstømmer blive for	Østerdalen . . . 339,310 Spd.,	for Soløer og Odalen 321,188 Spd.,	Tilsl. 660,498 Spd.

Til disse Summer skulde endnu komme det saakaldte Gratiale, der af Christiania Tømmerhandlere betales i Tillæg, og som varierer imellem 1 og 4 Spd. for Tylvten af saakaldet Maalstømmer (7 Alens 12 Tommer). Der skulde saaledes være tilflydt de nævnte Fogderier for Udskibningslast en Nettoindtægt af mindst 700,000 Spd. Efter Maaden hvorpaa de meddeelte Opgaver ere indhentede, er der neppe Grund til at tvivle paa disses Nøiagtighed; navnlig kan det ikke antages, at de udførte Kvanta ere for høit opgivne; skulde nogen Bemærkning ved ovenanførte Beregning være at fremsætte, maatte det heller være den, at Driftsomkostningerne i Gjennemsnit taget ere for lavt anslaaede, da Tømmeret nu oftere end tilforn maa fremkjøres fra afsides liggende og ulændte Tracter. I det Kvantum, som ovenfor er opført som afhændet fra Østerdalen, er ogsaa indbefattet, hvad der gjennem Klara-Elvens Vasdrag er gaaet til Sverige; at dette Tømmer, uagtet de svenske Handlende i Regelen fordre smærere Dimensioner, betales ringere end i det Glommenske Vasdrag, er vist, og skal Grunden hertil fornemmelig være den, at Flødningen er forbunden med større Bekostning i Sverige end i Norge; navnlig skal Transporten over Wenneren, der maa skee i Fartøier, og gjennem Trolhætta Canal forøge

Fremdrifts-Omkostningerne til Udskibningssteder. Forøvrigt er der ved Betragtningen over Udbyttet af Skovdriften at anmærke, at det ikke er Skovejerne og Tømmersælgerne alene og deres Undergivne, der høste Fordele af denne Bedrift, men at ogsaa flere Opsiddere, baade paa de skovløse Gaarde i selve Skovbygderne og i de tilgrændsende Bygder af Hedemarkens Fogderi, hente en væsentlig Indtægt ved at ligge paa Tømmerkjøring i Vintermaanederne.

Af de Almuerne tilhørende Almindinger i Ringsager, Loiten og Stange aavirkes ikke regelmæssig hvert Aar Sagtømmer til Udskibning, men kuns til ubestemte Tider; hvad der i Femaaret herfra har været afsat, har jeg ikke faaet opgivet. Af Romedals Alminding skal Eieren i de senere Aar have uddrevet omtrent 900 Tylvter Tømmer aarlig. Som Tabellen No. 2 over Industrianlæg viser, gives kun et Brug, som skjærer Udskibningslast (paa Grændsen af Holand, nær den ovenmeldte Sootske Canal); dog afsættes endeel Planker fra Bygdesagene i Odalen til Christiania.

Tjære tilvirkes alene til Districtets Behov, men ikke til Salg, naar undtages, at der fra Kvikne, af Rødderne af de Skove, Bygden tidligere har havt, virkes og afhændes til Trondhjem for nogle hundrede Daler af denne Vare. Af Kul virkes, foruden til eget Forbrug og til Spigerbrugene i Districtet, for Soloers Vedkommende en god Deel til de ved Grændsen liggende svenske Jernværker og Eda Glasværk i Wärmeland, og for Nordre Østerdalens Vedkommende i større Maalestok til Røros Kobberværk. Leverance af Kul og andre Skovproducter fra sidstmeldte District til Værket har i de sidste 5 Aar udgjort:

Kul	56,625	Læster
Tømmer . . .	467	Tylvter
Rostved . . .	1,909	Favne
Bergsved . . .	253	—

Dette Kvantum er omtrent det samme som i forrige Femaar blev leveret, dog skulle Priserne yderligere være nedsatte, saa at denne Drift, der dog er bemeldte Districts væsentligste Indtægtskilde, neppe kan anslaaes til samme Afkastning som forhen opgivet, 70,000 Spd. I Soloer er Prisen paa Kul 72 a 96 ß. for Læsten, hvoraf mindst $^2/_3$ skulle medgaae i Driftsomkostninger. Til Brændsel benyttes neppe andet Material end Træ. I Næs paa Hedemarken, i Tolgen og fornemmelig i Kvikne haves flere Steder Vanskelighed for Huustømmer, der tildeels maa fragtes indtil 4 Mile. Udhuusbygninger, især Fæhuus, af Steen begynde derfor her at blive almindeligere.

At Skovdriften i det Hele taget har været større end Skovenes Værterlighed skulde tilstede, ansees givet; som Følge heraf ansees Skovenes Tilstand mindre god end ved forrige Femaars Udløb; enkelte Tracter, saasom i Storelvedalen, gjøre herfra Undtagelse.

d. Fiskeri

hører for dette Amt kun til Binæringer, og vil derfor under Afdelingen for disse blive berørt.

e. Bergværksdrift.

For dette Amt er Bergværksdriften indskrænket til Nordre Østerdalen, og selv her er den i Aftagende, skjøndt endnu for Districtet af Betydenhed. Tabellen No. 3 viser, at Tolgens Smeltehytte i Tolgens Hovedsogn og Lovise-Hytte i Lilleelvedalens Anner til Tønsæt ere de eneste Værksanlæg, som i Femaaret have været holdte i jevn Drift, medens Drivsjø Hytte i Reendalen ganske har været nedlagt; Foldals-Gruberne i Anneret af samme Navn til Tønsæt og Trongruben i sidstmeldte Hovedsogn ere ligeledes i Løbet af Femaaret indstillede. Dienssjø Jernblæsterbrug i Trysil kan ogsaa, som Tabellen udviser, betragtes som nedlagt. Odals Værk, der forlængst er gaaet over til et Spigerbrug, vil blive nævnt i næste Afsnit. Som nyt Anlæg bemærkes Vandgroftsgruben i Vindgelens Anner til Tolgen, der er optagen i Aaret 1846, og siges lovende.

Af oftmeldte Tabel No. 3, der forsaavidt er ufuldstændig som den ikke indeholder Opgivende over det ved Lovise Smeltehytte udbragte Product, vil det sees, at Driften ved sidstmeldte og Tolgens Hytter omtrent har været som i forrige Femaar; det høres dog jevnlig omtalt med Beklagelse i Nordre Østerdalen, at Røros Værk i det Hele taget indskrænker dets Drift, og er det givet, at Bergværksrørelsens Standsning for Foldalens Gruber og Drivsjøhyttens Vedkommende for Beboerne af disse næringsløse Trakter har fremkaldt betydelige og følelige Savn.

Af Mineralier, hvis Fremdrift afgive nogen Fortjeneste, nævnes det tidligere berørte Kiselbrud ved Gaarden Pramhuus i Vinger, der forsyner Eda Glasbrug, samt Narud Steenbrud i Ringsager, hvorfra forskjellige tilhugne Steenarbeider, hvoriblandt Slibestene af en smuk men ikke ret stærk rød Sandsteen, tilvirkes. I Kvikne er paatænkt Oprettelsen af et Værksted for Kle-

bersteensfabrikata, som for Bygden vilde være en Velgjerning. I Morskovens Alminding til Stange skal Muthing være taget paa et Blyertsbrud i Slutningen af forrige Aar.

f. Fabrik- og Haandværksdrift.

Af Tabel No. 2 vil erfares, at de eneste Anlæg af dette Slags, som egentlig kunne fortjene Navn af Fabrikker, ere Spigerbrugene i Odalen, Vinger, Grue og Løiten. Disse Anlæg have i Periodens Løb ikke alene været i stadig Drift, men ere ogsaa blevne udvidede og forflerede. Saaledes er Aadals Brug i Løiten, der er i driftige Mænds Hænder, bleven udvidet fra en Smaaspiger- og Liafabrik til Jernstøberi og mekanisk Værksted, saa at det nu stadig sysselsætter 37 Arbeidere, og leverer en Mængde forskjellige Producter og Redskaber. I Vinger er et nyt Spigerbrug ved Sigaaen anlagt, og i Slutningen af forrige Aar kommet i Gang. Det er Jernværkerne indenfor den svenske Grændse, som forsyner disse Brug med det til Spigertilvirkningen og Smidiegodset fornødne Stangjern, men til Stoberiet ved Aadals Brug maa, paa Grund af Forbudet mod Raajerns Udførsel fra Sverige, hentes engelsk Raajern, hvorfor Driften i denne Retning har Vanskelighed for at hæve sig og konkurrere med andre lignende Anlæg.

Næst Spigerbrugene kan mærkes nogle Garverier i Vinger, der angives at tage Huder fra Udlandet til Forædling. Kalkbrænderierne og Teglværkerne, som i Anledning af Hamar Kjøbstads Anlæg have for Hedemarkens Fogderies Vedkommende faaet nogen stærkere Sysselsættelse i den seneste Tid, kunde her, om stadig Afsætning havdes, forfleres og udvides.

At Brændeviinsbrænderierne, hvoraf kun 10 i det sidste Aar have været i stadig Drift, alle drives i større Maalestok, vil af de gjennem Regjeringens Finants-Departement indkommende Meddelelser være bekjendt.

At Haandværkerne i Periodens Løb have gjort Fremskridt, antages, skjøndt der hyppig hores Beklagelse over, at de unge Mennesker, der især i Christiania søge at erhverve sig Færdighed i de forskjellige Haandværk, komme hjem uden fuldstændig Uddannelse. Mangel af de i Landdistricterne søgte Haandværkere spores ikke; ialmindelighed gaae de om paa Gaardene og arbeide paa Driftsherrens Kost.

g. Binæringer.

Huusfliden betragtes hyppig kun med Hensyn til det Udbytte, den giver i Omsætning og Handel udenfor Districtet; men herved faaer man lettelig et urigtigt Begreb om sammes Standpunct. Sees hen til de mange forskjellige Gjenstande, hvorpaa Arbeidsvirksomheden paa hver enkelt Gaard fast over det hele Amt er rettet, og det saaledes bemærkes, at der ikke alene virkes det Fornødne til Familiens og Tyendets Beklædning af Linned, Bomuld og Uld, af Gaardsredskaber af alle Slags, samt paa de fleste Steder af Skind og Læder, Reb og Tougværk, Lys og Sæbe og mere, som forbruges i Husholdningen, vil man ikke kunne paastaae, at Huusfliden er saa ringe. Tages derimod alene Hensyn til hvad der af Huusflidsproducter afsættes udenfor Districtet, bliver den derimod meget ubetydelig. At Arbeidsvirksomheden ved Arbeidets Deling, hvorom Folkets Begreb endnu kuns er lidet udviklet, kunde være fordeelagtigere, er sandsynligt, men det maa ikke glemmes, at vore locale Forholde, navnlig i de tyndt bebyggede og langt fra Kjøbstæderne liggende Tracter, stille ganske væsentlige Hindringer i Veien for hensigtsmæssige Forandringer i denne Retning.

Foruden de antydede Grene af Huusfliden maa nævnes Tilberedelsen af Frugtvine, af Ribs, Stikkelsbær, Solbær og tildeels Kirsebær, som i den senere Tid er bleven mere og mere almindelig, og som endog paa enkelte Steder i Næs Præstegjeld drives i det Store til Afsætning udenfor Districtet.

Det er næsten alene Nordre Østerdalens District for hvilket Jagt og Fiskeri er af nogen Betydenhed, idet Reensdyrkjød, Harer og Fuglevildt samt nedsaltede og indfrosne Fiskevarer, især Sig fra Tolgen og Reendalen, om Vinteren afsættes: Vildtet paa Roros og Christiania samt Grundsæt Markeder, og Fiskevarerne paa Hedemarken ved Bytte med Korn. Udenfor de nævnte Arter af Vildt, fortjener Elsdyrjagten i Søndre Østerdalen og Solver nogen Opmærksomhed, da dette skjønne Dyr nu betydelig har formeret sig, medens det derhos maa anmærkes, at med den ved Loven af 1845 skete Nedsættelse i Mulcten for dette Dyrs Fælden i forbuden Tid ere i den senere Tid Overtrædelserne af Forbudet blevne hyppigere.

Af Fragtfart høste ikke Hedemarkens Amts Indvaanere synderlig Fordeel. Den ikke ubetydelige Varetransport paa Mjøsen besørges ved Dampskibe og Eiere af Baade udenfor Districtet. Med Hensyn til Dampbaadsfarten anmærkes, at der i 1848 er sat et nyt Dampskib, „Dronningen",

i Gang imellem Eidsvoldsbakken og Lillehammer, fornemmelig for Passageerfarten, og finder den almindelige Erfaringssætning, at lettede og billigere Communicationsmidler ligesom fremlokker disses Benyttelse, her sin Bekræftelse; thi medens Bruttoindtægten af det ene Dampskib, Jernbarden, i forrige Femaar udgjorde i Gjennemsnit 5,600 Spd. aarlig, er denne Indtægt af begge Dampskibe steget næsten til det Dobbelte; den har saaledes været:

i Aaret,	af Jernbarden,	af Dronningen,	Tilsammen.
1846	6,657 Spd.		
1847	6,654 —		
1848	4,106 —	5,092 Spd.	9,198 Spd.
1849	4,576 —	5,259 —	9,835 —
1850	4,500 —	6,122 —	10,622 —

Nettoudbyttet, som i forrige Femaar af Jernbarden i Gjennemsnit var 2,180 Spd., skal i Aaret 1850 for begge Fartøier have været 4,068 og givet Interessenterne 11 a 12 pCt. Udbytte af deres Capital. Det er derhos saa langt fra at disse to Dampskibe tilfredsstille Behovet, at gamle og nye Fragtbaade og Jægter aarlig i stigende Antal finde Sysselsættelse. Hvad Landtransport af Varer angaaer, da er det den ulige vigtigste, som af Nordre Østerdalens Indvaanere udføres for Roros Værk, hvilken væsentlig bestaaer i Fremførsel af Malm fra Gruberne til de forskjellige Hytter o. desl., samt for de Handlende paa bemeldte Bergstad og for Landhandlerne i Districtet; hvormeget denne omtrentlig kaster af sig, kan ikke opgives. For Vinger og Odalens Smaaopsiddere foranlediger Transporten af Jern, Spiger og Glas fra de derværende Brug og fra Værkerne indenfor den svenske Grændse til Christiania, ligesom de Kongsvingerske Handlendes Forsyning fra sidstmeldte Sted, nogen Fortjeneste. For de Elverumske Handlende og endeel andre Indvaanere af Østerdalen have de mindre Opsiddere af Romedals og Stange Skovbygder nogen Kjørselsfortjeneste ved at føre Varer fra de forskjellige Dampskibes og Fragtebaades Anløbssteder ved Mjøsbredden til Østerdalen. Hedemarkingernes Sysselsættelse ved Tømmerdriften i Østerdalen og Solør i Vintermaanederne er forhen berørt.

I Amtet findes 21 privilegerede Landhandlere og 1 Høker. De 4 i Hedemarkens Fogderi endnu existerende Landhandlerier ville formeentlig falde bort efterhaanden som de dertil Berettigede afgaae, da Hamar Kjøbstad allerede nu gjør dem overflødige. I Østerdalens Fogderi ere 5 Landhandlere, der alle sidde i god Nørelse. De øvrige Handlende med Privilegium findes i Solør og Odalens Fogderi, hvoriblandt paa Kongsvinger 9 Landhandlere og 1 Høker. Landhandlerierne i Grue og Odalen bør ved indtrædende Ledighed formeentlig ikke paa ny bortgives, da det forhaabentlig vil blive erkjendt at være til størst Gavn for Almeenheden, at Handelen koncentreres paa bestemte Puncter, og et saadant har man allerede der i Districtet i Kongsvinger. Af dette Steds Handlende, hvoriblandt den ene tillige er Apotheker, sidde vistnok endeel i særdeles god, men enkelte tillige i mindre betydelig Nørelse, ligesom 3 i Femaarets Løb have maattet ophøre med deres Forretninger af Mangel paa Resourcer; Stedets Folkemængde skal heller ikke i de senere Aar være synderlig tiltaget, da den holder sig paa samme Punct som ved sidste Tælling: imellem 3 a 400 Indvaanere; det er desuagtet umiskjendeligt, at Stedet er gaaet fremad; den Pyntelighed, hvormed dets Bygninger fremtræde i Sammenligning med tidligere Dage, Mængden af de Varer, som udbydes tilsalgs og Omegnens mange veldyrkede Løkker og Jordstykker synes at godtgjøre dette. Jeg maa derfor udtale som min Overbeviisning, at det vilde være i Egnens Interesse, at Stedet blev tillagt Kjøbstadsrettigheder; man kunde visselig ikke af et saadant Skridt vente sig særdeles glimrende Resultater, men at det dog vilde give Stedet et nyt Opsving, holder jeg mig forvisset om; det synes noget modsigende, at aabne Adgangen for en ubetinget Concurrence paa samme Tid som ikke alle de derværende Handlende finde rundeligt Udkomme, eller ere istand til at udvide deres Nørelse; men jeg synes at have bemærket, at der over de nuværende Handelsmænds Bedrift hviler en vis Trægbed, som jeg fornemmelig tilskriver den Omstændighed, at de betragte sig som Privilegerede, og stedse stole paa at yderligere Concurrence ikke lettelig skal opstaae; det er fornemmelig i denne Henseende jeg forudsætter, at Kjøbstadsprivilegier vilde virke vækkende; og er det ialfald en paafaldende Kjendsgjerning, at Varepriserne i Hamar Kjøbstad, uagtet denne med Hensyn til Transportpriser ikke kan have noget afgjort Fortrin for Kongsvinger, dog staae endog betydeligt lavere end paa sidstmeldte Sted.

Handel med de i § 16 af Handelsloven opregnede Varer drives, paa en enkelt Undtagelse nær, intetsteds i større Omfang. Ved Amtets 56 Skydsstationer ere ligesaamange Gjæstgiverier, hvoraf kun nogle faa afkaste en ubetydelig Bifortjeneste for Indehaverne; at Skydsstations- og Gjæstgiverhold som Følge deraf flere Steder maa paalægges skifteviis som et Ombud er naturligt.

Udenfor Skydsstationerne gives 3 særskilt privilegerede Gjæstgiverier. Kuns fra tre Gjæstgiverier finder Udskjænkning af Brændeviin Sted; da derhos kuns 9 a 10 af Distrietets Landhandlere have Adgang til i Smaat at udsælge Brændeviin, fremgaaer det, at der gives en Mængde Communer, hvori lovligt Udsalg eller Udskjænken af Brændeviin ikke finder Sted; og er det en Kjendsgjerning, at ulovlig Handel med denne Vare netop synes hyppigst i de Tracter, hvor berettigede Brændeviinssælgere findes.

Udenfor Amtets egne faste Handelspladse samt Christiania, Trondhjem og Roros finder Vareomsætningen fornemmelig Sted ved det saakaldte Grundsæt Marked, der nu holdes paa Gaarder i Elverum. Denne Plads ligger beleiligt for alle 3 Fogderier og turde Omsætningen der af Kornvarer, Heste og Kramvarer, samt svensk Jern og Liin høre til den betydeligste Markedsomsætning i Landet. En ny Markedsplads paa Reby i Tonsæt, hvor der i forrige Aarhundrede holdtes Marked, er tre Gange ansøgt af Tonsæts Communebestyrelse, men da Hensigtsmæssigheden af et saadant Skridt visselig er tvivlsom, er det ikke bleven bevilget. Om at forflytte Grundsæt Marked til den nye Kjøbstad Hamar hores her i Distrietet oftere Tale, men jeg troer neppe, at en saadan Forføining vilde være i Hedemarkens Interesse.

h. Tilstanden i Almindelighed.

Til Bedommelse heraf bemærkes:

Den aarlige Løn for en Tjenestedreng					er i	Hedemarkens	Fogderi	fra	5 til	8 Spd. og fulde Klæder.
"	"	"	"	"	—	" "	Solør og Odalens	—	"	8 " 10 — og Do. Do.
"	"	"	"	"	—	" "	Østerdalens	—	"	14 " 25 — uden Klæder.
"	"	"	"	"	Tjenestepige	" "	Hedemarkens	—	"	2 " 6 — og fulde Klæder.
"	"	"	"	"	—	" "	Solør og Odalens	—	"	4 " 5 — og Do. Do.
"	"	"	"	"	—	" "	Østerdalens	—	"	8 " 12 — uden Klæder.
"	daglige Løn for en simpel Arbeidskarl					" "	Hedemarkens	—	"	6 a 12 ß og Kosten.
"	"	"	"	"	—	" "	Solør og Odalens	—	"	8 " 16 " og Do.
"	"	"	"	"	—	" "	Østerdalens	—	"	6 " 24 " og Do.

Det er ogsaa i Østerdalen almindeligt at give Tjenestefolkene Klæder, disse ere altsaa i foregaaende Opgave ansatte i Penge; fulde Klæder anslaaes i Gjennemsnit til 8 Spd. aarlig. Ligesom det viser sig, at Tyendets og Losarbeideres Løn er lavest i Hedemarkens Fogderi, saaledes antages det ogsaa, at Huusmandsklassens Kaar her ere knappere og deres Ansættelse jevnligere paa Aaremaal end i de to øvrige Fogderier.

Længden af Districtets offenlige d. e. rodelagte Veie udgjorde ved Udgangen af Aaret 1850:

Districterne.	Hovedveie.	Bygdeveie.		Tilsammen	Anmærkninger.
		Kjøreveie.	Rideveie.		
	Mile	Mile	Mile	Mile	
I Hedemarkens Fogderi:					Af Hovedveiene vedligeholdes de samme Stykker, som i forrige Beretning meldt, til en Længde af $3\frac{3}{4}$ Mile, af Amtsveikassen.
Næs	"	$4\frac{7}{8}$	"	$4\frac{7}{8}$	
Ringsager	$3\frac{3}{8}$	$15\frac{3}{8}$	"	$18\frac{3}{4}$	
Vang	2	11	"	13	
Stange	$3\frac{3}{8}$	$4\frac{5}{8}$	"	8	
Romedal	$1\frac{5}{8}$	$4\frac{5}{8}$	"	$6\frac{1}{4}$	
Løiten	$1\frac{7}{8}$	$5\frac{1}{8}$	"	7	
Solør og Odalen:					Efter Meddelelser fra Fogden og Lensmændene, maa det antages, at der i de tidligere Opgaver over Bygdeveie, der tillige ere Kjøreveie, har indsneget sig en Feiltagelse fra Amtmandens Side.
Hof	$5\frac{7}{8}$	8	6	$19\frac{7}{8}$	
Grue	6	6	$11\frac{1}{4}$	$23\frac{1}{4}$	
Vinger	$4\frac{1}{2}$	$7\frac{3}{4}$	"	$12\frac{1}{4}$	
Odalen	$2\frac{1}{2}$	11	"	$13\frac{1}{2}$	
Lateris	$31\frac{1}{8}$	$78\frac{3}{8}$	$17\frac{1}{4}$	$126\frac{3}{4}$	

Districterne.	Hovedveie.	Bygdeveie. Kjøreveie.	Bygdeveie. Rideveie.	Tilsammen	Anmærkninger.
	Mile	Mile	Mile	Mile	
Transport	31 1/8	78 3/8	17 1/4	126 3/4	
Østerdalen					
Elverum	6 1/4	8 1/8	=	14 3/8	
Trysil	=	=	5 3/8	5 3/8	
Aamot	3 3/8	1 7/8	6 3/8	11 5/8	
Storelvedalen . . .	3 5/8	=	5	8 5/8	
Reendalen	4 7/8	2 3/4	10 7/8	18 1/2	
Tønsæt	5 7/8	6	2 1/2	14 3/8	Den som Ridevei i Tolgen approberede Bygdevei er dog nu bleven fremkommelig som Kjørevei; desuden findes omtrent 4 Mile ikke rodelagt Kjørevei.
Tolgen	3 3/8	2 5/8	11 1/4	17 1/4	
Kvikne	3 1/8	1/2	=	3 5/8	
Tilsammen	61 5/8	100 1/4	58 5/8	220 1/2	

Ved at sammenholde denne Opgave med den ved forrige Femaarsberetning meddeelte, vil det erfares, at Hovedveiene her i Amtet ere forkortede med omtrent 1 Miil, nemlig i Kvikne Thinglag, hvilket skriver sig derfra, at den ældre gjennem samme førende Hovedvei (der høist uegentlig førte dette Navn, da den kuns til Rod var fremkommelig med Kjøreredskab), efterat dens deelvise Oparbeidelse fra nyt af i afvigte kan siges fuldendt, nøiagtig er bleven opmaalt og befunden 1 Miil kortere end den ældre Vei var angiven til. Oversigten burde dog heller vise Forøgelse i Hovedveienes Længde, da de Arbeider, der ere foretagne med Kvikneveien, forsaavidt de ere udførte for det almindelige Veifonds Regning, ere at betragte som aldeles nye Veie baade i Retning og Bygningsmaade. Til dette Arbeide, som blev paabegyndt i 1837, men som i flere Aar henstod ufuldendt, deels af Mangel paa Pengemidler og deels fordi ingen duelig Veiingenior til at overtage Bestyrelsen fandtes, er i det hele anvendt af det almindelige Veifond omtrent 16,000 Spd., af Amtscommunen omtrent 5000 Spd. og desforuden ikke ubetydeligt Naturalarbeide af Kvikne og Tønsæt Almuer. Routen imellem Christiania og Trondhjem er ved dette Veianlæg forkortet med omtrent 3 Mile, da Afstanden ad Veien over Kvikne er 44 5/8 Miil, medens den over Røros er 47 1/2 Miil. I Femaarets Løb har desforuden været anvendt ikke ubetydelige Summer af Amtscommunecassen, foruden Naturalarbeide af de Veiarbeidspligtige, paa Omlægninger og Udbedringer af enkelte Dele af Hovedveiene og paa Broers Opførelse i disse; heriblandt maa nævnes en fuldstændig Omlægning af en Strækning paa noget over 1/2 Miil imellem Stationen Aasæt og Aamots Kirke, og paa 1/4 Miil imellem Mokleby-gaardene i Storelvedalen, begge gjorte nødvendige ved Glommens Udskjæringer og Oversvømmelser. Et længe følt Savn med Hensyn til Districtets Communication vil ogsaa nu blive afhjulpet, idet Os Bro i Odalen, der er opført for Amtscommunens Regning med en Bekostning af omtrent 4,500 Spd., i næste Maaned vil blive aabnet for Færdselen. Forøvrigt maa det bemærkes, at ligesom Glommens og dens Bielves Ødelæggelser har gjort Gjenopførelsen af flere større og mindre Broer i Femaaret nødvendig, saaledes medfører disse Vasdrags Hærjen saa betydelige aarlige Udgifter til Forbygnings- og Fyldningsarbeider paa Hovedveiene, at Amtscommunens Kræfter til andre ønskelige og paatrængende Arbeider i høi Grad lammes, medens det er almindelig erkjendt inden Districtet, at der ikke er nogen Sag, som i høiere Grad kræver Offere og Opmærksomhed end Udvidelse og Forbedring af Veiforbindelserne imellem Amtsdistrictets forskjellige Fogderier; thi paa Grund af Forskjelligheden af disses Naturbeskaffenhed og Hovednæringsveie trænge de mere til hinanden, og kunne i høiere Grad understøtte hinanden, end i de fleste øvrige Amter er Tilfældet. Ogsaa imellem Solør og Østerdalen paa den ene og Sverige paa den anden Side ansees nye Veiforbindelser høist ønskelige og paatrængende; det har saaledes været et formeentlig af begge Rigers Grændsebeboere længe næret Ønske at faae farbare Veie baade fra Helgenæsset i Grue og fra Udnæsset i Hof samt fra Trysil langs Klaraelven til Wärmeland, og skal paa de to førstnævnte Puncter fuldførdig Vei i Sverige allerede stode til Rigsgrændsen. Den i afvigte Aar approberede nye Hovedvei for at sætte Hamar Kjøbstad i Forbindelse med de ældre Hovedveie er udstukken, men Arbeidet er, af Mangel paa en duelig Mand til at lede samme, endnu ikke videre fremskredet.

Foruden de tidligere nedlagte Bygdemagasiner er i Femaarets Løb endvidere ophævet: 1) Storelvedalens Magasin ved kgl. Resolution af 22de December 1846 og 2) Vingers do. ved Resolution af 30te Marts 1848. Det ved Realisationen af det førstmeldte indkomne Beløb, omtrent 1000 Spd., forvaltes og anvendes efter den anførte Resolution, medens Vinger Magasins udestaaende Fordringer endnu staae under Inddrivelse, saa at den Sparebank, hvortil Beholdningen af Magasinet skulde danne Grundfond, endnu ikke er kommen istand. Over de endnu i Behold værende 5 Magasiner følger befalet Tabel Nr. 5.

I Amtsdistrictet fandtes ved Udgangen af forrige Aar følgende 6 Sparebanker i Virksomhed, hvis Formue og Stilling ved samme Tidspunct her meddeles.

Districterne.	Naar oprettet.	Bankens Fond og Eiendom.	Indskydernes Eiendom.	Tilsammen.	Indskydernes Antal.	Bestyrelsesomkostninger i det sidste Aar.
	Ved kgl. Resol. af					
Søndre Hedemarken	5te Mai 1835	2,841 Sp. 7.	11,403 Sp. 5.	14,244 Sp. 12.	230.	158 Sp. -
Ringsager	10de Juli 1847	228 — 54.	7,083 — 68.	7,312 — 2.	31.	32 — 88.
Næs	Samme Dato	294 — 30.	2,789 — 80.	3,083 —110.	56.	20 — -
Hof	22 Novbr. 1845	6,164 —113.	661 — 10.	6,826 — 3.	26.	70 — -
Elverum	16 Jan. 1847	540 — 9.	4,844 — 88.	5,384 — 91.	163.	21 — -
Aamot*)	18 Febr. 1846					

*) Kan ikke meddeles, da Kassereren er i Kassemangel og Regnskabet i Uorden.

Af private Brandforsikringsselskaber havdes i Hedemarkens Fogderi ved Udgangen af forrige Aar 4, hvis Stilling dengang var følgende:

Districtet.	Forsikrings-Sum.	Aarlig Contingent.	Andre Indtægter, hvoriblandt for Skorsteensfeining.	Bestyrelsesomkostninger og Feierpenge.	Udbetalt Skadeserstatning.	Indretningens Eiendom.	Naar Indretningens Plan er approberet.
	Spd.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	
Næs	216,603	ei opgivet.	ei opgivet.	ei opgivet.	- -	4150 -	Disse Indretningers Planer vides ei at være approberede.
Ringsager .	359,206	udlignes til ubestemte Tider.	863 35	126 28	159 114	1556 9	
Vang	300,889	448 48		107 -	138 80	1173 108	
Stange og Romedal . .	368,800	316 54	113 68	110 -	- -	287 110	Ved kgl. Resol. af 3die Octbr. 1848.

Jovrigt vides ingen saadanne Indretninger i Amtet at være komne istand.

Til Oplysning om Gjældsforholdene i Districtet følger den foreskrevne Tabel No. 4 over thinglæste og aflæste Pantehæftelser, afhændede Eiendomme og over afholdte Executions- og Udpantningsforretningers Antal og Beløb. Til Sammenligning med de for de foregaaende Perioder meddeelte lignende Oplysninger følger tillige en Tabel Litr. a, over de ved Forligelsescommissionerne i Amtet behandlede Gjældssager og deres Beløb; Litr. b, over tvungne Auctioner og deres Beløb, Litr. c, over Restancer af Skatter og offentlige Udredsler, og endelig, Litr. d, over Antallet af understøttede Fattige og Fattigvæsenets Udgifter. Ved denne Sidste er at bemærke, at Lægdsholdet og andre Naturalpræstationer ere temmelig forskjelligt og undertiden noget høit opgivne i Penge, ligesom jeg ikke er ganske vis paa, om Bestyrelsesudgifter o. desl. overalt er medtaget; da imidlertid Opgaverne i disse Henseender ikke kan antages at lide af

større Unøiagtigheder eller Uovereensstemmelser for dette Femaar end for det foregaaende, kan den for Sammenligningens Skyld altid være af Interesse. Ved at sammenholde disse Oplysninger med de for det foregaaende Femaar afgivne lignende, kommer man til Overbeviisning om, at Amtet i ekonomisk Henseende i de sidste Aar er gaaet tilbage, Noget, hvorom ogsaa alle de underordnede Embedsmænd og Betjente, der have udtalt sig om denne Gjenstand, ere eenstemmige. Medens der saaledes i forrige Femaar var

behandlet	22,554	Gjældssager ved Forligelsescommissionerne for en Sum af tilsammen				848,361 Spd.
afholdt	23,356	Executioner og Udpantningsforretninger	—	—	—	257,370 —
—	1,427	Tvangsauctioner	—	—	—	135,714 —
thinglæst	3,009	Pantehæftelser paa faste Eiendomme .	—	—	—	1,474,508 —
aflæst	1,528	— — —	—	—	—	1,024,864 —
afhændet	2,421	faste Eiendomme	—	—	—	1,866,823 —

og medens Skatterestancerne udgjorde i Gjennemsnit aarlig . . . . . 11,260 —
og Fattigvæsenets Udgifter for det hele Amt ligeledes i Gjennemsnit aarlig . . . . . 27,917 —
har Forholdet i disse Henseender i det sidstforløbne Femaar været:

Ved Forligelsescommissionerne behandlede	34,364	Sager til	Beløb	1,346,584 —
Af Executioner og Udpantninger afholdte	22,865	—	—	456,047 —
= Tvangsauctioner	1,781	—	—	264,856 —
= Pantehæftelser i faste Eiendomme, thinglæste . . .	4,673	—	—	2,296,115 —
= — — aflæste	2,507	—	—	1,187,215 —
= Faste Eiendomme er afhændet	3,061	—	—	2,104,375 —

medens Skatterestancerne i Gjennemsnit aarlig have udgjort . . . . . 27,994 —
og Fattigvæsenets Udgifter — — . . . . . 33,112 —

Det sees saaledes, at samtlige Puncter vise Forøgelse i det sidste Femaars Disfavor, og uagtet ikke alle Talstørrelser i og for sig betegner Tilbagegang, efterlade de dog samlede visselig intet andet Indtryk end det ovenfor betegnede. Som Forklaringsgrund for denne Tilbagegang maa først og fremst nævnes den Standsning, som Tømmeraffætningen, og det Knæk, som al Rørelse paa denne Kant af Landet var udsat for i Aaret 1848 og følgende Aar. Denne var vel føleligst for Skovdistricterne; men den virkede ogsaa middelbart paa det 3die Fogderi, fordi dette væsentligst søger sit Marked i forstmeldte Districter. Et Blik paa de enkelte Tabeller viser disse Ufredsaars uheldige Indflydelse paa det utvetydigste; med Aaret 1848 ere alle Gjældssager og dermed i Forbindelse staaende Forretninger samt Skatterestancerne tiltagne ganske paafaldende, medens de i Periodens to første Aar vise endog tildeels gunstigere Resultater end i de foregaaende Aar. I Forbindelse med denne Hovedaarsag til den forværrede Tilstand kan nævnes Folkets Letsind og Ødselhed, og dets Misbrug af Penge og Credit i den gode Tid, hvilket gjorde Overgangen fra Overflod til Trang des mere mærkbar. Hertil kommer, at Perioden, som foran anmærket, ikkuns har middelmaadige Afgrøder at opvise, ja endog enkelte partielle Uaar. Endelig maa det anmærkes, at den Forandring, som Loven af 17de August 1848 medførte med Hensyn til Brændeviinsbrændingen, unegtelig har bidraget noget til midlertidig at sætte Hedemarkens Fogderi tilbage, forsaavidt Adgangen til at benytte de mindre Brænderier og til at gjøre sine Producter i Penge derved i nogen Grad er vanskeliggjort, paa samme Tid som Brændeviinsskatten er forøget og altsaa paa de Enkelte, der i større Stiil fortsætte denne Bedrift, falder mere trykkende; at Brændeviinsskattens Forøgelse og forandrede Udredsel navnlig har bevirket Skatterestancernes Stigen i Hedemarkens Fogderi og tillige foranlediget, at Udpantningsbeløbenes Totalsum er voxet saa betydelig, viser sig ogsaa klart af de specielle Tabeller. At de Bevægelser, som de Thraneske Agitationer næsten overalt i Districtet fremkaldte, kom til Udbrud i lovstridige Handlinger i Slutningen af forrige Aar paa et enkelt Punct i Amtet, nemlig i Tomter Annex til Romedal, maa formeentlig ogsaa søge sin fjernere Forklaringsgrund i de trykkende Gjældsforhold og den aldeles overdrevne Brug af Crediten, som her, fremfor i andre Egne af Amtet, har fundet Sted. De ivrigste Deeltagere i de Tomterske Optoier vare nemlig deels mindre Selveiere, deels Pladsmænd, der i den Grad vare gjældbundne, at de

snart sagt Intet havde at tabe; og uagtet letsindige Avisskriveres Lære i Forening med de Thraneske Udsendinges Opviglerier nærmest fremkaldte det Indtrufne, vilde denne fordærvelige Sæd neppe have spiret, naar ikke Jordbunden i den Grad tidligere havde været modtagelig derfor som Tilfældet her var.

Som Noget, der tildeels har bevirket mere tilsyneladende end virkelig ugunstige Resultater med Hensyn til Gjældssager i de seneste Aar, maa paapeges Forøgelsen i Sparebankernes Antal fra 1 til 6; det følger nemlig af disse Laaneindretningers Statuter, at de maa forøge de ved Forligelsescommissionerne anhængiggjorte Gjældssagers Antal, uden at man er berettiget til derfra at drage nogen sikker Slutning til den ekonomiske Tilstands Forværrelse. Det kan maaskee ogsaa i denne Forbindelse fortjene at nævnes, at en ganske betydelig Samling af Skoveiendomme i Østerdalen (de Hafslundske Skove) i Periodens Løb er gaaet over fra et Handelsinteressentskab til Mænd i Distrikter, og at endeel mindre Omsætninger af samme Beskaffenhed i den glimrende Periode for Tømmeraffætningen, som Aarene fra 1845 til 1847 førte med sig, ere foregaaede i Solør, og endelig, at adskilligt beneficeret Gods i Odalen er afhændet til Leilændingerne, hvilket alt selvfølgelig bidrager til at vise Forøgelse paa Pantehæftelsernes og afhændede Eiendommes Conto, medens paa den anden Side saadan Rørelse baade vidner om Distrikternes vorende Kraft, og maa ventes at blive disse til stor Fordeel, naar blot Kjøberne mægte at overstaae de trange Aars Tryk. Med alt dette bliver Tilbagegangen i ekonomisk Velvære dog ubestridelig; men ligesom de bevilgede Laan af Enkekassen, Banken, Oplysningsvæsenets Fond og fornemmelig af Statslaanet af 1848, der alene i Solørs og Odalens Fogderi har været benyttet til et Beløb af 111,740 Spd., midlertidig har afhjulpet den haardeste Nød, saaledes er det under de gode Udsigter for Trælastaffætningen, som ved Femaarets Udløb atter har aabnet sig, at vente, at Distrikter, med dets mere end almindelig store og solide Hjælpekilder, om ikke altfor lang Tid atter vil hæve sig. At den forandrede Lovgivning om Brændeviinsbrændingen, ligesom den i statsekonomisk Henseende visselig var et Nationalfremskridt, ogsaa med Tiden vil vise sine Frugter især i moralsk Henseende, maa jeg udtale som min Overbeviisning. Naar derhos Jernbaneforbindelsen imellem Christiania og Mjøsen bringer betydelige Dele af dette Amt saa meget nærmere Hovedstaden og Kilderne for Cultur og Udvikling, og de tilstødende Communicationer efterhaanden modtage Udvidelse og Forbedring, synes Fremtiden ret lys og lovende, ihvorvel Almuesmanden her paa Hedemarken, for hvem høie Kornpriser er Hovedsagen, ikke overalt med saa ret glade Forhaabninger har betragtet dette for Fædrelandet vigtige Fremskridt, hvilket han, af Mangel paa de fornødne Midler til at føre sig de heraf flydende Forandringer i Forholdene tilborlig tilgode, med mindre Tillid og Sikkerhed har imødeseet.

Af de enkelte fra endeel Sognepræster meddeelte Oplysninger om Forholdet mellem Fødte og Døde maa sluttes, at Folkemængden er tiltaget, og det omtrent i samme Forhold som i den nærmest foregaaende Periode, d. e. med $^9/_{10}$ % aarlig; den skulde herefter for hele Amtet udgjøre omtrent 91,000 Mennesker. Paa dette, efter Tilværten i de Fattiges Antal ikke synderlig opmuntrende Resultat kan Udvandringerne her fra Amtet, tilsammen af 284 Individer i alle 5 Aar, ikke antages at have havt nogen Indflydelse. Disse have, som følgende paa Meddelelse fra Præsterne støttede Opgave viser, kun fra Ringsager og tildeels det tilstødende Næs været af nogen Betydenhed, medens de fra næsten alle de øvrige Præstegjelde mere have været tilfældige og hovedsagelig bestaaet af løse og ledige Folk, især Haandværkere. Udvandringen, som, forsaavidt ikke det Modsatte er anmærket, er angivet at skulle foregaae til Nordamerica, har i Femaarets Løb været:

Præstegjeldene.	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.	Tilsammen	Anmærkninger.
Næs	1	=	=	18	9	28	
Ringsager	3	11	5	21	125	165	
Vang	=	=	=	2	7	9	
Stange	=	=	=	=	11	11	
Romedal	2	=	=	=	=	2	
Lateris	6	11	5	41	152	215	

Præstegjeldene.	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.	Tilsammen	Anmærkninger.
Transport	6	11	5	41	152	215	
Løiten	=	=	=	=	2	2	
Aasnæs og Vaaler	=	=	=	=	1	1	
Hof	=	=	=	=	1	1	Uden Udflytningsattest.
Grue	=	=	=	=	11	11	
Vinger	=	=	=	=	16	16	hvoraf 5 til Danmark.
Søndre Odalen .	=	=	=	=	=	=	
Nordre Odalen .	=	=	=	=	=	=	
Elverum	=	=	=	=	3	3	
Tryfil	=	=	1	=	=	1	
Aamot	=	=	=	=	2	2	
Reendalen	=	=	=	=	5	5	hvoraf 3 til Danmark.
Tønfæt	=	=	=	2	23	25	hvoraf 1 uden Udflytningsattest.
Tolgen	=	=	=	=	1	1	
Kvikne	=	=	=	=	1	1	
Tilsammen	6	11	6	43	218	284	

B. Kjøbstaden Hamar.

Efterat det ved Lov af 26de April 1848 var bestemt, at en Kjøbstad skulde oprettes ved Mjøsen i Vangs Præstegjeld paa Gaarden Storhammers eller paa Holsæts Grund, og det ved Kongelig Resol. af 18de December f. A. var bestemt, at den nye Stad skulde anlægges ved Gammelhusbugten paa begge de nævnte Gaardes Grund, bleve den vordende Byes Grændser udstukne ved Forretning af 8de Januar 1849, approberet ved Kgl. Resol. af 21de Marts næstefter. Hamar Kjøbstad er saaledes gjenoprettet paa den østligste og længst inde i Agersvigen værende Deel af den gamle i Aaret 1567 ødelagte, i sin Tid blomstrende, Stad af samme Navn. Eierne af ovenmeldte Gaarde have forpligtet sig til efter skeet Regulering og nærmere Udviisning at afstaae til Stadens Bebyggelse hver 200 Maal af deres Eiendomme til en Priis af 8 Spd. 40 ß i aarlig Afgivt for Maalet. Fogden i Hedemarkens Fogderi forretter indtil videre som Magistrat og Politimester, og Sorenskriveren i Søndre Hedemarken som Dommer, Retsskriver m. v. i Staden.

Sommeren 1849 begyndtes Stedets Bebyggelse, efterat 3 Handlende i samme Aars Mai Maaned havde erhvervet Borgerskab og aabnet Boder sammesteds. Ved Udgangen af forrige Aar var de Handelsdrivendes Antal 10; Værdien af de af dem i samme Aar omsatte Varer opgives til 100,000 Spd.

Omsætningen drives fornemmelig med Hedemarkens Fogderi og tildeels med Østerdalen og Solør samt Feiring, Thoten og Vardal; den vilde med Østerdalen og med Solør kunne være livligere, naar flere og lettere Veiforbindelser med disse Districter vare istand.

Ihvorvel Stedets Handlende visselig fortjene Ros for Driftighed og Omtanke ved deres Bedrivt, vilde det være at ønske, at deres Rørelse kunde udvides derhen, at de mod rede Penge kunde afkjøbe Districtets Indvaanere de Kornvarer og andre Gaardsproducter, de frembyde tilsalg; saadan Omsætning skeer nemlig nu saagodtsom udelukkende ved Tuskhandel, hvorved dens Omfang indskrænkes; det er imidlertid allerede ovenfor bemærket, at disse Omsætninger endog i deres nærværende snævre Omfang have viist nogen Indflydelse paa Kornpriisernes Regelmæssighed og Fasthed.

Stedet eier ingen Fartøier, og Varetransporten fra Eidsvoldbakken og Minde til Hamar foregaaer, som tidligere bemærket, med to Dampskibe og Fragtebaade, der andetsteds høre hjemme.

Som af Tabel Nr. 6 vil erfares, har Stedet ingen Mangel paa de almindeligste Haandværkere, der levere endeel Møbler og noget andet Haandværksarbeide til Landdistricterne, medens der fra disse til de nye opførendes Bygninger indføres endeel simplere Smede- og Snedkerarbeider. Stedet har to Bogtrykkere, der hver udgive en Avis.

Der er taget Udvisning paa 33 Byggetomter, hvoraf flere antages deelte, og paa de fleste af disse er opført og tildeels indredet Gaarde, hvoraf nogle ret anseelige. Stedets Folkemængde

antoges ved Udgangen af Aaret 1850 at udgjøre omtrent 500, men da flere af disse bestode af løse Arbeidsfolk, som have søgt derhen for at finde Fortjeneste ved de mange Byggearbeider, som der have været drevne, og som ikke kunne ventes at vedblive i samme Maalestok, kan det ikke paaregnes, at Folkemængden vil tiltage i samme Forhold som hidtil.

5 a 6 Personer have i Vinter, efter at Bygningsarbeidet var indstillet, nydt Understøttelse af Fattigvæsenet. Af Executionsforretninger har været afholdt 11 og af Tvangsauctioner 3, til Belob respective af 2,415 og 444 Spd. Gjælden antoges dog for den største Deel at have været Debitorerne paadragen inden deres Henflytten til Staden; til dennes Forligelsescommission har i forrige Aar været indstevnet 92 Sager.

Til Stedets Skyggesider horer, at der strax fra forrige Aars Begyndelse blev oprettet 4 Udsalgs- og Udskjænkningssteder for Brændeviin, hvilket vel har givet Byen et ikke uvelkomment Bidrag til Bestridelse af dens Communeudgifter, men tillige har fremkaldt et forholdsviis betydeligt Antal af criminelle Sager angaaende Overfald og Slagsmaal samt Smaatyverier. Stedet lonner en Politibetjent og 2 Vægtere.

Idethele har Staden i de syv Fjerdingaar, som ere forløbne siden dens Oprettelse, gjort større Fremskridt end noget andet forhen ubebygget Sted, som her i Riget er tillagt Handelsrettigheder; uagtet saadan Fremgang ikke maa paaregnes som tiltagende i lige Forhold, bør man dog visselig nære det bedste Haab om at Stedet vil blive af nogen Betydenhed; at de heldige Følger, som man medrette tor love sig af Jernbaneforbindelsen med Hovedstaden, for dette Amtsdistrict i det Hele, for Hamar Kjobstad end hurtigere og sikrere ville indtræde, synes afgjort, og end visere vilde disse Følger blive, naar de nye og kortere Veilinier imellem Staden og de til Hedemarken stodende Fogderier, der af Naturen frembydes, kunde blive oparbeidede, og Stedet saaledes blive en Handelsplads for saa at sige det hele Amt.

Hedemarkens Amtscontoir, Veen i Stange den 30te April 1851.

A. Manthey.

Tabel Litr. a

over de ved Forligelsescommissionerne i Hedemarkens Amt i hvert af Aarene 1846 til 1850 behandlede Gjældssager.

Districterne.	1846.		1847.		1848.		1849.		1850.		Tilsammen i alle 5 Aar.		Anmærkninger.
	Antal.	Til Beløb.	Antal.	Til Beløb.	Antal.	Til Beløb.	Antal.	Til Beløb.	Antal.	Til Beløb.	Antal.	Til Beløb.	
Hedemarken:		Spd.		Spd.		Spd.		Spd.		Spd.		Spd.	
Næs	94	4,970.	73	4,121.	205	15,725.	263	15,640.	310	13,972.	945	54,428.	Søndre Hedemarkens Sparebankscasserer paaklager Sagerne angaaende Sparebankens Fordringer ved Stange Commission.
Ringsaker . . .	161	11,678.	174	15,205.	342	38,130.	404	32,744.	426	35,817.	1,507	133,574.	
Vang	261	10,594.	212	10,346.	480	27,633.	732	34,556.	806	27,924.	2,491	111,053.	
Stange	259	10,322.	237	12,757.	552	41,503.	702	34,481.	854	37,519.	2,604	136,582.	
Romedal. . . .	189	6,537.	174	7,665.	270	14,140.	305	16,683.	219	11,523.	1,157	56,548.	
Løiten	113	3,104.	106	3,010.	276	9,145.	196	7,778.	378	11,190.	1,069	34,227.	
Solør og Odalen:													
Aasnæs og Vaaler	761	19,747.	1078	28,030.	1,675	42,873.	1,193	30,117.	1,137	25,565.	6,006	149,349.	
Hof									162	3,017.			
Vinger	474	13,375.	543	11,588.	1,077	27,003.	790	20,644.	702	39,529.	3,586	112,139.	
Grue	536	10,718.	670	25,758.	1,212	46,530.	989	32,358.	1,060	47,716.	4,467	163,080.	
Søndre Odalen .	110	3,815.	190	10,424.	298	11,311.	177	7,427.	212	7,681.	987	40,658.	
Nordre Odalen .	31	362.	50	786.	89	2,056.	87	2,006.	109	2,463.	366	7,673.	
Østerdalen:													
Elverum . . .	278	15,140.	478	29,051.	775	61,394.	474	29,972.	457	26,793.	2,462	162,350.	
Aamot	136	5,680.	113	3,795.	472	20,969.	326	7,265.	254	14,741.	1,301	52,450.	
Tryfil	51	2,565.	41	1,432.	146	4,923.	133	3,719.	92	2,186.	463	14,825.	
Storelvedalen . .	15	602.	12	1,170.	32	2,762.	43	2,492.	38	1,602.	140	8,628.	
Reendalen . . .	117	2,570.	186	6,417.	268	7,614.	247	7,236.	204	5,038.	1,022	28,875.	
Tønsæt	300	5,813.	297	6,131.	387	9,132.	372	11,323.	445	9,786.	1,801	42,186.	
Tolgen	317	4,755.	283	4,069.	337	7,147.	329	5,818.	293	7,733.	1,559	29,521.	
Kvikne	84	1,550.	59	857.	74	1,088.	114	2,883.	100	2,080.	431	8,458.	
Tilsammen	4,287	133,897.	4,976	182,592.	8,967	391,078.	7,876	305,142.	8,258	333,875.	34,364	1,346,584.	

Hedemarkens Amtscontoir, Veen den 30te April 1851.

A. Manthey.

Tabel Litr. b.

over Antallet af afholdte Tvangsauctioner og Værdien af det derunder afhændede Gods i Hedemarkens Amt i Aarene 1846 til 1850.

Sorenskriverierne.	1846.		1847.		1848.		1849.		1850.		Tilsammen i alle 5 Aar.	
	Antal.	Til Beløb.	Antal.	Til Beløb.	Antal.	Til Beløb.	Antal.	Til Beløb.	Antal.	Til Beløb.	Antal.	Til Beløb.
		Spd.		Spd.		Spd.		Spd.		Spd.		Spd.
Søndre Hedemarken .	18	992	10	454	37	2,264	66	9,683	82	11,914	213	25,307
Nordre do.*) .	21	1,182	10	1,818	23	5,717	34	14,762	71	27,060	139	50,539
Vinger og Odalen . .	27	2,330	30	2,353	65	7,553	62	6,100	134	32,344	318	50,680
Solør.	53	1,537	51	2,011	140	6,797	124	17,281	269	19,068	637	46,694
Søndre Østerdalen. .	4	257	9	2,075	50	11,906	126	38,422	107	27,563	296	80,223
Nordre do. . .	10	1,300	8	252	32	2,434	65	4,463	43	2,964	158	11,413
Summa	133	7,598	118	8,963	347	36,671	477	90,711	706	120,913	1781	264,856

*) Anmkn. Af det for Nordre Hedemarkens Sorenskriverie anførte Beløb udgjør 26,406 Spd. Værdien af udpantet Gods for resterende Brændeviinsafgift i Aarene 1848, 1849 og 1850; virkeligt Salg har imidlertid ei fundet Sted, da Afgiften er bleven betalt inden den i Auctionsconditionerne fastsatte Tid.

Hedemarkens Amtscontoir, Veen den 30te April 1851.

A. Manthey.

Tabel Litr. c.

over Skatterestancernes Beløb ved Udgangen af hvert af de 5 Aar 1846 til 1850 i Hedemarkens Amts 3de Fogderier.

Fogderierne.	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.	I alle 5 Aar	I Gjennemsnit aarlig.
Hedemarken:	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.
Brændeviinsafgift	5,577	6,008	14,623	19,838	25,667		
Kongetiende	700	514	829	966	315		
Andre Restancer	2,345	2,337	3,197	5,277	5,226		
	8,622	8,859	18,649	26,081	31,208	93,419	18,684
Solør og Odalen	5,122	5,110	4,989	9,012	10,930	35,163	7,033
Østerdalen.	1,497	1,811	2,308	3,062	2,708	11,386	2,277
Summa	15,241	15,780	25,946	38,155	44,846	139,968	27,994

Hedemarkens Amtscontoir, Veen den 30te April 1851.

A. Manthey.

Tabel

over Antallet af Fattige og de til Fattigvæsenet medgaaede

Præstegjeldene.	1846. Antal Person. Ved Lægd.	1846. Antal Person. Anderl. Underst.	1846. Understøttelsens Beløb. Contant.	1846. Understøttelsens Beløb. Naturalpræstationer ansatte i Penge.	1846. Understøttelsens Beløb. Tilsammen.	1847. Antal Person. Ved Lægd.	1847. Antal Person. Anderl. Underst.	1847. Understøttelsens Beløb. Contant.	1847. Understøttelsens Beløb. Naturalpræstationer ansatte i Penge.	1847. Understøttelsens Beløb. Tilsammen.
			Spd.	Spd.	Spd.			Spd.	Spd.	Spd.
Hedemarken:										
Næs	68	51	164	2,782	2,946	62	55	277	2,263	2,540
Ringsaker	306	147	285	4,860	5,145	279	188	438	4,394	4,832
Vang*)	107	240	-	4,102	4,102	115	249	-	4,528	4,528
Stange	158	133	401	2,479	2,880	209	162	876	2,748	3,624
Romedal	74	94	301	868	1,169	66	101	331	802	1,133
Løiten	52	68	65	1,517	1,582	59	68	284	1,793	2,077
Solør og Odalen:										
Aasnæs og Vaaler	94	109	513	830	1,343	108	111	516	952	1,468
Hof										
Grue og Brandvold	85	177	439	1,105	1,544	92	167	450	1,105	1,555
Vinger	32	368	750	960	1,710	32	318	1,069	960	2,029
Nordre Odalen**)	9	65	130	386	516	16	73	169	411	580
Søndre Odalen	17	203	105	656	761	16	190	108	639	747
Østerdalen:										
Elverum	34	207	820	286	1,106	35	258	1,331	554	1,885
Aamot og Storelvedalen	46	70	297	1,231	1,528	46	75	349	1,211	1,560
Reendalen	14	35	199	280	479	16	33	356	320	676
Tryfil	31	18	89	470	559	33	20	156	509	665
Tønsæt	31	54	156	930	1,086	32	67	206	960	1,166
Tolgen	16	30	120	640	760	20	24	109	800	909
Kvikne og Indset	3	13	42	109	151	3	17	73	110	183
			4,876.	24,491.	29,367.			7,098.	25,059.	32,157.

Anmærkninger. *) For Vang er Pengeudgifternes Størrelse kun opgivet for 1850, den antages for de foregaaende Aar at være indbefattet i Rubrikken for Naturalpræstationer.

**) Desuden i Korn for alle 5 Aar 72 Tønder Havre og $16^3/_4$ Tønde Byg af Værdi = respektive 144 og 67 Spd., tilsammen 211 Spd.

Litr. d.

Udgifter i Hedemarkens Amt i Aarene fra 1846 til 1850.

1848.					1849.					1850.					Udgifter tilsammen i alle 5 Aar.
Antal Person.		Understøttelsens Beløb.			Antal Person.		Understøttelsens Beløb.			Antal Person.		Understøttelsens Beløb.			
Ved Lægd.	Anderl. Underst.	Contant.	Naturalpræstationer anslatte i Penge.	Tilsammen.	Ved Lægd.	Anderl. Underst.	Contant.	Naturalpræstationer anslatte i Penge.	Tilsammen.	Ved Lægd.	Anderl. Underst.	Contant.	Naturalpræstationer anslatte i Penge.	Tilsammen.	
		Spd.	Spd.	Spd.			Spd.	Spd.	Spd.			Spd.	Spd.	Spd.	Spd.
69	65	181	2,519	2,700	68	61	204	2,482	2,686	70	72	190	2,555	2,745	13,617
249	208	420	4,101	4,521	233	184	385	4,775	5,160	225	197	363	4,180	4,543	24,201
114	251	"	4,596	4,596	119	261	"	4,869	4,869	123	232	220	4,745	4,965	23,060
156	289	700	2,725	3,425	161	255	630	2,764	3,394	161	314	876	3,143	4,019	17,342
66	110	452	1,031	1,483	69	133	373	976	1,349	77	149	522	1,153	1,675	6,809
46	79	221	1,509	1,730	49	84	261	1,533	1,794	43	99	333	1,464	1,797	8,980
116	113	1,202	1,076	2,278	95	81	468	768	1,236	121	77	511	906	1,417	8,857
					16	56	166	320	486	13	84	219	410	629	
107	182	439	1,010	1,449	93	172	446	1,038	1,484	119	226	537	1,269	1,806	7,838
33	317	772	960	1,732	33	367	1,616	960	2,576	33	417	1,620	960	2,580	10,627
12	84	160	411	571	12	90	216	405	621	12	111	193	439	632	2,920
11	243	109	579	688	14	253	124	648	772	13	282	147	768	915	3,883
29	292	1,545	841	2,386	28	332	1,241	575	1,816	37	358	1,303	768	2,071	9,264
48	138	535	1,281	1,816	54	114	975	1,400	2,375	53	174	1,024	1,329	2,353	9,632
16	44	294	320	614	17	46	328	340	668	19	39	228	380	608	3,045
34	23	236	426	662	31	20	236	439	675	43	20	139	475	614	3,175
33	79	326	990	1,316	35	81	452	1,050	1,502	36	98	450	1,080	1,530	6,600
20	25	144	800	944	21	21	131	840	971	21	27	177	840	1,017	4,601
3	17	69	109	178	3	18	83	110	193	3	17	95	109	204	909
		7,805.	25,284.	33,089.			8,335.	26,292.	34,627.			9,147.	26,973.	36,120.	165,360.

Hedemarkens Amtscontor, Veen den 30te April 1851.

A. Manthey.

E.

Christians Amt.

Underdanigst Beretning

om Christians Amtsdistricts oeconomiske Tilstand for og i det forløbne Tidsrum, Aarene 1846, 1847, 1848, 1849 og 1850.

1. Betræffende Jordbruget.

De indkomne Beretninger vise vel, at denne, Districtets Hovednæringsvei, har i det omhandlede Tidsrum gaaet noget fremad ved Agerarealets Udvidelse, hvilket vel ogsaa forholder sig saa, fremdrevet ved Trykket af den voxende Folkemængde; og forsaavidt saadan Forøgelse indbefatter Myrstrækningers Udtørring og Forvandling til Ager og England, maae den ogsaa ansees som gavnlig, naar paa den anden Side det egentlige Skovlands Oprydning, for at danne dets Terrain til sædbærende, ved Braatebrænden og deslige ufuldstændige Rydninger neppe qvalificerer sig til Navn af Jordbrugets Forbedring i et District, som allerede lider Mangel paa Skov, der under Districtets tildeels store Høide over Havfladen og øvrige climatiske Forholde ingenlunde kan undværes ved fremadgaaende Jordbrug.

Forholdene ere forøvrigt, henseende Jordbruget, ikke væsentlig forandrede fra næstforrige Femaarsperiode, til hvis Beskrivelse, indsendt gjennem Departementet for det Indre den 24de August 1846, Amtet underdanigst henholder sig.

2. Fædriften betræffende.

I et District af Udstrækning fra Grændsefjeldene til Trondhjems og Bergenhuus Stifter og indtil faae Mile fra Hovedstaden og Drammen gjennem Fjelddistricter, der omfatte Fogderier, er Fædriften selvfølgelig en meget vigtig Beskjæftigelse for Indbyggerne af Fjeldegnene Gulbrandsdalen og Valders, samt ikke uden Gavn for Kornegnene Totens Fogderie og Hadeland, der alle afsætte Heste og andet Fæ samt Smør, Talg, Ost og Skindvarer til de omliggende Kjøbstæder og Markedspladse. Som angivet i næstforrige Femaarsberetning, har man allerede da forsøgt paa at forbedre og udvide denne Næring, deels ved at anlægge et Hestestutterie paa Statseiendommen Jerkind paa Dovrefjeld, og deels ved paa Fjeldene i Froens Præstegjeld at havne og opdrætte tamme Rensdyr; hvorvidt disse Indretninger ville medføre Nytte, i Forhold til de dermed forbundne Omkostninger, lader sig endnu ikke med Sikkerhed bedømme; imidlertid er Holdet af tamme Rensdyr i den seneste Periode ogsaa for endeel udstrakt til Vangs Præstegjeld i Valders Fogderie. Da disse Dyr havne paa de skovløse Høifjelde og nære sig af den saakaldte Rensdyrmose, saa skulde det maaskee antages, at deres Opdræt og Hold skulde medføre Gavn ved Afbenyttelsen af øde Fjeldstrækninger; men da Rensdyrmosen i Fjeldegnene benyttes i stor Mængde til Vinterfodring for Hornqvæget, saa er det ikke tilstrækkelig afgjort, om ikke Rensdyrenes Hold vil have Indflydelse paa den gavnlige Opfødning af Hornqvæg, nedsætte disses Antal og berøve Agerbruget endeel af den Gjødning, uden hvilket det ikke kan bestaae i Fjeldegnene. Endelig ere Eierne af Rensdyrhjorder undertiden udsatte for ikke ubetydelige Tab ved

Dyrenes Ødelæggelse af Ulve, Bjørne og andre vilde Dyr, især om Vinteren, da Horngvæget er bevaret for deslige Uheld ved at blive røgtede inden Huus.

Da Folkemængden her i Districtet sandsynligviis er bleven forøget, uagtet den store Udvandring, som i de senere Aar har fundet Sted til Amerika, og da Agerbruget ogsaa ved denne Overbefolkningens Tryk er udvidet, saa er deraf en Selvfølge, at Horngvægets Hold er bleven større, men heraf flyder ikke absolut, at Salg af Qvæg og Fedevarer foregaaer i større Omfang end forhen; thi de forøgede Huusholdninger holdes for det meste paa meget smaae Jordstykker, fra hvilke intet til Salg bliver tilovers fra Familiernes eget Behov, ligesom ved saadanne Parcellers Aftag fra de større Jordbrug, disses Beholdning for Handel og Salg formindskes.

3. Skovdriften betræffende.

De Egne i Christians Amtsdistrict, hvori Skovdrift, uden Skade for den almene Velfærd, nu kan skee til Udsalg, ere søndre Ourdals og Lands Thinglage i Valders Fogderie. Forøvrigt kunne vistnok enkelte Gaarde og Skoveiere afhænde endeel Salgslast, saasom i nordre Ourdal, Gran og Jevnager af Valders Fogderie, Vardal, Biri og Faaberg af Totens Fogderie, Ringeboe Thinglag og Skiagers Anner til Lomb samt Hedalens Anner til Vaage af Gulbrandsdalens Fogderie. De øvrige Districter ere enten skovløse eller i den Grad manglende Skov, at de kun kunne tilveiebringe det Fornødne til Districtets eget Behov. I den vestlige Trakt eller Hadeland, Land og Valders Fogderie, hugges Handelstømmeret deels som Bjelkelast, og deels til Skjørsel af Bord og Planker; den første udføres i Almindelighed til Drammens Kjøbstad, den sidste til Christiania. Salgstømmerets Hugst i det østlige Dalføre eller Totens og Gulbrandsdalens Fogderier skeer alene for Saugbrugene, og udføres udelukkende i Trakten til Christiania. Districtets eget Forbrug af Skov er imidlertid høist betydelig, ikke alene formedelst Behovet til de mangfoldige Huusholdninger og Familieboliger og ved Brændehold til 2de i Mjøsen gaaende Dampskibe, men ogsaa formedelst Kulbrænding og andre Leverancer fra Statens Almindinger til det i Froens Thinglag oprettede Espedalens Nikkelværk.

4. Fiskerie betræffende.

Ferskvandsfiskerierne, — de eneste Fiskerier, som dette Amtsdistrict har Adgang til at drive, — foregaae hovedsagelig i Indsøerne Mjøsen og Randsfjorden, Jaren og Eina, samt flere mindre foruden i Elvedragene. De betydeligste Fiskerier ere de nævnte Indsøer, samt ved Gaarden Hunder i Lougen Elv, Vingstervandene paa Grændsen mellem Valders og Gulbrandsdalen, hvilke afgive nogen Fordeel for deres Eiere. Productet sælges og forbruges hovedsagelig i Districtet.

5. Bergværksdriften betræffende.

Med Ødelæggelsen af de Skove, som efter Sagn vare fuldkommen tilstrækkelige for Landbrugene i Lessøe og Vaage Thinglage, ere forlængst de her i Districtet daværende Bergværker, Lessøe Jernværk og Zells Kobberværk, saa aldeles undergaaede, at der neppe findes Spor af deres forrige Leie, hvorimod Bygderne have beholdt til Forsorg en stor Deel af Værkernes fattige Arbeidere, hvis sidste Rest i Tidens Længde ere blevne forvandlede til Brugere af smaae Gaarde og Pladse; formeentlig er denne Bergværksdrift og Skovenes Tilintetgjørelse et blandt de mange andre Beviser paa Farligheden for Landbruget ved Bergværksdrift under saadanne Polhøider som de, hvorunder Gulbrandsdalen er beliggende, hvor, især i de nordlige Egne, Skoven ikke i flere Menneskealdre, og maaskee ingensinde igjen fremspirer og opvorer til noget nyttigt Brug.

Som Levning af den ældre Værksdrift anmærkes en Kobbergrube i øvre Foldalen under Lessøe Thinglag, der har været drevet under Roraas Kobberværk, men hvis Drift nu skal være indstillet.

I sidste Femaarsperiode er derimod et Bergværk til Udvirkning af Nikkelmalm og dennes Smeltning bleven anlagt i Espedalens Statsalminding i Froens Thinglag, hvilket holdes i stadig Drift for et engelsk Huses Regning, saaledes som hoslagte Tabeller fra Værkets Bestyrer nærmere viser. Det staaer ikke til Amtets Omraade, at fælde nogen Dom om, hvorvidt dette nye Anlæg er fordeelagtigt for dets Anlæggere eller den norske Almeenhed, men i oeconomisk Henseende troer Amtet at kunne bemærke, at Værkets Existence i alt Fald er afhængig af, om der, uden Skovens Ruin, kan fra Statsalmindingerne Espedalen, Murn og Mæringsdalen af Froens og Vaage Thinglage leveres de Qvantiteter af Tømmer, Kul og Brændeveed, som Værkets Drift udfordrer. Den Hugst, som for Værkets Skyld allerede i disse Almindinger er foretagen, deels efter Udvisning, og deels af en Mængde fra andre Districter indtrængte Arbeidere uden Udvisning, er vel, saavidt den er befunden ulovlig, allerede søgt standset ved retlige Midler saavel

for privat som offentlig Regning; men imidlertid foraarsager Vanskeligheden ved deslige Foranstaltningers Udførelse i saa afsidesliggende Egne, at Almuen nære en, maaskee ikke ugrundet, Frygt for, at Nikkelværkets og de anførte Skoves Skjebne vil om kortere eller længere Tid blive den samme, som Lessøe Jernværk og Zells Kobberværk har undergaaet, til ikke ringe Skade og Fordærv for Districtets Indvaanere ved Driften af deres Hovednæringsvei, Landbruget, og in specie Fæavlen.

I den seneste Periode er vistnok i dette District mangfoldige Undersøgninger foretagne for at opdage driveværdige Malme, men saavidt man har kunnet erfare, er intet antageligt Resultat endnu blevet Følgen heraf, naar undtages en Chrommalmanviisning i Lessøe Fjeldegne, som sparsomt drives, efter Sigende for en Trondhjems Byes Borgers Regning, hvilken Drift formeentlig ei heller har nogen Indflydelse paa Skovene, da den vundne Chrommalm udføres fra Districtet i raa Tilstand.

Steenarter, som i andre oeconomiske Henseender ere af Vigtighed, og hvis Brud og Oparbeidning ikke medtager Skovene, findes og afbenyttes i Thinglagene Vaage og Læssøe i Gulbrandsdalens, Gusdal i Totens og nordre Ourdal og Slidre i Valders Fogderie, saasom Skiferstene, der benyttes til Tagtækning, Kleberstein til Gryder, Skorsteensmure, Kakkelovne o. a. desl., samt Sandsteen, som kan beredes til Qværnstene.

6. Fabrik- og Haandværksdrift betræffende.

Deres Kongelige Majestæt vil naadigst af de denne Beretning hoslagde Bilage — Beretningerne fra Fogderne og Amtets Tabel No. 2, — erfare, hvad som ved denne Deel kan være at bemærke. Med Undtagelse af Hadelands Glasværk, ere de i dette District forhen værende Glasværker, nemlig Jevne Værk i Faaberg, Biri Do. i Biri og Gjøvigs Do. i Vardals Thinglag, enten aldeles nedlagte eller ikke for Tiden benyttede. Foruden de opgivne Fabrik- og Haandværksindretninger, er der ogsaa i Gusdals Præstegjeld gjort Forsøg paa at oprette en Væverfabrik for finere Klædesvarer, samt en Fabrik, hvis Hensigt er at producere Pap, Tagtæknings og deslige grovere Papirsorter, ligesom der i Vaage Thinglag forarbeides endeel grove Mandshuer og Skjærf paa en dertil særskilt indrettet Væverstoel. Disse nye Indretningers Fremgang i de sidste 5 Aar er ikke opgivet.

7. Binæringer betræffende.

Iblandt disse er Huusfliden formeentlig den, som har størst Indflydelse paa den menige Mands Velvære; den drives især af Qvindekjønnet blandt de mindre Jordbrugere og jordløse Familier, maaskee dog efter en mindre Maalestok, end i forrige Femaarsperiode, saasom nærværende Tidsperiode har medført større Lethed i at erholde hvad man attraaer, fra Udlandet og for saa lave Priser, som Varerne ikke kunne tilveiebringes for ved Forarbeidelse paa Hjemstedet. Huusfliden er fornemmelig rettet paa at forfærdige uldne og linnede Varer samt Bomuldstøier af fra Udlandet indført Bomuld og Bomuldsgarn, hvilke Tøier deels forbruges i Districterne og deels afhændes i omliggende Bygder og Kjøbstæder. Mandkjønnet forfærdiger til Salg forskjellige Slags Vognmager-, Hjularbeide, Gjørtler og Blikkenslagerarbeide samt forskjellige andre Brugs- og Huusholdningsredskaber af Træ. Den i de Totenske og Vardals Thinglage stedfundne Forarbeidelse af Karder er nu næsten ophørt, formeentlig paa Grund af Indførsel fra Udlandet.

Districtet benytter nu følgende Dampskibe, nemlig: 1 i Losna Indsøe, 2de i Indsøen Mjøsen og 1 i Randsfjorden, til Varers Transport og Reisendes Befordring. Det førstnævnte vil formeentlig i Tidens Længde ikke kunne svare Regning for Interessentskabet, med mindre at dets Route, som nu omtrent er 2 Mile, kan forlænges ved Farbargjørelsen af en Deel af Lougen Elv. Mjøsdampskibene derimod have hidindtil afkastet en ikke ubetydelig Fordeel saavel for Eierne som for Oplandenes Indbyggere. Derimod er den Transport, som forhen fandt Sted paa Mjøsen med de større Baade, nu næsten ophørt, til Skade for Baadbyggeriet, som nu indskrænker sig til enkelte Slæbebaade til Brug af det ene Dampskib og smaae Fartøier, der tiltrænges ved Fiskeriet og korte Reiser. Dampskibet i Randsfjorden, som blev anskaffet især med Hensyn paa Tømmertransporten, skal nogenlunde bære sine Omkostninger; dette Skibs Existence vilde formeentlig blive af langt større Betydning for Fremtiden, saafremt den paatænkte Kjøbstad i Christians Amtsdistricts vestre Dalføre bliver oprettet, den Landtunge, som afskjærer Skibet fra at kunne befare Tyri- og Holtsfjorden, gjøres farbar ved Sluseværk, og den Landevei, som forbinder Randsfjorden med Mjøsen over Vardals Thinglag, omlægges paa hensigtsmæssig Maade.

Jagt efter Rovdyr og Vildt er en temmelig almindelig Binæring i Fjelddistricterne, hvilken,

om den end ikke forskaffer Jægerne nogen sær Fordeel, dog tilveiebringer en ei ubetydelig Pengesum ved Salg af Rovdyrskind, Rensdyr og Fuglevildt.

Blandt Binæringer kan ogsaa henregnes Landtransporten, som udføres især af det Hadelandske Districts Gaardbrugere ved Kjørsel af Bord og Planker fra Saugbrugene i Agershuus Amt til Christiania, fra Lessøe til omliggende Thinglage med Fiskevarer fra Veblungsnæs, der omsættes for en stor Deel mod Kornvarer, som tilbageføres til Lessøe, fra Slidre og Vangs Præstegjeld til Leirdalsøren i Bergens Stift, og endelig ved Transport af Malm fra Nikkelværket i Froens Præstegjeld til Lillehammer og Tilbagetransport af Værkets Fornødenheder.

Amtsdistrictets Handel med Landmandens Producter drives deels ved Gaardbrugernes Færdesreiser og deels ved Handelskarle, i Kjøbstæderne Christiania, Drammen, Kongsberg, Trondhjem, Levanger, Hamar og Lillehammer, samt paa Markedspladsene Grundseth, Leirdalsøren og Veblungsnæs. De i Amtsdistrictet værende 68 Gjæstgivere drive ingen anden Handel end den, som er nødvendig for de Reisendes Forsyning. I Amtet er 14 Landkræmmere.

8. Amtsdistrictets Tilstand i Almindelighed.

a. angaaende Pantehæftelserne m. V., da ere de behørige Forklaringer ikkun indkomne og hervedlagte fra Sorenskriverne i Toten, søndre Gulbrandsdalen og Valders, 2de af Districtets Fogder og Byfogedembedet i Lillehammer.

b. Tjenestelønninger og Daglønnens Størrelse er i Amtsdistrictets forskjellige Egne saa høist forskjellige, at derom intet bestemt kan opgives; de høiere Lønninger gives sædvanligviis i Kornegnene, de lavere i Fjelddistricterne, hvor derimod Kostholdet baade er bedre og kraftigere end i Forstnævnte. Den aarlige Lønning i Penge kan antages at opløbe til 8 a 30 Spd. for Tjenestekarle og 3 a 15 Spd. for Tjenestepiger; Daglønnen for de sidste 4 a 8 ß. og for de første 6 a 20 ß.

c. Districtets Veilængder udgjorde efter forrige Femaarsberetning 59¼ Miil Hovedvei og 65¾ Miil Bygdevei, der kan befares med Hjulredskab; i den nu forløbne Femaarsperiode er heri ingen mærkelig Forandring foregaaet.

d. Lands Præstegjelds Bygdemagasin er efter naadigst Resolution anvendt til Fond for en Sparebank. Forøvrigt indeholder denne Berետnings Bilage de Oplysninger, som have været at erholde om Bygdemagasinerne.

e. Christians Amtsdistrict har nu 2de Sparebanker, nemlig en i Lillehammers Kjøbstad og en i Lands Præstegjeld. Disses Stilling vil naadigst erfares af vedlagde Beretninger fra Bestyrerne.

f. Districterne Toten, Vardal og Faaberg have endnu private Brandassurance-Foreninger, uagtet den lette Adgang, som nu haves, og som ogsaa af Fleerheden benyttes, til Assurance i den almindelige Indretning for Landet.

g. Amtsdistrictets eneste Kjøbstad, oprettet ved Lov af 8de September 1842 under Navn af Lillehammer, indbefatter det forrige Kjøbstadanlæg Lillehammer og Vignæs, hvis Territorium dog er bleven noget indskrænket ved den efter Loven optagne Aastedsforretning. Den er tillagt egen Jurisdiction, som for Tiden bestyres af Sorenskriveren i søndre Gulbrandsdalen. Dens Stilling vil naadigst erfares af vedlagte Beretninger fra bemeldte Embedsmand.

h. Til Landbrugsskole for Amtsdistrictet har Amtsformandskabet ladet indkjøbe en Gaard i vestre Totens Præstegjeld, men da der mellem dets Medlemmer senere er opstaaet ulige Meninger om paa hvilket Sted i Districtet Landbrugsskolegaarden bør erhverves, og dette Spørgsmaal endnu ikke er afgjort, saa er Sagens endelige Behandling udsat til indeværende Aars Amtsformandskabsmøde, og Skolen saaledes ikke traadt i Virksomhed.

Af denne Femaarsberetning resulterer det formeentlig, at dette Amtsdistrict i pecuniair Henseende ikke er gaaet frem, men snarere tilbage i de sidste Aar, hvilken Tilbagegang vel nærmest søger sin Aarsag i de mislige Handelsconjuncturer og Uroligheder, som fra Aaret 1848 have fundet Sted, de Forandringer, som i denne Periode er foregaaet med Brændevinstilvirkningen og endelig de ikke ubetydelige Capitaler, der ere udtrukne fra Districtet formedelst Udvandring af dets Indbyggere til Amerika.

Denne Udvandring bestaaer, efter de Opgaver, Amtet har erholdt fra Fogderne, i følgende:

i Aaret	1846	13 Personer
" —	1847	123 —
" —	1848	314 —
" —	1849	704 —
" —	1850	612 —
og desuden i Femaaret, uden nærmere Angivelse af Aarstal, 148 fra søndre Ourdal og 4 fra Ringeboe		152 —
	Tilsammen	1,918 Personer.

Til muligens fornøden nærmere Oplysninger fremlægges herhos af de befalede schematiske Tabeller, Tabel No. 1 og 2, extraherede ved Amtet af de indkomne Beretninger og ellers havende Oplysninger. Tabellen No. 3 suppleres ved den fremlæggende Beretning fra Nikkelværkets Bestyrer, Forbes. Tabellen No. 4 har ikke været at udfylde formedelst manglende Underretninger fra Sorenskriverne i Nordre og Mellem-Gulbrandsdalen, Hadeland og Land, samt Fogden i Valders. Til Tabellen No. 5 har Amtet ligeledes manglet de fornødne Oplysninger og Tabellen No. 6 suppleres ved den af Byfogden i Lillehammer forfattede Opgave, som herhos fremlægges tilligemed følgende Beretninger, nemlig:

Bilag No. 4, constitueret Byfoged Grams Skrivelse til Amtet af 5te d. M., hoslagt 4 Bilage.

Bilag No. 5, Beretning om Lillehammers Sparebanks Virksomhed ved Udløbet af Aaret 1849, hoslagt 1 Bilag.

Bilag No. 6, Do. om Lands Do. ved Udgangen af Aarene 1849 og 1850.

Bilag No. 7, Skrivelse af 5te og 7de f. M. fra Fogden i Valders, hoslagt 11 Stkr. Bilage.

Bilag No. 8, Do. af 7de d. M. fra Fogden i Toten, hoslagt 5 Stkr. Bilage.

Bilag No. 9, Do. af 12te f. M. fra Fogden i Gulbrandsdalen, hoslagt 15 Stkr. Bilage.

Bilag No. 10, tabellarisk Extract af Pantebøgerne fra den constituerede Sorenskriver i Valders, dateret 3die d. M., og

Bilag No. 11, Do. fra Sorenskriveren i Toten, Vardal og Biri.

Christians Amtscontoir, 27de Marts 1851.

Underdanigst

L. Weidemann.

Bilag til foranstaaende Beretning, forsaavidt Lillehammers By angaaer.

Idet jeg herved giver mig den Ære at fremsende de befalede Tabeller, indeholdende de fornødne Materialier til Beretningen om denne Byes Tilstand i de sidst forløbne 5 Aar, skal jeg tillige bemærke, at jeg desværre endnu ikke er tilstrækkelig localiseret hersteds, til at kunne udtale nogen paalidelig og begrundet Formening om, hvorvidt Lillehammer Kjøbstad i det nævnte Tidsrum er gaaet fremad. Imidlertid maa jeg, efter fra paalidelige Kilder meddeelte Oplysninger, antage, at Byens oeconomiske Tilstand ikke er blevet slettere, hvorimod der vel er Grund til at antage, at Anlægget af Hamar Kjøbstad, i Forbindelse med de ikke ganske uvæsentlige Mangler ved Lillehammers By-Territorium, navnlig de uforholdsmæssigt høie Afgifter af Tomter til Grundeierne, — maa have virket noget hæmmende paa denne Byes Opkomst, hvortil ogsaa kommer, at de communelle Byrder og Skatter hersteds ere uforholdsmæssigt trykkende, især for de Meerbemidlede.

Med Undtagelse af, at Communen ved Salg af Lillehammer Gaard blev Eier af Samme og dertil hørende Herligheder, vides ikke forøvrigt nogen væsentlig Forandring vedkommende Byen at være indtraadt i det omhandlede Quinquennium.

Saavidt mig bekjendt, har i dette Tidsrum ingen Udvandring herfra til Amerika fundet Sted.

Lillehammers Byfogedcontoir den 5te Marts 1851.

Harald Gram,
const.

F.

Buskeruds Amt.

Til Kongen!

Den i Deres Majestæts naadigste Resolution af 23de December 1839 befalede Indberetning angaaende de oeconomiske Forholde i det mig naadigst anbetroede Buskeruds Amt giver jeg mig herved den Ære at afgive for Femaaret 1845—50.

1. Jordbruget.

At denne Landets vigtigste og sikkreste Næringsgreen er i vel langsom men stadig Fremgang, er en Kjendsgjerning, som ikke blot bevises ved de aarlige Opdyrkninger af hidtil udyrket Mark, men ogsaa, og fornemmelig ved den i flere Egne vaagnede og stadigen tiltagende Interesse for en meer rationel Dyrkningsmaade, hvorved større Udbytte af det dyrkede Areal frembringes.

Med Hensyn til det af øde Mark opryddede og dyrkede Areal, da viser Fogderiernes vedlagte Indberetninger, at dette i Qvinqvenniet 1845—1850 udgjør:

For Ringerige og Hallingdals Fogderi	1,502½	Td. Land.
= Nummedals og Sandsværs Fogderi . . .	370	= =
= Buskeruds Fogderi . .	1,237½	= =
Tilsammen	3,110	Td. Land.

Hvad den intensive Forbedring i Jorddyrkningen angaaer, da gaaer denne rask fremad i de meer begunstigede Districter, hvorimod de fjernere Dalstrog, saasom Nummedal og Hallingdal endnu klæber ved den fra Fædrene tilvante Dyrkningsmaade, og de nyere Theorier synes endnu kun lidt at finde Tiltro hos Bonden. Imidlertid findes i enkelte Districter, saasom i Aal i Hallingdal, enkelte Jordbrugere, der gjøre Forsøg, og naar blot disse afgive practiske Beviser for Gavnligheden, kan man med Vished haabe, at de vinde Efterfølgere.

At Agerdyrknings-Skolen i Amtet fremdeles har større Søgning end den efter sin indskrænkede Scala kan tilfredsstille, er et tilfredsstillende Bevis for at Sandsen er vakt, og de derfra udgaaede Elevers gavnlige Indflydelse paa Egnens Jordbrug, er utvivlsom. Den i Drammen i 1846 stiftede Landboforening har fremdeles megen Søgning. Sidst afvigte Sommer udvidede Foreningen sin Virksomhed til Christians Amt, nemlig Lands Præstegjeld, hvor den holdt sit Sommermøde, og hvilket var talrigt besøgt af nærmere og fjernere Egnes Beboere. En høist vigtig Følge af Foreningens Virksomhed er, at man paa Ringerige fandt udmærket Mergel, hvoraf en Sort endog indeholdt over 70 pCt. kulsuur Kalk. Dette gav Anledning til, at man paa flere Steder, hvor Kalkformationen er den raadende i Dagen, eftersøgte Mergel, og at man har fundet den af særdeles god Art i Hedenstad Anner til Sandsvær, i Eger, Modum og Lier. Flere Forsøg dermed ere med Held udførte, og love en mere almindelig Anvendelse af dette

rige Gjødningsmaterial. Endvidere har Foreningen, i Erkjendelse af den Sætnings Rigtighed, at Engen er Agernes Moder, henvendt sin særdeles Opmærksomhed paa Engvandingen, der i andre Lande har frembragt saa mærkelige Resultater. Den har i den Hensigt gjennem bevilget Understøttelse af Statscassen faaet en duelig Engmester forskrevet fra Danmark, der i sidstafvigte Aars Løb har udført følgende Engvandingsanlæg i flere af Landets fjernere og nærmere Egne:

I Rogens Præstegjeld		3	Anlæg omtrent	21	Maal.
= Lier	—	6	— —	37	=
= Drammen	—	1	— —	18	=
= Ringerige	—	3	— —	3	=
= Grans	—	6	— —	29	=
= Vardals	—	2	— —	15	=
= Biri	—	8	— —	35	=
= Gusdal	—	7	— —	22	=
= Hurdalen	—	1	— —	4	=
= Holand	—	3	— —	8	=
= Enebak	—	2	— —	5	=
= Modum	—	1	— —	10	=
= Aker	—	2	— —	9	=
tilsammen		45	Anlæg af . .	216	Maal.

4 Landbrugs-Elever, 2 fra Buskeruds Landbrugsskole og 2 fra Akers, have fulgt Engvandingsmesteren for at lære den practiske Deel af Engvandingen.

Opmærksomheden paa Engdyrkningens Vigtighed synes ogsaa meer og meer at udbrede sig. Man seer i de egentlige Kornegne ikke sjelden kunstige Enge, saasom Klover og Thimothei, og den skadelige Uskik at vaarbete, begynder alt mere og mere at udryddes i det mindste paa de bedre Enge. Brugen af blandet Græsfrøe, som Landboforeningen anskaffede fra Tydskland, har udbredt sig, og Sogningen derefter tiltager aarlig. Endvidere har Dyrkningen af Turnips og Rotabaga, som Foreningen har søgt at opmuntre til, betydeligen tiltaget i de nærmere Egne.

Med Hensyn til Agerdyrkningsredskaber, da kan gjælde hvad i min underdanigste Indberetning for sidstforløbne Qvinqvennium er anført. De bedre Agerdyrkningsredskaber udbrede sig mere og mere, hvortil de fra Agerdyrkningsskolen dimmitterede Elever bidrage, da de der lære at forfærdige og bruge dem. Sædarterne ere i det Væsentlige de samme, kun at Potetesavlingen har været indskrænket formedelst den ødelæggende Potetessyge, der dog i det sidste Aar ikke har vist sig, og at Dyrkning af Rodfrugter til Qvægfoder — Turnips og Rotabaga — har udbredt sig.

Fædriften staaer paa samme Fod som i min sidste Indberetning er anført, og saalænge den fordærvelige Sultefoden, saavel for Melkekjøerne som for Slagtequæget ikke forandres, er nogen væsentlig Forandring deri ikke at vente. Det er imidlertid at haabe, at renere Begreber i Landoeconomien vil lære Fjeldbonden, at ikke Besætningens Mængde, men dens Afdræt er det Vigtigste, og at de bedste Sæterhavne ikke tilfulde kan erstatte Tabet ved slet Vinterfødning, og at 3 vel vinterfodrede Slagt vilde give mere Kjød end 5 sultefodrede, ei at tale om det directe Tab af Smør og Ost. Med Hesteavlen og Faareavlen er ingen væsentlig Forandring foregaaet i det sidst forløbne 5-aarige Tidsrum. Dyrkningen af tamme Rensdyr har derimod udvidet sig. Ikke alene i Rummedal, men ogsaa i Aal og Hemsedal i Hallingdal, har man anskaffet sig Rensdyr, der trives godt og have formeret sig til flere Hundrede. Ikke ubetydelig Mængde Kjød sælges deraf til Byerne om Vinteren. Dog klages fra flere Steder over, at Dyrene beskadige Havnegangene, mindre ved det de fortære, end derved, at Erfaring har vist, at Qvæget ikke vil spise Græsset, hvor Rensdyrene have opholdt sig, formeentlig formedelst den Lugt, som deres Afkastning udbreder. I Nordland har man samme Erfaring.

2. Skovvæsenet.

Med Hensyn til Skovvæsenet er det tilstrækkeligt at henvise til den kongelige Skovcommissions Indstilling og de dermed forbundne locale Undersøgelser. Det er vist, at Skovene i dette Amt gaae sin Undergang imøde, hvis ingen Foranstaltning træffes til at standse det ødelæggende Forpagtningsuvæsen. Det er paa høieste Tid, hvis ikke Forpagterne, liig Ægyptens Græshopper, skulle ødelægge Alt. At dette ogsaa i høieste Grad er at befrygte i mange andre Skovdistricter i Landet, viser nokſom de Forklaringer, som ere afgivne af kyndige Mænd inden Commissionen.

3. Fiskeri.

Havfiskeri haves ingen directe Anledning til i dette Amt, derimod gives i Fjorden, der omgiver den største Deel af Hurum og Røgen, god Anledning til Fjordfiskeri, hvoraf den største Deel afsættes til Christiania og Drammen, der ernærer en ikke ubetydelig Mængde Mennesker, og beskjæftiger Søfolkene om Vinteren naar

Søfarten hviler. I Fjorden fanges ogsaa en ikke ubetydelig Mængde Lax, Makrel og Smaasild i Ruser og Bundgarn, og ved Rogen-Landet i Christiania-Fjorden en Deel Makrel i Nod. Det betydeligste Elvefiskeri foregaaer i Drams-Elven, fra Drammen til Hougsund i Elven ved Drivgarn, og ved Hougsund i Flager. De almindelige og grundede Klager over Larens Aftagen, vil forhaabentlig noget formindskes ved Loven af 1848, dog er det at beklage, at den største Ødelæggelse, der foraarsages ved Fiskning af Lareyngel, ikke blev hemmet i Loven. I Hallingdal og Rummedal fiskes ikke ubetydelig Ørret og Siig, der saltes og deels sælges som Rakfisk, deels forbruges som Suul i Husholdningerne.

4. Bergværksdrift.

I Bergværksdriften er i dette Tidsrum flere Forandringer indtraadte, der desværre ikke have været fremadskridende, naar undtages at Masovnen ved Kongsberg Jernværk, tilhørende P. v. Cappelens Enkes Arvinger atter er sat i Drift. Opgave over Productionen ved dette Værk vil sees af Bergmesterens Indberetning. Derimod er det nye Snarums Blaafarveværk nedlagt, og det engang saa betydelige Modums Blaafarveværk blev, som bekjendt, solgt til Handelshuset Goodhall & Reeves i London, der vedligeholder en meget svag Drift af samme, hvorved kun faa af de mange Arbeidere, Værket fordum beskjæftigede, finder Sysselsættelse. Hasfel Jernværk har i længere Tid været indskrænket i sin Drift, der tilsidst standsede, og Værket blev solgt ved offentlig Auction til et Interessentskab, der nu har begyndt dets Drift. I Eger Præstegjeld har et Interessentskab paabegyndt at drive en Kobberanviisning, men Driften er endnu kun svag. Vitriolværket i Hole har i nogen Tid været standset, hvorimod en Nikkelanviisning er muthet paa Gaarden Pjaakeruds Grund, og hvortil de fornødne Indretninger ere under Arbeide.

5. Fabrik og Haandværksdrift.

Med Hensyn til Fabrik- og Haandværksdriften henvises for Landets Vedkommende til de af Fogderne udfærdigede og hermed følgende Opgaver.

6. Binæringer.

I denne Green er ingen væsentlig Forandring foregaaet siden min sidste underdanigste Indberetning. Huusvævningen synes i nogle Districter at tiltage. En Deel Geværskjefteemner afsættes til Vaabenfabrikken paa Kongsberg, ligesom en Deel Arbeidere beskjæftiges hjemme ved Arbeide for denne Fabrik.

7. Oeconomiske Forholde.

Ifølge de af Sorenskriverne afgivne Indberetninger om til- og aflyste Gjældsforpligtelser, er i Tidsrummet 1845—1850 thinglæste Gjældsfordringer til et Beløb af . . 1,933,387 Spd.
og derimod kun aflyste til et
Beløb af . . . . . 917,628 —
følgelig er Tilgangen af thinglæst Gjæld større end Afgangen med et Beløb af . . 1,015,759 —

Denne store Tiltagen i Gjælden er imidlertid mindre foruroligende med Hensyn til Districtets Formuestilstand i det Hele, naar man betænker, at fast al Gjæld er indenlandsk og Summen saaledes gaaer over fra en Haand i en anden, og Bankafdelingen fast Intet har havt at udlaane i dette Tidsrum, hvorimod rigtignok en Deel Gjæld er stiftet i de offentlige Kasser, saasom Statscassen, Oplysningsvæsenets Fond, m. Fl. Det staaer derhos ikke til at nægte, at Udvandringerne til Amerika have foranlediget, at en Deel Penge er gaaet ud af Landet, da de Udvandrende, der havde nogen Formue, hvis Tal ellers ikke er stort, have inddrevet deres Fordringer og solgt deres Eiendomme mod Contant, og saaledes nødt Debitorer og Kjøbere til at stifte ny Gjæld. Hovedgrunden ligger imidlertid i den uforholdsmæssige Stigen i Jordegodspriserne, der har foranlediget mange ubesindige Speculationer i denne Retning. Det vil ogsaa sees deraf, at efter Sorenskrivernes Opgaver er i dette Ovinqvennium afhændet faste Eiendomme til et Beløb af 2,524,280 Spd., altsaa til 524,280 Spd. mere end i det næst foregaaende.

Efter Fogdernes Opgaver have i Ovinqvenniet været afholdte 2,255 Executioner for Gjæld til Beløb 202,890 Spd. I Tidsrummet 1840 til 1845 beløb de udereqverede Summer sig til 159,992 Spd., altsaa 43,000 Spd. mindre. Standsningen i 1848 er vistnok den største Aarsag til denne Forøgelse i Executioner, men hertil bidrager ogsaa formeentlig Almuens i visse Egne herskende Letsindighed i at indgaae Gjældsforpligtelser, ofte for Ting, de godt kunde undvære, og hvilke de dække med Discontolaan til Agerrente, der er gaaet til 30 pCt. og endog derover, hvorfor Gjælden snart bliver uoverkommelig for Debitorerne.

Derimod ere Udpantningernes Beløb, der i forrige Ovinqvennium var 28,298 Spd., i dette

kun 26,280 Spd., altsaa circa 2,000 Spd. mindre.

Skjøndt ovenstaaende Forhold vistnok er mindre foruroligende, end de efter Talstørrelserne kunne antages at være, er det dog at formode, at Formuestilstanden, collectiv betragtet, har aftaget, hvilket maa tilskrives et Par mindre gode Aaringer, og især Stagnationen i Udskibningshandelen fra 1848 og de deraf følgende lave Priser paa Trælasten.

Brændevinsdrikken maa antages fremdeles at være i Aftagende, men ulykkeligviis er Nydelsen af hjemmefabriceret saakaldt Vin traadt istedet, og denne er ligesaa berusende, og for Sundheden langt skadeligere, da den foruden Spiritus er sammensat af usunde Stoffe.

Arbeids- og Tjenestelønnen staaer omtrent paa samme Fod som hidindtil.

Med Hensyn til Amtets offentlige Veie, da ere disse de samme som hidindtil, hvad Længden angaaer, men de have modtaget betydelige Forbedringer, deels ved Fyldpaakjøring, deels ved Omlægning, hvoraf nogle i Hallingdal ere kostbare. En Omlægning i Snarum, hvorved 5 svære Bakker undgaaes, er under Arbeide, og bliver maaskee færdig dette Aar, eller i det seneste næste. En ny Buehængebroe over Drams-Elven ved Hougsund er under Arbeide for Amtscommunens Regning, og ligesaa en Jernhængebroe over samme Elv ved Aamodt-Sund paa Modum, for Modums Præstegjelds Communes Regning.

Af Amtets 3 Fogderier ere følgende Udvandringer til Amerika skeet:

fra Rummedals og Sandsværs Fogderi	328	Personer.
fra Ringeriges og Hallingdals Fogderi	477	—
fra Buskeruds Fogderi . . .	166	—
tilsammen	971	Personer.

Det er mærkeligt, at det især er fra Fjeldegnene at Udvandringerne skee.

Den gamle Mening, at Fjeldbonden holder fast ved sin Hjemstavn, finder her ingen Stadfæstelse.

Kjøbstæderne.

Drammen.

De første 2 Aar af den her omhandlede Periode vare heldige for Drammens Handel og Skibsfart. Med Aaret 1848 indtraadte en følelig Stagnation i saavel Udskibningshandelen som Søfarten, idet det franske Marked, det betydeligste næst det hollandske, formedelst Revolutionen, saa at sige aldeles lukkedes for vor Trælast.

Imidlertid leed Drammen dog forholdsmæssig mindre end de andre større Udskibningssteder, idet Udskibningen til Holland vedblev, skjøndt mindre livlig, og mindre fordeelagtig. Fragterne faldt betydelig til stor Skade for Skibsrhederne. En Flauhed spordes i fast alle Handelens Grene, og Pengemangel yttrede sig, især formedelst denne Stagnation.

Imidlertid spordes ikke nogen ryslende Følger af denne Tilstand, og de senere Aar have mere og mere udjevnet Forholdene. En Industrigreen har i de senere Aar udviklet sig betydelig — Skibsbyggeri. I de sidste 5 Aar ere her paa Stedet byggede 8 større Fartøier, og desuden 2, som egentlig ere byggede i 1850, men først løb af Stabelen i 1851. Det er umiskjendeligt, at Skibenes Construction i den senere Tid er gaaet betydelig fremad, idet nu baade bygges særdeles smukke og tillige seilbare Skibe, hvilket sidste især kan tilskrives den nye Maalingsmethode, der ikke nøde Eierne til at construere Skibene til udelukkende at indtage stor Last i et mindre Læstedrægtigheds-Rum, og derved give Slip paa Seiladsen.

Det lader til, at Skibsfarten alt mere og mere udvider sig til transatlantiske Farvande, og at Kobberforhudning til den Ende mere anvendes. Den, der fornemmelig har indledet og udvidet denne Fart, er Grosserer E. Borresen, der har flere større Skibe anbragte i den.

Med Hensyn til Drammens Samhandel med Landdistricterne, da er ingen væsentlig Forandring deri indtraadt. Man længes meget efter Fuldførelse af den nye, nu paabegyndte Vei langs Holtsfjorden til Ringerige, hvorved Drammen kommer i en stadigere Forbindelse med dens eget Opland. Ligesaa almindeligt er Ønsket om Udførelsen af den paatænkte nye Transportvei mellem Rudstoen og Kongsberg.

Med Hensyn til Fabrikfliden henvises til Byfogdens vedlagte Fortegnelse.

Af Byfogdens Opgave vil sees, at der i Tidsrummets Løb ere thinglæste Pantehæftelser til et Beløb af 209,541 Spd., altsaa omtrent 204,000 Spd. mindre end i forrige Qvinqvennium, og derhos aflyste Hæftelser til et Beløb af 155,602 Spd., saaledes af Panthæftelserne kun ere forøgede med 48,400 Spd. I Tidsrummet ere afhændede faste Eiendomme til et Beløb af 234,568 Spd. Eiendomme ere i den senere Tid faldne betydelig i Priis, og Salg deraf er vanskeligt, hvilket er en Følge af de ufordeelagtigere Handelsconjuncturer, af hvilke Byeiendommes Værdi hovedsagelig er afhængig.

Af Executioner og Udpantninger ere i Tidsrummet afholdte 1,216 for et Beløb af 81,895 Spd., der vel er circa 25,800 Spd. mere end forrige Qvinqvennium, men naar der tages Hensyn til, at den langt større Deel bestaaer i Udpantninger for Skatter, samt at Gjennemsnitsbeløbet for hver kun udgjør circa 67 Spd., er dette aldeles ikke forurolligende med Hensyn til Formuesforfatningen. At nye Huse jevnligen bygges, og de ældre forbedres og oppudses, viser ogsaa, at Formuen ikke i Almindelighed er i betydelig Aftagende. Den store Ildebrand, som i Juni 1850 overgik Tangen, foraarsagede stort Tab for Mange, der mistede uassurerede Varer og Effecter, men heldigviis rammede dette Tab fornemmelig mere formuende Folk.

Gaden ved Brandstedet bliver omlagt, saa den bliver mere tilgjængelig for Brandvæsenet, og de afbrændte Gaardes Gjenopbygning er i fuld Gang.

Fra Drammen er i Tidsrummet 2,171 Personer afreiste til Amerika fra forskjellige Egne. Af Byens Indvaanere er der kun faa Personer blandt de Udvandrede.

Kongsberg.

Med Hensyn til denne Byes Stilling kan Amtet henholde sig til Byfogdens Indberetning, der er saalydende:

„Naar jeg af de Grunde, der i min sidste Indberetning, dateret 24de Marts 1847, ere anførte, ogsaa i nærværende Indberetning udelader Sølvværket, Vaabenfabrikken og Kongsbergs Jernværk, da antager jeg, at dette vil findes at være i sin Orden, og følgelig bliver det alene andre private Industrianlæg, saavelsom Handelens og andre Næringsveies Tilstand, hvorom Underretning herved meddeles for Aarene 1846—1850 inclusive. Af den herhos medfølgende Fortegnelse over de Industrianlæg, som i ovennævnte Tidsrum have været i Drift, vil det sees, at intet Brændevinsbrænderi her existerer, hvorimod den i min sidste Indberetning omhandlede Krudtmølle, og det da nylig anlagte Ølbryggeri vil findes opført paa Fortegnelsen, der og indeholder Oplysning om de herværende Garverier.

Med Hensyn til Handelsvirksomheden herstedes, da maa det antages, at denne har aftaget, ikke alene hvad angaaer den egentlige Bondehandel, men og fornemmelig hvad Trælastproductionen betræffer, hvilken sidste, ved de trende sidste Aars politiske Uroligheder, har været trykket i betydelig Grad, og fortiden maa anses ubetydelig, da desuden den ene af de Handlende, der befattede sig dermed, er død, og den Anden, formedelst overdrevne Speculationer i Forening med Conjuncturernes Tryk, saae sig nødt til at gjøre Opbud. At de Handlendes Antal ogsaa er aftaget, vil af den medfølgende Fortegnelse behagentlig erfares, naar den sammenholdes med det foregaaende Tidsrum.

At Haandværkernes og Fabrikanternes Antal derimod er forøget, vil desuagtet ikke lede til den Slutning, at denne Classe af Indvaanere staae i oeconomisk Hensende paa et forbedret Trin, eftersom de Fleste af dem leve i meget trange Kaar, ja tildeels have maattet tye til offentlig Understøttelse. Jordbruget, som her er af ikke ringe Vigtighed, antages derimod at have fremdeles gjort Fremskridt, og er der i det her omhandlede Tidsrum opbrudt og omdannet til Ager og Græsland omtrent 264 Maal Jord. Ligesom Heste- og Kreaturholdet antages at staae paa samme Punct som efter sidste Indberetning, dog at muligens nu noget mindre Foder indkjøbes fra Landdistricterne.

Folkemængden antages at være omtrent som ved Udgangen af 1845, og som et Bidrag til dens oeconomiske Tilstand fremsendes herved Fortegnelse over de i de sidste 5 Aar thinglæste og aflæste Gjældsbreve m. v., der, sammenholdt med den under 29de Mai 1847 afgivne, viser en Tilbagegang i Formuen, hvilket og bestyrkes ved den hyppige Trang til Laan, som en større Sparsomhed og mindre Fordringer paa Comfort, dog tildeels maatte kunne formindske.

Huusfliden herstedes er af ingen Betydenhed, og hos den fattige Deel af Indvaanerne spores

liden Lyst og Opfindsomhed til at beskjæftige sig med Haandgjerning. Udvandringen her fra Stedet til Amerika har ikke været betydelig, da kun 18 Personer i det her omhandlede Tidsrum have erholdt Pas i den Hensigt, og af disse vides 1 Person at være kommen tilbage igjen efter $1^1/_2$ Aars Ophold i de forenede Stater.

Som en Foranstaltning, der upaatvivlelig vilde have en meget gavnlig Indflydelse paa dette Sted, de herværende offentlige Indretninger, og ligesaa paa de nærmeste Landdistricter, vil jeg ved denne Leilighed ikke undlade at paapege det intenderende nye Veianlæg mellem Rudstoen paa Eger og Kongsberg, hvormed Communicationen med Drammen i høi Grad vilde lettes og rimeligviis bidrage til Formindskelse af Transportomkostningerne paa de fleste Fornødenhedsartikler.

Forestaaende meddeles i Anledning Amtets Skrivelse af 7de f. M."

De Handlendes Antal, der i 1845 udgjorde 83 Individer, er nu kun 69, hvorimod Haandværkernes Antal fra 93 er steget til 108. Efter Byfogdens Fortegnelse er i Tidsrummet Gjældsbeviser mod Pant thinglæste til et Beløb af 134,153 Spd., hvorimod kun ere aflyste Pantehæftelser til 63,590 Spd., altsaa kun det Halve. Pantegjældens Forøgelse reiser sig vistnok tildeels af Eiendommenes Stigen, der især fandt Sted i 1846—48. I Tidsrummet er thinglæst Afhændelsesdocumenter for faste Eiendomme til et Beløb af 87,067 Spd. 81 ß. Af Executioner og Udpantninger ere i Tidsrummet afholdte 3,801 til Beløb af 53,846 Spd. Ogsaa her ere den langt større Deel Udpantninger for Skatter, der reiser sig mere af Uefterrettelighed og Modvillighed end af Mangel paa Evne. Gjennemsnitlig er Beløbet for enhver Forretning circa 14 Spd.

Samtlige Indberetninger og Tabeller vedlægges.

Buskeruds Amt den 18de Juni 1851.

Underdanigst

G. P. Blom.

G.

Jarlsberg og Laurvigs Amt.

Til Kongen!

Overeensstemmende med de Kongelige Resolutioner af 11te October 1825, 10de September 1827, 23de December 1839 og 6te Mai 1840, giver Amtet sig herved den Ære, underdanigst at afgive efterstaaende Beretning om Jarlsberg og Laurvigs Amtsdistricts tilligemed de deri værende Byers og Ladesteders oekonomiske Tilstand m. V. i Tidsrummet fra 1ste Januar 1846 til 31te December 1850.

A. Landdistrictet:

Jordbruget.

I Følge vedlagte Tabeller No. 1 Litr. **A** og **B** gaves der ved Periodens Udgang i Jarlsbergs Fogderi 4,070 Jordbrug, af Skyld 8,025 Skylddaler 4 Ort 3 Skilling, der benyttedes af Eierne selv, og 243 Brug, af Skyld 511 Skylddaler 4 Ort 1 Skilling, der brugtes af Leilændinger eller Forpagtere, samt i Laurvigs Fogderi 1,470 Jordbrug, af Skyld 3,039 Skylddaler 2 Ort 12 Skilling, der benyttedes af Eierne, og 617 Brug, af Skyld 1,437 Skylddaler 17 Skilling, der brugtes af Leilændinger eller Forpagtere. Ved Sammenholdelsen imellem denne Opgave og Opgaven i Amtsberetningen ved Udgangen af Aaret 1845, maa det imidlertid bemærkes, at ved Kongelige Resolutioner af 20de Februar og 7de Mai 1849, blev Tjømøe Anner til Nøtterøe Præstegjeld, med en Matriculskyld af 188 Skylddaler 4 Ort 5 Skilling, og en Deel af Kodals Anner til Anneboe Præstegjeld, med en Matriculskyld af 131 Skylddaler 4 Ort 15 Skilling, henlagte fra Laurvigs til Jarlsbergs Fogderi, og ved Kongelig Resolution af 18de Juni s. A. Laurdals Thinglag, med en Matriculskyld af 753 Skylddaler 3 Ort 3 Skilling, henlagt fra Jarlsbergs Fogderi til Laurvigs Fogderi.

Efter de ovenomhandlede Tabeller laae der ved Periodens Udgang i Jarlsbergs Fogderi kun 10 Brug i Fælledsskab om Hjemmarken, og i Laurvigs Fogderi intet Brug i saadant Fælledsskab, og efter Meddelelser fra Amtsdistrictets Sorenskrivere, maa det antages, at intet Jordbrug har været Gjenstand for Udskiftning af det ovenomhandlede Slags Fælledsskab i Periodens Løb. Forøvrigt er det vel muligt, at Opgaverne om de Brug, der ligge i Fælledsskab, hvad Hjemmarken angaaer, ikke ere aldeles nøiagtige (see her Tabellen No. 1 Litr. **A**); men hvad der er vist, er, at saadant Fælledsskab kun finder Sted i meget ringe Grad, eller endog saagodtsom aldeles ikke finder Sted i Amtsdistrictet, hvorved en væsentlig Hindring for Jordbrugets Opkomst maa antages bortryddet.

Det vil fremdeles af ovenmeldte Tabeller sees, at der i Periodens Løb af Nyland er opdyrket i Jarlsbergs Fogderi 1,712 og i Laurvigs

Fogderi 900 Tønder Land, hvilket er omtrent 1,100 Tønder Land mere end, hvad der, i Følge sidste Amtsberetning, var bleven opdyrket i Aarene 1841—1845, i hvilken Henseende dog maa bemærkes, at Opgave angaaende Opdyrkningen af Nyland for sidstmeldte Periode, savnedes for 2de Thinglage i Jarlsbergs Fogderi. Uagtet denne betydelige Tiltagen i Qvantiteten af det opdyrkede Areal maa betragtes som et glædeligt Tegn paa Jordbrugets Opkomst, er der dog en Omstændighed, der gjør, at Fordelen ved den forøgede Opdyrkning af Jord noget formindskes. Denne Omstændighed er, at det opdyrkede Nyland hyppigen benyttes til at tage Havreafgrøder deraf, saalænge saadanne ville trives der, og derefter, naar Jordens naturlige Rigdom er udtømt, henlægges til Brug afvexlende til Havnegang og Havreudsæd, uden at Brakning eller Gjødsling, bliver anvendt derpaa. Imidlertid maa det dog antages, at det heromhandlede Feilgreb med Hensyn til Jorddyrkningen er aftaget noget i den senere Tid, og det er at haabe, at den vakte Sands for Tilveiebringelse af Gjødningsmidler i den nærmere Fremtid vil bidrage til, at den gamle Slendrian i den heromhandlede Henseende end mere vil komme til at aftage. Som Exempel paa betydelig Optagen af Nyland, kan anføres endeel store Opdyrkninger, som Bestyreren af Fritzøe Værk har foretaget paa Eiendomme i Hedrums Præstegjeld, som Værket selv benytter.

Forøvrigt er det behageligt for Amtet at kunne oplyse, at Jordbruget, i de 5 Aar denne Beretning omfatter, har gjort meget gode Fremskridt i Amtsdistrictet i det Hele, og at Perioden i den Henseende staaer langt over nogen tidligere Periode af samme Længde. Ikke alene lægges der langt mere Vind end forhen paa at forøge Gjødningsstoffet ved Jordblandinger og Komposteringer og overhoved ved Samling af Gjødnings-Surrogater, men ogsaa paa Anskaffelse af bedre og hensigtsmæssigere Agerdyrkningsredskaber, af hvilke den nyttige Rulleharv mere og mere kommer i Brug i Distrectet. Ogsaa har man i de senere Aar begyndt at benytte sig af den saakaldte Krogharv. Uagtet der paa de fleste Brug endnu kun benyttes naturlige Enge, har dog Klover- og Timothei-Udsæden tiltaget i de senere Aar, og paa endeel Steder, fornemlig i Jarlsbergs Fogderi, avles der ogsaa Turnips. Et ordentligt Sædeskifte begynder mere at vinde Indgang, dog ingenlunde hidtil i den Grad, som kunde være ønskeligt. Imidlertid skal der saare meget til at kunne erstatte det Tab for Distrietets Jordbrug, der opstaaer ved, at en meget betydelig Deel Høe afsættes, saavel i Districtets egne Kjøb- og Ladesteder og i Drammen, som - men dog i en mindre Grad - ved Udførsel tilføres til andre Steder fornemlig paa Vestlandet, hvorved betydeligt Gjødningsstof gaaer tabt for Districtet; men da Afsætningen af Høe er den Maade, hvorpaa Landmanden i Almindelighed hurtigst kan forskaffe sig en, efter hans Eiendoms større eller mindre Udstrækning, større eller mindre Sum Penge, er det saare naturligt, at han i Særdeleshed i en pengetrang Tid griber til dette Middel, om det endog skeer til Skade for hans Eiendom. Et Surrogat for Gjødsel, hvad Potetesudsæden angaaer, er i en Deel af Amtets Kystdistrict Tangen, hvoraf en stor Mængde indsamles, hvilket i Særdeleshed gjælder Brunlaugnæs Præstegjeld, hvor Potetesavlen derfor er meget betydelig.

En af de medvirkende Aarsager til Agerbrugets Opkomst er Skovenes Aftagen, der tvinger Landmanden til at anvende mere Flid paa Jorden. Hvad derhos Laurvigs Fogderi angaaer, da har den Omstændighed, at det til det forrige Laurvigs Grevskab hørende Byrelgods mere og mere gaaer over til Selveiendom, en væsentlig Indflydelse paa Jordbrugets Fremgang der. I den Anledning skal Amtet tillade sig at oplyse, at der af saadant Gods i Aarene 1845—1850 er solgt 66 Brug til en Skyld af 41 Skpd. 16 Lpd. for 86,018 Spd. Efter sidste Amtsberetning var der ved Udgangen af Aaret 1845 solgt 183 Skpd. Tunge af det forrige Laurvigs Grevskabs Gods.

Havren er fremdeles den vigtigste Kornsæd i Districtet, og dyrkes tillige Byg, Rug og Hvede, samt - dog i liden Grad - Boghvede og Erter. Udsæden af Hvede og Byg har tiltaget i de senere Aar, og i Særdeleshed er Hvedeudsæden langt betydeligere nu end forhen. Det er forøvrigt tvivlsomt, om ikke, fornemlig med Hensyn til Høeavlen, en forholdsviis Tilvæxt i Udsæden af Vinterrug vilde have været fordeelagtigere for Jordbruget end den omhandlede betydelige Tiltagen i Udsæden af Hvede, der forøvrigt næsten udelukkende bestaaer i Vaarhvede.

Potetesavlen har, dog hovedsagelig hvad Jarlsbergs Fogderi angaaer, aftaget i en meget betydelig Grad i Femaarsperioden, hvortil den Sygdom, der har herskt iblandt Poteterne, væsentlig har bidraget. Denne Aftagen i Potetesudsæden er saa betydelig i bemeldte Fogderi, at der paa mange Steder sammesteds neppe udsættes $^1/_3$ Deel Potetes imod forhen. I endeel

Districter af Laurvigs Fogderi har Aftagen i Potetesudsæden derimod ikke fundet Sted. Ved Udløbet af Perioden var der kun lidt Spoer af Sygdom tilbage iblandt Poteterne.

Som Følge af, at Districtets Indvaanere afsætte en ikke ubetydelig Deel af Producterne af deres Kornavl, nemlig fornemlig Havre samt noget Hvede, saavelsom Poteter i de Districtet tilstødende Kjøb- og Ladesteder Drammen, Holmestrand, Tønsberg, Laurvig, Sandefjord, Svelvig og Aasgaardstrand samt til Horten, paa hvilket sidste Sted Folkemængden, paa Grund af den udvidede Virksomhed ved Marine-Etablissementet der, i de senere Aar betydelig har tiltaget, og til Strandstederne Staværn og Frederiksværn, og igjen indkjøbe i Særdeleshed Rug og noget Byg, er det ved Bedømmelsen af, i hvad Forhold Productet af Jordbruget staaer til Indvaanernes Behov, nødvendigt at tage Hensyn til, hvad Districtet paa denne Maade saavel afsætter som indkjøber. Med dette Hensyn for Øie kan det formeentlig antages, at Jarlsbergs Fogderi i gode Aaringer i det Hele brødføder sig selv, Noget, som derimod ikke er Tilfældet med Laurvigs Fogderi. Endeel Præstegjelde antages at have Overskud af deres Avl, saasom Ramnæs, Sem, Waale, Skouger, Brunlaugnæs og Tjølling, de sidste tvende Præstegjelde og i Særdeleshed Brunlaugnæs Præstegjeld, fornemlig paa Grund af den store Potetesavl, imedens andre Præstegjelde tiltrænge at kjøbe Korn, saasom Laurdal, Anneboe, Hedrum, Borre, Notterøe med Tjømøe samt Strømmens Annex.

Af Humle dyrkes der meget lidet i Districtet, af Hamp noget og af Liin ikke saa ganske ubetydeligt, men dog ikke tilstrækkeligt til Behovet. Haugedrivten og Opelskningen af Frugttræer er vel i noget Tiltagende, men dog ikke betydeligt, og ingenlunde i den Grad, at Afsætningen af Producterne deraf kan antages at komme i nogen Betragtning.

Fra 14de April 1848 har en Landbrugsskole været i Gang paa Gaarden Nise i Sems Præstegjeld, der er bestemt til Optagelse af 8 Elever. Fra denne Skole blev i Efteraaret 1849 dimmitteret 4 Elever samt et lignende Antal i f. A.s Høst. Skolens Bestyrer, Lensmand Sverdrup, har derhos enkelte andre Elever udenfor Bondeklassen.

Fædrift.

Til at Kreaturholdet i Amtet i Almindelighed og i Jarlsbergs Fogderi i Særdeleshed ikke er saa stort, som det burde være, bidrager væsentlig den allerede ovenomhandlede Omstændighed, at en betydelig Mængde Høe afhændes af Landmanden. Paa Grund af 1846 Aars Utilstrækkelighed for Behovet faldt Kreaturholdet ikke ubetydeligt ned i Districtet, og den utilstrækkelige Høehøst i 1849 foranledigede ogsaa en Tilbagegang i samme Henseende. Imidlertid troer man dog at kunne antage, at Kreaturholdet i det Hele ikke var mindre ved Udgangen af 1850 end ved Udgangen af 1845. Mangelen paa Havnegang er ogsaa paa mange Steder i Districtet til Hinder for Kreaturholdets større Udvikling, saameget mere som Sommerstaldfodringen endnu kun er saare lidet udbredt. Til Forbedring af Racerne gjøres der i det Hele kun lidet; thi Indførelse af enkelte Kreature fra Holland og andre Steder kan ikke yttre nogen almindelig Virkning i denne Henseende. Meget vilde der forøvrigt kunne udrettes til Bedste for Kreaturholdet, ved at Kreaturerne fodredes bedre om Vinteren, og at mere Omhyggelighed anvendtes paa Opdrættet af Ungfæ.

Hesteavlen har i de sidste Aar fornemlig i Jarlsbergs Fogderi taget et ikke ubetydeligt Opsving, idet der i de fleste Præstegjelde i bemeldte Fogderi findes Stodheste af god norsk Race. Mange unge Heste kjøbes ogsaa af Indvaanerne i Jarlsbergs Fogderi, især paa Kongsbergs Marked, og opfødes til Salg, hvorved Landmanden paa een Gang kan skaffe sig en liden Capital til anden Anvendelse.

Faareavlen har ikke synderlig Fremgang i Amtsdistrictet.

Forholdet imellem Eng- og Agerland samt imellem Besætning og Korn samt Potetes-Avlingen antages at være bleven bedre ved Nedsættelsen i den tilforn tildeels altfor store Potetesavl. At den oftere omtalte Afhændelse af Høe virker noget forstyrrende i den heromhandlede Henseende er forøvrigt en Selvfølge.

Uagtet Fædriften ikke i noget District af Amtet er Hovednæringsvei, er den dog fuldkommen tilstrækkelig til Landdistrictets Behov, og afgiver derhos en ikke ubetydelig Deel til Salg i de tilstødende Kjøb- og Ladesteder. Det Sidste gjælder ogsaa om Svineavlen, med Hensyn til hvilken derhos tilføies, at der i Jarlsbergs Fogderi opkjøbes en Deel unge Svin fra andre Districter for at opfedes.

Reensdyr findes der ikke i Districtet og yderst faa Geder.

Skovdrift.

Skovene i Amtsdistrictet ere fremdeles stærkt

i Aftagende, og er Skovdriften nu kuns af nogen Betydenhed i Laurdal, Hedrum, Hoff og Anneboe Præstegjelde samt i Foden og Wivestads Annexsogne til Ramnæs Præstegjeld. Productet af denne Drift er fornemlig Bjelker, der udskibes til Holland, Smaalast, der udskibes til Danmark, endeel Birke- og Orelast af mindre Dimensioner, der udskibes til Skotland, Bord og Planker, der dog kun i ringe Grad ere Gjenstand for Udskibning, samt Bygningstømmer. Fra Brunlaugnæs Præstegjeld, dog meest fra det til samme hørende Tjose Annex, og Hedrums Præstegjeld leveres der Kul til Fritzøe Værk, samt fra Laurdals og Hoffs Præstegjelde og Fodens og Wivestads Sogne til Eidsfos Værk. Fra Laurdals Præstegjeld leveres der ogsaa Kul til den til Fritzøe Værk hørende Moholdt Masovn i Slemdals Sogn i Bratsberg Amt samt Kulleved eller saakaldet Lagterved til Fritzøe Værk. I enkelte Præstegjelde, saasom Sem, Anneboe og Hoff, findes der endnu noget Eeg til Skibsmaterialier, hvilket ogsaa er Tilfældet i de betydelige Skove, der høre til Fritzøe Værk; men det stærke Skibsbyggeri gjør, at Egen er i stærkt Aftagende i Districtet. I det Sydlige af Amtsdistrictet findes ogsaa endeel Bøg.

De fleste af Præstegjeldene i Amtsdistrictet have endnu det fornødne Brænde, og udskibes der ogsaa fra Waale og Sande Præstegjelde samt Strømmens Annex noget Brænde til Christiania; men flere Præstegjelde i Districtet, saasom Nøtterøe med Tjømøe, Borre Præstegjeld — det sidste i Særdeleshed paa Grund af Marine-Etablissementet paa Horten —, en Deel af Sandeherred, Tjølling og Brunlaugnæs Præstegjelde maa dog forskaffe sig en større eller mindre Deel af sit Brænde andetstedsfra. Paa enkelte Steder i Districtet har man begyndt at benytte sig af Steenkul, og anvendes for en stor Deel Steenkul til Walløe Saltværks Drift.

Tjæretilvirkningen er meget ubetydelig i Districtet.

Efter de medfølgende Tabeller No. 2 Litr. **A** og **B** gaves der ved Periodens Udløb i Jarlsbergs Fogderi 3 privilegerede og 142 uprivilegerede Saugbrug, hvorpaa i Gjennemsnit aarlig har været tilvirket 6,941 Tylvter Planker og Bord, og i Laurvigs Fogderi 68 uprivilegerede Saugbrug, hvorpaa Gjennemsnitstilvirkningen aarlig har været 3,268 Tylvter Planker og Bord. For 6 mindre Saugbrug i Jarlsbergs Fogderi, af hvilke det ene er privilegeret, savnes Opgave. At Tilvirkningen af Planker og Bord har aftaget i Jarlsberg Fogderi siden sidste Amtsberetning og derimod tiltaget i Laurvigs Fogderi, antages hovedsagelig bevirket ved Laurdals Præstegjelds Henlæggelse fra førstnævnte til sidstnævnte Fogderi.

Som en Foranstaltning, Skovdriften vedkommende, maa her omhandles, at Mærkedams og Aulie Elve, der gaae igjennem en Deel af Ramnæs, Anneboe, Stokke og Sems Præstegjelde, og af hvilke den sidste flyder ud i Nærheden af Tønsberg, bleve gjorte farbare i den sidste Deel af Perioden ved en af et Actieselskab sammenskudt Capital af 1,000 Spd., hvorved Fremdrivningen af Trælast, der tilforn udelukkende foregik tillands, nu antages at kunne skee for $^3/_5$ Parter mindre i Omkostninger end forhen. De første Flødninger foregik i f. A.s Vaar og Høst. Imidlertid er det heromhandlede Vasdrag af ringe Betydenhed, og der antages ikke at kunne gjøres Regning paa, at mere end circa 600 Tylvter af al Slags Last, saasom Hollandske Bjelker, Dansk Last, Huustømmer og Skibsplanker, aarligen ville komme til at gaae derigjennem.

Fiskeri.

I flere Præstegjelde i Amtsdistrictet er Fiskeriet en ikke uvigtig Binæring, og fiskes der af Saltvandsfisk fornemlig Makrel, Torsk, Helleflyndre, Sild og Hummer, og af Ferskvandsfisk, Lax. Nogen Exportartikel har alene Hummerfiskeriet afgivet. Hummeren har nemlig været kjøbt af et Interessentskab, der igjen har solgt den til et engelsk Compagnie, som har udskibet den i egne Fartøier. Efter en Opgave fra ovenmeldte Interessentskab har Udskibningen udgjort i 1846: 26,658, i 1847: 28,556, i 1848: 23,114, i 1849: 7,960 og i 1850: 1,664 Stykker. Aftagningen i Hummerudskibningen maa hovedsagelig tilskrives, at det Engelske Compagnie i Slutningen af Perioden nedsatte Prisen paa Hummeren.

Det allerede i sidste Amtsberetning omhandlede Makrelfiskeri med Drivgarn har tiltaget betydeligt i Periodens Løb. Saaledes har dette Fiskeri fra Tjøllings Præstegjeld været drevet i 1846 med 34 Baade, i 1847 med 37 Baade, i 1848 med 38 Baade, i 1849 med 45 Baade og i 1850 med 48 Baade; fra Brunlaugnæs Præstegjeld med 13 Baade aarlig, og fra Nøtterøe Præstegjeld i 1846 med 5 større og 5 mindre Baade, i 1847 med 6 større og 15 mindre Baade, i 1848 med 6 større og 17 mindre Baade, i 1849 med 8 større og 15 mindre Baade og i 1850 med 10 større og 15 mindre Baade. Hvad de tvende førstnævnte Præstegjelde angaaer, har

Udbyttet pr. Baad i Almindelighed udgjort 70 til 80 Spd. aarlig, dog i 1849 og 1850 i Tjøllings Præstegjeld kun fra 50 til 70 Spd., og hvad det sidste Præstegjeld angaaer, i de 3 første Aar 150 Spd. for de store Baade og 50 Spd. for de mindre Baade, i 1849 100 Spd. for de store og 20 Spd. for de mindre Baade, samt i 1850 150 Spd. for de store og 25 Spd. for de mindre Baade. Efter en Gjennemsnitsberegning har der saaledes ved dette Fiskeri i de 5 Aar, denne Beregning omfatter, aarligen omtrentlig været erhvervet i Tjøllings Præstegjeld 2,750, i Brunlaugnæs 970 og i Notterøe Præstegjeld 1,470 Spd. Laxefiskeriet i Laugen Elv, med Hensyn til hvilket henvises til sidste Amtsberetning, har fremdeles aftaget i Periodens Løb. Saaledes har Fiskeriet af Lax ved Kjærøe Laxefiskeri i Laurdals Præstegjeld i 1846 kun udgjort 272 Bpd. 8 Mk., i 1847: 201 Bpd. 4 Mk., i 1848: 492 Bpd. 8 Mk., i 1849: 57 Bpd. 8 Mk. og i 1850 119 Bpd. 19 Mk., hvilket i Gjennemsnit er betydelig mindre end i tidligere Perioder. Forøvrigt fiskes der paa mange Steder i Amtsdistrictet Ørret, Gjedder m. V., hvilket Fiskeries Udbytte dog er altfor ubetydeligt til at kunne komme i nogen Betragtning.

Bergværksdrift.

I Følge vedlagte Tabel No. 3 har Productet af det i Hoffs Præstegjeld beliggende Eidsfos Jernværk, der har 1 Masovn, 1 Kuppelovn, 2 Stangjernshammere, 1 Knibhammer, 1 Spigerhammer og 1 Kleinsmedie, i Aarene 1846—1850 i Gjennemsnit udgjort 1,727 Skpd. Raajern, 907 Skpd. Stangjern, 3,311 Skpd. Støbegods, 33 Skpd. Knibjern og 633,457 Stykker Spiger, og beskjæftiger Værket nu 2 Opsynsbetjente og 148 Arbeidere. Ved det saakaldte Jarlsberg eller Konnerud Værk, der har 2 Spigerhammere, 1 Knibhammer og 1 Stangjernshammer, har kun 1 Spigerhammer været i Drift i Periodens Løb og har denne Spigerhammer i Gjennemsnit aarlig leveret 19½ Skpd. Spiger.

Henimod Slutningen af Aaret 1850 begyndte et engelsk Handelshuus, der havde erholdt Overdragelse paa endeel Gruber og Skjerp i Nærheden af Konnerud Værket, samt tilkjøbt sig et Vandfald der, Udgravningen af endeel gamle ved Værket liggende Slaghobe med 1 Opsynsmand og 5 a 6 simple Arbeidere, og har Udbyttet heraf, 30 Skpd. blyholdig Slag, der tillige indeholder noget Kobber og Sølv, senere været afskibet til England (see Tabellen No. 3). I dette Aar er der bleven arbeidet med langt større Kraft, og anvendtes der i Mai Maaned d. A. en Arbeidsstyrke af omtrent 60 Mand ved Gruberne m. M.

I Laurvigs Fogderi var der ved Periodens Begyndelse en til Fritzøe Værk hørende Masovn ved Barkevig i Brunlaugnæs Præstegjeld, der imidlertid er nedrevet i Periodens Løb. De øvrige bemeldte Værk tilhørende Indretninger, der findes i Barkevig, ansees det retteste at omhandle ved Laurvigs Kjøbstad, hvor dets Bestyrelse er. Mineralier, der ikke kunne henregnes til Metaller, afgive ingen Indtægt i Amtet.

Fabrik- og Haandværksdrift.

Efter Tabellerne No. 2 Litr. **A** og **B** gjengives Følgende:

I Jarlsbergs Fogderi var i Periodens Løb kun 1 Brændeviinsbrænderi i Drift, der i hvert af Aarene 1846, 1847 og 1848 producerede 250,000 Potter. Det blev nedlagt ved Slutningen af 1848. I Laurvigs Fogderi havdes der intet Brændeviinsbrænderi.

Af Teglværker gives i Jarlsbergs Fogderi 29, der i Periodens Løb producerede i Gjennemsnit 1,543,448 Muur- og Tagsteen aarlig, og i Laurvigs Fogderi 8 Teglværk, ved hvilke der aarlig tilvirkedes 196,000 Muur- og Tagsteen.

Af større Kornmøller gives der i Jarlsbergs Fogderi 27, hvorved i Gjennemsnit aarlig formaledes 49,401 Tønder Korn og i Laurvigs Fogderi 8 saadanne Møller, hvoraf den ene er en Vindmølle, ved hvilke der formaledes aarlig 6,500 Tønder Korn. Desuden er der, efter vedkommende Fogeds Opgivende, 4 Vindmøller i Borre, Sem og Notterøe Præstegjelde, hvis Product ikke er opgivet, ligesom der i Hedrums Præstegjeld er en Vindmølle, der i længere Tid ikke har været i Gang.

Ved Walløe Saltværk har i Aaret 1850 været beskjæftiget 35 Arbeidere, i de foregaaende Aar et større Antal, og har det aarlige Udbytte ved Værket i Gjennemsnit været 10—15,000 Tønder Salt. I forrige Aar blev et af Værkets Gradeerhuse nedrevet, og samme Aar havdes ikke flere end 2de Saltpander i Gang istedetfor 8 i 1840. Saltproductionen er saaledes i betydeligt Aftagende i Sammenligning med tidligere Perioder. Productet af den sammesteds værende Ostefabrik, er ikke opgivet, men i Aarene 1840 til 1845 var Productionen ved samme i Gjennemsnit 8 a 10,000 Pd. aarlig. Paa Walløe findes fremdeles 1 Bomuldsvæveri, som beskjæftiger 1 Regnskabsfører, 1 Mester med Hustru, 58 Vævere, 20 a 25 Spolere og 1 Strømpevæver,

og hvis aarlige Product har udgjort 111,000 Alen forskjellige Tøier, 1,260 Stk. Bomuldstørklæder og 1,200 Par Strømper.

I Skouger Præstegjeld er i 1849 anlagt et Dampvæveri, der først kom i regelmæssig Drift i Juni 1850. Det beskjæftiger 1 Bestyrer, 1 Forvalter, 1 Mester, 2 Arbeidere, 1 Lærling og 23 Fruentimmere, og har Productet udgjort 3,296 Stk. ubleget Bomuldslærred, hvert indeholdende 11 Pd. Garn.

I samme Præstegjeld er ligeledes 2 Sæbesyderier, det ene anlagt i 1846 og det andet i 1848, hvorved 3 Mand ere beskjæftigede, og paa hvilke der aarlig har været produceret 13,900 Pd. Sæbe. Et Sæbesyderi i mindre Scala er ogsaa sat i Gang i Botne Præstegjeld i 1850.

Endvidere er i Skouger Præstegjeld et Jernstøberi sat i Drift i 1847, der beskjæftiger 1 Bestyrer, 1 Cassérer, 1 Bogholder, 3 Mestere og 49 Arbeidere, og som i Gjennemsnit aarlig har leveret 1,349 Skpd. Støbegods.

Fremdeles er i Periodens Løb opført 1 Barke- og Beenmølle i Skouger Præstegjeld, hvorved der aarlig i Gjennemsnit er formalet 1,053 Tønder Gran- og Vidiebark, samt i de 4 sidste Aar 55 Skpd. Egebark aarlig. Beenmøllen blev først sat i Drift i 1849, og formaledes i 1849 20 Skpd. og i 1850 33 Skpd. Been.

Ligeledes er i Skouger Præstegjeld opført 1 Naalefabrik, der blev sat i Drift i Juni Maaned 1849 og beskjæftiger 6 Mennesker. Productet var af Knappenaalsbreve 376 Pakker i 1849 og 981 Pakker i 1850; af Loddenaale med Messinghoveder 307 Pakker i 1849 og 375 Pakker i 1850; af Haarnaale af Jern 96,000 i 1849 og 206,000 i 1850; af Hægter 120,000 i 1849 og 243,000 i 1850; af Snoremaller af Messing 25,000 i 1849 og 40,000 i 1850; af vævet Messingdug 30 Alen i 1849 og 63 Alen i 1850, samt i 1850 af Cigarstifter af Jerntraad 121,000.

2 Fyrstikfabrikker findes ogsaa i Skouger Præstegjeld, begge anlagte i 1849, men hvoraf dog kun det ene er i Drift. Det beskjæftiger 1 Mand samt 6 til 20 Børn, og leverede i 1849 270 Gros og i 1850 650 Gros Fyræsker.

Nærheden af Drammen har udentvivl bidraget til den forholdsviis ikke ubetydelige Fabrikdrift i Skouger Præstegjeld.

I Nøtterøe Præstegjeld er et Ølbryggeri, hvormed et Maltgjøreri er forenet, og hvorved er beskjæftiget 1 Mester og 1 a 2 Arbeidere, og har det aarlige Product i Gjennemsnit udgjort 132 Tønder, — samt en Reberbane, der har beskjæftiget 1 Mester og 10 Arbeidere, samt leveret aarlig i Gjennemsnit 222 Skpd. Tougværk.

I 1848 blev ogsaa et Trankogeri anlagt i Nøtterøe Præstegjeld, der beskjæftiger 6 Arbeidere, og tilberedes ved samme i 1849 300 Tønder Tran og i 1850 1200 Tønder Tran.

Paa Walløe Saltværk blev i 1850 anlagt en Skibsbedding, hvor et Fartøi staaer paa Stabelen. Sammesteds er i Periodens Løb ogsaa anlagt et Maltgjøreri, der producerer circa 800 Tønder Malt. Ligeledes er et Farverianlæg under Opførelse paa samme Sted.

Forøvrigt er Districtet tilstrækkelig forsynet med de fornødne Haandværkere, og haves der i Særdeleshed paa flere Steder dueligе Hjulmagere. Med Undtagelse af endeel simplere Kjøreredskaber, afhændes der af Producterne af Haandværksdriften kun Lidet udenfor selve Landdistrictet.

Binæringer.

Huusfliden antages at staae omtrent paa samme Trin som i tidligere Perioder. Den indskrænker sig hovedsagelig til at producere de simplere Stoffer til Indbyggernes Klædningsstykker, og hertil anvendes den Liin og Uld, der falder i Districtet, og desuden kjøbes saavel Liin som i Særdeleshed en betydelig Mængde Bomuldsgarn i Byerne, i hvilke ogsaa Landalmuen kjøber en ikke ubetydelig Deel Tøier til sin Klædedragt. Af Vadmel, Værken, Lærred og Strie sælges noget, dog ikke betydeligt, i Byerne.

Baadbyggeri drives ikke som Næringsvei i Districtet; — men Skibsbyggeriet var af megen Betydenhed i Periodens Løb, da de under Nr. 7 Litr. **A.** og **B.** følgende Tabeller udvise, at der i Jarlsbergs Fogderi er bygget 19 Fartøier til en Drægtighed af 2,161½ Commercelæster og i Laurvigs Fogderi 23 Fartøier til en Drægtighed af 2,607½ Commercelæster, eller i hele Amtets Landdistrict 42 Fartøier til en Drægtighed af 4,769 Commercelæster, og altsaa Fartøier af en ikke ubetydelig større Drægtighed end i de 10 Aar tilsammen, der omfattes af de 2de foregaaende Amtsberetninger, i hvilke der kun byggedes 37 Fartøier til en Drægtighed af 3380½ Commercelæster. Størst var Skibsbyggeriet i Sandeherreds Præstegjeld, hvor der byggedes 18 Fartøier til en Drægtighed af 2,607½ Commercelæster, i Stokke Præstegjeld, hvor der byggedes 5 Fartøier til en Drægtighed af 653½ Commercelæster, og i Skouger Præstegjeld, hvor der byggedes 6 Fartøier til en Drægtighed af 637 Commercelæster. Det største af de byggede Fartøier var paa 208 Commercelæster. En ikke ube-

tydelig Deel af Fartøierne blev dog bygget for Amtets Kjøbstæders Regning.

Uagtet Skibsbyggeriet er en betydelig Binæring i Amtsdistrictet, er der kun 2de Skibsværfter i Amtet, der stadigen sysselsætte endeel Arbeidere, nemlig et i Skouger Thinglag, der stadigen sysselsætter circa 20 Mand daglig, imedens det dog i forrige Sommer sysselsatte lige indtil 60 Arbeidere, og et ved Walløe Saltværk (cfr. Artikelen Fabrik- og Haandværksdrift), der sysselsætter 23—28 Arbeidere daglig. Skibsværfterne i Holen, i Tjøllings Præstegjeld og paa Gaarden Kamfjord i Sandeherred maae vel ogsaa henregnes til ordentlige Skibsværfter, men de give dog ikke stadig Sysselsættelse til nogen Arbeidsstok.

Den indenrigske Fragtfart er ikke af synderlig Betydenhed i Amtsdistrictet, men derimod er Fragtfarten paa Udlandet af megen Betydenhed, da den store Mængde Skibe, der høre hjemme i Distrectet, nemlig i Særdeleshed i Notteroe, Stokke, Sandeherreds og Sems Præstegjelde, anvendes i denne Fragtfart, hvilken Fart dog ikke gav noget godt Resultat i de 3 sidste af de Aar, denne Beretning omfatter. For Øieblikket kan det vistnok siges, at der har været speculeret mere i Skibsbyggeri, end Conjuncturerne gjøre ønskeligt; men Bygningen af en saa betydelig Mængde Skibe er dog altid en Tilvært i Nationalformuen. Den ved Forandringen i Sofartslovene i England aabnede Adgang til Fragtfart imellem Canada og dette Land, har givet endeel større Skibe af Districtet Beskjæftigelse. Som en Følge af den store Mængde Skibe, der høre hjemme i Amtsdistrictet, finder et ikke ubetydelige Antal af Indbyggerne i flere Præstegjelde af dette sit Udkomme som Søfolk. Landtransport af Varer afgiver ikke nogen egentlig Næringsvei i Districtet. Den bestaaer hovedsagelig i, at Landalmuen forer sine egne Producter til Kjøbstæderne samt bringer tilbage derfra de Varer, den tiltænger. Imidlertid ere Drifterne til Fritzøe og Eidsfos Jernværker, i Særdeleshed til det første Værk, ikke uvigtige Erhvervskilder, og nogen Erhverv erholdes ogsaa ved Kjørsel af Tømmer, Planker og Bord til Kjøbstæderne i Districtet samt ved om Vinteren at kjøre Planker og Bord paa Isen fra Drammen til Svelvig.

Af Landhandlere gives der 5 paa og ved Horten.

I Stavern er der, efter den under Nr. 6 medfølgende Tabel, 9 Handlende foruden 4 Høkere.

Af Gjæstgiverier til Bequemmelighed for de Reisende er der i Jarlsbergs Fogderi 27, af hvilke 2de i Ladestedet Svelvig og 1 i Ladestedet Aasgaardstrand, og i Laurvigs Fogderi 13, af hvilke 1 i Stavern.

Markeder har Distrectet ikke, men en Deel af dets Indvaanere besøger Markederne i Drammen, Kongsberg og Skien.

Landdistrictets Tilstand i Almindelighed.

Lønnen for en Tjenestekarl i Districtet varierer fra 20 til 36 Spd. og for en Tjenestepige fra 8 til 15 Spd. aarlig. Den almindelige Løn for en Tjenestekarl antages imidlertid at kunne ansættes til 25 og for en Tjenestepige til 10 Spd. aarlig. Den almindelige Dagløn for en simpel Haandarbeider formenes at kunne ansættes til 28 a 32 ß. daglig om Sommeren og 20 a 24 ß. daglig om Vinteren.

I Milelængden af de offentlige Veie i Amtsdistrictet er ingen Forandring foregaaet i Periodens Løb, og er samme derfor som ved Udgangen af 1845, nemlig i hele Amtsdistrictet af Hovedveie $20^{7}/_{8}$ Mile og Bygdeveie 48 Mile.

Efter vedlagte Tabeller No. 5 Litr. **A** og **B** gaves der ved Udgangen af 1850 i Jarlsbergs Fogderi 4 Bygdemagaziner, af hvilke de 2de havde en Beholdning af 243 Tønder 7 Skjepper $15^{1}/_{4}$ Pot Byg, 1,246 Tønder 2 Skjepper $6^{3}/_{8}$ Pot Havre og 139 Spd. 26 ß. i Penge, samt i Laurvigs Fogderi 4 Bygdemagaziner med en Beholdning af 35 Tønder Rug, 10 Tønder $2^{11}/_{18}$ Skjeppe Byg, 1,927 Tønder $^{1}/_{2}$ Skjeppe Havre og 389 Spd. 41 ß. i Penge. For 2de af Bygdemagazinerne i Jarlsbergs Fogderi, der begge ligge i Strømmens Anner og ere af mindre Betydenhed, savnes Opgave over Beholdningen.

I Amtets Landdistrict haves 2de Sparebanker, den ene i Frederiksværn og den anden paa Horten. Ved Udgangen af 1850 havde den førstmeldte af disse Sparebanker under sin Bestyrelse en Capital af 28,147 Spd. 23 ß., hvoraf Banken selv eiede 3,030 Spd. 1 ß., og den sidstmeldte under sin Bestyrelse en Capital af 12,176 Spd. $21^{1}/_{2}$ ß., hvoraf Banken selv eiede 859 Spd. $107^{1}/_{2}$ ß.

I Districtet gives ingen private Brand- eller andre Assurance-Indretninger.

Af de hermed under No. 4 Litr. **A**, **B**, **C**, **D** og **E** følgende Tabeller over de i hvert af Aarene 1846—1850 thinglæste og aflæste Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme, samt over de i samme Tid afhændede faste Eiendommes Antal og Kjøbesum, vil det erfares, at der i Periodens Løb i Jarlsbergs Fogderi, med den Udstrækning, dette nu har

— Ladestederne Aasgaardstrand og Svelvig, for hvilket sidste en særskilt Tabel No. 4 Litr. **D** haves, deri indbefattede, — er thinglæst Gjeldsbreve og Skifteudlæg til et Beløb af 1,051,566 Spd. 103 ß., aflæst saadanne til et Beløb af 604,692 Spd. 32 ß., samt afhændet faste Eiendomme til et Beløb af 1,233,301 Spd. 98 ß., — og i Laurvigs Fogderi thinglæst Gjeldsbreve og Skifteudlæg til et Beløb af 385,371 Spd., aflæst saadanne til et Beløb af 160,174 Spd. og afhændet faste Eiendomme til et Beløb af 497,214 Spd.

Endvidere vil af de medfølgende Tabeller No. 4 Litr. **F** og **G** over de i samme Aar afholdte Executions- og Udpantningsforretningers Antal og Beløb sees, at der i Periodens Løb i Jarlsbergs Fogderi har været afholdt 3,437 saadanne Forretninger for et Beløb af 113,978 Spd. 7 ß. og i Laurvigs Fogderi 2,211 Forretninger for et Beløb af 30,890 Spd. 101 ß.

Vilde man uden videre Prøvelse lægge de i Tabellerne No. 4 Litr. **A** til **G** meddeelte Oplysninger til Grund for en Bedømmelse af, om hvorvidt Distrietet i det Hele kan antages at have gaaet frem eller tilbage i Periodens Løb, maatte vistnok denne Bedømmelse falde meget uheldigt ud.

Lægger man imidlertid, hvad Tabellerne om Thing- og Aflæsning m. M. angaaer, Mærke til, at det er en naturlig Følge af, at Eiendommene ere stegne i Værd i Handel og Vandel, at Thinglæsningerne maae blive af et større Beløb end Aflæsningerne, — at Distrietets Indvaanere i Periodens Løb, især paa Grund af den Adgang, som Statslaanet af 1848 gav til at erholde faste Laan, have indløst en stor Deel Verelgjæld ved Hjælp af saadanne Laan, hvilket Sidste dog næsten udelukkende gjælder Indvaanerne i Jarlsbergs Fogderi og meest i den nordlige Deel af dette, da Verelgjæld er temmelig sjelden iblandt Landalmuen i Laurvigs Fogderi, — at der tildeels herster Ligegyldighed med Hensyn til Aflæsningen af Gjældsbreve og fornemlig af Skifteudlæg, og endelig, at den vaagnende Sands for et forbedret Jordbrug har bragt Landmanden til at anvende mere paa sin Jord end forhen, hvorved denne ogsaa har vundet i virkelig Værd, — neutraliseres for en ikke ubetydelig Deel det Argument, der kan hentes fra sidstmeldte Tabeller for Landalmuens Tilbagegang.

Hvad Laurvigs Fogderi angaaer, har desuden den Omstændighed, at, efter hvad der ovenfor er oplyst, en stor Deel Leilændingsgods, tilhørende det forrige Laurvigs Grevskab, i Periodens Løb er bleven solgt for et betydeligt Beløb, Indflydelse paa Beløbet af Thinglæsningerne, da dette Gods i Regelen sælges paa længere Afbetalingsterminer for den største Deel af Kjøbesummen.

Med Hensyn til Tabellerne No. 4 Litr. **F** og **G**, da viser den første af disse, at Beløbet af de i Periodens Løb i Jarlsbergs Fogderi afholdte Executions- og Udpantningsforretninger er næsten dobbelt saa stort som i Aarene 1840 til 1845, i hvilke Beløbet af saadanne Forretninger, i Følge Beretningen for disse Aar, var 61,348 Spd. 60 ß., og at der i Særdeleshed i de 3 sidste Aar af Perioden har været afholdt mange Executions- og Udpantningsforretninger for et betydeligt Beløb. Aarsagen hertil er formeentlig i Særdeleshed følgende: I de Bygder af Distrietet, der nærmest støde til Drammen og Holmestrand, havde Landalmuen i en foruroligende Grad paadraget sig Gjæld i Følge Verler, hvilket Forhold maaskee var paa det Høieste i Aaret 1848. En stor Deel af denne Gjæld blev i Slutningen af Perioden inddraget, hvilket havde til Følge en Mængde Executioner, hvis Beløb i Tabellen ogsaa er voret derved, at der ofte er bleven afholdt Execution hos samtlige, eller flere af dem, der havde paategnet Verlerne som Trassenter, Acceptanter og Endossenter, for et og samme Verelbeløb. Enkelte Mænds letsindige Speculationer og Ubetænksomhed i at inddrage Venner og Slægtninge i deres Pengetransactioner har ogsaa havt sin Deel i at forøge det her omhandlede Onde. Det er imidlertid at haabe, at det Værste i denne Henseende allerede er overstaaet, og at den resterende Verelgjæld i Fremtiden mere og mere vil forsvinde, hvilket er saameget ønskeligere, som det har viist sig, at det omhandlede Slags Gjældsbreve mere end andre Gjældsdocumenter har ledet til Forbrydelser igjennem falske Underskrivter m. M.

Da Beløbet af Executions- og Udpantningsforretninger i Laurvigs Fogderi i Aarene 1840 til 1845 udgjorde 25,192 Spd. 81 ß., er der, hvad dette Fogderi angaaer, ikke nogen paafaldende Forskjel imellem begge Perioder i denne Henseende.

Den Dom, Amtet troer at burde fælde om Tilstanden i Landdistrictet i Almindelighed, er overhoved, at Districtet i det Hele ikke er gaaet tilbage i Periodens Løb, da, om end dette er Tilfældet med enkelte Bygder i Districtet, andre Bygder derimod have gaaet fremad.

Som et til Amtsdistrictet hørende Sted, der er gaaet meget tilbage i Periodens Løb, og hvis

Tilbagegang udentvivl vil tiltage med stærke Skridt, bør her nævnes Strandstedet Staværn. Grunden til denne Tilbagegang er, at næsten den hele Virksomhed, der tidligere har fundet Sted ved Frederiksværns Værft, er bleven overflyttet til Horten, hvorhen ogsaa den største Deel af Marinens Mandskaber og endeel af dens Officierer som Følge heraf er flyttet.

Sluttelig maa man med Hensyn til Amtets Landdistrict oplyse, at der i Periodens Løb derfra har udvandret 32 Personer, hvorblandt endeel Børn, - med enkelt Undtagelse alle til Amerika. En Slags Udvandring er ogsaa den hyppige Rømning af Søfolk i Udlandet, der i Særdeleshed har tiltaget efter Udvidelsen af den transatlantiske Fart, og som ikke sjelden skeer af gifte Folk, der med en paafaldende Letsindighed overlade deres Familier uforsørgede til en mørk Fremtid.

B. Kjøb- og Ladesteder.

Laurvig.

Handel.

Dette Steds Handel bestaaer, som i tidligere Perioder, i en gros Handel med andre Kjøbstæder, hvortil Stedet har en bequem Beliggenhed, saavel fordi det ligger næsten midt imellem den østenfjeldske og vestenfjeldske Deel af Landet, som fordi dets Havn næsten altid er aaben om Vinteren, - i Detailhandel med Stedets egne Indvaanere og Beboerne i det tilstødende Landdistrict, Indvaanerne i Staværn og Frederiksværn derunder indbefattede, - Handelen med Indvaanerne i sidstmeldte Steder er dog i de senere Aar i høi Grad aftaget formedelst den nylig omhandlede Overflytten af den væsentligste Deel af Marinens Virksomhed til Horten og den dermed i Forbindelse staaende Henflytten didhen af en stor Deel af Marinens Personale, hvilket udøver en betydelig Indflydelse paa Handelsforholdene i Laurvig, - i Udskibning af Trælast og Jern samt af Riis fra Riismøllen ved Fritzøe Værk, hvilken sidste Exportartikel er tilkommen i Perioden.

Trælasten kommer hovedsagelig fra Rummedal og Sandsværs Fogderi samt Laurdals, Hedrums og Eidangers Præstegjelde og for største Delen igjennem Laugens Vasdrag og kun for en mindre Deel igjennem Farris-Vandet. Lasten udskibes meest i uforædlet Stand, nemlig som Bjelker, der næsten udelukkende bestaae i Granbjelker. Hvad der produceres ved Fritzøe Saugbrug af Planker, Battens og Bord, og hvis Qvantitet nedenfor vil erfares, udskibes for største Delen i egne Fartøier til Frankrig. Den i forrige Beretning omhandlede Udskibning af Last, der har været opskaaret med Haandsaug, har aftaget betydeligt i Aarene 1848, 1849 og 1850, men de, der handle med hollandsk Last ville altid fra Tid til anden faae ældre Beholdninger af Tømmer, som de maa benytte paa denne Maade. Ogsaa udskibes der fremdeles en Deel Birke- og Orekub til Skotland, - saaledes har Fritzøe Værk i de 3 sidste Aar i Perioden afskibet 10 Ladninger, hver paa circa 30 Commercelæster af saadan Last, - samt endeel Splitved til England. Fremdeles udskibes der en Deel Bord samt mindre Last, bestaaende i Lægter, Jufferter m. m., til Danmark. Endelig har der ogsaa i Periodens Løb været udskibet en Deel Brænde. Med Undtagelse af Bjelkelasten, der for største Delen afhentes i hollandske Fartøier, skeer Udskibningen af den øvrige Last i norske Fartøier; dog tage ogsaa enkelte danske Fartøier Retourladninger af Bord m. m. Udskibningen af Trælast fra Laurvig var mindre i de 3 sidste Aar af Perioden end i de 2de første, som Følge af slette Conjuncturer i Udlandet. Paa Holland gav dog ogsaa i disse Aar Udskibningen et taaleligt Resultat.

Den betydelige Kvantitet Stangjern, der produceres ved Fritzøe Værk, og om hvis Kvantitet Oplysning vil blive givet nedenfor, udskibes for allerstørste Delen til Udlandet og hovedsagelig til America. Ogsaa af den til bemeldte Værk hørende Riismølles Product har en stor Deel været udført til Udlandet, nemlig til Sverige, Danmark og Tydskland.

En betydelig Indførselsartikel i Periodens Løb har Steenkul været, hvoraf der i Gjennemsnit aarlig har været indført circa 34,000 Tønder. Grunden hertil er ikke blot det betydelige Forbrug af denne Artikel ved Fritzøe Værk, der i Gjennemsnit har været circa 20,000 Tønder aarlig, men ogsaa den, at de stigende Priser paa Brænde have bevirket en tiltagende Forbrug af Steenkul som Brændsel.

Efterat alt Udsalg af Brændeviin i Smaat og Udskjænkning deraf var ophørt i Laurvig i

Aarene 1847, 1848 og 1849, fordi at Afgiften sattes saa høit, at Alle fraſagde ſig Ret til denne Næring, har ſaadant Udſalg og Udſkjænken igjen været etableret i Aaret 1850 og var Afgiften i bemeldte Aar anſat til 2000 Spd.

Efter vedlagte Tabel Nr. 1 var der ved Udgangen af 1850 i Laurvig: 59 Detailhandlere med 25 Betjente, 5 Høkere, 6 Marketentere, 2 Værtshusholdere og 10 Brændeviinshandlere med 4 Betjente.

Skibsfart.

Skibsfarten er en af Byens vigtigſte Indtægtskilder. De i Byen hjemmehørende Skibe beſkjæftiges for ſtørſte Delen ikke fra Stedet af, men anvendes fornemlig i Fragtfart med Trælaſt fra Chriſtiania, Drammen, Sarpsborg, Gothenborg og Stederne ved den Botniſke Bugt. De Skibe, ſom tilhøre Fritzøe Værk, beſkjæftiges dog hovedſagelig for Værkets Regning og fornemlig deels med at bringe Jern til Amerika og Riis i Skaller eller ſaakaldet Paddy tilbage derfra, ſamt med at føre Trælaſt til Frankrig og Steenkul fra England til Stedet.

I Følge Tabellen Nr. 1 havde ved Udgangen af 1850 58 Skippere Borgerſkab til Laurvig, af hvilke 25 vare boſatte i Byen og 33 udenfor ſamme.

Den ſaakaldte Skottebrygge, der er anlagt for at danne en ſikker Havn for mindre Fartøier, modtog i Periodens Løb en betydelig Reparation, og blev derhos en betydelig Opmuddring udført, hvorved det er bevirket, at Fartøier paa 10 a 11 Fods Dybgaaende kunne ligge i den af Bryggen dannede Havn.

Haandværksdrift.

Om denne Næringsgreen kan alene ſiges det Samme ſom i ſidſte Beretning, nemlig at den ſtaaer paa ſamme Trin ſom i de fleſte mindre Byer og indſkrænker ſig til at forſyne Byens egne Indvaanere og Enkelte af Landdiſtrictet med det fornødne Haandværksarbeide. Heller ikke i denne Periode har noget mærkeligt Fremſkridt fundet Sted, hvad Haandværksdriften angaaer. Kun Skomagerne have Laug. Efter medfølgende Tabel Nr. 1 var der i Laurvig ved Udgangen af 1850 14 Skomagere med 13 Svende og Drenge ſamt 63 forſkjellige andre Haandværkere med 58 Svende og Drenge, og desuden 1 Bogtrykker, 1 Feiermeſter og 11 Vognmænd.

Fabrikdrift.

En betydelig Deel af den i Laurvig ſtedfindende Fabrikdrift foregaaer ved Fritzøe Værk, hvortil foruden de Indretninger, der høre til det egentlige Jernværk endvidere hører et Saugbrug, en Riismølle og en betydelig Kornmølle.

Efter Tabellen Nr. 2 og den medfølgende Beretning fra Værkets Beſtyrer beſkjæftigede Saugbruget, der beſtaaer af 6 privilegerede Blade foruden en Cirkelſaug, i Periodens Løb 6 Meſtere, 24 Arbeidere og 12 Daglønnere, og leverede i Gjennemſnit aarlig 8,150 Tylvter Planker og Battens ſamt 7205 Tylvter Bord. Herforuden tilvirkedes der ogſaa ved ſamme i Gjennemſnit aarlig 903 Tylvter Liſter, Lægter og Rækker ſamt 138 Favne Splitved.

Riismøllen beſkjæftigede 1 Meſter og 10 Arbeidere, ſamt leverede i Gjennemſnit 1,035,000 ℔ Riis aarlig. Ved Kornmøllen, der beſkjæftigede 1 Meſter og 6 Arbeidere, formaledes circa 15,000 Tønder Korn aarlig.

Ved Fritzøe Værk haves et Bødkerværksted til Forfærdigelſe af Fade for den ved Riismøllen formalendes Riis.

I Følge ovenmeldte Tabel findes ogſaa i Laurvig 2de Tobaksfabrikker, af hvilke den ene beſkjæftiger 6 Meſtere, 40 vorne Arbeidere og 49 Børn, ſamt leverer 120,000 ℔ Skraa- og Røgtobak ſamt Snuus og Cigarer aarlig. Den anden beſkjæftiger 2 Meſtere og 18 Arbeidere, og leverer aarlig 35,000 ℔ Skraatobak m. M. Ogſaa haves der i Laurvig 2 Maltgjørerier, der levere 1,300 Tønder Malt aarlig, og 5 Garverier, hvorved aarlig tilberedes 1,300 Huder og 5,400 Skind.

Endelig gives der ogſaa i Laurvig et Brændeviinsbrænderi, - et af de i ſidſte Beretning omhandlede Brændeviinsbrænderier er nedlagt i Periodens Løb; - men i Henhold til Indre-Departementets Circulaire af 7de Juni f. A. forbigaaes de nærmere Detailler om dettes Drift her. Kun vil man ikke lade uanmærket, at der ved det i Laurvig værende Brændeviinsbrænderi haves en liden Dampmølle med et Maſkineri af 6 Heſtes Kraft.

Bergværksdrift.

Da Landets ſtørſte Jernværk, Fritzøe, har ſine vigtigſte Indretninger i Laurvig, ſkal man, i Henhold til hvad der er ytret angaaende Bergværksdriften for Landdiſtrictets Vedkommende, her tillade ſig at omhandle, hvad der hører til bemeldte Værk, under Eet, ved derhos at henviſe til den medfølgende Beretning om Værket og dets Drift fra Værkets Beſtyrer ſamt vedlagte Tabel Nr. 3.

Dette Værks Indretninger i og ved Laurvig ere følgende:

1) En Masovn, hvortil hører en liden Jernbro og Jernveie til Transport af Malm og Kul samt en engelsk Blæsemaskine med et Vandhjul af omtrent 50 Hestes Kraft. Til denne Masovn hører ogsaa en Smelteovn til at raffinere Jern, en Rostningsbygning med 3 Ovne, et Kulhuus af Grundmuur og et grundmuret Huus, tækket med Jernplader, hvor Veining af Malm til Masovnens Paasætning foregaaer, m. M.

Masovnen med de øvrige dertil hørende Bygninger ere byggede nye i Periodens Løb.

2) 2de Stangjernshammere med 8 Smeltehærder til Smeltning efter den Engelske Lancastershire Methode, 2de Hammere, 1 Storhammer med 2de Sveiseovne, 2de Rækhammere med 3 Hærder og 2de Puddelovne.

3) Et Valtseværk, der, hvad dets Indretninger angaaer, allerede vil findes beskrevet i sidste Beretning. Den til dette Værk hørende Bygning nedbrændte i Aaret 1849; men et interemistisk Huus blev strax igjen opført, saa at Valtseværkets Drift ikke, paa Grund af Ildebranden, blev standset længere end i 14 Dage. Ved Periodens Slutning var allerede under Opførelse en grundmuret Bygning med Jerntag til Valtseværket, hvilken Bygning nu næsten er færdig og udmærker sig ved Soliditet.

4) En Kjettingsmedie med 6 Hærder, hvortil hører en fra England indført Prøvemaskine.

5) En Ankersmedie med 2 Hærder.

6) Et mechanisk Værksted, der indeholder 4 Dreierbænke, 1 Boremaskine og 1 mindre Høvelmaskine, — opført i Periodens Løb.

7) 2de Kleinsmedier med 9 Hærder.

8) 2de Blæsemaskiner, forfærdigede ved Værket i Periodens Løb, hver med et Vandhjul af circa 35 Hestes Kraft, til Brug ved Hammernes Drift m. V.

9) Et Metalstøberi, et Snedker og et Modelværksted.

Alle ovenmeldte Indretninger ere beliggende inden Byens Grændser og er der ved samme i det Hele 14 Regnskabsbetjente, Opsynsmænd og Maskinister, 6 engelske Arbeidere, 50 faste Smede og 150 andre Arbeidere.

10) 8 Kulovne, byggede efter americansk Mønster, af hvilke 6 ligge circa $^1/_8$ Miil fra Laurvig ved Laugens Elv og 2de i Nærheden af Byen paa Veien til Frederiksværn, — alle byggede i Periodens Løb, — med 38 Arbeidere.

11) En Masovn med Blæsemaskine ved Moholdt i Slemdal med 1 Opsynsmand og 20 Arbeidere.

12) Et Jernstøberi med en Kuppelovn og en Vindovn, beliggende i Barkevig, omtrent $1^1/_4$ Miil fra Laurvig. Den derværende Masovn er, som allerede tidligere omhandlet, nedrevet i Periodens Løb.

13) 2de Kulovne af samme Slags som de under Nr. 10 omhandlede paa samme Sted. Til de under Nr. 12 og 13 nævnte Indretninger haves 1 Opsynsmand og 20 Arbeidere.

14) 3de Jerngruber ved Arendal, hvortil haves 2de engelske Dampmaskiner, hver paa 10 Hestes Kraft, af hvilke den ene er anskaffet i Periodens Løb. Ved Udlobet af Perioden havdes ved disse Gruber 1 Opsynsmand, 1 Stiger og 170 Arbeidere.

15) En Jerngrube ved Krageroe. Ved Udlobet af Perioden havdes der ved denne Grube, der ikke var i Drift i 1846 og 1847, 1 Opsynsmand og 10 Arbeidere.

Værket har derhos en liden Dampbaad paa Farrisvandet paa 16 Hestes Kraft og en større Dampbaad paa 120 Hestes Kraft, hvilken sidste er anskaffet i Periodens Løb og benyttes til Bugseringer af Færger med Malm fra Gruberne og med Kul. Værkets Production har i Periodens Løb været som følger:

i 1846:	Stangjern	5456	Skp
	Plade- og Baandjern .	435	—
	Kjettinger og Ankere .	214	—
	Støbegods	588	—
	Raajern.	7071	—
i 1847:	Stangjern	6730	—
	Plade- og Baandjern .	547	—
	Kjettinger og Ankere .	200	—
	Støbegods	890	—
	Raajern.	8805	—
i 1848:	Stangjern	6188	—
	Plade- og Baandjern .	547	—
	Kjettinger og Ankere .	255	—
	Støbegods	865	—
	Raajern.	7508	—
i 1849:	Stangjern	9540	—
	Plade- og Baandjern .	730	—
	Kjettinger og Ankere .	273	—
	Støbegods	873	—
	Raajern.	10,326	—
i 1850:	Stangjern	7945	—
	Plade- og Baandjern .	720	—
	Kjettinger og Ankere .	315	—

i 1850: Støbegods . . 850 Skp
Raajern . . . 11,812 —

Værkets Gruber ved Arendal have i Periodens Løb i Gjennemsnit aarlig afgivet 6,845 Tønder Malm og dets Grube ved Kragerøe i de 3de sidste Aar af samme 536 Tønder aarlig. Samtlige ovenanførte Kulovne, der, paa Grund af deres Construction, bevirke Besparelse ved Kulfabrikationen, have i de 3de sidste Aar leveret 11,600 Læster Kul aarlig. Desforuden leveres en betydelig Deel Kul til Værket af dets Leilændinger og Andre. Den betydelige Mængde Steenkul, der benyttes ved Værket, og som, efter hvad ovenfor er anført, udgjør circa 20,000 Tønder aarlig, bidrager meget til Besparelse i Trækulforbruget.

Det her Anførte vil være tilstrækkeligt til at vise, hvormeget Værkets driftige Bestyrelse bestræber sig for at fuldkommengjøre Indretningerne ved samme, og hvor betydelig Værkets Drift ogsaa i denne Periode er bleven udvidet.

Skibsbyggeri.

I Periodens Løb er intet Skib bygget i selve Byen, men paa et Værft ved Jordfalden i Nærheden af Byen er for Fritzøe Værks Regning bygget 5 Fartøier af forskjellig Størrelse til en Læstedrægtighed af 292½ Commercelæst.

Jordbrug.

Byen eier ingen dyrkede Marker, men har alene en saakaldet Bymark, henhørende under det forrige Laurvigs Grevskab, hvori Byens Indvaanere have Ret til Sommerhavn for deres Kreature, men hvortil den er langtfra tilstrækkelig.

Om Byens Tilstand i Almindelighed.

Huusfliden staaer som i tidligere Perioder ikke paa noget høit Trin i Laurvig.

Baadbyggeri foregaaer ikke paa Stedet.

Lønnen for en Tjenestekarl er 20 a 30 Spd. og for en Pige fra 8 til 14 Spd. aarlig, og er den almindelige Daglon for en simpel Haandarbeider fra 32 til 40 Skilling om Sommeren og fra 24 til 30 Skilling om Vinteren.

Laurvigs Sparebank havde ved Udgangen af 1850 under sin Bestyrelse 64,880 Spd. 14 ß, hvoraf Sparebanken selv eiede 6,009 Spd. 79½ ß.

Efterat Laurvigs Middelskole uden væsentlige Forandringer havde bestaaet som saadan fra Aaret 1824 til 1849, blev det ved kongelig Resolution af 9de August 1849 bestemt, at den skulde omdannes til en combineret Middel- og Realskole med 2de Fælledsclasser, 2de Latinclasser og en med den 1ste Latinclasse parallelløbende Realclasse, — samtlige Classer beregnede til et toaarigt Cursus. Denne Omordning traadte i Kraft den 1ste September 1849 med det for den combinerede Skole bestemte Antal af 6 Lærere, nemlig, foruden Bestyreren, 2de constituerede Adjuncter, 2de Hjælpelærere og 1 Timelærer, og havde Skolen ved Udgangen af Aaret 1850 et Antal af 53 Disciple.

Communens Udgift til Skolen er bestemt til 500 Spd. aarlig, og forsaavidt denne Sum i Forbindelse med Skolepengene ikke dækker Skolecassens Udgifter, tilskydes det Manglende af Oplysningsvæsenets Fond, hvis Bidrag til Skolen for Budgetterminen fra 1848 til 1851 var ansat til 700 Spd. aarlig, men udgjorde 550 Spd. for Aaret 1849 og 1000 Spd. for Aaret 1850.

Forøvrigt skaffer Byen ogsaa Locale og Inventarium til Skolen.

Foruden Almueskoler har Stedet ogsaa en Søndagsskole. I Periodens Løb blev en Haandgjerningsskole for Pigebørn oprettet, efterat til en saadan Skole og en Bespiisningsanstalt af Stedets Sparebanks Fond var bleven bevilget 150 Spd. aarlig i 3 Aar. Bespiisningsanstalten er dog senere ophørt.

Paa Byens Fattighuus har i Periodens Løb i Gjennemsnit været omtrent 60 Fattiglemmer, der have været sysselsatte med Vævning, Spinden, Strikning, Opplukken af gammelt Tougværk, m. M.

Den medfølgende Tabel No. 4 om de i Periodens Løb thinglæste og aflæste Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme, m. M., hvorefter Beløbet af thinglæste Gjældsbreve og Skifteudlæg udgjorde 198,148 Spd. 115 ß., og af aflæste Gjældsbreve m. M. kun 76,919 Spd. 110½ ß., af afhændede faste Eiendomme 62,994 Spd. 55½ ß., samt af Executions- og Udpantningsforretninger 92,828 Spd. 35 ß., — giver et ufordeelagtigt Begreb om Tilstanden i Byen under Periodens Løb, og det maa ogsaa anseés som vist, at Formuen paa Stedet har declineret i Perioden, i hvis Begyndelse ogsaa flere tildeels betydelige Fallitter indtraf iblandt Stedets Handlende. Imidlertid har den arbeidende Classe paa Stedet, med Undtagelse af i den værste Vintertid, kun sjelden savnet Arbeide, hvortil Fritzøe Værk, der giver mange Mennesker Sysselsættelse, væsentlig bidrager.

I Periodens Løb udvandrede fra Laurvig 28 Mennesker til Amerika, hvoriblandt 3 Fruentimmer og 4 Børn.

Sandefjord.

Handel.

Sandefjord har i Periodens Løb, som forhen, havt Udskibning af noget Trælast, der deels gaaer til Danmark og deels til Holland og Skotland. Denne Trælast kommer hovedsagelig fra de nærliggende Præstegjelde Hedrum, Anneboe og Stokke, og udskibes i Almindelighed i Stedets egne Fartøier; men da Stedet intet Vasdrag har, vil Trælastudskibningen derfra stedse blive af liden Betydenhed.

Forresten bestaaer Handelen i Sandefjord i Detailhandel med Indvaanerne paa Stedet og i Omegnen.

Som i Laurvig ophørte Handelen med Brændeviin i Smaat og Udskjænkning deraf i Sandefjord fra Begyndelsen af 1847 af, men blev igien etableret fra Begyndelsen af Aaret 1850, og var Afgiften i bemeldte Aar 600 Spd.

Efter den medfølgende Tabel No. 1 havde Sandefjord ved Udgangen af Perioden 18 Detailhandlere med 9 Betjente samt 2 Høkere og 3 Brændeviinshandlere.

Skibsfart.

Sandefjord har i Forhold til sin Størrelse et temmelig betydeligt Antal Skibe, der hovedsagelig beskjæftiges i Fragtfart. De paa Stedet hjemmehørende Skibes Antal er i Tiltagende. Saaledes ere i Periodens Løb adskillige større Fartøier til en betydelig Læstedrægtighed for Stedets Regning byggede i det nærliggende Landdistrict, og desuden stode ved Udgangen af 1850 flere Fartøier under Bygning for Stedets Regning.

Efter Tabellen No. 1 havde ved Periodens Udløb 56 Skippere Borgerskab til Sandefjord, af hvilke 9 boede paa Stedet og 47 udenfor samme.

Haandværksdrift.

Ifølge Tabellen No. 1 havde Stedet ved Udgangen af 1850 27 Haandværkere med 19 Svende og Drenge foruden 7 Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.

Forøvrigt indskrænker Haandværksdriften i Sandefjord sig hovedsagelig til at forsyne Stedets Indvaanere med det Fornødne.

Fabrikdrift.

Efter Tabellen No. 2 havdes der ved Periodens Udløb intet andet Slags Fabrik- eller Industrianlæg i Sandefjord end et Garveri, der leverer 500 Huder og 2000 Skind aarlig.

Bergværksdrift

har Stedet ikke.

Skibsbyggeri

har heller ikke foregaaet paa Stedet i Periodens Løb, men forøvrigt henvises til det under Skibsfarten Anførte.

Jordbrug.

Dette bestaaer, forsaavidt det foregaaer paa Stedets Grund, i 11 mindre Lokker, af hvilke Communen selv har 2de til sin Raadighed.

Stedets Tilstand i Almindelighed.

Med Hensyn til Huusflid samt Tjeneste- og Daglon gjælder omtrent det Samme som ved Laurvig er anført.

Stedets Badehuus har i Periodens Løb havt en tiltagende Søgning. Saaledes var Badegjæsternes Antal i 1846 94, i 1847 114, i 1848 118, i 1849 151 og i 1850 167. I det sidste Aar var Bruttoindtægten af solgte Badebilletter 1,755 Spd. 87 ß., og havde Badehuset ved Periodens Løb afbetalt sin hele Gjæld, ligesom det under samme havde erholdt nogen Udvidelse samt et forbedret Inventarium. Badehuset har for Tiden 8 Svovlbadværelser, hvori gives 96 Bad daglig, samt 2de Baderum, hvori kan erholdes Søbad, foruden et Dampbad. Til Badeindretningen hører tillige en liden Strombadanstalt.

Badeindretningen giver ogsaa Stedets Indvaanere Adgang til nogen Fortjeneste, i Særdeleshed igjennem Bortleie til Badegjæsterne af Huusrum, som Indvaanerne mere og mere lægge Vind paa at kunne præstere.

Efter den medfølgende Tabel No. 3 over thinglæste og aflæste Gjældsbreve i Periodens Løb m. M., er der thinglæst Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme, til Beløb 24,221 Spd. 85½ ß., aflæst saadanne Pantehæftelser til et Beløb af 12,639 Spd. 3½ ß., afhændet faste Eiendomme til et Beløb af 15,559 Spd. og afholdt Executions- og Udpantningsforretninger til et Beløb af 4,745 Spd.

Uagtet Forholdene imellem Thing- og Aflæsninger ikke er gunstigt, formenes det dog, at Stedet i det Hele ikke er gaaet tilbage i Perioden.

I Periodens Løb ere 5 Personer udvandrede fra Sandefjord til Amerika, hvoriblandt et Fruentimmer og 1 Barn.

Tønsberg.

Handel.

Handelen i Tønsberg bestaaer, som i tidligere Perioder, i nogen Udskibning af Trælast samt i Detailhandel med Byens egne Indbyggere og med Indvaanerne i Stedets Omegn. Detailhandelen med de Sidstnævnte er betydelig, da de omkringliggende Bygder, endskjønt de ikke tilveiebringe mange Udskibningsartikler, ere productive og afgive et temmelig stort Qvantum Fornødenhedsartikler til Salg. Trælastudskibningen var ved Slutningen af Perioden noget i Aftagende, uagtet Farbargjørelsen af Aulie Elv, der allerede er omhandlet ved Landdistrictet. At der kan foregaae Flødning i denne Elv, hvilket dog, som omhandlet ved Landdistrictet, først begyndte i Aaret 1850, har iblandt Andet medført, at nogle Bjelker bleve udskibede fra Stedet til Holland i bemeldte Aar.

En ny Udskibningsartikel har Stedet i Periodens Løb erholdt i Tran, som Product af Expeditioner til Jishavet paa Sælhundefangst, og hvoraf i f. A. udførtes circa 85,500 Potter.

Efter den medfølgende Tabel No. 1 havde Stedet ved Slutningen af Perioden 2 Grosserere, 53 Detailhandlere med 31 Betjente, 4 Høkere, 1 Marketenter og 6 Værtshusholdere, der tillige ere Høkere.

Skibsfart.

Denne Næringsgreen er meget betydelig i Tønsberg, da en Mængde større Fartøier høre hjemme sammesteds, der næsten udelukkende anvendes i Fragtfarten. Den Udvidelse, Skibsfarten fra Stedet i Periodens Løb har faaet, ved de af en driftig Skibsfører, der selv eier Part i sit Skib, gjorte Expeditioner til Jishavet paa Sælhundefangst, og som i det Hele have givet et godt Udbytte, fortjener megen Opmærksomhed.

Efter Tabellen No. 1 havde ved Periodens Udløb 343 Skippere Borgerskab til Tønsberg, af hvilke 43 boede i Byen og 300 udenfor samme.

Haandværksdrift.

Efter den medfølgende Tabel No. 1 havde Tønsberg ved Udgangen af Perioden 105 Haandværkere med Borgerskab, 8 Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab, samt 87 Haandværkssvende og Drenge. Ogsaa havde Stedet en Bogtrykker.

Forøvrigt staaer Haandværksdriften paa samme Trin i Tønsberg som i de fleste andre mindre Byer.

Fabrikdrift.

Af Fabrikker havde Stedet, efter Tabellerne No. 2 Litr. A & B, ved Udgangen af 1850 6 Tobaksspinderier, der tilsammen beskjæftige 6 Mestere og 38 til 45 Drenge, og i Periodens Løb i Gjennemsnit aarlig leverede circa 48,800 Pund Skraatobak samt et af Spinderierne tillige 400 Pund Snuus aarlig, 4 Teglværker, der i Gjennemsnit aarlig leverede 89,600 Muur- og Tagsteen, 2 Vindmøller, hvorved i Gjennemsnit aarlig formaledes 4,700 Tønder Korn, samt 6 Garverier, hvorved i Aaret 1850 tilberededes 1,150 Stykker Huder og 3,600 Stykker Skind, imedens de ved Stedets Garverier aarlig i Gjennemsnit tilberedede Huder og Skind udgjorde 1,030 Stykker af første og 3,160 Stykker af sidste Slags. — Det ene Brændeviinsbrænderie, Stedet tidligere havde, er nedlagt i Periodens Løb. — 2de i 1850 anlagte Maltgjørerier vare ikke tagne i Brug ved Periodens Udløb.

Bergværksdrift.

har Stedet ikke.

Skibsbyggeri.

I Periodens Løb er i Tønsberg, der intet egentligt Skibsværft har, alene bygget en Jagt af 13 Commercelæsters Drægtighed.

Jordbrug.

Tønsberg har en betydelig Bymark, paa hvis Dyrkning Byens Indvaanere lægge særdeles megen Vind, og og er derfor Jordbruget ikke uden Vigtighed for disse.

Stedets Tilstand i Almindelighed.

Den almindelige Løn for Tjenestefolk og simple Haandarbeidere er ikke af vedkommende Byfoged opgivet, men antages at være som i Laurvig.

Huusfliden antages at staae paa en taalelig god Fod i Tønsberg.

Tønsbergs Sparebank havde ved Udgangen af 1850 under sin Bestyrelse en Capital af 26,844 Spd. 99 ß., hvoraf Sparebanken selv eiede 1,475 Spd. 67 ß.

Det i sidste Beretning omhandlede Syge-, Fattig- og Arbeidshuus er traadt i Virksomhed i Periodens Løb. Dog er det endnu ikke authoriseret som Tvangsarbeidsanstalt.

Byens Raad- og Arresthuus har i Perioden erholdt en Udvidelse, bestaaende i 4 nye Arrestværelser, saaledes at der nu haves 6 saadanne.

Efter den medfølgende Tabel No. 3 har i Periodens Løb Beløbet af thinglæste Gjældsbreve og Skiftebreve, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme, været 80,383 Spd. 96 ß., af aflæste Gjældsbreve af samme Arter 29,024 Spd. 116 ß., af afhændede Eiendomme 63,052 Spd. og af Executioner og Udpantningsforretninger 11,410 Spd. 31 ß.

Uagtet der er et stærkt Misforhold imellem Beløbet af thinglæste og aflæste Documenter, og endskjønt der i Periodens Løb indtraf nogle Fallisementer iblandt Stedets Handlende, formenes dog Stedet ikke i det Hele at have declineret i Perioden. Den oeconomiske Forfatning iblandt Byens Indvaanere ansees overhoved i Almindelighed ret god, hvortil Oeconomie i Indvaanernes Huusvæsen i Forening med billige Priser paa Levnetsmidler og Brænde bidrager.

I Periodens Løb udvandrede 4 Personer, samtlige Mandfolk, fra Tønsberg til Amerika.

Holmestrand.

Handel.

Trælasthandelen i Holmestrand, der kun er i Enkeltes Hænder, bestaaer hovedsagelig i Udskibning af hollandske Bjelker, hvilken Udskibning har tiltaget noget i det sidste Aar. Udskibningen af skaaren Last er meget ubetydelig. Forøvrigt kan Trælastudskibningen ingensinde blive af Betydenhed fra Stedet, da det intet Vasdrag har, og Landtransporten af Trælast er kostbar.

Den øvrige Handel bestaaer i Detailhandel med Indvaanerne paa Stedet og i Omegnen, der omtrent antages at staae paa samme Fod som ved Begyndelsen af Perioden, endskjønt Antallet af de Handlende har aftaget noget i Periodens Løb.

Ved Udgangen af 1850 havde Stedet, efter den medfølgende Tabel No. 1, 1 Grosserer, 17 Detailhandlere med 15 Betjente samt 4 Høkere.

Skibsfart.

Holmestrand eier, efter Stedets Størrelse, et betydeligt Antal Skibe, der aarlig forøges. Skibsfarten hører derfor til Stedets Hovednæringsveie. Naar undtages, at Skibene benyttes til Stedets egen Udskibning paa Holland, anvendes de næsten udelukkende i Fragtfarten fra andre Steder.

Ved Periodens Udløb havde, ifølge Tabellen No. 1, 32 Skippere Borgerskab til Holmestrand, af hvilke 17 boede i og 15 udenfor Byen.

Haandværksdrift.

Denne indskrænker sig for det Meste til Byens eget Behov; men nogle Haandværkere, saasom Farvere, Garvere, Bagere og Andre, have dog ikke ubetydelig Næring af det omliggende Landdistrict. Ved Udgangen af 1850 havdes i Holmestrand, ifølge Tabellen No. 1, 59 Haandværkere med 44 Svende og Drenge. Stedet har tillige en Bogtrykker.

Fabrikdrift.

Af Fabrikker og andre Industrianlæg havde Stedet, efter medfølgende Tabel No. 2, ved Udgangen af Perioden 2 Tobaksfabrikker, der beskjæftigede 3 vorne Mænd og nogle Smaadrenge og leverede aarlig 14,300 Pund Skraatobak, et Lysestøberie, der er anlagt i f. A. og i bemeldte Aar leverede 50 Skippund Lys, en Vognfabrik, hvorfra dog næsten alene kun leveres Karioler og Slæder, samt 3 Garverier, hvorved i Gjennemsnit aarlig tilberedes 1,250 Huder og 3,700 Skind.

Bergværksdrift

finder ikke Sted i Holmestrand.

Skibsbyggeri.

Noget egentligt Skibsværft har Stedet ikke. Imidlertid er der dog i Holmestrand i Periodens Løb, ifølge den under No. 3 medfølgende Tabel, bygget 3 Fartøier, af hvilke de 2de tilsammen havde en Drægtighed af 36 Commercelæster, og var det 3die ved Periodens Udløb endnu ei maalt, men i dette Aar er det maalt til 166 Commercelæster.

Jordbrug.

Byen har ingen Bymarker.

Stedets Tilstand i Almindelighed.

Huusfliden kan ikke siges at staae paa noget høit Trin i Holmestrand. Den aarlige Løn for en Tjenestedreng er fra 25 til 30 Spd. og for en Tjenestepige sædvanlig 12 Spd. Den almindelige Dagløn for en simpel Haandarbeider er om Sommeren 36 ß. og om Vinteren 24 a 30 ß. Fiskeri er en vigtig Næringsvei for den almindelige Mand paa Stedet. Baadbyggeri drives ikke i Holmestrand.

Stedets Sparebank havde ved Periodens Udløb under sin Bestyrelse 53,396 Spd. 100 ß., hvoraf Banken selv eiede 7,740 Spd. 64 ß.

Den Tordenskjoldske Skole erholdt i Periodens Løb et Legat, bestaaende i en Gaard i Holmestrand og 1000 Spd., dog kan Gaarden ikke tages i Brug eller Renter hæves af Legatscapitalen, førend efter en af Legatets Stifter efterladt Slægtnings Død.

Ved Skolen, hvori Disciplentallet ved Periodens Udløb var 45, er oprettet en Sømandsclasse.

Haandgjerningsskolen, hvormed tillige er forbundet en Opdragelsesanstalt for Tjenestepiger, har ved et til Communen gjort Legat af 1,500 Spd., erholdt et aarligt Rentebeløb af 60 Spd. at disponere over.

I Byens Fattighuus er indrettet en Tvangsarbeidsanstalt til 5 Mands- og 5 Qvindespersoner, hvorimod til Fattigsygehuus, der forhen var i Fattighuset, er kjøbt en særskilt Gaard, hvori er 3 Værelser med 8 Senge.

Hvad Havnevæsenet angaaer, bemærkes, at Kranbryggen i f. A. undergik en Hovedreparation.

Paa Stedet haves en Skibsassuranceforening, der er en Afdeling af Skibsassuranceforeningen i Drammen.

Badehuusindretningen har været meget besøgt i Periodens Løb.

Ifølge Tabellen No. 4 var Beløbet af thinglæste Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme, ved Periodens Udløb 58,674 Spd., af aflæste Pantehæftelser af samme Arter 63,030 Spd., af afhændede Eiendomme 56,968 Spd. og af afholdte Executions- og Udpantningsforretninger 33,654 Spd. 94 ß.

I ingen af de øvrige Byer i Amtsdistrictet er Forholdet imellem Beløbet af thinglæste og aflæste Documenter saa fordeelagtigt som i Holmestrand, og endskjønt Beløbet af de i Periodens Løb afholdte Executionsforretninger, der, efter Tabellen No. 4, alene udgjorde 32,508 Spd., er temmelig betydeligt i Forhold til Byens Størrelse, maa det dog antages, at Stedet ikke blot ei er gaaet tilbage i Periodens Løb, men endog er gaaet noget fremad.

Fra Holmestrand udvandrede i Perioden 7 Personer, af hvilke et Fruentimmer og 4 Børn.

Ladestedet Svelvig.

Handel.

Efter den medfølgende Tabel No. 1 var der ved Periodens Udløb i Ladestedet Svelvig 14 Detailhandlere med 5 Betjente, men af hvilke dog kun 8 factisk benyttede deres Handelsret. Desforuden havdes der 4 Brændeviinshandlere, der tillige ere Høkere.

Handelsforelsen i dette nye Ladested foregaaer deels med Indvaanerne paa selve Stedet og deels med Indbyggerne i Strømmens Landsogn og Hurums Præstegjeld og ogsaa — dog i en mindre Grad — med Indbyggerne i Røgen og Sande Præstegjelde. Forøvrigt har en stor Deel af det i Nærheden liggende Landdistricts Indvaanere sin Handel i Drammen og Holmestrand. I de sidste Aar af Perioden var Handelen noget mindre end i de første af denne, hvilket dog formeentlig meest maa tilskrives vanskelige Pengeforholde.

Stedet har ogsaa lidt Trælastudskibning, der hovedsagelig bestaaer i Afskibning af enkelte Ladninger skaaren Last til England.

Skibsfart.

Denne hører til Stedets vigtigste Næringsveie. De paa Stedet hjemmehørende Fartøier anvendes næsten udelukkende i Fragtfarten. Efter Tabellen No. 1 havde ved Udgangen af Perioden 14 Skippere Borgerskab til Stedet, af hvilke 13 boede i og 1 udenfor Stedet. Desuden boer en heel Deel flere Skippere i Svelvig, af hvilke nogle i tidligere Tid have erhvervet Borgerskab til Drammen, og andre — men dog færre — til Christiania.

Haandværksdrift.

Tabellen No. 1 udviser, at der i Svelvig ved Periodens Udløb gaves 32 forskjellige Haandværkere, af hvilke dog kun een har Borgerskab, med 16 Drenge. Desuden var der i Svelvig 48 Skibstømmermænd. Haandværksdriften indskrænker sig næsten udelukkende til Stedets eget Behov.

Fabrikdrift.

Af Fabrikker eller andre Industrianlæg har Stedet, efter den medfølgende Tabel No. 2, kun en Skibskran, der beskjæftiger 30 a 40 Arbeidere fra November til Mai Maaned, men kun faa Arbeidere i Sommermaanederne.

Bergværksdrift

haves ikke.

Skibsbyggeri.

Efter den medfølgende Tabel No. 3 er i Periodens Løb i Svelvig bygget en Jagt paa 8½ Commercelæsters Drægtighed.

Jordbrug.

Den til Stedet hørende saakaldte Bymark benyttes hovedsagelig til Havnegang, Tilsaaning med Potetes og Dyrkning af Haugeurter.

Stedets Tilstand i Almindelighed.

Den almindelige Løn for en Tjenestedreng

paa Stedet er 30 Spd. og for en Tjenestepige 10 Spd. aarlig, og den almindelige Dagløn for en Haandarbeider 40 ß.

At Stedet tjener til Vinteroplagssted for en stor Mængde Skibe, der høre hjemme i Drammen, eller som tillades med Trælast derfra om Foraaret, skaffer Indvaanerne endeel Næring.

Endeel af Stedets Indvaanere ernære sig som Lodser og Fiskere.

I 1849 kjøbte Ladestedets Commune $^{5}/_{12}$ af Stedets Grund for 6,000 Spd., som blev laant af Oplysningsvæsenets Fond imod Afdrag i 40 Aar.

Efter den medfolgende Tabel No. 4 Litr. **D** ved Landdistrictet var Belobet af de i Perioden thinglæste Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme, 20,512 Spd., af aflæste Pantehæftelser af samme Art 6,300 Spd. og af afhændede Eiendomme 18,926 Spd. Hvad Belobet af Executioner m. M. angaaer, da er samme optaget i Belobet i Tabellen No 4, Litr. **F** for Landdistrictet.

Med Hensyn til Tilstanden i Ladestedet i Almindelighed, antages der ikke at kunne drages nogen Slutning deraf, at Belobet af thinglæste Documenter var mere end 3 Gange saa stort som af aflæste Documenter, saameget mindre som den af Communen udstedte Obligation for de, som ovenmeldt, laante 6,000 Spd. er optaget iblandt de første. Tvertimod antages det, at Tilstanden paa Stedet i Almindelighed er ret god, og at den snarere er gaaet frem end tilbage i Periodens Løb.

Udvandring til Amerika har ikke fundet Sted fra Svelvig.

Ladestedet Aasgaardstrand.

Dette ubetydelige Ladested, hvis Indvaanere hovedsagelig ernære sig ved Skibsfart og lidt Fiskeri, og hvis Handel bestaaer i en høist ubetydelig Udskibning af Trælast og i Udsalg af Fornødenhedsartikler til Stedets egne Indvaanere og tildeels til Indbyggerne i det nærmestliggende Landdistrict antages ogsaa at have gaaet tilbage i Perioden fra 1845 til 1850. Efter den medfolgende Tabel No. 1 havde Stedet ved Udgangen af 1850 4 Detailhandlere med 3 Betjente, 2 Høkere og 2 Værtshusholdere.

Efter samme Tabel havde Stedet til samme Tid 9 Haandværkere uden Borgerskab, og boede der sammesteds 11 Skippere, der have Borgerskab til Holmestrand.

I Periodens Løb blev, efter Tabellen No. 7 Litr. **A** ved Landdistrictet, bygget et Fartøi paa $172^{1}/_{2}$ Commercelæsts Drægtighed i Aasgaardstrand. Stedets Skibe anvendes næsten udelukkende i Fragtfart.

Fabrik- og Bergværksdrift gives ei paa Stedet og har dette ingen egne Marker.

Hvad thinglæste og aflæste Gjældsbreve m. m. angaaer, maa henvises til Tabellen No. 4 Litr. **B** for Landdistrictet, og hvad afholdte Executions- og Udpantningsforretninger angaaer, til Tabellen No. 4 Litr. **F** for samme. I ingen af Tabellerne er dog Stedet særskilt omhandlet.

Huusfliden paa Stedet antages at være ringe og Tjenestelon og Dagløn som i Landdistrictet.

Forsaavidt Udvandring har fundet Sted fra Aasgaardstrand i Periodens Løb, henvises til den for Landdistrictets Vedkommende i denne Henseende gjorte Opgave.

Jarlsberg og Laurvigs Amt den 18de September 1851.

Underdanigst

Ulrik Cappelen.

H.

Bratsberg Amt.

Underdanigst Beretning.

Idet Undertegnede, som midlertidig Bestyrer af Bratsberg Amtmandsembede, herved tillader sig at afgive den befalede Beretning, betræffende Amtets Tilstand for Aarene 1846—1850, maa jeg foreløbig underdanigst bemærke, at jeg ikke har haft tilstrækkelig Anledning til at erhverve det personlige Kjendskab til det hele Districts Forholde, som ved et saadant Arbeide maatte være ønskelig, ligesom jeg med Hensyn til Beretningens sene Afgivelse maa anføre, at de Materialier, hvortil den maa støttes, tildeels først ganske nylig ere komne mig tilhænde.

1. Landdistrictet vedkommende.

a. Jordbruget.

Uagtet det i Tidsrummet fra Begyndelsen af Aaret 1846 til Udgangen af 1850 opdyrkede Areal just ikke er meget betydeligt i Forhold til Districtets Udstrækning, saa maa det dog i Betragtning af de locale og climatiske Forholde alligevel anseés for at være ikke ganske ringe. Af Tabel Nr. 1 sees, at der i det omhandlede Tidsrum er opryddet 661½ Tønde Land, og naar Hensyn tages til de forhaandenværende Omstændigheder, formenes dette at maatte betragtes som ikke saa lidet. Jordbundens og Climatets Beskaffenhed lægger paa de fleste Steder mange Hindringer iveien for et ordentligt Jordbrug, ligesom dette har Vanskeligheder at bekjæmpe i Almuens Fasthængen ved Fædrenes Skikke. Hvad Øvre Thelemarken angaaer, da frembyde de locale og climatiske Forholde væsentlige Hindringer for et forbedret Jordbrug, ligesom Indvaanernes for en stor Deel mindre gode oeconomiske Kaar hindre dem i at anvende noget Betydeligt til deres Jordveies Forbedring, hvoraf de først efter længere Tids Forløb ville høste Fordelene. Naar disse Omstændigheder tages i Betragtning, formenes det at maatte anseés som et glædeligt Tegn til Fremgang, at der desuagtet er opryddet 269½ Td. Land i Øvre Thelemarkens Fogderi i de sidste 5 Aar, især naar det derhos bemærkes, at Opryddningen her er saa kostbar, at et Maal kan medtage indtil 15 Spd. Skovdriften anseés desuden saavel i Øvre Thelemarken som i de fleste Bygder af Nedre Thelemarken som en væsentligere Indtægtskilde end Jordbruget.

I Nedre Thelemarken tillægges dog Jordbruget mere og mere Vigtighed, hvorfor ogsaa Opryddningen her staaer i et bedre Forhold til Arealet end i Øvre Thelemarken, ligesom i det Hele Jordbruget ikke i hiint District har de locale Forholde saameget imod sig. I Bamble Fogderi er Forholdet med Hensyn til Opryddningen sletteſt, ligesom Intet ifølge de indkomne Oplysninger skal være opryddet i Gjerpen og Eidanger, hvor dog Forholdene formeentlig ere saa-

danne, at Oprydning med Haab om Fordeel maatte kunne skee.

Dyrkningsmaaden er ikke meget forskjellig fra, hvad den var efter forrige Beretning; dog lader det til at Nytten af Vexelbruget mere og mere bliver indseet, og at det især i Nedre Telemarken vinder nogen Indgang; ligesom Gjødselen i den senere Tid har været Gjenstand for en omhyggeligere Opsamling og Opblanding end tidligere.

Jordbruget maa saaledes i det Hele taget erkjendes at være i stadig Fremgang, og naar Almuen kunde komme til Erkjendelse af det skadelige for Jordbrugets Opkomst i Vaar- og Høstbetningen, vilde end mere vindes.

I Brugen af Agerdyrkningsredskaber er ingen væsentlig Forandring indtraadt, dog antages forbedrede Plouge, Jernplouge, og tildeels Rulleharve, at komme noget mere i Brug. Hvad Sædearterne angaaer, da ere disse de samme som i forrige Termin, dog at Udsæd af Vinterrug tiltager, især i Nedre Thelemarken, hvoraf en kraftigere Eng ogsaa er en Følge.

Forholdet mellem Districtets Korn- og Potetes-Avl samt dets Behov er vanskeligt at bestemme; men vist er det, at der tiltrænges et betydeligt Qvantum Kornvarer, da det kun er enkelte Bygder, som kunne undvære Tilførsel. Næs Anner til Saufde Præstegjeld har ialmindelighed endeel Korn til Salg. Saafremt Potetessygdommen, som i flere Aar har hjemsøgt ogsaa dette Amtsdistrict, vilde ophøre, saa vil Potetesavlen betydelig tiltage og Korntilførselen som Følge deraf formindskes. I de senere Aar har der været gjort Forsøg med Dyrkning af Turnips; men ligesom disse Forsøg fornemmelig ere foretagne i Omegnen af Byerne, saaledes er det at formode, at Dyrkningen af denne Rodfrugt til Kreaturfode, hvad Almuen ialmindelighed betræffer, vil bortfalde ved Potetessygdommens Ophør. Liin-, Hamp- og Humle-Avlingen er ikke tilstrækkelig til Districtets Forbrug, og med Hensyn til den gode Jord og det betydelige Arbeide, som Linet udkræver, antages det neppe, at samme kan anbefales som gavnlig for Jorbruget her i Amtet. Af Haveværter dyrkes de simplere Slags temmelig hyppig i Nedre Thelemarken og Bamble, men sjeldnere i Øvre Thelemarken.

I enkelte Districter af Nedre Thelemarken og Bamble er Opelskning af Frugttræer temmelig almindelig og fra Næs Sogn til Saufde Præstegjeld og Rommenæs Anner til Holden Præstegjeld sælges i Almindelighed en Deel Frugt, hvilket formeentlig ogsaa er Tilfældet fra Bamble Præstegjeld.

Af de specielle Beretninger erfares, at i Forholdet mellem Udsæd og Avl ingen mærkelig Forandring er foregaaet siden Folketællingen i 1845.

Foruden hvad der ovenfor i Almindelighed er anført, Jordbruget vedkommende, skal jeg tillade mig at anføre:

Den her i Amtet oprettede Landbrugsskole, som udentvivl har bidraget til at vække Sandsen for et forbedret Jordbrug, har for det Første maattet standse, medens man dog er betænkt paa dens Reorganisation. Derimod har det Offentlige bidraget til, at en ung Mand her fra Amtet i Udlandet er bleven oplært i Engvandingskunsten, og har han i de sidste Aar foretaget Reiser omkring i Districtet for at give Almuen Veiledning i Engvanding. Mangfoldige Steder her i Amtet, især i Øvre Thelemarken, give saare bequem Anledning til Engvandingsanlæg, og ligesom den trufne Foranstaltning hidtil er omfattet med Interesse, saaledes er der efter de hidtil vundne Erfaringer Grund til at antage, at Kunsten vil vinde Indgang og bidrage til at give Engdyrkningen og derigjennem Jordbruget i det Hele et vigtigt Fremstød.

I det sidste Aar af heromhandlede Tidsrum har Districtet, især Øvre og Nedre Thelemarken, været plaget af Lemæn i en utrolig Mængde, og i hvorvel det fra Høsten af ikke kunde skjønnes, at de gjorde nogen synderlig Skade, saa erfares det dog nu, at Græsroden er beskadiget af dem, og at de endog have fortæret indhøstet Hø, især paa Fjeldstulerne.

Paa den anden Side har man ogsaa søgt at drage nogen Fordeel af disse Dyr, idet fattige Folk og Børn i flere af Øvre Thelemarkens Bygder have søgt en liden Indtægt i at fange og flaae Lemæn, hvis Skind Landhandlerne have opkjøbt.

b. Fædriften.

Denne er af megen Vigtighed her i Amtet, og understøttes kraftigen ved de rige Græsgange i Fjeldene, hvortil endogsaa Almuen i de ydre Bygder tildeels om Sommeren sende deres Qvæg. Dyrenes Røgt staaer derimod især i Øvre Thelemarken meget tilbage. Fjøsene bestaae ialmindelighed i merke og lave Huse, hvori Lyset ingen anden Indgang har end gjennem Døren og Gjødselgluggen, hvortil undertiden kommer smaa Huller — 2 a 4 Tommer i Firkant — som ere anbragte i Væggen foran hvert Dyr. Luften i Fjøsene

er derfor gjerne meget bedærvet, og for Folk, som ikke ere vante dertil, er det ofte fast umuligt at holde ud derinde. De rige Fjeldbeiter, som man har at tye til om Sommeren, foranledige derhos, at Almuen er tilbøielig til at sætte sig til med et større Antal Creature, end de vel kunne vinterføde, saa at det ikke sjelden hænder, at Qvæget seer noget daarligt ud, naar det, efterat Vinteren er forbi, kommer paa Græsgangene. Den daarlige Underholdning, Kjøerne nyde om Vinteren, foranlediger derhos naturligviis, at der i denne Tid ikkun haves et ringe Udbytte af Melk.

Ligeledes klages der over, at Qvægets Parring tilstedes for tidlig, endog i Qviens 2det Aar, - af hvilket Alt Følgen antages at være den, at Qvæget bliver mindre af Vært, end Tilfældet ellers vilde være. Racen antages derimod at være ret god.

I det Hele taget kan ingen væsentlig Tilvært eller Afgang antages at have fundet Sted i det ved sidste Tælling forefundne Antal af Heste og Qvæg etc., dog har Lensmanden i Solum Thinglag antaget, at betydelig Tilvært i de sidste 5 Aar har fundet Sted i dette Thinglag, hvorimod Lensmanden i Saufde Thinglag har anført, at en Afgang af mindst een Fjerdepart maa antages der at have fundet Sted i det omhandlede Tidsrum, hvortil Aarsagen søges i de 2de sidste Aars mislige Foderavl.

Lensmanden i Nissedal har ogsaa antaget, at der er skeet en Afgang af 6 pCt. hvad Hesteantallet og 10 pCt. hvad Creaturantallet angaaer. Til Forædling af Heste, Qvæg og Faareracerne er intet Væsentligt gjort; derimod er, ifølge Indberetningen fra Lensmanden i Saufde, Svineavlen der tillagt større Betydenhed end før, ligesom man har anstillet Forsøg til Racens Forbedring.

Til Englandets Forbedring er heller Intet af Betydenhed hidtil udrettet, men er det at haabe, at der vil spores en gavnlig Virkning af Bestræbelserne til Fremme af Engvandingsanlæg og maaske tør man ogsaa vente, at den sædvanlige Høst- og Vaar-Betning vil søges noget indskrænket, om den end ikke ganske vil ophøre, hvilket efter de herværende Forhold ikke vel vilde være udførligt. Paa Grund af de locale Forhold lader det sig ikke opgive, i hvilket Forhold Englandet staaer til Agerlandet, hvortil heller ikke de specielle Indberetninger give nogen Veiledning. Hvad angaaer Forholdet mellem Besætningen og Korn- samt Potetesavlen, da kan jeg efter de fra Lensmændene modtagne specielle Opgaver ikkun anføre Følgende: I Solum antages en Gaard, som føder 6 a 7 Kjøer, 2 Heste og 10 Faar, at have en Udsæd af 5 Tønder Havre, 1 Tønde Blandingskorn, $^3/_4$ Tønde Byg, omtrent 6 Tønder Potetes, $^1/_4$ Tønde Rug og lidt Hvede. Forholdet i dette Præstegjeld er altsaa omtrent det samme som ved forrige Indberetning. I Saufde er Udsæden paa en Gaard, som føder 1 Hest, 6 Kjøer og 8 a 10 Faar, anslaaet til 3 Tønder Havre, 1 Tønde Byg og 4 a 5 Tønder Potetes, hvorefter avles 15 a 16 Tønder Havre, 8 a 10 Tønder Byg og 30 a 40 Tønder Potetes, ligesom lidt Hvede og Rug ogsaa dyrkes. I Tinn antages en Gaard, der føder 1 Hest, 8 Kjøer og 20 Smaakreature, at avle 16 a 18 Tønder Korn og henimod 30 Tønder Potetes. I Vinje er det antaget, at paa en Gaard til 4 Skylddaler udsaaes $4^1/_2$ Tønde Byg og $7^1/_2$ Td. Potetes og Besætningen ansættes i Forhold til 13 Kjøer, 50 Smaakreature, $1^1/_3$ Hest og $^1/_2$ Svin. I Moland antages 4 a 5 Tønder Byg og ligesaameget Potetes at avles for hver voren Ko, som fødes paa Gaarden.

Det i forrige Indberetning omtalte Forsøg med tamme Rensdyr sees i Tinn at være mislykket, da Ulvene have anrettet saadan Ødelæggelse blandt Dyrene, at Eierne af Frygt for at tabe alle have slagtet dem, som Ulvene have sparet eller ikke fordrevet. I Vinje sees Ulven ogsaa at have anrettet Skade, ihvorvel Forsøget der endnu ikke kan ansees opgivet som mislykket.

Saavel i Øvre som Nedre Thelemarken frembringes en ikke ubetydelig Deel Fedevarer til Salg, hvilket derimod ikke er Tilfældet i Bamble, - dog antager Fogden, at ogsaa det sidste Distrikt i denne Henseende kan forsyne sig selv.

c. Skovdriften

er en af Amtets vigtigste Næringsveie. Paa Grund af Begivenhederne i 1848 og 1849 led den desværre en Standsning, som meest kom tilsyne i sidstnævnte Aar, men som dog nu maa ansees at være forbi, skjøndt Hugsten endnu ikke er fuldt saa stor, som i Periodens første Aar. Den maa derimod antages at være i Tiltagende og kanskee endog i en betænkelig Grad. Ifølge Indberetningerne fra Lensmændene skulle Skovene være mere end tilbørligt medtagne, naar undtages Drangedal, Bamble og Eidanger Thinglage. Producterne bestaae væsentligst i Gran og Furu, tildeels ogsaa i noget Birk og Eeg, hvilken sidste dog næsten udelukkende anvendes til det indenlandske Skibsbyggeri. Af Birk afskibes Noget til Skotland. Til Oplysning om, hvilket

Qvantum Last, der i heromhandlede Tidsrum fra Thelemarken er nedflodet gjennem Skotfossen, har jeg fra Flodningsinspecteuren modtaget følgende Opgave:

I 1846	nedflødedes	31,393	Tylvter.
" 1847	—	25,302	—
" 1848	—	25,589	—
" 1849	—	19,604	—
" 1850	—	23,986	—

Gjennem Skotfossen gaaer Hovedparten af al den Last, som udskibes fra Langesundsfjorden, da kun en forholdsviis ubetydelig Deel fra de yderste Bygder kommer frem til Frierfjorden udenfor Skotfossen.

Til Ophjælpelse af den heromhandlede for Amtsdistrictet vigtige Næringsvei, vilde det visselig være af stor Indflydelse, om Foranstaltninger kunde blive trufne til Elvenes Oprensning og Udbedring, saaledes at Kjøberne kunde gjøre sikkrere Regning paa, ikke alene virkelig at faae al den kjøbte Last frem, men ogsaa at faae den under almindelige Omstændigheder frem til en bestemt Tid. Ulemperne ved Vasdragene og Flodningsvæsenet bevirke, at Skoveierne for en stor Deel ikkun erholde et ringe Udbytte af deres Skovdrift, hvilket da søges forøget ved forceret Hugst til Skade for Skovene.

I Tinn, Gransherred og Lillecherred maa Producenterne af nysanførte Grund levere 13 Stkr. Tommer pr. Tylvt, og de i dette Stræg gjorte Indretninger til Tommerdriftens Regulering sees at have viist sig utilstrækkelige til at forebygge Tommerets Opdyngen nedenfor Tinnefos. Man regner, at 10 pCt. af Tommerets Værdie aarligen gaaer tabt ved at raadne, istykkerslaaes og ophugges i Vasdragene, hvilket Sidste skeer for at faae det Sammendyngede løst og i Drift. Lasten antages at henligge i Vasdragene fra 2 til 4 Aar, forend den kommer frem til Udskibningsstederne, hvorved enkelte Sorter Last, navnlig Granbjelker, synke indtil det Halve i Priis, medens andre Sorter tabe 8 a 10 pCt.

Priserne paa Skovproducterne have ikke undergaaet nogen væsentlig Forandring siden forrige Beretning afgaves, naar undtages, at Udskibningens Standsning i 1848 og 1849 for endeel bevirkede deres Synkning. Fra Moland, Nisedal og Braadal forer Vasdraget til Arendal, hvor Lasten betales slettere end i Skien, hvorfor ogsaa en ikke ubetydelig Deel af det i Nisedal og Braadal huggede Tømmer med ikke ringe Bekostning føres over Hvideseheien, hvor en Skotningsrende til Lettelse for Driften er anbragt, ned til Hvideso-Vandet og videre til Skiensfjorden. Det arendalske Vasdrag frembyder de største Vanskeligheder for Flødningen og den naturlige Følge heraf er, som allerede ovenfor bemærket, at Priserne paa Lasten i dette Vasdrag ere saameget ringere. Som en Fordeel for Skovbruget maa bemærkes, at man begynder at lægge mere Vægt paa en omhyggelig Tilberedelse af den skaarne Last, i hvilken Hensigt Sagbrugene tildeels ere undergaaede betydelige Forbedringer. Ligesaa er det sandsynligt, at Tømmerdriften vil lettes ved den Dampskibsfart, som nu paatænkes istandbragt paa Amtsdistrictets største Indsøer, og er det vel tillige at haabe, at Bestræbelserne for Elvenes Oprensning og en mere ordnet Drift om ikke altfor lang Tid vil føre til sit Maal. I Solum, Holden og Lunde Anner til Bø Præstegjeld, tilberedes en betydelig Deel Kul, der afsættes til Holden og Bolvig Jernværker, tildeels ogsaa til Fritzøe Værk. Kullene betales fra 1 Spd. og 1 Spd. 48 ß pr. Læst. Fossum Jernværk erholder især Kul fra Gjerpen og Slemdal. Af Tjære tilvirkes Noget — meest fra Sillejord. Den betales med 2 Spd. 96 ß a 3 Spd. 24 ß pr. Tønde. Som Brændematerial benyttes i Almindelighed ikke andet end Ved, og herpaa er vel endnu i det Hele taget ingen Mangel, skjønt Adgangen dertil især om Byerne bliver besværligere. Næs Anner til Saufde Præstegjeld maa dog sjeges at lide Mangel paa Ved, som i Almindelighed maa kjøbes i Nabobygderne.

Paa Vallermyrene i Eidanger, strax ved Porsgrund, skjæres endeel Torv til Brændsel.

d. Fiskeri

drives som Binæring langs Amtsdistrictets Søkyst. Fisken bringes gjerne til Torvs i Amtets Kjøbstæder. Noget Lax, Hummer og Østers fanges, og afhændes tildeels udenfor Districtet. I Fjeldbygderne haves ogsaa Anledning til noget Ferskvandsfiskeri.

e. Bergværksdriftens

Tilstand vil erfares af medfølgende Tabel Nr. 3, der tillige viser, at ingen nye Gruber ere optagne ved de deri omhandlede Værker, Holden, Fossum og Bolvig. De førstnævnte Værker have været i stadig Drift i hele Tidsrummet, men Bolvigs Værk kun i 5 Maaneder hvert Aar, naar undtages Værkets Spigerhammer, som har været i uafbrudt Drift. Den afbrudte Drift har været foranlediget ved foretagne Forbedringer ved Maskinerne og nye Anlæg ved Værket, uden at det er opgivet, hvori disse bestaae. I de til Holden Jernværk hørende, i Holden Thinglag belig-

gende Gruber, er en Stoll paa 47 Lagters Længde fuldført, hvorved det betydeligste samlede Malmleie er befriet for Vand, ligesom en ny Stoll paa 30 Lægters Længde er paabegyndt. De udenfor Amtet liggende, Holden Jernværk tilhørende, Gruber have i heromhandlede Tidsrum ikke været i Drift, men en af de betydeligste er optaget. Dette vedkommer dog mindre dette Amt. I øvre Thelemarken, især i Hjerdals Thinglag, er i det sidste Aar af Tidsrummet taget flere Skjerpesedler paa Kobberanviisninger og Anmeldelse om ældres Optagelse gjort, ligesom enkelte Muthungsbreve ere udstedte; men om dette vil lede til nogen stadig Drift eller Oprettelsen af noget Værk, er vel tvivlsomt.

Af Mineralier, som ikke kunne henregnes til Metaller, haves kun Brynesteensbruddet i Eidsborg, der i de fire første Aar af Perioden har afgivet 120,000 Stkr. Bryner, men i Aaret 1850 derimod 320,000 Stkr. Nettoprovenuet for Eierne beregnes til 1 Spd. 24 ß. pr. Tusinde, men i 1850 have de erholdt Noget mere.

f. De Fabrikker og Industrianlæg,

som findes her i Amtet, erfares af Tabellerne, og bemærkes i Særdeleshed Reberbanen i Gjerpen, som beskjæftiger mellem 20 og 30 Arbeidere Aaret rundt foruden Daglønnere af og til.

Brændeviinsbrænden gives ikke her i Amtet. Forøvrigt henholdes til forrige Beretning.

g. Biæringer.

Huusfliden er i jevnt Tiltagende, uden at dog noget Mærkeligt i denne Henseende er at anføre. Til Salg virkes i Almindelighed Intet.

Skibsbyggeriet er af ikke liden Vigtighed, især i Sannikedal, og medfølge Tabeller over de byggede Skibe. Ogsaa i Solum er der bygget et Par smaae Skibe, uden at Aaret er angivet. Baadbyggeriet drives forøvrigt baade ved Sø-kysterne og Indsøerne. Jagten efter Ryper i de øverste Fjeldbygder er vel ikke af stor Betydenhed, men fortjener dog at bemærkes. Af vilde Rensdyr skydes ogsaa en ubetydelig Deel i Tinn og Vinje. Forøvrigt er Jagten af mindre Betydenhed. Den vigtigste Fragtfart drives paa Christiania og for endeel ogsaa langs Kysterne til Vestlandet, men denne Beskjæftigelse er ikke af nogen synderlig Betydenhed.

I den i forrige Indberetning omhandlede Landtransport er ingen væsentlig Forandring indtraadt. Den betydeligste er den, som finder Sted ved Fjærestrand, ved Bunden af Norsjøen, Skien og Graaten, hvoraf Indvaanerne i Solum og Gjerpen have endeel Indtægt. En Karl med Hest og Kjøreredskab antages at kunne tjene daglig 60 a 96 ß. Naar hensees til, at Directionen for Handelsforeningen i Skien antager, at der alene fra denne By skeer en Vareomsætning til Landdistricterne i Thelemarken til en Værdi af 200,000 Spd. aarlig, hvoraf efter mundtlig Oplysning de 100,000 Spd. omsættes alene i Korn, og naar det endvidere tages i Betragtning, at en ikke ubetydelig Deel Varer, især Korn, ogsaa sælges til Thelemarken fra Udstæderne i Fjorden samt fra Arendal, hvilket for Størstedelen føres tilvands til Graaten eller Skien og derfra transporteres til Fjærestrand, endelig ogsaa at Districtets Fedevarer for det Meste gaa denne Vei, — saa vil det indsees, at en lettere Communication mellem Norsjø og Skien samt Graaten vilde være til uberegnelig Nytte for Districtet. Tidligere tænkte man sig denne lettere Communication tilveiebragt ved en Canal mellem Norsjø og Skien; i den senere Tid er Tanken ogsaa rettet paa Istandbringelsen af en Jernbane mellem Skotfossen og Skien, og lader det til, at den sidste vækker mere og mere Sympathie for sig. Hvilke af disse 2 Communicationsmidler, der skulde være at foretrække som det bedste og hensigtsmæssigste, tør imidlertid vel ikke endnu ansees afgjort; men uden Tvivl er det, at Tilveiebringelsen af en lettere Forbindelse mellem Skiensfjorden og Norsjø, end den nu bestaaende, over de store og steile Gjeterygbakker, maa betragtes som et af de vigtigste Anliggender til Districtets Opkomst, hvorpaa Opmærksomheden for Tiden kan rettes. Det nye Veianlæg mellem Uhlefos og Flaavand er endnu ikke tilendebragt, men dog tildeels taget i Brug, og vil samme blive til saare betydeligt Gavn især for øvre Thelemarkens vestfjeldske District.

Af Landkræmmerier gives i Amtet eet i Graaten, eet i Saufde, eet i Hjerdal, eet i Sillejord, eet i Hvideso og eet i Laurdal, altsaa i det Hele 6, hvoraf de 3, nemlig i Graaten, Saufde og Sillejord ere oprettede i de sidste 5 Aar. Fuldstændig Opgave over Gjæstgiveriernes Antal haves ikke, men de ere af liden Vigtighed som Indtægtskilde for Vedkommende. Den Frihandel, som Loven af 8de August 1842 tillader, benyttes saagodtsom ikke. Vel har en Person i Hitterdal og en i Boe begyndt saadan Handel, men med saa indskrænkede Midler, at det ikke kan komme i synderlig Betragtning. Districtets Producter afsættes for det Meste i Amtets egne Kjøbstæder, men tildeels ogsaa paa Kongs-

berg og i Laurvig. I Landdistrictet holdes ingen Markeder.

Af Tabel No. 4 sees, at Executionerne i øvre Thelemarken i 1850 ere oplobne til det 4-dobbelte Antal mod i 1846, og at Udpantningsforretningernes Antal var 3 Gange saa stort i førstnævnte som i sidstnævnte Aar, hvorhos Fogden anfører, at 25,000 Spd. af hvad der af Statslaanet af 1848 er udlaant i Øvre Thelemarken, allerede har maattet sættes under Inddrivelse. Fogden anfører, at Districtets Tilbagegang i Velstand, som heraf spores, grunder sig deels paa den Poteterne overkomne Sygdom, der især i 1846 næsten tilintetgjorde hele Avlingen, ligesom Kornpriserne i 1847 steg til 6 Spd. for en Tønde Byg og 8 Spd. for en Tønde Rug, deels paa Udvandringer, hvorved endeel Penge gaae ud af Districtet, og deels paa den ringe Afsætning paa Trælast, som Begivenhederne i 1848 foranledigede. Hertil maa jeg dog bemærke, at Potetessygdommen forhaabentlig nu er i betydeligt Aftagende, og at Trælastpriserne senere igjen ere stegne.

I Bamble er Executionernes og Udpantningernes Antal vel ogsaa steget, men dog ikke i den Grad, som i øvre Thelemarken. De Første vare i 1846 15, i 1850 23; de sidste i 1846 373 og i 1850 413. I Nedre Thelemarken ere Executionerne stegne fra 26, som de udgjorde i 1846, til 62 i 1850, og Udpantningerne som i 1846 kun udgjorde 317, ere i 1850 stegne op til 780. Districtet maa visselig i det heromhandlede Tidsrum være gaaet tilbage i Velstand. Imidlertid er det at haabe, at Følgerne af de Forrykkelser, som Aaret 1848 medførte i de oeconomiske Forhold, og som man ogsaa her har maattet føle, efterhaanden ville forvindes, ligesom det antages, at en Forandring til det Bedre allerede er at mærke. Uagtet de Betingelser, hvorunder Penge bevilgedes af Statslaanet af 1848, ansaaes for trykkende, søgtes dog Laan med Begjærlighed, og at en ubetydelig Deel endnu er tilbage at erholde i Skien, kommer formeentlig deraf, at Laansøgerne ikke formaae at stille saadan Sikkerhed, som fordres for de attraaede Laan. Ved at see hen til de af Sorenskriverne afgivne Indberetninger erfares vel, at de tillyste Hæftelser saavel i Antal som i Beløb ere betydeligere end de aflyste; men deraf kan dog intet sikkert Resultat om Districtets Tilstand udledes, da man oftest er mindre omhyggelig med at besørge udslettet sine indfriede Pantehæftelser. Et sikkrere Bidrag til Bedømmelsen af Tilstanden ligger formeentlig i Opgaverne over de afholdte Tvangsauctioner, hvilke Opgaver for Nedre Thelemarkens og Bambles Vedkommende vise sig gunstige. I Bamble afholdtes saaledes i 1846 26 Tvangsauctioner, i 1850 kun 8; i Nedre Thelemarken afholdtes i 1846 6 og i 1850 kun 4 Tvangsauctioner. I Øvre Thelemarkens 2de Sorenskriverier er derimod Forholdet i denne Henseende ugunstigere. I det østfjeldske Sorenskriveri udgjorde Tvangsauctionernes Antal i 1846 ikkun 5, men i 1850 15, og i det vestfjeldske Sorenskriveri udgjorde Antallet i de nævnte Aar 9 og 33.

I det heromhandlede Tidsrum er udvandret til de nordamericanske Fristater:

a. fra Bamble Fogderi:

i 1846	. .	163
= 1847	. . .	153
= 1848	. . .	58
= 1849	. . .	328
= 1850	. . .	162

b. fra Øvre Thelemarken:

i 1846	. . .	19
= 1847	. . .	192
= 1848	. . .	228
= 1849	. . .	77
= 1850	. . .	144,

hvorved bemærkes, at Opgaven for 1846 ikke har kunnet gives nøiagtig.

c. fra Nedre Thelemarken:

i 1846	. .	98
= 1847	. . .	69
= 1848	. . .	25
= 1849	. . .	139
= 1850	. . .	148.

Det bemærkes forøvrigt, at disse Tal ere afgivne efter Pasjournalerne af Fogderne i Øvre og Nedre Thelemarken, og at det antages, at Udvandringen fra disse Districter i Virkeligheden er endeel større. For Bamble Fogderies Vedkommende ere Opgaverne meddeelte af Lensmændene, og antages nærmere at træffe det Rette.

Hvormeget de Udvandrede have medtaget i Formue, er ikke opgivet. Aarsagerne til Udvandringen ere fremdeles de samme som før, og kan jeg i saa Henseende henvise til forrige Indberetninger.

Den aarlige Løn for en Tjenestekarl varierer fra 12 til 30 Spd., og for en Tjenestepige fra 6 til 12 Spd.

Daglønnen er for en simpel Arbeider fra 8 til 16 ß. og Kosten, men paa egen Kost fra 20 til 32 ß.

Længden af Amtets med Hjulredskaber farbare Veie er ved forrige Beretning opgivet, og

idet jeg tillader mig dertil at henvise, bemærkes, at de 2de store nye Veianlæg i Amtet, nemlig gjennem Nisſedal, og fra Uhlefos til Flaavand fremdeles ere ufuldførte.

I Hvideſø er i Aaret 1850 oprettet en Sparebank, men dens Status er ikke opgivet. I Gjerpen er ogſaa oprettet en Sparebank, der virker med et Grundfond af 400 Spd. Indſkydernes Tilgodehavende, Grundfondet iberegnet, beløber ſig til henimod 3,700 Spd.; Administrationsomkoſtningerne ere henimod 36 Spd., og Sparebankens egen Eiendom 24 Spd. 53 ß. Fremdeles er der oprettet en Sparebank i Bamble, men om dens Tilſtand haves ingen nærmere Underretning. Aſſuranceforeninger ere ikke oprettede i Landdiſtricterne. Brændeviinsdrikken antages fremdeles at være i Aftagende.

2. Kjøbſtæderne.

Skien.

a. Handel.

Skiens Handel har i det her omhandlede Tidsrum været i ſtadig Tilbagegang, ſaavel hvad Trælaſthandelen ſom Vareomſætningen til Landdiſtricterne angaaer.

De udenlandſke Markeder for Skiens Trælaſt ere i det Væſentlige Cornwall og Frankrig. Priſerne paa Cornwalls Bjelker have varieret mellem 20 og 26 Shilling engelſk Sterling pr. Load a 50 Cubikfod, og for franſke Bjelker fra 25 til 30 Fr. pr. Stère = 27 engelſke Cubikfod.

Den fra Landdiſtricterne til Byens Handlende nedflødede Trælaſt beløb ſig

i 1846	til en Værdi af	64,294	Spd.
= 1847	=	—	=	53,073	—
= 1848	=	—	=	50,678	—
= 1849	=	—	=	45,655	—
= 1850	=	—	=	35,158	—

Det ſees heraf i hvilken betænkelig Grad denne Byens vigtige Handelsgreen er gaaet tilbage. At Aarſagen til denne Tilbagegang for en væſentlig Deel ſkriver ſig fra Urolighederne i Europa i 1848 og 1849, hvorved Handelen gjordes uſikker, er ikke tvivlſomt, og det er ſaaledes at haabe, at Byens Trælaſthandel paany vil tage et Opſving, om den end ikke ſkulde naae op til den Høide, ſom den indtog i 1846. Dog er der ogſaa andre Grunde til Trælaſthandelens Tilbagegang. Brevig deeltager mere og mere i Diſtrictets Trælaſthandel, ligeſom nye Handlende i denne Green ere opſtaaede ſaavel i Porsgrund ſom Langeſund.

At et Par Trælaſthandlere i 1849 gjorde Opbud og een afgik ved Døden bidrog ogſaa til Forretningernes Lammelſe. Byfogden antager dog, at der i 1850 indkjøbtes et ligeſaa ſtort Qvantum Trælaſt ſom i 1849, men at Mangel paa Vand i Bielvene bevirkede, at en ſtor Deel ikke blev fremdrevet i Aarets Løb.

Hvad Vareomſætningen til Landdiſtricterne angaaer, da antages denne at dreie ſig om et Beløb af 200,000 Spd. aarlig.

Ogſaa med Henſyn til denne Handel antages Byen at være gaaen tilbage, og har Tabet i Særdeleshed truffet Detailhandlerne. Grunden hertil maa for en Deel ſøges deri, at Almuerne fra Hitterdal, Tinn, Hjerdal, Fladdal og Saufde tildeels hente ſine Varer over Meheien paa Kongsberg, og for en Deel deri, at der i Thelemarken er anſat 5 Landhandlere, hvorved Detailhandelen i Skien Noget maa indſkrænkes. Thelemarkens Handel med Kongsberg kan dog neppe antages at ville blive af ſtørre Betydenhed, end den for Tiden er; thi Skien og de øvrige Byer ved Langeſundsfjorden ſynes dog af Naturen at være anviſte til Thelemarkens Handels- og Udſkibningsſteder, og Almuerne ville derfor beſtandig for den væſentligſte Deel ſøge did.

Handelen med Thelemarken vil desuden for diſſe Stæder og iſær for Skiens Vedkommende lettes og fremmes betydeligt, naar Dampſkibsfarten paa Norſjø og de veſtfjeldſke Indſøer kommer igang. I en af Skiens Handelsforening afgiven Erklæring, antages Thelemarkens Handel med Kongsberg, at have formindſket Skiens Detailhandel med et aarligt Beløb af 30,000 Spd., og at et lignende Beløb er optaget af Landhandlerne.

Om Rigtigheden heraf kan jeg ikke have noget ſikkert Skjøn, dog forekomme diſſe Talangivelſer mig temmelig høie.

Antallet af Byens Handlende udgjorde 55 ved Udgangen af Aaret 1850, foruden 16 Høkere, hvoraf erfares, at Antallet er omtrent det ſamme ſom i 1845, undtagen forſaavidt Høkerne betræffer, hvis Tal er betydelig aftaget. Af

vedkommende Fortegnelse erfares Antallet af de øvrige Næringsdrivende, der nærmest kunne sættes i Classe med Handlende.

Loven af 8de August 1842 kan ikke antages at have bevirket, at de Handlendes Antal er større, end det ellers vilde have været, ligesom det heller ikke kan antages, at den lettere Adgang til Erhvervelse af Handelsborgerskab, som bemeldte Lov har aabnet, har haft nogen skadelig Indflydelse paa Byens Handel.

Hvad Markedet i Skien angaaer, da antages vel ikke dette at være af megen Vigtighed; men det vilde dog formeentlig have nogen og det skadelig Indflydelse paa Skiens Handel, om det blev ophævet, thi den Varecomsætning, som nu for Byens Vedkommende foregaaer ved og i Anledning af Markedet, vilde uden Tvivl for en Deel tabes og gaae over til Kongsberg Marked.

Med Hensyn til Markedets Betydning som Betalingstermin og Stevnemode for Almuen fra forskjellige Bygder, henholdes til forrige Beretning. Markedsbodernes Antal var i 1846 40, i 1847 42, i 1848 41, i 1849 31 og i 1850 39. I 1849 gjorde 4 af Byens Kjobmænd Opbud, ligesom en af de største Trælasthandlere afgik ved Døden, hvilket naturligviis maatte virke lammende paa Handelen. Angaaende Skibsfarten haves ikke fuldstændige Opgaver. Da den imidlertid staaer i nøie Forbindelse med Trælasthandelen, skulde man antage, at ogsaa den var gaaet tilbage, hvilket ogsaa Handelsforeningen i Skien angiver at have været Tilfældet, og anforer derhos, at Fragterne have været lave, og Skibsfarten ikke lønnende. Flere af Byens Skibe have dog været anbragte i Fragtfart, saavel fra Brevig som andre Steder i og udenfor Landet. At Matroshyren i det heromhandlede Tidsrum er steget til 6 a 9 Spd. maanedlig, synes ogsaa at tale for, at Skibsfarten ikke er gaaet tilbage, men snarere fremad.

Fragterne ere opgivne at have udgjort 10 a 12 Shilling engelsk Sterling pr. Load til Cornwall og 28 til 38 Fr. pr. Christiania Standard til det nordlige Frankrig. Antallet af Byens Skippere ved Udgangen af 1850 er opgivet til 33, hvoraf 17 boe i Byen og 16 udenfor samme.

Til Oplysning om hvilke Fremskridt Haandværksdriften muligen har gjort i Femaaret, er ingen Materialier indkomne, og jeg kan derfor alene henvise til, hvad ved forrige Indberetning desangaaende er anført, uden at deri, saavidt vides, er indtraadt nogen Forandring. Af de medfolgende Tabeller sees, at Antallet af Haandværkerne er 89, hvoraf dog nogle arbeide i flere Professioner.

Bergværksdrift finder ikke Sted i nogen af Amtets Kjob- eller Ladesteder. Af vedlagte Tabel vil Fabrikdriften i Skien erfares. Saugbrugsdriften, der udgjor Byens vigtigste Industrigreen, har i 1850 været mindre end i de foregaaende Aar, hvilket dog ikke nødvendig forudsætter Mangel paa Last til Saugenes Sysselsættelse, men derimod kan være foranlediget væsentligst ved Vandstanden, som i bemeldte Aar var saa lav, at Saugene i længere Tid maatte staae, formedelst Mangel paa Vand, og en kort Tid endog fordi Vandet var for høit. Forovrigt var, som før bemærket, det nedflødede Quantum Last mindre i 1850 end de foregaaende Aar.

Opdæmning af Gjellervandet (den Deel af Skiens Elven, som forer til Saugene og strax ovenfor disse danne et større Basin) vilde være en for Saugbrugsdriften særdeles nyttig Gjerning, ligesom der da formeentlig ogsaa vilde faaes Vand nok til andre nyttige Indretninger.

Foruden Saugene findes der i Byen 1 Maltgjøreri, 1 Teglværk, 5 Garverier, 5 Tobaksfabrikker, og 2 Møllebrug. I de sidste 5 Aar er intet Skib bygget i Byen.

Byens Skibsværft har derimod temmelig jevnlig været benyttet til Reparationer af gamle Skibe, hvorved flere Arbeidere have fundet Beskjæftigelse. Fra den i Gjerpen værende Neberbane forsynes Byen med det fornødne Tougværk til dens Skibe. Byens ubetydelige Jorder dyrkes særdeles vel og paa sædvanlig Maade; de ligge ikke i Fælledskab.

Af Binæringer kunne de i Langefos indrettede Fiskerier mærkes. Endeel befatte sig med Brødbagning og Ølbryggeri. Huusfliden er af mindre Betydenhed.

Hvad Byens Tilstand ialmindelighed angaaer, da er det allerede anmærket, at Trælasthandelen i det her omhandlede Tidsrum har været i Aftagende, og da ingen ny Erhvervskilde har aabnet sig, er det uden Tvivl saa, at ikke alene Handelsstanden, men ogsaa Haandværksstanden og Arbeidsklassen har maattet føle Trykket deraf. Arbeidslønnen for en Sjouer er 28 a 36 ß. daglig, Lønnen for en Tjenestekarl fra 25 til 35 Spd. aarlig, og for en Tjenestepige fra 8 til 12 Spd. aarlig. Til de nordamerikanske Fristater er udvandret i 1847 2, i 1848 8, i 1849 32, men i 1850 Ingen.

Af den efter Schemaet No. 4 udarbeidede Tabel vil sees, i hvilket Forhold de til- og aflyste Hæftelser staae til hinanden, og at der i

Perioden er thinglyst Hæftelser til et Beløb af 93,000 Spd., men aflyst 57,000 Spd. Executionerne og Udpantningsforretningerne ere ikke stegne i Antal: i 1846 afholdtes 6 Executioner til et Beløb af 327 Spd. 105 ß. og i 1850 kun 3, men til et Beløb af 583 Spd. Udpantningerne ere endog formindskede fra 158 i 1846 til 72 i 1850. Derimod afholdtes i 1846 kun 7 Tvangsauctioner, medens deres Antal i 1850 steg til 38.

Den i Byen værende Sparebank har vel i de sidste Aar af Tidsrummet ikke virket med en saa stor Capital som i de 2 første Aar, idet den i Aarene 1846 og 1847 havde under Disposition en Capital af resp. 105,000 Spd. og 107,000 Spd., men i 1850 kun 89,000 Spd. Imidlertid har dens Formue dog formeret sig fra 8,756 Spd. til 13,902 Spd. Saavel Sparebanken som Laane- og Disconteringscommissionen har næsten udelukkende virket ved Discontering af Vexler og Vereloligationer, hvilket ogsaa hovedsagelig har været Tilfældet med den i Skien værende Filialafdeling af Norges Bank.

Byen har forøvrigt en Latinskole, 1 Borgerskole, 1 Middelstandsskole og 2 Almueskoler samt en Tegneskole, der vistnok har virket til Gavn for vordende Haandværkere.

Afholdsforeningen er fremdeles bestaaende.

Byens Vei- og Brovæsen er i Femaaret forbedret og Havnen opmudret, ligesom Pladsen ved denne, Mudringen kaldet, er mere opfyldt og forsynet med nyt Bolværk.

Den Byen paahvilende Fattigbyrde har vist sig at være i Stigende. Loven af 8de September 1842 om en friere Rentefod antages ikke at have yttret nogen Indflydelse paa Gjældsforholdene herstedes.

Porsgrund.

Ligesom i Skien saa er ogsaa her Trælasthandelen af Vigtighed, dog indtager Skibsrehderiet og Skibsfarten en end høiere Rang.

Ogsaa her yttrede de politiske Begivenheder i 1848 og 1849 sin fordærvelige Indflydelse, idet der opstod en Crisis blandt de Handlende, som havde tilfølge, at flere af disse i Skien og Porsgrund midlertidig maatte standse deres Virksomhed. Afskibningen af Trælast led derved en betydelig Indskrænkning i 1849, men eftersom Forholdene igien have begyndt at ordne sig, er ny Virksomhed indtraadt. Samhandelen med Landdistricterne antages i de sidste Aar at have tiltaget Noget, og antages dette i endnu høiere Grad at ville blive Tilfældet, om den projecterede Jernbane blev lagt mellem Porsgrund og Norsjø-Vandet.

Med Hensyn hertil maa jeg dog bemærke, at Skien har flere naturlige Fordele fremfor Porsgrund, ved sin Beliggenhed, sine Vandfald, sine Saug- og Møllebrug, ligesom Skien i det Hele er af større Betydenhed end Porsgrund, saa det vel er at formode, at den paatænkte Jernbane, der skulde forbinde Norsjø med Fjorden, vil blive lagt til Skien hellere end til Porsgrund, hvis ikke for store Vanskeligheder skulde møde den første Linie, hvilket ikke antages.

Af medfølgende Tabel erfares, at Antallet af Byens Handlende udgjorde 39 ved Slutningen af Aaret 1850 foruden 13 Høkere.

Opgaver over Byens Udførsel og Samhandel med Landdistricterne haves ikke. Byfogden antager, at den lettere Adgang til Erhvervelse af Handelsborgerskab, som er aabnet ved Loven af 8de August 1842, har havt en uheldig Indflydelse paa Stedets Handelsvirksomhed, hvilket jeg for mit Vedkommende dog neppe er tilbøielig til at formode at være Tilfældet i nogen mærkelig Grad.

Skibsfarten og det dermed i Forbindelse staaende Skibsrehderi er maaskee Byens vigtigste Næringsvei, ialfald maa den ansees at være af lige saa stor Vigtighed som Handelen. Byen eiede ved Udgangen af 1850 45 Skibe med en Drægtighed af 3,447 Commercelæster og Skippernes Antal var i samme Aar 54, hvoraf 3 boede udenfor Byen. Byens Skibe anvendes i Trælastfarten til England, Frankrig og Danmark, ligesom nogle have været ladede med Jern.

Stedets egen Udskibning er dog ikke tilstrækkelig til at holde dets Skibe i stadig Fart, hvorfor ogsaa endeel af dem anvendes til Fragtfart, og deriblandt med Emigranter og Jern til Amerika.

Om Fragternes Størrelse savnes Opgaver.

I det omhandlede Tidsrum ere 4 af Byens Skibe af 280 Commercelæsters Drægtighed forliste.

Til Anskaffelse af et Dampskib, hvis Bestemmelse væsentlig skulde være at anvendes som Bugseerfartøi, har et Actieselskab dannet sig, og kommer Planen til Udførelse, hvilket man har Grund til at haabe, vil den have gavnlig Indflydelse paa Skibsfarten her i Fjorden, da Fartøierne nu ofte ved Mangel paa Vind opholdes

i deres Seilads mellem Langesund, Porsgrund og Skien.

Haandværksdriften er fremdeles i Fremskriden, og det ei alene med Hensyn til Haandværkernes Antal, men ogsaa med Hensyn til deres større Dueligheed. Mesternes Antal udgjorde ved Udgangen af Aaret 1850 66. Af Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab gives ingen i Byen. Haandværkernes Arbeider ere ikke Gjenstand for Udførsel, uden maaskee undtagelsesviis til Udstæderne.

Af Fabrikker og Industrianlæg gives et Tobaksspinderi, der sysselsætter 2 a 3 Mestere, 8 a 10 Svende, og 10 a 12 Drenge, samt 2 Garverier, der beskjæftiger 2 Mestere og 2 Svende. Med Hensyn til Skibsbyggeriet, da har Byen foruden flere mindre Skibsværfter, et i det omhandlede Tidsrum fra nyt af anlagt større Værft, der eies af et Selskab.

Dette Værft har været i jevnlig Virksomhed, og til en Tid stod der 2 Fartøier paa Stabelen paa een Gang. I 1848 og 1849 fandt ved dette Værft 15 Mand Beskjæftigelse til en Dagløn af 36 ß., men i 1850 sysselsattes derved 25 Mand til en Dagløn af 40 ß. I 1849 løb herfra et Skib paa Vandet paa 125 Commercelæster, i 1850 2de, paa 60 og 46 Læster, ligesom i sidstnævnte Aar paabegyndtes Bygningen af en liden Skonnert og anskaffedes Materialier til et større Skib.

Byens Jorder benyttes for det Meste til England og ere vel dyrkede.

Til Oplysning om Byens Tilstand i Almindelighed, tillader jeg mig at henvise til vedkommende Tabel angaaende til- og aflyste Gjældsforpligtelser, samt afholdte Executioner, Udpantninger og Tvangsauctioner. Som sædvanligt udviser Til- og Aflysningerne et ufordeelagtigt Resultat. I hele Tidsrummet er thinglyst Hæftelser til et Beløb af 32,136 Spd., men aflyste alene 17,842 Spd. I 1846 afholdtes kun 1 Execution, 53 Udpantninger og 1 Tvangsauction; 1850 derimod 5 Executioner, 217 Udpantninger og 4 Tvangsauctioner. Heraf skulde det synes, som om Byen var gaaet tilbage i Velstand, men dette antager jeg dog ikke i Virkeligheden er Tilfældet. Porsgrund er Sædet for Langesundsfjordens Pensions-Indretning, der i 1844 stiftedes med et Fond af 2,000 Spd., som ved Udgangen af 1850 var steget til 9,393 Spd., med 269 Interessenter. Byens Sparebank har ogsaa udvidet sin Virksomhed; medens den ved Begyndelsen af Tidsrummet virkede med en Capital af henved 6,000 Spd., havde den ved Udgangen af 1850 under Bestyrelse henimod 15,000 Spd., hvoraf Sparebankens indvundne Capital var 842 Spd. 37 ß., som altsaa er dens Eiendom.

Byens Afholdenhedsforening, som i 1845 tællede 20, tæller nu 63 Medlemmer.

I 1847 oprettedes for Porsgrund og Omegn en Sømandsforening, hvormed er forbunden en Sømandsskole og en Understøttelsescasse for uheldige Sofolk i Langesundsfjorden.

Hensigten med denne Forening er at skaffe Sømandsstanden bedre Indsigt i Sovæsenet og Kjendskab til de dermed i Forbindelse staaende mercantile Forholde, især til fremmede Landes Handels- og Fragtforholde, Alt til Sofartens gavnlige Udvikling og Sømandens Uddannelse. Understøttelsescassen virker til Gavn for forulykkede Sømænd, deres Enker og Børn. I Sømandsskolen undervises af 6 Lærere, og fra Skolen dimitteredes i 1849 11 Elever og i 1850 17 Elever.

Til Skolen ydes Understøttelse af Statscassen af 350 Spd. aarlig, og en lignende Sum er tilveiebragt ved Subskription.

Til Amerika er udvandret i 1846 21, 1847 Ingen, 1848 40, i 1849 8 og i 1850 2.

Daglønnen er for en Sjouer om Sommeren 32 a 40 ß., og om Vinteren 24 a 28 ß. Den simple Arbeider har jevnlig Beskjæftigelse i Byen, og Byfogden mener, at de finde sig tilfredsse i deres Stilling. Tjenerlønnen antages at være den samme som i Skien.

Brevig.

Denne Byes Handel er i jevnt Tiltagende, og dreier sig væsentligt om Trælastudskibning, der fornemmelig skeer til Hannover og Holland med disse Landes egne Skibe, men ogsaa for en ikke ringe Deel til England, Frankrig og Danmark med Byens og Fjordens egne Skibe. Denne Udskibning er især i Tiltagende, og uagtet den i 1848 og 1849 indskrænkedes Noget, blev den desto livligere og fordeelagtigere i 1850. En Følge af, at Stedets Trælasthandel saa betydelig er udvidet, er det ogsaa, at dets Samhandel med Landdistricterne har taget et større Opsving, da Almuen fra Thelemarken, hvorfra Lasten for største Parten indkjøbes, derved er kommet i Forbindelse med Byens Kjøbmænd, af hvem de igjen tilforhandle sig deres Korn og øvrige For-

nødenheder. Byens Handelsmænd udgjør 27 foruden 4 Høkere og 4 Marketentere. Til Trælastudskibningen befragtes Skibe saavel fra Skiensfjorden som andre Steder.

Skibsfarten har ligeledes været i Stigende i de sidst forløbne 5 Aar. Skjøndt Byens egne Skibe ikke ere tilstrækkelige til at bestride Udførselen, saa at, som anført, Skibe i dette Øiemed maa fragtes fra andre Steder, saa have dog nogle af de paa Stedet hjemmehørende større Skibe været anvendte i udenlandsk Fragtfart.

Skippernes Antal er 31, hvoraf 5 bo udenfor Byen; deres Antal er altsaa paa 2 nær ligesaa stort som Skiens. Antallet af de i Byen hjemmehørende Skibe er ikke opgivet, ligesom heller ingen Opgave er modtaget om Fragternes Størrelse. Fremdeles har Byens Haandværksdrift gjort gode Fremskridt. Der findes nu saaledes 35 Mestere, som desuden sysselsætte 12 Svende og Drenge.

Skibsbyggeriet har i Forhold til Stedets Størrelse været drevet med ikke ringe Iver, da her har været bygget 2 større tremastede Skibe, 2 Brigger og 1 Skonnert, ligesom en Slup er ombygget til Skonnert. Af Fabrikker gives i Byen et Kalkbrænderi, men som kun er i Drift den halve Deel af Aaret. Det producerer 10 a 1200 Tønder Kalk, og 8 Mænd ere herved sysselsatte. Ligeledes findes her en Tobaksfabrik, hvorved der er ansat 1 Mester og 3 a 4 Arbeidere, samt 2 Garverier, der beskjæftige 2 Mestere og 2 Arbeidere.

Uagtet de til- og afslyste Hæftelsers Beløb her som andetsteds viser et ugunstigt Forhold, idet de første i Perioden have udgjort 38,000 Spd., og de sidste kun 13,000 Spd., maa dette dog ikke betragtes som Bevis for Stedets Tilbagegang, men maa nærmest forklares af Byens udvidede Handels- og anden Virksomhed, hvortil Capitaler have maattet optages.

Deraf at Executionerne og Udpantningerne ligeledes ere stegne, kan heller intet Afgjørende udledes. Det antages derimod for utvivlsomt, at Byen er gaaet fremad baade i Velstand og Folkemængde.

Arbeidsclassen har god Fortjeneste ved Stuvning af Last i Fartøierne, Hugst, Fiskeri og Søfart hele Aaret igjennem, med Undtagelse af 2 a 3 Maaneder om Vinteren, paa hvilken Tid dog Fiskeriet kan drives. Arbeidslønnen er derfor høiere her end i Porsgrund og Skien, hvorimod Tjenestelønnen antages at være den samme her som i de øvrige Steder ved Langesundsfjorden.

Brevig har en Borgerskole med 2 Lærere, og en Haandgjerningsskole for Pigeborn, oprettet for et Par Aar siden.

Kragerøe.

Ogsaa denne Byes vigtigste Exportartikel er Trælast, som tildeels udskibes i hollandske og hannoveranske Fartøier, men tildeels ogsaa i Byens egne Skibe til England og Frankrig.

Til den udskibede Trælast hører ogsaa Splitveden, der gaaer til England, og hvoraf der aarlig udføres mellem 700 og 1,000 Læster.

Det er just ikke nogen værdifuld Last, men skaffer dog ved dens Tilberedelse flere Hænder Beskjæftigelse om Vinteren. Trælastpriserne i Perioden ere ikke opgivne. I 1846 og 1850 udskibedes herfra endeel Jis, men det er vel ikke at formode, at dette vil kunne blive en Udførselsartikel af nogen Betydenhed. Byens Opland bestaaer af Sannikedal, Drangedal med Tørrisdal og en Deel af Bamble, som fornemmelig herfra hente deres Fornødenheder af Korn, Salt ɔc., og denne Handel antages ikke at være uvigtig; men med Hensyn til Omsætningernes Størrelse haves ingen nøiere Oplysning. Stedet havde i 1850 35 Handelsmænd foruden 4 Høkere, men af Handelsmændene holde kun 20 aaben Bod, hvilket anføres for endeel at være foranlediget ved Dødsfald og Opbud. Imidlertid formenes det, at Boutikhandelen stod paa samme Fod ved Udgangen af 1850 som ved Udgangen af 1845.

Skibsfarten ansees utvivlsomt som Byens vigtigste Næringskilde. Antallet af Stedets Skibe og deres Læstedrægtighed har ogsaa i det forløbne Tidsrum forøget sig. Læstedrægtigheden udgjorde i 1846 5,128 Commercelæster, men udgjorde ved Udgangen af Aaret 1850 6,043½ Læster. Skippernes Antal ved Udgangen af 1850 var 100, hvoraf 43 boede udenfor Byen. Af Byens Skibe have flere været benyttede i udenlandsk Fragtfart, endog til Nord- og Sydamerika, ligesom Forandringen i de engelske Navigationslove har foranlediget, at Byens Skibe have kunnet deeltage i Fragtfarten paa Canada. Fragtfarten antages at have givet godt Udbytte, især i 1846 og 1847. Til Bequemmelighed for Skibsfarten er i 1848 for Havnecassens Regning opført en grundmuret Brygge og i Havnen anbragt en Fortøinings-Indretning, ligesom Havnen

i 1849 er opmudret, forsaavidt dette tiltrængtes. Haandværksdriften staaer fremdeles temmelig lavt, dog har Stedet i Femaarsperioden erholdt Haandværkere i 4 Professioner, hvori Ingen før arbeidede. Haandværksmesternes Antal er 40. Af Kobbersmedarbeide afsættes en Deel til Landdistricterne, men forøvrigt arbeide Haandværkerne alene for Byens Indvaanere.

Af Fabrikker gives 2 Tobaksspinderier, 1 Garveri og 1 Ølbryggeri, med hvilket Sidste et Maltgjøreri er sat i Forbindelse. Det ene Tobaksspinderi er gaaet betydelig fremad i Perioden, og leverer Skraatobak ikke alene til Byen og Omegnen, men ogsaa til Vest- og Østlandet, navnlig til Christiania. Ved Kragerøe Bything er i Løbet af Perioden erhvervet 30 Bilbreve paa nybyggede Skibe, hvoraf 8 i det sidste Aar. 4 af Skibene ere byggede i selve Byen. Uagtet der ikke findes noget Skibsværft, der stadigen holder Folk i Beskjæftigelse, er det dog en Selvfølge, at den i Byen og Omegnen bestaaende Virksomhed i Skibsbyggeriet maa give Byens Arbeidsclasse en ikke ringe Adgang til Fortjeneste.

Af Tabel No. 4 vil erfares, at Antallet af de afholdte Executioner og Tvangsauctioner er meget lidet, og at Udpantningerne ere faldne fra 43 i 1846 til 18 i 1850.

Forholdet mellem til- og afslyste Hæftelser er derimod ikke heldigt.

Tillysningernes Antal er for det hele Tidsrum 110 til et Beløb af 62,679 Spd. $58^{11}/_{18}$ ß., hvorimod Afslysningerne alene udgjør 89 til et Beløb af 26,947 Spd. $28^{7}/_{9}$ ß.

Byens Sparebank eier nu 2,086 Spd. 52 ß. og virker med en Capital af over 18,000 Spd.

Fattigskatten har været i Stigende: i 1846 udgjorde den 750 Spd., i 1847 810 Spd., i 1848 900 Spd., i 1849 1,450 Spd. og i 1850 1,133 Spd. Det er bemærket, at Brændevinsdrikken ikke synes at være i Aftagende. Tjenerlønnen er fra 20 til 30 Spd. for en Karl og 8 a 10 Spd. for en Pige.

I 1849 udvandrede til Amerika 35 Personer og i 1850 en Familie, bestaaende af 4 Personer; i de øvrige Aar af Perioden ere ingen udvandrede. Byens Velstand antages fremdeles at være i Tiltagende.

Langesund.

Dette Steds Handel har i Øvingvenniet tiltaget forholdsviis ikke ubetydeligt, idet Udskibningen af Trælast til Holland, Hannover og Danmark har foroget sig. Den i Ladestedet opkjøbte Trælast er angivet til en Værdi af 8,100 til 8,800 Spd. aarlig. Om Samhandelen med Landdistrictet forøvrigt er Intet opgivet, men denne kan ikke være betydelig. Handelsmændenes Antal var opgivet til 7 Detailhandlere og 5 Høkere; Haandværkernes til 13. I Ladestedet findes en Reberbane, hvorved er ansat 1 Mester og 5 Arbeidere. Skibsfarten er ubetydelig. Lønnen for en Tjenestekarl er angivet fra 15 til 20 Spd. og for en Tjenestepige fra 6 til 10 Spd.

I Femaaret ere 12 Personer udvandrede til Amerika.

Stathelle

Handel antages at staae omtrent paa samme Standpunct som ved forrige Beretning. Paa Stedet findes 3 Kjøbmænd og 3 Høkere samt 9 Haandværkere.

I Femaarets Løb er der her bygget 2 Skibe, hvoraf 1 paa 218 Commercelæster. Fra Stathelle udskibes en temmelig betydelig Deel Trælast, da den Mand, som derfra har sin Udskibning, er en af Langesundsfjordens største Trælasthandlere og Skibsrehdere.

"Den første norske Assuranceforening" for Skibe bestyres af en Direction, bestaaende af 3 Medlemmer. I Foreningen indlemmes ikke alene Skibe fra Langesundsfjorden, men tillige fra flere andre Byer i Landet.

I 1846	var i	Foreningen	forsikret	122	Skibe for	413,030 Spd.
" 1847	"	—	—	152	— "	530,180 —
" 1848	"	—	—	295	— "	1,027,353 —
" 1849	"	—	—	420	— "	1,520,780 —
" 1850	"	—	—	550	— "	1,996,921 —

Medens Regnskaberne i 1846 ikke gave noget Overskud til Godtgjørelse for Interessenterne, har Overskuddet i de følgende Aar udgjort:

for 1847	. .	2,674 Spd.
= 1848	. . .	10,229 —
= 1849	. .	7,640 —

For Aaret 1850 er Regnskabet ikke endelig afsluttet, men det antages, at ogsaa dette Regnskabsaar vil give et tilfredsstillende Resultat.

Foreningens Indtægter af Præmier, Disconto m. m. have været:

I 1846	. . .	15,327 Spd.
= 1847	. .	21,838 —
= 1848	. . .	31,452 —
= 1849	. . .	47,135 —
= 1850	. . .	62,374 —

Det vil heraf erfares, at denne Forenings Virksomhed er gaaet fremad i en mærkelig Grad.

Bratsberg Amtscontoir pr. Porsgrund den 18de September 1851.

Underdanigst

Chr. Holm,
const.

Opgave

over de i Aarene 1846—1850 i Bratsberg Amt afholdte Tvangsauctioner.

Landdistricterne.	1846.		1847.		1848.		1849.		1850.		Tilsammen i alle 5 Aar.	
Sorenskriverierne.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
		Spd.		Spd.		Spd.		Spd.		Spd.		Spd.
Bamble .	26	8,584	3	120	13	3,792	16	8,810	8	2,167	66	23,473
Nedre Thelemarken . . .	6	639	4	819	8	570	20	3,455	4	2,102	42	7,585
Øvre Thelemarkens vestfjeldske District	9	414	9	88	17	246	27	1,200	33	1,102	95	3,050
Do. do. østfjeldske District	5	92	7	1,892	5	625	8	264	15	471	40	3,344
Tilsammen . .	46.	9,729.	23.	2,919.	43.	5,233.	71.	13,729.	60.	5,842.	243.	37,452.
Kjøbstæderne:												
Skien	2	1,525	2	1,788	3	1,220	17	10,353	15	13,976	39	28,862
Desuden Tvangsauctioner, hvorved enten intet Bud er skeet eller Budene ei ere approberede	5	"	"	"	1	"	21	"	23	"	50	"
Porsgrund .	1	61	4	113	2	426	3	673	4	430	14	1,703
Kragerø .	1	56	3	5,202	2	816	2	2,320	1	1,000	9	9,394

For Brevig haves ingen Opgave over afholdte Tvangsauctioner.

I.

Nedenæs og Robygdelagets Amt.

Til Kongen!

Overeensstemmende med de Kongelige Resolutioner af 11te October 1825, 10de September 1827, 23de December 1839 og 6te Mai 1840 afgives herved følgende underdanigste Beretning om Tilstanden i dette Amtsdistrict for Qvinqvenniet 1845—50.

1. Landdistrictet vedkommende.

A. Jordbrug.

I den allerstørste Deel af Robygdelagets Fogderi saavelsom i enkelte Egne af Nedenæs Fogderi staaer Jordbruget omtrent paa samme Trin som ved de forrige Indberetninger. Sædskifte finder ikke i Almindelighed Sted; den samme, som oftest nær ved Gaardens Bygninger beliggende Jord benyttes Aar efter Aar til Ager, Dyrkningsmaade og Redskaber ere de samme som fra Alders Tid. I Kystdistricterne derimod eller den største Deel af Nedenæs Fogderi, saavelsom ogsaa i endeel af de dertil grændsende Sogne af Robygdelaget, men fornemmelig i Omegnen af Amtets Kjøb- og Ladesteder indsee Gaardbrugerne mere og mere Nytten af at anskaffe sig forbedrede Agerdyrkningsredskaber, og Nødvendigheden af at benytte deres Jord med større Eftertanke, hvorfor Jordbruget i disse Egne maa ansees aarligen at gaae fremad. Om det endnu kun er de mere Velhavende af Gaardbrugerclassen, der have anskaffet bedre Agersdyrkningsredskaber, saasom jarlsbergske og engelske Plouge, Rulleharve o. s. v., have dog saavel ved Exemplet som ved Laan og Leie ogsaa de mindre formuende Jordbrugere Nytte deraf, og det er at vente, at Anskaffelsen af deslige Redskaber Aar [illegible] ...ve almindeligere, da de Fleste om ikke Alle have lært at indsee deres Fordeelagtighed.

Med Hensyn til Opdyrkning af Ryland til Ager henvises til Tabel No. 1.

De almindelige Sædearter ere Potetes, Byg, Blandkorn og Havre, samt tildeels, fornemmelig i Nedenæs, Rug og Hvede. Af Lin, Hamp og Humle avles ubetydeligt. Potetesavlen, der afgiver det vigtigste Bidrag til Landboernes, især den fattigere Deels, Husholdning, er tilstrækkelig til Landdistrictets og Amtets Kjøb- og Ladesteders Behov, da det maa ansees som Undtagelse, naar man i enkelte Aaringer, da Raadenheden her, som andre Steder, bevirkede saa stor Skade paa denne Rodvæxt, maatte endog med stor Bekostning anskaffe Potetes til Udsæd tildeels fra Udlandet. Kornavlingen er derimod langtfra tilstrækkelig til Districtets Behov, og vil paa Grund af de locale Forhold neppe nogensinde kunne drives dertil. Om end Robygdelaget, hvor Kornavlingen nu for et enkelt Præstegjeld i Sætersdalen (Valle) er angivet til $^5/_6$, og for det øvrige Districts Vedkommende til $^2/_3$ af Forbruget, paa Grund af den ringe Folkemængde i Forhold til Arealet — c. 15,000 Indvaanere paa

72 □ Mile — ved et forbedret Jordbrug maatte kunne bringe det til at brødføde sig, vil Amtets Kyststrækning, Nedenæs Fogderi, hvor det avlede Qvantum Kornvarer, uagtet de aarlig tiltagende Forbedringer i Jordbruget, kun antages at udgjøre 1/4 eller høist 1/3 af Behovet, udentvivl altid tiltrænge en betydelig Tilførsel af Kornvarer, da Folketallet er temmelig stort i Forhold til Districtets Areal — c. 35,000 Mennesker paa 19 □ Mile — og da en stor Deel af Indvaanerne ved Kysten have deres Erhverv af og paa Havet. Det manglende Korn maa for de egentlige Jordbrugeres Vedkommende skaffes tilveie ved Udbyttet af Skoven.

Havedyrkning er endnu en Sjeldenhed blandt Almuesclassen, undtagen i Byernes nærmeste Omegn, hvor de fornødne Haveværter til disses Behov avles. Det Samme gjælder om Frugttrædyrkningen.

Som Hindringer for Jordbrugets Opkomst er i det Væsentlige anført: forceret Skovdrift, især Kultilvirkning, ufuldstændig Udskiftning af Fællesskab, Vedhængen ved gamle Sædvaner med Hensyn til Dyrkningsmaaden, for endeel Odelsretten, og det i Robygdelaget forholdsviis meest herskende Leilændingsvæsen. Bøndernes Vedhængen ved det Gamle, som ytrer sig i Undladelse af tilbørligt Sædskifte, uhensigtsmæssig Behandling af Gjødningsmidlerne, Bibeholdelse af mindre tjenlige Redskaber og for megen Anvendelse af den for Englandet skadelige Vaar- og Høstheden maa dog antages at ville indskrænkes efterhaanden som forbedrede Dyrkningsredskaber vinde Indpas, og Frugterne af en kyndigere Behandlingsmaade af Jorden og Gjødningen blive kjendeligere, ligesom det maa haabes, at den i Perioden oprettede Landbrugsskole for Amtet hertil med Tiden vil bidrage meget, efterhaanden som de der dannede Elever komme i Virksomhed rundt om i Districtet. Den stærke Laste- og Kuldrift med Skovenes deraf følgende partielle Tilintetgjørelse eller Forringelse kan vel ikke i og for sig antages at lægge nogen væsentlig Hindring iveien for Jordbrugets Fremme, da dertil i Regelen kun benyttes den Tid af Aaret, hvori dette hviler, men indirecte virker den dog skadeligt paa Jordbruget, fordi den bortdrager Opmærksomheden og Interessen fra det, ligesom Skovenes Mishandling i Almindelighed medfører eller er en Følge af Eiernes Tilbagegang i Velstand, og saaledes berøver dem Evnen til at anvende den fornødne Bekostning og Omhu paa Jordens Forbedring. Paa den anden Side er det en Kjendsgjerning, at Jordbruget gaaer fremad med stærkere Skridt i mange Trakter, hvor Skovene for en større Deel ere udhuggede, hvilket har sin naturlige Forklaringsgrund deri, at Vedkommende, for at skaffe sig Udkomme, maa anvende større Flid paa Jordens Dyrkning end før. Forsaavidt Oplysninger om Udskiftningens Fremgang har kunnet erholdes, har denne i Qvinqvenniet været høist ubetydelig, og det er indlysende, at en ufuldstændig Udskiftning af Fællesskabet i Indmarken stedse vil blive en væsentlig Hindring for Jordbrugets Opkomst, da det ikke uden uforholdmæssig store Bekostninger lader sig gjøre for den Enkelte at holde Gjærder om sin Mark, der ofte ligger omspredt i [illegible], og derved tilforbygge den skadelige Vaar- og Høstbeden, da, efter gammel Sædvane, Enhver, udenfor den almindelige Hegnetid, slipper sine Creature ogsaa paa Naboens Mark.

For Valle Præstegjeld i Sætersdalen er Tilværten i Hensende til Udsæd siden sidste Folketælling opgivet til 40 Tønder med 300 Tønders Avl, og forøvrigt maa jeg, hvad angaaer Udsæd, Avl og Foldighed, efter de rigtignok meget ufuldstændige Oplysninger, der desangaaende ere tilveiebragte, antage, at Forholdet i denne Hensende er omtrent det samme, som i de under den sidst afholdte Folketælling indhentede Opgaver er angivet, dog med nogen Forøgelse som Følge af den Fremgang, Jordbruget, som anført, har havt i Amtets Kystdistricter.

B. Fædrift.

Med Undtagelse af enkelte Sogne (Holt og Hovaag), hvor Forøgelse har fundet Sted, er Antallet af stort Qvæg og Smaafæ noget formindsket siden forrige Indberetning, og angives som Aarsag hertil for Robygdelagets Fogderi fornemmelig de 2 sidste mindre gode Foderaar, i Nedenæs derimod, at man som Følge af en forbedret Landøkonomie i det Hele, ogsaa har lært at indsee Fordelen af ikke at holde for stor Besætning og fodre den slet, hvilket har været en almindelig Feil, der endnu ikke er ganske udryddet. Antallet af Svin er forøget i temmelig betydelig Grad i Nedenæs Fogderi og tildeels ogsaa i Robygdelaget. I Bykle Sogn i Sætersdalen har man gjort Forsøg med at holde tamme Rensdyr, men atter opgivet dette, paa Grund af den Ødelæggelse, Ulvene have anrettet blandt Dyrene. Enkelte Forsøg med Indførsel af Hornqvæg fra Holland, Dannmark og Frankrige have ikke bragt noget Resultat med Hensyn til Racens Forbedring, da disse Creature deels falde for kostbare, deels ikke afgive en til den Fodermængde, de fortære, svarende Fordeel, og i det Hele ikke ret vel tri-

vos her, især i Fjeldegnene. Det samme har været Tilfældet med fremmede Faar, da disse Dyr hurtigen udarte. Heste avles ikke i Robygdelaget, hvor man sjelden finder andet end Hingste; heller ikke i Nedenæs lægger man nogen Vind paa Hesteavlen. De fornødne Heste kjøbes fornemmelig fra Stavanger Amt, tildeels ogsaa fra Bergens Stift og Thelemarken.

Naar undtages i Kjøbstædernes nærmeste Omegn er der ikke foretaget Synderligt til Engenes Forbedring. I Robygdelaget bestaaer Englandet for den største Deel i Hei- eller Fjeldslaatter, der i Almindelighed hvile hvert andet Aar og undertiden længere eftersom Gaardene dermed ere forsynede, og haves i dette Distrikt i det Hele gode og tilstrækkelige Sommergræsgange. Havnegangene i Nedenæs ere derimod mindre tilstrækkelige og mangle endog aldeles ved enkelte Brug. Til i Almindelighed med nogenlunde Nøiagtighed at angive Forholdet mellem Eng- og Agerland, samt mellem Besætningen og Korn- og Potetesavlingen, savnes tilstrækkelige specielle Opgaver, dog kan for Robygdelaget i det Hele opgives, at Englandet i Hjemmarken er betydelig mindre end Agerlandet, ligesom exempelviis kan bemærkes, at Creaturbesætningen i Valle Præstegjeld er forholdsviis meget større end Korn- og Potetesavlen; i Byglands Præstegjeld svarer Fødsel af 1 Hest, 9 a 10 Klavebundne og 30 Smaafæ til en Avling af 30 a 40 Tønder Korn og 20 a 30 Tønder Potetes; i Aaseraldś Sogn fødes paa et Brug, hvor der avles 25 a 30 Tønder Korn, 1 Hest, 8 a 10 Kjør, samt 20 a 30 Faar og Gjeder; i Evje Præstegjeld er Creaturbesætningen liden i Forhold til Udsæden; i Heirefos Sogn fødes 4 a 5 Kjør og 20 a 30 Stkr. Faar paa et Brug, hvor der avles 10 Tønder Korn og 20 a 30 Tønder Potetes; i Omlid Præstegjeld svarer 1 Koe mod en Avling af 2 Tønder Korn og 4 Tønder Potetes.

Med Undtagelse af Vegaardsheiens Sogn frembringer hele Robygdelagets Fogderi ikke alene de tilstrækkelige Fødevarer til eget Behov, men afgiver ogsaa en ikke ubetydelig Deel til Salg saavel til Nedenæs og Amtets Kjøbstæder, som til andre Steder, navnlig Christiansand. I Nedenæs derimod er Forholdet paa Grund af den tættere Befolkning ganske forskjelligt, da man der, med Undtagelse af et enkelt Sogn, Eide, der er angivet at kunne forsyne sig selv, maa indkjøbe $^2/_3$ eller maaskee $^3/_4$ af de nødvendige Fødevarer, deels, som anført, fra Robygdelaget, men især fra Danmark.

C. Skovdrift.

Districtets Skove angives fremdeles at være i Almindelighed i stadigt Aftagende, og antages ikke den Omstændighed, at Lastepriserne i den sidste Deel af Perioden ere faldne, at have havt den Virkning, at Hugsten i Forhold dertil er bleven indskrænket, da den tvertimod som Følge deraf paa mange Steder er bleven forceret, som nødvendig for at tilveiebringe et des større Qvantum til Dækkelse af Gjæld og for at kunne bestride de fornødne Udtællinger, hvortil Midlerne, især for den største Deel af Robygdelagets Vedkommende, maae hentes fra Skovenes Udbytte. Tylvteantallet af den virkede Last er derfor snarere i Tiltagende, men deels virkes mindre Dimensioner, deels maa Tømmeret med betydelig Forøgelse i Driftsomkostningerne hentes fra Elvedragene mere fraliggende Steder. Den i Districtet temmelig hyppige Skik, at bortforpagte eller sælge paa visse Aar Skovstykker til Udhugst, har ogsaa bidraget til at forøge Tømmerdriften, medens den virker høist skadelig for Skovene.

Den vigtigste Træfort er Furuen; dernæst kommer Granen, og i Nedenæs Fogderi samt i Ivelands, Moklands, Omlids og Vegaardsheiens Sogne af Robygdelaget Egen. Paa de Steder, hvor Birken findes saa nær Vasdraget, at Driften kan svare Regning, virkes ogsaa endeel Birkelast til Tondestav. Furu og Gran afsættes paa første Haand for den betydeligste Deel som utilhugne Bjelker, men i Kystdistrictet ogsaa som tildannede Bjelker og Planker til Skibsbygning, der i de senere Aar har været drevet saa stærkt i denne Egn, at de tjenlige Dimensioner af Eg ikke længer kunne tilveiebringes til Behovet inden Districtet. Angaaende Saugbruget henvises til vedlagte Tabel No. 2.

Til de 3 Jernværker og Rodshammeren i Nedenæs Fogderi tilvirkes fra de omkringliggende Districter et betydeligt Qvantum Kul, der for Vegaardsheims Sogn alene er opgivet til en Værdi af 10,000 Spd. om Aaret. Angaaende Kuldriften er forøvrigt i Fogdernes Indberetninger anført, at den afgiver en yderst ringe Fortjeneste, og endog tildeels medfører Tab for dem, som befatte sig dermed, men at den af en stor Deel af Gaardbrugerne maa vedblives paa Grund af det Afhængighedsforhold, hvori de i økonomisk Henseende staae til Værkerne, og Fogden i Nedenæs anseer Kuldriften „hvorved ofte store Strækninger aldeles ryddes for Træer" som en væsentlig Aarsag til Skovenes Aftagen.

Herved maa jeg dog bemærke, at det vistnok forholder sig saa, at mange kuldrivende Bønder i Circumferencen af Jernværkerne befinde sig i en mindre god oeconomisk Forfatning, men Grunden hertil kunde dog maaskee ligesaameget og mere end i Kuldriftens egen Ufordeelagtighed være at søge i den Omstændighed, at Bønderne ubesindigen benytte den Credit, de for Kuldriftens Skyld nyde hos Værkseierne, hvorfor de ofte, for at redde sig af den øieblikkelige Forlegenhed, maae forcere Kuldriften til Skade for dem selv og deres Skove. Denne Forklaringsmaades Rigtighed bestyrkes ved den Omstændighed, at Formuesforfatningen i det Næs Jernværk tilgrændsende Vegaardsheiens Sogn, hvor den største Mængde Kul tilvirkes, er jevn god, og at dette Sogn i de modtagne Indberetninger er anført som det eneste, hvor Skovene i Almindelighed holdes ved god Hævd, medens dette ellers hører til Undtagelserne.

Af Tjære og Beeg tilvirkes endeel, men ikke tilstrækkelig til Districtets Behov.

Paa enkelte Gaarde i Aaseraldø og Eide Sogne benyttes Torv som Brænde. Valle Sogn, der er slet forsynet med Skov, maa tildeels hente sin Veed fra de tilstødende Sogne; men forøvrigt er Amtsdistrictet tilstrækkeligt til eget og Byernes Behov forsynet med Veed som Brændemateriał.

D. Fiskeri.

Uagtet Saltvandsfiskeriet ikke for noget enkelt District kan betragtes som Hovednæring, er det af temmelig Betydenhed for hele Kyststrækningen, da det afgiver et vigtigt Bidrag til Huusholdningerne, og da mange Strandsiddere hele Aaret igjennem, ligesom endeel Søfolk om Vinteren, finde deres Udkomme ved daglig at afsætte deres Fangst i Kjøbstæderne. Udbyttet deraf er dog i Almindelighed ikke større end tilstrækkeligt til at tilfredsstille det daglige Behov; alene Makrel, der om Sommeren i Stime søge Kysten, fanges i saadan Mængde, at man deraf kan nedsalte det Fornødne for Vinterforbruget. Af Torsk tilberedes ogsaa endeel som Klipfisk, fornemmelig fra Eide og Tromø Sogne, og afsættes med Fordeel, men sjelden udenfor Districtet. Der lægges Vægt paa gode Fiskeredskaber, og Meget er formeentlig neppe forsømt i denne Retning. Hummerfiskeriet drives i ikke ringe Udstrækning, og den fangne Hummer afhændes for den største Deel til en Gjennemsnitspriis af omtrent 5 Skilling pr. Stykke, til saavel i som udenfor Districtet bosatte Opkjøbere, for at udskibes til England. Om den i Perioden saaledes affatte Mængde haves følgende Oplysninger.

Fra Høvaags Sogn . .	aarlig	5 a	6000 Stkr.
= vestre Molands Do.	=	8 a	9000 —
= Fjære og Landvigs Do.	=	12 a	15,000 —
= Øyestads Do.	=	4 a	500 —

Fra de øvrige Kystsogne sælges ogsaa et ikke ubetydeligt Antal, hvorom specielle Opgaver ikke have været at erholde, ligesom dette Fiskeri tidligere i Søndeled Sogn afgav en Fortjeneste af 3 a 400 Spd. aarlig, hvilken dog i de sidste 2 Aar er formindsket, og angives dette at være en Følge af Lov af 29de Juni 1848 om Fredning af Hummer, hvorfor efter Andragende af forrige Aars Amtsformandskab Fredningstiden for dette District ved kongelig Resolution af 17de August 1850 er indskrænket til alene at gjælde fra 15de Juli til Udgangen af August Maaned.

Paa Ferskvandsfiskeriet lægges ikke synderlig Vind, skjønt der haves mange fiskerige Fjeldvand, især i Robygdelaget, og det drives kun til sparsomt Huusbrug.

E. Bergværksdrift.

Amtets 3 Jernværker, Næs, Froland og Egeland, drives fremdeles med Kraft, og antagelig med godt Udbytte. Ved Frolands Jernværk ere samtlige Bygninger og Indretninger i Øvingvenniet forbedrede og tildeels fra Nyt opførte. Ved Aslaksgrube i Tromø Sogn, der nu eies af Bolvig og Fossum Jernværker, samt ved Braastad og Klodeborg Gruber i Øyestad Sogn, tilhørende Conferentsraad Treschow, ere til Opbringelse af Malm og Udpumpning af Vand i Perioden Dampmaskiner anbragte, ved den første en af 7, og ved hver af de tvende sidstnævnte en af 10 Hestes Kraft. Det i forrige Indberetning omtalte Sætersdalske Kobberværk har ikke været i Gang siden Aaret 1848, og er Aarsagen hertil angivet at være Mangel paa duelige Hyttefolk. Driften af de sammesteds værende Kobbermalmgruber har ligeledes siden samme Tid været indstillet. I Aaret 1850 blev et Qværnsteensbrud paabegyndt paa Gaarden søndre Landsværk i Evje Sogn af Consul Jacob Mørck i Christiansand, men efterat 2 Mollestene vare forarbeidede, skal Driften være indstillet. Af andre Mineralier, som ikke kunne henregnes til Metaller, findes et Porcellainssteenbrud i Tromø Sogn, hvorfra aarlig udskibes endeel Ladninger Steen, ligesom der ogsaa, fornemmelig af Hollænderne, aarlig afhentes nogle Ladninger Graasteen.

Med Hensyn til Bergværksdriften forøvrigt henvises til vedlagte Tabel No. 3.

F. Industri- og Fabrikanlæg.

Af deslige Indretninger findes, med Undtagelse af 3 Udskibnings- og 106 uprivilegerede Sauge, ingen i Robygdelagets Fogderi, hvorimod Nedenæs Fogderies Landdistrict og Ladesteder foruden de nævnte Jernværker med tilliggende Indretninger har 3 Garverier, 14 Kornmøller, 1 Brennmølle, 2 Reberbaner, 74 Udskibnings- og 119 uprivilegerede Sauge, 2 Teglbrænderier, 2 Tobaksfabrikker, 1 Jernstøberi og 1 Metalstøberi, angaaende hvis Drift m. V. henvises til Tabel No. 2.

G. Binæringer.

Huusfliden indskrænker sig til Tilvirkning af Vadmel, grovt Lærred og Strie, Bødker- og Smedearbeide, Agerdyrknings- og Gaardsredskaber til eget Forbrug, og kan forsaavidt siges at være af mere Betydenhed i de i det Indre af Amtet beliggende Egne, som man i Omegnen af Stederne og i Kyststrækningen deels ved den lette Adgang til Kjøbstæderne, deels paa Grund af den ikke ubetydelige Skibsfart paa Udlandet foretrækker at kjøbe en stor Deel til Beklædningen henhørende Stoffer.

Fragtfart og Skibsbyggeri maa henføres til en Hovednæring for Kystdistrictet. Uagtet Fragtfarten langtfra ikke har været saa lønnende for Rhederne i de sidste Aar som i Aarene 1846 og 1847, drives dog Skibsbyggeriet fremdeles med megen Iver. I de sidste 5 Aar ere i Nedenæs Fogderi byggede 115 Skibe, tilsammen drægtige 10,641 Commercelæster. Nogle af disse Skibe ere solgte til andre Steder, men de allerfleste ere byggede for Distrietet, og vil det nedenfor blive opgivet, hvor stor Tilvæxt ethvert Toldsted har faaet. Ved Skibsværfterne haves i Regelen ikke fast ansatte Arbeidere.

Foruden de nævnte Skibe ere i de sidste 5 Aar i Nedenæs Fogderie byggede 83 Dæksbaade og Lodsskøiter, der ikke ere maalte, foruden en Mængde Rofartøier, der afsættes til en Gjennemsnitspriis fra 2 til 20 Spd.

Jagten drives i Aaseralds, Evje og Vegusdals Sogne med temmelig godt Udbytte efter Ryper, Aarfugle og andet Fuglevildt, og tildeels ogsaa i den øvrige Deel af Robygdelaget, men i Nedenæs Fogderi ikke som nogen Binæring, men kun til Fornøielse. Som en Følge af de i Lov af 4de August 1845 bestemte større Præmier for Rovdyrs Ødelæggelse, spores mere Interesse hos Almuen i denne Henseende, og er Antallet af de ødelagte Rovdyr i en ikke ubetydelig Grad forøget i de sidste 5 Aar.

Landtransport af Varer indbringer noget Ubetydeligt for Beboerne af Hordnæs og Evje Sogne, men i Regelen befordre ethvert Districts Beboere selv deres Producter til Kjøbstæderne, og afhente der deres Fornødenhedsvarer. I Omegnen af Jernværkerne afgiver Kjørsel af Malm m. V. for disse en ikke ringe Bifortjeneste; men det paastaaes ogsaa, at Mange for den øieblikkelige Pengefortjeneste derved, ofte forsømme deres vigtigere Sysel, Jordbruget. Nogen anden Handel med Landmandens Varer og Producter end den, der bestaaer i disses Salg eller Omtuskning i Kjøbstæderne, finder ikke Sted, og ethvert Districts Kjøbstad bestemmes efter Vasdragets Løb, da det er almindeligt, at enhver Bonde har sin Handel der, hvor han afsætter sin Last. Christiansand er saaledes hovedsagelig Afsætningsstedet for hele vestre og en Deel af østre Robygdelaget; forøvrigt Amtets Kjøb- og Ladesteder, ethvert for sit Opland. Foruden de i forrige Indberetning omtalte 2 Landhandlerier i Øyestads og Dybvaag Sogne, der fremdeles ere i Drift, er ved kongelig naadigst Resolution af 14de Juli 1848 et nyt bevilget oprettet i Hordnæs Sogn. Markedspladse haves ikke inden Amtet.

H. Districtets Tilstand i Almindelighed.

Som foran anført er Formuesforfatningen i Vegaardsheiens Sogn god; enkelte Sogne i Nedenæs Fogderi (Søndeled, Fjære og Høvaag), ere i Perioden gaaede noget fremad i oeconomisk Henseende, hvorimod Tilstanden forøvrigt er opgivet snarere at være i Tilbagegang. Som Grund hertil angives for Skovdistricterne fornemmelig de slette Tømmerpriser, der indtraadte i Aaret 1848, samt den dermed forbundne Pengemangel og Standsning i Omsætningerne, der ogsaa havde tilfølge, at Kjøbmændene, med hvem Bønderne paa Grund af de fordeelagtige Lastepriser i de næst foregaaende Aar, havde indviklet sig mere end tilborligt, vare nødte til at inddrive deres Tilgodehavende, tildeels ved retlige Midler. For Valle Præstegjelds Vedkommende er, som Aarsag til at Almuen er gaaet tilbage, tillige angivet de høie Kornpriser i 1847, samt Misværtsaar i Bykle Sogn. Som af medfølgende Tabel No. 4 naadigst vil erfares, er Landdistrictets Pantegjæld i Perioden forøget med et Beløb af henimod 300,000 Spd., hvilket kunde synes at afgive nogen Bestyrkelse for den Mening, at Formuestilstanden er gaaet tilbage, men noget tilforladeligt Beviis ligger dog deri ikke, da det deels maa antages, at Jordeiendommene i det Hele ere stegne i Priis, ligesom Afløsningen af den afgjorte Pantegjæld

hyppigen forfommes, og da man ingen Oplysning har om den løse Gjælds Størrelse, der gjerne kan have undergaaet en tilsvarende Formindskelse. Et noget sikrere Bevis for Tilbagegang i oeconomisk Henseende kan snarere udledes af Opgaverne over Executionsforretninger for Gjæld, da disse vise, at de stadigen ere tiltagne fra et Beløb af 3,000 til 10,000 Spd. De fleste Executionsforretninger og for de største Beløb have været afholdte i Hordnæs, Evje og Vegusdals Sogne. Af Udpantningsforretninger for resterende Skatter har det sædvanlige Antal vedligeholdt sig, og grunder dette sig i, at den største Deel af Almuen, efter gammel Sædvane, ei indbetale deres Skatter ved Thingene eller directe til Fogden. Bidragene til Fattigunderstøttelsen ere i Tiltagende, især i de omkring Arendal beliggende Øyestad og Tromø Sogne.

Størrelsen af 1 Aars Løn er opgivet:
for en Tjenestekarl fra 15 til 30 Spd.
for en Tjenestepige fra 6 til 15 Spd. Daglønnen for en simpel Dagarbeider i Nedenæs fra 24 til 48 ß. og i Robygdelaget fra 16 til 36 ß.

Milelængden af Amtets med Hjulredskab farbare Veie udgjør af Hovedvei 25⅞ Miil og af Bygdevei 34 Miil, hvoraf i Perioden er oparbeidet 2⅜ Miil Hovedvei og herved 5 Miil Bygdevei. Den Sætersdalske Hovedvei er fuldført i Begyndelsen af dette Qvinqvennium, hvorved er forskaffet Beboerne af hele vestre og en Deel af østre Robygdelaget en bequem Adkomst til deres Kjøbstad Christiansand. En ældre Bygdevei, der forer fra den Sætersdalske Hovedvei gjennem Evje, Vegusdals, Heirefos og Frolands Sogne om Frolands Jernværk til Arendal, har i Periodens Løb været og er fremdeles under Oparbeidelse til Kjørevei, men uagtet der saavel fra vedkommende Bygdelags som fra Amtsformandskabets Side er vist megen Interesse for dette for den indre Communication i Amtet ikke uvigtige Veianlæg, har det dog, paa Grund af dets Længde, (der staaer endnu tilbage 4 a 5 Miil at oparbeide fra maadelig Ridevei) og de ringe Midler, som til samme kunne afsees, lange Udsigter med dets Fuldendelse, med mindre Hjælp hertil paa anden Maade skulde kunne erholdes. Det ved kongelig Resolution af 26de Juni 1846 befalede Hovedveianlæg fra Thelemarken gjennem østre Robygdelaget var ved Udgangen af f. A. farbart i en Strækning af omtrent 2½ Miil inden dette Amt, og fortsættes fremdeles med Kraft, saa at det om faa Aar kan ventes fuldført. For at dette fortrinlige Veianlæg imidlertid skal erholde den fulde tilsigtede Nytte, vil det være særdeles ønskeligt, om den gamle Postvei, der er meget bakket, og heller ikke iøvrigt i nogen Maade fyldestgjør de Fordringer, man nu opstiller til en god Vei, kunde blive omlagt eller væsentlig forbedret fra det Punct, hvor den nye Vei tilstøder, til Arendal og Tvedestrand, men Omkostningerne herved ville ikke kunne bestrides uden Tilskud af Statscassen.

Af Bygdemagasiner haves kun 2de, hvis Status m. V. vedlagte Tabel No. 5 udviser.

For Næs Jernværks faste Arbeidere har Værkseieren i Perioden oprettet en Sparebank, der har et Antal af 20 Indskydere med en Capital af 846 Spd.

Til America er i de sidste 5 Aar fra Amtets Landdistrict udvandrede:

i 1846	. .	226	Individer
= 1847	. .	33	—
= 1848	. .	58	—
= 1849	. .	240	—
= 1850	.	343	—
Tilsammen		900	Individer.

Af de Udvandrede fra Kystdistrictet ere en stor Deel unge Søfolk. Forøvrigt er udstedt 337 Pasfe, hvoraf 198 til løse og ledige Personer og 139 til samlede Familier.

2. For Kjøb- og Ladestedernes Vedkommende.

A. Arendal.

Denne By har altid, og vistnok med Føie, været anseet for en af de meest velhavende af Landets mindre Kjøbstæder, og der er ingen Grund til at antage, at Byens Velstand er formindsket i det sidste Femaar, uagtet Byen ikke blev ganske uberørt af den i 1848 indtraadte Handels- og Pengecrisis og endskjønt Conjuncturerne for Skibsfarten, der udgjør Byens vigtigste Velstandskilde, og som i Aarene 1846 og 1847 var meget lønnende, i de paafølgende 3 Aar kun høve været maadelige, og Trælastudskibningen heller ikke i Perioden har givet synderligt Udbytte.

Ved Udgangen af 1845 udgjorde Antallet af de inden Arendals Toldsteds Distrikt hjemmehørende Skibe 160 med en Drægtighed af 10,672½ Commercelæster, ved Udgangen af 1850 var An-

tallet forøget til 190 med en Drægtighed af 15,701½ C.-Læster, af hvilken Forøgelse en ikke ringe Deel falder paa selve Byen. I Aaret 1845 vare i Fart fra Distrikset 126 Skippere, 133 Styrmænd, 750 Matroser og 150 Drenge, i 1850 derimod 190 Skippere, 220 Styrmænd, 1,021 Matroser og 250 Drenge.

Antallet af Byens Handelsborgere er omtrent det samme som forhen, da den aarlige Tilgang i det Hele ikke er større end Afgangen. Haandværkernes Antal er i Perioden forøget med 4. Haandværksclassens Formuesforfatning er i det Hele kun maadelig. Enkelte kunne efter de simple Forholde, hvorunder de alle leve, kaldes velstaaende, men Flerheden er aldeles uformuende. Den egentlige Arbeidsclasse befinder sig under gunstige Vilkaar, da den ordentlige Arbeider aldrig mangler Beskjæftigelse og Daglønnen i Gjennemsnit kan regnes for en Tommermand til 48 ß. og for en simpel Arbeider til 36 a 40 ß. Antallet af Fattige er i noget Tiltagende, og den rundelige Understøttelse, der ydes de Trængende af Fattigcassen og Legater, oplober til omtrent 5,000 Spd. aarlig.

Et talende Beviis paa, at den oeconomiske Forfatning i Kjobstaden i Almindelighed er god, afgiver den Omstændighed, at der i Regelen forefalde yderst faa Gjælds- og andre Sager ved Forligelsescommissionen og Retten, ligesom Executioner, Vexelprotester og deslige ere store Sjeldenheder.

Byens Sparebank, der ved Udgangen af 1845 havde 786 Indskydere og et Capitalfond af 111,330 Spd., havde ved Udgangen af 1850 et Antal af 1,080 Indskydere, og en Capital under sin Forvaltning af 159,083 Spd. 63 ß., hvoraf jevnligen store Summer i kortere eller længere Tid ligge udisponerede af Mangel paa Laantagere.

Den paa de faste Eiendomme i Byen hvilende Pantegjæld er i Perioden forøget med omtrent 21,000 Spd., men hvad der i det Foregaaende er bemærket, viser, hvor lidt man deraf er befoiet til at drage den Slutning, at Formuen har lidt en tilsvarende Formindskelse.

Den vestsondenfjeldske Skibsassurancefarening, hvis Bestyrelse har sit Sæde i Arendal, havde i 1850 forsikret 310 Skibe for en Sum af 1,302,373 Spd., medens i 1845 Antallet af de forsikrede Skibe kun udgjorde 204 og den forsikrede Værdi kun 746,047 Spd. Foreningen har i det Hele taget været heldig, og de fastsatte Assurancepræmier have stedse været tilstrækkelige til at dække de forefaldende Skader og i Almindelighed givet et ikke ubetydeligt Overskud, som, overensstemmende med Lovene, har været godtgjort de Forsikrede.

Den i forrige Indberetning ommeldte Pensionsindretning bestaaer fremdeles og gaaer stadig fremad.

Ligeledes er for flere Aar tilbage oprettet en Understøttelsescasse for forliste Sofolk og deres trængende Efterladte af Byen og Omegn, hvilken Casse dannes ved frivillige Bidrag af de herfra farende Sofolk. Denne Indretning har vist sig meget velgjørende og omfattes med Interesse af de Sofarende.

Byfogdens Tabeller over næringsdrivende Borgere, thinglæst og aflæst Gjæld, Executionsforretninger og Fabrikker vedlægges under No. 6—9.

B. Østerriisøer.

Stedets Hovednæringer bestaae i Trælastudskibning og Skibsrhederie. Trælasten sælges fornemmelig til Hollænderne, der selv i egne Skibe afhente den, hvorimod siden de politiske Uroligheder i 1848 Udskibningerne til Frankrige have været ubetydelige og desuden givet et flet Resultat. I de sidste 5 Aar er Antallet af de til Østerriisøers Toldsted henhørende Fartøier forøget fra 62 med en Drægtighed af 3,725 Com.-Læster til 78 med en Drægtighed af 5,291½ Com.-Læster. I samme Tidsrum ere for Toldstedet nybyggede 22 Skibe, dr. 1,832½ Com.-Læster, hvoraf dog kun 1, dr. 231 Com.-Læster paa Byens Grund, og de øvrige i det tilstødende Landdistrict af Nedenæs Fogderi, samt tilkjobte 4 Skibe, drægtige 224½ Com.-Læster. Afgangen i Perioden ved Forliis og Salg har derimod været 10 Skibe tilsammen 615 Com.-Læster.

Stedets Sparebank, der ved Udgangen af Aaret 1845 havde en Omsætningscapital af 4,856 Spd. 93 ß. havde ved Udgangen af 1850 under Forvaltning 10,654 Spd. 41 ß., hvoraf Bankens eget Fond var 1,619 Spd. 118 ß. foruden Inventarium.

Overskuddet af Fødte udgjor 95. Antallet og Betydenheden af de afholdte Executioner er indskrænket, og i de sidste Aar ere endog ingen saadanne blevne afholdte. Forholdet mellem den thinglæste og aflæste Pantegjæld viser sig heller ikke ugunstig, naar det bemærkes, at et Beløb af 13,166 Spd. 80 ß. af den paalæste Gjæld angaaer 2de Kjobmænd, der i Perioden have over-

givet, men atter erholdt deres Boer extraderede, og at 4,080 Spd. af de til Private til Kornstrangens Afhjælpning i 1847 af Statskassen laante 5,000 Spd. vilde være komne til Afdrag, hvis Indfordringsordre var indløbet inden Udgangen af forrige Aar, hvortil komme de Afdrag, der aarlig udredes til Banken og Oplysningsvæsenets Fond, og de ikke ubetydelige Afbetalinger, der iøvrigt have fundet Sted, uden at Afslysning forsaavidt endnu er forlangt.

Industrien staaer omtrent paa samme Standpunct som ved forrige Indberetning; dog er Husfliden i Tiltagende, og Communalbestyrelsen har sikret Haandgjerningsskolen for Piger, saavelsom en oprettet Søndagsskole de til deres Bestaaen fornødne Midler. Fattigvæsenets Udgifter ere stegne fra 943 Spd. ved Udgangen af 1845 til 1,132 Spd. for Aaret 1850, men Byfogden antager, at dette har sin Grund foruden i Folkemængdens Forøgelse, i liberalere Anskuelser hos Fattigcommissionen, og i tilfældige Omstændigheder. Formindskelsen i Antallet af skatteydende Borgere grunder sig i et af Ligningscommissionen antaget større Maximum af Indtægt for at Næringsskat kan paalægges. 5 Personer, samtlige i Aaret 1850, ere udvandrede til Amerika. Den aarlige Løn for en Tjenestekarl er fra 20 til 30 Spd. og for en Pige fra 8 til 10 Spd. En Daglønner erholder 32 til 48 ß.

Uagtet de høie Kornpriser i 1847, og den Standsning, de politiske Uroligheder i 1848 bevirkede, fornemmelig i Handel og Fragtfart, har været følelig, antages dog Velstanden at have tiltaget, maaskee tillige som en Følge af, at den oeconomiske Tilstand i det Byen tilhørende Landdistrict i Øvingvenniet er forbedret.

Tabeller fra Byfogden over thinglæst og aflæst Gjæld, afholdte Executionsforretninger, næringsdrivende Borgere og Industrianlæg saavelsom en Opgave over Indkjøbspriserne af Trævarer ved Byens nærmeste Mærkesteder ved Udgangen af forrige Aar vedlægges under No. 10—14.

C. Grimstad.

Da dette Sted, der ikke har noget Vasdrag, mere end nogen af Amtets øvrige Kjøbstæder er afhængigt af Skibsfarten, har de mindre gode Conjuncturer for denne i de 3 sidste Aar især rammet Grimstad. Formuesforfatningen antages derfor af de locale Autoriteter at være gaaet tilbage paa samme Tid som Skatterne ere forøgede. Det er i førstnævnte Henseende maaskee ikke uden al Betydning, at der i Løbet af de 5 Aar er thinglæst Pantegjæld til et Beløb af over 60,000 Spd., medens der kun er bleven aflæst circa 20,000 Spd. Skatterne beløb ved Udgangen af 1845 i Næringsskat 615 Spd. og Fattigskat 202 Spd., i 1850 derimod den første 1,150 Spd. og Fattigskatten 550 Spd.

Med Undtagelse af, at Trælastudskibningen noget er tiltaget, angives Handelen forøvrigt at været aftaget. Ikkedestomindre er Antallet af de inden Toldstedets District hjemmehørende Skibe forøget, og udgjorde ved Udgangen af 1850 67 Skibe, drægtige 4,457½ Commercelæster. I selve Byen er i Øvingvenniet kun bygget 1 Skib paa 150 C.-Læster, derimod findes i dens nærmeste Omegn 9 Skibsværfter, hvorved flere Haandværkere og Daglønnere finde stadigt og lønnende Arbeide.

Af Fabrikanlæg findes ingen, med mindre man hertil vil henføre et Garveri, der drives med 2 a 3 Mand, og er i 1850 oprettet saakaldet galvanisk Værksted, hvor dog kun en ubetydelig Deel Jern er bleven galvaniseret. Stedets Sparebank er tiltaget fra en Omsætningscapital i 1845 af 4,000 Spd. til omtrent det dobbelte Beløb ved Udgangen af 1850. Byen, der udgjør et Anner til det tilstødende Fjære Sogn, har ved Laan af Oplysningsvæsenets Fond fuldført og i 1849 taget i Brug sin nybyggede Kirke. I Aaret 1849 ere 3 Personer udvandrede til Amerika. Tjenestefolk og Dagarbeideres Løn angives her som i de øvrige Kjøbstæder.

Byfogdens Tabeller over thinglæst og aflæst Pantegjæld m. v. og næringsdrivende Borgere vedlægges under No. 15—16.

D. Ladestedet Lillesand.

Stedets Handel og Formuesforfatning er gaaet fremad i de sidste 5 Aar. Ladestedets Export bestaaer i Trælast og Egebark, af hvilken sidste Artikel dog det Meste, circa 1,000 Skp aarlig, udskibes til indenrigske Steder. Antallet af Toldstedets Skibe udgjorde i 1845 29 af 1,179 C.-Læsters Drægtighed, men ved Udgangen af forrige Aar 41, dr. 1,639½ C.-Læster, hvoraf 2 nybyggede, dr. 205 C.-Læster, og 18 ved Kjøb erhvervede Skibe. Det forholdsviis store Antal

Havarister, der have søgt Havn i Lillesand i de senere Aar, har bragt vedkommende Commissionairer og Arbeidsclassen god Fortjeneste.

Haandværksdriften staaer efter Stedets Fordringer paa et maadeligt Standpunct, og der savnes duelige Arbeidere i flere Fag. Lillesands Garveri, angaaende hvis Drift m. v. er forklaret i Tabel No. 3, erholder de raa Huder for største Deel tilført fra Udlandet, og forsender Productet til de fleste indenrigske Steder.

I Aaret 1846 er oprettet en Understøttelsescasse for uheldige Sofolk i Lillesands Toldistrict, hvis Capital nu er 250 Spd. Communeskatten beløber til 450 Spd. og Fattigskatten til 500 Spd. aarlig. Den aarlige Løn for en Tjenestekarl er fra 25 til 30 Spd., og for en Pige fra 8 til 10 Spd. Daglønnen for en Arbeidsmand fra 32 til 48 ß.

E. Tvedestrand.

Ogsaa dette Ladested, hvorigjennem det ¾ Miil fraliggende Næs Jernværk har sin Export, er gaaet ikke ubetydeligt fremad i de sidste 5 Aar i Henseende til Handel og Skibsfart. Enkelte af Stedets Trælasthandlere have i de sidste Aar ogsaa mærket Last i Arendals Vasdrag og derefter ladet den flode til Tvedestrand. Da en stor Deel af Ladestedets Handlende ere Begyndere, der mangle Capital og fornoden Credit, forskrives i Regelen Varene ikke directe fra Udlandet, men indkjøbes fra andre indenrigske Steder. Toldstedet, hvortil ved Udgangen af 1845 hørte 51 Skibe, af Drægtighed 2189½ Com.-Læster, havde ved Udgangen af forrige Aar 59 Skibe, dr. 3,475 Com.-Læster, hvoraf 12 under 8, 31 fra 10 til 100, og 16 Skibe over 100 Com.-Læster. I Perioden er for Toldstedets Regning byggede fra nyt af 23 Skibe, dr. 1,812½ Com.-Læster.

Haandværksdriften angives ikke at være gaaet fremad, og de der bosatte Haandværkere ikke engang at være tilstrækkelige til Stedets Behov. For Arbeidsclassen er stedse Adgang til Arbeide og god Fortjeneste. Skatterne beløbe nu til 760 Spd. aarlig, hvoraf Fattigskat 400 Spd. og til Stedets Skole 200 Spd. Lønnen for en Tjenestekarl er angivet til 20 a 50 Spd., for en Pige 10 a 12 Spd. aarlig, og Daglønnen fra 32 til 36 ß. Fogdens Tabel over næringsdrivende Borgere i begge Ladestederne vedlægges under No. 17.

Nedenæs og Robygdelagets Amt, 1ste November 1851.

J. S. Thomle.

K.

Liſter og Mandals Amt.

Til Kongen!

I Henhold til Deres Majeſtæts naadigſte Reſolution af 23de December 1839, tillader man ſig underdanigſt at afgive følgende underdanigſte

Beretning

angaaende Liſter og Mandals Amts oeconomiſke Tilſtand i Tidsrummet fra 1846 til 1850 incluſive.

A. For Landdiſtricternes Vedkommende:

a. **Jordbruget** antages at være gaaet fremad i Periodens Løb, uagtet den ſiden ſidſte Beretnings Aflæggelſe forløbne Tid ikke er ſaa lang, at Fremſkridtene kunne være ſærdeles ioinefaldende. Ialfald ſynes det ſtørre Areal Jord, ſom er opbrudt til Ager i denne end i foregaaende Periode (cfr. vedlagte Tabel Nr. 1), at tyde hen paa en ſtørre Driftighed blandt Jordbrugerne, ſaafremt man forreſten af de i denne Henſeende indkomne Beretninger kan uddrage noget paalideligt Reſultat, hvilket paa Grund af den Vanſkelighed, hvormed det er forbunden, at gjøre Anſlag af den Natur, viſtnok er tvivlſomt. Saameget ſynes viſt, at den Maade, hvorpaa Jordbruget nu drives, har væſentlige Fortrin for den før anvendte, hvilket viſtnok for en ſtor Deel kan tilſkrives den Landbrugsſkole, ſom ved Deres Majeſtæts naadigſte Underſtøttelſe er bleven oprettet her i Amtet, og ſom i Foraaret 1847 traadte i Virkſomhed. Fra denne Skole er allerede dimmitteret 12 Elever, der nu ere omſpredte i Amtet ſom Gaardbrugere eller Avlskarle, og efter Planen for Skolen vil fremdeles 4 aarligen dimmitteres, hvilke Elever med deres fra Skolen medbragte renſede Begreber om Jordbruget, forhaabentlig ved Exemplets Magt ville bidrage ſærdeles meget til Indførelſen af en mere rationel Behandlingsmaade af Jorden. Ogſaa i andre Maader yttrer Landbrugsſkolen ſin gavnlige Indflydelſe; den er tilgjængelig for Alle, der ville beſøge ſamme, og dens veldyrkede Marker, der levere det bedſte Bevis paa Fordelen af en fornuftig Jorddyrkningsmaade, maa nødvendigviis vække til Efterligning blandt Jordbrugerne i det tæt befolkede Lyngdal, hvor Skolen er beliggende, og vel tillige i en videre Kreds, efterſom ogſaa Beſøgende fra fjernere Egne af Amtet maa medbringe derfra et Indtryk, ſom ikke vil undlade at bære ſine gode Frugter. Det er Amtet kjært, at kunne berette, at den ugunſtige Opinion, ſom Skolen i de første Aar havde at bekjæmpe, og hvortil forſkjellige tilfældige Aarſager medvirkede, ikke længere er tilſtede, hvorimod dens Gavnlighed nu er ſaa grund-

fæſtet i den almindelige Mening, at Amtscommunen kan forventes heller ikke for Fremtiden at ville unddrage ſig fra den viſtnok ikke ubetydelige Pengeudgift, ſom er forbunden med Vedligeholdelſen af denne Indretning, hvis Exiſtence ſaaledes tør anſees ſikkret, forudſat at den fremdeles kan gjøre Regning paa den Underſtøttelſe, ſom hidtil med ſaa megen Redebonhed fra Statens Side er ydet ſamme. Foruden Landbrugsſkolen er der adſkillige private Mænd i dette Amtsdiſtrict, ſom kraftigen bidrage til Jordbrugets Opkomſt ved den fortrinlige Maade, hvorpaa de drive deres Gaarde, hvorved Almuens Opmærkſomhed for det Fordeelagtige ved et rationelt Jordbrug vækkes. De Diſtricter, hvor dette iſær er Tilfældet, er, foruden Byernes nærmeſte Omegn, Holme, Vigmoſtad og Liknæs Sogne ſamt Amtets vigtigſte Kornbygd, Liſterlandet.

Ogſaa i Henſeende til Agerdyrkningsredſkaberne har man gjort Fremſkridt i den ſidſte Tid, idet Almuen efter Landbrugsſkolens og adſkillige private Mænds Exempel lægge Vind paa Anſkaffelſen af bedre og tjenligere Redſkaber. Eleverne ved Landbrugsſkolen, til hvilken mange og koſtbare Redſkaber ere anſkaffede, erholde Underviisning i deres Forfærdigelſe og ville forhaabentlig forplante denne Kundſkab og Intereſſen for Redſkabernes Forbedring i videre Kredſe.

Med Hensyn ſaavel til hvilke Sædearter, der ere de almindelige her i Amtet, ſom til Korn- og Potetes-Avlens Tilſtrækkelighed for Diſtrictets Behov, maa Amtet tillade ſig at henviſe til dets foregaaende underdanigſte Beretninger, in specie den af 31te Juli 1841, da Forholdene i denne Henſeende ſaagodtſom ere uforandrede. Kun ſkal man paapege den Omſtændighed, at Dyrkningen af Turnips i den ſeneſte Tid er kommen i Brug, paa Grund af den i Periodens første Aar herſkende Potetesſygdom, der truede med altfor ſtor Formindſkelſe af denne for dette Amt ſaa ſærdeles vigtige Rodfrugt, hvilken man ſøgte erſtattet ved Turnips. Uagtet Potetesſygdommen i de ſidſte Aar igjen har aftaget og nu ikkun er tilſtede i en næſten umærkelig Grad, var det dog viſtnok ønſkeligt, om Dyrkningen af Turnips vilde vedblive at tiltage, eftersom denne Rodfrugt, om den end ikke i Henſeende til Qvaliteten kan ſtilles ved Siden af Poteterne, dog giver et langt rigeligere Udbytte end diſſe, medens den viſtnok ogſaa kræver en omhyggeligere Behandling af Jorden.

Paa flere Steder, iſær i Mandals Fogderi, er Almuens Sands vakt for en mere hensigtsmæssig Indredning af Qvægſtaldene, idet der nu opføres lyſe, rummelige Bygninger med murede Kjældere under til Gjødningens Blanding og Opbevarelſe. Foruden den væſentlige Forøgelſe af Gjødningsmidlerne til Fordeel for Agerbruget, ſom hermed er forbunden, vil ogſaa en ſaadan Forandring, naar den bliver mere almindelig, unægtelig have gavnlig Indflydelſe paa Qvægavlen og bidrage til dens Forædling gjennem den bedre Rogt og Pleie, ſom da vil kunne ydes den.

Verelbrug er desværre endnu langtfra ſaa almindelig, ſom man kunde ønſke, fornemmelig paa Grund af Almuens Utilbøielighed til at gjøre Forandringer i den fra Fædrene nedarvede Dyrkningsmaade.

Dyrkningen af Liin, Hamp og Humle er ubetydelig, og ſtrækker kun til Forbruget paa de enkelte Gaarde, hvor den dyrkes. Af Haveværter dyrkes ikke ſaalidet i Byernes, iſær Chriſtiansſands, nærmeſte Omegn, ligeſom ogſaa Frugttræers Opelſkning, der er noget i Tiltagende og afgiver Noget til Affætning i Byerne.

Iøvrigt maa Amtet med Hensyn til Udſæd og Avl antage, at Forholdet er omtrent det ſamme, ſom ved den ſeneſt foretagne Folketælling.

Siden Afgivelſen af ſidſte Beretning har det deri omtalte Landhuusholdningsſelſkab for Liſter og Mandals Amt indſtillet ſin Virkſomhed, hvilken i den ſidſte Tid rigtignok ikkun havde været meget indſkrænket.

Det for Jordbrugets Opkomſt ſaa hinderlige Fælledsſkab mellem Jordeierne er fremdeles i høi Grad tilſtede, og Udſkiftninger vil af vedlagte Tabel Nr. 1 ſees, ikke at have været ſaa betydelig i Periodens Løb, ſom den ved Lov af 28de Mai 1845 aabnede lettere Adgang til Fælledsſkabets Ophævelſe kunde berettige til at vente.

Grunden hertil ligger maaſkee i Erkjendelſen af de Ulemper, ſom den ved omhandlede Lov hjemlede private Udſkiftning medfører, hvorom man allerede i forrige Beretning har havt Anledning til at udtale ſig.

b. **Fædriften** befinder ſig omtrent paa det ſamme Standpunct, ſom da forrige Beretning afgaves. Man ſporer fremdeles ingen Foranſtaltning til Racernes Forædling ved Anſkaffelſe af Dyr af en bedre Race, og en ſaadan vilde vel under den ſtedfindende Mangel paa ordentlig Staldfodring og Engdyrkning heller ikke nu kunne gjøre ſynderlig Fremgang; et Forſlag, ſom fremſattes for 1848 Aars Amtsformandſkab af Beſtyreren af Amtets Landbrugsſkole, Hr. Daae, ſigtende til at tilveiebringe en Forening til Forbedring af Heſteavlen her i Amtet, blev efter

Amtsformandſkabets Beſlutning trykt paa offentlig Bekoſtning og fordeelt blandt Almuen, men ingen ſaadan Forening vides endnu at have dannet ſig. Imidlertid er der, ifølge den fra Hr. Daae fornylig modtagne Aarsberetning, Udſigt til, at en ſaadan nu ſnart vil komme iſtand. Det maa beklages, at Diſtrictet fremdeles ſavner en examineret Dyrlæge, hvilket iſær har virket ſkadeligt under den Skabſygdom, ſom i flere af Qvinqvenniets Aar har herſket blandt Faarene næſten overalt i Amtsdiſtrictet. Uden Bidrag fra Statens Side vil imidlertid nogen Dyrlæge neppe endnu paa lang Tid kunne forventes at erholdes, da Trangen til lægevidenſkabelig Hjælp ved Helbredelſen af Qvæget endnu ikke hos Almuesmanden er ſaa almindelig og ſtærk, at en Dyrlæge kan ſoutinere alene ved privat Praxis, og fra Amtscommunens Side vil ifølge den af 1850 Aars Amtsformandſkab fattede Beſlutning, ingen Forfoining blive truffen til en Dyrlæges Anſættelſe, medmindre der tillige ydes Bidrag fra Statens Side. At den Lovbeſtemmelſe, ſom agtes udgivet i Anledning af den omhandlede Skabſygdom, ogſaa kommer til at omfatte dette Amtsdiſtrict, maa Amtet imidlertid anſee for ønſkeligt, ſelv om ingen Dyrlæge haves, hvorfor det ogſaa har tilladt ſig, at indgaae til Deres Majeſtæts Regjering med en hermed overeensſtemmende Indſtilling.

Det er iſær i Amtets nordveſtre Deel, nemlig Bakke, Kvinnesdal og Høgboſtad Præſtegjelde, at Qvægavlen drives paa en ſaadan Maade, at den afgiver Producter til Salg i nogen ſtørre Mængde, hvilke Producter finde deres Affætning i Amtets Kjøb- og Ladeſteder, fornemmelig i Chriſtiansſand, uden at de dog paa meget nær ere tilſtrækkelige til diſſe Steders eller Diſtricters Forſyning med Fedevarer, der for den allerſtørſte Deel ſkeer fra Udlandet, iſær fra Danmark.

Svineavlen er ikke ſaa udbredt i Amtet, ſom man kunde ønſke, i Betragtning af, at denne Avl giver et i Forhold til Udgifterne rigeligt Udbytte. Saafremt Potetesavlen vedbliver at give et godt Udbytte, vil Svineavlen, der for en ſtor Deel drives med Potetesavlens Afkaſtning, rimeligviis tiltage.

c. **Skovdrift.** Som i tidligere Beretninger anført, beſtaae Tømmer-Skovene her i Amtet for den allerſtørſte Deel af Furu, hvilken, med Undtagelſe af endeel Birkelaſt, ſom udſkibes til Skotland, og Bark, afgiver det eneſte Træproduct til Udſkibning. De Klager, ſom fra alle Kanter høres over Tømmerſkovenes Aftagen, ere viſtnok ikke uden Grund, da det er altfor antageligt, at mange Skoveiere af Mangel paa Indſigt i Skovenes rette Behandling drive Tømmerhugſt paa en for Skoven ødelæggende Maade. Denne ſaa almindelige Mangel paa Indſigter i Forſtvæſenet, der har ſaa beklagelige Følger for Nationalvelſtanden i det Hele, burde man formeentlig ſøge at raade Bod paa ved Oprettelſen af en Læreanſtalt, hvorfra Forſtkyndighed kunde udbredes i Landet. Det er beklageligt, at ſaadant ikke allerede forlængſt er ſkeet, og at en af de vigtigſte Grene af Nationalhuusholdningen hidtil ſaagodtſom aldeles har været unddraget videnſkabelig Behandling. Noget er der viſtnok gjort til Afhjælpning af denne Mangel, derved, at Skovenes rette Behandling gjøres til Gjenſtand for Underviisning i Landbrugsſkolerne; men den Kundſkab i Forſtvæſenet, ſom paa denne Maade erholdes, kan ifølge Sagens Natur ikkun være meget overfladiſk, og kan kun lidet bidrage til at afhjælpe Mangelen paa Forſtkyndighed.

Det er iſær Skovene i Mandals Fogderi, ſom afgive Trælaſt til Udſkibning, uden at de dog paa meget nær levere al den Trælaſt, ſom udſkibes fra Amtets Kjøb- og Ladeſteder, da denne tvertimod for den ſtørſte Deel kommer fra de i Robygdelaget værende betydelige Skovſtrækninger, der ſtøde til de Chriſtiansſandſke og Mandalſke Vasdrag. Ikkun i de indre Diſtricter af Liſter Fogderi findes Skove af nogen ſtørre Udſtrækning, hvilke Skove imidlertid paa Grund af de med Tømmerets Fremdrift fra diſſe Steder forbundne Beſværligheder ikkun give lidet Udbytte. Kyſtegnene i Liſter Fogderi ere derimod næſten aldeles blottede for Skov, ſaaat der paa mange Steder ſavnes Træmaterial til Brændſel, hvilket derfor hentes fra Torvemoſerne, ſom i diſſe Egne findes i en ſtor Mængde og af betydelig Udſtrækning, iſær paa det ſaakaldte Liſterland, hvorfra de omliggende Steder forſynes med dette Brændematerial.

Trælaſtudſkibningen herfra Diſtrictet foregaaer fornemmelig til Frankrig og Holland, til det ſidſte Land næſten udelukkende i hollandſke Fartøier, ſom hente Laſten paa Udſkibningsſtederne. Saavel herved, ſom fordi den Trælaſt, der udſkibes til Holland, ikke undergaaer anden Bearbeidelſe end Hugning i Fiirkant, bliver Udſkibningen til dette Land ikke ſaa fordeelagtig for Diſtrictet, ſom den kunde være. Ogſaa til England udſkibes endeel, men Diſtrictets Skove afgive ikke længere Tømmer af ſaa ſtore Dimenſioner, ſom Trælaſthandelen med England fordrer,

hvorfor denne Handel iſær foregaaer fra Oſtlandet. Danmark modtager ogſaa en ſtor Deel af det herfra udforendes Tømmer, iſær af mindre Dimenſioner, med hvis Udſkibning en Mængde mindre Fartøier finde en ſtadig Syſſelſættelſe. Den Birkelaſt, ſom aarlig og i ſtadig tiltagende Mængde udſkibes herfra, finder udelukkende ſin Afſætning i Skotland, hvor den benyttes til Tøndeſtav, og det øvrige af Birkeſkovens Afkaſtning forbruges ſom Brændematerial i Diſtricterne, med Undtagelſe af, hvad den Forfærdigelſe af Tøndeſtav, der finder Sted i Bakke Præſtegjeld, medtager.

Uagtet den ſtørſte Deel af Landets Egeſkove findes i Liſter og Mandals Amt, ere diſſe dog ikke af ſaadan Betydenhed, at de afgive Tømmer til Udſkibning, hvorimod det Egematerial, de levere, forbruges ved de i Amtet værende Skibsværfter. Dette burde viſtnok være anderledes, da dette Amts Clima og Jordbund er ſaa gunſtig for Egens Udvikling, at den, ved en fornuftig Behandling af Egeſkoven, maatte kunne blive Gjenſtand for Udſkibning og derved til en Velſtandskilde for Diſtrictet; men den ødelæggende Behandlingsmaade, ſom bliver den til Deel, ſynes tvertimod at indeholde Grund til at befrygte, at de for vor Krigs- og Handelsflaade ſaa vigtige og uundværlige Egeſkove ganſke ville blive ødelagte, og et uerſtatteligt Nationaltab derved paaført Staten. Det er iſær den fordærvelige Barkfletning, der paa de fleſte Steder drives paa en for Trævegetationen tilintetgjørende Maade, idet unge værterlige Træer afflettes Barken for ſiden at nedraadne ubenyttede, der truer Egeſkoven med Ødelæggelſe, og en ſaadan Forfoining, hvorved Udſkibning af Egebark forhindredes, hvilken er bragt i Forſlag af den af Deres Majeſtæt angaaende Skov- og Saugbrugsvæſenet nedſatte Commiſſion, maa derfor viſtnok af enhver Uintereſſeret betragtes ſom et Forebyggelſesmiddel, der er dicteret af Nødvendighed, og ſom i Forening med Udbredelſen af en ſtørre Forſtkyndighed, hvilken netop for Egeſkovenes Vedkommende er af ſaa ſtor Vigtighed, da denne kun paa kunſtmæſſig Maade kan forplantes, viſtnok vil vise ſine heldbringende Følger. De betydelige Strækninger af Løvſkove af mange forſkjellige Sorter, ſom pryde næſten alle Amtets Dalfører, afgive, foruden en Mængde Emningsveed til Gaardsredſkaber ſamt Skibs- og Baadbygning, endvidere ved deres Løv et meget betydeligt Bidrag til Foder for Kreaturene, hvortil ſtore Qvantiteter deraf ogſaa indſamles og benyttes. Den Forringelſe af Furu-Skovene, ſom Mange befrygte paa Grund af for vidtdreven Hugſt, og ſom vel ogſaa for endeel maa antages at være indtraadt, vilde under en ſtørre Iver for Flodrensningsvæſenets Fremme, end hidtil har været viiſt, i væſentlig Grad modarbeides, idet man ved at bortrydde de Hindringer, ſom paa mange Steder ſtille ſig iveien for Tømmerets lette og hurtige Fremdrift, vilde formindſke de med denne forbundne Udgifter, og bevirke et ſtørre Udbytte for Skoveieren, ſom i ſin Skovs Tiltagen i Værdi vilde have en Opmuntring til at omgaaes med denne paa en mere ſparſom Maade. Ved Vasdragenes Oprensning længere op mod deres Udſpring vilde Adgangen aabnes til Skovtracter med ſtor og god Tømmerſkov, paa hvis Fremdrift man før ikke har kunnet tænke, i Betragtning af de dermed forbundne Beſværligheder, — hvorfor Betalingen for Tømmeret ikke kunde anſees ſom Godtgjørelſe, — men ſom det nu under en lettet Befordring og de deraf flydende høiere Tømmerpriſer kan lønne ſig at drive; de hidtil altfor ſtærkt medtagne Skovſtrækninger ville da faae nogen Hvile. Det er at haabe, at de Forfoininger, ſom af den forhen nævnte Skov-Commiſſion ere foreſlaaede trufne med Hensyn til Flodrensningsvæſenet, ville i væſentlig Grad virke til dette Maal, ſaafremt de blive bragte til Udførelſe.

Til Skovproducternes Forædling findes her i Amtet 107 Saugbrug, hvoraf 65 ere privilegerede og 42 uprivilegerede, hvilke alle drives ved Vandkraft, og hvorom nærmere Oplysning forøvrigt indeholdes i den underdanigſt vedlagte Tabel. De forbedrede Indretninger, ſom den ſenere Tids Opfindelſer have indført med Hensyn til Saugene, ere ogſaa indførte paa en ſtor Deel af de her i Amtet værende Sauge, iſær de der ligge i Nærheden af Chriſtiansſand. Kul og Tjære tilvirkes kun i ubetydelig Mængde og til Diſtrictets eget Behov.

d. Fiſkeri. Efterat det paa Amtets Veſtkyſt drevne Vaarſildefiſkeri i Aaret 1838 ophørte, indſkrænker Fiſkeriet her i Amtet ſig til Fangſt af Lar, Makrel og Hummer, foruden det Fiſkeri, der drives med Haandſnore til det daglige Behov. Larefiſkeriet antages ikke at have tiltaget i de ſidſtforløbne 5 Aar, men man kan paa den anden Side neppe heller fæſte ſynderlig Lid til de Klager over dette Fiſkeries Aftagen, ſom undertiden høres, da Fangſten vel maaſkee er mindre nu end før paa enkelte Steder, iſær oppe i Elvene, medens det derimod er viſt, at de langs Kyſten værende Indretninger til Fangſt af denne Fiſk tiltage i Antal. Den i 1848

emanerede Lov angaaende Larens Fredning, vil forhaabentlig have gavnlige Følger for denne i mange Egne ikke uvigtige Næringsdrift. Af Udbyttet af dette Fiſkeri forſynes deels Amtets egne Byer, deels endeel af Oſtlandets. Det øvrige gaaer til Udlandet i røget Tilſtand. Makrelfiſkeriet er en ikke uvæſentlig Indtægtskilde for dette Diſtricts, iſær Mandals Fogderies, Kyſtbeboere, der i den Tid, da dette Fiſkeri iſær finder Sted ved Hjælp af Garn, nemlig i Mai og Juni Maaneder, ved ſamme finde en Beſkjæftigelſe, ſom under gunſtige Omſtændigheder er meget lønnende, ligeſom den ſtore Mængde af denne Fiſkeſort, ſom under ſaadanne Omſtændigheder fanges, formindſker Næringsmidlernes Priis i Amtets Kjøb- og Ladeſteder, hvor den iſær affættes, idet den afgiver et billigt og velſmagende Fødemiddel. Rognen af den fangede Makrel udſkibes til Frankrig, dog ikke i nogen Mængde. I de 2de ſidſte Aar har dette Fiſkeri været mindre heldigt paa Grund af indtruffet ſtormende og for Fiſkeriet ufordeelagtigt Veirligt. Hummerfiſkeriet drives fremdeles med Held her i Diſtrictet; den fangede Hummer udſkibes for den allerſtørſte Deel til England af engelſke Agenter, ſom tilforhandle ſig den af Fiſkerne for en engang for alle vedtagen Betaling, og derefter affende den til England i Fartøier, der ere indrettede for denne Fart, hvori de udelukkende beſkjæftiges. Derved forhøies viſtnok Priſen paa Hummer for Diſtrictets egne Beboere, der paa Grund af, at de fleſte Hummerfiſkere ved Contracter ere forpligtede til at levere alle af dem fangede Hummer af en vis Størrelſe til de engelſke Entrepreneurer, have Vanſkelighed for at erholde Hummer af den Størrelſe, ſom i Almindelighed ønſkes, men for Fiſkerne ſelv er det ſtedfindende Forhold fordeelagtigt. Den i Aaret 1848 emanerede Lov om Hummerens Fredning i en vis Tid af Aaret vil udentvivl bortrydde den Frygt for denne Fiſkearts Ødelæggelſe paa Grund af forceret Fangſt, ſom Mange have næret.

Uagtet det øvrige Fiſkeri, der drives her i Amtet, ikke er af den Betydenhed, at det afgiver noget til Udſkibning, er det dog af ſærdeles Vigtighed for en ſtor Deel af Kyſtbeboerne, ſom heraf have deres vigtigſte Næring, ligeſom det er fuldkommen tilſtrækkeligt for Diſtrictets daglige Behov: Sei, Torſk, Hvitting, Ørret og Helleflyndre ere de Fiſkearter, ſom iſær fanges. Fangſten foregaaer med Haandſnøre. Af Øſters faaes heller ikke ſaa faa her i Amtet; dog ſtrækker denne Fangſt blot til Diſtrictets egen Forſyning. Uagtet det Vaarſildefiſkeri, ſom drives langs Rigets Veſtkyſt, ikke længer foregaaer her i Amtet, er dette Fiſkeri dog af Vigtighed for ſamme, da en ſtor Deel af Diſtrictets Beboere, ſelv fra den øſtlige Deel af ſamme, og fra Fjelddiſtricterne, deeltage i det Sildefiſkeri, der foregaaer i Stavanger Amt, hvorhen de ved Nytaarstider drage med deres Baade og Fartøier, og i Marts vende tilbage med en ſomoftest god og undertiden rigelig Fortjeneſte. Foruden fra Amtets øſtlige Deel drives der ogſaa fra Farſund og Omegn Reøtorſkefiſkeri i Sommertiden, men Fangſten har hidtil ikke været ſaa betydelig, at den har været Gjenſtand for Udſkibning, naar undtages et lidet Parti, der i Aaret 1850 ſom et Forſøg udſkibedes til Braſilien, men ſom intet Udbytte ſkal have afgivet, iſær paa Grund af at Reiſen medtog uſædvanlig lang Tid. Til Fangſt af Havkalve under Island er fra forſkjellige Steder i Amtet udruſtet Skibe af Intereſſentſkaber, ſom i den Anledning havde dannet ſig, men Expeditionerne ere hidindtil mislykkede, og denne Speculation lader til at være i Aftagende.

Med Henſyn til Fiſkens Tilberedelſesmaade og de til Fangſten brugelige Redſkaber, gjælder omtrent det ſamme, ſom da forrige Beretning afgaves. Dog bemærkes det, at der i de ſidſte Aar i England er opfunden en Conſervationsmethode, hvorved blandt andet Fiſkegarn gives en langt større Varighed, end før var Tilfældet, hvilken Methode vinder større og større Anvendelſe her i Diſtrictet.

e. **Bergværksdrift** gives ikke her i Amtet, medmindre man dertil vil henregne Driften af de mindre betydelige Kalkbrænderier, ſom her findes. Endeel Graaſteen udſkibes aarlig til Holland i hollandſke Fartøier, men denne Bedrift afkaſter ikkun en ringe Fordeel for de Faa, ſom derved finde Syſſelſættelſe.

f. **Fabrik- og Haandværksdrift.** Det er Amtet kjært at kunne berette, at Fabrikdriften i Periodens Løb har taget et Opſving her i Diſtrictet, hvilket man nærmere faaer Anledning til at berøre, naar Talen bliver om de af Amtets Byer, hvor den iſær trives. I Vanſe Sogn i Nærheden af Farſund, er i Periodens Løb oprettet et Bomuldsvæveri, det ſaakaldte Sellegrods Væveri, ſom drives ved Vandkraft og producerer mere end noget andet af de i Amtet værende Væverier, for det meſte Bomuldslærred. Det antages imidlertid ikke ganſke at have ſvaret til Forventningen. Intereſſenterne havde i de første Aar af Fabrikkens Virkſomhed mange Hindringer

at bekjæmpe, og ihvorvel den et enkelt Aar har givet et taaleligt Udbytte, ere Udſigterne dog ikke meget lyſe, da den ſtore Concurrence nedtrykker Priſerne paa Productet, paa ſamme Tid ſom Bomuldsgarnet ſtaaer i høi Priis. Bomuldsvæveriet i Oddernæs Sogn, der allerede i forrige Periode begyndte ſin Virkſomhed, har ſenere fortſat denne, ſom det ſynes, med Held. Det ſamme gjælder Bomuldsſpinderiet i det nævnte Sogn. Samtlige give Omegnens unge Mennesker en god Anledning til ſtadig Fortjeneſte, hvilken rigtignok iſær kommer de nærliggende Byer tilgode, efterſom de fleſte Arbeidere tages fra diſſe. Forøvrigt tillader Amtet ſig med Hensyn til diſſe og de flere i Amtsdiſtrictet værende Induſtrianlæg, at henviſe til vedlagte Tabel, hvor de nøiagtigſt mulige Oplysninger med Hensyn til dem ville forefindes.

Haandværksdriften paa Landet indſkrænker ſig nu ſom før ſaagodtſom ene til Almuens eget Behov, og det er kun noget høiſt Ubetydeligt, hvoriblandt man kan nævne ſimpelt Bødker-Arbeide, ſom bringes til Byerne fra de ſamme nærmeſt liggende Sogne. Dog maa bemærkes, at i Amtets veſtligſte Deel, iſær i Bakke Præſtegjeld, forarbeides endeel Tøndeſtav, ſom forbruges ved det i Stavanger Amt forefaldende Sildefiſkeri. Det ſynes, ſom om Almuen har vundet en ſtørre Færdighed i Forarbeidelſen af de til deres eget Brug fornødne Hjulredſkaber, hvilket ogſaa var at vente, efterat Veiene her i Amtet i de ſidſte Aar ere blevne ſaa betydeligt forbedrede. Paa enkelte Steder forfærdiges ſaadanne Voiturer til Salg. Haandværksdriften i Landdiſtricterne er iøvrigt endnu indſkrænket til de uundværligſte Arter af Haandværk.

g. **Binæringer.** Angaaende Husfliden her i Amtet, maa Amtet desværre fremdeles vedblive den i ſine tidligere Beretninger udtalte Anſkuelſe om, at den endnu overhovedet befinder ſig paa et lavt Standpunct, idet den ſaagodtſom ene indſkrænker ſig til Forfærdigelſen af de til dagligt Brug høiſt fornødne Ting, ſaaſom almindelige Gaards- og Agerdyrknings-Redſkaber, ſamt ſimple Tøier, ſaaſom Vadmel, Værken og grovere Lærreder, af hvilke endog ikke i alle Diſtricter forarbeides det tilſtrækkelige til Bygdens eget Brug, medens i andre Diſtricter, iſær i Fjeldbygderne, en liden Deel vævede Tøier afhændes udenfor Bygden, **in specie** i Byerne. Derimod hentes fra diſſe de finere Stoffe, ſom Bondealmuen bruger til ſin Beklædning.

Baadbyggeriet drives i de fleſte af Amtets Egne, dog ikke nogetſteds ſynderlig videre end til Diſtrictets og den nærmeſte Omegns Forſyning, imidlertid afſættes endeel Baade til Udlændinge, ſom indkomme her paa Kyſten, ſaavelſom til Veſtlandet. Ogſaa Skibsbyggeri drives paa flere Steder i Landdiſtrictet, og ſyſſelſætter mange Mennesker, fornemmelig i Mandals Fogderi, men da det ikke er bundet til viſſe Steder eller Værfter, men foregaaer paa det for Vedkommende beleiligſte Sted, uden at Virkſomheden er af længere Varighed, end den Tid, et Fartøis Bygning medtager, er det ikke muligt at kunne med nogen Grad af Nøiagtighed opgive, hvor ſtort Antal Perſoner der paa denne Maade finde Syſſelſættelſe. Imidlertid vil der for de enkelte Steders Vedkommende, hvor Skibsbyggeri i Landdiſtrictet jevnlig drives, findes' indtaget Oplysning herom i den nærværende Beretning vedlagte Tabel over Induſtrianlæggene.

Jagten giver paa flere Steder i Amtet et godt Udbytte, idet der navnlig af Fuglevildt fanges og ſkydes en ſtørre Mængde. Vildtet har, uagtet de ſidſte Aars kolde Foraar have forunlediget megen Skade paa Yngelen, tiltaget i den ſenere Tid, efterat der i Aaret 1845 emanerede en Lov om dets Fredning til viſſe Tider, og at denne Lov i den Henſeende vil virke gavnligt, kan ikke betvivles. Det er fornemmelig i Byerne hvor Vildtet finder Afſætning, og diſſe blive i Regelen ſaa tilſtrækkeligt forſynede dermed til lave Priſer, at der endog kan afſendes endeel Fuglevildt til Udlandet, hvor det ſtaaer i høi Priis. Det er hovedſagelig Tiur, Urhøns og Ryper, ſom fældes, ſamt Sofugle af alle Slags. Af vilde Dyr ødelægges endeel hvert Aar, hvorom de aarligen afgivende Beretninger afgive fornøden Oplysning. At Amtsformandſkabet i de ſidſte Aar har bevilget en Tillægs-Præmie af 2 Spd. for hver voxen Bjørn eller Ulv, der dræbes, antages at bidrage til, at diſſe Rovdyr nu mere efterſtræbes. Fragtfarten langs Kyſten er i Tiltagende, og ſyſſelſætter mange Mennesker, ſom ved denne finde ſit gode Udkomme. Spind og Auſtad i Liſter Fogderi tage iſær Deel i denne Fart, der gaaer ſaavel nordover til Bergen ſom til alle Østlandets Byer. De Fartøier, der benyttes i denne Fart, ere fordetmeſte ſmaae med en ringe Beſætning, men deres Tal er betydeligt. Sildefiſkeriets Ophør inden Diſtrictet har viſtnok virket hæmmende paa Kyſtfarten for dette Amts Vedkommende, men den ſtigende Udvikling af Næringsveiene og den indenlandſke Induſtri, har igjen givet den et Fremſtød, og Kyſtfarten kan, efter Amtets Formening, ſyſſelſætte endnu flere Fartøier, end der benyttes til den. Udførelſen

af det paatænkte Canalanlæg paa Spangereidet vilde udentvivl bidrage betydeligt til at lette Forbindelſen mellem Amtets veſtlige og oſtlige Deel, da den ofte beſværlige Omſeiling af Næsſet derved vilde undgaaes, ligeſom det ogſaa i flere Henſeender vilde have en ſærdeles gavnlig Indflydelſe paa Kyſtfarten. Saaledes hænder det ofte i uroligt Veir, at Baade og Fartøier, naar de ikke vove ſig ud i Havet, for at omſeile Næsſet, i lang Tid ligge veirfaſte ved Spangereid, da de enten kjøres med ſtor Beſvær over Eidet, eller ogſaa forlades af deres Mandſkab, medens dette over Land ſøger ſit Hjem, for at forſyne ſig med Proviant og andre Fornødenheder, hvilket i Særdeleshed i Sildefiſkeriets Tid ſaavel paa Tour ſom Retour forvolder ſtor Uleilighed. Ogſaa i Krigstid maa en Canal derſteds til Lettelſe for Skjærgaardsflotillens hurtige og henſigtsmæsſige Anvendelſe anſees at kunne blive af Vigtighed, hvorhos det fortjener at bemærkes, at Forſøg paa et ſaadant Anlæg, hvilket der paa Stedet ſynes af Naturen at være meget begunſtiget, ogſaa i Fortiden har været anſtillet, hvoraf betydelige Levninger endnu ere tilbage.

Landtransport af Varer finder kun for en ringe Deel Sted i dette Amt paa en ſaadan Maade, at den kan betragtes ſom en Næringsvei, efterſom Almuesmanden ſelv befordrer ſine Producter til Affætningsſtedet, hvorfra han ogſaa ſelv afhenter, hvad han tiltrænger. Vel foreſaldt der i Periodens første Aar jevnlige Transporter tillands til og fra det i Sætersdalen kort før oprettede Kobberværk, hvorved der ogſaa for dette Amts Almue gaves Anledning til nogen Fortjeneſte, men efterat Værkets Drift i Sommeren 1848 temporairt ſtandſedes, er denne Fortjeneſte bortfaldt. Tommerflødningen maa derimod nævnes ſom en Bedrift, der giver Mange en ſtadig og lønnende Sysſelſættelſe; alt det Tømmer, ſom drives fra Skovene, ſaavelſom den allerſtørſte Deel af de paa Diſtrictets Sauge tilvirkede Bord og Planker drives nemlig hovedſagelig gjennem Vasdragene, fornemmelig i Mandals Fogderi, og det er kun den forholdsviis mindre betydelige Deel Trælaſt, der opſkjæres paa Haandſauge, ſom forendeel bliver transporteret overland til Udſkibningsſtederne. Uagtet Flødningsvæſenet i de ſtørre Vasdrag, **in specie** Torrisdals-, Topdals- og Mandals-Elvene har erholdt en vis Organiſation, ſaa er det dog langt fra, at Flødningsvæſenet endnu er ordnet paa den Maade, ſom de naturlige Forholde ſynes at tilſige, og ſaaledes at Trælaſthandlernes og Skoveiernes Tarv i lige Grad derved fremmes.

Her maa ogſaa anføres den Adgang til Bifortjeneſte, ſom en ſtor Deel af Amtets Kyſtbeboere have ved Skibes Ind- og Udlodsning til og fra de mange og meget beſøgte Havne, ſom findes her i Amtet. Til at udføre denne er anſat et ſtort Antal Lodſe, ſom, om de end ikke ene og alene herved finde deres Underholdning, dog i Lodſeriet have deres vigtigſte Næring, ligeſom de ogſaa, foruden den ordinære Lodsfortjeneſte, hyppig fortjene betydelige Summer i de ikke ſaa faa Havari-Tilfælde, ſom indtræffe her paa Kyſten, idet de med Uforfærdethed og Dueligheed, hvorfor Amtets Lodſer ere bekjendte, bringe allerede opgivne Skibe og Ladninger i Havn.

Da der ingen Markeder afholdes i Amtets Landdiſtrict, foregaaer Handelen med Landmandens Varer og Producter i Byerne og Ladeſtederne, hvorfra han igjen henter de Fornødenhedsartikler, han ikke kan tilveiebringe i ſit Hjem. Af Gjæſtgiverier gives 45, nemlig 28 i Liſter og 17 i Mandals Fogderi; deres Virkſomhed indſkrænker ſig til at forſkaffe de Reiſende de almindeligſte Fornødenheder, hvilket imidlertid paa de allerfleſte Steder ikke ſkeer, eller paa Grund af den ringe Frequents, kan ſkee paa en ſaadan Maade, ſom man kunde ønſke. Af Landkræmmerier findes kun eet i Amtet, nemlig paa Gaarden Schomragh i Lyngdal; hvilket formeentlig drives med Fordeel.

I det Foregaaende vil de til Bedømmelſe af Amtsdiſtrictets oeconomiſke Tilſtand i Almindelighed fornødne vigtigſte Data indeholdes. Amtet ſkal imidlertid tillade ſig at føie dertil følgende Bemærkninger: Amtsdiſtrictets oeconomiſke Tilſtand antages at være gaaet noget, ſkjønt ikke betydeligt, fremad i Periodens Løb. Der er i denne Tid indtruffet forſkjellige Omſtændigheder, ſom have virket hemmende paa Almuens Fremſkriden i materielt Velvære, ſaaledes at denne ikke har været ſaa betydelig ſom Næringsveienes ſtadigt fremſkridende Udvikling under den ſucceſſive Bortryddelſe af Hindringer, ſom ſtille ſig iveien for den naturlige Anvendelſe af Kræfterne, ſynes at berettige til at antage. Saaledes indtraf der i Periodens første Aar Misvæxt paa Poteterne, der for dette Amtsdiſtrict er af ſtor Vigtighed i Huusholdningerne, hvilken Misvæxt forøvrigt rammede ſaagodtſom alle Rigets Diſtricter.

For at udfylde den derved brvirkede Formindſkelſe af Næringsmidler, maatte der indkjøbes

et ſaa meget ſtørre Qvantum Kornvarer, end Diſtrictet ſædvanlig behøver til ſin Forſyning; men paa ſamme Tid ſom man begyndte at trænge til Kornet, og dettes Indkjøb ſaaledes maatte foregaae, nemlig i Begyndelſen af Aaret 1847, traf det ſig, at Kornets Priis paa de udenlandſke Markeder paa Grund af overdreven Engſtelſe for en almindelig Kornmangel i Europa og ved Kornhandlernes derpaa grundede Speculationer var dreven op til en Høide, ſom gjorde det næſten aldeles umuligt for Almuesmanden ved ſædvanlige Midler at forſkaffe ſig de fornødne Kornvarer, idet den Tønde Korn, ſom forhen betaltes med 3 Spd., nu neppe kunde erholdes for en Betaling af 7 a 8 Spd. For at lette Anſkaffelſen af det fornødne Korn, blev der da ved Regjeringens gode Foranſtaltning aabnet Adgang til Laan af Statscaſſen, af hvilken Adgang alle Amtets Diſtricter benyttede ſig. Den øieblikkelige Mangel blev derved afhjulpen, men den Gjæld, ſom Communerne derved er kommen i til Statscaſſen, har for mange Diſtricter været meget trykkende, og denne Gjæld er endnu langtfra afgjort.

En Begivenhed, ſom i en anden Henſeende har yttret ſkadelig Indflydelſe paa Diſtrictets oeconomiſke Forfatning, er Udbruddet af den franſke Revolution i Aaret 1848. Den derved bevirkede Standsning i den vigtige Trælaſterport til Frankrig maatte naturligviis virke tilbage paa de Diſtricter, hvor Skovbruget er en af de vigtigſte Næringskilder. Trælaſthandlerne i Byerne vilde med ſine overfyldte Tømmer-Beholdninger ikke indlade ſig paa yderligere Tømmerindkjøb af nogen ſtørre Betydenhed, ialfald ikke uden til yderſt lave Priſer, og Skovcieren, ſom nødvendig maatte drive af Skoven, for at kunne beſtride ſine Udgifter og fyldeſtgjøre tidligere Forpligtelſer, maatte finde ſig i, at ſælge til diſſe lave Priſer; at Tømmer-Diſtricterne herved lede et ſtort Tab i det formindſkede Udbytte af Skoven er indlyſende.

Uagtet alt dette antager Amtet dog, ſom ovenfor anført, at Diſtrictet i Periodens Løb er gaaet *noget* fremad, hvilket ogſaa for endeel beſtyrkes ved de ſtatiſtiſke Data, der ledſage nærværende Beretning. Uagtet ſaaledes Tallet af de ved Forligelſescommiſſionerne behandlede Sager, der for den allerſtørſte Deel ere Gjældsſager, ikke egentlig kan ſiges at være aftaget, (cfr. de aarlig indſendende Beretninger), er dette dog i en ganſke mærkelig Grad Tilfældet med Executionsforretningerne for Gjæld- og Udpantningerne, naar den ſidſt forløbne femaarige Periode ſammenlignes med den foregaaende, hvilket ſynes at tyde hen paa en ſtørre Evne hos Almuen til at fyldeſtgjøre ſine Pengeforpligtelſer. I Forbindelſe hermed fortjener det at bemærkes, at Antallet af de Auctioner, der af den herværende Bankadminiſtration paa Grund af manglende Betaling af Renter og Afdrag, er reqvireret afholdte over de til Banken pantſatte Eiendomme, var mindre i Periodens ſidſte Aar end dens førſte. At der i det ſidſtforløbne Qvingvennium er thinglæſt Gjældsbreve til et næſten ligeſaa ſtort Belob ſom i forrige, ſkriver ſig vel fornemmelig fra de mange Gjældsforſkrivelſer, ſom de i Aaret 1847 til Korntrangens Afhjælpning optagne Laan gave Anledning til, og det maa ikke lades ude af Betragtning, at Belobet af de i ſamme Tid *aflyſte* Gjældsbreve er betydeligt ſtørre end i forrige Periode. At den i de ſenere Aar foregaaede Udvandring til Nordamerika for dette Amtsdiſtricts Vedkommende har ſin Grund i en Forværrelſe af Almuens pecuniære Tilſtand, der ſkulde bringe den til at foretrække Opholdet i et fremmed Land for den Exiſtence, ſom Hjemmet kan byde, kan Amtet, efter alt hvad det i denne Henſeende har erfaret, ingenlunde antage, hvorimod det hellere vil tilſkrive den overdrevent gunſtige Beretninger om Tilſtanden i Amerika, ſom tidligere Udvandrere, uviſt af hvilke Bevægrunde, ſende hertil Landet, og ſom lokke de mindre Betænkſomme til ligeledes at forſøge deres Lykke. Antallet af de herfra Amtet Udvandrede, har, efter de indhentede Oplysninger, været: i Aaret 1848, da Udvandringen begyndte, 163, i 1849, 212 og i 1850 22.

Hvad der i væſentlig Grad vil bidrage til Diſtrictets Opkomſt, er den ſtore Forbedring, ſom Communicationsmidlerne i den ſenere Tid have undergaaet ved Anlæg af nye Veie og Forbedring af de allerede tilværende, og uagtet der endnu ſtaaer meget tilbage at gjøre til Veiveſenets Fremme, maa det dog erkjendes, at der i de ſidſte Decennier er virket overmaade meget i denne Retning.

En betydeligere Omlægning af den gjennem Amtet førende Hovedvei mellem Aabel og Mandal, hvorved denne Vei i en Strækning af flere Mile vilde blive baade kortere og betydeligt jevnere, har i endeel af den forløbne femaarige Periode gjentagende været gjort til Gjenſtand for de noiagtigſte Underſøgelſer, uden at dog endnu noget Reſultat er opnaaet. Dette Project til en mere vidtgribende Forandring af Veien har bevirket, at man ikkun har foretaget det nødvendige til Vedligeholdelſe af ſamme i den

Strækning, om hvis Omlægning der er Tale, og at saaledes ethvert større ikke absolut fornødent Arbeide i denne Veistrækning er bleven indstillet, for at undgaae Pengespilde. Imidlertid har man dog foranstaltet ogsaa i denne Strækning Veien omlagt og forbedret paa de Steder, hvor den tiltrængte saadant meest, og hvor der efter al Sandsynlighed ikke vil blive Tale om nogen Forandring af Veilinien; saaledes er Hovedveien i Grebstad Sogn paa forskjellige Steder med en Bekostning af over 1600 Spd. for Amtscommunens Regning omlagt og slaggjort, hvorved mange besværlige Bakker ere undgaaede til betydelig Lettelse for Færdselen paa denne for endeel af Christiansands Opland saa vigtige Communicationsvei, ligesom forskjellige mindre betydelige Omlægninger ere foretagne. I Lyngdal, hvorigjennem Hovedveien mellem Christiansand og Stavanger fører, er der istedetfor det derværende Færgested, hvormed vare forbundne Ulæiligheder for de Reisende, Aarene 1846 og 1847 opført en betydelig Bro over Lyngdalselven, der kostede Amtscommunen henimod 4000 Spd. og senere har paaført den en Udgift af 800 Spd. til Reparation af den Beskadigelse, som den blev tilføiet ved Isgang i Foraaret 1850. Det i Aaret 1840 paabegyndte Hovedveianlæg til Sætersdalen er for dette Amts Vedkommende bleven fuldført i Periodens Løb, og Forbindelsen mellem Christiansand og den vigtigste Deel af sammes Opland er derved bleven lettet i en meget betydelig Grad.

Ogsaa Bygdeveiene heri Amtet have undergaaet væsentlige Forbedringer i det sidst forløbne Qvingvennium. Den i forrige Beretning omhandlede Forhøielse af Bygdeveien i Grebstad Sogn til Forebyggelse af Oversvømmelse fra Sogne-Elven, er bleven fortsat og fuldført i Aarene 1846 og 1847 med en Udgift for Holens Thinglag af omtrent 1200 Spd. I Heddelands Thinglag ere 2de nye Bygdeveie oparbeidede i en Strækning af $3^1/_2$ Miil til Forbindelse mellem Mandalsdalen og Christiansand. Bygdeveiene i Kvinesdalen ere undergaaede betydelige Forbedringer i Periodens Løb. Saaledes er ved et i Aaret 1849 fuldført Veianlæg mellem Fedde og Raustad den fra Hovedveien mellem Christiansand og Stavanger til Kvinesdalens indre Dalfører førende Vei gjort farbar som Kjørevei i en Strækning af omtrent $^1/_2$ Miil, og Kvinesdalens Beboere, hvis Communication med deres nærmeste Handelsstad, Flekkefjord, hidtil for den største Deel foregik tilvands over Feddefjorden, eftersom ingen med Hjulredskab fremkommelig Vei gaves i det til Hovedveien nærmest stødende District, erholdt derved en bequem Kjørevei til Kjøbstaden. De hertil fornødne Midler, omtrent 2,000 Spd., ere tilveiebragte af Thinglaget ved Laan af Oplysningsvæsenets Fond. Længere oppe i Dalen er Bygdeveien, deels ved Pligtarbeide af de Rodeinddeelte, deels ved leiede Arbeidere med betydelig Bekostning givet en saadan Udvidelse og Forbedring, at den, naar et i Aar paabegyndt Veiarbeide mellem Hestvadbro og Bubroen bliver fuldført vil være farbar med Kjøreredskab lige fra Flekkefjord til Fjotlands Anner. I denne Strækning er ogsaa opført en ny Bro af nogen Betydenhed, Huusbidtbro kaldet. Foruden de anførte Veiarbeider af større Betydenhed er desuden udført en heel Deel mindre paa Bygdeveiene i Hensigt at slaggjøre Veiene og omgaae de paa disse befindende undertiden besværlige Bakker, til Lettelse for Communicationen.

De betydelige Forbedringer som Bygdeveiene heri Amtet i den sidste Tid ere undergaaede, hvorved Communicationen er bleven saa væsentlig lettet, gjør Savnet af Postforbindelse mellem de indre Landdistricter og Handelsstederne ved Kysten dobbelt følelig. Saadan Postforbindelse er vistnok nu istandbragt mellem Christiansand og dettes vigtigste Opland, Sætersdalen, til stor Fordeel for saavel de offentlige som private Forretningers ordentlige og hurtige Gang, men i de andre Dalfører i Amtet, saasom Mandalsdalen, Undalen, Kvasdalen, Kvinesdalen og Sirdalen savnes den aldeles, uagtet Virksomheden i flere af disse Districter ikke er ubetydelig og Trangen til en ordentlig Postgang almindelig følt. En Foranstaltning, hvorved Breve til og fra disse Districter bleve befordrede fra og til nærmeste Postaabneri en Gang ugentlig ved et gaaende Postbud, vilde upaatvivlelig bidrage ikke saa lidet til disse Districters Udvikling og Opkomst.

Med Hensyn til Milelængden af Amtsdistrictets med Hjulredskab fremkommelige Veie skal man tillade sig at henvise til forrige Beretning, og alene tilføie, at af den deri anførte Strækning af Bygdeveie er en Længde af $4^3/_4$ forandret fra Ridevei til Vei, der er fremkommelig med Kjøreredskab, hvorimod Hovedveiene ikke i dette Tidsrum have erholdt nogen Forøgelse i Længde eller Antal.

Af Bygdemagaziner gives ingen i Amtsdistrictet. Heller ikke findes der i Landdistrictet Sparebanker eller private Assuranceindretninger.

Efter hvad der fra Amtets forskjellige Districter berettes, er den sædvanlige Løn for en

Tjenestekarl fra 12 til 30 Spd. og for en Pige fra 5 til 10 Spd. aarlig. Den almindelige Dagløn for en simpel Haandarbeider er fra 24 til 36 Skilling.

B. For Kjøb- og Ladestedernes Vedkommende.

1. Christianssand.

a. **Handel.** Christianssands Handelsforhold ere omtrent de samme nu som da forrige Beretning afgaves. Stedets vigtigste og saagodtsom eneste Udførselsartikel er Trælast, og af den meer eller mindre fordeelagtige Afsætning af dette Product er Christianssands Handel for en stor Deel afhængig. Den sidstforløbne femaarige Periode har imidlertid ikke været gunstig for Trælasthandelen. Et af de vigtigste Markeder for Trælasten blev berøvet os ved Udbrudet af den franske Revolution i Aaret 1848, idet den med Statsomvæltningen forbundne totale Mangel paa Sikkerhed og Tillid i de franske Handelsforhold gjorde det umuligt at vedligeholde Handelsforbindelse med dette Land, og Følgen deraf var, at næsten al Udførsel dertil standsede. Vel er der i de paafølgende Aar udført betydeligt til Frankrig, men Exporten af Trælast til dette Land har dog ikke naaet det Punkt, hvorpaa den stod før Revolutionen, og det hverken i Henseende til Qvantitet eller Udbytte. Heller ikke den øvrige Trælastudskibning har været synderlig fordeelagtig i de fleste af Periodens Aar, dog maa herfra undtages Udskibningen af Birkelast til Skotland, der efter dens aarlige Tiltagen at domme maa være ganske lønnende. Foruden Træproducter, hvoriblandt endeel Egebark, har Byen intet til Udførsel. Vel expederes adskillige Hummerladninger ved Christianssands Toldsted, men Udskibningen foregaaer i den i Byens Nærhed beliggende Udhavn ny Hellesund, hvor Englænderne have deres Agent til Hummerens Opkjøb.

Den Udsigt, som Strømeheiens Kobberværk i Sætersdalen gav til, at Christianssand skulde erholde et nyt Udførselsproduct i det udvundne Kobber forsvandt, da Værkets Drift i Sommeren 1848 standsedes.

Foruden Exporten til Udlandet skeer der ikke ubetydelige Forsendelser til Indlandet fra Christianssand; saaledes gaaer der aarlig en Mængde Bord, især af simplere Slags, til de vestlandske mindre Byer, ligesom endeel Bark afsendes til Østlandet, fornemmelig til Christiania. Derfra hentes igjen forskjellige indenlandske Fabricater, tildeels ogsaa udenrigske Varer, der paa Grund af den stedfindende directe Dampskibs-Forbindelse mellem Udlandet og Christiania blive sendte derover.

Handelen med Byens Opland er maaskee bleven udvidet noget som Følge af den lettede Communication mellem Byen og Landet, men dette Opland er for fattigt og for tyndt befolket til at det, naar Skovproducterne undtages, kan levere noget betydeligt til Afsætning.

Istedetfor at før næsten ethvert Indkjøb af udenlandske Varer, især Manufacturvarer, foregik i Hamburg, gjøre Byens Handlende i den senere Tid for største Deel deres Indkjøb directe paa Productionsstedet, som Følge hvoraf den Fordeel, der før tilflød Hamburg af denne Mellemhandel, nu kommer Byens egne Handlende tilgode og forøger Udbyttet af Handelen.

Den Omstændighed, at Banken i Aaret 1848 inddrog endeel af sine Midler paa Grund af at Trangen til rede Valuta til Dækning af udenlandsk Gjæld formedelst standset Afsætning af Trælasten fremkaldte en betydelig Solvudverling, og saaledes heller ikke vilde indlade sig paa Fornyelse af de tidligere til samme udstedte løbende Gjældsforskrivelser gjorde det vanskeligt for mange Handlende at tilveiebringe de fornødne Midler til Fyldestgjørelse af deres Forpligtelser, ligesom den havde en lammende Virkning paa Handelsvirksomheden i det Hele; men det vides dog ikke at nogen Handlende paa Grund heraf saae sig nødt til standse sine Udtællinger.

Af den nærværende Beretning vedlagte Tabel vil det naadigst erfares, at Antallet af de Handlende her i Byen i Periodens Løb er bleven forøget fra 181 til 189.

b. **Skibsfarten** har heller ikke været synderlig fordeelagtig for Stedet i de fleste af Periodens Aar. Hvad der især har bidraget til det ringe Udbytte, den har kastet af sig, er den standsede Udskibning af Trælast til Frankrig i Aaret 1848, hvorved mange Skibe kom ud af Virksomhed, uden at det saa let lod sig gjøre at skaffe dem anden Sysselsættelse. Uagtet Farten paa Frankrig senere igjen er aabnet, har dog hverken denne eller den øvrige Skibsfart kastet synderligt af sig for Rhederne, alene med Undtagelse af Periodens sidste Aar, i hvilket den har været mere lønnende. Følgen af disse ugunstige Conjunctu-

rer har ogsaa været, at en stor Deel af de her i Byen hjemmehørende Skibe ere blevne afhændede til andre Steder. Som et Fremskridt maa det dog betragtes, at Skibsrehderne i den senere Tid lade deres Skibe søge Fragtfart paa længere Farvande. For at denne Fart skal være lønnende, udfordres imidlertid Skibe af større Læstedrægtighed, end de der seile paa kortere Farvande i Almindelighed have; man har ogsaa i den senere Tid taget Hensyn hertil saavel ved Bygningen af Skibe herpaa Stedet som ved Indkjøb af saadanne fra andre Steder, og det er at haabe, at ogsaa Christiansands Skibsrehdere ville blive mere og mere deelagtige i de Fordele, som den transatlantiske Fart kaster af sig.

Læstedrægtigheden af Byens Fartøier over 3 Commercelæster, der ved Udgangen af Aaret 1845 udgjorde 3,764 Commercelæster, var ved 1850 Aars Udgang sunket ned til 3,593 Læster; disse Fartøiers Antal var 132.

c. **Haandværksdriften** befinder sig omtrent paa det samme Standpunct som ved forrige Beretnings Afgivelse, da det neppe kan siges, at der er gjort synderlige Fremskridt i nogen enkelt Green af denne Virksomhed. Imidlertid staae flere Haandværk temmelig høit, idet navnlig Snedkerne levere Arbeider, der kunne staae ved Siden af hvilketsomhelst andet indenlandsk Arbeide, og derfor ogsaa finde en let Afsætning ogsaa i andre Byer, **in specie** i Christiania. Ogsaa Skomagerne og Smedene levere smukt og billigt Arbeide, dog blot til Byens egne Indvaanere. Ingen nye Arter af Haandværkere have etableret sig i de sidstforløbne 5 Aar. Hvad der især stiller sig iveien for de fleste Haandværkeres Uddannelse, er Mangelen af en technisk Læreanstalt, hvor de kunne erholde Undervisning i Tegning og andre til deres høiere Udvikling fornødne Kundskaber. For at bøde paa denne Mangel, har Communebestyrelsen bevilget et aarligt Beløb til Oprettelse af en Tegneskole, under Forventning om, at der ogsaa fra Statens Side vil blive ydet Understøttelse til en saadan Skole, og det vil bero paa Udfaldet af den i dette Øiemed indgivne underdanigste Ansøgning til Deres Majestæt, hvorvidt dette for Udviklingen af Haandværksdriften her i Byen saa høist vigtige Anliggende vil erholde en ønskelig Afgjørelse.

Haandværkernes Antal, der i Periodens Løb er tiltaget ikke ubetydeligt, er for stort til at de alle kunne finde godt Udkomme, hvorfor ogsaa største Delen af dem befinde sig i smaa Kaar.

d. **Fabrikdriften** er, som tidligere antydet, i Periodens Løb gaaet ikke saa ubetydelig fremad, hvilket nærmere vil erfares af den underdanigst vedlagte Tabel over Industrianlæggene i Amtet. Foruden at adskillige nye Fabrikker i Periodens Løb ere oprettede, uden at noget tidligere oprettet i samme Tid igjen er nedlagt, have flere af disse sidste erholdt en Udvidelse af Driften, saa at de nu sysselsætte et større Antal Arbeidere end før. Blandt de ny oprettede Fabrikker maa nævnes et i Aaret 1846 oprettet Bomuldsvæveri, tilhørende Dhrr F. Heimbech og G. Torkildsen, der sysselsætter et stort Antal Arbeidere, udelukkende af det qvindelige Kjøn, angaaende hvilket den underdanigst vedlagte Tabel afgiver nærmere Oplysning. Det udbragte Fabrikat, der hovedsagelig bestaaer af hvide og farvede Bomuldslærreder, Beenklædetøier og Kjoletøier af Bomuld samt Uld og Bomuld, har allerede vundet Anerkjendelse baade paa Grund af dets gode Udseende og dets Soliditet, og det finder derfor en let Afsætning i de fleste indenlandske Byer, **in specie** Christiania. I Forbindelse med dette Væveri, der drives ved Haandkraft, staaer et Farveri, i hvilket det meste af det brugendes Bomuldsgarn farves. Endvidere er der blandt de ny oprettede Tobaksfabrikker en Cigarfabrik, tilhørende Kjøbmand O. P. Moe, der leverer et Fabrikat, som i enhver Henseende kan stilles ved Siden af Udlandets, og som derfor ogsaa nyder en fordeelagtig Afsætning overalt i Landet. Denne Fabrik, hvormed ogsaa Fabrikation af Røg-, Snuus- og Skraatobak er forbunden, sysselsætter jevnlig over et Snees Arbeidere, og det udvundne Product er betydeligt, — i hvilken Henseende Tabellen indeholder det Nærmere.

e. **Skibsbyggeriet** drives fremdeles med Iver, og udgjør en af de vigtigste Næringskilder for Byens talrige Arbeidsklasse, naar man nemlig medtager de mange og betydelige Reparationer, fordetmeste af fremmede Nationers havarerede Skibe, som foregaaer ved Byens Skibsværfter, og som tillige afkaste betydelig Fordeel saavel for Byens Haandværkere, som for Andre. Byens Skibsværfter ere særdeles vel indrettede og forsynede med alt til Skibsbyggeriet Nødvendigt; de Fartøier, som bygges paa samme, udmærke sig ved deres gode Udseende og hensigtsmæssige Bygning, hvorfor der ogsaa jevnlig her bygges Skibe for andre Steders Regning. Antallet og Læstedrægtigheden af de i Christianssand nybyggede Skibe har været i Tiltagende i Periodens Løb, hvilket nærmere vil erfares af den underdanigst vedlagte Tabel, hvor ogsaa de ved denne Virksomhed sysselsatte Arbeideres Antal vil

findes opgivet, saavidt saadant kan skee; men nogen Nøiagtighed i denne Opgave er ikke at tilveiebringe, da Arbeidernes Antal er saa forskjelligt til Aarets forskjellige Tider, idet Virksomheden for en stor Deel retter sig efter Antallet af de Skibe, der indkomme under Havari og Størrelsen af den dem tilføiede Skade. Den Omstændighed, at Arbeidernes Fortjeneste er saa usikker, idet den undertiden er rigelig, nemlig naar mange Arbeidere paa een Tid tiltrænges, medens den til andre Tider, naar Arbeidet igjen slipper, aldeles ophører, tjener til at vedligeholde en baade talrig og uformuende Arbeidsklasse, fra hvilken de store Byrder, som Fattigforsørgelsen her i Byen medfører, for Størstedelen have sin Oprindelse.

f. Jordbrug. Med Hensyn til Dyrkningen af de under Byens Jurisdiction liggende Jordeiendomme gjælder intet særskilt fra hvad der for Landdistricternes Vedkommende er anført, naar undtages, at deres nære Beliggenhed ved Byen og den dermed forbundne større Lethed i Anskaffelsen af de fornødne Gjødningsmidler bevirker, at de i Regelen ere bedre dyrkede end de længere bortliggende Jordeiendomme, ligesom den lettere Afsætning af deres Producter gjør Driften saameget mere lønnende. De ere bortforpagtede aarviis, og give Byen nogen, skjøndt ikke betydelig, aarlig Indtægt.

Spørgsmaalet, om Byens oeconomiske Forfatning i det Hele i Periodens Løb er forbedret eller forværret, vil være vanskeligt at besvare. Vist er det, at Fattigbyrderne tiltage, og dersom der ikke aabnes nye Næringskilder for Byen, er det ikke godt at indsee, hvorfra det fornødne til Trangens Afhjælpning skal komme. Grunden til denne tiltagende Fattigdom maa, som tidligere berørt, hovedsagelig søges i den lette Adgang til Fortjeneste, som Byen til enkelte Tider frembyder gjennem Virksomheden paa Skibsværfterne og Tømmerpladserne, og som lokker mange Folk fra Landet til at flytte til Byen med deres Familier, til Forøgelse af den allerede tilforn talrige og uformuende Arbeidsklasse. Saalænge denne Virksomhed vedvarer og er lønnende, er Arbeidernes Fortjeneste god og undertiden rigelig, men naar uheldige Conjuncturer standse den eller medfører Indskrænkninger i samme, er det Fattigvæsenet, som maa forsørge Familien, eftersom anden Erhvervskilde ikke gives for saadanne Folk; og at spare i den gode Tid, for at have noget at tære paa, naar Arbeidet slaaer feil, er det kun yderst Faa som tænker paa. I Aaret 1850 nøde saaledes ikke mindre end 1,068 Personer Understøttelse af Fattigvæsenet, et Antal som i Forhold til Byens Folkemængde og Resourcer maa ansees for at være overordentligt stort. At Understøttelsen imidlertid for Fleres Vedkommende kun var temporair, maa man ikke undlade at tilføie.

Christiansand har i Periodens Løb aldeles mistet det Bidrag til sine Udgifter, som den i en meget lang Række af Aar har havt fra de samme nærmestliggende mindre Byer, idet den ved Lovene af 11te April og 20de August 1842 bestemte Tid af 5 Aar for disse Afgifters Vedvaren udløb med Aaret 1847.

At det Tab, Byen herved har lidt, (omtrent 2,000 Spd. aarlig) maa være følelig for et Sted, hvis Hjælpekilder ere saa ringe, er klart, ligesom og at det gjør den størst mulige Sparsomhed med Communens Midler til en Nødvendighed; men mangt et nyttigt Foretagende bliver derved uudførligt.

De Skatter, som ere paalagte Byens Indvaanere til Bestridelse af Communens Udgifter, have i Periodens Løb udgjort:

		1846.		1847.		1848		1849.		1850.	
		Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.
a.	Fattigskat	6,967	99	5,824	98	6,783	41	5,879	17	4,883	117
b.	Næringsskat	1,663	111	1,620	103	1,431	104	1,181	15	1,169	61
c.	Grund- og Bygningsskat	6,700	"	6,700	"	5,900	"	4,800	"	4,800	"
d.	Veiskat .	321	24	321	24	321	24	321	24	321	24
		15,653	14	14,466	105	14,439	49	12,184	56	11,174	82

At Fattigskatten har været i Aftagende, er en Følge af, at den Afgift, som ifølge Lov af 6te September 1845 er udredet af Byens Brændeviinshandlere, og som har udgjort: i 1846 682⅓ Spd., i 1847 4,000 Spd., i 1848 4,000 Spd., i 1849 4,000 Spd., og i 1850 4,333⅓ Spd., for den største Deel er tilflydt Fattigcassen, og saaledes maa tillægges Fattigskatten, naar man vil bedømme Fattigvæsenets Udgifter. De skatteydende Personers Antal var 1,840 i Aaret 1850.

Som en statistisk Oplysning, der ved Sammenhold med det derom i forrige Femaarsberetning Anførte vil afgive Oplysning om Fattig-

bydernes Tiltagen, tilføies, at 502 Perſoner nøde Underſtøttelſe af Fattigvæſenet den 31te December 1850, hvorved dog maa bemærkes, at i denne Opgave er ligeſom i den forrige en heel Familie, om end beſtaaende af flere Perſoner, regnet for een Perſon; den 31te December 1845 udgjorde dette Antal 497. Underſtøttelſen i rede Penge udgjorde i 1850 6,193 Spd. 51 ß. og i Brød 49,210 Pd., medens den i 1845 udgjorde 4,087 Spd. 37 ß. i Penge og 35,625 Pd. Brød.

Den Aftagelſe i Fattigbyrderne, ſom man tidligere antog, ſkulde blive en Følge af den ved høiſalig Kong Carl Johans Gavmildhed ſkjænkede Arbeids- og Opdragelſesanſtalts Virkſomhed, er ikke bleven til Virkelighed. De betydelige Udgifter, ſom denne Anſtalt medførte for Fattigvæſenet, og ſom efter Beſtyrelſens Formening ikke ſtod i Forhold til de med ſamme forbundne Fordele, bevægede denne til efterhaanden at indſkrænke Anſtaltens Drift, og ved en paa Communebeſtyrelſens Foreſtilling grundet kongelig Reſolution af 28de Mai 1850, er det nu tilladt, at ophæve Anſtalten, og beſtemt, at den til ſamme ſkjænkede Bygning, under Navn af Kong Carl Johans Minde, ſkal benyttes i et eller andet offentligt Øiemed, dog ſaaledes, at Eiendommen ei gjøres uſkikket til i Fremtiden at kunne anvendes til dens oprindelige Beſtemmelſe ſom Arbeidsanſtalt. En ønſkeligere Forandring af denne Indretning vilde det efter Amtets Formening have været, at den var bleven omſkabt til en Tvangsarbeidsanſtalt, ſom man aldeles ſavner her i Stiftet, men ſom antages at være et virkſomt Middel til at modvirke Pauperismens Tiltagen, idet denne for en ſtor Deel ſkriver ſig fra Lediggang og den tiltagende Drikfældighed ſamt deraf flydende Mangel paa Omſorg for eget og Families Udkomme.

Det herværende i Aaret 1839 ſtiftede Aſyl bliver fremdeles regelmæsſigen frequenteret; 76 Børn nøde ved 1850 Aars Udgang Underviisning og Tilſyn i denne heldbringende Indretning.

Chriſtiansſands i Aaret 1825 oprettede Sparebank havde den 31te December 1850 under ſin Forvaltning 123,997 Spd. 6 ß., hvoraf 7,228 Spd. 18 ß. var Sparebankens Fond; Reſten tilhørte Foliohaverne, hvis Antal var 2,212.

Den aarlige Løn for en Tjeneſtekarl har i Periodens Løb været fra 16 til 30 Spd. og for en Tjeneſtepige fra 8 til 16 Spd. For en ſimpel Dagarbeider har Daglønnen været fra 24 til 40 ß. efter de forſkjellige Aarstider.

2. Kjøbſtaden Flekkefjord.

Handel. Siden Sildefiſkeriets Ophør i Aaret 1838 har Flekkefjords Handel været høiſt ubetydelig, og nogen Forandring til det Bedre har ikke i Periodens Løb fundet Sted. Nu, ſom i forrige Qvingvennium, indſkrænker Byens Udførſelshandel ſig ſaagodtſom udelukkende til endeel Sild, omtrent 14,000 Tønder aarlig, der fiſkes i Stavanger Amt og udſkibes fra Flekkefjord. Af Trælaſt haves intet til Udſkibning, med Undtagelſe af endeel Birkelaſt. Noget Bark udſkibes ſaavelſom endeel Furu-Tondeſtav, der forarbeides af Almuen i de til Flekkefjord nærmeſt ſtødende Præſtegjelde, og finde ſin Afſætning i Stavanger Amt til det der forefaldende Sildefiſkeri.

Flekkefjords Samhandel med dets Opland er ringe, ſom Følge af, at det ikke modtager andet derfra, end det ubetydelige Qvantum Birkelaſt og Bark ſamt Tondeſtav, der udſkibes. Der er gjort meget i den ſenere Tid til Forbedring af Communicationen med Oplandet, idet der navnlig i Aaret 1849 blev fuldført et Veianlæg mellem Fedde og Rouſtad, hvorved en væſentlig Deel af Flekkefjords Opland erholdt en bequem Kjørevei lige til Byen; men endnu ſtaaer et Hovedforetagende i denne Henſeende tilbage, nemlig Oprensningen af de ſaakaldte Løger ved Flekkefjord, hvorved den vigtige Vandcommunication med den anden Deel af Flekkefjords Opland, der nu paa Grund af Løgernes Opgrunding er beſværliggjort, i høi Grad vilde lettes. Dette nyttige Foretagende, hvorpaa der ved Bidrag ſaavel af Byen ſom de tilſtødende Landdiſtricter iaar er lagt virkſom Haand, og hvortil det kongelige Departement for det Indre ikke lidet har bidraget, ved at forſkaffe en i Canalanlæg kyndig Officier til Forſtander for Arbeidet, vil viſnok bidrage meget til Befordring af Flekkefjords Samhandel med dets Opland; iſær da Communicationen endyderligere er ophjulpen ved Anlæg af en Kjørevei over Flikeidet imellem Lovoldbakken ved Løgerne og det betydelige Lundevand, hvilket ſætter Stedet i Forbindelſe med adſkillige Diſtricter af Stavanger Amt, ſaavelſom ved Anlægget af en henſigtsmæsſig Brygge ved bemeldte Vand til Landingsplads for Baade, ſom føre Varer til og fra Stedet; men Oplandet er for fattigt paa Producter, og for ſparſomt befolket til, at Handelen med ſamme under ſædvanlige Forholde kan hæve ſig til nogen ſynderlig Høide.

En Omſtændighed, ſom ogſaa virker nedtrykkende paa Flekkefjords Handel, er Mangelen hos adſkillige af de yngre Handlende paa Forbindelſer i Udlandet, hvoraf følger, at en ſtor Deel Varer, der finde ſin Affætning i Flekkefjord, ikke indføres directe fra Udlandet, men gjennem andre indenlandſke Steder, in specie Stavanger, hvorved deres Omſætning naturligviis bliver mindre fordeelagtig for Stedets Handlende. Antallet af disſe ſidſte er i Periodens Løb forøget fra 46 til 51.

Skibsfart. Som en Følge af, at de Varer, Flekkefjord har til Udførſel, ere ubetydelige, er Stedets Skibsfart ringe, i Forbindelſe hvormed maa bemærkes, at Byen kun for en ubetydelig Deel har deeltaget i den udenrigſke Fragtfart. De ſtørſte og bedſte Fartøier ere ſolgte til andre Steder, ſaa at Byen, ſom ved Periodens Begyndelſe havde 33 Fartøier, drægtige 701 Commercelæſter, ved dens Udløb kun eiede Skibe med en Læſtedrægtighed af 406½ Commercelæſter, endſkjøndt deres Antal var forøget til 37.

Om **Haandværksdriften** gjælder det ſamme ſom i forrige Beretning anført, idet ingen bemærkningsværdig Forandring deri vides at være foregaaet. I flere Profeſſioner haves duelige Haandværkere, ſom forſyne Stedet og Omegnen med det fornødne Haandværksarbeide. Haandværkernes Antal er ikke bleven forøget i de ſidſte 5 Aar, i hvilke heller ingen nye Arter af Haandværkere have etableret ſig.

Af **Fabrikker** ere adſkillige nedlagte i Periodens Løb, men disſe have været af mindre Betydenhed. Angaaende de Fabrikker, der for Tiden drives i Flekkefjord, maa Amtet henvise til den underdanigſt vedlagte Tabel, idet man ikke undlader at bemærke, at 4 Kornmøller, 1 Saug, 2de Oliemøller og et betydeligt Garveri, der alle ligge i Byens umiddelbare Nærhed, men udenfor dens Grund, eies af Indvaanerne i Flekkefjord og drives for disſes Regning. Virkſomheden paa de ſaavel i ſelve Byen ſom i dens Nærhed beliggende Induſtrianlæg er i Tiltagende.

Skibsbyggeriet har ikke været drevet videre i Periodens Løb end til Bygning af 3de Fartøier, hvorom vedlagte Tabel indeholder nærmere Oplysning. Om Jordbruget paa de til Byen hørende Jordſtykker gjælder intet ſærſkilt fra hvad der med Hensyn til Jordbruget i Landdiſtrictet forhen er anført.

Angaaende Byens oeconomiſke Forfatning i det Hele taget, har Magiſtraten yttret den Formening, at den omtrent er den ſamme ſom i forrige Ovinqvennium. Det ſynes ſom om den Aftagen i Byens Velſtand, der har fundet Sted ligeſiden Fiſkeriet i dens Nærhed ophørte, og ſom var uundgaaelig, naar Virkſomheden ſkulde reduceres til de ordinaire Forholde, endnu ikke har naaet ſin Høide, endſkjøndt Magiſtraten beretter, at Klagen over Tidernes Tryk nu er mindre almindelig end før, hvilket den antager at hidrøre derfra, at Byens Indvaanere nu mere end før ſætte deres Udgifter i et paſſende Forhold til deres Indtægter.

At Liſter og Mandals Amtsſygehuus er beliggende i Flekkefjord, giver Stedet adſkillige Fordele, iſær efterat Sygehuſets Virkſomhed i Aaret 1842 er bleven betydelig udvidet, derved, at det fra et Sygehuus for Radeſyge og Veneriſke er bleven forandret til et almindeligt Amtsſygehuus, der optager alle Amtets fattige Syge, ſom ikke henſigtsmæsſigen kunne behandles i deres Hjem.

Flekkefjords Sparebank havde ved Periodens Udløb under Forvaltning 37,687 Spd. 16 ß., hvoraf 4,553 Spd. 61 ß. var Sparebankens Fond, Reſten Foliohavernes Eiendom.

Aarslønnen for en Tjeneſtekarl har været fra 16 til 20 Spd. og for en Tjeneſtepige fra 6 til 12 Spd. Den almindelige Dagløn har været fra 28 til 36 ß. for Mandsperſoner og fra 20 til 24 Skilling for Fruentimmer, alt paa egen Koſt.

3. Ladeſtedet Mandal.

Den Lighed, ſom finder Sted mellem Næringsveiene i Chriſtiansſand og Mandal, gjør, at meget af hvad der angaaende den førſtnævnte By er anført tillige kan anvendes paa Mandal. Hvad ſaaledes Ladeſtedets **Handel** angaaer, da haves der de ſamme Artikler til Udførſel ſom i Chriſtiansſand og ligeſom der udgjør Trælaſten den vigtigſte Exportartikel. De mislige Conjuncturer for denne Vare, ſom i de fleſte af Periodens Aar have fundet Sted, have ogſaa havt ſin Virkning paa Trælaſt-Udførſelen fra Mandal og lammet Virkſomheden der. Mandal har imidlertid et i Forhold til Stedets Størrelſe ganſke betydeligt Opland, med hvilket det fører en temmelig livlig Samhandel, hvorved Virkningen af indtræffende uheldige Conjuncturer i den udenrigſke Handel meget neutraliſeres.

Foruden Trælaſten, der fornemmelig gaaer

til Frankrig og Danmark, udſkibes ogſaa en Deel Egebark og Birkelaſt til Skotland.

Antallet af de Handlende er, ſaaledes ſom underdanigſt vedlagte Tabel udviſer, forøget ikke ubetydeligt i Periodens Løb, hvilket efter Fogdens Formening har ſkadet Stedets Handel, da mange af de nyere Handlende ikke beſidde Kundſkaber og Erfaring til at beſtyre, eller Midler til at begynde og fortſætte en henſigtsmæſſig Handelsvirkſomhed.

Angaaende **Skibsfarten** gjælder ligeledes det ſamme ſom ved Chriſtiansſand er anført, dog med den Forſkjel, at de i Mandal hjemmehørende Skibe ikke tage nogen ſynderlig Deel i den udenlandſke Fragtfart. Den nye Erhvervskilde, ſom Stedet ifølge forrige Beretning havde ſegt at aabne ſig ved at udſende Fartøier paa Havkalvfiſkeri i Nordhavet, er ſtandſet, efterat nogle af de dertil anſkaffede Fartøier ere gaaede tilgrunde under Fiſkeriet. **Haandværks- og Fabrikdrift** vides ikke i Periodens Løb at have gjort betydelige Fremſkridt. Haandværkernes Arbeider indſkrænke ſig til Ladeſtedets og nærmeſte Omegns Forſyning, og med Hensyn til Fabrikdriften tillader Amtet ſig at henvise til vedlagte Tabel over Induſtrianlæggene, hvortil det dog maa føie den Oplysning, at der af Kjøbmand T. Wathne i Mandal er bragt i Anvendelſe en i Frankrig opfunden og der patenteret Methode, hvorved Jernſager bevares for Ruſt gjennem Galvaniſation. Det er iſær de i Skibsfarten brugelige Jernſager, ſaaſom Bolter, Kjættinger m. v., der blive galvaniſerede, for at modſtaae Saltvandets Indvirkning, og Nytten heraf ſkal være ubeſtridelig, hvorfor denne Methode ogſaa vinder ſtørre og ſtørre Anerkjendelſe, og den antages efterhaanden at ville fortrænge Brugen af det koſtbarere Kobber til Skibsbygning. Ogſaa Seildug, Tougværk, Fiſkegarn o. desl. bliver paa ſamme Maade conſerveret, hvorved det ſkal erholde en langt ſtørre Varighed end ved Anvendelſe af noget andet hidtil bekjendt Middel.

Kjøbmand Wathne driver ved Commiſſionærer lignende Galvaniſations-Indretninger paa andre Steder her i Landet, ſaaſom i Chriſtiansſand, Stavanger, Bergen og Chriſtiansſund, ſaavelſom i Gothenborg og i Nederlandene.

Skibsbyggeriet og den dermed i Forbindelſe ſtaaende Repareren af havarerede Skibe er en meget vigtig Indtægtskilde for Mandal; foruden at mange Hænder derved finde Syſſelſættelſe maa det ogſaa bemærkes, at Forauctioneringen af de mange havarerede Skibes Ladninger afkaſter ikke ubetydelige Fordele for Ladeſtedet. Med Hensyn til Antallet af de i Mandal værende Skibsværfter og de ved ſamme ſyſſelſatte Arbeidere henvises til underdanigſt vedlagte Tabel.

De ſamme uheldige Omſtændigheder, der, ſom forhen anført, have havt en ſkadelig Indflydelſe paa Chriſtiansſands Skibsfart og Handel i en ſtor Deel af den forløbne Periode, have ogſaa rammet Virkſomheden i Mandal, og det lader ſig heraf forklare, at Ladeſtedets oeconomiſke Forfatning i det Hele taget efter Fogdens Formening ikke har gjort ſynderlige Fremſkridt i de ſidſtforløbne Aar, endſkjøndt de Næringsdrivendes Antal foreges, og Stedet i det Hele har tiltaget i Størrelſe. Ligeſom i forrige Beretning anført, klages der fremdeles over, at Poſtens langſomme Befordring over Land virker hæmmende paa Handelsforbindelſen, ſaavelſom over Mangelen af Poſtbefordring mellem Ladeſtedet og dets Opland.

Mandals Sparebank, oprettet i Aaret 1840, havde ved Periodens Udløb 33,633 Spd. 19 ß. under ſin Forvaltning. Deraf var 3,310 Spd. 27 ß. Sparebankens Fond, Reſten tilhørte Foliohaverne, hvis Antal var 569.

Den aarlige Løn for Tjeneſtefolk har været 20 a 40 Spd. for en Karl og 8 a 12 Spd. for en Pige. Daglønnen for ſimple Arbeidere har været fra 24 til 32 Skilling.

4. Ladeſtedet Farſund.

Ladeſtedets **Handel,** ſom leed betydelig Afbræk ved Ophøret af Sildefiſkeriet i Nærheden af Flekkefjord, er ubetydelig, hvilket ogſaa er en naturlig Følge af, at det Landdiſtrict, hvormed det ſtaaer i Samhandel, er ringe i Udſtrækning og lidet productivt, ſaa at det ikkun frembyder faa Varer til Afſætning. De Producter, der haves til Udſkibning, beſtaae i Hummer og andre Fiſkevarer ſamt endeel Birkelaſt og Bark. Den indenrigſke Handel indſkrænker ſig fordetmeſte til Afſætning i Smaat til Stedets og Landdiſtrictets Indvaanere af Varer, ſom tages i Partier fra andre Kjøbſtæder, fornemmelig fra Chriſtiania og Stavanger. Uagtet de Handlendes Antal er tiltaget ikke ubetydeligt i den forløbne Periode, antager Fogden dog, at denne Forøgelſe ikke er en Følge af nogen Udvidelſe af Næringsveiene, men alene fremkaldt af

den ſtørre Lethed, hvormed det nu er forbunden at erholde Handelsborgerſkab. Ladeſtedets **Skibsfart**, der ikke er ſaa ubetydelig, endſkjøndt de fleſte af Stedets Skibe ikkun fare paa indenlandſke Steder og paa kortere Farvande, i Særdeleshed paa Østerſøen, og ikkun yderſt faa gaae i Fart paa fjernere Farvande, antages ikke at have undergaaet nogen Forandring i den forløbne femaarige Periode. Den i forrige Beretning omhandlede Expedition til Nordishavet til Fangſt af Havkalve og Sælhunde var forbunden med betydeligt Tab, og 2de ſenere Expeditioner, hvorved Fartøier affendtes til Island med Bygnings-Materialier, for, efter at have affat diſſe, at drive Fiſkeri under Island, have givet ſaa lidet Udbytte, at deslige Expeditioner formodentlig ikke ville blive gjentagne. **Haandværksdriften** har ikke undergaaet nogen mærkelig Forandring i Periodens Løb, navnlig har ingen nye Arter af Haandværkere nedſat ſig. **Fabrikdriften** har derimod erholdt nogen Udvidelſe, idet der i Periodens Løb er oprettet et Væveri, beſtaaende af 12 Haandvæverſtole under Beſtyrelſe af en tydſk Meſter. Productionen, angaaende hvis Størrelſe man tillader ſig at henviſe til vedlagte Tabel, beſtaaer hovedſagelig i Bomuldstøier til Beenklæder ſamt Kjoletøier af Bomuld og Uld. **Skibsbyggeriet** indſkrænker ſig til Iſtandſættelſe af Stedets egne Skibe, ſaavelſom af de havarerede Skibe, der indkomme til Ladeſtedet, hvilke ſidſte har forſkaffet Stedet, fornemmelig den arbeidende Claſſe, en ikke uvæſentlig Indtægt.

Saaledes ſom tidligere berettet, var Sildefiſkeriets Ophør paa Amtets Veſtkyſt et haardt Stød ogſaa for Farſund, der maatte føles ſaameget ſtærkere, ſom dette Ladeſteds Reſourcer ere ringe. Siden dette indtraf, er viſtnok nogen Tid forløben, og Ladeſtedets Indvaanere have havt Adgang til at aabne nye Erhvervskilder, hvilken de ogſaa ſees at have benyttet, men det ſynes at de hermed ikke have havt ſynderligt Held. Det var ſaaledes ikke at vente, at Ladeſtedet ſkulde have gjort nogen Fremgang i oeconomiſk Henſeende i det ſidſt forløbne Qvinqvennium, og af Fogdens Indberetning fremgaaer det ogſaa, at ſaadant heller ikke har været Tilfældet.

Den almindelige Aarsløn angives at være fra 25 til 30 Spd. for en Tjeneſtekarl og fra 8 til 12 Spd. for en Pige. Daglønnen for ſimple Arbeidere har været fra 28 til 36 ß.

Farſunds i Aaret 1842 oprettede Sparebank havde ved 1850 Aars Udgang under ſin Forvaltning 15,486 Spd. 6 ß., hvoraf 1,806 Spd. 57 ß. vare Sparebankens Fond. Reſten tilhørte Foliohaverne, hvis Antal var 209.

Liſter og Mandals Amt, den 15de September 1851.

Underdanigſt

C. Falſen.

L.

Stavanger Amt.

Underdanigst Rapport

fra Amtmanden i Stavanger Amt om dette Amts oeconomiske Tilstand for de 5 Aar fra 1846—1850 begge inclusive.

Til Kongen!

Ifølge de Kongelige naadigste Resolutioner af 11te October 1825, 10de September 1827 og 23de December 1839 afgives herved underdanigst Beretning om Stavanger Amts oeconomiske Tilstand for de 5 Aar fra 1846—1850 Aars Udgang saavel i Almindelighed som dets forskjellige Næringveie i Særdeleshed:

A. For Landdistricternes Vedkommende.

1. Jordbruget.

Af vedlagte tabellariske Forklaring Nr. 1 vil erfares, at der af Nyland er i det omhandlede Tidsrum optaget:

a) i Jæderens og Dalernes Fogderi 623½ Td.
b) i Nyfylke Fogderi . . . . 470 —

tilsammen 1,093½ Td.

Land. For Lunds, Hellelands, Skjolds og Tysværs Præstegjelde savnes Oplysning om hvormeget Nyland sammesteds er optaget, men da ogsaa her Udvidelse af Agerlandet har fundet Sted, troer Amtet, at man ei feiler meget ved at antage, at af Nyland i Ovinqvenniet er optaget omtrent 1150 Tønder Land.

Ifølge Amtets Beretning om Districtets Tilstand for Aarene fra 1841—1845 Aars Udgang antoges det, at i dette Tidsrum var optaget 600 Tønder Land. Ved Sammenligning dermed vil erfares, at Agerbruget i de sidste 5 Aar har gjort et ikke ubetydeligt Fremskridt, idet der i dette Tidsrum er optaget næsten dobbelt saa stort Areal Nyland som i de næst foregaaende 5 Aar. Denne Forandring til det Bedre antager Amtet hovedsagelig ligger i de i dette Tidsrum stedfundne Misvœrtaar med Hensyn til Poteterne, hvilket har tvunget Jordbrugerne til, forat kunne soutinere, at drive mere paa Jordbruget end forhen har været Tilfældet. Fiskeriet, som forhen hovedsagelig dreves af Amtets egne Indvaanere, er i den sidste Tid ogsaa bleven besøgt af en talrig Mængde fra andre Kanter af Landet, hvoraf Følgen vel har været et mindre Udbytte for Districtets Indvaanere. Denne Omstændighed har formeentlig ogsaa virket Sit til Jordbrugets Opkomst, idet Almuen har lært, at den ei alene kan stole paa Fiskeriet, hvilket i

ældre Tider har været Tilfældet, da Jordbruget blev anseet som Bi- og Fiskeriet som Hovednæring.

Den i Ovinqvenniets Løb i Amtet oprettede Landbrugsskole har vistnok ogsaa virket til Jordbrugets Opkomst; thi foruden at den har vækket Sands for en bedre og omhyggeligere Dyrkningsmaade, have ogsaa de fra samme udgaaede Elever i sine Hjemsteder udbredt og anvendt de paa Landbrugsskolen lærte Erfaringer og Kundskaber. Overhovedet er det at vente, at Landbrugsskolen i Tidens Løb vil gavne Agerbruget særdeles meget og især forsaavidt Jæderen angaaer, hvor saagodtsom al Jord er dyrkbar, men hvor forhen gamle indgroede Fordomme have hemmet alle Fremskridt. Disse Fordomme kan man nu antage nogenledes hævede derved, at Jordbrugerne have erfaret Fordelen af et forbedret Brug samt tildeels ogsaa ved at Oplysningen Aar for Aar er tiltagen.

Dyrkningsmaaden er i det Hele taget den samme som forhen, dog tør det vel ikke nægtes, at den i den sidste Tid er bleven forbedret. Jalfald er Dyrkningsmaaden i Hetlands og Høilands Præstegjelde samt paa enkelte andre Steder forbedret. Hertil har Landbrugsskolen ikke virket ubetydeligt, og de gode Virkninger, som man venter af denne, ere ikke udeblevne. Man staaer dog i det Hele taget langt tilbage med Hensyn til Dyrkningsmaaden og lang Tid vil vist endnu hengaae inden Agerbruget vil hæve sig til et nogenlunde antageligt Standpunct. Slettest dyrkes Jorden og mindst Tid og Flid anvendes paa samme i de egentlige Fiskedistricter og navnlig paa Karmoen, hvor store dyrkbare Strækninger ligge udyrkede, og hvor det er en Sjeldenhed, at gammel Ager udlægges til Eng og ny optages. Brugen af Ploug er bleven mere og mere almindelig, men paa mange Steder bruges endnu Spaden, tildeels en nødvendig Følge af Terrainets couperede Beskaffenhed. Paa Jæderen og tildeels i Dalerne bruges Nulleharv og Tromle, men kun enkelte Steder Saamaskine. Ihvorvel Agerdyrkningsredskaberne for endeel ere blevne forbedrede, maa det dog antages, at i det Hele taget ingen mærkelige Forandringer med Hensyn til samme have fundet Sted til det Bedre.

Høstploiningen finder næsten ikke Sted. Paa flere Steder paa Jæderen, paa enkelte Gaarde i Ryfylke og i Stavangers nærmeste Omegn bruges dog Høstploining, men ansees ikke tjenlig og lønnende paa mindre Brug.

Iøvrigt anvendes Flid paa Agrene, der blive vel bearbeidede, men Vexelbrug er saagodtsom ukjendt her, og neppe mere end et Par Gaarde drives paa denne Maade. Gjødselblanding er temmelig almindelig, men det maa beklages, at Bønderne i denne Retning savne de fornødne chemiske Kundskaber, saa at Blandingen af og til skeer paa en mindre hensigtsmæssig Maade. Ved Søkysten benyttes Tang og Gan til Gjødsel. Overhovedet maa det erkjendes som en Forandring til det Bedre, at Bonden har lært Værdien af at gjødsle Ager og Eng, og man seer derfor at Tang, som forhen ei blev meget paaagtet, nu samles med Flid og at Eierne have begyndt at værne om deres Tangstrande, hvor forhen andre Uberettigede toge Tang efter Behag.

De almindelige Sædarter ere Havre, Blandkorn, Byg og Potetes, noget Rug, Turnips og Kaalrabi samt lidt Hvede.

Havre og Potetes ere Hovedsæden, dog er Potetesavlingen i den senere Tid paa Grund af Potetessygen bleven betydeligt indskrænket og erstattes ved en større Udsæd af Korn, og tildeels ved Kaalrabi og Turnips, hvilke Rodfrugter paa flere Steder dyrkes temmelig meget, hvortil Exemplet er givet af Landbrugsskolens Bestyrer. Efter disse Sædarter komme Byg og Blandkorn.

Potetessygen har i de forløbne 5 Aar været meget ødelæggende, navnlig i Aarene 1846, 1848, og 1849. I 1848 kan man antage, at $^1/_3$ Deel og i 1849 Halvdelen af Poteterne ere bortraadnede og i alle 3 Aar viste den sig i hele Amtsdistrictet. En Følge heraf var Mangel paa Poteter til Føde og endog til Udsæd. I 1847 var Sygdommen ei saa meget udbredt og i 1850 herskede den hovedsageligen kun i enkelte Sogne i Dalerne og paa Karmoen i Ryfylke, men paa det sidste Sted har den og været temmelig ødelæggende. Den angriber Poteterne saavel medens de staae i Jorden og før de ere blevne modne, som efterat de ere komne i Kjælderen. Man har hidtil ei fundet noget Middel mod denne for Almuen saa særdeles ødelæggende Sygdom.

Kornavlen var i 1846 og 1849 under et Middelsaar. Vel var Qvantiteten ei ubetydelig, men Kornet var temmelig let. I 1848 og 1850 var Kornavlen nogenlunde god og som i et Middelsaar; 1847 maa ansees som et meget godt Kornaar saavel hvad Qvantitet som Qvalitet angaaer.

Forholdet mellem Kornsæden og Poteter antages i Dalerne at være som 3 : 2 og paa Jæderen som 6 : 1. Om Forholdet i Ryfylke kan man af Mangel paa tilstrækkelige Oplysninger ei give nogen Underretning. De almindeligste

Sædearter give i Regelen 6 til 8 Fold og endog derover; hvilket Fold Poteterne have givet i den forløbne Tid kan ei opgives, da Forholdet paa Grund af Potetessygdommen har været yderst forskjelligt, saaat Foldigheden paa et Sted har været ganske god, medens den paa et andet Sted har været liden eller ingen.

Bælgfrugter og Roer dyrkes kun paa enkelte Steder og hovedsagelig i Haugerne.

Dyrkningen af Haugefrugter er ubetydelig og kun til Huusbrug, undtagen i Nærstrands Præstegjeld, hvorfra endeel Haugevæxter afsættes. Opelskning af Frugttræer er ei betydelig og Frugttræer trives i det Hele taget ei paa denne Kant af Landet. De findes dog i Dalerne og det indre af Ryfylke, hvorfra endeel Frugt — Pærer, Æbler, Kirsebær og Blommer — sælges. Buskvæxter, saasom Stikkelsbær, Ribs, Solbær, trives derimod godt og ere mere almindelige, især i Omegnen af Stavanger.

Flere Præstegjelde, nemlig Størstedelen af Jæderen, Finnøe og Rennesøe Præstegjelde i Ryfylke, kunne for Størstedelen brødføde sig selv og fra Jæderen kan i gode Aar sælges endeel Korn. Misvæxten paa Poteterne har bevirket, at et betydeligt større Qvantum Korn har maattet kjøbes i de forløbne fem Aar, end før har været Tilfældet.

Uagtet, som meldt, Agerbruget i de forløbne 5 Aar har gaaet jevnt fremad, maa det dog desværre erkjendes, at det paa flere Steder staaer i samme Stilling som ved Qvingvenniets Begyndelse. Mangel paa Indsigt og hos Enkelte Villie samt paa den fornødne Capital og Arbeidskraft i Forbindelse med Vanskeligheden i og Bekosteligheden ved at optage nyt Land ere vel Hovedaarsagerne til, at Jordbrugets Fremgang har været hemmet. En medvirkende Aarsag hertil er ogsaa Fællesskabet og Brug af Jord ved Leilændinge og Forpagtere. Fællesskabets Ophævelse indseer man i Almindelighed Nytten af.

I Aarene fra 1841 til 1845 Aars Udgang var udskiftet i hele Amtet 569 Brug og i det forløbne Qvingvennium er udskiftet 398 Brug. Vel er i det sidste Tidsrum færre Brug udskiftede, men i Forhold til de tilbagestaaende i Fællesskab liggende Brug bliver vel Forholdet omtrent det samme.

Medens der ved 1845 Aars Udgang var 925 Brug af Skyld 1784 Skylddaler 95 Skill., der brugtes af Leilændinge og Forpagtere, var der ved 1850 Aars Udgang kun 713 Brug af Skyld 1266 Daler og 28 Skl. En Forandring til det Bedre har altsaa ogsaa i denne Retning fundet Sted, og er det at haabe, at dette ogsaa har virket og vil virke til Agerbrugets Opkomst.

Vedlagte Tabel Nr. 1 indeholder Oplysning om Jordbrugenes Antal og Skyld, hvormeget deraf benyttes af Eiere og hvormeget af Leilændinge eller Forpagtere samt om hvorvidt Udskiftningen er fremmet og hvormeget der er opdyrket af nyt Land.

2. Fædrift.

Til Fædriftens Opkomst er i de afvigte 5 Aar kun lidet virket. Antallet af Qvæg er omtrent det samme nu som i 1845, dog er det maaskee noget formindsket i Jæderen og Dalerne, deels som en Følge af, at Creaturene nu bedre fødes, deels fordi de trange Aar og navnlig Dyrtiden i 1847 har tvunget Bonden til at sælge en Deel af sine Creature for at kunne soutinere. Faarenes Antal maa antages at være ikke ubetydelig formindsket, deels som en Følge af Skabsygen og deels ved den saakaldte Vandsyge, hvoraf i vaade Vintre en heel Deel Faar doe.

Før den provisoriske Anordning af 15de September 1849 emanerede var der i forskjellige Præstegjelde dannet private Foreninger til Skabsygens Udryddelse, men da Mange stode udenfor Foreningerne og ei vilde indtræde i samme, kunde det tilsigtede Øiemed ei tilfulde opnaaes. Som Følge af den provisoriske Anordning af 15de Septbr. 1849 om Foranstaltninger mod Skabsyge blandt Faar er en constitueret Dyrlæge ansat, der jevnlig har foretaget Reiser for at tilsee syge Faar og virke til deres Helbredelse. Anordningens Bestemmelser kunde vel ikke i 1849 sættes i fuld Virksomhed paa Grund af særegne locale Forholde, men i 1850 er den bleven gjort gjældende og vil i de følgende Aar overalt med Kraft blive gjennemført. Nogen speciel Oplysning om Virkningen af denne Lov kan man paa Grund af, at saa kort Tid er hengaaet, endnu ei meddele, men man antager, at den allerede har virket til Skabsygens Udryddelse, og det er at haabe, at i Tidens Løb et glædeligt Resultat vil erholdes. Svinavlen er ogsaa nu mindre end før som Følge af Potetesavlens Formindskelse i de sidste 5 Aar. Jevnrigt er i Femaarets Løb Lidet udrettet til Qvægavlens Forbedring. Det er kun i Stavangers nærmeste Omegn at danske Creature ere indførte. Om Landbrugsskolen i denne Henseende har virket Noget til det Bedre, savnes tilstrækkelig Oplysning; men det er ikke urimeligt, at den bedre Føde, som Creaturene især paa Jæderen erholde, har sin nærmeste Grund i det Exempel, som paa Land-

brugsskolen er givet. En større Deel af Districtet og navnlig Fjeldegnene ere fortrinlig skikkede til Qvægavl, og denne vilde, naar Sagen tages paa en fornuftig Maade, give et godt og for vedkommende Districter værdifuldt Udbytte. Det har været almindeligt, at Beboerne af Findøe, Rennesøe og -flere Districter i Ryfylke samt i nogle Sogne paa Jæderen have leiet Heiebeite og drevet sine Creature især Faar derhen, men Driften gjennem de til Heiene stødende Hjembøer og Hjemmarker have i de senere Aar mødt megen Modstand, formedelst den Skade, som Driften foraarsager paa Vedkommendes Eng og Slaatter. Underhandlinger herom have fundet Sted uden endnu at have ført til endeligt Resultat.

Hesteracen er vel noget, men ikke synderlig forbedret, dog seer man nu oftere ret gode i Districtet opavlede Heste end før. Eierne føde dem ogsaa nu bedre end før, da de paa Jæderen maatte for en stor Deel søge sin Føde paa Marken om Vinteren.

Englandet er vel noget forbedret og især ved Soen, hvor Adgang til Gjødsel er lettere, men ogsaa her staaer Meget tilbage. Græsfrø og navnlig Timothei bliver paa sine Steder udsaaet, men dog ei i Almindelighed.

Om Forholdet mellem Eng- og Agerland, og mellem Besætning samt Korn- og Potetesavlen maa Amtet henholde sig til sin Beretning for Aarene fra 1841 til 1845 Aars Udgang, idet det antages, at Forholdet er nu omtrent det samme som da.

Af Fedevarer haves ikke alene nok til eget Brug, men en ikke ubetydelig Mængde bliver ogsaa afhændet til Kjøb- og Ladestederne. Imidlertid er Overskuddet utilstrækkeligt til Byernes Forsyning, men en heel Deel Fedevarer indføres fra Hardanger og Danmark. Af Talg udføres dog endeel, især til Østlandet. Fra Fjelddistricterne afhændes en heel Deel Slagtequæg, der opkjøbes af Qvæghandlere om Foraaret, og, efter at være fremfødt Sommeren over i Fjeldbeiterne, føres til Byerne til Slagt. I det Hele taget kan man antage, at Amtsdistrictet kan producere det for Byerne fornødne Slagtequæg, hvoraf saavidt vides, Intet indføres fra andre Districter.

3. Skovdrift.

I Jæderens og Dalernes Fogderi er Skovdriften høist ubetydelig. Skov findes kun i Dalerne og er ei stort mere end tilstrækkelig til eget Behov. En liden Deel sælges dog til Bygningsmaterialier og som Ved. Skovene bestaae i Lunds og Birkrems Sogne af noget Eeg og Furu, men iøvrigt af Birk. Paa Jæderen er ingen Skov, og Torv bruges der udelukkende til Brænde, men heraf faaer man ogsaa en tilstrækkelig Mængde, saaat endog en Deel sælges til Stavanger. Bygningsmaterialier maa anskaffes fra Ryfylke, og for en stor Deel fra Østlandet. I Ryfylke Fogderi findes endeel Skov; den bestaaer næsten udelukkende af Birk og Furu. Skoven her afgiver en ikke ubetydelig Mængde til Salg, deels som Tømmer og Bord, deels som Brænde, dog er i den sidste Tid Skovene meget medtagne, idet der hugges meget paa Rov, især fordi dens Producter, efterat Potetesavlen er aftaget, for Mange ere blevne den vigtigste Afsætningsgjenstand. Skovproducterne afsættes deels til Stavanger, deels til de skovløse Districter, nemlig Jæderen og Karmøen samt andre ved Søkysten værende Præstegjelde, hvor Skov ikke findes. Torv udgjør paa Karmøen det almindelige Brænde, men findes ei overalt i tilstrækkelig Mængde. Skov af Gran gives ikke i Amtsdistrictet. Ifølge vedlagte Tabeller Nr. 2 **A** og **B** ere Saugbrugenes Antal i Jæderens og Dalernes Fogderi 2 privilegerede og i Ryfylke Fogderi 52 privilegerede og 26 uprivilegerede. 2 af de privilegerede og 4 af de uprivilegerede Sauge have imidlertid ei i den senere Tid været i Brug. Noget Kul og Tjære tilvirkes i Ryfylke Fogderi, men Intet i Jæderen og Dalerne.

4. Fiskeri.

Det vigtigste Fiskeri er Vaarsildfiskeriet, der for Almuen kaster meget af sig, og i Sødistricterne i Ryfylke drives mere som Hoved- end som Binæring. I de sidste 5 Aar har dette Fiskeri været drevet ved Skudesnæs, Hougesund, Rovær, Udsire samt enkelte Aar ved Hvidingsøerne, Roth, Bukken og Kobbervig. Ved Sogndal og Egersund har intet Sildfiske slaaet til i disse Aar. Om Qvantiteten af den Sild, som har været fisket i dette Amtsdistrict, kan ei nogen bestemt Opgave meddeles, deels fordi Udførselen skeer fra forskjellige Steder, deels fordi en heel Deel af den herfra udførte Sild kommer fra Fiskeværene i søndre Bergenhuus Amt. I samtlige Aar har der været godt Fiskeri, men rigest var det i 1846 og 1849, da der antages fisket her i Amtet mellem 2 og 300,000 Tønder. Mindst var Fisket i 1848, da Qvantummet af den i Amtet fiskede Sild neppe kan anslaaes til mere end 150,000 Tønder.

Af Sommersild og Smaasild er der i de afvigte 5 Aar fisket mere end i de foregaaende 5 Aar. Den fiskes i Fjordene i Ryfylke Fogderi

samt i Gandsfjorden i Nærheden af Sannæs. Ligeledes fiskes i Fjordene en Deel Makrel. Ifølge Opgivende fra Brageren i Stavanger er der i de forløbne 5 Aar af Fiskevarer vraget til Udførsel deels til Udlandet og deels til andre indenrigske Steder:

	Vaarsild.	Sommersild og Brisling.	Makrel.	Torsk.
i 1846:	325,668 Tdr.	9,021 Tdr.	372½ Tdr.	- Tdr.
i 1847:	254,459½ —	11,516¼ —	316½ —	7 —
i 1848:	224,631½ —	8,107 —	28¾ —	362½ —
i 1849:	313,959 —	15,029½ —	509 Tdr.	
i 1850:	230,312¾ —	12,976¼ —	703½ —	

Af disse Opgaver kan man dog ei erfare, hvormeget der udføres fra hele Amtet; thi der udføres især fra Karmøen gjennem andre Steder en ikke ubetydelig Mængde Fiskevarer og især Sild.

Desuden er udført endeel Rogn og Tran. Vaarsilden føres i Regelen til Sverige og Østersøen, dog skulle ogsaa andre Markeder været forsøgte, men, saavidt Amtet bekjendt, uden noget heldigt Resultat.

Torskefiskeriet har i den senere Tid tiltaget og drives især om Vaaren, efterat Vaarsildefiskeriet er ophørt. Dette Fiskeri kunde vistnok give langt større Udbytte, naar Flere lagde sig efter samme, da der om Vinteren staaer en Mængde Torsk under Land udenfor Karmøen og Jæderen. En stor Deel Torsk, Makrel og anden Smaafisk afsættes i selve Districtet, navnlig i Stavanger og Ladestederne.

Hummerfiskeriet er en vigtig Binæring, men det skal have aftaget noget. Det drives ved Egersund, Sogndal, den nordlige Deel af Jæderen samt ved Hvidingsøerne og omkring Karmøen. Loven om Fredning af Hummer af 29de Juni 1848 har endnu ikke været saa længe i Kraft, at dens Virkning kan have vist sig.

Af Laxfiskes endeel, deels i Søen, deels i Elvene, som afsættes i Districtet, og hvis Noget udføres, er det ialfald ganske ubetydeligt.

Østersfiskeriet drives ogsaa noget, men er aftaget. Størstedelen afsættes til Stavanger og det er kun Ubetydeligt, som udskibes. Forøvrigt fiskes en stor Deel smaa Torsk, Sei, Flyndre, Mort, Aal og flere andre Slags Smaafisk deels til Huusbrug og deels til Salg i Byerne og Strandstederne.

Ferskvandsfiskeriet drives kun høist ubetydeligt og meest til Huusbrug, dog afsættes endeel til Byerne. Den vigtigste Ferskvandsfisk er Laxen, som paa sine Steder faaes i ikke ubetydelig Mængde.

Det er ikke Amtet bekjendt, at nogen Forbedring i Fiskeredskaberne i de afvigte 5 Aar har fundet Sted. Silden fiskes med Garn og Not. Notefiskeriet er Aar for Aar tiltaget, og vil rimeligviis med Tiden denne Maade at fange Silden paa blive den vigtigste. Silden skal nu tilvirkes med mere Flid end forhen, dog er neppe nogen betydelig Forandring indtraadt. At Silden kunde tilvirkes paa en bedre Maade er neppe at betvivle, men hertil er ikke udrettet saameget som ønskeligt kunde være. Da Handelsmanden mere og mere erkjender Vigtigheden af, at Fisken bliver godt tilvirket, er det at haabe, at man ogsaa vil bestræbe sig derfor.

Amtet har oftere hørt Klager over, at stor Uorden finder Sted under Sildefiskeriet, og hvorved af og til store Tab bevirkes saavel for den Enkelte som for det Almindelige. At faae rettet herpaa, er vistnok en særdeles vanskelig Sag, men Noget maatte dog herpaa ad Lovgivningens Vei kunne rettes. Et Lovforslag i denne Hensigt er ogsaa udarbeidet, men det maa beklages, at Meningerne om Nytten af at ordne Sagen ved Lov ere høist forskjellige, idet Mange antage, at en Lov i den antydede Retning mere vil skade end gavne, og de ville derfor, at Alt skal gaae i den gamle Tour. Følgen af denne Meningsforskjellighed er, at man har Vanskelighed for at komme til et paalideligt Resultat om den hensigtsmæssigste Maade at faae Sagen ordnet paa.

5. Bergværksdrift.

Nogen Bergværksdrift finder ei Sted her i Amtet, og ei heller drives Skjærp paa Mineralier, som kunne henregnes til Metaller. Saavidt Amtet bekjendt, er heller ikke opdaget Marmor eller andre udmærkede Steenarter.

6. Fabrik- og Industrianlæg.

Ifølge Tabel Nr. 2 **A** findes i Jæderens og Dalernes Fogderi 2 Teglværk, 2 Pottemagerier, 6 større Kornmøller, 1 Garveri, 3 Farverier, 1 Maltgjørerі, 2 Rebslagerier og 1 Ølbryg-

gerі. I Ryfylke Fogderi findes ingen saadanne Fabrik- eller Industrianlæg. I hele Amtet findes en stor Deel mindre Kornmøller eller Qværne, hvorpaa hovedsagelig males til eget Brug samt tildeels for de nærmeste Naboer. Ligeledes findes paa forskjellige Steder endeel Stampemøller.

Blandt de anførte Fabrikanlæg skal Amtet udhæve Egersunds Pottemageri, der i Femaaret er anlagt med stor Bekostning efter engelsk Mønster og drives deels med engelske deels med norske Arbeidere. Dette Fabrikanlæg, der sysselsætter aarlig henved 40 Arbeidere, har vel ikke hidtil kastet Noget af sig, men da derfra leveres særdeles gode Varer vil det rimeligviis med Tiden give godt Udbytte, naar Markedet for Varerne bliver mere udvidet. En Beretning fra Eieren og Bestyreren af dette Fabrikanlæg, Hr. J. Feyer vedlægges. Uagtet efter denne Anlægget ikke i de første 2 Aar har svaret Regning, sees det dog, at det for Aaret 1850 har givet et Udbytte af over 2000 Spd., og det er altsaa at vente, at det for Fremtiden vil blive et fordeelagtigt Anlæg saavel for Eieren som for de Mange, som ved samme erholde Sysselsættelse og Underholdning.

7. Binæringer.

Huusfliden har i de sidste 5 Aar vel gaaet noget fremad, men ei i nogen betydelig Grad. Vigtigst er den qvindelige Huusflid, hvorved produceres en ikke ubetydelig Mængde uldne og Lærredsvarer deels til eget Behov og deels til Afsætning i Byerne. En heel Deel uldne Varer afsættes ogsaa til Østlandet. Størst er Huusfliden paa Jæderen.

Mandfolkenes Huusflid indskrænker sig hovedsagelig til Forarbeidelse af de fornødne Gaardsredskaber og Fiskeredskaber, dog forarbeides ogsaa i Ryfylke og i Dalerne endeel Trævarer, deels til eget Behov, deels til Afsætning til andre Districter, der have Mangel paa Skov. Endeel afsættes og i Byerne. Jovrigt findes i Landdistricterne de behøvendes Haandværkere, men Haandværksdriften staaer her i det Hele taget paa et meget lavt Standpunct.

I Jæderens og Dalernes Landdistriet er inter Skibs- eller Baadbyggeri. I Ryfylke Fogderi er efter vedlagte Fortegnelse Nr. 7 A i de forløbne 5 Aar bygget i det Hele 27 Jagtfartøier og Dæksbaade. Desuden bygges sammesteds, især i Nærstrands og Vigedals Præstegjelde, endeel Baade. Jovrigt faaes Baade og større Fartøier hovedsagelig fra Hardanger.

Jagten drives noget i Fjelddistricterne især om Vinteren og Vaaren, og giver enkelte Aar et taaleligt godt Udbytte. Den indskrænker sig hovedsagelig til Fuglevildt, dog fanges ogsaa endeel Ræve, Ulve og Bjørne.

Om Fiskeriet er forhen talt; Fragtfarten er en vigtig Binæring for Ryfylke Fogderi, men indskrænker sig for det Meste til Fart inden Amtet til Byerne og Strandstederne med Districtets Producter, der deels sælges, deels omtuskes mod andre Varer.

Egentlig Landtransport af Varer finder ei Sted, idet den blot indskrænker sig til Transport af Bøndernes Varer til Byerne, hvilken hovedsagelig udføres af Producenterne selv.

Handelen med Bøndernes Varer bestaaer deels i Afsætning af samme til Byerne, deels i Omtuskning i Landdistricterne mod andre Varer. Medens saaledes fra Ryfylke Fogderi føres Trævarer til Jæderen, erholdes igjen herfra Korn og Potetes. De vigtigste Omsætningssteder for saadanne Varer er Strandstedet Sannæs i Høilands Præstegjeld og Mærøen paa Jæderen.

Den Handel med Varer, som efter Handelsloven Enhver har Lov til at drive, er størst i Ryfylke Fogderi, hvor i det Hele taget en livlig Afsætning finder Sted. Ogsaa i Jæderens og Dalernes Fogderi drives denne Handel, men dog i mindre Grad.

Creature, Fedevarer, Huder og Skind samt uldne Varer opkjøbes i Landdistricterne af omreisende Handelskarle, der igjen sælge dem i Byerne og have heraf ret god Fortjeneste. Af Landhandlere gives der i Jæderen og Dalerne 3 og af Høkere 2. I Ryfylke er 32 Landhandlere og 1 Høker. Handelsvorelsen har Aar for Aar faaet et større Opsving og Landhandlerne skulle have ret god Afsætning, naar undtages Kobbervig, hvor Afsætningen skal være ringe. Det vigtigste Handelssted i Ryfylke er Hougesund og i Jæderen og Dalerne Sannæs. Hougesund er i de senere Aar gaaet betydelig fremad, deels som Følge af det heldige Fiskeri, som herомkring har været drevet, deels paa Grund af Stedets fordeelagtige Beliggenhed. Ligesom Folkemængden her har tiltaget, saaledes er ogsaa Formuen bleven større, og det er at vente, at dette Sted om nogen Tid og især naar en Vei herfra blev anlagt til Bergens Stift og igjennem Skjolds Præstegjeld til Vigedals Præstegjeld, vil tiltage i end større Grad. Da det er beliggende i Hjertet af det District, hvori Fiskeriet drives, er det et af de vigtigste Puncter i Amtet og vil rimeligviis maaskee om ikke saa lang Tid Nødvendigheden af her at oprette en Kjøbstad eller et Ladested fremgaae af sig selv.

Gjæstgivernes Antal er nu i Jæderens og Dalernes Fogderi 6, hvoraf 3 ere Landhandlere, og i Ryfylke Fogderi 13. De fleste Gjæstgiverier ere alene oprettede paa Skydsstationer for Reisendes Skyld, og de have kun liden Søgning. Ingen af Landhandlerne eller Gjæstgiverne i Amtet har Ret til Udsalg og Udskjænken af Brændevin.

Districtets Producter, foruden Fiskevarer, afsættes deels i Stavanger samt Ladestederne og deels i Strandstederne, hvor hovedsagelig Handelen foregaaer ved Omtyskning mod Varer. Desuden føres Producterne til Østlandet og for endeel nordover til Bergen, hvorfra igjen Nødvendighedsvarer afhentes. Den livligste Handel med Landalmuens Varer foregaaer i Stavanger ved de 2 Markeder, som her holdes ved St. Hanstid og i October Maaned. Det første er ei authoriseret, men stiftet som ved fælles stiltiende Overeenskomst og besøges ligesaameget som det authoriserede October Marked. Værdien af de her omhandlede Binæringer kan ei angives, men samme er temmelig betydelig.

8. Om Districtets Tilstand i Almindelighed.

Af vedlagte Tabel No. 4 **A**, der indeholder Oplysning for hvert af de forløbne 5 Aar om, a) Beløbet af thinglæste Gjældsbreve og Skiftedlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme; b) Beløbet af aflyste Pantehæftelser af bemeldte Slags; c) Beløbet af afhændede faste Eiendomme og d) Beløbet af Gjæld, hvorfor er afholdt Executions- eller Udpantningsforretninger, vil erfares, at de faste Eiendomme i disse Aar ere blevne behæftede med en Gjæld af 629,188 Spd. 14 ß.
medens de i samme Tid aflyste Pantehæftelser kun udgjorde . . . . . 265,419 — 115 -
Følgelig er Pantegjælden forøget med . . . . . 363,768 Spd. 19 ß.
I Aarene fra 1841—1845 var Pantegjældens Forøgelse . . . . . 319,430 — 37 -
og i Aarene fra 1836—1840 283,620 — 73 -

De thinglæste Pantehæftelser udgjorde i disse Qvinqvennier respective 500,576 Spd. og 466,334 Spd. 57 ß. og de aflyste Hæftelser respective 181,145 Spd. 83 ß. og 182,713 Spd. 104 ß. Heraf vil sees, at Forholdet mellem Pantegjældens Forøgelse i Femaarene fra 1841—1845 og 1846—1850 er større end mellem Aarene 1836—1840 og 1841—1845.

I Aarene fra 1846—1850 er der afholdt Executions- og Udpantningsforretninger for 67,984 Spd. 79 ß.
I Aarene fra 1841—1845 var exeqveret og udpantet for . . 65,530 — - -
og i de næstforegaaende 5 Aar fra 1836—1840 for . . . 83,763 — 26 -

I de samme Tidsrum er der afhændet faste Eiendomme for respective 963,529 Spd. 111 ß., 767,887 Spd. 113 ß. og 466,334 Spd. 57 ß.

Man vil af disse statistiske Oplysninger erfare, at Pantegjælden ogsaa i disse sidst forløbne 5 Aar er bleven betydelig forøget. At Districtet i Velstand i de afvigte 5 Aar er gaaet langt mere tilbage end i de foregaaende 5 Aar, kan man desværre ikke andet end antage. Denne Formening støtter Amtet deels paa, at Pantegjælden i de sidste 3 Qvinqvennier er bleven forøget med 966,819 Spd. 9 ß., en for et District, hvis Jordbrug staaer paa et saa lavt Standpunct i Forhold til Jordbrugene paa Østlandet, temmelig betydelig Sum, deels paa Amtets egen Erfaring om Forholdene. Foruden Pantegjælden har Landdistrictet en temmelig stor løs Gjæld, især til Stavanger By, hvilken ofte maa inddrives ved Sogsmaal og tildeels Execution. Man har derfor i den senere Tid hørt jevnlige Klager over Pengemangel, og Trangen til Laan er bleven meget større. Aarsagen til denne mislige Stilling maa hovedsagelig søges i det store Tab, som ved Potetessygdommen er lidt, hvorom man kan gjøre sig en Forestilling, naar bemærkes, at enkelte Mænd, som før havde 100 Tdr. Poteter til Salg, i enkelte Aar ikke engang have havt Forraad til Huusbrug og Udsæd. Ogsaa Korntrangen i 1847 og den høie Priis paa Korn, som Almuen har maattet betale, har heller ikke i ringe Grad virket ødelæggende for den almindelige Velstand, især da i dette Aar mere Korn tiltrængtes end tilforn paa Grund af den Aaret forhen indtrufne almindelige Sygdom paa Potetes og den mindre gode Kornhøst. Bonden maatte derfor i dette Aar stifte betydelig Gjæld, hvorom ogsaa de talrige Andragender om Laan af Statscassen bære Vidnesbyrd. Følgerne af det Knæk, som erholdtes i dette Aar, ere endnu ei forvundne og ville rimeligviis føles i længere Tid.

Selv i Ryfylke Fogderi, hvor forhen almindelig Velstand har fundet Sted, og hvor det rige Sildefiskeri har staaet til, er Gjælden bleven betydelig større og Velstanden mere og mere forringet. Foruden det Anførte er Grunden hertil ogsaa for en Deel at søge i de stærke Udvandringer, som herfra have fundet Sted til Ame-

rica, hvorved ikke ubetydelige Summer i contante Penge ere gaaede ud af Distrikter.

Fra Ryfylke er i det Hele emigreret 681 Personer. Antages det, at der for hver Person medtages, foruden Fragten, 50 Spd., saa er der af Penge fra dette District udgaaet henved 35,000 Spd., og dette er vel den mindste Sum, som Emigranterne have ført over til America. At dette har virket paa Pengemangelen, fremgaaer deraf, at i Ryfylke, hvor forhen Laan af offentlige Indretninger ei tiltrængtes, nu Andragender om samme ere hyppigere, og Klage over Mangel paa Penge høres derfor ogsaa lydeligere herfra end fra Jæderen og Dalerne, hvor Velstanden dog maa antages ringere. Fra det hele Amt, Stavanger ei iberegnet, er emigreret 798 Personer og fra Stavanger By 209 Personer, eller ialt noget over 1,000 Personer. Denne Udvandringslyst tør vel hovedsagelig have sin Grund i den Vanskelighed, hvormed det i den seneste Tid har været forbundet at erhverve sig tilstrækkeligt Udkomme, men hvortil vel ogsaa komme overdrevne Beretninger om Fortrinligheden af det Land, hvortil Udvandringen foregaaer.

Saafremt Almuen havde indskrænket sin Levemaade og viist Nøisomhed og Sparsommelighed, er det ikke Tvivl om, at Velstanden ei saameget vilde aftaget uagtet de lidte Tab, men Lurus i Levemaade og Klædedragt har ikke destomindre jevnlig tiltaget, og Forbruget af Colonialvarer er derfor Aar for Aar blevet større. Paa den anden Side har Ophør af Brændeviinsbrænden og en i Almindelighed større Afholdenhed fra Nydelsen af Brændeviin virket gavnlig og bidraget til for en Deel at hæve Virkningerne af de mislige Aar, og man seer derfor, tildeels som Følge heraf, at den Sum, hvorfor Executioner og Udpantninger er afholdt, uagtet større end i det foregaaende Qvinqvennium, dog ei er saa betydelig som i Aarene fra 1836—1840; dog maa her bemærkes, at den almindelige Trang formeentlig har virket til, at længere Henstand med Betalingen er givet; ellers er det ei at betvivle, at Executioner for langt større Summer vilde have fundet Sted, og viist er det, at der er en ganske almindelig Klage over, at løs Gjæld ei betales og at Creditorerne Aar efter Aar maa vente derefter og tildeels tabe store Summer som Følge af deres Debitorers Insolvence. Det heldige Sildefiskeri har imidlertid virket ikke Lidet til at hæve de paa andre Kanter lidte Tab og uden samme vilde Districtets Tilstand have været meget mislig. Som tidligere bemærket, giver dog Fiskeriet ikke for Almuen nu det Udbytte som tilforn, og det er ikke saa sjeldent, at Udbyttet ei har været stort større end Udgifterne ved Udrustningerne. Notefiskeriet har dog i Almindelighed givet bedre Udbytte end Garnfiskeriet, uagtet Fortjenesten ved dette er jevnere fordeelt; men det er den mindre Deel, som ved hiint har været beskjæftiget.

De Fattiges Antal og Fattigbyrderne have i de afvigte 5 Aar tiltaget. Grunden hertil er deels at søge i de slette Aaringer, deels i, at Indflytningen af Arbeidere fra andre Steder er bleven større og større, hvortil Fiskeriet har lokket dem. Men dette kan ei give dem Beskjæftigelse for hele Aaret og Fattigdommen bliver derfor mere og mere udbredt. Størrelsen af Tjener- og Daglon er høist forskjellig. I Jæderen og Dalerne erholder en Tjenestekarl 15 a 18 Spd. og en Tjenestepige 8 a 9 Spd.; men ellers erlægges Lønnen deels i Klæder og deels i Penge. Daglønnen for Mandfolk er fra 16 til 20 ß. foruden fri Kost. I Ryfylke er Lønnen for en Tjenestekarl 8 til 12 Spd. og for en Pige 3 til 4 Spd. foruden Klæder. Værdien af disse kan for en Gut anslaaes til 6 a 8 Spd. og for en Pige til 4 a 6 Spd. aarlig. Daglønnen er for en Mand 12 til 20 ß. og for en Pige 8 til 16 ß. foruden fri Kost. I Omegnen af Egersund og Stavanger er Daglønnen noget høiere.

Af Veie, som kunne befares med Hjulredskaber, er i Jæderen og Dalerne Hovedveien fra Stavanger til Tronaasen i Lunde Sogn en Strækning af $11^{7}/_{8}$ Miil, hvoraf dog $^{3}/_{4}$ Miil savner den lovbefalede Bredde. Et Stykke af $1^{1}/_{4}$ Miil i Hellelands og Hæskestads Sogne, der i 1845 blev paabegyndt, er nu fuldført. I Periodens Løb er omlagt et Stykke af Hovedveien fra Lure om Sannæs til Aase i Hoilands Præstegjeld omtrent $^{3}/_{8}$ Miil, hvorved 2 meget besværlige Bakker ere undgaaede. Af Bygdeveie, som kunne befares med Hjulredskaber, er i det Hele omtrent 26 Mile, hvoraf circa 4 a 5 Mile i de sidst forløbne 5 Aar ere oparbeidede. I Ryfylke Fogderi er ingen anden Hovedvei end en Strækning af $^{3}/_{8}$ Miil fra Sandeidsfoen til Bergens Stifts Grændse, hvilken Vei dog kun har 6 Alens Bredde.

Af Bygdeveie er der kun paa Karmøen en Strækning af 2 a 3 Mile, som kunne befares med Hjulredskaber. Iøvrigt er der især i Hellelands, Sogndals samt Haa og Jelsø Præstegjelde anvendt megen Flid og Bekostning paa Bygdeveie, dog maa det beklages, at Almuen paa flere Steder i Ryfylke endnu ikke indseer den store Nytte af gode Veie, hvoraf Følgen har været, at mange projecterede gavnlige Veianlæg ikke ere blevne udførte. De af Amtets Veicasse udbetalte Summer til Hovedveie og Broer have udgjort i

1846:	1847:	1848:	1849:	1850:
8,090 Spd. 73 ß.	5,684 Spd. 27 ß.	4,530 Spd. 29½ ß.	3,603 Spd. 46½ ß.	2,644 Spd. 93 ß.

altsaa tilsammen i alle 5 Aar 24,553 Spd. 29 ß. I det foregaaende Qvinqvennium var der udbetalt 21,387 Spd. 12 ß.

Af Bygdemagasiner ere ikke flere i dette Amt end: 1 i Skudesnæs Præstegjeld, hvis Status den 31te Marts 1850 vil erfares af vedlagte Tabel No. 5.

I Landdistrictet er ingen Sparebank og heller ingen private Brand- eller Assuranceforeninger oprettede.

I den almindelige Brandforsikringsindretning er ved 1850 Aars Udgang forsikret i Landdistrictet:

a. i Jæderen og Dalerne for Landdistricterne 245,460 Spd.
b. i Ryfylke for Do. . . 126,530 —

Ved 1845 Aars Udgang udgjorde Brandforsikringssummerne:

a. i Jæderen og Dalerne . . 123,430 Spd.
og i Forstæderne ved Stavanger 117,040 —
b. i Ryfylke . . . 102,700 —

B. Angaaende Kjøb- og Ladestederne.

1. Stavanger.

Dette er Amtets eneste Kjøbstad. Den har i de sidste 5 Aar havt en betydelig Handel og Skibsfart og gjort store Skridt fremad. Grunden til denne Byes Flor er især det rige Sildefiskeri, men desuden udføres ogsaa herfra andre Fiskevarer. I Gjennemsnit er af Fiskevarer i de afvigte 5 Aar aarligen udskibet fra Stavanger circa 282,000 Tønder. Størstedelen afskibes til Udlandet, især de østersøiske Byer og Sverige. Herfra pleier i Regelen at hentes Kornvarer, hvorved Skibene erholde Ladning baade for Tour og Retour. Ligeledes afhentes, hovedsagelig fra Rusland, Hamp, Seildug, Tougværk og Skibsbygningsmaterialier. En Følge af det rige Sildefiskeri og de ved samme blandt Almuen i Circulation bragte Pengesummer er, at Samhandelen med Landdistrictet bliver særdeles livlig. Afsætningsgjenstandene ere især Nødvendighedsvarer, men ogsaa Manufactur- og Colonialvarer, hvilke sidste desværre consumeres i en altfor stor Grad i Forhold til Districtets Formuesforfatning.

Stavangers Opland er Ryfylke Fogderi, Jæderen samt for endeel Dalerne, Siirdal og en Deel af Thelemarken, fra hvilke Steder afsættes Fedevarer og Fuglevidt m. M. og noget Kornvarer fra Jæderen samt Træmaterialier og Ved fra Ryfylke. Ligeledes erholdes fra Hardanger en stor Deel Fedevarer, Frugt, Baade og noget Brændeved.

Af vedlagte Tabel No. 6 **A** vil erfares, at de Handlendes Antal af forskjellig Slags ved 1850 Aars Udgang udgjorde 234; ved 1845 Aars Udgang udgjorde samme 253 og er altsaa formindsket med 19, medens det er større end i 1840, da Antallet var 184. Man seer heraf, at de nærmeste Virkninger af Handelsloven af 8de August 1842 nu for endeel ere bortfaldne, idet et naturligere Forhold er indtraadt; thi at der er blevet 50 flere Handlende end i 1840 maa ansees at være en naturlig Følge af de Fremskridt, Byen i dette Decennium har gjort, og vilde dette Resultat rimeligviis været indtraadt, selv om Adgangen til at erholde Borgerskab som Handlende havde været den samme som i 1840. Klager over, at de Handlendes Antal uforholdsmæssigen er forøget, have derfor ikke nu været hørte saaledes som umiddelbar efter at Handelsloven var traadt i Kraft.

Skibsfarten har i de forløbne 5 Aar faaet et betydeligt Opsving. Foruden at Grunden hertil hovedsagelig ligger i Sildefiskeriet, er den ogsaa at søge i den Omstændighed, at Fragtfarten er bleven mere udbredt, og i, at de Handlende nu hovedsagelig selv og i egne Skibe tilføre Byen det ikke ubetydelige Parti Salt, som tiltrænges til Fiskevarerne. At Fragtfarten ved de skeete Forandringer i de engelske Navigationslove her vil faae et større Opsving, er ei at betvivle.

Af vedlagte Tabel No. 7 **B** vil erfares, at der i de afvigte 5 Aar er bygget i Stavanger 26 Skibe, hvoraf de 25, som ere maalte, have en Drægtighed af 1,079 Commercelæster. Desuden er paa andre Steder kjøbt flere større og mindre Skibe, saa at man vel kan antage, at Handelsflaaden er forøget med henved 1,500 Commercelæster.

Haandværksdriften er i de afvigte 5 Aar gaaet jevnt fremad, især hvad Snedkerarbeidet angaaer. Den efter forrige Femaarsberetning af Snedkerne indgaaede Forening om at arbeide i Fællesskab i et Møbelmagasin er hævet og dette, der var opført i Qvinqvenniets Løb, solgt. De øvrige Haandværksgrene have ei gjort noget mær-

keligt Fremskridt, dog har man enkelte dygtige Haandværkere af enhver Slags. Haandværkernes Arbeider afsættes hovedsagelig i Stavanger.

Jovrigt klage Haandværkerne over, at deres Arbeide ei lønner sig, og skal man domme efter deres Formuesforfatning, saa maatte man ogsaa antage dette; thi den er vistnok ikke i Almindelighed videre god, men Amtet antager, at Grunden hertil forstørstedelen ligger i, at Haandværkerne formeget befatte sig med heterogene og udenfor deres Fag liggende Gjenstande og derved tilsidesætte deres Haandværk. Vist er det, at de have Arbeide nok, og da det, som leveres her, ikke er billigere end paa andre Steder, saa kan man ikke skjønne Andet end at de ogsaa godt maatte kunne soutinere, naar de med Flid passede deres Forretninger. Fortegnelse over Haandværkernes Antal og Slags findes i ovenanforte Tabel No. 6 **A**.

Bergværksdrift finder ei her Sted. Om de Fabrik- og Industrianlæg, som her findes, indeholder vedlagte Tabel No. 2 **C** Oplysning.

De deri anforte 2 Toifabrikker eller egentlig Væverier have for Huusfliden havt en særdeles gavnlig Virkning, idet de derfra udgaaede Arbeidere i deres senere Stilling have paa egen Haand anvendt deres der erhvervede Kundskaber. Folgen heraf er, at Lærreder, Dreiel og simplere uldne Varer, som forhen indførtes i større Mængde, nu forarbeides og afsættes i Byen. Kjøbstadens Jorder bestaae af Egenæs Mark, der er inddeelt i 83 Brug, hvoraf de 71 ere solgte til Arvefæsteeiendomme og de 12 ere bortfæstede paa 30 Aar fra 1822. Af udyrket Jord er i de sidste 5 Aar (vide Tabellen No. 1) opdyrket 32 Tønder Land. Jovrigt have Kjøbstadens Indvaanere i den sidste Tid lagt sig meget efter Jordbruget og kjøbt flere af de omkringliggende Gaarde. En Folge heraf er, at Gaardene omkring Stavanger ere særdeles vel opdyrkede, og Aar for Aar anvender man mere Flid for at faae dem i god Stand. Af vedlagte Tabel No. **4 B** vil erfares, at den stiftede Pantegjæld i de sidste 5 Aar udgjør . . 164,158 Spd. 59 ß.

De aflyste Pantehæftelser i samme Tidsrum udgjøre . 97,489 — 19½ =

altsaa er Pantegjældens Forøgelse . . . 66,669 Spd. 39½ ß.

I de foregaaende 5 Aar var Pantegjældens Forøgelse . . . . . 73,282 — 90¾ =

Det vil deraf erfares, at Pantegjældens Forøgelse i afvigte Qvingvennium er meget mindre end i det næst foregaaende, og naar bemærkes, at i hiint Tidsrum Forstæderne eller den fattigste Deel af Byen er henlagt under samme, saa bliver Forholdet end gunstigere.

Den i Femaaret fra 1841—1845 paahæftede Pantegjæld udgjorde 159,093 Spd. 86½ ß. og den aflyste Gjæld af denne Art 85,810 Spd. 115½ ß.

I de afvigte 5 Aar er holdt Executioner og Udpantninger for 22,517 Spd. 111½ ß. og afhændet faste Eiendomme for 190,665 Spd. 18½ ß.

I Femaaret fra 1841—1845 udgjorde disse Summer respective 20,550 Spd. 40 ß. og 117,040 Spd. 111½ ß. Den større Sum, hvorfor Executioner ere afholdte i de sidst forløbne 5 Aar, skriver sig især fra 1847 og har tildeels sin Grund i mislykkede Speculationer.

Størrelsen af et Aars Tjenestelon er for en Tjenestekarl fra 20 til 30 Spd. og for en Pige fra 8 til 14 Spd. Daglønnen for en simpel Arbeider paa egen Kost er fra 24 til 48 ß. og for en Tømmermand endog fra 36 til 72 ß., Alt efter deres Dygtighed og Aarstiden.

Af Veie har Kjøbstaden, foruden Gaderne, ei andre end Veiene til og mellem Egenæsløkkerne, hvilke Veie vedligeholdes af disses Eiere. Et lidet Stykke af Hovedveien fra Stavanger over Jæderen er ved Loven om Udvidelse af Kjøbstadens Grændser kommen inden disse og vedligeholdes paa Byens Bekostning. Gaderne vedligeholdes af Huuseierne.

Byen har en lærd og Borgerskole, der skal overgaae til combineret Latin- og Realskole, samt 3 Almueskoler. Den ene af disse holdes for Tiden i Arbeidsanstalten, men et nyt Skolehuus vil om kort Tid rimeligviis blive opført.

I Femaarets Løb er fuldført Bygningen af en Arbeidsanstalt, hvormed er forenet Hospital, Sygehuus og Dolhuus. Arbeidsanstalten er dog endnu ikke traadt i Virksomhed. Byens Brandvæsen har gode og forsvarlige Brandredskaber. Under Bygning er et Brandvagttaarn af Steen paa Valbjerget. Byen har en Sparebank, oprettet i Aaret 1834, som ved 1850 Aars Udgang havde en Beholdning af 140,369 Spd. 54 ß., hvoraf 124,593 Spd. 107 ß. tilhørte 1653 Indskydere og 15,775 Spd. 67 ß. var Sparebankens Eiendom. Af denne er hvert Aar skjænket større og mindre Summer til forskjellige nyttige Indretninger.

I Byen er i 1839 oprettet Skibsassurance-forening, i hvilken ved 1850 Aars Udgang vare forsikrede 134 Skibe for en Sum af 240,880 Spd. I Aarets Løb er forliist et Skib, assureret for henved 1000 Spd. Den indvundne

Præmie er 9,077 Spd. 35 ß, der med Fradrag af Erstatningssummen for det forliste Fartøi vil blive at fordele paa Interessenterne. Byen har ikke andre private Assuranceindretninger.

Af det Anførte vil erfares, at Kjøbstadens Velstand i det Hele taget er tiltaget. Handelsclassen er vel den Stand, som meest har vundet ved de heldige Aar, men den livlige Skibsfart, Handel og Rørelse har naturligviis ogsaa indvirket paa de øvrige Classers Velvære. Byen har derfor Aar for Aar tiltaget i Omfang og Folkemængde. Folketallet kan ei angives med Sikkerhed, men det antages, at Byen nu har henved 10,000 Indbyggere.

Uagtet denne Byens blomstrende Tilstand staaer Arbeidsclassen sig dog ikke synderligt godt. Deels har den store Tilstrømning af Arbeidere fra alle Landets Egne bevirket at der er blevet formange, og at saaledes ei Alle have kunnet faae stadig Sysselsættelse; deels har en mindre god Oeconomie, Hang til Nydelse af Brændeviin, Lurus m. M. virket depraverende paa vedkommende Arbeideres moralske og physiske Velvære. At imidlertid Afholdenhedsforeningerne have virket meget til, at Nydelsen af Brændeviin er bleven indskrænket, staaer ei til at nægte.

Antallet af dem, som have nydt Understøttelse af Fattigvæsenet, har Aar for Aar tiltaget og Fattigskatten er bleven større. Medens der saaledes i 1845 vare 297 Personer, som nøde stadig, og 61, som nøde midlertidig Understøttelse af Fattigkassen, vare der i 1850 af de Første 417 og af de Sidste 156.

I Aaret 1850 er udlignet Fattigskat paa 1423 Personer med 7375 Spd. 74 ß og Byskat paa 1501 Personer med 5017 Spd. 37 ß. I 1845 var Fattigskatten 3,833 Spd. 28 ß, fordeelt paa 1,496 Personer, og Byskatten 4,426 Spd. 43 ß, fordeelt paa 1,019 Personer. Skatterne ere altsaa i 1850 respective 3,542 Spd. 46 ß og 590 Spd. 114 ß større end i 1845.

2. Ladestedet Egersund.

Handelen staaer omtrent paa samme Standpunct som i 1845, dog antages den at være gaaet noget fremad som Følge af, at Veiene her ere blevne gode og farbare, hvorved Byen har faaet et større Opland og større Samhandel med samme. Af Handlende findes i Byen 48, et Antal, der er altfor stort i Forhold til Byens Størrelse og den ringe Rørelse, som i Handelen finder Sted.

Skibsfarten er ubetydelig og bestaaer hovedsagelig i Kystfart og nogen Fart til Sverige og Østersøen. Der gives i Ladestedet 20 Skippere. Haandværksdriften har kun gjort ringe Fremskridt og Haandværkerne arbeide kun til Stedets Indvaanere. I Ladestedet ere 84 Haandværkere af forskjellige Slags. Tabel Nr. 6 **B** indeholder Oplysninger om Handlende, Skippere og Haandværkere i Egersund og Sogndal.

Bergværksdrift existerer ikke i Egersund, men der ere: 1 Kornmølle, 1 Pottemageri, 1 Garveri og 3 Farverier, anførte paa Tabellen Nr. 2 **A**, hvorom forhen er handlet. Her findes intet Brændeviinsbrænderie.

Henseende Jordbruget, Tjener- og Dagløn er det Fornødne anført under Landdistrictet. De paa faste Eiendomme thing- og aflyste Pantehæftelser, afhændede Eiendomme, Executions- og Udpantningsforretninger ere indbefattede under Opgaven for Jæderens og Dalernes Fogderi i Tabellen Nr. 4 **A**.

Det Antal Individer, hvorpaa de offentlige Afgifter bleve udlignede i 1850, vare 282, hvoraf 14 Embeds- og Ombudsmænd.

Stedet har en Sparebank, der er oprettet i 1839. Den havde ved 1850 Aars Udgang en Beholdning af 18,592 Spd. 72 ß, hvoraf Sparebanken eier 1,659 Spd. 28 ß og 252 Indskydere 16,933 Spd. 44 ß. I Ladestedet var ved 1850 Aars Udgang brandforsikret Bygninger for 134,830 Spd.; ved 1845 Aars Udgang var forsikret Bygninger for 100,160 Spd. Det Knæk, som Ladestedet led ved Ildebranden i 1843 er nu noget forvundet og Indvaanernes oeconomiske Forfatning har lidt efter lidt forbedret sig. En større Sparsommelighed i Forbindelse med Flid og Stræbsomhed har hertil virket ikke ubetydeligt, hvortil kommer, at de fleste Indvaanere have i Nærheden kjøbt eller fæstet smaa Jordstykker, som de med rosværdig Flid have opdyrket og derved selv avle endeel Korn og Potetes. De mange Havarier, som her forefalde, have ogsaa skaffet Arbeiderne nogen Fortjeneste. Uagtet Fiskeriet ei har været drevet ved Egersund, har dog herfra været udført Sild, som af de Handlende har været nedsaltet paa Fiskeværene nordenfor Stavanger og ført til Egersund. I det Hele taget maa man antage, at Velstanden snarere er tiltend aftaget.

3. Ladestedet Sogndal.

Handel og Skibsfart er heller ikke her tiltaget, men staaer omtrent paa samme Standpunct som i 1845. Sildefiskeriet har i de afvigte 5 Aar ei her slaaet til, men ligesom i Egersund

ſalte de Handlende Sild paa Fiſkeværene og føre den til Ladeſtedet, hvorfra den udſkibes. Samhandelen med Landdiſtricter indſkrænker ſig hovedſagelig til Sogndals Præſtegjeld, en Følge af, at Communicationen er yderſt beſværlig, idet Veiene ei ere farbare med Hjulredſkaber. I Ladeſtedet ere 8 Detailhandlere, 20 Skippere, hvoraf 13 boe udenfor ſamme, og 10 Haandværkere. De Skatteydendes Antal er 69, hvoraf 5 Embeds- eller Beſtillingsmænd.

Der er ingen Bergværksdrift, Fabrikanlæg eller Skibsbyggeri. Heller ikke er der nogen Sparebank eller private Aſſuranceindretninger.

I den almindelige Brandkasſeindretning var ved 1850 Aars Udgang Bygninger forſikrede for 16,920 Spd. og ved 1845 Aars Udgang var Brandforſikringsſummen 11,570 Spd. Velſtanden er i det Hele taget omtrent ſom ved 1845 Aars Udgang og hellere aftaget. I Almindelighed ere Indvaanerne fattige og have vanſkeligt nok ved at ſkaffe ſig det til Livets Ophold Fornødne.

Stavanger, den 14de April 1851.

Underdanigſt

Aas.

M.

Søndre Bergenhuus Amt.

Beretning

angaaende Søndre Bergenhuus Amts oeconomiske Tilstand ved Udgangen af Aaret 1850.

Tilfølge forskjellige Kongelige Resolutioner, og navnlig den af 23de December 1839, skal jeg herved tillade mig underdanig at meddele en Fremstilling af Søndre Bergenhuus Amts oeconomiske Tilstand ved Udgangen af Aaret 1850.

1. Jordbruget.

Hvad der i Amtets underdanigste Beretning ved Udgangen af Aaret 1845 herom anførtes, gjælder forstørstedelen fremdeles, nemlig, at Fremskridtene endnu ikke ere betydelige. Overalt lyde Beretningerne paa, at man holder fast paa det Gamle, at Forkjærligheden for Forfædrenes Brugsmaade er saa indgroet, at man ikke kan løsrive sig derfra. Men maa man end erkjende Sandheden heraf, saa er det ogsaa utvivlsomt, at Jordbrugets Fremskridt meget vanskeliggjøres ved de locale Forholde, der, med Undtagelse af i enkelte Fjord- og Fjelddistricter, gjør Jordbrugets Drift baade besværligt og lidet fordeelagtigt i Forhold til de Arbeidskræfter, det udfordrer. Som Følge heraf vender Interessen sig fra denne til Havet, hvor Fiskeriet som oftest afgiver et hurtigere og rigere Udbytte, om end dette maa indvindes under Farer og store Besværligheder. Under saadanne Omstændigheder kan man ikke paaregne stor Kundskab om Jordens rette Behandling, eller stor Forbedring i Arbeidsredskaber, hvis Anskaffelse desuden turde ofte overstige de pecuniaire Evner.

Imidlertid lyde Indberetningerne dog ogsaa paa, at der ikke overalt hersker absolut Stillestaaen, og at der i de sidste 5 Aar er gjort Fremskridt, der baade fortjene Opmærksomhed i og for sig, og ville blive en Spore til Efterligning.

For Nordhordlands og Vossе Fogderies Vedkommende er saaledes nævnt flere Mænd (blandt hvilke jeg især skal udhæve Eierne af Gaardene Solheim, Fjøsanger og Steen i Skjolds Skibrede, samt Eieren af Gaarden Aastvedt i Arne Skibrede), hvilke ved rationelt Jordbrug og Optagelse af Nyland forhaabentlig ville faae Indflydelse paa Jordbrugets Opkomst paa disse Kanter. I Arne Skibrede er i de 2 sidste Aar anlagt en Gjødselfabrik, men saavidt man veed er dens Virksomhed ikke betydelig, og udføres Productet til Udlandet. Blandt Odistricterne fremhæves Lindaas Skibrede, hvor Udskiftningerne - skjøndt ikke mange i Antal - i de senere Aar ere udførte med mere Omhu end tidligere, og indtil 150 Tønder Nyland ere optagne. I Fjelddistricterne i Vos og Vatsværn tage ogsaa Forbedringerne til, men de ere dog, i Forhold til det Hele, saa faa, at de i en almindelig Oversigt

ikke kunne have Betydning; imidlertid er det unægteligt, at i disse Egne ere betydelige Strøg fortrinlig skikkede for Jordbruget. Om enkelt Mand i Radø hedder det, at han med Held har udsaaet Turnips, uden at dette dog har fremkaldt Efterligning.

Fra Lysekloſters Gods indberettes det, at der spores Fremgang i Jordbruget; baade større Strækninger af Udmark ere opryddede og indtagne under Indhægningerne til Eng paa forskjellige Gaarde, dog uden at Arealet med Bestemthed kan opgives. Til Ager formenes opbrudt af Ryland omtrent 10 Tdr.

Paa Rosendals Gods viser sig især Tegn til et forbedret Jordbrug i Kvindherreds Lensmandsdistrict, hvortil formeentlig ikke lidet har bidraget, at et rationelt Jordbrug mere og mere gaaer fremad paa Hovedgaarden, der bestaaer af Gaarden Om og Halvdelen af den store Gaard Hatleberg med Øren, hvor tillige vidtløftige og vel indrettede Oeconomibygninger og en Tærskemaskine, der drives med Vand, ere opførte.

Naar det ovenfor er bemærket, at Dyrkningsmaaden i Almindelighed er den samme som før, følger deraf, at ogsaa Agerdyrkningsredskaberne ere de samme; Ploug og Harv, Spade, Rive, Græv eller Hakke, — alt af meget simpel Construction; som oftest spades Jorden, og tilberedes derefter med Græv eller Hakke og Kornet nedmyldes med River; — hvor der bruges Plov, hakkes Jorden med Græv og Sæden nedmyldes enten med River eller Harv. Paa enkelte Steder har man anskaffet sig en bedre Sort Plove eller Harve. Paa Lysekloſters Gods bliver Ploining almindeligere og Hyppeplove til Haandkraft til Potetesagrene begynde ogsaa der at faae mere Indpas.

De almindelige Sædarter ere de samme som tilforn, Havre og Potetes, — kun enkeltviis Byg, Blandkorn og Rug. Kun faa Gaarde kunne brødføde sig selv, og Districtet maa kjøbe en stor Deel Korn (Byg, Rug og Havre) deels fra Bergen og deels fra Stavanger. Saaledes antages, at der i Nordhordlands og Vosse Fogderi indkjøbes aarlig 20 a 21,000 Tønder, — hvoraf Sartor Skibrede alene 5,600 Tønder, Herløs 3,500 Tønder, Lindaas 2,000 Tønder, Skjold 1,900 Tønder, Radø, Ekanger og Vos hver 1,500 Tønder, — og i Søndhordlands og Hardanger Fogderi 16 a 20,000 Tønder. Paa Lysekloſters Gods antages, at Avlingen af Korn har afgivet omtrent $^2/_3$ og paa Rosendals Gods $^3/_4$ af Behovet til Føde og Udsæd. Dette sidste Forhold gjælder tildeels omtrentlig ogsaa for Fogderierne.

Da Potetessygdommen har herjet i de sidste Aar paa disse Kanter, ligetil 1849, da den var i noget Aftagende, men i 1850 saagodtsom aldeles forsvunden, har Potetesavlen kun givet lidet Udbytte, og der har været Mangel baade til Føde og Udsæd, hvorfor man har maattet gjøre Indkjøb, hvor Potetes har været at erholde; Udsæden har været høist ubetydelig.

Af Liin, Hamp, Humle og Kjøkkenurter dyrkes saagodtsom Intet i Nordhordlands og Vosse Fogderi, uden i Nærheden af Bergen; i Søndhordlands og Hardanger Fogderi indskrænker Dyrkningen af Haveværter sig til noget Ubetydeligt af Gulerødder, Kaalrabi, Næper, hvilket ogsaa gjælder Rosendals Gods. Opelskningen af Frugttræer synes derimod at være i Tiltagende i de Districter, hvor Climatet dertil er gunstigt, og dette gjælder Strandebarms, Vigoers, Gravens og Kingservigs Præstegjælde, i hvilket sidste avles og afsættes en ikke ubetydelig Deel Æbler, Pærer, Kirsebær og Blommer, der i Godhed kan sættes ved Siden af den bedre udenlandske Frugt. Afsætningen heraf skeer i Bergen, Stavanger, Christiansund og Throndhjem og Indtægterne ere ikke saa ubetydelige.

Med Hensyn til Udsæden og Avlingen lyde Indberetningerne paa, at heri kan antages at være skeet nogen Forøgelse, hvilket, som ovenbemærket, dog ikke gjælder Potetes.

Det Haab, man maa nære om, at Jordbruget ogsaa paa disse Kanter maa vinde i Udvikling og Fremgang, knytter sig nu nærmest til den i Amtsdistrictet oprettede Landbrugsskole. Landbrugsskolen har her i Amtet kun været i Virksomhed i 2 Aar, og skjønt den hidtil kun har været lidet søgt, saa er det dog fra den man tør haabe, at i Tidens Løb den Aand skal udgaae, der skal beseire Fordommes og Vaners Magt. Dette Haab ligger nu nærmere, efterat Skolen har afholdt sin første Dimissionseramen, og tre fra Skolen udgaaede Elever have erholdt Tjeneste som Avlskarle i Amtsdistrictet for en Løn af respective 50, 45 og 40 Spd. Man tør da ogsaa vente, at det Jordbrugets Udvikling saa hæmmende Fælledsskab vil mere og mere hæves, og Udskiftningerne, skjøndt her forbundne med mange Vanskeligheder, blive almindeligere, om end ikke Lovgivningen i saa Henseende atter etablerer noget Tvangsmiddel. Paa Lysekloſters Gods maa Udskiftningerne antages at have havt størst Fremme. Der gives saaledes efter Forvalterens Indberetning neppe et eneste Brug,

som ligger i Fælledsskab om Hjemmarken, medens dog mange Brug endnu bestaae af forskjellige adspredte Dele. Men ogsaa i denne Henseende er det gaaet fremad, og der drives fremdeles paa ved hver ny Bygsel at faae reelle Udskiftninger tilveiebragte og Husene udflyttede, hvilken sidste Omstændighed som oftest lægger de største Hindringer i Veien for Udskiftningernes fuldstændige Udførelse. I de sidste 5 Aar ere omtrent 50 Brug fuldstændigen udskiftede, ligesom ogsaa Udflytningen paa disse Brug allerede er kommen istand og deels efterhaanden kan ventes udført. Paa Lysekloſters Gods opføres ogsaa Bygningerne større og solidere og indrettes hensigtsmæssigere end tidligere og end i Amtets øvrige Districter. Forøvrigt henvises underdanigst til den medfølgende Tabel No. 1.

2. Fædriften.

Med Hensyn til Antallet af Heste, stort Qvæg, Faar, Gjeder og Svin har der ingen Tilvært fundet Sted, hvorimod der er stor Afgang i Faarenes Antal, paa Grund af den herskende Skabsyge blandt samme, men det er at vente, at de Foranstaltninger, der ere trufne imod denne Sygdoms Udbredelse, og Ansættelsen af en Dyrlæge i Amtet vil medføre heldige Resultater, hvilke paa enkelte Steder ogsaa allerede have vist sig. Ogsaa Hesteholdet er formindsket i enkelte Districter, da Efterspørgslen og Priserne paa Heste have været ringe i de sidste Aar. Til Heste- og Qvægracernes Forædling spores Intet, hvorimod man baade i Søndhordland og Hardangers Fogderi, som ogsaa paa Lysekloſters Gods, har tildeels søgt at forskaffe sig en bedre Race Faar. Fra Fjorddistricterne i Søndhordland og Hardanger, saavelsom fra Rado, Alensit, Lindaas, Hosanger, Ekanger, Vatsvær og Vos afsættes endeel Slagtequæg, Heste, Faar og Gjeder.

Rensdyrscolonierne paa Vos og i Vatsværn siges at være sin Opløsning nær. Aarsagen hertil angives forskjellig: deels Uenighed mellem Interessenterne, deels upaalideligt Tilsyn og deels endelig Rensdyrenes Skadegjøren paa Sæterbeiterne derved, at de ødelægge Græsvegetationen ved deres forcerede Færden fra et Sted til et andet og ved at de grave i Jorden efter Græsrødder. Andre paastaae, at Buskaben skyer de Steder, hvor Rensdyrene færdes, paa Grund af disse Dyrs Skarn, som Qvæget ikke kan forsones med. Forøvrigt have Rensdyrene trivedes særdeles godt paa Vos og formeret sig over alle Forventninger. I Nøldals Sogn har man omtrent 300 Rensdyr, og de skulle her trives godt, hvorimod der fra Gravens Præstegjeld, hvor man endnu har 4 a 500 Stykker, klages over Uheld med dem. I Strandebarm har man nylig anskaffet sig et Antal af 24, hvorimod man i Kingservigs og Kvindherreds Præstegjelde, samt i Jondals Sogn har skilt sig ved dem, man havde, fordi de der ei vilde trives. Forvalteren paa Lysekloſters Gods tilføier for Hardangers Thinglaug, at Rensdyrene baade skade Beiterne for Kreaturene, og anden Mands Eiendomme, og at Ulvene ogsaa anretter store Ødelæggelser blandt disse Dyr, hvorfor han antager, at man vil opgive dem. Paa Rosendals Gods er Forsøget paa at colonisere Rensdyr saagodtsom opgivet.

Om nogen Forbedring af Engene kan der efter Jordbrugsbedriftens Standpunct i det Hele taget ikke være Tale.

Forholdet mellem Agerland og Eng opgives i Søndhordland og Hardanger som 1 til 8, paa Rosendals Gods som 1 til 10, paa Lysekloſters Gods som 1 til 20, og i Nordhordland og Vos maa det antages omtrent som ved Udgangen af 1845, nemlig paa Vos som 1 til 9, og forøvrigt som 1 til 7. Dette Opgivende maa imidlertid kun ansees som tilnærmelsesvis.

Ligesaa vanskeligt er det med nogenlunde Paalidelighed at kunne opgive Forholdet mellem Besætningen og Korn- samt Potetesavlingen. For Nordhordland og Vos er ikke noget Yderligere i saa Henseende opgivet, end hvad Beretningen for 1845 indeholder, nemlig paa Vos 3 Tønder Korn for hver Ko, som holdes, og 3 Tønder Potetes for hver Tønde Korn, og i Nordhordland 2 Tønder Korn for hver Ko, og 2 a 3 Tønder Potetes for hver Tønde Korn, i Søndhordland og Hardanger Fogderi antages Forholdet i Almindelighed at være saadant, at hvor der holdes 10 Stykker Stortqvæg avles 20 Tønder Korn og ligesaamange Tønder Potetes; paa Rosendals Gods kan regnes 2 a 2½ Tønde Korn og 2½ a 3 Tønder Potetes for hvert stort Qvæg, og paa Lysekloſters Gods 2 Tønder Korn for hvert stort Qvæg. For stort Kreaturhold antages ikke i Regelen at finde Sted uden paa enkelte Steder, hvad Faar og Gjeder angaaer.

Af Fedevarer afsætte Districterne endeel, fornemmelig til Bergen, uden at Forholdet kan med nogensomhelst Paalidelighed opgives mellem Frembringelsen og Behovet; kun formener Forvalteren paa Lysekloſters Gods at kunne ansætte Behovet hjemme til ⅓ a ½.

De Varer, som almindeligst afsættes herfra Amtsdistrictet, ere Hornqvæg, Heste, Kalve, Faar, Geder, Kjød, Flesk, Smør, Ost, Talg, Skind og Uld. Hestene fra Vos anseés for de bedste, men i de senere Aar have de været hjemsøgte af smitsom Syge, hvortil Aarsagen ikke har kunnet opgives, men hvoraf dog kun faa ere dræbte. De eneste Opgaver med Hensyn til Afsætningen, som ere meddeelte, angaae Radø og Alensit, der antages at afsætte aarlig Hornqvæg, Heste og Kalve for 4,600 Spd., Lindaas Fækreature, Faar, Gjeder og Svin for 8,000 Spd. I det Hele taget maa denne Afsætning antages at give Districtet en ikke ringe Fordeel, da Fædriften er dets vigtigste Næringsgreen og Afsætningen ikke blot skeer til Bergens By, som derved væsentligst forsynes med Fedevarer, men ogsaa til andre Kjøbstæder.

3. Skovdriften.

Skovdriften indtager kun en meget underordnet Plads i dette Amtsdistrict, og kun Vangens Sogn afsætter endeel Furumaterialier, til en Værdi af omtrent 3,500 Spd. aarlig. Furuskoven har her udbredt sig noget, medens Birkeskoven er i Aftagende, og Grantræer findes kun paa Grændsen af Gravens Præstegjeld. Vatsværn har fornoden Skov til egen Forsyning og afsætter derhos aarlig 300 a 350 Favne Brænde, fornemmelig af Birk og 40 a 50 Tylvter Furutømmer. Men Skovene antages ogsaa her at svinde mere og mere. Fra Moe Sogn eller Eringedalen af Ekanger Skibrede og Sandnæs Sogn i Lindaas afsættes ogsaa endeel Tømmer, men Opgave over dets Qvantum har det ikke været muligt at erholde. I Lindaas har forøvrigt Trævegetationen lidt meget ved en Sygdom, der har dræbt eller fortørret Enebærbuskværten, som saaledes ikke længere yder de unge Træskud Ly. Den indre Deel af Lindaas afsætter derhos aarlig omtrent 300 Favne Brænde, ligesom ogsaa endeel Brænde afsættes fra Ekanger og nogle Gaarde i Hosanger; i større Mængde afsættes derimod Brænde fra Arne Skibrede, som derimod maa indkjøbe igjen sine fleste Bygningsmaterialier. Paa Rosendals Gods afgiver Tømmerskoven, der udelukkende bestaaer af Furu, ikke det Fornødne til Districtets Forsyning med Bygningsmaterialier, hvorimod Brændeskoven, der foruden af Furu fornemmelig bestaaer af Birk og Older, i Almindelighed er tilstrækkelig til Behovet og afgiver paa enkelte Steder især i Hardanger endeel til Salg. I Sondhordlands og Hardanger Fogderi antages saavel Furu som Løvskovene i Almindelighed at være i Aftagende formedelst for stærk Hugst; de første afgive kun lidet mere end hvad Districtet behøver, og de sidste, der bestaae af de almindelige Træsorter, ere i de fleste Præstegjelde tilstrækkelige til eget Forbrug, og nogle afgive endog endeel Brænde og Tondebaand til Salg. Paa Lysekloster findes Skovstrækninger egentlig kun i Os Thinglag, bestaaende af Furu og tildeels Løvskov, hvoriblandt noget Ubetydeligt af Eeg. Af Brænde afsættes omtrent aarlig 300 Favne, og af Furumaterialier 100 Tylvter. Furutømmeret anvendes forøvrigt til Huusbrug eller til Stav, hvilke sidste afsættes i Bergen. Lidt Jægtetømmer og Baademateriælier sælges ogsaa i enkelte Aar.

Tørv bruges især i Odistricterne istedetfor Brændsel tildeels ogsaa Brake og Lyng, men mange Gaarde have hverken Skov eller Tørv.

Af Kul og Tjære tilvirkes ikke meget, og heller ikke tilstrækkeligt til Districtets eget Behov.

Angaaende Saugvæsenet henvises underdanigst til medfølgende Tabel No. 2.

4. Fiskeriet.

Af hvilken Vigtighed Fiskeriet er for dette Amtsdistrict er bekjendt. Det udgjør for Mange den vigtigste Næringskilde, og det drives som en daglig Sysel endog paa Jordbrugets Bekostning.

Af størst Vigtighed er imidlertid de store Fiskerier, navnlig Vaarsildefisket, skjøndt det egentlig ikke foregaaer paa en lang Strækning af selve Amtsdistrictets Kyst, men fornemmelig og stadig i det tilgrændsende Stavanger Amt. Men dette skaffer dog et Erhverv for mangfoldige af Amtets Beboere, der deeltage i samme, deels som egentlige Fiskere, Note- og Garneiere, deels som Opkjøbere af den ferske Sild, som bringes til Kjøbstæderne og Salterierne, deels ved Bortfragten af Fartøier ved den fangede Fisks eller de tilvirkede Varers Transport, og endelig som Arbeidere ved Salterierne. Fiskeriet som Indtægtskilde strækker sig endnu videre, nemlig til Tiendeeiere, Skoveiere, Jægte- og Baadbyggere, Forarbeidere af Tondestav, Tønder, Fiskeredskaber, Sofarende m. v., — og den Fordeel som saaledes indvindes gjennem denne Bedrift i saa mange Retninger og under forskjellige Former tilflyder Districtet ikke alene, naar Vaarsildefisket slaaer til ved Amtets egne Kyster, men ogsaa længere sydpaa, da saamange deeltage i dette ved Stavanger Amts nordligste Kyststrækninger. Fra det hele Amtsdistrict søge Indvaanerne hen til Fiskepladsene, ogsaa fra Landdistrictet Vos, og i enkelte Egne er det factisk, at den hele Vinter fra Sildefiskets Begyndelse ere alle Mandfolk, som ere arbeidsdygtige, fraværende fra Hjemmet

for at deeltage paa forskjellige Maader i denne Bedrift, hvorfra de som oftest hjembringe en Indtægt til Livsophold, hvis Afsavn vilde være følelig, saameget mere som Udrustningerne til disse Farter kræve ikke saa Ubetydeligt, især for de egentlige Fiskere.

De Districter i Amtet, som i Almindelighed directe nyde godt af de store Fiskerier, ere Findaas Præstegjeld, endeel af Fitje Sogn af Storøens Præstegjeld og endelig Østervold og Mogster Sogne, af Sunds Præstegjeld.

Nogen paalidelig Opgave over Qvantiteten af den fangede Fisk i de sidste 5 Aar have Fogderne ikke kunnet tilveiebringe, og idet Amtet derfor underdanigst henviser til de Meddelelser, som aarlig i saa Henseende afgives til vedkommende Regjeringsdepartement, skal det dog af forøvrigt erholdte Oplysninger meddele Følgende:

I Sunds Præstegjeld fangedes i 1847 omtrent 11,000 Tønder Vaarsild til Gjennemsnitspriis 1 Spd. pr. Tønde; af Sommersild, der fanges i Maanederne Mai, Juni, Juli og August med Not, og som hovedsagelig afhændes i ferst Tilstand til de i Districtet boende Landhandlere, er i de sidste 5 Aar fanget omtrent 9,700 Tønder til Gjennemsnitspriis 1 Spd. 36 ß.; af Torsk, der fanges i Marts Maaned, deels med Liner og Snore, deels med Garn, og afhændes som Klipfisk til Bergen eller Districtets Landhandlere, er solgt omtrent 5,565 Voger a 1 Spd.; af Sei, der Høst og Vaar fanges med Snore, og deels afhændes som Kjøbmandsvare, deels ferst ved Bergens Fisketorv, er af første Slags solgt omtrent 14,000 Voger a 84 ß.; og af Langer, der om Vaaren fanges med Liner og tørret afhændes i Bergen, er solgt omtrent 1,800 Voger a 1 Spd.

Fra Rado Skibrede afsættes aarlig Sei og lidt Vaartorsk for et Beløb af 4 a 500 Spd. samt 2 a 3,000 Tønder Sommersild.

Forøvrigt lyde Indberetningerne paa, at Vaarsildefiskeriet, skjøndt det i de sidste 5 Aar har været forskjelligt, dog i det Hele har givet et ganske godt Udbytte.

Af andre Fiskesorter har der som sædvanligt været fisket en stor Deel Flyndre, Qveite eller Helleflyndre, Lyr, Hyse, Brosmer, Lange, Makrel, Mort, Qvitling, der tilligemed Torsk finde stadig Afsætning ved Bergens Fisketorv.

Af Hummer er fanget især i Sartor Skibrede et ikke ubetydeligt Qvantum, der er udskibet til England, og Larefiskeriet har paa enkelte Steder givet taaleligt Udbyttte, saaledes i Hosanger i 1846—1849 for 200 a 250 Spd. aarlig, hvorimod i 1850 Fiskeriet var meget mindre. Af det Larefiskeri, som aarlig drives af Fiskere især fra Hosanger, Ekanger og Alensit Thinglauge, deels i Sondhordland, deels i Ryfylke, opgives det aarlige Udbytte, som tilflyde disse Bygder, til 5 a 600 Spd.

Med Hensyn til Fiskeredskaberne og Fiskens Tilvirkning vides ingen væsentlig Forandring at være foregaaet i de sidste 5 Aar.

5. Bergværksdrift.

Egentlig Bergværksdrift findes intetsteds i Amtsdistrictet. Paa Lysekloſters Gods brydes enkelte Steder endeel Tagheller, men næsten udelukkende til eget Huusbehov. Steenhelle- eller Skifersteensbrud findes ogsaa paa flere Steder i Sondhordland, men afgive kun det Fornødne til eget og Naboers Brug, undtagen i Jondals Sogn, hvor i 2 Brud aarlig brydes endeel til Afhændelse i Bergen og Nabodistricterne. I Kingservig haves et Brynesteensbrud og i Føyens og Opdals Thinglauge nogle Kalksteensbrud. Alle disse Brud drives kun til enkelte Tider af Aaret. Marmorbruddet paa Hoop i Skjolds Skibrede er nedlagt, og det Marmor, der findes i Sondhordland, fornemmelig paa Mosteroen, benyttes kun til Kalkbrænderierne. Kobberværket ved Gaarden Huuse i Kvindherred er fremdeles nedlagt.

Forøvrigt henvises underdanigst til vedlagte Tabel Nr. 3.

6. Fabrik- og Haandværksdrift.

Med Hensyn til denne Post maa Amtet underdanigst henvise til medfølgende Tabel Nr. 2.

Haandværk drives i Regelen kun som Binæring, og indskrænker sig til Bagerier, Grovsmeds-, Bødker-, Hjulmager- og Skomagerarbeider.

7. Binæringer.

Huusfliden indskrænker sig fornemmelig til Forarbeidelse af egne Klæder, Redskaber og andet Bohave. Fra Vos afsættes dog endeel Sengklæder, Værkener, Vadmel og Lærreder, og ligesaa fra Fjorddistricterne i Sondhordland og Hardanger, hvortil kommer Skindklæder, Kister, Skriin, samt Trækjorler, saasom Stamper og Bøtter; ogsaa Tønder til Brug ved Sildesaltningen og endeel Fiskenoder og Garn forarbeides i disse Districter, saavel som paa Lysekloſters Gods, og fra Rado Skibrede i Nordhordland antages fremdeles at Forarbeidelsen af sidstnævnte Redskaber afgive et aarligt Udbytte af 4 a 5,000 Spd.

Angaaende Skibsbyggeriet henvises underdanigst til vedlagte Tabel Nr. 6, hvorhos maa bemærkes, at Antallet af de ved samme beskjæftigede Arbeidere ikke kan opgives, da Byggeriet kun drives til enkelte Tider af Aaret.

Baadbyggeriet drives i flere Districter, men har i Søndhordland været i Aftagende, kun i Os er det i stadigt Tiltagende.

I Fragtfarten er ingen Forandring indtraadt; den drives især fra Søndhordland, Hardanger, Rosendals og Lysekloſters Godser fornemmelig paa Bergen, Stavanger, Søndmøre og Romsdalen, og længere nordefter paa Sildefiskeri. Udbyttet kan ikke opgives, kun har Fogden paa Rosendals Gods anslaaet det til omtrent 1,000 a 1,200 Spd. aarlig. Om Landtransport kan der fornemmelig være Tale for Hardangers Vedkommende, nemlig fra Eidsfjords Sogn i Gravens Præstegield til Kongsberg med Smør og Ost, der bringes over Fjeldene paa Kløv.

For Nordhordlands og Vosse Fogderi maa nævnes de saakaldte „Bygningsstrile" fornemmelig i Hosanger, Ekanger og Alensits Skibreder. Disse Folk tilforhandle sig Tømmer, fornemmelig paa Vos, modtage det paa Evanger, flode det derfra ned Evangervandet og Bolstadelven ud i Bolstadfjorden, videre udad Fjorden til en eller anden bekvem Strandbred i Nærheden af deres Hjem, tildanne og sammenføie det der til Bygninger, som senere, efterat Materialiet er løst fra hinanden, frembringes til og opføres paa Bestemmelsesstedet enten i Bergen eller tildeels i Ødistricterne. Bygningerne ere som oftest bestilte efter opgivne Dimensioner, inden Materialiet tildannes og foreløbigen sammenføies. Ofte levere de ogsaa kun Materialet i utildannet Tilstand, og frembringe det til Bergen, hvor de tilhugge og sammenføie det. Denne Bedrift give disse Districter en ikke ubetydelig Næring, der for Alensit alene anslaaes til 4 a 600 Spd. aarlig.

Frihandelen drives af ikke saa Faa, men i Regelen uden Fordeel, og forøvrigt har Amtsdistrictet ogsaa endeel af de saakaldte Handelskarle, der opkjøbe til Afsætning de Varer, Districtet har tilsalgs, og derved tildeels gjøre gode Affairer.

Ølbrygningen har meget tiltaget paa Grund af det frie Øludsalg, og man synes at være temmelig enig om, at dette meget understøtter Drukkenskabslasten.

Jagt drives kun i ubetydelig Grad, og fortjener neppe Navn af nogen Binæring.

Af Gjæstgivere og Landhandlere findes i

Nordhordlands og Vosse Fogderi . .	40	13
af de første ere 4 ikke afgiftspligtige.		
Søndhordlands og Hardangers Fogderi	32	26
Rosendals Gods . . .	1	2
Lysekloſters Gods . .	4	0
	77	41

Landhandlerierne ere for endeel i ret god Drift, og fra samme udsælges fornemmelig Korn, Malt, Meel, Gryn, Erter, Salt, Jern, Liin, Stry, Hamp, Fiskeredskaber m. m., deels mod Contanter og deels mod Varer, som Almuen afsætter. Af Gjæstgiverierne ere endeel kun ubetydelige, og af Mangel paa Søgning i slet Stand.

Markedspladse haves ikke i Amtet.

8. Tilstanden i Almindelighed.

Med Hensyn til Pantehæftelserne, faste Eiendommes Afhændelse og afholdte Executionsforretninger for Gjæld samt Udpantningsforretninger henvises underdanigst til vedlagte Tabel Nr. 4.

Lønnen for Tjenestekarle og Tjenestepiger er opgivet saaledes:

Nordhordland:	Dreng.	Pige.
Sartor Skibrede . . .	22 Spd.	12 Spd.
Radø og Alensit Do.	22 —	7 —
Lindaas —	4 a 8 —	2 a 3 —
	og Klæder.	
Mjelde —	9 a 10 Spd.	5 a 6 Spd.
Ekanger —	10 a 12 —	5 a 6 —
Vatsværn —	4 a 8 —	2 a 4 —
	og Klæder.	
Vos —	10 a 12 Spd.	4 a 5 Spd.
	og Klæder.	
Søndhordland og Hardangers Fogderi .	15 a 24 Spd.	8 a 10 Spd.
Rosendals Gods .	16 a 24 —	9 a 10 —
i hvilke Beløb er medregnet de aarlige Udgifter til Beklædningsmaterialier, der som oftest betinges og præsteres **in natura**.		
Lysekloſters Gods .	8 a 12 Spd.	2 a 4 Spd.
	med Klæder.	
	12 a 20 Spd.	8 a 10 Spd.
	uden Klæder.	

Daglønnen er opgivet for:

Nordhordland:	Dreng.	Pige.
Sartor Skibrede.	32 ß.	16 ß.

Rado og Alenfit Do.	42 ß.	34 ß.
	om Sommeren	
	32 ß.	24 ß.
	om Vinteren.	
Mjelde Do.	20 a 24 ß.	12 a 16 ß.
	med Kost.	
Vatsværn	20 a 24 ß.	10 a 12 ß.
	om Sommeren.	
	10 a 12 ß.	5 a 6 ß.
	om Vinteren. og til begge Tider tillige Kosten.	
Vos	20 a 24 ß.	12 ß.
	om Sommeren.	
	10 a 12 ß.	6 ß.
	om Vinteren.	
Søndhordlands og Hardanger Fogderi	24 a 30 ß.	16 a 20 ß.
Rosendals Gods	16 a 24 ß. med Kost.	
	28 a 40 ß. uden Kost.	
	om Vinteren forholdsviis mindre.	
Lysekloſters Gods	14 a 20 ß. med Kost.	
	18 a 24 ß. uden Kost.	
	om Vinteren.	
	24 a 30 ß.	
	om Sommeren.	

Det bør bemærkes her, at Klager fremdeles høres over Mangel paa Tjeneſtefolk, efterat Loven om Handelen af 8de Auguſt 1842 er emaneret, hvorfor Fæſtning af Tjeneſtefolk endog ſkeer et halvt Aar og derover forud.

Længden af Hovedveie i Amtsdiſtrictet kan anſættes til $20^3/_8$ Miil og af Bygdeveiene til omtrent ſamme Længde.

Det maa indrømmes, at Veienes Forbedring i de ſidſte 5 Aar efter de Reſourcer, der har været ſtillet til Veibeſtyrelſens Diſpoſition, har været i ſtadig Tiltagende. Flere ſtørre og mindre Omlægninger have fundet Sted, Stenlandgangsbrygger ere opførte, og Rækværker i det ſidſte Aar endog af Jern anbragte paa Steder, hvor Paſſagen ellers vilde været farlig.

De betydeligſte Veiarbeider ere Forbedringen af Røgenæskleven i den ſtavangerſke Poſtvei, hvortil bevilgedes 454 Spd., af Hovedveien ved Natland og ved Huſeleitet i Nærheden af Dalsvandet, af Veien i Korsbrækkereinen, i Hæglandsreinen, i Taklehagen, af Veien ved Hondve paa Vos, — Alt paa Chriſtiania Poſtvei, hvortil bevilgedes reſpective 400 Spd., 250 Spd., 474 Spd., 500 Spd., 230 Spd. og 110 Spd. Paa den ſtavangerſke Poſtvei ere derhos følgende ſtørre Arbeider udførte: Forbedring af Bakken ved Midthun Bro, Omlægning af Finnebakken og Gryvlebakken, hvortil bevilgedes reſpective, 150, 280 og 300 Spd., ſamt endelig den betydelige Veiomlægning af Galtekleven mellem Bergſtø og Garvig, hvortil bevilgedes 4,300 Spd. Med betydeligt Bidrag af Statskaſſen er fremdeles den ſtore Veiomlægning i Chriſtiania Poſtvei mellem Stalheim og Kvamme paa Vos, hvortil af Amtets Veikaſſe bevilgedes 1,200 Spd., fuldført, i Langedalen i ſamme Poſtvei er Minering udført til et Beløb af 205 Spd., og paa Hardangerveien fra Vos, mellem Kløve og Spilde er en ſtørre Omlægning foregaaet, hvortil bevilgedes 1,500 Spd. Af Landgangsbrygger bemærkes de i Horvig, Garnæs og Dalevaagen opførte, ſamt ved Eide i Graven, til hvilken ſidſte bevilgedes 300 Spd.; mod Elven paa Hovedveien til Hardanger er opført en Dæmning, hvortil bevilgedes 114 Spd. 40 ß., og til opførte Jernrækværker paa Veiene bevilgedes 230 Spd. Af Broer bemærkes Møens Bro paa Vos, hvortil bevilgedes 280 Spd. Til Veikaſſen udlignedes i 1846 22 ß., i 1847 15 ß., i 1848 10 ß., i 1849 20 ß. og i 1850 14 ß. pr. Skylddaler.

Af Sparebanker findes 1 paa Vos, 1 i Eids Sogn i Fjeldbergs Præſtegjeld, og 1 i Kingſervigs Præſtegjeld. Om disſes Status er Intet nærmere opgivet nu, hvorfor der underdanigſt henviſes til de i ſaa Henſeende til vedkommende Regjeringsdepartement aarlig indſendte Indberetninger.

Angaaende Bygdemagaſinerne henviſes underdanigſt til vedlagte Tabel Nr. 5.

Private Brand- eller andre Aſſuranceindretninger gives ikke i Amtsdiſtrictet.

Med Henſyn til Udvandringen til Amerika henviſes underdanigſt til vedlagte Tabel Nr. 7.

Diſtrictets Tilſtand i oeconomiſk Henſeende antages vel af Forvalteren paa Lyſekloſters Gods at være i Almindelighed temmelig god, idet han formener, at den i de ſidſte 5 Aar er gaaet noget fremad, men fra Fogderne lyde Indberetnin-

gerne ikke saa tilfredsstillende, idet de antage, at Distrikтet i oeconomisk Velvære i de 5 sidste Aar er gaaet tilbage, hvortil Grunden søges deels i den flereaarige Potetesmisvæxt, deels i de i Aaret 1847—48 indtraadte høie Kornpriser, hvortil endnu kan føies Faaresygdommen og de Forrykkelser af Forholdene paa Vos, som have været Følge af, at saamange Mennesker (og med disse saamegen Formue) derfra ere flyttede over til Amerika. At flere Dele af Districtet have i de første Maaneder af Aaret 1849 — hvorom forøvrigt særskilte Beretninger i sin Tid ere afgivne — lidt af den her da herskende Choleraepidemi, bør i denne Forbindelse bemærkes.

Søndre Bergenhuus Amt, Bergen den 13de Juni 1851.

Underdanigst

N. Vogt.

N.

Bergens By.

Til Kongen!

Den ved Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner af 23de December 1839 samt 11te October 1825 og 10de September 1827 befalede Beretning om Tilstanden i det Undertegnede naadigst anbetroede Embedsdistrict afgives herved underdanigst for Aarene 1846—1850.

a. Med Hensyn til Handelen.

Af Vaarsild har her fra Byen været udført:

i Aaret 1846 . . .	239,217½	Tønde
i — 1847 .	200,175¼	—
i — 1848 . . .	116,690	—
i — 1849 . . .	237,990¾	—
i — 1850 . .	158,303	—

Da Vaarsilden ikke, som i tidligere Perioder, gaaer ind i Fjordene, men hovedsagelig fiskes langt ude ved Havkanten, og meget nærmere Stavanger end Bergen, saa er den førstnævnte By bleven Hovedmarkedet for denne Vare, ligesom den ringeste Deel af de herfra udførte Qvanta er tilberedet i selve Byen, men paa de Salterier, som Byens Indvaanere paa Grund af den store Afstand, der gjør Sildens Indførsel i ferst Tilstand vanskelig, have seet sig nødsagede til at oprette paa Lehden, i Nærheden af de Steder, hvor Fiskeriet foregaaer. Herved er en stor Deel af den Arbeidsfortjeneste, som tidligere havdes ved Sildens Nedsaltning, gaaet tabt for Byens Arbeidsclasse. Da Vaarsilden udgjør Stavangers saagodtsom eneste Udførselsproduct, drives Priserne paa den ferske Sild ude ved Fiskestederne op til en saadan Høide, at Bergens Handlende, naar Varerne skulle kunne afkaste nogen Fordeel ved Afsætningen i Udlandet, vanskelig kunne udholde Concurrencen med Stavanger, som muligens ogsaa nyder nogle Fordele ved Afsætningen af denne Vare fremfor Bergen, idet Indvaanerne for en stor Deel selv udføre og forhandle Silden i deres egne mindre Fartøier, medens Skibe til Sildens Udførsel af Bergens Handlende maa fragtes. I foranførte Omstændigheder ligger for en stor Deel Grunden til, at Bergens Udførsel af Vaarsild i den senere Tid betydelig har aftaget, medens det ikke kan nægtes, at den bergenske Vaarsild altid staaer i noget høiere Priis i Udlandet formedelst den Formodning, der haves for, at Varerne herstedes ere bedre tilvirkede, ligesom Bergen i Almindelighed opnaaer billige Fragter til Udførsel af Silden derved, at en Mængde hollandske og hannoveranske Skibe om Vaaren herstedes indfinde sig, og søge Fragter, som de kunne sætte særdeles lave, da de alligevel ere nødsagede til at gaae ballastede til østersøiske Havne, naar de ikke herstedes faae Fragt. Uagtet den norske Vaarsild i preussiske Havne har faaet en slem Rival i den skotske Sild, hvis Fangst i de senere Aar drives efter en stor Maalestok, og som skal være bedre og omhyggeligere tilvirket end den norske, omendskjøndt den i Fedme skal staae tilbage for denne, har Vaarsilden dog i det her omhandlede Tidsrum saavidt vides givet de Handlende et nogenlunde tilfredsstillende Udbytte: thi den Frygt,

som i 1848 nærede for at den i østersøiske Havne herskende Cholera-Epidemie skulde faae en ugunstig Indflydelse paa Afsætningen, viste sig at være ugrundet, og uagtet Blokaden af de preussiske og flere tydske Havne i 1848 og 1849 vel havde nogen skadelig Indflydelse, formindskedes det derved opstaaede Tab dog noget derved, at Silden i svenske og russiske Havne gav et taaleligt Udbytte. Nye udenlandske Markeder til Afsætning af denne Vare ere, saavidt vides, i det her omhandlede Tidsrum ikke udfundne.

Af Tørfisk er fra Byen bleven udført:

i 1846	. .	533,245½ Vog.
i 1847	.	526,463⁷/₁₂ —
i 1848	. .	475,827½ —
i 1849	.	562,235⅙ —
i 1850	.	513,888⁷/₁₆ —

Da denne Vare hovedsagelig indføres fra Nordlandene, vil det sees, at Torskefiskeriet sammesteds i den her omhandlede Aarrække har faldet nogenlunde jevnt. Saavidt vides, har ogsaa Handelen med denne Vare i hele Tidsrummet, dog med Undtagelse af det sidste Aar, givet et taalelig godt Udbytte for de Handlende, og i Aaret 1849 endog et særdeles godt, da Priserne, som pleie at variere fra 4 Ort til 1 Speciedaler pr. Vog endog stege op til 1 Speciedaler 30 Skilling pr. Vog, paa Grund af de mange Ordres fra Udlandet. Men paa saadanne overdrevne høie Priser pleier gjerne følge en Reaction, hvilket ogsaa viste sig i det følgende Aar, da Ordinationerne fra Udlandet udebleve, og de Handlende saaledes end ikke kunde obtinere den Priis, som de selv havde givet Nordlændingen. Som Aarsager til dette slette Resultat anføres, at Fiskerierne paa Newfoundlandsbankerne gave et ualmindeligt godt Udbytte, hvoraf Markederne oversvømmedes, samt at den italienske Kjøbmand, paa Grund af Italiens og Østerrigs usikkre politiske Stilling, nærede Frygt for at indlade sig i større Handelsspeculationer. Der paastaaes ogsaa, at de sidste Aars Revolutioner i de catholske Lande skulle have medført mere frisindede Grundsætninger ogsaa i religieus Henseende, og, som Følge deraf, en mindre streng Overholdelse af Fasten, hvilket igjen har en mindre Consumtion af Tørfisk tilfølge. Men, mere end alt dette, turde maaskee den Omstændighed have bidraget til et mindre godt Resultat, at de Handlende, naar spanske og italienske Skibe herstedes have indfundet sig for at afhente Fiskeladninger, opmuntrede ved den Præmie, disse Lande have tilstaaet for Varers Indførsel i deres egne Skibe, have drevet Priserne op til en unaturlig Høide, stolende paa, at de fremmede Skibe maatte have Ladninger, de koste hvad de ville. Ved denne vistnok mindre kloge Fremgangsmaade er Fiskehandelen, som forhen for en stor Deel var passiv, og derfor var baade sikkrere og fordeelagtigere, gaaet over til for største Delen at blive activ, idet de fremmede Skibe ere udeblevne, og vore Handlende saaledes ere blevne nødsagede til, for egen Regning at udføre Varerne til de udenlandske Markeder i egne Skibe, hvorved de Fremmede ere blevne istand til selv at foreskrive Priserne, hvilket naturligviis maa medføre Tab, saameget mere, som Antallet af de Handelshuse, der paa de udenlandske Markeder befatte sig med Fiskehandel en gros, skal være yderst ringe, eller de skulle indbyrdes have indgaaet Foreninger, hvorved Concurrencen imellem Kjøberne bortfalder, til Skade for Afsenderne. Det turde maaskee saaledes være mindre rigtigt, at bevirke den Differential-Told, som Kongerigerne Spanien og begge Sicilierne have tilstaaet til Fordeel for Varers Indførsel i disse Landes egne Skibe og som opmuntrer til Skibenes Afsendelse hertil, ophævet, saameget mere, som den Fragt, vore egne Skibe kunne fortjene ved at bringe Fiskevarer til Spanien og Italien, ingenlunde vil svare til den Fordeel, Landet vilde have deraf, at Fiskehandelen igjen blev passiv.

Af Klipfisk er bleven udført:

i Aaret	1846	158,800	Voger.
" —	1847	154,498	—
" —	1848	211,904¹¹/₁₂	—
" —	1849	124,362⅙	—
" —	1850	141,543	—

Forhen var Bergen Hovedmarkedet for denne Vare, da den, foruden den nordlandske, modtog den største Deel af den paa Sondmør tilvirkede Klipfisk, men da Priserne for de hertil søgende spanske Skibe dreves uforholdsmæssig høit op, have disse Skibe senere for en stor Deel søgt til Aalesund og Molde, hvorved den søndmørske Klipfiskehandel i en væsentlig Grad er gaaet over til disse Byer. Imidlertid udrustes herfra hver Vinter en stor Deel Fartøier til Lofoden, for at indkjøbe den ferske Torsk til Tilberedning af Klipfisk, ligesom Nordlændingerne medbringe en heel Deel af denne Vare i deres hertil ankommende Fartøier, og, saavidt vides, have ogsaa disse Expeditioner herfra til Lofoden i det her omhandlede Tidsrum afkastet taalelig god Fordeel for dem, som deri have deeltaget, medens derimod Klipfisken af de Handlende er bleven afsat med afvexlende Held. Saavidt man har kunnet erfare, har Udbyttet for de Hand-

lende været taaleligt, med Undtagelse af det sidste Aar, da der, som Følge af en betydelig Tilførsel og ikkuns faa Ordres fra Udlandet, indtraadte en fuldkommen Stagnation i Handelen, der tvang Jhændehaverne af denne Vare til at udskibe en stor Deel for egen Regning, hvilke Afskibninger skulle have foraarsaget betydelige Tab. I det sidste Aar skal, til Forsøg, være blevet expederet en Ladning Klipfisk, nedlagt i Trækasser for at beskytte den imod Climatets Indvirkning, til Sydamerica, men Udfaldet er, saavidt vides, endnu ikke bekjendt, og haves der heller ikke synderlig gode Forhaabninger om samme, thi, formedelst de af den lange Transport flydende Omkostninger, vil den norske Klipfisk neppe kunne udholde Concurrencen med den newfoundlandske, der tidligere har faaet Indpas paa de transatlantiske Markeder.

Nogen mærkelig Forbedring i Tilberedningen af Fiskeproducterne har i det her omhandlede Tidsrum ikke været spored, hvorimod der endog er hørt Klage over den paa Sondmør meget brugelige og tiltagende Maade at fange Torsken paa, nemlig ved de saakaldte Rykkere, ved hvilke en stor Deel Fisk saares uden at blive fanget, ligesom en Deel af den Fisk, som fanges, erholder i Kjødet en Revne eller sort Plet, hvorved den taber sit Værd som god Vare. Ligesom en saadan Maade at fange Fisken paa, formeentlig er stridende mod den gjældende Lovgivning, burde formeentlig Forbud derimod indskjærpes i vedkommende Districter. Derimod maa det ansees som et Fremskridt til det Bedre med Hensyn til Torskefangsten, at der i Lofoden anvendes de saakaldte Glaskavl, der ei alene give en rigere Fangst, men ogsaa maa antages at være til stor Besparelse for Fiskerne.

Af Tran er fra Bergen bleven udført:

i Aaret	1846	36,702$^{7}/_{12}$	Td.
" —	1847	29,617$^{1}/_{4}$	—
" —	1848	35,518$^{1}/_{2}$	—
" —	1849	38,079$^{1}/_{3}$	—
" —	1850	29,593$^{3}/_{24}$	—

Siden Hvalfiske- og Robbefangsten i Nord- og Syd-Jishavet har aftaget, er denne Vare temmelig steget i Værdi, og har den, saavidt vides, i det omhandlede Tidsrum afgivet en jevn Fordeel for de Handlende.

Af Rogn er herfra bleven udført:

i Aaret	1846	15,947$^{1}/_{2}$	Td.
" —	1847	15,875$^{1}/_{4}$	—
" —	1848	17,885	—
" —	1849	19,107$^{3}/_{8}$	—
" —	1850	16,800	—

I Aaret 1846 vare Sardelfiskerierne i Frankrig saa ringe, at næsten hele Aarets Production sammesteds henlaae usolgt, saa at Udsigterne for 1847 vare meget ringe. De i dette Aar skeede Afskibninger medførte ogsaa et Tab af næsten den hele Capital, idet Priserne ikke formaaede at hæve sig over 2 Spd. 3 Ort pr. Tønde, indtil de i Slutningen af November Maaned pludselig stege lige indtil 4$^{1}/_{2}$ Spd. pr. Tønde, af hvilke høie Priser dog ikkuns faa af de norske Handlende nøde godt, da de største Partier allerede tidligere vare afskibede og solgte til Priser, der ingen synderlig Fordeel afkastede. I den første Halvdeel af Aaret 1848 vare Priserne lave, men stege i August Maaned indtil 3 Spd. 84 ß. pr. Tønde, da Sardelfiskeriet i Frankrig slog godt til, og Ordres derfra saaledes indløb. I Aaret 1849 var Handelen med Rogn særdeles livlig, og afkastede god Fordeel for de Handlende, idet Priserne aldrig vare under 3 Spd. 96 ß. a 4 Spd. pr. Tønde, men endog stege indtil 5 Spd. a 5$^{1}/_{2}$ Spd., der obtineredes for nogle Restbeholdninger. I Aaret 1850 var paa Grund af de i Frankrig tilbageliggende større Partier, Udsigterne for denne Vareartikel flauere, men, saavidt vides, have dog de for bergensk Regning solgte Partier ikke foraarsaget Exporteurerne Tab. Hvad Byens Handel med Landdistricterne angaaer, da er Handelen med Nordlandene ikke undergaaet nogen væsentlig Forandring i det her omhandlede Tidsrum. Paa denne Handel har hverken de nordlandske eller finmarkske Byers indviklede commercielle Forholde, eller Handelsloven af 8de August 1842 havt Indflydelse af nogen særdeles Betydning. Derimod er ved den ogsaa i disse Egne stadigen tiltagne Folkemængde, og derved forøgede Kraft til at drive Fiskerierne, saavel Productionen som Forbruget bleven større, hvorfor ogsaa den imellem Byen og Nordlandene stedfindende Handelsrørelse gradeviis har tiltaget. Den større Handelsvirksomhed, som i de senere Aar har udviklet sig i Tromsø og Hammerfest, har ikke sin Grund deri, at Nordlændingerne nu mere end tidligere forlade Bergen, og søge derhen, men Aarsagen til hiin udvidede Handelsvirksomhed maa formeentlig søges i en anden af Bergens Handel uafhængig Omstændighed, nemlig i de finmarkske Fiskeriers Opkomst, da det fornemmelig er de Producter, som derved indvindes, der gaae ind i fornævnte Byers Handel og bevirke den stærkere Rørelse sammesteds. Ligesom Nordlandenes Forbrug i Almindelighed, som paapeget, er tiltaget, med den voxende Folkemængde, saaledes indskrænker dette Forbrug sig

nu mindre end forhen, til de første Nødvendighedsvarer, idet de ret gode Fiskerier og de fordeelagtige Priser, som i de sidste Aar ere blevne betalte for de nordlandske Producter, have sat Nordlændingerne istand til, i høiere Grad at forsyne sig med Varer, der ligge udenfor hiin Grændse, og i denne Retning er altsaa Consumtionen bleven større; dog gjorde Aaret 1847 maaskee heri en Undtagelse, thi i dette Aar steeg Kornpriserne op til en hidindtil ukjendt Høide, som for en stor Deel betog Consumenten Evne til at forsyne sig med andet, end hvad han strengt behøvede.

I det her omhandlede Tidsrum er fra Nordlandene indført til Bergen:

	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.
Tørfisk .	449,393 Vog.	424,780 Vog.	407,137 Vog.	483,958¼ Vog.	512,464 Vog.
Sei	— —	52,619 —	47,740 —	46,703 —	43,717 —
Tran . .	32,635 Td.	31,561 Td.	32,174 Td.	31,981 Td.	23,469 Td.
Rogn . .	14,583 —	15,681 —	19,120 —	13,644 —	15,299 —
Sild .	3,454 —	14,193 —	17,350 —	24,913 —	8,457 —

derimod seer Stiftet sig ikke istand til at kunne meddele nogenlunde noiagtige Oplysninger om, hvad der fra Bergen er udført til Nordlandene, da denne Udførsel ingensteds controlleres. Dog antages Værdierne heraf for en stor Deel at nærme sig til Værdierne af de derfra hidførte Varer, thi der er neppe Grund til at antage, at Nordlændingernes Gjæld til Bergen i de senere Aar har tiltaget i nogen mærkelig Grad, naar undtages i Aaret 1847 formedelst Kornpriserne høie Standpunct, og Aaret 1850, da Priserne paa de nordlandske Producter vare temmelig lave. Forsaavidt derimod at Nordlændingernes Gjæld til de bergenske Handlende i den senere Tid maatte være bleven noget større, ligger vel dette hovedsagelig i den Omstændighed, at Tilgangen af de nordlandske Kunder er større end Afgangen, paa Grund af Folkemængdens Tiltagen.

Til den directe Trafik med Nordlandene maa henregnes de Expeditioner, som om Vinteren herfra foretages til Lofoden for at kjøbe og tilvirke Klipfisk. Disse Foretagender have noget aftaget, idet Antallet af de herfra udredede Fartøier i det her omhandlede Tidsrum har varieret mellem 35 og 40 aarlig. Medens disse Expeditioner have lønnet sig taalelig godt i Aarene fra 1846 til 1849 og især i det sidstnævnte Aar, er Resultatet derimod for Aaret 1850 et ikke ubetydeligt Tab for de Handlende, formedelst Klipfisk-Handelens daarlige Udfald i dette Aar, i hvilken Henseende henvises til det Ovenanførte.

Det er i Særdeleshed Meel, Fiskeredskaber og tildeels Brændeviin, som de til Lofoden afgaaende Fartøier bringe did til Salg eller Omtuskning, dog kjøbes ogsaa en stor Deel Fisk for contante Penge.

Med Søndmør er Bergens Handel betydelig aftaget siden Aalesunds Opkomst, da dette Districts Behøvere næsten udelukkende bringe deres ved Fiskeriet indvundne Producter til fornævnte Kjøbstad, og der igjen forsyne sig med hvad de behøve. En Undtagelse herfra gjør dog en Deel af de søndmørske Gjæstgivere og Landhandlere, der, idet de maa finde, at Bergens store Marked yde dem bedre Vilkaar for deres Bedrift, søge hid for at afsætte de indtuskede Producter, og indkjøbe de til deres Udsalg fornødne Varer. Bergens Handel med Nordfjord, Søndfjord og Sogn har derimod ikke forandret sig i nogen væsentlig Grad, uden forsaavidt at Handelsloven har bevirket, at flere Bønder, der tilforn udelukkende beskjæftigede sig med Jordbrug og Fiskeri, nu tildeels ogsaa, med Hjemmel af bemeldte Lovs § 16 Litr. b, optræde som Handelsmænd i deres Hjembygder, og i saadan Egenskab forsyne sig i Kjøbstaden med store Varepartier, som de igjen udsælge i Smaat til Almuen, paa hvilken Maade de for en stor Deel have overtaget den Virksomhed, som tilforn var i de bergenske Bondehandleres Hænder. Uagtet nu Omfanget af Byens Virksomhed ved hine Mellemmænds Optræden ikke er bleven formindsket, har dog det nye Led i Handelskjeden gjort et stort Skaar i de herværende Bondehandleres Virksomhed, hvorved disses ved Strandsiden beliggende Eiendomme, der ere fortrinligt indrettede for denne Handel, ere gaaede betydelig tilbage i Værdi, og flere af dem ere solgte med store Tab. Da Landdistricterne herved ikke antages at have vundet noget af Betydenhed, medens det derimod maa anses skadeligt, at Landmanden ved Handelen bortdrages fra hans egentlige Hverv, antager Stiftet, at Handelslovens Bestemmelser i den nævnte Retning har virket skadeligt i disse Egne. Naar Vaarsildefiskeriet i Nordfjord og Søndfjord finder Sted, hvilket i de her omhandlede 5 Aar i større og mindre

Grad har været Tilfældet, men i Særdeleshed i det sidst forløbne Aar, da det fra disse Districter indførte Qvantum Vaarsild anslaaes til circa 40,000 Tønder, er Samhandelen med Byen naturligviis mere livlig og fordeelagtig for hine Egne.

Da Vaarsildefiskeriet i de fleste Dele af Nordhordlands Fogderi har slaaet aldeles feil, og de øvrige Fiskerier i dette District have været meget indskrænkede, har Fattigdom heraf været en Følge og Byens Samhandel med dette District været meget ubetydelig.

De sønden for Bergen liggende Districter, Søndhordland og Hardanger, have derimod, hovedsagelig formedelst Vaarsildefiskeriet og Beboernes Driftighed og Dygtighed bragt deres oeconomiske Vilkaar paa et særdeles gunstigt Standpunct, og derved for en Deel emanciperet sig fra Kjøbstaden. Ved det tiltagende Jægtebrug, der har udviklet sig i et mærkeligt Omfang, ved den Oplysning, som disse Districters driftige Beboere have vidst at tilegne sig, ved deres Velstand have de bragt det dertil, at de nu selv føre en stor Deel af den under Fiskeriet virkede Vaarsild til Udlandet, især til Sverige, og forsyne sig igjen derfra med diverse Varer. Det er en Selvfølge, at denne Omstændighed maa medføre en stor Indskrænkning i Byens Handelsvirksomhed med disse Egne, hvilken Indskrænkning forøges derved, at Stavanger i den senere Tid i væsentlig Grad har tilegnet sig Handelsforbindelser i disse Egne. Kommer nu hertil, at neppe nogensteds i hele Stiftet har man benyttet sig saa stærkt af de Rettigheder Handelsloven medfører, som her, og at der vel heller ikke nogensteds er etableret saa mange Landhandlerier, saa er det klart, at Byens tidligere Handel med disse Districter i en mærkelig Grad maa være svækket og at i Særdeleshed de saakaldte Bondehandleres Fortjeneste fra disse Egne er gaaet tabt. Men uagtet det Foranførte, antages det dog, at Byens Norelse, relativ til Landdistricterne, ikke i det Hele taget er formindsket, hvilket Phænomen er forklarligt deraf, at den i de fleste Districter tiltagne Folkemængde og Kraft til at drive Fiskerierne har medført forøget Consumtion, ikke alene af Nødvendighedsvarer, men ogsaa af saadanne, der ligge udenfor den strenge Nødvendigheds Grændser, hvilket selvfølgelig har bevirket en større Afsætning for Byen. Især har Afsætningen af Kornvarer til samtlige Landdistricter i de sidste 5 Aar været ualmindelig stor, hvilket vel for en stor Deel er bevirket ved den herskende Potetessygdom, der dog vistnok nu er i mærkeligt Aftagende. Indførselen til Byen af de vigtigste Kornsorter har i Aarene fra 1846 til 1850 udgjort:

	Hvede.	Rug.	Byg.	Havre.
i 1846 .	7,810 Tdr.	48,173 Tdr.	84,960 Tdr.	2,304 Tdr.
= 1847 . .	10,658 —	73,896 —	111,402 —	13,397 —
= 1848 . .	12,055 —	114,691 —	187,639 —	15,449 —
= 1849 . . .	10,146 —	130,071 —	240,034 —	9,000 —
= 1850 .	10,343 —	61,990 —	207,434 —	14,592 —

og, antager man, at Byen selv heraf har forbrugt circa 45,000 Tønder aarlig, saa er den øvrige Deel deraf gaaet til Nordlandene og de øvrige Landdistricter.

I Begyndelsen af Aaret 1850 indtraf her i Byen en Deel betydelige Fallissements, formeentlig hovedsagelig foraarsagede ved overdrevne Speculationer, hvilke meget svækkede den indbyrdes Tillid imellem de Handlende. Concurrencen imellem disse har ogsaa betydelig tiltaget, hvilket vel ogsaa for en stor Deel er foraarsaget ved den ved Handelsloven lettede Adgang til Borgerskabs Erhvervelse for Handlende, og i det Hele taget har Stiftet Grund til at antage, at Byens Velstand igjennem Handelen i de seneste 5 Aar ikke er tiltaget, men snarere det Modsatte.

b. Med Hensyn til Fiskerierne.

Som forhen bemærket har en stor Deel af Byens Indvaanere, paa Grund af at Vaarsildefangsten foregaaer i betydelig Afstand fra Byen, paa Lehden indrettet Salterier, hvori vel en Deel af Byens Arbeidsclasse beskjæftiges, men dog langt fra i saa stor Udstrækning, som da Vaarsildefangsten foregik i større Nærhed og den største Deel af den ferske Sild blev hertil indført for at tilvirkes til Handelsvare. Uagtet en Deel af Byens Indvaanere eie Nodebrug, og saaledes drive Vaarsildefiskeriet for egen Regning, foregaaer dette dog i langt større Udstrækning af de driftige Beboere af Søndhordland og Hardanger, der eie en Mængde Fartøier, som de selv bygge, og, som ere særdeles hensigtsmæssige til Fiskeriets Drift. Deels

bortfragte de ogsaa disse Fartøier til Brug under Fiskeriet og have deraf en god Fordeel. Som ovenfor anmærket udrustes herfra aarlig en Deel Fartøier til Deeltagelse i Torskefiskerierne i Lofoden, ligesom ogsaa nogle Fartøier aarlig afsendes til Fangst og Indkjøb af Sommersild eller feed Sild paa Kysterne af Trondhjems Stift, hvor dette Fiskeri i Særdeleshed foregaaer, men, saavidt vides, har det sidstnævnte Fiskeri i de sidstforløbne 5 Aar hverken givet noget stort Udbytte eller kastet nogen særdeles Fordeel af sig. Torskefiskeriet i de Byen nærmestliggende Districter, der sædvanligviis pleier at indtræde kort efter at Vaarsildefiskeriet ophører, har i det omhandlede Tidsrum været saa ubetydeligt, at ikke synderlig meget af den gjorte Fangst er bleven tilberedet til Handelsvare.

Jøvrigt vil det af hvad der i det Foregaaende er oplyst angaaende udførte Fiskevarer sees, at Fiskerierne i de forløbne 5 Aar have faldet nogenlunde jevne, og at den Virksomhed, som derved er tilfaldet Byen, ikke har været ringe, om den end ikke altid har været saa indbringende for Handelsstanden, som ønskeligt kunde være.

c. Med Hensyn til Skibsfarten.

Conjuncturerne for Skibsfarten have ogsaa i de sidstforløbne 5 Aar været mindre heldige, idet Fragterne, formedelst den store Concurrence, have været meget lave, i hvilken Henseende henvises til hvad der ovenfor er bemærket angaaende den Mængde hollandske og hannoveranske Skibe, som hvert Foraar indfinde sig for at bringe Silden til preussiske Havne. Ikkuns Fragterne for nogle Skibe, som have bragt Emigranter over til Amerika, og for nogle faa Skibe, der ere anvendte til Frugtfart imellem Middelhavet og russiske Havne, fornemmelig St. Petersburg, have været lønnede, ligesom endeel af de mindre Skibe, som anvendes til Fart paa Lofoden, have bragt deres Rhedere nogen Fordeel. Saavidt vides har ikkuns eet Skib her fra Byen, der nu har været fraværende i circa 3 Aar, deeltaget i den livlige Fragtfart imellem Californien, China og forskjellige Steder i Sydhavet, hvilket Skib skal have været ret heldigt. Aarsagen til at ikke flere Skibe have søgt Beskjæftigelse i denne Fart har formodentlig været deels Frygt for den hyppige Desertion af Mandskaberne, som Skibene i denne Fart skulle være udsatte for, deels de usikre Retstilstande i hine fjerne Egne og den dermed forbundne Resico og deels Efterretninger om at Fordelene ved denne Fart i den sidste Tid skulle betydelig have tabt sig, paa Grund af den store Mængde Skibe fra andre Lande, som have søgt derhen. For endeel Aar siden blev for Bergensk Regning fra England anskaffet et Dampskib til Bugsering, men det blev kuns lidet afbenyttet til dette Brug, og da det var mindre skikket til at sættes i anden Fart, maatte Interessenterne snart sælge det for en Spotpriis. Det blev da kjøbt af en hervørende driftig Værftseier, der i forrige Aar har ladet det undergaae en betydelig Reparation og i England forsyne med nyt Maskineri, saa at det nu kan bruges ikke alene til Bugsering, men til Befordring af Passagerer, Varer og Post mellem Bergen og Leirdalsøren. Saavidt man har kunnet erfare er der Udsigt til at det i Fremtiden vil svare Regning. Uagtet de mindre gunstige Conjuncturer for Skibsfarten er det dog en Mærkelighed, at der i Aarene $18^{46}/_{50}$ her i Staden er bygget 11 nye Skibe af tilsammen 1,005 Commercelæsters Drægtighed, medens der i de foregaaende 5 Aar ikkuns blev bygget 6 Skibe paa 441 Commercelæster.

d. Med Hensyn til Haandværksdriften.

Uagtet vistnok endeel Haandværk i Løbet af de sidste 5 Aar ere fredne fremad og have fulgt med Tiderne, hvilket fornemmelig er Tilfældet med Bagere, Skræddere, Hattemagere, Blikkenslagere og tildeels Skomagere, Snedkere og Malere, af hvilke Flere skulle levere Arbeider, der ikke staae tilbage for Udlandets, er der dog endnu i denne Henseende meget tilbage at ønske. Aarsagen hertil maa vel for en stor Deel søges i de mindre heldige Conjuncturer for Handel og Skibsfart, der formindske Consumtionen af Haandværksarbeider og skaffe Haandværkerne mindre Evne og Lyst til at perfectionere sig, men for en stor Deel ogsaa i altfor tidlig indgaaede Ægteskaber og i en Levemaade, der overstiger Evnen. Det kan saaledes ingenlunde siges at Haandværksclassen i Almindelighed er gaaet fremad i Velstand, hvilket vel ogsaa for en stor Deel kan tilskrives den betydelige Concurrence iblandt Haandværkerne indbyrdes, i hvilken Henseende det er tilstrækkeligt at paapege Bødkerhaandværket, som tæller 59 Mestere med 227 Svende og 70 Drenge, Guldsmedhaandværket, som drives af 30 Mestere med 18 Svende og 20 Drenge, Skomagerhaandværket, som har 202 Mestere med 103 Svende og 128 Drenge, Reebslagerhaandværket, som tæller 18 Mestere med 105 Svende og 91 Drenge, Skrædderhaandværket, som drives af 59 Mestere med 85 Svende og 49 Drenge, samt Snedkerhaandværket, der drives af 62 Mestere med 79 Svende. Af Tabellen Nr. 1 vil det sees, at ved Udgangen af Aaret 1850 udgjorde Antallet af samtlige

Haandværksmestere i Bergen 735, af Svende 852 og af Drenge 820, ligesom bemeldte Tabel udviser, at de ovenfor specielt nævnte Haandværk ere omtrent ligesaa meget overfyldte, som da Stiftet afgav sin seneste underdanigste Indberetning. Specielt maa det bemærkes, at da de saakaldte Bondehandleres Eiendomme paa Strandgaden formedelst den ugunstige Indflydelse, Handelsloven har havt paa deres Næring, have maattet sælge deres Eiendomme, ere disse for en Deel blevne kjøbte af de meer velstaaende Haandværkere, saasom Hattemagere, Blikkenslagere, Glarmestere, Bundtmagere med Flere, hvorved disse ikke lidet have forbedret deres Søgning. Bagerne have maattet taale en ikke ubetydelig Indskrænkning i deres Næring derved, at en stor Mængde Bagerier i Landdistricterne, som forhen forsynede sig med Brød fra Byen, i den senere Tid ere blevne oprettede. Reebslagerne ere i Almindelighed, uagtet deres ikke ringe Antal og den Concurrence, som disse ogsaa ere underkastede af lignende Professionister i Landdistrictet, velstaaende, hvilket for en Deel maa tilskrives Skibsbyggeriets Tiltagen, men fornemmelig Fiskeriernes Flor, der i høi Grad har foroget Forbrugen af Fiskeredskaber, hvortil en stor Mængde Reebslagerarbeide udfordres. Til de Haandværkere, der staae sig slettest, maa fremdeles henregnes Bødkerne, hvis Næring er betydelig aftaget paa Grund af at Vaarsildens Tilberedning nu hovedsagelig foregaaer i Landdistricterne. Som i Stiftets foregaaende underdanigste Indberetning bemærket, har Mangelen af en Tegneskole virket hemmende paa Haandværkernes Dannelse. En Saadan kom imidlertid dog istand i 1845, men havde i bemeldte Aar kuns 17, i 1846 25, i 1847 30 og i 1848 32 Elever. I det sidstnævnte Aar standsede den af Mangel paa Resourcer, men siden Februar Maaned indeværende Aar er den atter begyndt med 54 Elever, og da der nu ved Storthingets Beslutning og Kongelig Resolution samt Repræsentantbeslutning er tilsikret Skolen aarligt Bidrag af Statskassen og Communen, er der Grund til at antage, at den vil komme i stadig og udvidet Virksomhed, samt at den vil meget bidrage til Haandværkernes Dannelse. Hertil vil forhaabentlig ogsaa den i Aaret 1845 stiftede Haandværker-Forening, hvorom mere nedenfor, væsentlig bidrage. Ogsaa Haandværkssvendene have i det sidstforløbne Aar stiftet en Forening, som tilsigter disses Dannelse ved passende Foredrag og Udbredelsen af nyttige, deres Fag vedkommende, Skrifter samt gjensidig Understøttelse, af hvilken Forening man ogsaa tør forvente gode Frugter. Af Haandværkere vides ingen nye Arter at være hersteds etablerede i de sidstforløbne 5 Aar.

e. I Henseende til Fabrikanlæg og Skibsbyggeri.

De her i Staden værende Fabrik- og Industri-Anlæg bestod ved Udgangen af Aaret 1850 i:

4 Bogtrykkerier,
1 Blyhvidtsfabrik,
34 Bryggerier,
1 Cichoriefabrik,
37 Garverier,
1 Jernstøberi,
1 Maltgjøreri,
1 Møllebrug,
1 Seildugsvæveri,
2 Skibsværfter,
4 Tobaks- og Snuusfabriker,
1 Ædikefabrik,
1 Tugthuusfabrik
og 1 Tvangsarbeidsanstalt,

hvilke Indretninger tilsammen sysselsætte 789 Personer, naar dertil henregnes Haandgjerningsskolens Elever samt Tugthuus- og Tvangsarbeids-Fangerne, hvis Antal udgjør tilsammen omtrent 460. Af denne Opregning, som er overeensstemmende med vedlagte Tabel Nr. 2, vil det naadigst erfares, at der fremdeles her i Byen ikke drives noget Brændeviinsbrænderi, hvortil Aarsagerne antages at være de samme, der ere anførte i Stiftets seneste underdanigste Indberetning. Af nye Fabrik- og Industri-Anlæg er i de sidstforløbne 5 Aar oprettet 1 Seildugsvæveri, begyndt i Aaret 1848, 1 Tobaksfabrik, begyndt i Aaret 1847 og 1 Ditto i 1850 samt 1 Tobakssauceri, der begyndte i 1849, men nedlagdes allerede i Begyndelsen af Aaret 1850. I samme Tidsrum er derimod nedlagt 1 Vindmøllebrug i 1849, 1 Torskegarns-Spinderi i 1848 og det ovenmeldte Tobakssauceri i 1850. Det vil heraf naadigst erfares, at Industri- og Fabrikvæsenet i selve Bergens By vel ikke i nogen særdeles Grad har tiltaget, og at det i Særdeleshed maa beklages, at Torskegarns-Spinderiet, der dreves med Damp ved et fra England indført kostbart Maskineri, har maattet nedlægges, da det ikke svarede Regning, eftersom det haandspundne Garn i Henseende til Styrke og Varighed gaves Fortrinnet, men paa den anden Side maa det bemærkes, at der i Byens Omegn er anlagt adskillige, Byens Indvaanere tildeels tilhørende, Industri-Indretninger. Som Saadanne maa bemærkes:

1 Bomuldsvæveri paa Lunggaarden tæt ved Byen, hvis Virksomhed begyndte den 8de April 1850, fra hvilken Tid indtil den 16de Januar d. A. er vævet 9,693 Alen farvet og firskjæftet Bomuldstøi. Det har nu 18 Vævstole i Gang og sysselsætter, foruden 1 Mester fra Sachsen, 26 Fruentimmer og 3 Drenge.

1 Bryggeri paa Kalfaret, begyndt i 1850, i hvilket Aar der bryggedes og afsattes circa 1,700 Tønder Øl; 7 Mand og 3 Fruentimmer have der havt stadig Beskjæftigelse.

1 Galvanisationsværksted samt Jern- og Metalstøberi med Smedie ved Nygaardsstrømmen, begyndt i April Maaned 1850, forsaavidt Galvanisationen betræffer, og i October Maaned s. A. hvad Støbningen angaaer. Til Aarets Udgang var galvaniseret circa 1,000 Skpd., hovedsagelig til Anvendelse i Skibe og tildeels til Tagdækning og fra Jernstøberiet er i samme Tid leveret 120 Skpd. Støbegods af forskjelligt Slags. Støberiet drives med Dampmaskine og er indrettet til 2 Kuppelovne. Værkets Drift beskjæftiger fortiden 22 vorne Arbeidere, hvoraf 3 ere Udlændinge.

1 Garveri i Gravdal. Dette har i de sidste Decennier gaaet mere og mere tilbage, og maatte saaledes i 1849 saagodtsom nedlægges, efterat der i 1848 var standset med Indkjøb af raae Huder.

1 Maltgjøreri paa Elsesro i Sandvigen, ved hvilket der i de sidstforløbne 5 Aar antages at være tilvirket i Gjennemsnit 3,500 Tønder Malt aarlig. Det beskjæftiger aarlig 8 vorne Arbeidere.

1 Møllebrug i Gravdal, ved hvilket der i Aarene $18\frac{4}{5}$ i Gjennemsnit er af forskjellige Meelsorter formalet aarlig 2,556,526 Pd. samt ligeledes i Gjennemsnit aarlig formalet 981 Tønder til Gryn. Ved denne Indretning har aarlig været beskjæftiget 10 Mand og 5 Drenge samt endeel Daglønnere.

1 Møllebrug ved Møllendahl, hvor der er formalet i Gjennemsnit 5,000 Tønder, hvortil er benyttet 7 faste Tjenere foruden Daglønnere.

1 Møllebrug ved Nygaardsstrømmen, der drives ved Strømløbet sammesteds, og hvor der formales aarlig imellem 4 a 5,000 Tønder, hvortil benyttes 3 Mand og 2 Jægteførere.

1 Papirfabrik ved Aarstad, ved hvilken i de sidste 5 Aar i Gjennemsnit er fabrikeret circa 1,200 Riis aarlig, hvorved 11 Personer ere beskjæftigede, og

2 Skibsværfter i Larevaag, om hvilke dog nærmere Oplysning savnes.

Af de her omhandlede Anlæg ere de 3 Førstnævnte nye, og det vil saaledes sees, at Sandsen for deslige Anlæg blandt Byens Indvaanere er i ikke ringe Tiltagende. Forøvrigt antages det, at Deres Majestæt fra vedkommende Amtmand vil erholde nærmere Oplysninger om disse Anlæg.

Hvad **in specie** Skibsbyggeriet angaaer, har der, som ovenfor bemærket, i de sidstforløbne 5 Aar her i Staden været bygget 11 nye Skibe af tilsammen 1,005 Commercelæsters Drægtighed. De her byggede Skibe have Ord for at være baade smukke, solide og hurtigseilende og staae visselig ikke i disse Henseender tilbage for nogen anden Nations, hvorfor de i Concurrence med disse om Fragter i udenlandske Havne ofte gives Fortrinnet.

f. I Henseende til Jordbrug.

Som i de foregaaende underdanigste Indberetninger bemærket, bestaaer Byens Jorder kuns i den saakaldte Tagemark, der ikke er af nogen Betydenhed og udgjør hovedsagelig Strækninger paa Skraaningen af Fløifjeldet, der allerede tidligere for største Delen er overgaaet til private Eiere eller Fæstere imod en ubetydelig aarlig Afgift, men Opdyrkningen af disse øde Strækninger er fremdeles gaaet rask fremad til Nytte og Forskjønnelse. I Aaret 1849 har Byen for 4,000 Spd. tilkjøbt sig en Deel af Lungegaardens Marker inden for Stadsporten til et Areal af $70{,}733\frac{1}{2}$ □ Alen, der fortiden er bortforpagtet. Beklages maa det fremdeles, at den største Deel af det gode Gjødningsstof, som Byen tilveiebringer, ved Havnevæsenets Foranstaltning udkastes paa Dybet istedetfor at anvendes til Jorddyrkningens Forbedring, som dog i Byens nærmeste Omegn i de senere Aar har taget et mærkeligt Opsving. Saavidt vides, er der af nogle af Byens Indvaanere i de sidste Aar gjort Forsøg paa at bringe endeel af Gjødselen ud til Sandvigen for sammesteds at præparere den paa den samme Maade, som den saakaldte Patentgjødning, men dette Foretagende skal ikke have svaret Regning.

g. I Henseende til Tilstanden i Almindelighed.

Overeensstemmende med Deres Majestæts naadigste Resolutioner af 23de December 1839 og 6te Mai 1840 vedlægges herved underdanigst

under Nr. 3 Tabel over de i Bergens By i hvert af de sidstforløbne 5 Aar thinglæste og aflæste Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme; over afhændede faste Eiendomme og afholdte Executions- og Udpantningsforretningers Antal og Beløb.

Sammenligner man denne Tabel med Resultaterne for Aarene 1841—1845 saaledes:

		1841—1845.	1846—1850.
Af Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme, er thinglæst	for alle 5 Aar	931,396 Spd.	1,166,814 Spd.
	Gjennemsnit	186,279 —	233,363 —
Af ovennævnte Arter af Pantehæftelser aflæste	for alle 5 Aar	754,917 —	860,963 —
	Gjennemsnit	150 983 —	172,193 —
Af faste Eiendomme afhændet	for alle 5 Aar	797,613 —	1,012,007 —
	Gjennemsnit	159,523 —	202,401 —
	Antal	762 —	839 —
Af Executionsforretninger for Gjæld og Udpantninger afholdte	for alle 5 Aar	159,224 —	119,871 —
	Gjennemsnit	31,845 —	23,974 —
	Antal	14,538 —	17,314 —

vil det sees, at Total- og Gjennemsnitsværdierne af de i Aarene 18$\frac{4}{5}$ solgte faste Eiendomme noget overstige disse Værdier for 18$\frac{4}{5}$, men ligesom Antallet af de solgte Eiendomme i det førstnævnte Qvinqvennium er noget større end i det sidstnævnte, saaledes antager Stiftet, at den paapegede Omstændighed ingenlunde er Tegn paa, at de faste Eiendomme hersteds ere stegne i Værdi, da tvertimod en stor Deel af dem, og fornemmelig de, som i Byens fornemste Handelsstrøg, Strandgaden, have været brugte til Vonehandel, som forhen berørt, betydelig have declineret.

Antallet af Executionsforretninger for Gjæld og Udpantninger, sees i det sidstforløbne Qvinqvennium at have været meget større end i det nærmest foregaaende, medens derimod det Beløb, hvorfor Execution og Udpantning er skeet, har været betydeligt mindre, hvilket synes at hentyde paa, at det fornemmelig har været de lavere Classer, der ikke i Mindelighed have kunnet opfylde deres Forpligtelser.

I Anledning af den ligeledes foreskrevne Opgave over Størrelsen af 1 Aars Løn for en Tjenestekarl og Tjenestepige samt den almindelige Daglon for en simpel Haandarbeider, er opgivet, at den almindelige Aarsløn for en Tjenestekarl eller Dreng varierer imellem 25 og 70 Spd., alt efterson hans Beskjæftigelse er blot at forrette Ærinder og hvad der ellers forefalder i et Huus, eller den bestaaer i Varers Modtagelse og Udlevering, samt, foruden særdeles Paalidelighed, fordrer Kyndighed i Skrivning og Regning. Det formenes derfor at Gjennemsnittet af eet Aars Løn for en Tjenestekarl, Kudsk eller Handelsdreng maa kunne ansættes til 40 Spd. Den almindelige Aarsløn for en Tjenestepige antages at kunne ansættes til 10 a 16 Spd. efter hendes større eller mindre Dueligbed og Huusbondsfolkenes Kaar.

For en simpel Sjouer eller Haandarbeider er Daglønnen efter Aarstiden og Arbeidets Beskaffenhed fra 40 til 60 Skilling. De saakaldte Stokfiskesjouere erholde hele Aaret rundt 60 Skilling for Dagen og ligesaameget for Natten. Arbeide, hvortil der ydfordres særegen Færdighed, f. Ex. Brugen af Direl, betales til visse Tider endog med 72 Skilling Dagen; herfra undtages dog Skibstømmermænd, hvis Daglon, saavidt bekjendt, ikke har oversteget 56 Skilling om Sommeren og 44 Skilling om Vinteren. Det antages derfor, at en almindelig Arbeiders Daglon i Gjennemsnit kan ansættes til 54 Skilling, hvilken maa anseés for at være temmelig høi. Den simple Arbeider synes derfor her paa Stedet at maatte kunne staae sig godt; men dette kan desværre ikke siges at være Tilfældet, hvilket de stedse tiltagende Fattigbyrder, hvormed Communen besværes, nokſom viser. Aarsagen hertil ligger i en mindre god Anvendelse af det Fortjente, der igjen for en Deel har sin Grund i at Arbeidsfortjenesten ikke altid er jevn og stadig, men stiger i Sildefiskeriets og Nordlandsfarernes travleste Tid til en ualmindelig Høide, paa hvilke Tider desuden ikke blot Manden, men hans Kone og nogenlunde arbeidsdygtige Børn kan hver især fortjene en anstændig Daglon, paa hvilke Tider der da leves ualmindelig flot

og sjelden opspares Noget til knappere Tider. Uagtet 2de Foreninger virke imod Brændevinsdrikken, og uagtet Antallet af dem, der skjænke og udsælge Brændevin **en detail** er indskrænket til 28, er det dog en sørgelig Erfaring at Fylderiet iblandt Arbeidsklassen ikke i nogen væsentlig Grad kan siges at være aftaget. Den gjældende Lovgivning i Henseende til Brændevins Salg og Udskjænkning, har saaledes her paa Stedet ikke opnaaet sit Øiemed, thi Brændevinet er ved den paabudne Beskatning ikke bleven saaledes fordyret, at Almuesmanden derved tvinges til Afholdenhed, og for at udbringe den betydelige Afgift ved en større Sogning have Brændevinshandlerne nu gjort deres Localer saa comfortable og indbydende, som muligt, beværte deres Gjæster med Spise og give dem Adgang til Kortspil m. m., saa at den Mand, der forhen vel kunde drikke sig en Ruus i den morke og kolde Brændevinskippe, nu ofte tilbringer den hele Dag i Sviir og Lediggang. Ølkipperne, hvori der udskjænkes stærkt og berusende Øl, have ogsaa i en foruroligende Grad tiltaget.

I Henseende til den paabudne Oplysning om Milelængden af Districtets med Hjulredskab fremkommelige Veie ꝛc., bemærkes underdanigst, at Veistykkerne, som gaae over Byens Grund, ere de samme, som de i Stiftets foregaaende underdanigste Indberetning anførte, samt at de ere vedligeholdte i god Stand. Den ifølge sidstmeldte Indberetning projecterede Bro over Nygaardsstrømmen, er nu fuldfærdig og i indeværende Aars Sommer aabnet. Den skal have kostet det i saa Henseende oprettede Actieselskab 18 a 20,000 Spd., og er bygget af Steen, ligesom Arbeidet af Kjendere roses baade som solid og smukt. Den vil af Byens Indvaanere upaatvivlelig blive meget afbenyttet, da den letter Passagen paa en smuk og yndet Spadseregang. Byens Brolægning, der i Hovedgaderne foregaae med hugne Steen og koster Byen 2,000 Spd., er gaaen betydelig fremad, saa at der i denne Henseende ikke staaer meget tilbage at ønske. Bemærkes maa det ogsaa, at Kaierne ved Byens Havn ved Drægsalmindingen, Torvet og Muuralmindingen ere opførte af hugne Steen.

Med Hensyn til den befalede Opgave over de i Districtet værende Sparebanker samt private Brand- og andre Assurance-Indretninger og deres Status tillader Stiftet sig underdanigst at vedlægge Status over den herværende Sparebank for Aarene 1846—1850 og i Anledning af samme at bemærke:

Sparebankens eiende Capital var ved Udgangen af Aaret 1846	43,710	Spd.	18 ß.
— — — — — = — 1850	73,678	—	20 =
Indskydernes Tilgodehavende var ved Udgangen af Aaret 1846	690,708	—	39 =
— — — — = — 1850	787,693	—	75 =
— Antal ved Udgangen af 1846	9,971	—	= =
— — = — = 1850	10,974	—	= =
— paa Folio i Norges Bank henstaaende Capital ved Udgangen af 1846	31,416	—	80 =
— = — — — — — = — = 1850	78,739	—	55 =

samt at Sparebanken ved Oplæggelse af Renter i Qvinqvenniet har forøget sin Capital-Formue med 37,405 Spd. 14 ß., eller gjennemsnitlig med 7,481 Spd. $2^4/_5$ ß. aarlig. Indretningen sees saaledes betydelig at være gaaet fremad og har indkjøbt 2de Huse, paa hvis Tomter den nu lader opføre et nyt og beqvemt Locale. Til velgjørende Øiemed har den siden Aaret 1848 anvendt aarlig 400 Spd., der er skjænket det herværende Asyl for Smaabørn som Gave.

Af private Assurancselskaber har Bergen nu 3de, nemlig: 1) det norske Brandassurancselskab paa Varer og Effecter; 2) det bergenske Soassurancselskab og 3) Bergens indbyrdes Skibsassuranceforening.

I Henseende til Brandassurance-Selskabet for Varer og Effecter vedlægges underdanigst en Indberetning fra Selskabets Direction af 28de December f. A., hvoraf naadigst vil erfares, at formedelst manglende Regnskaber fra andre Steder i Landet har ikke nogen Status over Selskabets Stilling ved Udgangen af Aaret 1850 kunnet fremlægges, men at der er bemærket, at Fondet ved Udgangen af Aaret 1849, derved, at Indretningens halve Udbytte eller Gevinst hvert Aar bliver samme tillagt, var steget til 150,389 Spd. $39^1/_2$ ß., at Status ved Udgangen af Aaret 1850 antages at ville blive 157,000 a 158,000 Spd. og at den til Actie-Eierne fordeelte halve Gevinst eller Udbytte pr. Actie (100 Spd., hvoraf 30 Spd. ere indbetalte) har været:

for Aaret 1846. . . .	7	Spd.	69 ß.
= — 1847. . . .	7	—	50 =
= — 1848.	6	—	82 =
= — 1849. . . .	8	—	16 =

samt endelig at den Resico, som Selskabet ved Udgangen af Aaret 1849 havde paataget sig, udgjorde 1,368,304 Spd. 52 ß.

Angaaende Soassurancselskabet vil af den hoslagte Indberetning af 23de October f. A. fra Directionen naadigst erfares:

at de overtagne Resicoer i $18\frac{4}{4}\frac{5}{9}$ vare . .	3,665,767	Spd.	ß.
at Brutto-Indtægterne i $18\frac{4}{4}\frac{5}{9}$ vare	77,038	— 58	"
at Netto-Indtægterne i samme Tidsrum udgjorde	29,000	— "	"
og at Selskabets Fond ultimo Februar 1850 bestod i:			
a. den oprindelige Capital	120,000	— "	"
b. oplagt i Aarene $18\frac{4}{4}\frac{5}{9}$	7,920	— "	"
Tilsammen	127,920	Spd. "	ß.
hvortil ogsaa kan regnes de fra den, til Dispostion for bekjendte Skader pro 1849, tilbageholdte Capital overskydende . . .	8,484	— 92	"
Jalt	136,404	Spd. 92	ß.

Actietagerne have erholdt udbetalt Interesse af den indskudte Capital med 10 pCt. for Aaret 1845, med 12 pCt. for 1846, 1847 og 1848 og med 20 pCt. for Aaret 1849.

Den indbyrdes Skibsassuranceforening er ifolge underdanigst vedlagte Indberetning fra Directionen oprettet den 25de Marts f. A. efter den ligeledes vedlagte Plan, og vil det af bemeldte Indberetning naadigst erfares, at Medlemmernes Antal ved Udgangen af Aaret 1850 udgjorde 125, og at disse havde forsikret Skibsværdier til et Beløb af 315,395 Spd., samt at der er al Udsigt til at denne Indretning vil vinde Fremgang og fuldkommen svare til dens Hensigt.

Af Indretninger eller Foreninger, der ikke specielt omhandles i Deres Majestæts Resolution af 25de December 1839, troer Stiftet derhos underdanigst at burde paapege:

Det Bergenske Musæum. Denne storartede Indretnings Indtægter have bestaaet i:

Contingent af 300 Medlemmer a 1 Spd.	300	Spd.
Bidrag af Statscassen ifolge 11te og 12te Storthings Beslutninger . . .	400	—
Leie af en Haugegrund	22	—
Tilsammen	722	Spd.

Udgifterne have efter et Middeltal udgjort 689 Spd. aarlig. Samlingerne er paa forskjellige Maader, saasom ved Gaver, Bytte og Indkjøb anseelig forøgede. Directionen har sat sig i Byttеforbindelse med Christiania, Trondhjem, Kjøbenhavn, Lund, Berlin, Dresden, Prag, Wien, Triest, Neapel, London og Newyork. Ved Indkjøb af den Toldinspecteur Schive i Stavanger tilhørende Myntsamling, bestaaende af 2,707 Myntstykker, hvoriblandt flere hundrede sjeldnere, har denne Green af Samlingerne faaet en betydelig og værdifuld Tilvæxt. Af Musæets afdøde Stifter og Formand, Stiftamtmand Christie, er det bleven testamenteret en større Deel af hans efterladte Bøger, Karter, Haandtegninger, Manuscripter og Malerier, hvorved Musæets Samlinger ere blevne forøgede med 1,047 Nummere:

Samlingerne have saaledes i de 3 sidste Aar havt følgende Tilvæxt:

a. Antiqvitets-Samlingen med Nr.			245
b. Naturalie — — — — .			778
c. Mynt — — — — . .			2,919
d. Kunst — — — — .			31
e. Samlingen af ethnografiske Gjenstande			35
f. Samlingen af Meubler og andre Huusholdnings-Sager med Nr.	50		
hvortil kommer den afdøde Stiftamtmand Christie af det overordentlige Storthings Medlemmer i 1814 skjænkede Guldpocal .	1		
			51
g. Bogsamlingen:			
1. Bøger i forskjellige Sprog .	1,562		
2. Manuscripter paa Papiir .	7		
Do. paa Palmeblad . .	1		
Pergamentsbreve .	23		
3. Karter	46		
			1,639
h. Vaabensamlingen . .			13
Tilsammen			5,711

Musæet er ikke Eier af Capitaler, men har, foruden dets Inventarier og høist værdifulde Samlinger, kuns faste Eiendomme, som i Regnskaberne ere opførte til Capitalværdi af 8,330 Spd. og hvorpaa Gjæld af 4,700 Spd. hviler. Af det antiqvarisk-historiske Tidsskrift „Urda", som Directionen udgiver, er 3die Binds 1ste Hefte udkommet og 2det Hefte under Pressen. Siden Aaret 1847 udgives ogsaa et Qvartalsblad Skirner, hvori Oplysninger meddeles om Musæets Tilvext, hvoraf 4 Nummere ere udkomne i hvert af Aarene 1847 og 1848 og eet Nummer i 1849. Den siden 1846 antagne Conservators

og Præparators Virksomhed har været rettet paa at ordne og opstille Musæets betydelige Samlinger i Spiritus, ligesom han har ordnet og forfattet Cataloger over Samlingerne af Echinodermer, Crustaceer og Mollusker, gjennemgaaet Herbariet m. m. Desuden er bleven udarbeidet Catalog over Musæets romerske, græske og orientalske Mynter, over de moderne europæiske Mynter, en særskilt over de russiske Mynter, over Bogsamlingen en Navn- og Fag-Catalog, ligeledes over Manuscript- og Kartsamlingen, hvorhos Catalogen over Malerierne er completteret.

Uagtet Musæets Bestyrelse har lidt betydelige Tab ved de blandt dens Medlemmer indtrufne Dødsfald, der have bortrevet den af Indretningen særdeles fortjente Stiftamtmand Christie, Biskop Neumann, Adjunct Brømel med Flere, maa det dog erkjendes, at den er gaaet betydelig fremad, hvorfor ogsaa en Mængde Reisende og tildeels Indenbyes dagligen melde sig for at besee Samlingerne.

Bergens Tegneskole. Angaaende denne i Aaret 1824 oprettede Indretning er ovenfor det Fornødne berørt.

Det nyttige Selskabs Medlemmer vare:
i 1846, 27 med 2 Spd. aarlig Contingent.
" 1847, 27 ligeledes.
" 1848, 21 ligeledes.
" 1849, 27 ligeledes med 1 Spd. Contingent.

Selskabet eiede:

i Aaret	1846	en Capital	af	4,307	Spd.
" —	1847	" —	"	4,507	—
" —	1848	" —	"	4,698	—
" —	1849	" —	"	4,894	—
og den 22de Januar d. A.			.	5,137	—

Det i Forbindelse med dette Selskab staaende Meubelmagasin har fra 18de October 1845 til samme Dag 1846 udsolgt for 2,570 Spd. 34 ß.

i 1847	ligeledes	for		2,263 —	28 "
" 1848	—	—	. . .	2,035 —	70 "
" 1849	—	-	. .	1,928 —	104 "
" 1850	—	—	. .	1,345 —	90 "
			Jalt	10,143 Spd.	86 ß.

eller i Gjennemsnit for 2,028 Spd. 89 ß. aarligen.

Af Bestyrelsen er bemærket, at Aarsagen til at saavel Udsalget, som Indsættelsen af Arbeider mærkelig har aftaget, er den, at flere Haandværkere mere end forhen have i egne Bopæle opstillet deres Arbeider til Udsalg, samt at denne Indretning formeentlig vil blive overflødig, naar den her oprettede Haandværkerforening i dens eget Locale tillige vil opstille Haandværkerarbeider til Udsalg.

Missionsforeningen, som stiftedes i 1842, har i Gjennemsnit havt 400 Medlemmer aarlig, og har dens Indtægter udgjort omtrent 200 Spd. aarlig, der afgives til det norske Missionsselskabs herværende Kredsbestyrelse.

Den ældre Maadeholds- eller Afholds-Forening, oprettet i Aaret 1840, tæller ved Udgangen af Aaret 1850 442 Medlemmer. Tilverten i de sidste 5 Aar har været liden, men Grunden dertil anføres at være, at en større Deel af Foreningens Medlemmer i 1845 senere, i Anledning af, at et Forslag til en forandret Bestemmelse i Lovene ikke blev vedtaget, have udmeldt sig og dannet en ny Forening.

Den nye Afholdsforening, stiftet den 18de October 1847 med et Antal af 47 Melemmer, tællede den 18de October 1848 161 Medlemmer.

— " "	—	1849	243	—
— " "	—	1850	289	—
og ved Udgangen af Aaret	.		291	—

Af begge de sidstnævnte Foreninger haabes gode Frugter for Fremtiden, hvis de blive understottede af en hensigtsmæssig Lovgivning.

Børneasylet har daglig været besøgt af 100 a 120 Børn og eiede ved Udgangen af Aaret 1850 en Capital af 2,892 Spd. 107 ß, samt nyder, som forhen bemærket, en aarlig Gave af Sparebanken, stor 400 Spd.

Selskabet eller Foreningen til moralsk fordærvede Børns og unge Menneskers Redning, blev stiftet den 26de September 1842, og udgjorde Antallet af Medlemmerne, der aarligen erlægge 1 Spd. hver i Contingent:

i Aaret	1842	171
" —	1845	132
" —	1850	112

De udsatte Børns Antal var i Aaret 1842 6
" — — — — — 1845 11
" — — — — — 1850 15

Ved sidste Aars Regnskab havdes en Cassebeholdning af 119 Spd. 51 ß., hvoraf ikkuns 50 Spd., der henstaae i Sparebanken og ere skjænkede af Professor Dahl, kan ansees som et stadigt Fond. Directionen antager, at Foreningen i det Hele har virket særdeles gavnligt, samt at med nogle faa Undtagelser, samtlige under Foreningens Omsorg antagne Børn ere blevne til nyttige og retskafne Medlemmer af Samfundet.

Haandgjerningsskolen bestyres af 3 Directricer og 2 Medlemmer af Skolecommissionens Midte. Pigeborn fra Fattigskolerne gives her Undervisning i Haandarbeide og forfærdiges fornemmelig Klædningsstykker til Korskirkens Fat-

tigskole, hvis Børn fremdeles nyde Beklædning paa Skolens Bekostning og ellers til Byens Indvaanere. Haandgjerningsskolen nyder et aarligt Tilskud af Bykassen, hvilket for Aaret 1850 udgjorde 375 Spd. Antallet af de Børn, der fortiden freqventere Skolen, udgjør 215.

Søndagsskolen, hvori om Søndagene gives gratis Undervisning til unge Mennesker af Almuklassen bestaaer ved Bidrag af Haandværkslaugene og Byens Indvaanere, og har stiftet megen Gavn fornemmelig forinden Almueskolevæsenet blev bragt paa en bedre Fod. Skolen har aarlig havt 260 Elever. Bidragene til den har desværre været i betydeligt Aftagende. I Aaret 1845—1846 udgjorde de 215 Spd. 111 ß.

=	—	1846—1847	—	= 215 —	10 =
=	—	1847—1848	—	= 132 —	12 =
=	—	1848—1849	—	= 123 —	22 =
=	—	1849—1850	—	= 111 —	60 =

Pensionsindretningen blev oprettet i Begyndelsen af Aaret 1850 i det Væsentlige efter den samme Plan, som gjælder for en lignende Indretning i Arendal. Den begyndte med et Antal af 216 Medlemmer og eier nu en Capital af 1,062 Spd. 51 ß.

Foreningen til Oprettelse af en Stiftelse for ugifte Fruentimmer blev stiftet efter en fra Damer og Herrer den 14de Juli 1846 udgaaet Indbydelse. Den paatænkte Stiftelses Capital androg ved Udgangen af Aaret 1850 til 5,549 Spd., der er tilveiebragt ved frivillige Gaver, deels i Penge, deels i Haandarbeider, som have været udstillede og senere ere blevne bortsolgte ved Auction, samt ved nogle til Bedste for Stiftelsen givne Concerter.

Understøttelsescassen for uheldige Sømænd blev oprettet i Aaret 1811. Ved Udgangen af f. A. var dens frugtbringende Capital 11,913 Spd. 60 ß. og den contante Cassebeholdning 721 Spd. 16 ß.

Understøttelsescassen for Skipperenker af Bergens By stiftedes den 22de Januar 1831. Ved Udgangen af 1846 var Cassens rentebærende Capital 10,855 Spd., der ved Udgangen af 1850 var steget til 14,385 Spd. Medlemmernes Antal er fortiden 161. Understøttelsen blev ved Udgangen af 1845 tildeelt de daværende 30 Enker med 12 Spd. 96 ß. til hver og ved Udgangen af 1850 tildeeltes den de nuværende 46 Enker med 18 Spd. 72 ß. til hver.

Kunstforeningen, som stiftedes i 1838, talte:

i	1845 .	. 201	Medlemmer og udloddede	8	Malerier af Værd . . . 305 Spd.
=	1846 . . .	202	— = —	18	Ditto & Litographier . . 353 —
=	1847 .	207	— = —	13	Ditto og Ditto . . . . . 388 —
=	1848 . . .	195	— = —	11	Ditto . . . . . 376 —
=	1849 . . .	262	— = —	25	Ditto . . . . . 516 —
=	1850 . . .	290	— = —	24	Ditto . . . . . 525 —

Hvert Medlem betaler aarlig et Tilskud af 2 Spd., for hvilke indkjøbes Kunstsager, som hvert Aar udloddes blandt Medlemmerne, og som Følge heraf eier Foreningen ingen Capital.

Bergens Haandværkerforening blev stiftet den 17de November 1845 og talte da 90 Medlemmer. Ved Udgangen af 1850 var Antallet steget til 308. Den aarlige Contingent er 2 Spd. Foreningen tilkjøbte sig i Aaret 1850 en Eiendom for 5,000 Spd. I Aaret 1847 besluttedes en Capital samlet til et Legat for værdige trængende Haandværkere, hvilken ved Udgangen af 1850 udgjorde 1,500 Spd, der ere indkomne ved frivillige Bidrag. Da Foreningens Formaal er, foruden gjensidig Understøttelse, ved passende Foredrag og nyttige Skrifters Anskaffelse at udbrede Kundskaber og Smag blandt Haandværksclassen, ventes deraf særdeles gode Frugter for Haandværksstanden.

Arbeiderforeningen begyndte sin Virksomhed den 3die Juni f. A. med 300 Medlemmer, hvilket Antal ved Udgangen af Aaret var steget til 1,446. Foreningens Formue, dannet ved 2 Skillings ugentligt Indskud af hvert Medlem, var ved Aarets Udgang steget til en Sum af 672 Spd., hvoraf 542 Spd. 52 ß. henstod i Sparebanken. Foreningens nærmeste Øiemed er Medlemmernes indbyrdes Hjælp ved Understøttelse i Sygdomme, ved Begravelser og ved Laan i Arbeidsløsheds og Nødens Tid samt Medlemmernes Fremgang i Oplysning og Sædelighed. I Løbet af Halvaaret er 340 Spd. udbetalt af Medlemmerne, som Bidrag ved 17 Afdødes Begravelser, og i den første Maaned, nemlig December, da Sygeunderstøttelse med 1 Spd. ugentlig til hver Syg begyndte, er udbetalt 8 Spd. ugentlig til Syge. Som Hjælp til trængende Medlemmer er udlaant 550 Spd.

Da al politisk Agitation har været bortfjernet fra dette Selskab til hvis Bestyrelse hidindtil hovedsagelig har været valgt Embedsmænd og

Mænd af den høiere Borgerclasse, tør deraf forventes meget gode Frugter for Fremtiden.

I Henseende til Emigrationen til Amerika bemærkes, at Antallet af de herfra til Amerika forpassede Personer er angivet saaledes:

i 1846 . . . 44 Vorne og 19 Børn.
» 1847 . . . 38 — » 5 —
i 1848 . . . 89 Vorne og 34 Børn.
» 1849 . . . 87 — » 13 —
» 1850 . 52 — » 16 —

Uagtet de herværende mange offentlige Stiftelser, Legater og Understøttelsesselskaber, der lette Fattigvæsenets Byrder, har Fattigskatten dog udgjort:

i Aaret 1846				21,000 Spd.
» — 1847	derunder indbefattet Brændeviins-Afgift	18,000 Spd.		36,000 —
» — 1848	— — —	— 14,000 —		32,000 —
» — 1849	— — —	— 9,000 —		25,000 —
» — 1850	— — —	— 11,500 —		27,500 —

hvilket viser, at Pauperismen ikke synderlig har aftaget.

Til Slutning troer Stiftet, som et Beviis paa den Liberalitet, hvormed Udgifter til Byens Nytte af Communebestyrelsen bevilges, at burde bemærke, at der i forrige Aar er besluttet anlagt en Vandledning fra Svartediget, der er calculeret at ville koste circa 50,000 Spd. Ifølge det Foranforte er Stiftet af den Formening, at Byens Velstand, paa Grund af mislige Conjuncturer i dens Hovednæringskilder, Handel og Skibsfart, i de sidstforløbne 5 Aar snarere maa antages at være af- end tiltaget; men at der viser sig en Tendents til Fremadskridning i mange Retninger, der under forbedrede Conjuncturer kraftig vil udvikle sig.

Bergens Stift den 22de Juli 1851.

Underdanigst

Hagerup.

0.

Nordre Bergenhuus Amt.

Beretning

om Nordre Bergenhuus Amts oeconomiske Forfatning ved Udgangen af Aaret 1850.

1. Om Jordbruget.

Jordbruget staaer fremdeles paa et meget lavt Trin i dette District. Som jeg i min Beretning for Aarene 1841—1845 har søgt at paavise, maa dette fornemmelig tilskrives deels de locale og climatiske Forholde men deels ogsaa Jordbrugernes Ukyndighed og Vedhængen ved gamle Skikke.

Imidlertid tør jeg dog med Sikkerhed antage, at Udsigterne i denne Henseende have forbedret sig. Dette slutter jeg deels deraf, at der hos enkelte Gaardbrugere mærkes en tiltagende Lyst til Jordforbedringer og en forstandigere Driftsmaade, idet mere Nyland opryddes, og bedre Agerdyrkningsredskaber anskaffes, og deels af den stadige Søgning til Amtets Landbrugsskole og de betydelige Opofrelser, som fra Amtscommunens Side ere gjorte for dens Vedligeholdelse og Udvidelse. Landbrugsskolen traadte i Virksomhed den 1ste October 1846, og skulde efter den oprindelige Plan have 9 Elever samt et aarligt Bidrag af Amtscommunen stort 300 Spd., hvilket i Aaret 1848 forøgedes til 400 Spd. I Aaret 1849 forøgedes Elevernes Antal til 12 og Communens Bidrag endvidere til 625 Spd. aarlig. Til de Pladse, som ved Elevernes Afgang fra Skolen efterhaanden blive ledige, pleier omtrent et tredobbelt Antal Aspiranter at melde sig. Ligesom disse Data formenes at godtgjøre, at den forstandigere Deel af Districtets Almue er kommen til Bevidsthed om, at Meget lader sig udrette ved et rationelt Jordbrug, saaledes er det ikke at betvivle, at jo de Elever, som efter tilendebragt Cursus afgaae fra Skolen, og overtage Bestyrelsen af Jordbrug i de forskjellige Egne af Districtet, ville ved Exempel og Anviisning udrette Meget for Sagen.

Efter de indhentede Oplysninger kan Arealet af det i Sogns Fogderi i de sidste 5 Aar til Ager optagne Nyland anslaaes til 80 a 100 og i Sønd- og Nordfjords Fogderi til 130 Tønder Land.

De almindelige Sædarter ere som sædvanlig Byg og Potetes i den indre Deel af Sogn samt Havre, Blandkorn, Potetes og ubetydeligt Byg i de Havet nærmest tilgrændsende Bygder af Sogn, og i Sønd- og Nordfjord. I Indre-Sogn avles desuden noget Rug, Hvede og Erter, men dog Lidet — især af de 2de sidstnævnte Sædarter.

Den aarlige Indførsel af Korn formenes i de forløbne 5 Aar ligesom i det forrige Qvinqvennium at kunne anslaaes til 10,000 Tønder. Af Potetes antages fra Sogns Fogderi at være udført i Gjennemsnit omtrent 4,000 Tønder, hvorimod Potetesavlen som Følge af den i Perioden herskende Epidemi i Sønd- og Nordfjords Fogderi har været ubetydelig og ikke paa langt nær tilstrækkelig til Behovet.

I Gloppens Præstegjeld dyrkes noget ubetydeligt Hamp samt paa de fleste Gaarde Liin til eget Behov, hvorimod der i den øvrige Deel af Amtsdistrictet ikke vides at være gjort Forsøg med Hamp- eller Liinavl. Humle dyrkes paa nogle faa Steder i Indre-Sogn samt i Gloppens

Præstegjeld i Nordfjord. Haveurter dyrkes ikke af Almuen.

For Frugtavl er Clima og Jordbund i Almindelighed vel skikket i de fra Havet fjernere Egne af Districtet. Fornemmelig lægger man i Lyster, Sogndals og Leganger Præstegjelde af Sogns Fogderi samt i Gloppens og tildeels i Davigs, Eids og Indvigens Præstegjelde af Nordfjord Vind paa Opelskning af Pære-, Æble-, Blomme- og Kirsebærtræer. Fra Sogns Fogderi, hvor Frugtavlen antages at give en Indtægt af omtrent 1,000 Spd. aarlig, føres Frugten til Bergen, og fra Nordfjord deels til Bergen og deels til Aalesund.

2. Om Fædriften.

Til Forbedring af Heste-, Qvæg- og Faaveracerne vides ikke at være foretaget noget Synderligt i Løbet af Perioden. Fædriften, der formeentlig burde udgjøre Amtsdistrictets vigtigste Indtægtskilde, staaer udentvivl paa et næsten ligesaa lavt Trin, som den egentlige Agerdyrkning. Mangelen bestaaer dog mindre i Racernes Ufuldkommenhed end i Dyrenes overordentlig slette Behandling.

Heste-, Qvæg- og Faaveracerne ere vistnok smaae, og den sidste grovuldet; men de enkelte Forsøg til en Forbedring heri, som efterhaanden ere blevne anstillede, have efterladt den maaskee ikke ugrundede Tro, at de forhaandenværende Racer passe bedst for Districtets fordetmeste bjergige og uveisomme Græsgange samt for det herskende Clima. Derimod er det vist, at den Rogt og Pleie, som Hestene og endmere Hornqvæget og Faarene nyde, er i høieste Grad ufuldkommen. Hvad Hestene angaaer, da har man vel maaskee, paa Grund af de særdeles høie Priser i Aarene 1846 og 1847, i de senere Aar viist nogen mere Opmærksomhed paa deres Opdræt end forhen. For at kunne benytte dem til Vaararbeiderne gaaer det heller ikke an om Vinteren at udhungre Hestene i samme Grad som Hornqvæg og Faar. Hvad derimod disse angaaer, finder her i Districtet den saakaldte Sultfodring Sted i høieste Grad. Da Fjeldbeiterne i Almindelighed ere udstrakte og rige, saa vinterføder man saamange Creature, som man haaber at kunne holde Livet i, og stoler paa, at de, naar de faae Adgang til Sommergræsgangene, snart skulle faae deres Huld igjen. Foruden at en saadan Behandling af Dyrene i sig selv er uforsvarlig, forregner man sig dog udentvivl, naar man deraf troer at høste nogen Fordeel. Naar Creaturene om Foraaret slippes ud af Fæhusene, ere de i Almindelighed saa udhungrede, at de neppe kunne gaae. Indtræffer da koldt Veir paa den Tid, de, efterat Vinterfouragen er forbrugt, maae drives til Fjelds, saa ere de ikke i den Stand, at de kunne modstaae Veirligets Indflydelse, hvorfor mange Creature paa den Tid omkomme. Det forholder sig vistnok-saa, at de under gunstige Omstændigheder efter at være komne til deres Græsgange gjenvinde Kræfter og Huld i en kortere Tid, end man kunde vente. Imidlertid hengaaer dog en stor Deel af Sommeren, forend Melkekjøerne kunne give det Udbytte, som ellers var at paaregne. Det er forøvrigt især af Hensyn til Afhændelsen af Slagtequæg, at Almuen søger at vinterføde saamange Creature som muligt. Jeg nærer imidlertid megen Tvivl, om Afhændelsen af levende Qvæg — idetmindste i den Grad, hvori den finder Sted — er til Gavn for Districtet. I Almindelighed sælges Ungfæ i en Alder af 3, 4 og 5 Aar. De sædvanlige Priser, som derfor paa Stedet opnaaes, ere, efter de fra Fogderne modtagne Opgaver, i Sogns Fogderi 3, 5, 7, 10 indtil 12 Spd. og i Sønd- og Nordfjords Fogderi gjennemsnitlig 8 Spd., — hvilke Salgspriser dog, efter hvad jeg har Grund til at antage, snarere ere for høit end for lavt ansatte. For at underholde et Creatur i 4 Aar og i denne Tid at være udsat for, at det omkommer af Sygdom eller ødelægges af Rovdyr, opnaaer man altsaa med et omtrentlig Middeltal kun 8 Spd., en Erstatning, som dog synes altfor ringe. For denne Maade at godgjøre Hø og Halm paa anføres vel, at Jordbrugerne saaledes komme i Besiddelse af de fornødne Contanter for dermed at kunne bestride deres Udredsler. Imidlertid indsees ikke rettere, end at dette Maal maatte paa en hensigtsmæssigere og fordeelagtigere Maade kunne naaes derved, at man, istedetfor at opføde flere Creature end nødvendigt for at vedligeholde Besætningen, lagde mere Vind paa Melkekjøer og deres hensigtsmæssige Opdræt og Behandling. Rimeligviis maatte man da ved Salget af det forøgede Udbytte af Smør og Ost opnaae en større Indtægt end fortiden ved Afhændelsen af Ungfæ.

Forholdet mellem Ager- og Englandet seer jeg mig ikke istand til at angive efter Arealindholdet, da dette ikke kjendes af Almuen. Derimod har jeg fra Fogderne erhvervet Opgaver over det sædvanlige Forhold imellem Creaturholdet paa den ene og Korn- og Potetesavl paa den anden Side. Efter disse skal der paa en Gaard, som føder 2 Heste, 10 a 12 Køer og 30 Stykker Faar og Geder, omtrentlig avles i Sogns Fogderi 30—35 Tønder Korn og 70—80 Tønder Potetes, og i Sønd- og Nordfjords Fog-

deri 65—75 Tønder Korn og 30—40 Tønder Poteter. Aarsagen til det forholdsviis større Creaturhold i Sogn maa formeentlig søges deri, at man i Sogn henter en større Deel Græsfoder paa Fjeldene, og mere betjener sig af Løvfoder end i Sønd- og Nordfjord.

I 1846 og 1847 antages aarligen at være udført af Districtet omtrent 500 Heste, 4,000 Stykker Slagtequæg og 4,000 Stykker Faar og Geder. I de paafølgende 2 Aar har Udførselen været meget ringere, efterdi Affætningen paa Østlandet som Følge af de mislige Handelsconjuncturer næsten ganske ophørte; hvorimod Udførselen i 1850 atter har tiltaget noget. Af Fedevarer antages i Periodens Løb aarligen at være udført omtrent 10,000 ℔ Smør, 3,500 ℔ Talg og en ikke ubetydelig Deel Ost.

Antallet af de forskjellige Slags Creature formenes ikke i nogen mærkelig Grad at være enten forøget eller formindsket i de forløbne 5 Aar.

I min forrige Femaarsberetning anmærkedes, at man i Lyster og Urlands Præstegjelde af Sogns Fogderi havde anstillet Forsøg med Tillæg af tamme Reensdyr, hvis Antal ved Udgangen af Aaret 1845 udgjorde 290. Lignende Forsøg ere siden anstillede i Lærdals, Sogndals, Jostedals, Leganger, Balestrandens og Viks Præstegjelde af Sogns- samt Førde, Jølster og Gloppens Præstegjelde af Sønd- og Nordfjords Fogderi. Disse Forsøg have imidlertid ikke alle lobet heldigt af. Den Flok, som anskaffedes i Balestranden, omkom kort efter Ankomsten formodentlig af en Epidemie; et Interessentskab for Reensdyr paa Sjøstrand i Leganger Præstegjeld opløstes, efterat de fleste Dyr deels vare omkomne af Sygdom, deels forjagede af Ulve. Ogsaa i Sogndal blev en stor Deel Dyr ødelagte af Ulve, hvorfor man saae sig nødt til at henflytte Løvningerne til Fjeldene imellem Lyster og Lærdals Præstegjeld. De i Jølster Præstegjeld i Aaret 1850 indførte Reensdyr, 40 i Tallet, bleve ligeledes forjagede af Ulve.

Ved Udgangen af Aaret 1850 bestode i Sogns Fogderi 10 Reensdyrflokke med et Antal tilsammen af omtrent 3,000 Dyr, og i Sønd- og Nordfjords Fogderi 2 Flokke med 160 Dyr.

I Sogns Fogderi have de fleste Interessentskaber allerede havt ikke uvæsentlig Fordeel af Reensdyrene, hvoraf allerede et betydeligt Antal deels er slagtet og deels udført til andre Egne, til Exempel til Valders. Da Dyrene her i Districtet blive meget store og fede, afgive de ved Slagtningen et fortrinligt Kjød samt en heel Deel Talg, der skal være tjenlig til Lysestøbning.

Det lader sig maaskee endnu ikke med Sikkerhed afgjøre, om Indførelsen af tamme Reensdyr idethele vil være til noget betydeligt Gavn for Districtet. Dyrene holde sig vistnok den største Deel af Aaret paa de høieste Fjelde, hvor de især ernære sig af den saakaldte Reensdyrmose; imidlertid pleie de dog om Foraaret og i den første Deel af Sommeren at søge ned til Sæterhavnene, hvor de i en dobbelt Henseende skulle anrette Skade, deels derved, at de afgnave den spæde Græsspire, og saaledes foraarsage, at Qvæget, naar dette senere drives til Fjelds, ikke finder den vante Næring, og deels forsaavidt Qvæget endog skal have Modbydelighed for at bede paa de Græsgange, hvorover Reensdyrene have vandret. Fremdeles nærer man Frygt for, at man ved Indførelse af Reensdyr lokker Ulve til Districtet. I flere Egne har det idetmindste viist sig, at Ulve have kort efter deres Ankomst indfundet sig i langt større Antal end tidligere, og anrettet stor Skade baade paa Reensdyrene og det øvrige tamme Qvæg.

I de forløbne 5 Aar har Districtet i en ikke ubetydelig Grad været hjemsøgt af Sygdomme paa Huusdyrene. I Begyndelsen af 1847 herskede saaledes en inflammatorisk Sygdom i Leganger og Sogndals Præstegjelde, hvoraf efter Opgivende døde 46 Færcreature og 8 Heste. Samme Sygdom indfandt sig igjen paa de samme Steder i 1848, men viste sig da mindre ødelæggende, maaskee paa Grund af betimelig erholdt Lægehjælp.

Skabsyge paa forskjellige Creature viser sig jevnligen i dette District, men er dog i Almindelighed ikke meget udbredt. I Aarene 1846 til 1849 greb den imidlertid mere end sædvanlig om sig i flere Egne af Sogns- tildeels ogsaa i Sønd- og Nordfjords Fogderi. I Lyster Præstegjeld bleve saaledes en heel Deel Heste og andre Creature undergivne Lægebehandling for Skab i Vinteren 1846—1847. I Leganger Præstegjeld behandledes i 1848 og 1849 over 3,300 og i Viks Præstegjeld henved 3,000 Faar. I 1848, 1849 og 1850 har ogsaa i Sogndals Præstegjeld en betydelig Deel Heste, Hornqvæg og Faar været behandlede for denne Sygdom. Sygdommen synes at opstaae ved Indflydelsen af ugunstigt Veirligt i Forbindelse med den slette Maade, hvorpaa Dyrene behandles. Den angriber Heste, Hornqvæg, Faar, Geder og Svin, og overføres ved Smitte fra den ene Dyreart paa den anden. Sygdommen synes dog i Almindelighed at kunne helbredes med Lethed, naar den betimeligen erholder en kyndig Behandling.

3. Om Skovdriften.

Skovene bestaae i dette District fornemmelig af Furu og Birk. Af Gran findes vistnok enkelte Træer i Indre-Sogn men meget sjelden. Jovrigt forekommer Older, Asp, Ask, Alm, Lind, Hassel, Silje, Rogn og Eeg. Vegetationen er meget frodig, hvad Lovtræerne angaaer. I de mange og ikke ubetydelige Strækninger, hvor Qvæget ikke almindelig kommer, især nemlig paa de brat nedstigende Fjeldskrænter, erstatter Vegetationen rigelig, hvad der efterhaanden falder for Øxen, uagtet der fra flere Egne udføres en betydelig Deel Brænde til Bergen. I de Tragter derimod, hvor Qvæget har sin Gang, og hvor Træerne derfor ikke kunne fredes under Opvæxten, sees Lovskoven efterhaanden at forsvinde, og forsaavidt maa den antages at være i Aftagende.

Af Furu gives der i Sogns Fogderi kun i enkelte Sogne saamegen Skov, at deraf kan afsees Noget til Salg. I dette Fogderi antages Skovdriften i de forlobne 5 Aar hverken at have tiltaget eller aftaget i nogen mærkelig Grad. Den aarlige Udførsel til Bergen angives som forhen til 3 a 4,000 Tylvter 4 Alen lange Bord samt et lidet Qvantum Bjelker og Spirer. I Sond- og Nordfjords Fogderi angives Skovene og Tommerdriften at være i Aftagende. I dette Fogderi antages kun Indre-Holmedals og Gloppens Præstegjelde endnu at være temmelig vel forsynede med Skov. Kul- og Tjæretilvirkningen er neppe tilstrækkelig til Districtets Behov.

Foruden de allerede nævnte Producter afgive Skovene endeel Tondestav og Tondebaand, som udføres til Bergen. Torv findes og benyttes som Brændematerial i begge Fogderier ved Havkanten. Imidlertid ere kun enkelte Gaarde forsynede med Torvmyre og langtfra tilstrækkeligt for Behovet.

4. Om Fiskerierne.

Disse have i den forlobne Periode været fordeelagtige for Sond- og Nordfjords, men mindre heldige for Sogns Fogderi.

Efter de modtagne Opgaver antages i de sidste Aar at være fisket i det hele Amtsdistrict:

		heraf tilvirket til Udførsel omtr.
Vaarsild . .	90,000 Tdr.	80,000 Tdr.
Sommer- og Høstsild	40,000 —	25,000 —
Torsk, Sei og Lange, beregnet til Torsk	11,680 Voger	8,100 Voger
Lax, beregnet som roget	2,150 Bt,	1,600 Bt

Af Hummer, hvis Fangst i den Grad har aftaget i Sogns Fogderi, at deraf saagodtsom Intet har været udført, opgives at være fisket og udført i Sond- og Nordfjords Fogderi omtrent 12,000 Stykker.

Fiskeri af Brygde drives ikke, og af Haakjærring fiskes ubetydeligt.

Med Hensyn til Fiskens Tilberedningsmaade og Fiskeredskaberne vides ingen mærkelig Forandring at være indtraadt.

5. Om Bergværksdriften.

I dette Amtsdistrict er fremdeles intet Bergværk i Gang.

Foruden det i forrige Femaarsberetning omhandlede Helle- eller Skifersteensbrud i Leganger Præstegjeld, som nu har god Fremgang, har man i de sidste Aar optaget 3de lignende Brud i Hafslo og Sogndals Præstegjelde, der alle ere riigholdige og afgive smukke Heller til Districtets Behov.

At der i Arnefjord i Viks Præstegjeld gives et lidet Klebersteensbrud, som dog kun lidet benyttes, er allerede anmærket i forrige Beretning.

I Hylleſtads Sogn i Askevolds Præstegjeld gives 2 Qværnsteensbrud, som dog ikke skulle være synderlig rige.

Om alle disse Steenbrud gjælder, at de ikke ere i stadig Drift, og at det derfor ikke har været muligt at erholde opgivet det Antal Arbeidere, som derved holdes i Virksomhed, et Antal, som dog selvfølgelig maa være aldeles ubetydeligt.

6. Om Fabrik- og Industrianlæg.

I dette Amtsdistrict gives ikke Fabrikdrift.

Capitain Munthes i forrige Beretning omhandlede Teglbrænderi i Lyster Præstegjeld er nedlagt i Qvinqvenniets Begyndelse.

Ligeledes kan Corpssmed Wonens Virksomhed ved Forfærdigelse af Geværer samt andre Jern- og Staalsager paa Gaarden Dale i Yttre Holmedals Præstegjeld ansees som ophørt.

Brændeviinsbrænden finder ikke længere Sted.

I Districtet findes saaledes for Tiden ikke flere Industrianlæg, som her kunne komme i Betragtning, end 2 Farverier og 2 Garverier i Lærdals Præstegjeld samt 1 Farveri og 1 Garveri i Sogndals Præstegjeld.

7. Om Binæringer.

Huusfliden staaer paa et lavt Trin og bestaaer i Almindelighed i Tilvirkning af de fornødne Klædningsstykker samt de yderst simple Gaardsredskaber.

Imidlertid troer man dog at see Tegn til, at den er noget i Opkomst. Saaledes indberetter Fogden i Sogns Fogderi, at Vadmels Tilvirkning er bleven almindeligere, samt at der paa enkelte Steder, navnlig i Viks og Sogndals Præstegjelde, væves og tilberedes nogle Bomuldstøier og Stoffe. I Sønd- og Nordfjords Fogderi nævnes Indre-Holmedals og Eids Præstegjelde som de, hvor der især synes at herske Vindskibelighed. I begge Præstegjelde forfærdiges saaledes til Salg endeel Ører, Sauge, Ljar, Laase og andet Smedearbeide, — i Indre-Holmedal en betydelig Deel malede Kister, Tiner og andre Trækar samt Furutønder, — og i Eids Præstegjeld endeel Spinderokke. De forfærdigede Sager afsættes deels i Districtet deels i Bergen. Fra Eids Præstegjeld begiver en stor Deel af Almuen sig i den Tid, som kan afses fra Gaardsdriften, til Romsdals Amt, hvor den deels i Byerne og deels paa Landet finder Arbeide og Fortjeneste ved Bygnings- og Smedearbeide.

Skibe bygges ikke i dette Amtsdistrict, men derimod endeel Jægter og Baade, som tildeels udføres.

Jagten drives i dette District ikke som stadig Næringsvei. Imidlertid skydes aarligen endeel Harer, Aarfugle og Ryper samt vilde Reensdyr, som deels afsættes paa Østlandet men især i Bergen. I Søndfjord samt i Evindvigs Præstegjeld findes fremdeles Hjorte, hvoraf aarligen nogle faa skydes.

I de forløbne 5 Aar ere Præmier udbetalte for følgende i Amtsdistrictet dræbte Rovdyr:

Bjørne . . .	83
Ulve . .	46
Gauper . . .	23
Jærve	9
Ørne . . .	730
Bergugler . .	36
Hønsehøge . .	167.

I forrige Femaarsberetning anførtes, at Districtet i Aarene 1841—1845 havde været temmelig befriet for Ulve. Dette gjælder desværre ikke om den nu forløbne Periode, i hvilken Ulvene have anrettet betydelige Ødelæggelser ikke alene paa Reensdyr, Faar, Geder og Svin, men ogsaa paa Hornqvæg og Heste. Som allerede foran under 3die Afdeling paapeget, er man af den Formening, at de ere blevne hidlokkede ved de efterhaanden indførte tamme Reensdyr. At der i Løbet af 5 Aar ikke er blevet dræbt flere end 46 Ulve, viser, at Loven af 4de August 1845 her ikke kan have virket synderligt til Udryddelsen af dette overordentlig skadelige Rovdyr. Aarsagen hertil er, at Ulvene i den største Deel af Aaret ideligen streife om fra den ene Egn til den anden, og saaledes ere vanskelige at oppasse og dræbe. Rimeligviis vilde man bedst opnaae Øiemedet ved at efterspge deres Reder, medens Ungerne endnu ere smaae; men, saavidt vides, har man hidtil ikke synderlig betjent sig af denne Fremgangsmaade.

Med Hensyn til Fragtfarten bemærker Fogden i Sogns Fogderi, at Districtet har en stor Deel mindre Fartøier, deels Bomseils- men især Raaseilsjagter. Disse Fartøier benyttes til Indtransport til Bergen af Districtets Producter, fornemmelig Trævarer, og hjembringe igjen de Varer, som Distrtctet tiltrænger fra Byen. Bomseilsfartøierne udleies ogsaa til Afbenyttelse ved Vaarsildfiskeriet. En stor Deel af Raaseilsjagterne tilhører Skoveierne, og benyttes til at indbringe Brænde og andre Træmaterialier til Bergen. Naar dette Slags Fartøier fragtes til Bergen, anslaaes Fragten, — deri indbefattet Hyre til Besætningen, som i Almindelighed kun bestaaer af 2 Mand — til 9 a 15 Spd. for hver Tour, som dog medtager fra 1 til 3 Maaneder. For Bomseilsfartøier, som tilendebringe deres Toure i kortere Tid, men som ikke ere synderlig skikkede for Transport af Træmaterialier, betales en høiere Fragt, nemlig fra 12 til 20 Spd., og, naar de benyttes ved Vaarsildfiskeriet, pleier den ugentlige Godtgjørelse at staae lige med den Fragt, de som anført optjene paa en Tour til Bergen. Fogden antager, at den omhandlede Fragtfart indbringer Sogns Fogderi en Nettoindtægt af 3 a 4000 Spd. aarlig.

Om Landtransporten, som alene for en ringe Deel foregaaer gjennem Lærdals Præstegjeld til Valders og Hallingdal samt andre Steder paa Østlandet, hvorhen fornemmelig føres Sild, Rogelar og andre Fiskevarer, indberetter Fogden i Sogns Fogderi, at den er for ubetydelig til at kunne komme i Betragtning som nogen Indtægtsgreen for Districtet, saameget mere som Kjøberne i Almindelighed selv hente deres Fiskevarer.

Angaaende Fragtfarten og Landtransporten har Fogden i Sønd- og Nordfjord ingen anden Bemærkning, end at den er af liden eller ingen Betydning, og at det har været ham umuligt at erholde nogen Opgave over den Fordeel, som derved tilflyder Districtet.

Med Hensyn til Afsætningsstederne for Districtets Producter bemærkes, at Heste og Faar samt forstørstedelen Hornqvæget og en ikke ubetydelig Deel Fiskevarer bringes til Østlandet, medens de øvrige Udførselsartikler fornemmelig afsættes i Bergen og tildeels i Aalesund.

Ved Lærdalsørens Marked, som afholdes i 4 Dage i Slutningen af September Maaned, har Antallet af de Handlende, der have havt aaben Bod eller andet fast Udsalgssted, i Gjennemsnit været 45 aarlig. Heraf have 15 været Kjøbmænd, Landhandlere og Haandværkere fra Bergen og andre Steder, hvorimod de Øvrige have været deels de enkelte Handlende, som boe paa Stedet, men fornemmelig Indvaanere fra Havdistricterne, som have udsolgt deres i større og mindre Fartøier og Baade til Marked indbragte Sild og andre Fiskevarer. Sogningen formenes saaledes ikke at være aftaget, hvorvel de Handlende jevnlig klage over, at Afsætningen er mindre end forhen. Dette er sandsynligviis ogsaa Tilfældet, hvad de egentlige Manufacturvarer og de Artikler, som i Almindelighed hentes fra Bergen, angaaer; Trangen til at forsyne sig med disse Varer ved Markedet formenes nemlig at være noget aftaget, efterat der paa Stedet er bleven nedsat et større Antal privilegerede Handlende, hvoraf nogle vise Driftighed, og som oftest ogsaa udenfor Markedstiden ere forsynede med de Varesorter, som i Almindelighed efterspørges. Den vigtigste Handelsrørelse ved Markedet, nemlig Omtuskning af Fiskevarer mod Landmandens Producter, formenes at have tiltaget til Gavn saavel for dette som for Indvaanerne af de tilstødende Amtsdistricter, for hvilke de forbedrede Veie give lettere Adgang end forhen til at søge Markedspladsen.

Antallet af privilegerede Landhandlere er i Sogns Fogderi 28 og i Sønd- og Nordfjords Fogderi 25, samt af Gjæstgivere i Sogn 30 og i Sønd- og Nordfjord 24.

8. Om Districtets Tilstand i Almindelighed.

Fiskerierne have overhoved slaaet særdeles godt til i de forløbne 5 Aar, som derimod for Jordbruget have været uheldige. Vel har Korn- og Høavlen været nogenlunde tilfredsstillende, idet den vistnok var ringe i 1848, men i de øvrige 4 Aar ret god. Imidlertid leed Districtet, som aarligen tiltrænger en betydelig Indførsel af Korn, særdeles meget ved de overordentlig høie Kornpriser i 1847. End større Skade tilføiedes det ved den Potetessygdom, som indfandt sig i 1846, tiltog og udbredte sig i 1847, og i de følgende 3 Aar — skjønt i Aftagende — dog endnu anrettede betydelige Ødelæggelser. Allermeest leed imidlertid Districtet derved, at Heste og Qvæg, hvis Udførsel til Østlandet udgjør dets væsentligste Indtægtskilde, paa Grund af de uheldige Handelsconjuncturer saagodtsom aldeles ikke fandt Afsætning i Aarene 1848 og 1849 og kun til lave Priser i 1850. En nødvendig Følge af disse og flere Uheld har været, at Districtet er gaaet betydelig tilbage i oeconomisk Henseende. Om en saadan Tilbagegang vidne ogsaa de fra Districtets Fogder, Sorenskrivere og geistlige Embedsmænd indkomne Indberetninger.

Fogden i Sønd- og Nordfjords Fogderi opgiver, at Velstanden i det hele Fogderi med Undtagelse af Gloppens og Davigs, — hvortil han dog formeentlig kunde have føiet Sælø — Præstegjelde er i Aftagende.

Ogsaa Fogden i Sogns Fogderi antager, at hans Embedsdistrict, dog fornemmelig de østlige Egne af Fogderiet, er gaaet tilbage med Hensyn til Formuestilstanden. Det nærmeste Beviis herfor finder han i det betydeligt forøgede Antal af Executions- og Udpantningsforretninger samt disses samlede Beløb. Imidlertid gjør han dog opmærksom paa, at Forøgelsen af de Summer, for hvilke Execution er afholdt, ikke kan være saa stor, som en Sammenligning imellem Opgaverne for denne Periode og for Qvinqvenniet 1841—1845 udviser. Ifølge sidstnævnte Opgave skulde der nemlig i Sogns Fogderi kun være afholdt Execution for 15,348 Spd. 24 ß., medens Fogden formoder, at Beløbet har udgjort omtrent 25,000 Spd. Aarsagen til denne Uovereensstemmelse antager han at være, at hans Formand i Embedet ikke har formeent i Opgaven at burde indtage et større Beløb end det, for hvilket der ved Executionerne er fundet Udlæg, medens dog det Tilfælde oftere indtræffer, at Udlæg deels aldeles ikke og deels kun for en Deel erholdes.

Af de hermed følgende Opgaver fra Fogderne sees iøvrigt, at der i de sidste 5 Aar er af Executionsforretninger afholdt 541 for 17,233 Spd. 71 ß. i Sønd- og Nordfjords og 1330 for 54,893 Spd. 70 ß. i Sogns Fogderi; samt af Udpantningsforretninger 2,486 for 9,784 Spd. 10 ß. i Sønd- og Nordfjords og 3,278 for 15,256 Spd. 17 ß. i Sogns Fogderi.

Den forrige Femaarsberetning viser, at de thinglæste Pantehæftelser i Aarene 1841—1845 vare forøgede med et Beløb af 251,717 Spd. 95 ß. I den her omhandlede Periode have Pantehæftelserne efter hosfølgende af Sorenskriverne meddeelte tabellariske Opgaver endvidere faaet den saare betydelige Tilvæxt af 426,993 Spd. 81½ ß., hvoraf falder paa Indre-Sogns Sorenskriveri 140,019 Spd. 21½ ß., paa Ytre-Sogn 131,253

Spd. 44 ß., paa Søndfjord 107,595 Spd. 66 ß. og paa Nordfjord 48,125 Spd. 70 ß.

Angaaende den oeconomiske Forfatning yttrer Sorenskriveren i Indre-Sogn, at Districtets pecuniaire Evne er ringe, og at den store Tilvæxt i Pantehæftelserne nokſom viser, at det i oeconomisk Henseende er gaaet tilbage, uagtet han med Hensyn til denne Tilvæxt derhos gjør opmærksom paa, at en stor Deel af den Gjæld, for hvilken nu er fremkommet Obligationer til Thinglæsning, tidligere har bestaaet, — fremdeles at der blandt de thinglæste Obligationer vistnok forekommer et ikke ringe Antal Proformadocumenter, og endelig at Almuesmanden er meget ligegyldig med at besørge Pantehæftelser aflyste. Sorenskriveren i Yttre-Sogn indberetter, at Almuens Mangel paa pecuniaire Evner, forsaavidt der er Spørgsmaal om Tilfredsstillelse af andre Behov end til Underholdning og Livsophold, upaatvivlelig er ringe, og Sorenskriveren i Søndfjord, at Almuens Formue i en frygtelig Grad er forringet.

Efter de fra Amtsdistrictets 23 Sognepræster erhvervede Opgaver, som jeg ikke kan Andet end anseе for særdeles paalidelige, da Præsterne maa antages i Almindelighed at have et specielt og nøiagtigt Bekjendtskab til de oeconomiske Forholde inden de respective Præstegjelde, formenes Velstand at være i Tiltagende i Evindvigs, Davigs, Indvigens, tildeels i Gloppens og fornemmelig i Sæloe Præstegjeld; — i Kinds og tildeels i Eids Præstegjeld antages den hverken at være af- eller tiltaget; hvorimod den oeconomiske Forfatning opgives som mærkeligen forringet i de øvrige 16 Præstegjelde — og fornemmelig i Sogndals, Hafslo, Lyster, Jostedals, Viks og Jølster Præstegjelde saavelsom i Borgunds Sogn af Lærdals, i Breums Sogn af Gloppens samt i Horningsdals Sogn af Eids Præstegjeld.

Som Aarsager til den utvivlsomt betydelige Tilbagegang i Districtets Formuesforfatning har jeg ovenfor allerede paapeget de høie Kornpriser i Aaret 1847, Sygdom paa Potetesplanten gjennem den hele Periode samt den vanskelige og ufordeelagtige Afsætning af Heste og Qvæg i Periodens 3 sidste Aar. Som medvirkende til dette Resultat har man endvidere anført:

1) Mangel paa Adgang til at erholde Pengelaan, hvilke i Banken ikke have været at erholde fra Begyndelsen af 1848 indtil Slutningen af 1850, medens de Capitaler, som udkom ved at benytte Statslaanet af 1848, vare aldeles utilstrækkelige.
2) Tilværten i de almindelige Communeudredsler, især til Fattigvæsenet.
3) Udvandringerne til Nordamerika. Det Antal Personer, som ifølge erhvervede Opgaver fra Sognepræsterne i hvert Aar af Perioden ere emigrerede, vil erfares af følgende Tabel:

Aar	Til Nordamerika.	Til Nordlands Amt.	Til Romsdals Amt.	Tilsammen.
1846	202	34	32	268 Personer.
1847	118	52	4	174 —
1848	158	46	7	211 —
1849	183	32	11	226 —
1850	179	56	3	238 —
Altsaa i den hele Periode	840	220	57	1,117 Personer.

At Udvandringerne til Amerika maae svække Districtets pecuniaire Evner, er begribeligt. Kun de Familier, som i Forhold til den i disse fattige Egne herskende Forfatning maa kaldes velstaaende, ere nemlig i Besiddelse af de fornødne Ressourcer til at bekoste deres Reise og desuden have Noget i Behold til Bosættelse paa deres nye Opholdssted. Deres Gaarde afhænde de naturligviis ved Afreisen, og de nye Eiere maa ved at behæfte Eiendommene med Laan tilveiebringe Kjøbesummerne, hvis Forrentning og Afbetaling falde dem saameget mere besværlig, som de nok i Almindelighed have været temmelig høie. Forøvrigt anmærkes i denne Forbindelse, at Udvandringerne til Nordamerika begyndte i Aaret 1843, og at der i dette og de paafølgende 2 Aar udvandrede 467 Personer. Naar dette Antal tillægges de i den her omhandlede Periode udvandrede 840 Individer, udkommer 1307 Personer, som hidtil ere udvandrede til Nordamerika fra dette District.

Om Aarsagen til Udvandringerne kan i Almindelighed neppe siges Andet, end at de ere foretagne i Haab om i det nye Fædreneland at finde en bedre Livsstilling, hvilket Haab fornemmelig støtter sig til de gode Efterretninger, som tidligere Udvandrede give om de amerikanske Forholde. Som en formeentlig medvirkende Aarsag var i forrige Femaarsberetning nævnt Drukkenskabslasten og deraf følgende Demoralisation og Ar-

P.

Romsdals Amt.

Underdanigst Beretning

om Amtets oeconomiske Tilstand for Femaarsperioden 1846—1850.

Idet jeg underdanigst vedlægger de naadigst foreskrevne Indberetninger og Tabeller fra Byfogderne, Fogderne og Sorenskriverne i dette Amtsdistrict i den Stand, jeg har faaet dem, være det mig naadigst tilladt at forudskikke følgende Bemærkninger:

a. De fleste civile Embedsmænd af de to ovenmeldte Classer ere ansatte i Femaarsperioden og henimod dens Slutning og det samme er Tilfældet med adskillige af Sognepræsterne og med mange af de underordnede Officianter, Lensmændene. Dette har ikke kunnet blive uden Indflydelse paa Indholdet af Beretningerne, allerhelst da det fra Fortiden synes at have været almindelig antaget, at de civile Øvrigheder ikke behøvede at henvende sig til sideordnede Embedsmænd og Auctoriteter f. Ex. Toldkasserere og andre for at erholde Oplysninger, som kunde sætte dem istand til at levere Beretningerne i rette Tid og i den foreskrevne Orden eller til at bedømme Handelens Omfang og andre Forholde i deres Embedskredse.

b. Følgen heraf er endnu bleven forværret derved, at Undertegnede i Femaarsperioden gjentagende og i længere Tidsrum har været hjemsøgt af langvarige og alvorlige Sygdomstilfælde. Tilsidst hjemsøgtes jeg af et saadant Sygdomstilfælde i October Maaned f. A., som vedvarede uafbrudt til Mai Maaned d. A. og som, uagtet det i det Hele var af mildere Beskaffenhed, dog i betydelig Grad lammede min Arbeidsevne. Imidlertid vilde dette ikke have havt nogen mærkelig Virkning til at forsinke denne Beretning, dersom det havde lykkets mig at faae de specielle Beretninger i betimelig Tid; men dette har saa langt fra været Tilfældet, at en af dem endog ikke indkom førend i October Maaned sidstleden.

Efter disse Data nødes jeg saaledes til underdanigst at anholde om at nærværende Beretnings Indhold og sildige Fremkomst naadigst maa blive bedømt.

A.

For Landdistricternes Vedkommende.

a. Jordbruget.

§ 1.

Ifølge Fogdernes Beretninger er i Femaarsperioden optaget af Nyland:

i Nordmøres Fogderi	2037	Maal	= 509¼ Td. Land.
i Romsdals —	1914	—	= 478½ = —
i Søndmøres —			= 2388¾ = —
			3376½ Td. Land.

Hvad Sondmøre angaaer, maa jeg være enig i den af Fogden gjorte Bemærkning, som gaaer ud paa, at Opgaven fra en af Lensmændene er uefterrettelig. Ved en besynderlig Feil har nemlig denne Lensmand, der forøvrigt sees at have interesseret sig for Sagen, udbragt 9,940 Qvadratroder til 1,988 Tønder Land istedetfor til 25 Tønder Land. Naar dette berigtiges, udkommer for hele Thinglaget det samme Beløb, som ogsaa findes nævnt i Sognepræstens Meddelelse, 66 Tønder Land; og Resultatet bliver, at hele Fogderiets nye Rydningsland bliver 415¾ Tdr. Land istedetfor de opførte 2,388¾.

Det nyt optagne Land bliver saaledes efter disse Opgaver for hele Amtet 1,403⅓ Tdr. Land.

Fogden i Nordmøre derimod anseer Opgaven for at være for lav og Opgaven fra Romsdals Fogderi omfatter ikke Sunds og Vestnes Thinglage, da Fogden derfra ingen Indberetning har modtaget.

Den betydeligste Opdyrkning foregaaer for Tiden i sidstnævnte Thinglag af den circa 6,000 Maal store Vestnes Myr, som i forrige Aar blev kjøbt fra omkringliggende Gaarde af Viceconsul og Kjøbmand J. Jervell. Allerede i f. A. paabegyndtes Opdyrkningen og udgjorde denne ved Aarets Slutning 80 Maal. Foruden disse er vistnok ikke i Femaaret noget betydeligt Antal opryddet i Vestnes.

I Sunds Thinglag er Opdyrkningen vistnok ogsaa meget ringe.

Ved at sammenholde disse forskjellige Data, bliver jeg af den Mening, at man med temmelig Sikkerhed kan antage den samlede Størrelse af nyryddet Land for at være i det Mindste 1,430 Tønder Land.

Dette Resultat vilde efter mit Skjøn være meget glædeligt, dersom det var Tilfældet, at noget Tilstrækkeligt af gammel Ager var udlagt til Eng; men dette er desværre ikke Tilfældet. I hiint ene Thinglag, Ørskoug nemlig, sees det rigtignok af Sognepræstens, Provst Krabbes, og Lensmandens i det Væsentlige overensstemmende Meddelelser, at henved Halvdelen eller 31 Tønder Land er udlagt til Eng; men de øvrige Meddelelser ere langtfra ikke saa glædelige, og jeg vover ingenlunde at antage som afgjort, at mere end 400 Tdr. Land i det Hele er udlagt til Eng, og endda er der Grund til at betvivle, at de udlagte Stykker have været i behørig Hævd.

Imidlertid kan det da omsider siges, at en Begyndelse i denne Retning er gjort.

Forbedrede Redskaber have i Qvinqvenniet mere og mere fortrængt de ældre, især i Romsdals og Nordmøres Fogderier; og Tærskemaskiner til at drives med Haandkraft begynde at blive almindelige.

Dyrkningsmaaden er gaaet noget fremad og Sædskifte begynder at udbrede sig, om end just ikke allesteds paa den rette Maade.

I det Hele taget kan man sige, at Sandsen for et rationelt drevet Jordbrug er vakt som Følge af de mangeaarige Bestræbelser af Amtets 2de Landhusholdningsselskaber og den i 1844 oprettede Landbrugsskole.

Jeg troer endogsaa at burde erklære, at de Fremskridt, som ere gjorte, overstige, hvad man kunde være tilbøielig til at vente i et District, hvor den betydelige Bedrift, Fiskerierne, i saa høi Grad sysselsætter en stor Deel af Befolkningen.

Det Exempel, som Consul Jervell ved Opdyrkning af Vestnes-Myren har givet, vil vistnok ogsaa fremdeles virke velgjørende og opmuntrende til Jordbrugets Fremme i Districtet.

De af ham anskaffede særdeles hensigtsmæssige Redskaber seer man allerede indførte paa flere Gaarde.

Fiskeaffald bliver nu mere og mere almindelig benyttet som Gjødningsmiddel i Forbindelse med andre Sorter.

Englandet er noget udvidet, dog mindst i Romsdals Fogderi.

Sædearterne ere fremdeles de samme som forhen. De almindeligste ere Havre, Blandkorn, Byg og Potetes. Rugavlen er ikke betydelig, Hvede endmindre.

I enkelte Thinglage, som Edø, er Rug- og Hvedeavl aldeles opgivet.

Kornproduktionen har langtfra været tilstrækkelig til Behovet. Aarene 1847, 1848 men især 1849 have endog for Jordbruget været uheldige Aar, især maa det sidste noget nær betragtes som et Misvækstaar.

For Nordmøres Vedkommende anfører Fogden ogsaa som medvirkende en fortidlig Udsaaen, nemlig førend Tællen har forladt Jorden.

Fogden i Søndmøre antager i sin Beretning, at af fremmed Korn er indkjøbt i Fogderiet i Qvinqvenniet circa 346,000 a 582,000 Tønder. Men Lensmanden i Herø har blot opgivet Beløbet af det kjøbte Korn i hele Femaarsperioden i hans Thinglag til omtrent 20,000 Tønder og, dersom de øvrige 9 Præstegjelde i Fogderiet trængte til ligesaameget, saa vilde i alt Fald kun udkomme 200,000 Tønder; men Herø Præstegjeld er ikke blot et af de folkerigeste i hele Fogderiet, men tillige det allermeest korntrængende, hvilket

nokſom kan ſees af de ovrige Lensmænds Indberetninger.

Heraf følger altſaa, at i de Oplysninger, ſom Fogden har ſtøttet ſig til, maa være indløbet Feiltagelſer.

Jeg har ſøgt om Oplysning om Indførſelen hos Toldkaſſererne, men kun faaet ſaadanne fra Aalesund og Molde, og efter disſe skal der i disſe Byer være fortoldet Kornvarer til Beløb af henved 100,000 Tønder. Antager man nu, ſom vel er det høieſte, at der desuden er indført ligeſaameget af Kornvarer, ſom er fortoldet i andre Byer, fornemmelig ved omſeilende bergenſke Skippere, ſaa udkommer for begge Fogderier, Søndmøre og Romsdal, tilſammenlagte, en Indførſel af 200,000 Tønder i hele Femaarsperioden. Men endogſaa dette er efter min Overbeviisning mere, end der virkelig er indført og forbrugt i disſe to Fogderier.

Fogden i Romsdal angiver Gjennemſnits-Beløbet i hans Fogderi til en Værdi af 14 a 15,000 Spd. aarlig, hvilket ſvarer til omtrent 6000 Tønder Korn i Gjennemſnit eller for hele Femaarsperioden til 30,000 Tønder. Jeg troer, at man tager nokſom Hensyn til den ſtørre Folkemængde og det ringere Trin, hvorpaa Agerdyrkningen befinder ſig i Søndmøre, naar man anſætter Søndmøres Behov til det Tredobbelte af Romsdals, altſaa 18,000, hvilket for Femaarsperioden i Søndmøres Fogderi udgjør 90,000 Tønder.

Hvad angaaer Nordmøre, da har Misvæxt rammet dette Fogderi i mindre Grad end de øvrige, ligeſom Agerdyrkningen ſtaaer paa et høiere Trin, ſaa at Indførſelen der ſikkert ikke har været ſtørre end i Romsdal.

Heraf udkommer altſaa, at jeg maa antage, at Indførſelen til Landdiſtrictets eget Behov for hele Amtet i Femaarsperioden ikke har oploebet til mere end 150,000 Tønder aarlig.

Potetesproductionen har i det Hele taget været ringe.

I Begyndelſen af Femaarsperioden indſkrænkedes Dyrkningen af denne Sædeart, fordi Tørraaddenhed og anden Bedærvelſe af Sæden havde viſt ſig; men i de ſenere Aar ſynes man at have mærket mindre til hiin Sygdom, og Dyrkningen af Potetes har derfor tiltaget noget, om langt fra ikke til den Grad, hvori denne Sæd tilforn benyttedes.

Liin avles ubetydeligt og kun i Surendal, Stangvig, Sunddalen og Nesſet.

Af Humle avles Noget i ſamtlige Fogderier, Hamp kun i Romsdal og høiſt ubetydelig i Søndmøre. Turnips avles i enkelte Egne af Nordmøre.

Kaalrabier og Gulrødder dyrkes paa flere Steder.

Af Frugttræer opelſkes Æbletræer i Ørſkoug, Dale og Sundelven, Veſtnes, Romsdal, Bolsø og paa enkelte Gaarde i Nordmøre.

Andre Sorter høre til Undtagelſer.

Forholdet mellem Eiendoms- og Leilændingsgods er af Fogderne opgivet ſaaledes:

	Brug, ſom drives af Eierne ſelv.	Matriculſkyld.	Leilændingsbrug.	Matriculſkyld.
For Nordmøre	1,766	ikke opgivet	402.	ikke opgivet.
= Romsdal	1,543	2,219 Spd. 64 ß	187.	966 Spd.
= Søndmøre	1,885	3,420 — 33 =	2,083.	3,420 — 80 ß.
	5,194.		2,672.	

Det vil heraf, ſammenholdt med ſidſte Femaarsberetning, ſees, at i Søndmøre ſtaaer Forholdet mellem Leilændingsgods og Selveiendom endnu noget nær paa ſamme Standpunct, medens der i Nordmøre og Romsdal er ſkeet ikke ubetydelige Fremſkridt til Selveiendom.

Med Hensyn til Udſkiftning af Sameie erfares af vedkommende Sorenſkriveres Fortegnelſer, at der i Perioden er afholdt følgende Antal af Forretninger.

I Nordmøre over . . . . . 153 Brug.
= Nordre Søndmøre over 69 Brug
= Søndre Søndmøre over 91 —
160 —
Lateris 313 Brug.

Transport 313 Brug.

I Romsdal har Sorenſkriveren i medfølgende Forklaring angivet, at han ikke kan meddele den forlangte Oplysning.

Imidlertid ſeer man, at Udſkiftning ogſaa der foregaaer, og Fogden har opgivet . . . . . 2 —

Man har ſaaledes Viſhed for Udſkiftning af . . . . . 315 Brug.

Dette vilde dog være Noget, dersom Udſkiftningerne vare fuldſtændige. Men det er, ſom ogſaa Sorenſkriveren i Nordmøre har bemærket, altfor viſt, at de allerfleſte Udſkiftninger kun be-

staae i en Forandring af Teigene uden særskilt Indhægning og uden Husenes Udflytning.

Amtets Landhusholdningsselskab har derfor siden afvigte Aar rettet sin Opmærksomhed paa denne Sag og vil fremdeles ved Præmier søge at bevirke fuldstændig Udskiftning, forenet med Indgjerdning samt Husenes Udflyttelse.

§ 2.

Fædriften.

Fædriften befinder sig omtrent paa samme Standpunct som i foregaaende Femaarsberetning anført.

Et overdrevent Creaturhold er desværre endnu sædvanligt. Imidlertid har Sandsen for det Rigtigere i denne Materie begyndt at vise sig i Districtet og de sidst forløbne uheldige Aaringer have medført, at man af Nødvendighed har indskrænket Creaturholdet.

Det fortjener ogsaa at bemærkes, at man har begyndt at skjænke Engdyrkningen mere Opmærksomhed, og at man nu ikke saa sjelden seer gamle Agerstykker udlagte til Eng; men man paastaaer fremdeles, at der gives hundredeaarige Agerstykker, som uden Afbrydelse have været benyttede til Agerland.

Betydelige Qvantiteter af Smør, Talg, Ost, Kjød, Flesk og levende Creature udføres især fra de indre Fjorddistricter til Kjøbstæderne i Amtsdistrictet saavelsom til Trondhjem og man har bemærket, at Behandlingsmaaden af Smør og Talg fra Søndmøre er gaaet noget fremad. Det er forøvrigt Sunddalen, som i denne Henseende staaer høiest blandt Amtsdistrictets Thinglage, saavel med Hensyn til Mængden af hvad der produceres som med Hensyn til Qvaliteten.

Med Hensyn til Forbedring af Heste-, Qvæg- og Faareracerne er intet mærkeligt Fremskridt gjort, naar undtages hvad der i saa Henseende meldes fra vedkommende Fogder og Lensmænd om Begyndelse til nogen Forbedring af Faareracen i Vanelven, Herø, Bolsø, Stangvig og Halse Thinglage.

Angaaende Forholdet mellem England og Agerland har Fogden i Søndmøre forklaret, at Agerlandet forholder sig paa Øerne som 8—92, i de indre Districter som 5—95.

Fra Nordmøre og Romsdal mangle Opgaver.

Gjeder afskaffes mere og mere paa Grund af de Ødelæggelser, de gjøre paa unge Træer, og anskaffes i Stedet Faar. Et udmærket Kjød faaes af de saakaldte Udgangsfaar i Ulfsteens Thinglag og flere af Fjorddistricterne i Søndmøre.

I Norddalen og Sundelven har et Interessentskab indført en Deel Rensdyr, 360 Stkr; men de skulle vanskeligen trives; flere have forsøgt at tye til andre Districter. Climatet anføres som Grund derfor og desuden Forfølgelse af Ulve.

b. Skovdrift

Skovproductionen staaer omtrent paa samme Punct som før. Alene Romsdal og Nordmøre levere Producter til Udlandet. Districtets Lastehandlere have ved at afkjøbe Bønderne Trælast ikke saa meget for Øie at gjøre denne Vare til Gjenstand for Speculation ved Udførselen, som at komme til Liqvidation eller at faae Valuta hos Skovejerne for Leverance af Varer til disses Fornødenheder. Længderne ere nemlig af de mindste, for hvilke Betalingen i Udlandet er ringe, da man ikke synes at tage Hensyn til Qvaliteten.

Denne er imidlertid fortrinlig formedelst Skovenes langsomme Vært paa den faste Bund.

I Nordmøre findes for Tiden 105 Saugbrug, hvoraf 70 Udskibningssauge.

Til Christiansund og Trondhjem antages fra Nordmøre at være afsat aarligen en 5 a 6000 Favne kort Furu- og Birke-Brænde. Qværnes og Edø har Mangel paa Skov; Qværnes maa kjøbe Tømmer fra andre Bygder; men Edø har Overflod af Tørv.

I Romsdals Fogderi gives for Tiden 5 privilegerede og 19 uprivilegerede Sauge; dog indbefatter Opgaven ikke Vestnes og Vedø Thinglage. Der skjæres aarlig 210 Tylvter hugget Tømmer, 85 Tylvter Planker, 916 Tylvter Bord, 540 Tylvter Honer.

Furuen afgiver et fortræffeligt Skibsbygningsmaterial paa Grund af dens Malmfasthed og det i Molde oprettede Skibsværft har medført en væsentlig Fordeel for Skovejerne ved at skaffe dem Afsætning paa kroget og andet Tømmer, som ellers laae og raadnede i Skovene. Birken afgiver en væsentlig Brændsel; paa Øerne erstattes den af Tørven. Kul brændes paa enkelte Steder; Tjære ligeledes.

I Søndmøre haves 14 privilegerede og 15 uprivilegerede Sauge; de skjære blot til Eiernes eller Egnens Behov. Skoven er høist ubetydelig; den findes i Dale, Sundelven, Skodje samt for en Deel i Ørsteens Sogn og giver de fornævnte Districter fornødne Bygningsmaterialier, der forøvrigt maa kjøbes fra Romsdal, Nordmøre og for en Deel ogsaa fra Ramsen.

Districtet er taalelig forsynet med Tørv til

Brændsel. Kulbrænding drives til Distrectets Behov. Tjære kjøbes fra Aalesund, Bergen og Trondhjem. Denne Vare bringes ogsaa paa Klov over Fjeldene fra Lom til Geranger og Sundelvens Sogne.

c. Fiskerierne.

De vigtigste Fiskerier ere Vaartorsk- eller Skreifiskeriet, Seifiskeriet og Sommerfiskeriet. Desuden fiskes i mindre betydelig Grad Qveite, Lange, Lax, Flyndre og Sommertorsk ved Havkanten.

a. Vaartorskfiskerierne i Nordmøre beretter Fogden i Qvinqvenniet at have givet et Udbytte af 487,100 Voger (men herved menes raa Fisk, hvis Vægt udgjør nærved det Tredobbelte af den tilvirkede Klipfisk).

Værdien ansætter han til .	97,420	Spd.
Rognudbyttet opgives til .	9,495	—
Tran- Do. Do. . . .	10,650	—
	117,565	—
eller aarligen	23,513	—
Fogden i Søndmøre beregner Udbyttet til	330,000	—
eller aarligen	66,000	—

Fra Romsdal haves ingen Opgave, men jeg antager, at man, uagtet Fiskeriet mislykkedes i 1850, kan i Gjennemsnit sætte Udbyttet af dette Fogderi lige med 16,000 Voger Klipfisk aarlig, hvilket altsaa for 5 Aar giver 80,000 Voger og i Pengeværdi omtrent 55,000 Spd. Resultatet heraf for hele Amtsdistrictet skulde altsaa være, at Udbyttet af Vaartorskfiskeriet kan antages at have udgjort for Femaarsperioden 502,565 Spd. eller 100,513 Spd. aarlig; men dette Udbytte for Landalmuen er meget mindre end det virkelig har været; thi i de Opgaver fra Lensmændene, som Fogden i Søndmøre har paaberaabt sig, er ikke behørig taget Hensyn til Tran og Rogn.

b. Sommertorsk-, Lange- og Seifiskeriets Udbytte anslaaes af Fogden i Nordmøre til 31,600 Voger eller 12,310 Spd. I Søndmøre have Sommerfiskerierne været uden Betydning. Fra Romsdal haves ingen Opgave.

c. Udbyttet af Sildefiskeriet beregner Fogden i Nordmøre til 30,000 Tønder = 45,000 Spd. Fra de 2de andre Fogderier haves ingen Opgaver og denne Art Fiskeri har heller ikke i Femaarsperioden været heldig i disse. Imidlertid feiler man dog ikke ved at antage, at det tilsammen i begge Fogderier har udgjort $^1/_3$ Deel af hvad der er opført for Nordmøre,

altsaa	10,000	Tønder
eller aarlig .	2,000	—

Derhos maa bemærkes, at disse Opgaver alene omfatte, hvad der er overgaaet i Handel, efterat Districterne selv for det Meste nogenlunde ere blevne forsynede til Husholdningerne.

d. Larefiskerierne ere mindre betydelige. I Nordmøre anslaaes Udbyttet til 3,725 Voger a $1^1/_5$ Spd. = 4,470 Spd. Ogsaa i Romsdals og Søndmøres Fogderi fiskes ikke ubetydeligt; men nærmere Oplysning derfra savnes.

e. Hummerfiskeri drives i ubetydelig Grad i Overnæs, Edø, Vaago og Sunds samt Herø Thinglage.

Hummeren afhændes næsten udelukkende til Englænderne.

f. Østers findes ogsaa. Hvad Driftsmaaden angaaer, da ere forbedrede Redskaber indførte i Søndmøre, medens Driftsmaaden i Romsdal og Nordmøre er omtrent som forhen.

d. Bergværksdrift

finder ikke Sted i Romsdals og Søndmøres Fogderier og kan siges at være ophørt ogsaa i Nordmøre. Sunddals Chrommalmgruber kaste Intet af sig; nye Gruber ere ikke fundne.

Averøens Kobberværk er, efterat være drevet med Tab i flere Aar, aldeles nedlagt.

I Øre Sogn af Gimnæs Thinglag skal der imidlertid efter Fogdens Beretning være optaget en Chrommalmanviisning af et Handelshuus i Trondhjem med en Arbeidskraft af 4—8 Mand, men man har endnu ingen Erfaring om, hvorvidt Driften vil lønne sig.

e. Fabrikker.

Efter Fogdernes Opgaver skal i Nordmøre være i Drift 6 Møllebrug foruden nogle mindre betydelige i Overnæs. Blandt hine 6 kan udhæves et Møllebrug paa Bolgen, $^1/_4$ Miil fra Christiansund, hvis Formaling angives til 4 a 5,000 Tønder Korn og et paa Aure Præstegaard, som siges i Aaret 1848 at have formalet 2386 Tønder.

Et Kalkbrænderi drives paa Gaarden Aarnæs ved Surendalsfjorden; Teglbrænderiet paa samme Gaard er nedlagt i 1848. Derhos haves 2de Garverier og 2de Farverier. I Romsdals Fogderi findes der en Deel smaae Møller, Badmelsstamper, en Beenstampe samt et Kalkbrænderi paa Gaarden Ottestad i Veø.

I Søndmøre findes et Bogtrykkeri. Mollebrug og Stamper haves paa flere Gaarde. Brændeviinsbrænderier findes ikke i Amtets Landdistrict ligesaalidt som i Byerne.

f. Binæringer.

Herom beretter Fogden i Nordmøre, at Huusfliden i Sodistricterne indskrænker sig i Almindelighed til enhver Families Fornødenheder til Beklædning og Fiskeriernes og Jordens Drift, medens der i Sunddalen forarbeides en ikke ubetydelig Deel Vadmel og i Surendalen Strie og Lærred. Heraf skal afsættes flere tusinde Alen. Fra Sunddal er i Christiansund afsat circa 600 Alen Vadmel aarlig. I Edø lægges Vind paa Vævning af Bomuldstøier, som ikke skulle staae tilbage for udenlandske. Paa en Gaard i dette Thinglag er Vævning af Dreiel og Damask forsøgt med Held paa en egen i Bygden forarbeidet Maskinstol.

Distrietet skal være forsynet med tilstrækkeligt Antal af duelige Haandværkere af alle Slags.

Tærskemaskiner til at drives med Haandkraft forarbeides hyppigen.

Skibsbyggeri drives i Stangvigs og Halse Thinglage. I Stangvig er bygget 5 Fartøier, drægtige 700 Tønder, og i Halse 1, drægtigt 300 Tønder.

Noget Skibsværft haves ikke.

De fornødne Baade bygges i ethvert Distriet.

Tøndetræer forarbeides i Stangvigs, Gimnes og Thingvolds Thinglage.

Tangaske tilvirkes i ubetydelig Grad.

Potaske er brændt i Sunddals Thinglag og afhændet circa 30 a 40 Tønder aarlig til Christiansund og Trondhjem.

Kul og Tjære brændes til Distrietets Behov. Surendal har dog i de sidste Aar kunnet afhænde flere Læster til Christiansund.

Jagten er ikke af nogen Betydning. Nogle Rensdyr i Sunddalen, Hjorte i Edø ere fældede. Sælhundejagt drives paa Smølen.

I Romsdals Fogderi staaer efter Fogdens Beretning Huusfliden ikke tilbage for noget andet Distriet. Vadmel, Værken, Lærred, Tepper, Dynevar høre til de Gjenstande, der tilvirkes. Tøier tilvirkes i Romsdals Thinglag ligesaa smukke og solide som de udenlandske af samme Klasse. Noget af Huusflidsproductionen afsættes paa Molde og Romsdals Marked.

Af Tøndebaand forarbeides omtrent 25,000 St. aarlig i Nesset.

Af Potaske, Kul og Tjære tilvirkes meget.

Af Fartøier ere ingen byggede i Øvinqvenniet.

Baadbyggeriet er ubetydeligt.

Jagt paa madnyttigt Vildt er ubetydelig, medens ikke saa faa Rovdyr og Rovfugle fældes.

I Søndmøre, beretter Fogden, strækker Huusfliden sig ikke videre end til Forfærdigelse af de fornødne Klæder og Arbeidsredskaber. Øboerne befatte sig for det Meste med at forfærdige Fiskeredskaber, medens de have det fornødne Huusgeraad fra de indre Fjorddistricter.

Skibsbyggeri findes ikke.

Voldens Thinglag forsyner Distrietet med Baade. I Femaaret skal være bygget 685 Baade, altsaa mindre end i foregaaende Periode og skal dette grunde sig paa Pengetrang og uheldige Conjuncturer som Følge af lave Fiskepriser og Misvæxt. Ligeledes er i Volden bygget 3 smaa Fartøier.

Potaske tilberedes i Dale og Ørskoug Thinglage og er derfra afsat til Trondhjem, Molde og Aalesund omtrent 5,300 ℔ aarlig a 3 a 3½ Spd. pr. Centner.

Jagt drives ubetydeligt, dog skal Jagtloven af 1845 have bevirket, at man mere har lagt sig derefter.

Bjørn-, Ræv-, Odder- og Kobbeskind staae i temmelig høi Priis.

Landhandlernes Antal i Distrietet er

i Nordmøre	8.
i Romsdal	5.
i Søndmøre . . .	25.
tilsammen	38.

Af Gjæstgivere gives i Nordmøre . . 7 samtlige tillige Landhandlere.

i Søndmøre 4

I Romsdal er ikke Antallet af Gjæstgivere opgivet af Fogden, men efter de ved Amtet beroende Fortegnelser er der 2de saadanne foruden de ovennævnte Landhandlere.

Af offentlige Markeder haves kun Romsdals Marked, om hvilket Fogdens Indberetning blandt Andet udviser, at han ikke kan anslaae Omsætningen for 1850 høiere end til omtrent 23,000 Spd., hvilket altsaa i det Hele taget stadfæster, hvad den forrige Foged i Distrietet har antaget ved at ansætte den til 20 a 25,000 Spd.; men jeg vover underdanigst at henlede Opmærksomheden paa denne Deel af den nuværende Foged Wetlesens Indberetning, fordi den indeholder det første Forsøg, som nogen Embedsmand i Amtsdistrietet har gjort paa at levere en nogenlunde motiveret Oversigt over deslige mere indviklede Forholde.

g. Om Amtets Landdistricts Tilstand i Almindelighed.

§ 1.

I moralsk og intellectuel Henseende synes de 20 af Amtsdistrictets 25 Sognepræster, som have bistaaet mig med Oplysninger, at være ret vel tilfredse med Almuens Tænkemaade og Forhold, om de end tildeels udtrykke sig noget ubestemt, men de 5 Sognepræster, som ikke have meddeelt mig nogen Oplysning, ere alle af Romsdals Fogderi, og af Fogdens Indberetning med Bilage erfares det, at Omdømmet om Almuen i dette District ikke er saa ganske fordeelagtigt med Hensyn til Paalideligheed i Ord og Aftale, hvilken Mangel Fogden dog meest tilskriver den med Conjuncturerne hidførte Mangel af Evne til at opfylde paatagne Forpligtelser.

Efter den Erfaring, jeg har havt, er jeg vistnok enig med Fogden deri, at man ikke bør betragte hiin Mangel som en almindelig udbredt Characteerfeil, men jeg kan derhos ikke undlade at tilføie, at Proformatransactioner og andre saadanne Uregelmæssigheder fornemmelig hidrøre fra Fortiden, da saadant altfor meget begunstigedes, og derfor saa meget lettere maatte indsnige sig i et District, hvor et heelt Thinglag — Romsdals nemlig — var i Besiddelse af en udvidet Handelsret og desuden formedelst Romsdals Marked var Centrum for Sammenstimlen af alskens Mennesker fra alle Kanter.

Jeg troer imidlertid, at en Forbedring allerede er indtraadt i Tænkemaaden næsten allevegne i Districtet, og jeg kan ikke tro, at det skulde være fornødent omstændeligere at udvikle saadant.

Imidlertid skal jeg udhæve enkelte Træk:

De faste Almueskolers Antal er forøget med 2.

Flere nye Almuebibliotheker ere oprettede og vedkommende Sognepræster ere enige i, at Bogsamlingerne benyttes med Iver.

Attraaen for at faae sine Sønner optagne paa Landbrugsskolen har gjennem hele Femaarsperioden været stigende, især fra Nordmøres Fogderi.

Alt dette vidner, saavidt jeg skjønner, om, at der hos Almuen maa være en god naturlig Grundvold, som ikke lader det mangle paa Lyst saavel til selv at lære som til at berede Forædling for den kommende Slægt.

§ 2.

Med Hensyn til den materielle Velstand da ere vistnok næsten alle baade geistlige og civile Øvrigheder eenstemmige om at antage, at den maa være gaaet tilbage formedelst det uheldige Aar 1849 og de, om just ikke saa uheldige saa dog mindre gode 2de foregaaende Aar 1847 og 1848 samt formedelst de mindre heldige og tildeels mislykkede Fiskerier i Romsdal og Søndmøre i 1849 og 1850.

Men forsaavidt Fogderne argumentere til denne Slutnings Rigtighed fra det tiltagende Antal af Udpantningsforretninger og Executioner, maa jeg i Henhold til, hvad alle 3 daværende Fogder saavelsom jeg forklarede ved den sidste Femaarsberetning, underdanigst bemærke, at dette Beviis ikke ganske holder Prøve; thi deraf kan ikke udledes noget videre, end at der har herskket en Pengemangel; og denne Pengemangel kan ganske naturligt have andre Aarsager end formindsket Velstand.

Fogden i Søndmøre erkjender ogsaa, at han allerede spører Tegn til Forbedring efter det ene gode Aar 1850 og dersom denne Erkjendelse er rigtig, saa bærer den uimodsigelig Vidnesbyrd om, at Tilbagegangen ikke kan have været saa betydelig. Imidlertid er det ingenlunde min Mening at benægte, at der er indtraadt en Standsning i Stigningen af Velstanden, men i det Hele taget troer jeg ikke, at man kan udtrykke sig stærkere.

Vistnok have enkelte Districter, nemlig Surendal, Romsdals Thinglag, Sundelvens Sogn og maaskee enkelte andre stiftet adskillig Gjæld og upaatvivlelig aftaget i Formue; men et langt større Antal Districter, navnlig Aure, Edø, Halse, Stangvig, Sunddal, Øre Sogn, Vedø, Bolsø, Akerø, Eids og Volds Thinglag, Harham, Sokelvens Sogn, Ørstens Sogn befinde sig upaatvivlelig i det Væsentlige i den samme gode Forfatning, hvori de befandt sig for 5 Aar tilbage; og jeg troer ikke at Nogen vil paatage sig at benægte, at flere af dem vedvarende er gaaet fremad. Et Beviis for Rigtigheden af denne min Mening troer jeg at finde i den forholdsmæssig til Omstændigheederne høist ubetydelige Afgang, som har fundet Sted i Sparebankernes Driftscapitaler saavel i Byerne som paa Landet. Man skulde have troet, at den udvidede Handelsvirksomhed i Christiansund og Aalesund og den forandrede Retning og Udvidelse af Virksomheden i Molde maatte have trukket betydelige Summer ud af Sparebankerne, men paa disses Status kan saadant ikke skjønnes, og det er at mærke, at alle 3 Byernes Sparebanker, uden at regne Landdistricternes egne, for en væsentlig Deel virke med Capitaler, som tilhøre Indskydere fra Landet.

Hvad der nedenfor nærmere omhandles, sy-

nes heller ikke at udvise nogen Tilbagegang, naar man sammenligner med Fortiden.

§ 3.

Tjenestelønnen har været som følger:

I Nordmøre:

For en Tjenestekarl 5 a 7 Spd. og Klæder, uden disse 15 a 20 Spd.

For en Tjenestepige 1 Spd. 96 ß a 2 Spd. 60 ß og Klæder, uden disse 8 a 9 Spd.

Daglon for en simpel Haandarbeider om Sommeren 16 ß og om Vinteren 10 a 12 ß med Kosthold til begge Tider.

I Romsdals Fogderi kan det efter enkelte Lensmænds Indberetninger antages, at Tjenestelønnen omtrent er den samme som i Nordmøre.

I Søndmøre:

For en Tjenestedreng 12 a 18 Spd. uden Klæder, 6 til 12 Spd. med Klæder.

For en Tjenepige aarlig 5 a 8 Spd. eller 2 a 2½ Spd. uden Klæder.

Daglønnen om Sommeren er 16 til 24 ß og Kosten for en voxen Arbeider, og om Vinteren 10 til 18 ß med Kosten, og for en Pige om Sommeren 10 til 12 ß og om Vinteren 6 til 10 ß daglig.

§ 4.

Med Hensyn til Veivæsenet vedlægges underdanigst tabellariske Indberetninger fra Veiinspecteurerne. Af disse erfares der, at Amtsdistrictets Hovedveie udgjøre:

i Nordmøre		9½ Mile.
i Romsdal		10¾ —
i Nordre Søndmøre	8¾ Mile	
i Søndre Søndmøre	4½ —	
		13¼ —
Tilsammen		33½ Mile.

Ved at sammenholde dette med den sidste Femaarsberetning, der udviste 33¾ Mile, vil det saaledes erfares, at Hovedveiens Længde fremdeles er formindsket med ¼ Miil, uagtet der i Periodens Løb er optaget en ny Hovedveistrækning af henved ⅛ Miils Længde ved Gaarden Vestnæs i Romsdals Fogderi ifølge naadigst Resolution af 24de Decbr. 1845. Denne Forkortelse af Hovedveien er opnaaet ved Omlægninger, der væsentlig vare beregnede paa at gjøre Veiene lettere og sikkrere.

Fremdeles erfares, at der af Bygdeveie haves i Nordmøre . . . 53¼ Mile.
hvoraf dog endnu staaer
ufuldført . . . 5⅛ —

De med Hjulredskab farbare Bygdeveies Længde er saaledes . . . 48⅜ Mile.
i Romsdal haves Bygdeveie til en Længde af . . . . 28⅜ Mile.
hvoraf dog endnu staaer
under Arbeide . . . 9⅜ —
Altsaa i farbar Stand for Hjulredskab . . . . . 19 —
i Nordre Søndmøre . 18 1/16 Mile.
hvoraf dog er ufuldført 2 10/16 —
15½ —
i Søndre Søndmøre . 10 —
hvoraf dog endnu ikke er
i farbar Stand for Hjulredskab . . . . . 1 —
9 —
altsaa af Bygdeveie tilsammen i farbar Stand for Hjulredskab . . . 91⅞ —
Sammenholdes denne Længde med den forrige Femaarsberetning, som udviste en farbar Længde af Bygdeveie, stor 68 —
saa skulde det synes som her i Femaarsperioden var bragt i farbar Stand
af Bygdeveie . . . . . 23⅞ —

Men dette kan dog ikke forstaaes ganske saaledes. Ved nemlig at see hen til, at Veiinspecteuren i Nordmøre ingen Rideveie har anført og dermed at sammenholde Forklaringen af Veiinspecteuren i Søndre Søndmøre, vil man skjønne, at disse Veiofficianter have anført under samme Cathegori som Bygdeveie ethvert Veistykke, der har været anlagt som Ridevei, til fulde 4 Alens Brede, men som i Periodens Løb er bragt i saadan farbar Stand for Hjulredskab og maaskee ogsaa saaledes udvidet, at det efter deres Skjøn rettest maatte henføres til Bygdevei.

Af Rideveie haves:

i Nordmøre i Henhold til det Anførte ingen; —
i Romsdal . . . . . 2⅞ Mile.
hvoraf endnu staae under Oparbeidelse henved . . . 2⅜ —
altsaa i farbar Stand noget over . ½ —

Forskjellen i denne Opgave fra den, som medfulgte sidste Beretning, kan tildeels hidrøre fra samme Aarsag som ovenfor er forklaret for Nordmøre og Søndre Søndmøre under Bygdeveiene, men tildeels tillige derfra, at en Rideveistrækning er nedlagt som Veibestyrelsen uvedkommende.

i Nordre Søndmøre . . . . . 5⅝ —

Ogsaa her er en Overeensstemmelse med Bilaget ved sidste Femaars-

beretning, men denne kan jeg ikke forklare anderledes, end at Veiinspecteuren maa have sat ud af Betragtning, hvad der endnu ikke er fuldført
i Søndre Søndmøre . . . . . 2 —
$8^1/_8$ —

Det vil altsaa heraf sees, at medens man under 31te Decbr. 1845 havde farbare Bygdeveie 68 Mile og farbare Rideveie $14^7/_8$ Mile er Længden af de farbare Bygdeveie nu forøget til $91^5/_8$ Mile, medens Længden af farbare Rideveie kun er 8 Mile, da den øvrige Længde af disse er omdannet til Bygdeveie. Fremdeles vil det sees, at man i den nærmeste Fremtid kan vente at see denne Veilængde forøget med $18^1/_8$ Mile Bygdevei og $2^3/_8$ Mile Ridevei.

Naar man nu regner Hovedveiene med, vil man altsaa i den nærmeste Fremtid kunne vente at have Veie, som ere farbare for Hjulredskab til en Længde af $142^1/_8$ Mile.

I Forbindelse med denne Materie bør paa dette Sted erindres, at der i Periodens Løb tildeels ifølge naadigst Bestemmelse er foranstaltet en omhyggeligere Opmaaling af enkelte Hovedveie og de i Løbet af samme faldende Sopasfager i Søndmøres Fogderi; og dette i Forening med en Indberetning fra Fogden i Nordmøre om indbyrdes Overeensstemmelse i de tilforn antagne Længder mellem Skydsskifterne, har givet Anledning til, at jeg gjennem hele Femaarsperioden har anstillet vidtloftige og omhyggelige Undersøgelser over Veilængden i det hele Amtsdistrict, hvorved jeg har lagt til Grund et af Professor Munch udarbeidet Veikart, der er bygget paa den i Aarene 1789 og 1790 foretagne nøiagtige Opmaaling af Districtets Søkyster. Ved disse Undersøgelser har det da ogsaa vist sig, at der virkelig var en Deel væsentlige Feil i det forhen Antagne, ligesom og, at en Deel ældre Skydsskifter vare deels overflødige deels uhensigtsmæssige, hvorfor nogle saadanne ere nedlagte og andre nye oprettede.

Om Resultatet heraf har jeg udfærdiget og foranstaltet trykt 2 Bekjendtgjørelser, nemlig 1 for Nordmøres Fogderi og en anden for Romsdal og Søndmøre, af hvilke Bekjendtgjørelser Exemplarer ere indsendte til det kongelige Indre-Departement.

Det vil af disse Bekjendtgjørelser, sammenholdt med, hvad der gjaldt forhen, sees, at der for Fremtiden vil opnaaes meget betydelige Besparelser i Skydsudgifter ved Reiser paa de meest befarede Veie, i Særdeleshed mellem Aalesund, Veblungsnæs, Christiansund og Molde samt i Retningen fra Molde til Trondhjem. Alene i Postveien mellem Molde og Trondhjem er indtraadt en Forkortelse af $^3/_8$ Miil; men i den almindelige Vei, som reises, er Forkortelsen af større Betydenhed, efterdi Søveien mellem Vaagbø og Surendalsør ved Opmaaling er befunden at være $1^5/_8$ Miil, medens den tidligere var ansat til 2 Mile.

Forøvrigt har man fortsat med at skaffe Veiene og Brovæsenet større Fasthed og Jevnhed samt med at udvide Veienes Bredde, hvor denne var for ringe. Min Formand kunde ikke gjøre saadant til noget Hovedformaal for sin Virksomhed, da det var meest magtpaaliggende at aabne Forbindelser, saavidt muligt, mellem de forskjellige Districter, af hvilken Aarsag han, saavidt jeg skjønner, med god Grund overlod til Eftertiden at sørge for den videre Forbedring.

Hine Bestræbelser ville imidlertid endnu medtage lang Tid, men Veiene ere imidlertid nu saa faste, som det efter Færdselens Beskaffenhed hidtil kan være fornødent, og i det Hele taget maa de erkjendes at være letvindte og behagelige at færdes paa.

§ 5.

Landbrugsskolen har efter dens Plan virket med Held og Kraft. Der er i Femaarsperioden dimmitteret fra samme 28 Elever, for det Meste flinke Folk; og alle have, saavidt mig bekjendt, fundet anstændig Beskjæftigelse inden Amtsdistrictet. En sagkyndig Mand, med hvem jeg har talt derom, har forsikret mig, at saavidt man kan domme om Bestræbelserne efter den Virkning, de have havt paa Gaarden selv, staaer Skolegaarden Aak i Henseende til Jordveien ikke tilbage for nogen Landbrugsskole i det østlige Norge, og at den med Hensyn til Have- og Planteskole har et afgjort Fortrin; og er det just en Bebreidelse, man har gjort den nuværende Bestyrer, at han har tilsidesat egen Fordeel i en utilbørlig Grad i det Øiemed, at fremme en planmæssig Drift til Gavn og Veiledning for Eleverne.

§ 6.

Ingen Udvandringer have fundet Sted, med mindre man dertil vil henregne, at en Mand af Handelsclassen har modtaget Engagement paa et Handelshuus i New-York og at en los og ledig Person fra Søndmøre sees ligeledes af Fogdens Beretning at være reist til Amerika.

Derimod er Districtets egen Folkemængde i Femaarsperioden forøget og det ikke blot ved

Overskud af Fødseler (cfr. de fleste Sognepræsters Meddelelser) men ogsaa ved Indflytninger fra andre Districter. Navnligen anseer jeg det for rimeligt, at næste Folketælling vil komme til at opvise en Forøgelse af 1000 Sjæle i Kjøbstadbefolkningen; og det er just Forøgelse i den Retning, som Districtet meest trænger til.

§ 7.

Af Brandassurance-Indretninger er i Femaarsperioden oprettet een i Surendals Præstegjeld i det Væsentlige efter samme Plan som de tidligere oprettede i Vedø og Bolsø Præstegjelde. Man har saaledes nu tvende Indretninger af dette Slags.

Af andre Indretninger vides kun een Sparebank at være oprettet i Strandens Præstegjeld, som traadte i Virksomhed den 1ste Januar 1850 og grundlagdes ved Overskudet af det ophævede Bygdemagazin.

Man har saaledes i Landdistrictet ogsaa 3 Sparebanker.

Af Bygdemagaziner ere ingen oprettede, hvorimod bemeldte Strandens Bygdemagazin-saavelsom ogsaa Bygdemagazinet i Hjørundfjord ved naadigste Resolutioner ere bevilgede nedlagte.

Om de øvrige i min sidste Femaarsberetning omtalte Bygdemagaziner savner jeg Underretning.

§ 8.

Her gives ikke nogen Fortjeneste for Landalmuen af det Slags, som kan henføres til Landtransporter eller Kjørseler, naar undtages noget ubetydeligt i Romsdal og Surendal; men Antallet af Reisende er i Periodens Løb fremdeles tiltaget særdeles betydeligt. Om jeg ikke feiler ret meget, saa udgjorde Embedsreiser for 10 Aar tilbage Hovedsummen af Reiser; men dette er nu ikke længere Tilfældet. Districtet synes at være blevet bekjendt i Udlandet, navnligen i Tydskland og Storbrittanien og i flere Sommere efter hinanden har her været Reisende fra hine Lande saavel som ogsaa en enkelt fra Danmark. Rige Englændere opholde sig i Dalførerne i maanedsviis og forpagte Rettigheden til at drive Laxefiskeri. Ogsaa mindre Formuende f. Ex. Landskabsmalere og af den studerende Classe have været her, de Sidste, som det synes, for at fortsætte deres Studia i landlig Ro. Andre drive Jagt paa Bjørne og andre Rovdyr og atter Andre komme blot for at opholde sig lidt og reise videre.

§ 9.

I Henhold til de fra Sorenskriverne og Fogderne modtagne Tabeller indtages her Hovedsummen af de i Periodens Løb thinglæste og aflyste Hæftelsesbreve og Afhændelser samt over afholdte Executioner og Udpantninger.

	Thinglæste Gjældsbreve og Skifteudlæg.		Aflæste Do.		Afhændede faste Eiendomme.	
Nordmøre	870	133,906 Spd. = ß	407	55,615 Spd. 67 ß	653	228,474 Spd. = ß
Romsdal		140,618 — = =	=	58,613 — = =	=	125,473 — = =
Nordre Sondmøre	803	76,012 — 118 =	171	22,872 — 39 =	399⅔	86,141 — 38 =
Søndre Sondmøre	476	84,347 — 109½ =	207	37,384 — 61 =	451	101,358 — 33 =

	Afholdte Executioner.		Afholdte Udpantninger.	
Nordmøre	278 for	9,408 Spd. 91 ß	= for	9,125 Spd. 6 ß.
Romsdal . . .	795 =	22,420 — 108 =	= =	8,822 — 117 =
Sondmøre . .	664 =	20,108 — 3 =	1760 =	5,474 — 79½ =

Hertil er at mærke, at Opgaven over de afholdte Udpantninger i Nordmøre ikke omfatter de i Aaret 1850 afholdte, hvilke Fogden efter medfølgende Forklaring ikke har kunnet opgive, samt at Opgaven over de afholdte Udpantninger i Romsdal kun omfatter dem for Skatter.

B.

Vedkommende Kjøbstæderne Christiansfund, Molde og Aalesund.

a. Christiansfund.

§ 1.

Handel og Skibsfart.

Denne Kjøbstads Udskibningsartikler ere fremdeles i det Væsentlige Klipfisk, Tørfisk, Tran, Rogn, Sild og Trælast.

I Femaarsperioden har Udskibningen directe til Udlandet af disse Artikler været, som følger:

	Klipfisk.	Tørfisk.	Tran.	Rogn.	Sild.
	Vog.	Vog.	Tønder.	Tønder.	Tønder.
i 1846 .	229,594⅚	14,957⅓	3,062⅙	1,846¾	8,318½
i 1847 . .	244,232⅞	20,600	2,118½	1,877¼	7,451
i 1848	297,125	17,780	2,420	3,714½	6,598½
i 1849 .	259,353⅚	19,905⅙	2,254¼	3,583¼	8,907¾
i 1850 .	251,384⅚	13,802⅔	1,378½	1,947½	4,519

Udskibningen af Trælast har ikke været betydelig. Priserne paa Markederne have været lave formedelst de korte Længder, saa at den ikke har kunnet give nogen væsentlig Fordeel, uagtet dens fortrinlige Qvalitet.

Udførselen af Stedets vigtigste Udførselsartikel skeer næsten udelukkende i spanske Fartøier; dog har man i de sidste Aar afskibet nogle Ladninger Klipfisk til Brasilien og Vestindien og til denne Fart benyttet norske Fartøier.

Forøvrigt skeer Udførselen og Indførselen for det Meste ved Stedets egne eller norske Fartøier. At de norske Fartøier ikke kunne concurrere med de spanske ved Afskibning af Klipfisk til Spanien grunder sig paa den i Spanien indførte Differentialtold.

Paa Grund af denne Concurrence skal Skibsfarten i Christiansfund i Femaarsperioden ikke have været heldig undtagen i Aarene 1846 og 1847. Imidlertid erfares det dog, at Byen har udvidet sin Handelsflaade.

De nye Markeder for Klipfisken have medført afvexlende Fordeel og Tab; dog troer jeg, at Fordelen vil blive overveiende, naar man lærer at indrette sig efter de forskjellige Forholde paa saadanne hidtil ukjendte Steder og paa Reiserne derhen, og det er i al Fald en hæderlig Bestræbelse af de Handlende i muligste Grad at gjøre sig uafhængig af en Nation, som endnu ikke har tilegnet sig de rette Grundsætninger for Handel, ligesom det vel tør hænde, at disse Bestræbelser ikke turde blive uden Virkning paa de hidtil værende Markeder. Forøvrigt ere Markederne de samme som tilforn for forømhandlede Varer. Rognen og Trælasten sendes til Frankrig; Trælast ogsaa i de senere Aar til Spanien. Tranen afskibes til Holland, Silden til Østlandet, Danmark, Østersøen samt Irland.

Stedets Samhandel med Landdistrictet har i 1846, 1847 og 1848 været fordeelagtig, men i de to sidste Aar 1849 og 1850 derimod mindre heldig paa Grund af maadelige Aar for Landmændene samt mislige Sild- og Sommerfiskerier for Sobonden i Forening med Vanskeligheden af at faae Laan paa faste Eiendomme. Samtlige Omstændigheder have bevirket følelig Pengetrang og foroget Almuens Gjæld til Stedets Handlende.

Vedkommende Tabel viser, at Byen har 72 Detailhandlere med 58 Betjente, 13 Høkere, 12 Værtshusholdere og Brændevinshandlere med 2 Betjente, 130 Haandværkere med 97 Svende og Drenge, 32 Skippere samt en Vogtrykker med en Betjent, samt at de Skatteydendes Antal udgjør 827.

De Skatteydendes Antal er saaledes foroget med 134 siden 1845; og det sees, at Forøgelsen af de Næringsdrivendes Antal nogenlunde staaer i Forhold hertil.

§ 2.

Haandværksdrift.

Haandværksmesternes Antal er foroget til 130 og Antallet af Svende og Drenge til 97.

Stedet har saaledes Overflodighed af Haandværkere og det i ethvert Fag til en Befolkning af halvfjerde tusinde Mennesker og adskillige blandt dem ere ret duelige, men med Mængden af dem

skal det være ganske middelmaadigt bevendt. Deres oeconomiske Vilkaar ere ogsaa mislige for en Deel paa Grund af den store Concurrence og mindre Dueligbed.

Af Fabrikker nedlagdes i 1846 et Brændeviinsbrænderi, et Pottemageri og et Ølbryggeri.

For Tiden gives 2 Reberbaner, 1 Sæbesyderi og Lyseftoberi, 2 Lædergarverier samt 2 Ølbryggerier. De 2de Reberbaner samt det ene Garveri drives med god Fordeel. Sidstnævnte afsætter sine Producter rundt om i Landet.

Bergværksdrift finder ikke Sted.

Skibsbyggeri. I Periodens Løb er bygget 10 Fartøier fra $5\frac{1}{2}$ til 213 Commercelæsters Drægtighed, tilsammen $711\frac{1}{2}$.

I foregaaende Femaarsperiode bleve 23 Fartøier byggede, men kun til $781\frac{1}{2}$ Commercelæster.

Skibsbyggeriet har saaledes i Femaarsperioden ikke været ubetydeligt. Stedet har 3 Skibsværfter, der dog ikke stadigen ere i Drift; kun det ene, med hvilket en Kjølhalingsindretning er forenet, har en fast ansat Mester med 3 a 4 Arbeidere.

Skibsbygmester Peter Holm omtales af Byfogden som en practisk dygtig Mand, hvis Arbeider roses for Soliditet, smukt Udseende og hurtig Seilads, forenet med Drægtighed.

§ 3.

Jordbruget.

Af Korn avles noget Havre; af Potetes haves en Deel; Haugeværter dyrkes, men langtfra tilstrækkelig til Forbruget. Enkelte Frugttræer haves, men give kun i enkelte Aar spiselig Frugt.

Paa Opdyrkning af England lægges megen Flid; og dette er ogsaa aldeles overeensstemmende med de naturlige Forholde.

Paa Byens Grund fodes 10 Heste, 298 Koer, 20 Faar, 40 Sviin. Der indføres kun ubetydeligt af Melk, men naturligviis næsten Alt, hvad der behøves af Kjød og Fedevarer, og det Meste heraf kommer fra Sunddalen.

Længden af Stadens med Hjulredskab fremkommelige Veie udgjør omtrent $\frac{3}{8}$ Miil. En kort Strækning af denne Vei er anlagt i Femaarsperioden paa Indlandet, og paa Kirkelandet benyttede man Anledningen af en Ildebrand til at udvide og forbedre en Gadestrækning.

§ 4.

Om Byens Tilstand i Almindelighed.

Den største Deel af Femaarsperioden maa i det Hele taget anseés for at være heldig for Christiansunds Handel og Skibsfart, og Velstanden gik derfor kjendelig fremad lige til Aaret 1850, da Virkningerne af de spanske Toldsatser forenede sig med Virkningerne af de mindre heldige Aaringer i Byens Opland, og bevirkede en ligedan Standsning af Stigningen i Byens Velstand, som der ovenfor er forklaret for Landdistrictet, dog, som det synes, i mindre Grad.

Følgerne af denne Forbedring i Velstanden og det stigende Antal af Næringsdrivende har ogsaa været, at Byen uden Forøgelse i de enkelte Skatteyderes Udredsler har kunnet iværksætte adskillige Forbedringer. Hertil henhører, foruden hvad allerede ovenfor er omtalt, Anskaffelse af et nyt Taarn med Uhr og en ny Altertavle til Kirken og Udvidelse af Byens Borgerskole, den saakaldte Bernstorffske Stiftelse, som ved Periodens Slutning havde ved Siden af Bestyreren en anden theologisk Kandidat og en Seminarist som Medlærere samt en kvindelig Lærerinde for Pigebørnene.

Det er imidlertid langtfra, at Behovet herved er fyldestgjort, og det er mig ogsaa bekjendt, at man endvidere tænker paa at udvide selve Lokalet m. m., som vistnok kan imødesees i den nærmeste Fremtid.

At der ikke kan komme til at mangle Midler dertil, vil skjønnes deraf, at der ikke er ret stor Forskjel mellem Christiansund og Molde paa den Deel af Byskatten, der udlignes paa Indkomst og Næring, og der har endnu i Molde ikke været ført nogen Anke over Udredslernes Størrelse.

Fremdeles er der gjort nogen Begyndelse til at bringe Brandvæsenet i bedre Orden, men i Forhold til Behovet er dette rigtignok saa lidet, at det neppe, da det i det Væsentlige reducerer sig til 4 nye Almindingsbronde, fortjener Omtale.

Imidlertid beskjæftiger man sig fremdeles dermed, og jeg troer at burde haabe, at noget Mere kan udrettes i den kommende Periode.

Tjenestelønnen for en Karl er 20 Spd. aarlig og 10 a 12 Spd. for en Pige.

Den almindelige Dagløn for en simpel Arbeidsmand er 28 a 32 ß. Arbeidsclassen roses som i Almindelighed arbeidsom, tarvelig samt taalelig ordentlig og ædruelig.

Huusfliden er almindelig blandt alle Classer af Indvaanerne.

Vedkommende Tabel viser, at der i Femaarsperioden er:

thinglæst Gjældsbreve og Skifteudlæg . . .	282	for	183,847 Spd.	58$^{9}/_{10}$ ß.
aflæst Do. Do. . . .	166	=	134,785 —	77$^{5}/_{6}$ =
afhændet faste Eiendomme	157	=	106,837 —	102$^{3}/_{6}$ =
afholdt Executionsforretninger	68	=	5,371 —	37$^{1}/_{2}$ =
= Udpantninger	1417	=	2,504 —	52$^{1}/_{2}$ =

b. Molde.

§ 1.
Om Handelen.

Denne Kjøbstads Virksomhed har, saavidt der spørges om Udførsel været af ringe Betydning i Femaarsperioden. Den hele Udførsel af følgende Varer har aarlig været: 732 Voger Tørfisk, 49,485 Voger Klipfisk, 284 Voger saltet og røget Lax, 440 Dunker Anstovis, 5,518 Tønder saltet Sild, 1,598 Tønder Rogn samt 98,000 Potter Tran, hvortil kommer een eller to smaa Ladninger Træ-last med noget over 1,000 Læster.

Altsaa af alle Slags mindre end i foregaa-ende Periode, hvilket, saavidt angaaer Produc-terne af de almindelige Fiskerier, har sin natur-lige Grund i Stedets Beliggenhed, som medfører, at det paa ingen Maade kan concurrere med den tiltagende Virksomhed i Christiansund og Aale-sund, undtagen i al Fald med Hensyn til Som-mersilden, naar denne falder indenfor den ydre Sø-kyst, og endda tør det vise sig, at Udførselen deraf for en Deel kommer til at gaae gjen-nem Christiansund, ligesom det er Tilfældet med Klipfisken, at en stor Deel og undertiden den stør-ste Deel kommer til Udskibning gjennem Christi-ansund eller Aalesund.

Dette, som er en Følge af de naturlige For-holde, er altsaa Noget, som Stedet maa rette sig efter; og at Stedets Handlende virkelig have skjønnet dette, vil sees af den øvrige Virksomhed, hvorpaa Byen har slaaet ind.

I denne Henseende kan under denne Post paa-peges Udførselen af Anstovis, som er en ny Til-virkningsartikel for dette Sted, hvis Qvalitet me-get roses; og røget Lax har ikke heller tilforn været udført i saadanne Qvantiteter.

Derimod vidner den directe Indførsel fra Udlandet om en i denne Henseende betydelig ud-videt Virksomhed, idet der efter medfølgende For-klaring fra Toldcassereren af uformalede Kornvarer og Byggryn er indført 36,809 Tønder, altsaa i Gjennemsnit aarlig over 7,000 Tønder, istedetfor Indførselen i den foregaaende Periode af de sam-me Artikler kun udgjorde 3,653$^{1}/_{2}$ Tønder aar-lig; og dertil kommer endda temmelig betydelige Qvantiteter af formalede Varer deels fra Udlan-det, deels fra indenrigske Steder, hvorom Intet findes handlet i den foregaaende Femaarsberetning, ventelig fordi det har været for ubetydeligt til at omtales.

At de øvrige Artikler for Indenlandshandel skulde have været noget væsentligt mindre, end tilforn, er der ingen Grund til at antage; thi, om end Affætningen deraf til Almuerne i selve Romsdals Fogderi kan have været noget mindre, saa er paa den anden Side Consumtionen i selve Molde større, fordi Indvaanernes Antal er foro-get, og dertil kommer, efter hvad Byfogden og Fogden i Romsdal melde, at Affætningen til Gud-brandsdalen især over Romsdals Marked har været i Tiltagende.

Med Hensyn til Omfanget af Byens Handel med Landalmuerne har Byfogden ikke kunnet give nogen nærmere Forklaring og jeg maa saaledes henholde mig til den Gisning, jeg har opstillet i min foregaaende Femaarsberetning, efterdi Sam-handelen formedelst den forøgede Indførsel af Korn-varer i al Fald ikke kan have været mindre i Pengeværdi.

Vedkommende Tabel viser, at Byen har 16 Detailhandlere med 17 Betjente, 2 Høkere, 2 Mar-ketentere, 2 Værtshusholdere og 1 særskilt Brænde-viinshandler.

§ 2.
Om Skibsfarten.

Skibsfarten er fremdeles ikke af Betydenhed, men har dog udvidet sig, idet den ubetydelige Handelsflaade er bleven forøget med en Skon-nert paa noget over 50 Commercelæster, som sta-digen har været i Fart paa længere Reiser f. Ex. til Adriaterhavet.

Vedkommende Tabel viser, at Byen har 7 Skippere.

§ 3.
Om Haandværksdrift.

Vedkommende Tabel viser, at Byen har 64 Haandværksborgere og 5 Haandværkere uden Bor-gerskab med 37 Svende og Drenge.

Ved at sammenholde disse Tal med Bilagene

ved sidste Femaarsberetning vil det erfares, at Antallet er noget formindsket; men efter hvad Byfogden melder, maa det antages, at Antallet er tilstrækkeligt for Stedets Behov. Han forklarer nemlig, at man nu mindre end forhen trænger til at indføre Haandværksarbeider og navnligen Meubler fra andre Steder. Flere af disse Haandværkere siges ogsaa at være ret duelige Mænd.

§ 4.

Fabrikdrift.

Af Fabrikker haves nu istedetfor det ældre nedlagte Saugbrug et nyt Saugbrug, som drives med 2 særskilte Sauge og en Cirkelsaug. Ligesaa haves en Beenstampe, som er sat i Forbindelse med Saugbruget, og det gamle Mollebrug er sat i en bedre Stand og drives med Kraft og Fordeel. De 2de gamle Reberbaner existere endnu, men ere ufuldkomne og den ene drives ikke med nogen Kraft.

Derimod er et nyt Ølbryggeri i Slutningen af Perioden sat i Drift. Det leverer et godt Product og antages at ville give Fordeel.

Byens eneste Garveri drives efter Byfogdens Forklaring med Fordeel.

Flere Fabrikker eller Indretninger gives ikke. Ligesaa finder ei heller Bergværksdrift Sted.

§ 5.

Skibsbyggeri.

I Aaret 1846 oprettedes et Skibsværft, som siden har været i stadig Drift. Paa samme er bygget 4 nye Fartøier, tilsammen af 363½ Commercelæsters Drægtighed, af hvilke Interessentskabet selv har beholdt det ene, nemlig den ovennævnte Skonnert, der gaaer i Fragtfart. De øvrige ere affatte til Stavanger, Bergen og Aalesund. Alle disse Fartøier roses særdeles meget og skulle endogsaa have tiltrukket sig Opmærksomhed i Udlandet, ligesom Skibsbygmesteren, Jensen, erkjendes for at være en praktisk dygtig og theoretisk dannet Mand. Dette Skibsværft beskjæftiger stadigen nogle og tyve Arbeidere og har ikke blot derved og ved de leverede Fartøier stiftet meget Gavn, men ogsaa derved, at det har givet de Landmænd, der eie Skov, Anledning til Afsætning af Træmaterialier, for hvilke ellers vanskelig nogen Penge kunde reises.

§ 6.

Jordbruget.

Kjøbstaden ligger paa Gaarden Reknæs og Moldegaards Grund. Moldegaard eies nu af en kyndig og driftig Mand, som med Iver tager sig af denne fortrinlige Eiendoms Herligheder og stadigen sysselsætter adskillige Arbeidsfolk. Gaarden Reknæs derimod drives mindre godt, skjønt maaskee vel bedre end Mængden af Eiendommene i Landdistrictet. Forskjellige smaae Jordstykker af begge Gaarde paa Byens Grund ere bortfæstede til Indvaanere af Byen.

Creaturholdet har tiltaget.

Imidlertid er det en Selvfølge, at Producterne af disse Landeiendomme ikke ere tilstrækkelige for Byens Behov, medens de dog i en ikke ubetydelig Grad formindske Qvantiteten af, hvad der ellers maatte indføres fra Landet.

Moldegaard har en betydelig Have; men, om den giver noget væsentligt Udbytte, er mig ikke bekjendt. Forøvrigt kan Havedyrkningen i Molde ikke komme i nogen Betragtning.

§ 7.

Om Tilstanden i Almindelighed.

Med Hensyn til Velstanden er jeg enig med Byfogden i, at den omtrent staaer paa samme Punct som forhen; men jeg troer dog, at den begynder at udbrede sig til Flere, og at Byen forsaavidt ogsaa i denne Henseende er gaaet noget fremad.

Dette har efter min Mening sin væsentlige Grund i den forandrede Retning af Byens Virksomhed, som jeg har omtalt ovenfor under Artikelen om Handel, Skibsfart, Fabrikdrift, Skibsbyggeri og Jordbrug, og tildeels i Formindskelsen af Concurrencen blandt de Næringsdrivende, blandt hvilke man finder, at der i alle Borgerclasser har fundet nogen og blandt de Handlende temmelig betydelig Afgang Sted.

Tjenestelønnen for en Karl er 20 a 30 Spd. aarlig og for en Pige 10 a 12 Spd. Den almindelige Dagløn for en Karl har om Sommeren været 32 a 36 ß og om Vinteren 24 a 28 ß samt for en Qvinde om Sommeren 20 ß og om Vinteren 16 ß.

Arbeidsclassen har ikke savnet Arbeide, naar den har villet have saadant; men der er iblandt dem upaatvivligt Adskillige, som hellere ville gaae ledige end søge om Arbeide for billig Betaling.

Jeg troer ikke heller, at Antallet er tilstrækkeligt for Byens Behov; thi det viser sig, at fremmede Arbeidere, som søge hertil f. Ex. fra Gudbrandsdalen strax erholde Beskjæftigelse.

Huusfliden er ikke af Betydenhed, men dog upaaklagelig; og et Par Koner af Borgerclassen har af Fogderiets Landhusholdningsselskab,

til hvis Virkekreds ogsaa Molde By hører, erholdt Præmier for Væpning og deslige.

Af Veie oplyser Byfogdens Indberetning, at Byen har en Strækning af omtrent 3/8 Miil, hvoraf dog Hovedgaden indtager en Længde af 1,356 Alen. Efter hvad Byfogden oplyser, er der nu Udsigt til at Byens Hovedgade efterhaanden kan blive steensat.

Molde er vel forsynet med Skoler. Den her i 1831 etablerede Middelskole er i Periodens Løb udvidet til en fuldstændig Middel- og Realskole med 1 Rector, 3 Adjuncter og 1 Timelærer, og i det første Skoleaar efter dens Omdannelse var Disciplenes Antal strax omtrent 30. Byen bidrager dertil 200 Spd. aarlig foruden Localet, og maa desuden gjøre yderligere Tilskud, forsaavidt Skolepengene ikke oploebe til det paaregnede Beløb.

Foruden denne Skole har Byen en almindelig Skole, hvormed har været forenet et Skolelærerseminarium. Desuden haves en Søndagsskole, bestemt især til videre Uddannelse, saavidt Stedets Leilighed tillader, af Haandværksdrenge.

Molde Byes Sparebank havde ved Periodens Udgang en Capital af 29,021 Spd. 80 ß, hvoraf Banken selv eiede 5,828 Spd. 73 ß.

Byens Havnecasse eier en Capital af 4,367 Spd. 76 ß.

Bygningsloven har været særdeles velgjørende for Molde, idet den har afhjulpet den overordentlige Usikkerhed med Hensyn til Skorstene og Ildsteder, som før fandt Sted.

Communens Gjæld er formindsket til 2,500 Spd., men Budgettet er i Stigende. Imidlertid har der ikke hidtil været hørt nogen Klage over Udredslerne, og jeg troer, at Byens Kræfter i Virkeligheden ere stegne i den Grad, at Udredslerne for Mængden nu er mindre trykkende, end de forhen have været. Skatteydernes Antal sees ogsaa at være betydelig forøget, nemlig fra 234 til 355 Individer.

Efter alle disse Data, hvortil endnu kommer, at Assurancesummen af Byens Huse, uagtet den temmelig skarpe Omtaration i 1847, findes at være steget med 12 pCt., nemlig til 158,330 Spd., - kan jeg ikke nære nogen Tvivl om at Kjøbstaden Molde i den forløbne Periode har lagt Grunden til en bedre Fremtid. Jeg finder imidlertid, at jeg ikke pligtmæssig kan undlade ved denne Leilighed at udtale mig om, at man kun i ringe Grad kan tilskrive Byens egen Communebestyrelse dette Resultat. Thi denne kan ikke siges at have været god, uagtet den tilvisse ikke har manglet paa Retsindighed.

Men mange Beslutninger have vidnet om, at man har næret Frygt for at binde sig selv ved Regelmæssighed, ligesom og om at der har manglet paa Omtanke og Planmæssighed.

Forbedringerne ere derimod, forsaavidt de ikke have været aldeles uafhængige af Communen fornemmeligen at tilskrive en lidt efter lidt tiltagende større Oplysning hos enkelte af Byens Handlende, som efterhaanden har udbredt sig saaledes, at der ved Femaarsperiodens Slutning er aabnet Udsigt til, at ogsaa Communebestyrelsen for Eftertiden vil blive bedre. I en væsentlig Grad kan man vel ogsaa antage, at det af Byfogden omhandlede Selskab for Molde Byes Vel har bidraget hertil. Dette Selskab, som nu bestaaer af 40 af Byens meest oplyste Indvaanere, har naturligviis ved de hyppige Meningsudvexlinger i de afverlende Bestyrelser og Generalforsamlingerne maattet bidrage til at vække Ideerne og at fremkalde Eftertanke om en mere planmæssig Ordning af Byens Anliggender.

Det er ogsaa, som Byfogden bemærker, Tilfældet, at man saagodtsom ene og alene kan takke Byselskabet for Anskaffelsen af et Vandspring midt i Byen, for Søndagsskolens Oprettelse, for Oparbeidelse eller Istandsættelse af nogle Veistykker ovenfor Byen og for den Udsigt, som der nu er til at faae istandsat Byens væsentligste Gadestrækninger, en Foranstaltning, som i længere Tid høiligen har været paakrævet af flere Hensyn og ikke mindst for Sundhedspolitiets Skyld. Dette Selskabs Pengeresourcer indskrænke sig derhos ikke blot til det af Byfogden omhandlede Contingentbelob 27 Spd. 72 ß, men der er ogsaa tilfaldet samme en aarlig Indtægt af 10 Spd. ved et Legat fra afdøde Apotheker Aas, som er sikret i en fast Eiendom ligesom Communen tilskyder 15 Spd. til Udgifterne ved Søndagsskolen og desuden har det Krav paa Medvirkning af Fogderiets Landhusholdningsselskab, saaledes at dets Existents og dets kraftige Indgriben i en saa liden Virkekreds som Kjøbstaden Moldes Anliggender, er temmelig sikkret.

Efter vedkommende Tabeller er der i Femaarsperioden:

thinglæst Gjældsbreve og Skifteudlæg m. m. . .	152	for 62,273 Spd.	71½ ß.
aflyst Do. Do. . .	76	= 11,292 —	58 =
af faste Eiendomme afhændet . . .	47	= 28,802 —	= =
afholdte Executioner og Udpantninger . . .	487	= 2,970 —	50 =

c. Aalesund.

§ 1.

Handel og Skibsfart.

Ved Lov af 13de April 1848 fik dette Sted Kjøbstadrettigheder. Stedet er fremdeles gaaet fremad, om end i de sidste Aaar ikke saa raskt paa Grund af de forstyrrede Handels- og Pengeforholde, som have virket paa det hele Rige.

I Aaret 1845 var Folkemængden 1,157. I Aaret 1850 antages den at maatte have været omtrent 1,500, saaſom det viste sig, at den kunde sende 3 Valgmænd til Valgforsamlingen i Forening med Molde.

Stedet tæller 54 Handlende med 29 Betjente, 3 Høkere, 8 Værtshusholdere, 9 Skippere, hvoraf dog 4 ere bosatte udenfor Byen.

De Skatteydendes Antal er 292, altsaa 14 flere end i 1845. Haandværkernes Antal udgjør 47 med 13 Svende og 36 Drenge. Mesternes saavelsom Svendenes Antal er altsaa vel formindsket betydeligt siden 1845, ved hvis Udgang der var 86 Haandværkere med 141 Svende og Drenge; men dette er ikke til nogen Skade, da Byen alligevel har fuldkommen nok til Behovet.

I Periodens Løb har Almuen og Landhandlerne i tiltagende Grad affat deres Producter til Aalesund istedetfor, som endnu i den foregaaende Periode fandt Sted, for en meget betydelig Deel at føre dem til Bergen, Molde, Christiansſund og Trondhjem.

Af efternævnte Varer er i Periodens Løb udført til Udlandet:

	Tørfisk.	Klipfisk.	Sild.	Rogn.	Tran.
	Vog.	Vog.	Tønder.	Tønder.	Tønder.
1846	2,708⅔	136,060	255¾	2,070½	2,444
1847	2,334	125,813½	2,903¾	2,816	1,812
1848	8,877	156,476	2,452	3,676¼	1,419⁷/₁₀
1849	13,980	157,500½	2,714¼	1,147	471
1850	4,794⅓	158,034¾	1,933½	2,073	1,222½

Heraf sees altsaa, at Byens Virksomhed fremdeles har været i Tiltagende.

Antallet af Fartøier, som hørte hjemme i Tolddistrictet var under 31te Decbr. 1850 efter Toldkammerets Opgave 70, drægtige 782 Commercelæster, hvoraf dog blot 22 hørte hjemme i Aalesund, drægtige 342 Commercelæster.

Heraf synes at fremgaae, at Byens Handelsflaade er formindsket.

§ 2.

Haandværksdrift.

Haandværkernes oeconomiske Kaar har forbedret sig, og Grunden dertil maa væsentligst søges i, at Antallet af Haandværkere nu staaer i et mere passende Forhold til Stedets og Omegnens Behov, end tidligere. Som ovenfor bemærket, er nemlig Antallet nu blot 47 Mestere med 13 Svende og 36 Drenge. Flere af Haandværkerne ere meget duelige.

Bergværksdrift findes ikke.

Skibsbyggeri finder ikke Sted. Dog er et Slupfartøi paa 16 Læsters Drægtighed i Periodens Løb bygget i Aalesund.

Fabrikker. Der haves et Garveri.

§ 3.

Jordbruget.

Man lægger næsten alene Vind paa Opdyrkning af England. Der avles ubetydeligt af Havre, Byg og Poteter. Af Havefrugter haves heller ikke betydeligt.

Paa Stedet fødes 8 Heste, 63 a 64 Køer og 26 Smaafæ.

Veivæsenet har nu en lønnet Veiinspecteur. Veien og Gaderne, samtlige farbare for Hjulredskaber, indeholde en Veilængde af 8,000 Alen.

§ 4.

Om Byens Tilstand i Almindelighed.

Med Hensyn til Byens Velstand antager jeg, at den vedblev at forbedre sig indtil Aaret 1847; men fra den Tid have forskjellige Omstændigheder bevirket nogen Standsning og tilsidst maaskee ogsaa Tilbagegang, som Byfogden synes at antage.

Det er vanskeligt af den Sondmørske Torsk formedelst dens Kjødfuldhed at udbringe saadan fortrinlig og holdbar Vare, som den Christiansſundske Klipfisk, og, da Christiansſunds Udførsel i Femaarsperioden betydelig steg, saa maatte det falde vanskeligt for Aalesund med nogen Fordeel at concurrere i denne Green.

I 1847 indtraf det første mislige Aar for Landalmuen. 1848 var ogsaa et maadeligt og 1849 som oftere bemærket, meget uheldigt. Dette

maatte have Indflydelse paa Almuernes Syne til at forsyne sig fra Kjøbstaden, især da Jordbruget i Søndmøre staaer paa et lavere Trin end Jordbruget i Nordmøre.

Hertil kom endelig de mindre heldige Fiskerier i 1849 og 1850, hvori en stor Deel af Aalesunds Indvaanere umiddelbar tage Deel.

Til alle disse uheldige Omstændigheder, der for Aalesunds Vedkommende have virket stærkere, end for Christiansund, komme endelig de uheldige spanske Toldsatser, der paa en fordærvelig Maade virkede tilbage paa Prisen for den Søndmørske Klipfisk, hvoraf Følgen var, at den Fordeel, som en Kjøbstad naturligen trækker af sit Opland, yderligere maatte formindskes.

Men uagtet alt dette troer jeg dog ikke, at Tilbagegangen har været af nogen særdeles Betydning; thi der er i Aalesund adskillige deels rige, deels formuende Mænd og man seer af Communebestyrelsens Forhandlinger, at der arbeides med al den Iver, der kan fordres, paa Fremskridt i flere Retninger, ligesom at der aldrig mangle Penge, men at Byen tvertimod kan opsamle Pengemidler til fremtidige Behov af Kirke, Raadhuus o. s. v. ligesom der aarligen anvendes ikke ubetydeligt til at forberede en Plan for Byens Bebyggelse, til at forbedre den indre Communication ved kostbare Minerings- og Murings-Arbeider, og til Forbedring af Brandvæsens-Redskaberne.

Tjenestelønnen er omtrent som forhen 20 Spd. aarlig for en Tjenestekarl og 6 a 8 Spd. for en Pige.

Efter vedkommende Tabeller fra Sorenskriveren i Nordre Søndmøre erfares, at der i Femaarsperioden er:

thinglæst Gjældsbreve og Skifteudlæg . .	148½	for 60,815 Spd.	100½ ß.
aflæste Do. Do. . .	29	" 10,777 —	27½ "
afhændet faste Eiendomme	31½	" 23,036 —	30 "

Angaaende Executioner og Udpantninger haves ingen Oplysning, cfr. Byfogdens Forklaring derom.

Byens egentlige Havn er meget for liden og det er ogsaa under Overveielse at opføre en Havnedæmning, hvorved den kan gjøres rummeligere og hvortil Havnecassen allerede har opsamlet en Capital af 7 a 8,000 Spd.

§ 5.

Fra Aalesund til Bergen er nu efter Skydsroute over Ørskoug og Sundelven . . . 34¼ Mile.
" — " Christiania efter almindeligst benyttede Route . . . . . 47⅝ —
" — " Trondhjem . . . . . 25½ —
Postveien er i alle disse Retninger noget længere.

C.

Om Foranstaltninger, som ere trufne eller som attraaes til hele Amtsdistrictets Gavn.

I Periodens Løb maa blandt de Foranstaltninger, som særskilt ere trufne til Districtets Tarv, upaatvivleligt Aalesunds Ophøielse til Kjøbstad og Molde Middelskoles Udvidelse til en fuldstændig Middel- og Realskole sættes øverst. Selv i den ufuldkomne Stilling, hvori denne Skole for stod, havde den sjelden under 20 Disciple, uagtet den paa ingen Maade svarede til Forældrenes Forventninger; men aldrig saa snart var det fornødne Lærerpersonale efter den nye Plan deels udnævnt og deels constitueret, førend den begyndte det nye Skolecursus fra Juli 1850 med over 30 Elever, rigtignok meest fra Molde, men ogsaa fra forskjellige Districter udenfor samme, hvoriblandt navnlig Aalesund og i dette Øieblik erfarer jeg, at der er 34 Disciple, hvoriblandt ogsaa een fra Christiansund.

Men efter min Overbeviisning er denne Søgning kun en Deel af, hvad den vilde blive, naar Skolen udvides til en fuldstændig lærd og real Skole med Dimmissionsret.

I Postvæsenet er deels efter naadigste Resolutioner og deels efter Forføininger af det kongelige Indre-Departement adskillige Foranstaltninger trufne ved Antagelse af bevæbnede Postførere, — ved directe Postgang til Aalesund, ved nye Biposters Oprettelse til Næssets Præstegjeld i Romsdal samt til Halse og Aare i Nordmøre,

hvilke Foranstaltninger alle ere til uberegnelig Gavn for Districtet; men der behøves endnu en dobbelt ugentlig Postgang fra Aalesund til Søndre Søndmøre istedetfor den enkelte, som der nu er, og desuden forskjellige andre Bivoster og det saavel til Justitiens og Politiets vedbørlige Haandhævelse som især til Næringsveienes Ophjælpning.

Fremdeles behøves der en betydelig Udvidelse af Hovedveivæsenet, hvorom det ovenfor omforklarede Forhold mellem Hoved- og Bygdeveie i Districtet formeentlig bærer talende Vidnesbyrd, idet Længden af Hovedveiene neppe udgjøre 1/4 Deel.

Amtsformandskabet har ogsaa anmodet mig om at meddele Betænkning og Forslag i saa Henseende; men det er aldeles usandsynligt, at Amtscommunen i den nærmeste Fremtid vil faae Midler til paa egen Bekostning at bestride de dermed forbundne Udgifter; thi dersom noget virkeligt Nyttigt skal udrettes, maa det stottes til en iøvrigt ikke meget kostbar Forandring af Hovedveiene i Romsdals Thinglag, der meget vel kunde udføres saaledes, at man fik sammenhængende Landvertsforbindelse mellem Indlandet og de frugtbare og skjønne Egne omkring Isfjorden og Rodvenfjorden, hvilken sidste Fjord saa at sige ligger lige i Centrum af Amtsdistrictet, — og desuden til en Vei fra Søndmøre over Lomb til Sells Anner i Vaage Præstegjeld. Det vil ogsaa bemærkes, at et Par af Sognepræsterne have udtalt sig i sidstnævnte Retning, og for Aalesund, som for hele Søndmøres Fogderi og Nordfjord, vil et saadant Veianlæg være af høieste Vigtighed.

I hele Amtsdistrictet er der mangfoldige Egne, rige paa Næringsmidler, men den isolerede Tilstand, hvori de befindes i Forhold til Indlandet, er til Hinder for at disse Hjælpemidler kunne benyttes, og de naturlige Kræfter komme til Udvikling.

En anden Mangel, hvorunder Amtsdistrictet lider, er en høist principlos Inddeling.

Selve Amtet bestaaer af 2de Hoveddele, der ere adskilte saavel ved naturlige Forholde (en Hovedarm af Fjeldstrækningen Dovre) som ved Indvaanernes Characteer, Sæder og Levemaade.

Den nordlige Deel, nemlig Nordmøres Fogderi, har i Interesser lidet eller intet tilfælles med den sydlige, bestaaende af Romsdals og Søndmøres Fogderi.

Ligesom jeg derfor tidligere har oplyst, at Forretningerne for Amtmanden her i Districtet ere altfor mange til forsvarligen at kunne røgtes af een Mand, saaledes grændser det ogsaa til Umulighed, at Amtmanden med den bedste Villie tilbørligen kan sørge for enhver af disse Hoveddeles Interesser.

Men næsten endnu værre forholder det sig med den geistlige Inddeling. Den er fra den ene Ende af Amtsdistrictet til den anden saadan, at det næsten seer ud, som om man har lagt an paa at udfinde en Inddeling saa urimelig som muligt. Dette har naturligviis ikke været Tilfældet. Det Bestaaende er naturligviis lidt efter lidt indført, saaledes som man har anseet det rigtigst og bedst; men Sagen er, at Forholdene siden have forandret sig tilsidst, især ved Veivæsenets Udvikling. Følgen heraf er, at de specielle Dele af de forskjellige Districter idelig søge at adsondre sig fra andre Dele af det selvsamme specielle District i den Grad, at det næsten har seet ud, som om man har villet have ligesaa mange Fattigbestyrelser som Sogne.

Der er i de sidstforløbne 10 Aar rigtignok foregaaet en Forandring i et Præstegjelds Inddeling, som man haabede skulde lede til videre Følger.

Vedø Præstegjeld i Romsdals Fogderi blev nemlig deelt i 2 Præstegjælde; men ligesom ingen af disse Dele, i al Fald ikke det nye Vedø Præstegjeld, fik de naturlige Grændser, som der var Anledning til at skaffe det, saaledes har senere hen ethvert Forsøg til at bevirke lignende Forandringer strandet paa forudfattede Meninger om aldeles underordnede Gjenstande; og dette vil rimeligviis fremdeles blive Tilfældet, saalænge det skal ansees for en afgjort Sag, at saadanne forudfattede Meninger om underordnede Gjenstande skulde være ubetingede Hindringer for Udførelsen af det Hverv, som dog rimeligviis maa erkjendes at vedkomme Statsstyrelsen, nemlig at sørge for, at de specielle Dele samles eller adskilles i Overensstemmelse med deres Beliggenhed og øvrige naturlige Forhold.

Molde den 19de December 1851.

Underdanigst

G. Thesen.

9.

Søndre Trondhjems Amt.

Til Kongen!

Underdanigst Beretning

angaaende Tilstanden i søndre Trondhjems Amts Landdistrict og i Trondhjems By i de sidstforløbne 5 Aar, fra 1ste Januar 1846 til 31te December 1850, afgiven til Opfyldelse af Kongelig Resolution af 23de December 1839.

A. Vedkommende Amtets Landdistrict:

a. **Jordbruget** er i de forløbne 5 Aar gaaet fremad, og der synes i flere Districter at røbe sig større Lyst, end forhen, til Jordforbedringer, Anskaffelse af hensigtsmæssigere Redskaber, Gjødselens Bevaring og Blanding, saavelsom til Bortledning af skadeligt Vand. Imidlertid er her ikke Tale om mærkelige Fremskridt; i Almindelighed er der en Tendents til det Bedre, der aabner glædeligere Udsigter for Fremtiden. Hvad der allerede er udrettet, maa for det Meste tilregnes enkelte dannede og strøbsomme Jordbrugere, og den Indflydelse disses Exempel kan udøve paa de nærmeste Naboer og nogle Flere. Den Virksomhed, Amtets Landbrugsskole har udfoldet i de omhandlede 5 Aar, har ogsaa nødvendigen maattet bære sine gode Frugter, og disse vilde upaatvivleligen have viist sig endda rigere, dersom ikke indtrufne Omstændigheder, der nedenfor ville blive nærmere berørte, havde lagt overordentlige Vanskeligheder iveien for Jordbrugets raskere Udvikling. For Fosens Fogderies Vedkommende have de i en Række af Aar stedfundne uheldige Fiskerier fremdeles, ligesom i Qvinqvenniet 1841—1845, bidraget til at fæste Almuens Opmærksomhed mere paa Jordens Dyrkning, som en i Almindelighed sikrere Erhvervskilde. Men nogen særdeles Fremgang i Jordbruget er dog ikke bleven en Følge heraf; kun er der optaget en større Deel Nyland, og man har lagt større Vind paa at samle Gjødsel.

Forøvrigt henvises underdanigst til hvad der i Amtets ældre Indberetninger er anført om Dyrkningsmaaden, Agerdyrkningsredskaberne, Gjødseltilvirkning og Sædearter, hvilket i Almindelighed passer ogsaa for de sidstforløbne 5 Aar. Dog synes Lysten til at forsyne sig med bedre Agerdyrkningsredskaber at være vaagnet, hvortil Adgangen til at faae saadanne efter Bestilling leverede fra Landbrugsskolens Værksteder antages at have i særdeles Grad bidraget. Den i Amtets underdanigste Beretning af 1ste December 1846 berørte Indskrænkning i Potetesavlingen er end mere tiltagen i de sidste Aar som en Følge af Brændeviinsbrændingens Standsning i Landdistrictet; dog gjælder dette alene for Strinde og Sælbo samt Orke- og Guldals Fogderier, da Potetesavlingen i Fosens Fogderi, hvor Brændeviins Tilvirkning aldrig har været drevet med Kraft, omtrent har samme Udstrækning, som forhen. At benytte Potetes som Føde for Kreaturer er ikke brugeligt i disse Egne.

Af hosfølgende Tabel Nr. 1 vil erfares, at der i Aarene 1846—1850 er i Amtsdistrictet brudt omtrent 1,095 Tønder Nyland.

Heller ikke vides nogen mærkelig Forandring med Hensyn til Dyrkningen af Liin og Hamp samt til Anlæg af Frugt- Urte- og Humlehaver at være foregaaen i de sidstforløbne 5 Aar. Hvad især Frugttræers Opelskning angaaer, er det heller ikke at vente, at der herom nogensinde vil blive Spørgsmaal i Amtet, da Climatet lægger altfor store Vanskeligheder iveien derfor. Omkring Trondhjem synes man i noget forøget Grad at lægge Vind paa Dyrkning af Kjøkkenurter, som for det Meste afsættes i Stiftsstaden. Fogden i Orke- og Guldal har bemærket, at man i Opdals Præstegjeld i de senere Aar har forsøgt med Dyrkning af Næper og Kaalrabi.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvilke Hindringer der i Ovingvenniet især have hindret Jordbrugets raskere Udvikling, maa Amtet fremdeles henholde sig til, hvad det i Beretning af 1ste December 1846 i denne Henseende udførlig har forklaret, efterdi Alt, hvad der er sagt om de foregaaende 5 Aar, ogsaa i det Hele er anvendeligt paa de sidstforløbne.

Men medens Perioden fra 1841—1845 frembød en Række af gode Aaringer eller dog middels Aar, har Tidsrummet fra 1846—1850 medført deels maadelige, for ikke at sige uheldige Aar, og deels 2de Misværtaar, nemlig 1848 og 1849, især det sidste. Denne ulykkelige Omstændighed har naturligviis havt en betydelig Indflydelse paa Almuens oeconomiske Forfatning, og har svækket baade Modet og Midlerne til Jordbrugets kraftige Fremme. Uagtet Amtet i almindelige Aaringer kan brødføde sig selv, har det i Løbet af de sidste 5 Aar og især i de 2 nævnte Misværtaar maattet forsyne sig med betydelige Qvanta Kornvarer andetstedsfra, meest udenlandsk Korn fra Trondhjem.

Af enkeltstaaende Foretagender, der fortjene at berøres, bør især Opdyrkningen af den saakaldte Oustmyr, der nu nærmer sig sin Ende, komme i Betragtning. Dette Arbeide, hvormed der i en lang Aarrække af og til var syslet, men som derpaa var forladt, saa at Frugterne af den tidligere Virksomhed paa Myren næsten vare gaaede ganske tabte, er, efterat det Kongelige Selskab for Norges Vel med Varme har taget sig af Sagen, især i de sidste 5 Aar fremmet med Kraft.

Omtrent 300 Maal Myr ere under Bearbeidelse, og det kan med temmelig Sikkerhed forudsees, at deraf ville i Aaret 1853, da Arbeidet skal sluttes, 150 Maal være fuldkommen opdyrkede og de øvrige 150 Maal være grøftede og saaledes udtørrede, at den egentlige Cultivation kan begynde. Omkostningerne ved dette Arbeide ville ved dets Slutning oploe til omtrent 2,800 Spd.; dog er herved kun taget Hensyn til Tidsrummet fra Arbeidets seneste Gjenoptagelse og til dets Slutning.

Amtets Landbrugsskole traadte i Virksomhed i September 1847 paa Gaarden Munkvold i Strindens Præstegjeld. Denne betydelige Eiendom, af Skyld omtrent 24 Skylddaler, var til dette Brug kjøbt af Amtscommunen for 13,000 Spd., hvortil kommer et Beløb af omtrent 2,700 Spd., der ere medgaaede til Istandsættelse af Gaardens forfaldne Bygninger og af dens Vandledning med tilhørende Dam og Kumme. Angaaende Skolens Bestyrelse og Virksomhed ere aarlige Indberetninger indsendte til Regjeringens Departement for det Indre, til hvilke jeg underdanigst henviser. Kun troer jeg her, som umiddelbare Resultater af Skolen i Forbindelse med dens Værksteder, at burde udhæve, at der fra den er dimmitteret:

i Aaret 1849 6 Frilærlinger og 3 betalende Elever.
" — 1850 5 — " " — —

I de 2 første Aar af Perioden indfaldt efter Skoleplanen ingen Examen. Ved Værkstederne ere forarbeidede følgende Redskaber, af hvilke en stor Deel ere afhændede i Amtsdistrictet, og Mange ere forarbeidede efter Bestilling fra andre Steder, nemlig: 47 engelske Plouge, fordetmeste af forbedret Construction, 24 Par engelske Plougsæhler af forbedret Indretning, 5 Gaasefjerharve, 10 Rhomboidalharve, 7 Sylharve, 18 Rulleharve, fordetmeste af forbedret Construction, 1 Brakharv, 5 Exstirpatorer, 2 Skarificatorer, 4 Hyppeplouge, 9 Muld- eller Planeringsskufler af forbedret Construction, 3 Agertromler, 10 Turnips-Saamaskiner, 3 Gjødselvogne, 5 Høvogne, 2 Rodoptagnings-Apparater af Bestyrerens egen Opfindelse, 1 Jordbor og 1 Dynamometer, tilsammen 157 Stykker. Desforuden er der ved Værkstederne forarbeidet en Mængde mindre Redskaber, og navnlig alle saadanne, der ere tiltrængte ved Skolegaardens Drivt.

b. **Fædriften** staaer omtrent paa samme Fod, som ved Udgangen af Aaret 1845.

Kreaturholdet er i de sidstforløbne 5 Aar ikke forøget, men snarere gaaet tilbage i Strinde- og Sælbo samt Orke- og Guldals Fogderier. I Sælbo Præstegjeld antages det endog at være formindsket med en Fjerdedeel eller derover. Grunden til denne Stillestaaen og tildeels Tilbagegang maa nærmest søges i den ved Misværten fremkaldte Armod, men deels ogsaa i mindre gode

Foderaar, hvilke Omstændigheder i Forening have bevirket, at Mange i de sidste Aar have maattet sælge af deres Buskap.

Dog gjør Holtaalens og Aalens Sogne herfra en Undtagelse, idet Kreaturholdet sammesteds er opgivet nu at være omtrent 10 pCt. større, end for 5 Aar siden. I Fosens Fogderi er derimod som en Følge af Jordens tiltagende Opdyrkning Kreaturholdet i det Hele forøget i de sidste 5 Aar. Dette gjælder dog ikke om Faarene, hvis Antal snarere er formindsket end forøget, paa Grund af, at de Faaresygdomme, der ere almindelige i Districtet (Vattersot og Leversyge), i Aarene 1847 og 1848 viste sig meget ondartede, som det synes især i Ørlands og Bjørnøers Præstegjelde. Alene i det sidstnævnte District kreperede i bemeldte Aar 7 a 800 Faar.

Med Hensyn til Huusdyrenes Race, Nygt, Pleie og Fodring henvises til min forrige Beretning, da deri i Almindelighed ingen Forandring er skeet. Dog synes det, at Districtets Hesteavl i det Hele gaaer tilbage. Saaledes er det bemærket, at Hesteavlen i Strinde og Sælbo Fogderi er ubetydelig, hvilket er et Tilbageskridt, da den i de foregaaende 5 Aar netop i dette District syntes at tage et Opsving.

I Melhuus Præstegjeld holdtes forhen endeel Stodhingster; nu er man fordetmeste ophørt dermed, dog tør det antages, at denne Tilbagegang kun er temporair og nærmest en Følge af Almuens ved Misværtaarene nedtrykte oeconomiske Forfatning. Til Kjørsel og Gaardsdrivt have i den senere Tid Mange begyndt at bruge Orer istedetfor Heste. Paa Tarven og Frooerne holdes fremdeles omtrent det samme Antal Udgangerfaar som forhen; derimod har Eieren af Storfosen fundet, at det ikke længere svarer Regning at have Udgangerfaar paa denne Ø. Paa Tarven holdes omtrent ligesaamange Slagteoxer af en udmærket Race, som i min sidste Beretning anført.

Et vigtigt Skridt er paatænkt til Faareavlens Forbedring, idet forberedende Bestemmelser ere fattede angaaende Oprettelse af et Stamschæferi paa Gaarden Munkvold i Forbindelse med Amtets Landbrugsskole.

Den endelige Realisation af denne Plan vil imidlertid først finde Sted i næste Femaar.

Engdyrkningen har ikke forbedret sig i de sidste 5 Aar. Vigtigheden af at gjenlægge Ager med Gjødsel, af Vexelbrug og af at frembringe bedre Fodersorter erkjendes endnu af altfor Faa. Da den Uskik her er almindelig at holde flere Kreature end Gaardene vel kunne vinterføde, drives Kreaturerne om Foraaret ud paa Engene til Beitning, endog paa dem, der bestaae af gjenlagt Agerland. Om kunstige Engforbedringer, saasom ved Engvanding, er der ikke Spørgsmaal. Forholdet mellem Ager- og England har jeg ikke kunnet erholde opgivet med nogen Nøiagtighed; men det antages, at være omtrent det samme som ved Udgangen af Aaret 1845. Paa gode Havnegange er i Almindelighed Mangel, og maaskee Opdals Præstegjeld er det eneste her i Amtet, som dermed er godt forsynet.

Med Hensyn til Productionen af Fedevarer bemærkes, at Amtsdistrictet, med Undtagelse af enkelte Præstegjelde, frembringer saameget deraf, som det til egen Forsyning behøver. Enkelte Districter give endog ikke ubetydelige Overskud, der for det Meste afsættes i Trondhjem; disse Districter ere især Opdals, Holtaalens og Meldalens Præstegjelde samt Tydalens Annersogn til Sælbo. Ogsaa Hevne og Aafjords Præstegjelde afsætte endeel Fedevarer, fornemmelig Smør og Ost. De fra Røraas kommende Drivter af Kreaturer, saavelsom Fedevarer, især Smør, hvoraf en Mængde kommer i Handelen under Navn af Røraasmør, skriver sig hovedsageligen fra Sverige. I de sidste 5 Aar er fra Ørlandet i Fosen afsat en ikke ubetydelig Mængde Kjød, der bringes ferskt til Trondhjem, ligesom der i dette District opgjødes endeel Kalve til Salg i Stiftsstaden. Denne Bedrift er først kommen i Gang i de senere Aar og skal i Almindelighed svare Regning. Afsætningen anslaaes til 3 a 400 Voger Kjød og 30 a 40 Gjødkalve aarlig.

Nogle af de Egne, der ligge nærmest om Trondhjem, saasom Strinden, Leinstranden og Bynæsset, have en ikke ringe Fordeel ved Afsætning af Melk og Flode til Byen, hvilken Anvendelse af disse Producter anses fordeelagtigere, end at virke dem til Smør og Ost. Salg af levende Kreaturer finder — bortseet fra hvad Nøden i de senere Aar har bevirket — i Regelen ikke Sted i nogen Mængde, og Udførselen af Slagtevæg er alene af nogen Betydenhed fra Opdals Præstegjeld.

Paa Fjeldene i Røraas og Holtaalens Præstegjelde samt Tydalens Sogn holdes et ikke ubetydeligt Antal tamme Reensdyr, tilhørende norske og svenske Fjeldfinner. Imidlertid er deres Tal neppe forøget i de sidste 5 Aar, saameget mindre som der især i den seneste Tid er solgt flere Flokke af disse Dyr, for at henføres til andre Egne, navnlig i Bergens Stift.

Af tamt Fjæderkræ haves i Almindelighed kun Høns, og selv disse langtfra ikke paa enhver Gaard.

c. Med Hensyn til **Skovdriften** stemme alle Beretninger overeens om, at Districtet i de nysforløbne 5 Aar er gaaet tilbage, idet Skovene mere og mere udhugges og ved uforsvarlig Brug ødelægges. Kun enkelte Tracter have Skov af nogen Betydenhed, — hvilke disse Tracter ere og hvad Slags Træer Skovene indeholde, er oplyst i Amtets tidligere Beretninger —; men næsten overalt er denne Herlighed i mærkelig Grad forringet. Kun Røraas Værks i Fortiden stærkt medtagne Skove, der nu i en Række af Aar ere fredede og planmæssigen brugte, gjøre herfra en roesværdig Undtagelse. I ældre Tid har Meldalens Præstegjeld havt gode Tømmerskove; men, ligesom Orkedalen, ere de forringede ved Forbruget ved det nedlagte Løkkens Kobberværk og Svorkmo Hytte, og de udhugges nu mere og mere fornemmelig formedelst Tømmersalg til det i Periodens Løb paa Gjelestranden under Børsens Thinglag ved Gaarden Rove anlagte betydelige Saugbrug, der ligge tæt udenfor Udløbet af Orkel-Elven. Fra Fosens Fogderi klages over, at de i Aarene 1846 og 1847 stigende Priser paa Trælast ansporede ikke alene til en forceret Drift af Skoveierne selv, men foranledigede ogsaa Trælastspeculanter til Kjøb og Forpagtninger af Skovstrækninger i Districtet; disse saaledes solgte og forpagtede Skove ere fornemmelig medtagne, da det naturligviis har været i Vedkommendes Interesse at vinde det størst mulige Udbytte i kort Tid. Skovene i Hevne og Ørlandet skulle i denne Henseende have lidt meest.

Med Hensyn til Productionen af Planker og Bord saavelsom til Saugbrugenes Antal og hvad dermed staaer i Forbindelse henvises til Tabel 3. Det vil af Samme erfares, at der ved Udgangen af Aaret 1850 gaves 110 Saugbrug i Amtet, altsaa 3 færre end ved Udgangen af Aaret 1845, og 21 færre end ved Udgangen af Aaret 1840. Det forædlede Product udgjør for de sidstforløbne 5 Aar omtrent 4,600 Tylvter Planker og 6,500 Tylvter Bord aarlig.

I Sælbo Præstegjeld opskjæres ved Haandkraft endeel Planker, der kunne ansættes til omtrent 500 Tylvter aarlig. Fra Hevne og Aafjorden er affat endeel Udskibningslast og Bord til Trondhjem, Christiansund og Aalesund. Nogen paalidelig Opgave derover har ikke kunnet forskaffes; men i Hevne Præstegjeld formenes at være, deels paa Haandsaug og deels paa Vandsaug, skaaret 4 a 500 Tylvter Planker aarlig.

I Strinde og Sælbo Fogderi og i den største Deel af Orke- og Guldals Fogderi tilvirkes kun lidet af Ved til Salg; derimod finder denne Bedrift i større Grad Sted i Fosens Fogderi og i Orkedals Præstegjeld. I sidstnævnte District er hugget og solgt omtrent 1500 Favne Ved, meest Birkeved. Af Fosens Fogderi er det især Hevne, Ørlands og Stadsbygdens Præstegjelde, der have afhændet en betydelig Mængde Brændsel, bestaaende af Gran-, Furu- og Birkeved; Qvantum er ikke nærmere opgivet. Imidlertid klages der fra Sælgernes Side over de lave Vedpriser, som næsten intet Udbytte levner dem, og det er ikke usandsynligt, at Trængselsaarene ogsaa i denne Retning have udøvet en beklagelig Indflydelse paa Almuens Stilling, baade fordi Vedhugsten til Skade for Skovene er forceret, og fordi Concurrencen saavelsom det ved Nød fremtvungne Salg have nedsat Priserne under det Billige. Saaledes opgives det, at en Favn Birkeved er solgt paa Orkedalsøren, hvorfra den søværts føres til Trondhjem, for 1 Spd. 12 ß. pr. Favn, medens denne tidligere har været betalt med 1 Spd. 72 ß., og fra Fosen forklares det, at Priserne paa Brændsel i Perioden ere gaaede ned for Granved fra 1 Spd. 48 ß. til 108 ß., for Furu fra 1 Spd. 72 ß. til 1 Spd. 12 ß. og for Birk fra 2 Spd. 24 ß. til 1 Spd. 48 ß. pr. Favn, leveret i Trondhjem. Med Hensyn til denne Opgave maa dog bemærkes, at Prisernes Maximum og Minimum her ere stillede mod hinanden, og at begge kun undtagelsesviis betales. Imidlertid er det vist, at Brændsel i de sidste Par Aar har staaet i en usædvanlig billig Priis i Trondhjem.

Medens endeel Districter saaledes kunne afhænde Ved, ere flere deels maadelig eller slet forsynede dermed, og deels ganske blottede derfor. Saaledes have Aalen og Røraas neppe fornoden Skov til Brændsel og Gjerdesfang, og i Opdal have faae Gaarde den nødvendige Skov, endog blot til Ved. I Orkedals Præstegjeld, fra hvilket Ved er solgt, har man dog saa lidet deraf, at man snart vil savne den fornødne Brændsel til Husbrug; i Meelhuus Præstegjeld ere Omstændighederne de samme. Af Fosens Fogderi er den største Deel af Hitterens og Bjørøers Præstegjelde saavelsom det saakaldte flade Ørland blottede for Skov; i disse Districter benyttes Torv og tørret Tang som Brændsel. Torv bruges ogsaa paa Bynæsset i Strinde og Sælbo Fogderi saavelsom i Aalens Sogn og Røraas Præstegjeld af Orke- og Guldals Fogderi. Forøvrigt benyttes dette Brændematerial ikke i nogen Udstrækning her i Amtet, endskjønt der paa flere Steder kunde haves Adgang dertil, og Hugsten i de utilstrækkelige Skove derved i nogen Grad kunde formindskes.

Productionen af Kul har i Perioden kun fundet Sted i Singsaas og Holtaalens Sogne til Forbrug ved Røraas Kobberværk. Fra det Første leveres aarlig 2,500 Læster Kul, og fra det Sidste 1,500 Læster Kul og 200 Favne Rostved.

Tjærebrændingen er i de senere Aar i Tiltagende. Den aarlige Tilvirkning er angivet saaledes:

i Meldalens Sogn omtrent	. .	200 Tdr.
= Renneboe — —	. . .	180 —
= Hoilandets — —	. . .	100 —
= Horrigs og Støvens Sogne tilsammen omtrent	. . . . .	200 —
tilsammen aarlig		680 Tdr.

I Hevne Præstegjeld er produceret:

i Aaret 1846 omtrent	. . .	122 Tdr.
= — 1847 —	. . . .	240 —
= — 1848 —	. . . .	111 —
= — 1849 —	. . . .	152 —
= — 1850 —	. . . .	387 —
tilsammen		1,012 Tdr.

I Amtets øvrige Districter drives ikke denne Industri som en Erhvervskilde. Det samlede Qvantum Tjære, der i de forløbne 5 Aar er brændt i Amtsdistrictet, udgjør altsaa omtrent 4,400 Tønder. Men medens Tjærebrændingen saaledes er tiltagen, ere Priserne faldne, dog mindst i Hevne, hvor de have varieret mellem 13 og 15 Ort pr. Tønde. I Orke- og Guldals Fogderi ere de derimod synkne fra 3 a 3½ Spd. til 2 a 2½ Spd. Næver- og Barklobning har hidtil været drevet flere Steder i Orke- og Guldals Fogderi og for Sognedalens Thinglag endog været en vigtig Indtægtskilde; men paa Grund af Skovenes Forringelse er den mere og mere aftagen.

d. Som Amtet i sine forrige Beretninger har oplyst, finder i Strinde- og Sælbo samt Orke- og Guldals Fogderier intet Saltvands-**Fiskeri** af Betydenhed Sted. Kun i Guløsen fanges stundom endeel Sild; men i de sidstforløbne 5 Aar er ingen saadan Fangst foregaaet. Af Torsk, Flyndre, Blege og Hyse fanges endeel i Orkedalsfjorden og paa Strindfjorden og Fisken afsættes stykkeviis deels i Orkedalen, deels og især i og omkring Trondhjem. Imidlertid er dette Fiskeri ikke af Vigtighed og tjener alene til Husholdningernes Forsyning. Nogen Fordeel have Fiskere, især fra Strinden, Bynæsset, Børsen og Orkedalen af at deeltage i de store Havfiskerier. Af Betydenhed ere Larefiskerierne i Nid-, Gul- og Orkelelvene og tildeels Driva. Af Strinde og Sælbo Fogderi deeltage Beboerne af Strindens og Klæbo Præstegjelde samt Leinstrandens Sogn i dette Fiskeri, og kan Udbyttet deraf i Qvinqvenniet for disses Vedkommende anslaaes til omtrent 1,000 Spd. aarligen, foruden hvad der benyttes til Fortæring af de Fiskende selv og deres Familier. I Orke- og Guldals Fogderi kommer Larefiskeriet især Orkedals og Meelhuus Præstegjelde tilgode; i Aaret 1849 slog dette Fiskeri saa godt til, at det antages at have afkastet omtrent 3,000 Spd., foruden hvad der benyttedes i Husholdningerne. For de øvrige til Perioden hørende Aar er Udbyttet ikke angivet; men der er ingen Grund til at anslaae det lavere end i det foregaaende Femaar, nemlig til 1,500 a 2,000 Spd. aarlig. Den fangede Lax afsættes deels fersk, deels røget, især til Trondhjem, til en Middelpriis, den ferske af 2 a 3 Ort og den røgede af 4 a 6 Ort pr. ℔.

I de 2de nævnte Fogderier gives ikke faa Ferskvande, der indeholde Ørret, Rør, Aal, Gedde og flere Fiskesorter; men Almuen lægger sig kun lidet efter dette Slags Fiskeri.

Amtets egentlige Fiskedistrict er Fosens Fogderi, med Undtagelse af Stadsbygdens Præstegjeld. Med Hensyn til de her forefaldende Fiskerier, Fiskearter, Fiskesteder, Redskaber, Tilvirkningsmaade og Afsætning har Amtet udførligen forklaret sig i dets Beretning af 1ste December 1846, til hvilken det derfor tillader sig underdanigst at henvise. Nogen Forbedring eller Forandring med Hensyn til Fiskeredskaberne og Fiskens Tilvirkning vides ikke at være foretagen i de sidste 5 Aar; heller ikke ere nye eller andre Fiskebanker opdagede eller Fiskearter forekomne i dette Tidsrum.

Vinterfisket har i det omhandlede Tidsrum i det Hele taget været meget misligt: det har tildeels endog slaaet aldeles feil. Udbyttet af dette Fiskeri har saaledes i de sidste 5 Aar efter Fogdens Opgivende neppe oversteget 20 Spd. pr. Mand aarlig, men ofte været under denne Sum, og naar Udrustningsomkostningerne, 8 a 10 Spd., drages herfra, viser det sig, at Fordelen selv i bedste Fald har været meget liden, medens Fiskeriet endog tildeels har forvoldt Tab. Ogsaa Sommerfiskerierne have i Tidsrummet været mindre end gode, og Udbyttet af disse har været omtrent lige med Udbyttet af Vinterfiskerierne. Derimod have de Fiskere, der ere dragne til Lofoten, især fra Ørlands og Stadsbygdens Præstegjelde, havt ret god Fortjeneste, nemlig omtrent 50 Spd. Brutto i Gjennemsnit pr. Mand aarlig.

Naar undtages Aarene 1847 og 1848, i hvilke der i Hevne og Ørlands Præstegjelde fiskedes taalelig godt, har ogsaa Sildefisket været saare mis-

ligt i Perioden, og i Aarene 1846 og 1850, samt tildeels i 1849, savnedes endog fornoden Huusholdningssild i Districtet.

Priserne paa Fiskevarer have, uagtet det ubetydelige Fiskeri, været temmelig lave, hvilket fornemmelig gjælder Klipfisken, hvis Priis er gaaet ned lige til 84 ß. pr. Vog. Den raa Torsk eller Skrei har været bedre betalt, idet der for Samme har været givet fra 2 til 4 Spd. pr. stort Hundrede. Den fiskede Sild har i Almindelighed været smaa og ikke skikket til Kjøbmandsgods; som en Følge heraf har Prisen været lav, nemlig fra 60 ß. til 1 Spd. 60 ß. pr. Tønde los. I Hitterens Thinglag fiskedes om Høsten 1850 endeel fed Sild, der virkedes til Kjøbmandsgods, og hvorfor blev givet fra 1 Spd. 72 ß. til 2 Spd. pr. Tønde los Sild.

Prisen paa Rogn har i Tidsrummet varieret fra 2½ til 4 Spd. pr. Td., og Tranen har været betalt med 7 a 9 Spd. pr. Td. For en Tønde saltet Uver er givet 2 Spd. a 2 Spd. 48 ß. Fiskeriet af Brosmer og Langer har ogsaa været misligt.

Om det samlede Product af disse Fiskerier har Fogden erklæret ikke at kunne forskaffe nogen nøiagtig Oplysning. Efter de Forklaringer, der ere meddeelte ham, er der i Perioden fisket:

af Skrei, stor og smaa, omtrent 800,000 Stkr., 1,800 Tønder og 3,000 Voger;
" Sei, stor og smaa, omtrent 25 a 30,000 Voger og 1,800 Tønder;
" Sild omtrent 60,000 Tønder;
" af Uver 13 a 1400 Tønder.
" Langer 2,500 a 3,000 Voger.

Sandsynligviis have Fiskerierne dog givet en ikke ubetydelig større Afkastning.

Af Laxefiskeriet har Udbyttet i Gjennemsnit været taalelig godt i de sidste Aar, og omtrent som i de foregaaende 5 Aar. For Orlandets og Aafjordens Vedkommende, i hvilke Districter dette Fiskeri især foregaaer, er Productet i Perioden anslaaet til tilsammen omtrent 6 a 800 Voger, forsaavidt den rogede Lax angaaer; nærmere Opgave over Udbyttet har ikke kunnet meddeles. For roget Lax har været betalt 4 a 6 Ort pr. Bismerpund og for ferst Lax i Gjennemsnit 3 Ort pr. ℔.

Ogsaa Fosens Fogderi er forsynet med fiskerige Vande og Elve, i hvilke findes Ørret, Aar og tildeels Gedder; men disse Fiskerier benyttes næsten ikke af Almuen.

Af Hval eller Brygder er ingen fanget i de sidstforløbne 5 Aar.

e. Af **Bergværker** have i Femaaret været i Drivt 2 Kobberværker, nemlig Roraas og Tydalens, og desforuden Mostadmarkens Jernværk. Hertil kommer Chromværket eller Chromfabrikken paa Leeren i Strinden. Angaaende disse Værkers Drivt og Production modtager Departementet for det Indre formeentlig Indberetninger fra Bergmesteren, der ere mere omfattende og mere oplysende i Detaillen, end de, de civile Localøvrigheder kunne forskaffe. For Oversigtens Skyld kan Amtet dog ikke ganske forbigaae denne Gjenstand, men maa indskrænke sig til Følgende:

Roraas Kobberværk har i de sidste 5 Aar været drevet med omtrent samme Arbeidsstyrke og øvrige Personale, som i den foregaaende Periode. Med Hensyn til Drivten bemærkes iøvrigt efternævnte Forandringer. Drivten i endeel gamle Berghalde har i de sidste Aar ophørt. Skjærpningsforsøg ere gjorte og fremdeles belagte i det saakaldte Vandgrøvtdalens Skjærp sondenfor Roraas, men endnu med uvist Resultat. Foldals og Godthaabs Gruber ere forladte og Foldals Hytte nedlagt og solgt. Ved Lovise-Hytte i Reendalen forsmeltes Malme fra Storvarts Grube, for at Kul fra de sydligere Skove kan benyttes.

Af større Arbeider fortjener at nævnes en fra Syd af til Storvarts Grube paabegyndt Stol, der bliver af 11 a 1200 Lagters Længde, og som, hvis Gruben vedbliver at give lønnende Malm, i sin Tid vil i betydelig Grad lette dens Drivt og spare Omkostninger. Ved Værkets Hytter er produceret af Gahrkobber:

i Aaret	1846	. .	2,151	Skℬ	6	ℒℬ 14 ℬ
"	— 1847	. .	2,146	—	15	— 8 —
"	— 1848	. .	2,071	—	11	— 11 —
"	— 1849	. .	1,998	—	16	— 8 —
"	— 1850	. .	1,953	—	7	— 8 —
altsaa i samtlige 5 Aar			10,321	Skℬ	18	ℒℬ 1 ℬ

De samlede Udgifter ved dette Værks Drivt og Bestyrelse have udgjort:

i Aaret	1846	. . . .	89,825	Spd.	26 ß.
"	— 1847	. . . .	85,464	—	50 "
"	— 1848	. . . .	92,039	—	58 "
"	— 1849	.	85,104	—	119 "
"	— 1850	. . . .	88,046	—	114 "
altsaa i de 5 Aar tilsammen			440,481	Spd.	12 ß.

Ved Gahrkobberets Afsætning er det udbragt til en Gjennemsnitspriis af 60½ Spd. pr. Skℬ.

Tydalens Kobberværk, bestaaende af en Kobbergrube og 1 Hytte, formodedes at skulle standse sin ubetydelige Virksomhed i Aaret 1845. Det har imidlertid fremdeles været drevet med en Regn-

skabsbetjent og 10 a 20 Arbeidere, og har leveret et Udbytte af i det Hele 350 Sk℔ Kobber. Værkets Skjæbne maa dog endnu anseés ubestemt; det har i Aaret 1850 været nedlagt, men i 1851 skal til Forsøg optages et nyt Skjærp i Sælbo Sogn.

Ved Mostadmarkens Jernværk, under hvilket drives en Smelteovn, en Stangjernshammer og en Spigerhammer, have været beskjæftigede, foruden 1 Opsyns- og Regnskabsbetjent, 2 Stangjernssmede med 2 Svende, 2 Drenge og 1 Kulmodtager, samt 1 Spigersmed, 3 Drenge og 12 andre Arbeidere.

Det aarlige Bruttoproduct har udgjort:

i Aaret	1846	. .	404	Sk℔	Stangjern og	92 1/3	Sk℔	forædlet	Jern.
= —	1847	. . .	550 1/3	—	—	= 133 1/9	—	—	—
= —	1848	. . .	338	—	—	= 120 1/2	—	—	—
= —	1849	. . .	373	—	—	= 76 1/3	—	—	—
= —	1850	.	408 1/3	—	—	= 126 1/10	—	—	—
Altsaa tilsammen i Perioden			2073 2/3	Sk℔	Stangjern og	548 17/45	Sk℔	forædlet	Jern.

Marsovnen har i Femaarsperioden kun engang været i Drivt, og Productionen af denne Blæsning blev paa Grund af tilfældige Omstændigheder indskrænket til omtrent 500 Sk℔ Raajern. Værket savner ganske Adgang til Forsyning med Malm i dets Nærhed, og Malmen er derfor hentet fra Hitteren og Ranen. Dets Drivt er ringe og lidet indbringende.

Leerens Chromværk eller Chromfabrik har været drevet med 1 Bestyrer, 1 Assistent, 1 Bogholder og 73 Arbeidere og har i samtlige 5 Aar produceret 294,493 ℔ Chromsalt, altsaa betydelig mindre end i de foregaaende 5 Aar.

Drivten af Lokkens Kobberværk standsede, som i Amtets forrige Beretning anmærket, i Aaret 1845. I afvigte Aar har imidlertid et Interessentskab i Trondhjem i de forladte Berghalde sammesteds til et Forsøg ladet uddrive 120 Tønder Malm, ligesom det efter Sigende agter at fortsætte dermed iaar.

Paa Gaardene Helgebostad og Barman i Hitterens Præstegjeld ere i Aarene 1848 og 1849 skjærpet nogle Kobbermalm-Anviisninger. Imidlertid har hidtil kun den ene Anviisning paa Helgebostads Grund været i Drivt, nemlig i Aarene 1849 og 1850 med et Belæg af 4 a 6 Arbeidere og med en Udgivt af i det Hele omtrent 460 Spd. Udbyttet er omtrent 50 Tønder Malm, hvoraf ved Udgangen af Aaret 1850 endnu Intet var smeltet eller afhændet.

De i Sælbo værende Overnsteensbrud have været drevne paa den sædvanlige ufuldkomne Maade, og saaledes er ingen Forbedring af Drivten eller af Redskaberne indført i de sidstforløbne 5 Aar. Udbyttet er opgivet til 3,000 Par Overnstene i det Hele, der ere uddrevne ved omtrent 250 Arbeidere, og som efter en opgivet Middelpriis af 12 Spd. for Parret skulle have afkastet omtrent 36,000 Spd. Det er imidlertid rimeligt, at disse Opgaver ikke ere paalidelige, og at Udbyttet i det Hele har været baade større og mere indbringende; det kan for Femaaret efter Sandsynlighed anslaaes til 50, a 60,000 Spd.

Heller ikke med Hensyn til de Brynesteensbrud, som findes i samme Præstegjeld, har nogen Forandring fundet Sted. Productet, der er af maadelig Beskaffenhed, er tilstrækkeligt til Bygdens Forsyning og giver et lidet Overskud til Salg.

Kalksteensbrud har kun været drevet i Strindens Præstegjeld med et Udbytte af omtrent 3,000 Tønder Kalk.

Med Hensyn til de Skifer- og Grobsteensbrud saavelsom andre Steenbrud, der findes i Opdals, Roraas, Borsens og Strindens Præstegjelde samt i Rennebo Sogn og Flaa Anner til Melhuus Præstegjeld, henvises til Amtets forrige Beretning, da der i disses Drivt ingen Forandring vides at være foregaaet.

Under No. 2 hosfølger den befalede Tabel over Bergværksdriften i Amtsdistrictet.

f. Under No. 3 fremlægges herved underdanigst en tabellarisk Oversigt over de **Fabrik- og Industrianlæg**, som ved Udgangen af Aaret 1850 vare i Virksomhed i Amtets Landdistrict.

Ved bemeldte Aars Udgang vare samtlige Brændeviinsbrænderier nedlagte med Undtagelse af 1; om disse Brænderiers Bedrift i Perioden har Amtet iøvrigt efter Bestemmelse fra Departementet for det Indre ikke at afgive Forklaring.

Angaaende Saugbrugene er foran omhandlet det Fornødne.

Forøvrigt fandtes følgende Fabrikker og Industrianlæg i Landdistrictet:

7 Teglværker, hvoraf 4 i Strinde og Sælbo Fogderi; 1 i Orke- og Guldals Do.; 2 i Fosens Do.
19 større Møllebrug, = 11 i — = — — 1 i — = — — 7 i — —

6 Garverier, hvoraf Intet i Strinde og Sælbo Fogderi; 5 i Orke- og Guldals Do.; 1 i Fosens Do.
4 Farverier i Orke- og Guldals Fogderi;
5 Bagerier i Fosens Fogderi;
2 Sæbesyderier, 1 Papirmølle, 1 Klædefabrik, 1 Bomuldsspinderi, 1 Kobbervaltseværk, samtlige i Strinde og Sælbo Fogderi.
1 Pottemageri i Orke- og Guldals Fogderi.

Det nævnte Bomuldsspinderi, kaldet Halstadelvens Bomuldsspinderi, og beliggende paa Gaarden Halstads Grund i Strindens Præstegjeld blev anlagt i Aaret 1845 og kom igang i Aaret 1846; imidlertid er det først i 1850 sat i rigtig Drivt. Det tilhører et Interessentskab i Trondhjem og bestyres af en Mester, der har under sig en saakaldet Lærling og 40 Arbeidere, for det Meste Qvinder og Børn. Det har i Femaaret produceret:

i Aaret 1846 . .	27,375 ℔	Garn
" — 1847	49,731 —	—
" — 1848 . .	54,950 —	—
" — 1849 . .	39,137 —	—
" — 1850	72,170 —	—
tilsammen i alle 5 Aar	243,363 ℔	Garn.

Klædefabrikken er af en driftig Haandværker i Trondhjem anlagt paa Bakkestranden tæt ved Byens Grændse. Den har været i Virksomhed i Aarene 1848 og 1850, hvorimod Drivten var indstillet i Aaret 1849; den beskjæftiger 1 Mester og 20 Arbeidere og har produceret omtrent 6,000 Alen Klæde, 1,000 Alen Tøier af Uld og Bomuld samt 400 Stkr. Uldtepper, hvilken Production er fordeelt omtrent lige paa hvert af Aarene 1848 og 1850.

Forsøgets Papirmølle paa Bykasen drives af en Mester og 15 Arbeidere. Den har produceret omtrent 1,100 Riis Papir og 25,000 Stkr. Pap aarlig.

Leerens Kobbervaltseværk har omtrent udviklet samme Virksomhed som i de foregaaende 5 Aar. Det har nemlig beskjæftiget 1 Mester, 1 Smelter og 19 Arbeidere samt produceret i Gjennemsnit 550 Skℓ valtset Kobber aarlig.

g. Binæringer. Med Hensyn til Huus- og Kunstfliden maa Amtet i det Væsentlige henholde sig til, hvad det i sine foregaaende Beretninger derom har anført. Dog synes i det Hele nogen Fremgang til det Bedre at spores i Huusfliden, især i Orke- og Guldals Fogderi, hvor Fruentimmerne udvikle mere Kyndighed og Smag i Forfærdigelse af uldne, linnede og Bomuldstøier. I Fosens Fogderi forarbeides nu Stoffer (Værken) baade i større Mængde og af langt bedre Godhed end forhen. Udbyttet af Huusfliden er omtrent tilstrækkeligt til Bygdernes egen Forsyning, i hvilken Hensende dog Hitterens Præstegjeld fremdeles, ligesom i de foregaaende 5 Aar, gjør en Undtagelse. Overskuddet, som haves til Salg, er ringe, og Prisserne, som erholdes, ere ogsaa saa lave, at der i samme ingen Spore ligger til forøgede Anstrængelser. Bohave, Agerdyrknings- og Gaardsredskaber forarbeider Bonden i Almindelighed selv; det fornødne Haandværksarbeide leveres ogsaa gjerne i hver Bygd. Enkelte Districter besidde endog meget duelige Haandværkere i forskjellige Fag, navnlig Uhrmagere, Bøssemagere, Gjørtlere, Smede og Snedkere. Af Haandværksarbeide haves imidlertid kun lidet til Salg udenfor Districterne; saaledes forfærdiges i Støren Præstegjeld endeel Stole og Trækar, der sælges i Trondhjem.

Grantønder leveres fremdeles fra Børsen, nogle Districter i Orke- og Guldals Fogderi samt fra Ritsen; i sidstnævnte District er i de seneste 5 Aar forfærdiget omtrent 2,300 Tønder til en Priis af 12 a 18 ß. pr. Tønde. Ogsaa i Districtet Skjøren af Orlands Thinglag drives paa denne Industri.

Egentligt Skibsbyggeri foregaaer ikke i noget af Amtets Landdistricter. Derimod bygges der aarlig endeel mindre Fartøier og Baade. Bygning af Fartøier er i Aaret 1848 paabegyndt i Hommelvigen i Strinden. Saaledes byggedes her:

i 1848	2	Fartøier,	tilsammen drægtige	1100 Tdr.
i 1849	1	—	— —	800 —
i 1850	4	—	— —	2700 —

I sidstnævnte Aar vare 30 Arbeidere beskjæftigede hermed i 8 Maaneder. I Fosens Fogderi er i Perioden bygget 1 Jægt paa 23 Læster og 9 Jægter paa tilsammen omtrent 4,000 Tønder samt 3 saakaldte Storbaade, tilsammen paa omtrent 250 Tdr. I Aafjordens Præstegjeld udgjør Baadbyggeriet en vigtig Næringskilde for Almuen, af hvilken der i de sidste 5 Aar er bygget i det Hele omtrent 1,500 Baade til en Gjennemsnitspriis af 5 Spd. pr. Stk. I Fogderiets øvrige Præstegjelde, med Undtagelse af Hitteren og Stadsbygden, forarbeides kun enkelte Baade, hvorimod Almuen i disse kjøber sine Baade fra Aafjorden.

Jagten afkaster i flere Districter en ikke uvigtig Indtægt for Almuen, endskjønt denne ikke

gjør sig Vildtet saa nyttigt, som den kunde og burde. Det er fornemmelig Harer, Ryper, Aarfugle og Storfugle (Tiur og Roi), som jages. Af Harer findes i de fleste Districter, og især i Fjelddistricterne, en Mængde; men der fældes forholdsviis ikke noget stort Antal af disse Dyr. Fuglejagten er mere yndet og drives derfor med større Iver, meest i Roraas, Holtaalens og Opdals Præstegjelde, Hoilandets Anner til Melhuus, Tydalens Anner til Sælbo og Næs Anner til Orlandet. Af Ryper udføres endeel til Christiania og Drammen; dog har denne Afsætning i de senere Aar formodentlig været mindre, eftersom Ryperne, med Undtagelse af sidstforløbne Vinter, ikke have indfundet sig i nogen Mængde. Aarfuglenes og Storfuglenes Antal er i de sidste 5 Aar forøget; Strinde Foged har bemærket, at ikke alene Antallet af Storfugle er tiltaget, men at disse ogsaa have indfundet sig i Skovtracter, hvor man forhen i mange Aar ikke har kunnet opdage dem. Der er saaledes ingen Tvivl om, at Loven af 4de August 1845 har vist en gavnlig Indflydelse paa Fredningen af det nyttige Fuglevildt. Paa Opdals- og Budalsfjeldene skydes vilde Rensdyr, dog ikke i nogen Mængde. Med Hensyn til Hjortejagten paa Hitteren henvises til Amtets forrige Beretning, til hvilken intet Andet er at føie, end at Hjortenes Antal synes at være i Stigende, og at Loven af 4de August 1845 har vist sig virksom til at frede ogsaa om disse. Den meest iøinefaldende Nytte har imidlertid den tilnævnte Lov af 1845 gjort ved at paadrive Udryddelsen af Skadedyr. Af disse er i de sidste 5 Aar fældet et meget større Antal end forhen; dog kan Amtet af Mangel paa fuldstændige og paalidelige Opgaver for de foregaaende Aar ingen detailleret Sammenligning anstille. Følgende Oversigt viser det hele Antal af de i Femaaret i hvert Fogderi fældede Rovdyr, for hvilke Præmie udbetales, saavelsom Hovedsummen af de i samme Tidsrum udredede Præmier:

	Bjørn.	Ulv.	Gaupe.	Jerv eller Vielfras.	Ørn.	Høg.	Hubro.	Den udbetalte Præmie.
Strinde og Sælbo Fogderi	20	30	1	-	204	13	25	264 Spd. 12 ß.
Ørke- og Guldals —	7	49	26	6	348	43	22	481 — 48 -
Fosens —	39	47	6	2	913	12	18	741 — 60 -
Tilsammen	66	126	33	8	1465	68	65	1487 Spd. - ß.

Ogsaa af Ræve ødelægges aarligen endeel, dog færre end ønskeligt.

Odder og Sælhund (Kobbe) fældes fremdeles i de fleste Præstegjelde af Fosens Fogderi; men af Vigtighed er denne Jagt kun ved Froøerne og Halten, hvor der aarlig er dræbt af Sælhunde 60 a 90 Stkr. og af Oddere 10 a 15 Stkr., hvilken Fangst er Eierens fornemste Erhvervskilde. Sælhundene slaaes med Træklubber paa de yderste Havskjær om Høsten; hvorimod Odderen skydes eller fanges i Glære ved de saakaldte Odderuhrer. Odderskindenes Priis har i Perioden staaet lavere end før, nemlig 2 a 3 Spd. pr. Stykke.

Foruden Duunværene paa Krogøen i Bjørnøer og Adsen i Aafjorden, hvilke berørtes i min forrige Beretning, maa nu ogsaa nævnes et lignende paa Maaøen i Bjørnøer, som i de senere Aar har vundet nogen Betydenhed.

Med Hensyn til Landdistrictets Fragtfart og Landtransport er i de sidste 5 Aar ingen mærkelig Forandring skeet, dog synes Fortjenesten af Roraas-Kjørselen, især i de sidste Par Aar, at være betydeligen aftagen for Almuen i den nedre Deel af Guldalen; idet Tilførselen til Roraas fra Sverige og tillige Førselslønnen er nedsat omtrent en Trediedeel, saa at det virkelige Udbytte af denne Transport nok nu er lidet eller intet, dog udbringes derved Contanter omtrent til Dækkelse af de offentlige Udredsler. For den øvre (søndre Deel af Guldalen) er derimod Fortjenesten større og sikrere, idet Førselen af Malm og Kul der er stadigere, men Almuen i Holtaalens og Roraas Præstegjelde ogsaa har jevn Afsætning til Førselsbønderne af Hø og andre Varer, som betales godt. Den Fordeel, Opdalinger og Sognedalinger før have havt ved at kjøre Læs mellem Gudbrandsdalen samt Østerdalen og Trondhjem er meget aftagen, deels formedelst de senere Aars uheldige Fiskerier, deels og især fordi Gudbrandsdalen og Hedemarken nu mere hente deres Fiskevarer andetsteds end fra Trondhjem.

Nøiagtigere Oplysninger om Landdistricternes Handel og Omsætninger seer Amtet sig af Mangel paa tilgjængelige og sikre Kilder ligesaalidt iaar, som ved foregaaende Leiligheder istand til at meddele. Afsætningsstederne ere især Trondhjem, Roraas, Ørkedalsøren og, fra endeel af Opdals Præstegjeld, Sunddalsøren og Christianssund. I Fosen afsættes ogsaa endeel til de Fartøier, som indfinde sig i Districtet fra Trondhjem, Christianssund, Aalesund, Molde og tildeels Bergen, ligesom Omtuskning af saltet Fisk

skeer i Indherredet og Orkedalen mod Korn og Meel.

Af privilegerede Landhandlere fandtes ved Udgangen af Aaret 1850:

I Strinde og Sælbo Fogderi	. . . .	1
- Orke- og Guldals —	. . . .	7
- Fosens —	. . . .	17
	tilsammen	25.

Derhos havde Roraas Bergstad 8 privilegerede Handlende, hvoraf dog kun 5 vare i Virksomhed.

Antallet af privilegerede Gjæstgiverier udgjorde den 31te December 1850 i det hele Amt 23.

I Amtets Landdistrict afholdes intet Marked.

En Binæring, der i de sidste Aar har været af Betydenhed, udgjør Klipfisktørring i Bjørnvers, Aafjördens og Ørlands Præstegjelde. Denne Bedrift bestaaer i Udvaskning og Tørring af den ved Lofotfisket og Hjemfisket i Fartøierne saltede Skrei. En stor Mængde Fisk har i de nævnte Præstegjelde været modtaget til Tørring fra Fartøier, fornemmelig hjemmehørende i Trondhjem. Alene i Aafjords Præstegjeld antages i de sidste 5 Aar at være tørret omtrent 400,000 Fisk aarlig, hvorfor i Almindelighed er betalt omtrent 4 Spd. pr. Tusinde. Fra de øvrige 2 Præstegjelde have Opgaver ikke kunnet erholdes. Til dette Arbeide benyttes ogsaa Qvinder og Børn, og Indtægten deraf fordeles saaledes mellem mange Individer og falder paa Personer, som ellers have Vanskelighed ved at forskaffe sig Fortjeneste.

Ligesom **Tilstanden i Almindelighed** i Amtets Landdistrict under den forrige Femaarsperiode fra 1841—1845 umiskjendeligen gjorde Fremskridt, saaledes er det vist, at den i de sidste 5 Aar er gaaet meget tilbage, og at Velstanden i det Hele er sjunken. Grundene hertil ere forskjellige og ligge deels i tilfældige Omstændigheder, deels i saadanne Forholde, som maa tilskrives Almuen selv. Af hine Omstændigheder maa især komme i Betragtning de indtrufne Misværtaar og øvrige uheldige Aar for Landmanden saavelsom de feilslagne Fiskerier for Sobonden, som en Standsning af 2de af de Hovedkilder, hvorfra Almuens Næring flyder. Ved forrige Periodes Udlob havde Gaardbrugeren for det meste et Overskud af Korn, der kunde have været ham en Støtte; men da der i Aaret 1846 indtraf Misvært i de sydlige Egne af Riget, og Korn saavelsom Potetes herfra med Fordeel udførtes endog til Skotland og andre Lande, lod Almuen sig ved de fordeelagtige Priser og den contante Betaling lokke til at sælge sine Beholdninger, som derfor vare ryddede, da Nødsaarene kom. De ved Afsætningen indvundne Contanter bleve desværre heller ikke behandlede med Forsigtighed og Oeconomie, og vare saaledes forsvundne paa den Tid, de skulde benyttes til Almuens egen Redning. Som en Følge heraf har det betydelige Kornindkjob, Misværtaarene foranledigede, paafort Bonden en ikke ringe Gjæld, der for det Meste afdrages i korte Betalingsfristeer og altsaa bliver saameget vanskeligere for Almuen at udrede, da Pengerørelsen er liden og Adgangen til faste Laan høist indskrænket. Disse Omstændigheder iøvrigt have ogsaa med Hensyn til flere andre af Bondens Indtægtskilder medført en Standsning eller dog en trykket Tilstand, som har bidraget til at forøge Nøden; saaledes have Træproducter og Qværnstene staaet i lave Priser. Sammenstødet af disse Omstændigheder har fremkaldt en udbredt Næringsløshed, som ogsaa har viist sin uheldige Indflydelse paa Forhold, der ikke direct berøres af Conjuncturerne. Saaledes er Arbeidsfortjenesten bleven sjeldnere og mindre, Priserne for alle Slags Huusflids- og Kunstfrembringelser saavelsom for Vildt, Ved og andre deslige Salgsgjenstande ere sjunkne i saadan Grad, at disse Binæringer saagodtsom ingen Fordeel afkaste, enkelte af dem maaskee drives endog med Tab.

Almuen er imidlertid, som foran bemærket, selv ikke uden Skyld i sin forværrede oeconomiske Stilling, i hvilken Henseende Amtet deels maa henvise til, hvad det oven har forklaret om den Mangel paa Omtanke og Forsynlighed, der lod den skille sig ved sit Overskud fra heldige Aar, endog uden at bevare Pengeudbyttet som en Reserve for Nødstilfælde, deels maa udhæve den i de senere Aar tiltagende Overdaadighed i Klædedragt, Bohave og Levemaade, der sikkerlig har bidraget Sit til at indskrænke Almuens Midler til at leve og afgjøre sin Gjæld. Medens Brændeviin som daglig Drik over hele Landdistrictet er i særdeles Grad indskrænket, i mange Egne endog ganske forsvundet, og i Regelen kun bruges som Høitidsdrik ved Aarets store Fester samt ved Brylluppер og Begravelser, ved hvilke Leiligheder det rigtignok consumeres i beklagelige Qvantiteter, begynder der nu at klages over, at Kaffedrikken stiger over al rimelig Grændse og allerede borttager betydelige Pengesummer om Aaret.

Et Bevis paa Velstandens Tilbagegang i Districtet er den Omstændighed, at Skatter og Afgifter, som tidligere indkom uden Vanskelighed og med Regelmæssighed, i de 3 sidste Aar kuns med Besvær og langsomt have været at inddrive.

Ogsaa af hosfølgende Tabeller No. 4 a, b

og c, især forsaavidt de indeholde en Oversigt over de for Gjæld afholdte Executionsforretninger og over Udpantningsforretninger, vil det erfares, at Almuens oeconomiske Tilstand er bleven mislig ere. Der er saaledes afholdt af de omhandlede Slags Forretninger:

	1846.			1847.			1848.			1849.			1850.			Tilsammen.		
	Antal.	Af Beløb.		Antal.	Af Beløb.		Antal.	Af Beløb.		Antal.	Af Beløb.		Antal.	Af Beløb.		Antal.	Af Beløb.	
		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.
Strinde og Sælbo Fogderi	688	10608.	69	571	5926.	26	829	5092.	78	1330	8649.	59½	1623	16249.	28	5041	46526.	20½
Orke- og Guldals Do.	74	1760.	68	56	1465.	74	84	2070.	60	201	4783.	98½	279	9137.	88½	694	19218.	29
Fosens Do.	855	2463.	85½	1281	2898.	97½	1122	2448.	91	1378	3467.	38½	1071	3790.	110	5707	15069.	62½

Det maa herved bemærkes, at Amtet ikke fra Fogden i Orke- og Guldal har modtaget nogen Oversigt over de i hans District i Femaaret afholdte Udpantningsforretninger, som saaledes heller ikke have kunnet indtages i den Amtets nærværende Beretning vedlagte Tabel, hvoraf Foranstaaende er uddraget. Fogden er herfra tilskrevet om snareste muligt at bevirke den manglende Oplysning tilstillet Amtet, fra hvilket den skal blive efterſendt.

Fogden i Fosen har gjort opmærksom paa, at den betydelige Forøgelse af Udpantningsforretningerne i de sidste Aar for nogen Deel har sin Grund deri, at den største Part af de Personer udenfor Gaardbrugerclassen, der i Medhold af Loven om Fattigvæsenet, dateret 20de September 1845, ere lignede i Fattigbidrag, lade sig overgaae Udpantning for disse, forat faae Ligningerne indankede til Stiftsoverretten.

Naar man sammenholder ovenstaaende Udbrag med den lignende Fortegnelse for Aarene 1841—1845 viser det sig, at Forretningernes Antal i de sidstforløbne 5 Aar er flere Gange saa stort som forhen, og at de Beløb, for hvilke Execution eller Udpantning er afholdt, have mere end fordoblet sig.

Oversigten over thinglæste og aflæste Panteheftelser saavelsom over afhændede Eiendomme synes vel at vise, at Omsætningerne i disse Henseender have været omtrent som i de foregaaende 5 Aar; men herved maa bemærkes, at det i de sidste Aar er kommet meget mere i Brug i Landdistricterne, end forhen, at stifte Laan paa Vexelobligation mod høiere Rente end den sædvanlige.

Tjenestefolks Løn og de sædvanlige Arbeidspriser i Femaarsperioden ere opgivne saaledes: i Strinde og Sælbo Fogderi er Lønnen for en Tjenestekarl fra 16—25 Spd. og for en Pige fra 8 til 12 Spd. aarlig; Daglønnen for en simpel Arbeider ansættes gjennemsnitsviis til 16 ß. for en Mandsperson og 8 a 10 ß. for et Fruentimmer paa Huusbondens Kost. Denne Betaling er høi, især naar man tager Hensyn til de sjunkne Priser paa Bondens Producter. I Orke- og Guldals Fogderi har Lønnen for en Tjenestekarl varieret fra 12 til 20 Spd., og for en Tjenestepige fra 7 til 10 Spd., hvoraf endeel som oftest erlægges i Klæder og andre Varer; en simpel Arbeider betales om Vinteren fra 4 til 8 ß. og om Sommeren fra 12 til 16 ß. daglig og gives derhos Kosten. Endskjønt nogen Nedsættelse i Betalingen har fundet Sted i de sidste 5 Aar, synes den endnu at være temmelig høi. I Fosens Fogderi er Tjenerlønnen omtrent den samme som i det foregaaende Qvinqvennium, nemlig 16 a 22 Spd. aarlig for en Tjenestekarl og 6 a 10 Spd. for en Pige; en Daglønner erholder om Sommeren 16 a 20 ß. daglig med Kosten og om Vinteren 10 a 14 ß.

Under No. 5 vedlægges en Tabel, som viser de i Amtsdistrictet værende Bygdemagasiners Status ved Udgangen af Aaret 1850. Ifølge denne Tabel eiede:

Sælbo Bygdemagasin:	i Oplag:	Intet;			i udestaaende Fordringer:	726	Tdr.	Havre,	98	Tdr.	Byg
Klæbo	—	=	—	38	Tdr.	Havre;	—	—	428	—	—	= — —
Ritsens	—	=	—	25½	—	—	—	—	191¾	—	1½	— —
Stadsbygdens	—	=	—	126	—	—	—	—	120	—	5	— —
Opdals	—	For dettes Vedkommende mangler Oplysning, hvorom Fogden er tilskreven, og som skal blive efterſendt.										

Af Sparebanker er i de sidste 5 Aar i Landdistrictet oprettet 2de nye, nemlig i Stadsbygdens og Ørlands Præstegjelde. Der fandtes saaledes ved Udgangen af Aaret 1850 7 Sparebanker i Landdistrictet, nemlig 1 i Strinde og Sælbo Fogderi, 4 i Orke- og Guldals Fogderi og 2 i Fosens Fogderi. Om Sparebankernes Status indsendes aarlige Oversigter til Regjeringen, af hvilke altsaa de fornødne Oplysninger herom kunne erholdes.

Af Brandassuranceforeninger er i Femaaret tilkomne 3, nemlig:
1 i Renneboe, approberet ved naadigst Resolution af 4de April 1846.
1 i Sognedalen, — " — — = 15de August 1846.
1 i Opdal, — " — — = 1ste Mai 1847.

Ogsaa i Horrig findes en saadan Forening; men paa dens Plan er ikke erhvervet Kongelig Approbation. De approberede Foreningers samlede Antal ved Udgangen af Aaret 1850 udgjorde 8, hvoraf 3 i Strinde og Sælbo Fogderi og 5 i Orke- og Guldals Fogderi.

I Høsten 1850 er ved Udsendinge fra Christiania oprettet Arbeiderforeninger i følgende Districter:

af Strinde- og Sælbo Fogderi:
i Sælbo Præstegjeld med særskilt Afdeling for Tydalens Sogn. I denne Forening har efter Lensmandens Forklaring næsten hver Mand i Præstegjeldet ladet sig indskrive.
i Klæbo Præstegjeld med omtrent 100 Medlemmer.
i Bynæssets Sogn med omtrent 70 Medlemmer.
i Strindens Præstegjeld: Byaasens Forening med 34 Medlemmer, Vigelvens Forening med 40 Medlemmer og Johnsvandets eller Vasbygdens Forening med 30 Medlemmer.

af Orke- og Guldals Fogderi.
i Melhuus Præstegjeld med omtr. 50 Medlemmer.
i Horrigs Sogn med omtrent 70 Medlemmer.
i Singsaas — — — 30 —
i Aalens —, hvis Medlemmers Antal ikke er opgivet.
i Roraas Præstegjeld med omtr. 210 Medlemmer.

Af disse Foreninger er imidlertid senere Vigelvens Forening i Strindens Præstegjeld under en Samling i Marts Maaned 1851 definitiv opløst og dens Protocol og Papirer tilintetgjorte. Jovrigt vides ikke synderligt Mere om disse Foreninger, end at de ere stiftede; nogen Virksomhed har ingen af dem udviklet. Med Undtagelse af Roraas Præstegjeld, hvor nogen Interesse for Foreningen endnu er tilstede, synes disse Foreningers Tendents ikke at finde synderlig Gjenklang i Districtet, end ikke hos Arbeidsstanden selv, ei heller opfattes den med Klarhed. Hos Arbeiderne er imidlertid Ønsket vakt om forbedrede Kaar; men de have ikke noget Begreb om Midlerne dertil og Hindringerne derfor. Paa flere Steder, maaskee paa de fleste, synes de eenfoldige Almuesmænd fra Begyndelsen af at have staaet i den Formening, der sikkert er dem indgiven, at Thrane og hans Hjælpere have handlet efter Anmodning af offentlig Autoritet; da Almuen senere er kommen til Kundskab om, at dette ikke forholder sig saaledes, er ogsaa Tilliden til Foreningernes Stiftere svækket. Der er under disse Omstændigheder Grund til at formode, at de fleste af Foreningerne af sig selv inden kort Tid ville opløses.

I Femaarets Løb er til Californien reist fra Orke- og Guldals Fogderi 6 Personer og fra Fosens Fogderi 3 eller 4 Personer; dog vides ikke, om disse Personer have til Hensigt for stedse at fjerne sig fra Fædrenelandet. Anden Udvandring har ikke fundet Sted til fremmede Lande. Derimod reiser aarlig endeel Personer fra Amtets Landdistricter til Nordlandene og Finmarken, hvor de bosætte sig.

Postgangen i Amtet har i de forløbne Aar faaet nogen Udvidelse derved, at der efter Kongelig Resolution af 9de Februar 1848 gaaer en ugentlig Post mellem Roraas og Gaarden Voldalen ved den svenske Grændse, hvor den mødes af den svenske Post. Ligeledes er ved Kgl. Resolution af 25de Juni 1849 for Statscassens Regning etableret en gaaende Post mellem Støndalens Postaabneri og Sælbo Præstegjeld.

Med Hensyn til Retspleien er i samme Tidsrum foretaget den Forandring, at Holtaalens og Aalens Thinglage ifølge Kongelig Resolution af 13de Januar 1847 have faaet eget Maanedsthing, som afholdes paa det Sted i Holtaalens Sogn, Amtmanden bestemmer. For at afhjælpe de gjentagne og ikke ugrundede Klager over, at Roraas Thinglag og især Bergstaden savner Adgang til en hurtig Retspleie og et kraftigt Politiopsyn, og da det ikke uden Ubilligheb mod de øvrige Dele af Districtet kunde paalægges Sorenskriveren i Guldalen at tage Bopæl paa Roraas, der er beliggende i Dalens sydligste Udkant, er der ifølge Kongelig Resolution af 12te November 1850 for det Første i 3 Aar ansat en constitueret Sorenskriver i Roraas Thinglag, Bergstaden derunder indbefattet, hvem det tillige er paalagt at udføre Politimesterforretningerne i Roraas Bergstad.

For Oplysningens Fremme og Sædelighedens Bevarelse blandt Almuen har den sidstforløbne Femaarsperiode ikke været gunstig. Naar Almuens oeconomiske Vilkaar gaae tilbage i nogen mærkelig Grad, lider derved ogsaa Sandsen for Dannelses og Kundskabers Udbredelse, og Moraliteten svækkes under Kamp med Trængsel og Fattigdom. Ligesom der fra flere Sider klages over, at Religiositet stedse aftager mere, saaledes maa det ogsaa erkjendes, at Skolevæsenets Ind-

retning i mange Landdistricter efterlader meget at ønske, og især føles Mangelen af et tilstrækkeligt Antal faste Skoler. Som allerede foran antydet, er Brændevinsdrik i høi Grad aftagen i Landdistricterne. Dette store Skridt til det Bedre maa imidlertid dog for en væsentlig Deel tilskrives Vanskeligheden af paa Landet at komme i Besiddelse af Brændeviin, som maa hentes fra Kjøbstaden; man kan desværre slutte sig hertil fra Synet af de mange beskjænkede Bønder, der jevnlig sees i Trondhjems Gader og paa Landeveiene omkring Byen. Tilbøieligheden for Brændeviin er saaledes neppe udslukket, men ytrer sig, naar Leilighed til dens Tilfredsstillelse findes. Nye Almuebibliotheker vides ikke at være oprettede i Amtet i de sidste 5 Aar.

Klæbo Skolelærerseminarium vedbliver under en duelig og nidkjær Bestyrer at udvikle en gavnrig Virksomhed; men om denne Indretning anseer Amtet det ufornødent her nærmere at meddele Oplysning, da der aarlig indsendes Beretning om Samme til det Kongelige Kirkedepartement.

Amtets Landhusholdningsselskab har af Mangel paa Pengemidler været næsten uvirksomt. Det synes ogsaa, at al Interesse for Selskabet er forsvunden hos dets Medlemmer, ligesom der heller ikke hos Bondestanden røber sig nogen Lyst til at indtræde deri.

Med Hensyn til Amtsdistrictets Veie henvises til hosfølgende Tabeller No. 6 og 7.

Af Tabel No. 6 erfares, at der ved Udgangen af Aaret 1850 fandtes i Amtsdistrictet oparbeidede Veie af følgende Slags og Udstrækning:

	Hovedveie.	Bygde-Kjøreveie.	Rideveie.
i Strinde- og Sælbo Fogderi	9 Miil 6,258 Alen	22 Miil 1,193 Alen	6 Miil 12,000 Alen
i Orke- og Guldals —	31 — 10,484 —	13 — 13,285 —	" — " "
i Fosens Fogderi —	13 — 8,123 —	9 — 301 —	" — " "
Tilsammen	54 Miil 6,865 Alen	44 Miil 14,779 Alen	6 Miil 12,000 Alen

Af disse Veie ere i Aarene 1846—1850 af Nyt oparbeidede 5 Miil 7,227 Alen Hovedvei og 3 Miil 15,707 Alen Bygde-Kjørevei, tilsammen 9 Miil 4,934 Alen offentlig Vei.

Almuen viser fremdeles Lyst til at udvide og lette sine Communicationsveie; især synes denne Tilbøielighed at ytre sig i forskjellige Dele af Fosens Fogderi, hvor Landeveie i en temmelig nærliggende Fortid vare næsten ganske ukjendte. Fra Setsaas i Sælbo til Jervan ved Johnsvandet har en betydelig Bygdevei været under Oparbeidelse i de sidste 2 Aar og ventes færdig senest i næste Aar, og fra Berg paa Bynæsset til Hovedveien paa Byaasen er en næsten lige saa vigtig Bygdevei under Udførelse. Disse Anlæg ere ikke indbefattede under de i Tabellen anførte Veilængder.

Af de offentlige Veie vedligeholdtes ved Udgangen af Aaret 1850 for Statens Regning en Strækning af 9,875 Alen paa den fosenske Hovedvei over Gjetestranden i Børsen, forsaavidt angaaer Sommerarbeidet, for Amtets Regning 195,894 Alen Hovedvei og for Bygde-Communernes Regning 96,589 Alen Bygdevei. Røraas Kobberværk har overtaget Vedligeholdelsen af 35,679 Alen offentlig Vei. Det Veiarbeide, som iøvrigt udfordres, paahviler **in natura** Brugene.

Angaaende andre Veie i Districtet, der ere til mere almindelig Nytte, men dog ikke staae under offentligt Opsyn, saasom Veie til Kirker, Thingsteder, Møller og deslige, henvises underdanigst til Amtets foregaaende Beretninger, da yderligere Oplysninger om disse Veie ikke have kunnet tilveiebringes.

B. Vedkommende Kjøbstaden Trondhjem.

Efter Conference med Børs- og Handelscommitteen i Trondhjem seer Amtet sig istand til at meddele følgende Bemærkninger angaaende Byens Handel og Skibsfart i Aarene 1846—1850.

Vigtige og følgerige Begivenheder udmærke dette Tidsrum. Øverst iblandt disse staae de i Aaret 1848 indtrufne Omvæltninger i Frankrig, Italien, Tydskland og Danmark, der bevirkede en Forrykkelse af Handelsforholdene i alle Lande, hvoraf Trykket endnu tildeels føles. Ogsaa her følte Virkningerne af dem. Exporteurerne af Trælast lede betydelige Tab, da Creditløsheden i Frankrig, Trondhjems fornemste Marked for Trælast, steg til den Høide, at de fleste Handelshuse der ikke kunde opdrive det Fornødne til at betale endog blot Fragt af de ankomne Ladninger. Kjøbstadens øvrige Hovedmarkeder, Spanien for Klipfisk, Holland og Belgien for Tran, Kobber, Tørfisk m. m., forbleve vistnok rolige, men ogsaa der lammedes Afsætningen; lang Hen-

liggen af Varerne, Coursfluctuationer o. s. v. foranledigede Tab for Afskiberne. Pengeforlegenheden og den stigende Usikkerhed og Mistillid bevægede mange Handelshuse i Udlandet til deels at indskrænke, deels ganske at hæve den norske Handelsmænd tilstaaede Credit. Ogsaa Indførselshandelen, der er betinget af Afsætningen paa indenlandske Producter, led naturligviis Afbræk.

Til Periodens vigtigere Begivenheder maa dernæst regnes Dyrtiden i 1847 Aars Vinter og Foraar, som bekjendt en Følge af Kornhøstens mislige Udfald i 1846 i de vesteuropæiske stærkt befolkede Lande. Lykkeligviis fik det nordenfjeldske Norge i 1846 en ret god Høst, hvilket gav Anledning til det Særsyn, at betydelige Partier Havre og Potetes herfra udskibedes til det Sønden-fjeldske og Udlandet.

Endelig indtraf i Perioden blandt flere uheldige Aar et fuldkomment Misvækstaar (1849) i saagodtsom alle Stiftets Districter, hvilket vistnok foranledigede forøget Virksomhed i Kornindførselen, men i det Hele virkede forstyrrende paa Handelsrørelsen.

Til Sammenligning hidsættes en Oversigt over Udførselen af Trondhjems Hovedartikler i Aarene:

	1841—1845.	1846—1850.
Gahrkobber .	12,234 Sk℔	11,114 Sk℔
Valtset Kobber .	398,224 ℔	188,801 ℔
Torfisk . . .	222,006 Vog	205,274 Vog
Klipfisk . . .	439,175 —	455,536 —
Fed Sild . . .	64,363 Tdr.	36,500 Tdr.
Rogn .	5,183 —	1,313 —
Tran	15,733 —	11,252 —
Trælast	18,678 Læster	20,712 Læster
Chromsalt . . .	617,384 ℔	1,419,767 ℔

Af Gahrkobberet er, ligesom i foregaaende Perioder, endeel svensk, nemlig 1,686 Skippund. Den betydelige Formindskelse i Udførselen af valtset Kobber maa, foruden Conjuncturerne, tilskrives det større Forbrug inden Landet, hvor ikke blot flere Coffardiskibe, end før, men nu ogsaa Statens Orlogsfartøier benytte indenlandsk Kobber til Forhudning. Adskillige spanske Skibe ere ogsaa i de sidste Aar deels her paa Stedet, deels i Christiansand, blevne forsynede med Kobberhud.

Til den oven anførte Klipfiskudførsel komme endnu ikke ubetydelige Partier, som Aar om andet forsendes til Aalesund og Christiansund, men hvorover Opgaver mangle.

Forskjellen i Sildudførselen hidrører fra de usædvanlig rige Fiskerier i den foregaaende Femaarsperiode.

Formindskelsen i Tranudførsen maa, næst mindre gode Fiskerier, tilskrives den Omstændighed, at ingen Sildtran i de sidste Aar er bleven tilvirket, tildeels ogsaa den, at de i Trondhjem hjemmehørende Finmarksfarere, paa Grund af Conjuncturerne og for at formindske deres Risico paa de sene Høstreiser, have afhændet den i Finmarken indsamlede Tran til Handelsmænd i Hammerfest og Tromsø istedetfor som før at medtage den hertil.

Trælastudførselen, der under Byggeperioderne efter Trondhjems Ildebrande var noget mindre, end den ellers vilde været, sees igjen at være stegen over 2,000 Læster eller 400 Læster aarlig, uagtet Forholdene i 1848 og 1849 vare yderst uheldige for Afsætningen, og Priserne lave.

I 1850 var Afsætningen noget bedre, dog uden at Priserne formaaede at hæve sig. Almuens mislige Vilkaar foranledigede Production over Behovet; Hugst i urette Tid, Anvendelsen af Haandskuur m. m. bevirke, at den nordenfjeldske Last er af daarligere Beskaffenhed og nyder ringere Søgning, end den søndenfjeldske.

Heller ikke i de sidste 5 Aar forekomme nye Udførselsgjenstande eller nye Markeder for de ældre.

Priserne paa Udskibningsvarer have været:

Gahrkobber .	57 til 65½	Spd. pr.	Skippund
Rundfisk . .	108 ß = 1⅕	— =	Vog
Klipfisk . .	90 ß = 1	— 16 ß. pr.	Vog
Tran, bruun .	10 Spd. til 13½	Spd. pr.	Tønde
— blank .	11 — = 15	— =	—
Sild . . .	2 — = 5½	— =	—
Trælast . .	8½ = 11	— =	C.-Lst.
Chromsalt .	16 ß. til 30 ß.	pr. ℔.	

Af Foranstaltninger i Udlandet, istandkomne i Perioden, der vedrøre norske Udskibningsvarer, maa nævnes Forandringerne i de engelske Toldtariffer, der dog have mindre Betydning, og en yderligere Forhøielse af den spanske Told paa Klipfisk, der snart vil befinde sig paa Grændsen af ubetinget Forbud.

Indførselen af Hovedartiklerne udgjorde:

	1841—1845.	1846—1850.
Caffe . . .	2,595,680 Pd.	3,147,707 Pd.
Sukker . .	3,317,451 —	3,582,691 —
Rug . . .	117,080 Tdr.	145,375 Tdr.
Byg . .	136,810 —	242,310 —
Malt . . .	44,558 —	18,694 —
Havre . .	1,389 —	26,136 —
Salt . . .	144,301 —	179,147 —
Steenkul . .	107,186 —	183,864 —
Potaske, 3 Aar	368,782 Pd.	729,314 Pd.

Forøgelsen af de 3 første Artikler maa vel nærmest tilskrives Folkemængdens Tilvæxt, en

mindre tarvelig Levemaade og Caffeconsumtionens betydelige Tiltagende i Landdistricterne, samt for Rugens Vedkommende dens Anvendelse til Brændeviinsbrænding i Vinteren $18^{49}/_{50}$; af Byg mindre gode Aaringer samt Mælteriernes større Virksomhed, hvilken ogsaa har medført en betydelig Afgang i Indførselen af Malt. Af de 26,136 Tdr. Havre indkom alene i 1850 21,825 Tdr., for efter Misværten i 1849 at benyttes hovedsagelig til Udsæd. Saltindførselen vil altid fluctuere Noget, da den ikke saameget afhænger af Afsætningen her paa Pladsen, som af Søgningen efter Stedets Skibe i den udenlandske Fragtfart; naar nemlig ingen antagelige Fragter ere at faae, tage de Saltlast for Hjemstedet uden Hensyn til hvad Priis der sammesteds vil være at opnaae. Udvidelse af Dampskibsfarten ligesom af Driften ved Leerens Valtseværk og Chromfabrik samt ved Nidelvens Fabrik og endelig et nyt Dampbrænderies Anlæg ere Aarsager til den foregede Steenkulsindførsel.

Angaaende Byens Samhandel med Landdistricterne mangle fremdeles Oplysninger. Forsaavidt Handelen landværts med Sverige hertil kan henregnes, er det beklageligt, at de vedtagne, til de nordenfjeldske Forholde lidet passende Bestemmelser angaaende Handelen med og Toldbehandlingen af svenske Varer her i Landet, ligesom af norske og herover indførte fremmede Varer i Sverige, lægge Baand paa en for begge de forenede Riger ønskelig Handelsbevægelse, og berøve Byens Samhandel med Vestkysten ligefra Søndmøre til Østfinmarken flere dertil meget søgte Artikler.

Skibsfarten befinder sig nu formeentlig i omtrent samme Stilling, som da sidste Femaarsberetning afgaves; dog er Antallet og Drægtigheden af de her hjemmehørende Skibe noget forøget.

Medens de seneste Forandringer i den spanske Toldtarif, hvorunder Differentialtolden fremdeles er bibeholdt, paa det Nærmeste udestænge de norske Skibe fra den fordeelagtige Fart med Klipfisk paa Spanien, har Ophævelsen af de engelske Navigationslove aabnet dem Udsigt til Beskjæftigelse i en hidtil forbuden Fart. Ligesom i tidligere Aar have de her hjemmehørende Skibe i Perioden deeltaget i Farten paa Østersøen, Hamburg, Holland, England, Spanien og Italien, de større desuden i Fragtfarten paa Amerika, der især i 1846 og 1847 var ret lønnende. Under Krigen i Danmark har Korntilførselen fra dette Land hovedsagelig fundet Sted med Byens egne Skibe, og i de sidste Aar have disse ogsaa været anvendte ved Fiskudførselen fra Tromsø og Hammerfest.

Siden 1816 ere følgende nye Skibe byggede i Trondhjem:

1.	Bark Oscar,	$154^1/_2$	Commercelæster,
2.	Skonnert Eidsvold,	$42^1/_2$	—
3.	Bark Schulz's Minde,	$143^1/_2$	—
4.	— Norenn,	199	—
5.	— Flora,	145	—
6.	Fregat Gymer	$160^1/_2$	—
7.	Jagt Christiania Paket	$20^1/_2$	—
8.	Galeas Neptunus	$29^1/_2$	—
9.	Skonnert Mercurius	$45^1/_2$	—
10.	Bark Ole Bull	113	—
11.	— Franklin	93	—
12.	Skonnert Hreidar	$49^1/_2$	—
13.	Dampskib Nidelven	$58^1/_2$	—

Af disse Skibe ere No. 1 og 4 byggede efter Bestilling fra Østlandet. Omtrent 100 Mand daglig have i Gjennemsnit været beskjæftigede ved Trondhjems Skibsværft, hvorved, foruden ovennævnte Fartøier, forskjellige Pramme og Baade ere byggede.

Fallitter, hvoraf efter Sagens Natur mange maatte forekomme i de første Aar efter Handelslovens Udgivelse, have i det sidste Tidsrum indtruffet sjeldnere. Imidlertid turde det være tvivlsomt, om Handelsstandens Stilling i disse 5 Aar har væsentligen forbedret sig.

Ifølge hoslagte Tabel No. 8 havde følgende Antal Personer ved Udgangen af Aaret 1850 Borgerskab som Handlende i Trondhjem, nemlig 7 Grosserere, 254 Kjøbmænd og Handelsmænd, 39 Høkere, 30 Brændeviinshandlere (af hvilke de 7 ogsaa drive anden Handel) og 7 Boghandlere. Det hele Antal Handlende udgjorde saaledes 337. Ved Udgangen af Aaret 1845 udgjorde denne Hovedsum 402 Personer; der har altsaa i Perioden fundet en ikke ringe Afgang Sted af Handlende i Kjøbstaden, hvilket tyder hen paa, at den overdrevne og unaturlige Lyst til at kaste sig ind i Detailhandelen, der ytrede sig i de første Aar, efterat den nye Handelslovgivning var traadt i Kraft, senere betydeligen har tabt sig her paa Stedet.

Efter samme Tabel vare ved Udgangen af Aaret 1850 40 Skippere i Fart fra Trondhjem, hvilke Samtlige vare bosatte i Byen. Ogsaa Skippernes Antal synes at være i stadigt Aftagende; dog maa det bemærkes, at endeel Skippere, som have Borgerskab i Trondhjem, fare som Skibsførere eller endog som Styrmænd fra andre Steder.

Bemeldte Tabel No. 8 viser Antallet af

Kjøbstadens Haandværkere samt disses Svende og Drenge. Af Laug findes i Trondhjem fremdeles 6, nemlig Skrædder-, Skomager-, Snedker-, Smed-, Guldsmed- og Bagerlaug. Forøvrigt klages over, at i mange Haandværksfag ere Mesternes Antal meget større, end Kjøbstadens Behov udkræver, hvorfor adskillige Mestere af Mangel paa tilstrækkelig Næring ere i saa slette Kaar, at Fattigcassen maa komme dem til Hjælp. Grunden hertil søges væsentlig i den lette Adgang, den nugjældende Haandværkslovgivning aabner til at blive Mester, idet deels udenfor Laugene Mesterprøve ikke udfordres, deels Laugsvendene strax efterat de ere blevne Svende gjøre Mesterstykke og tage Borgerskab, hvormed altid følger, at de

1846	15,500	Spd.,	hvoraf	paa	Næringen	5,500	Spd.,	paa	Grundtaxt og Brandassuranceſum	10,000 Spd.
1847	15,500	—	—	"	—	5,500	—	"	— " —	10,000 —
1848	13,000	—	—	"	—	4,250	—	"	— " —	8,750 —
1849	11,500	—	—	"	—	4,000	—	"	— " —	7,500 —
1850	11,500	—	—	"	—	6,000	—	"	— " —	5,500 —

At Skattens Størrelse har aftaget, hidrører fra, at Bycassen ved altfor knap Udligning i tidligere Aar var kommen i betydelig Underballance, som det blev fornødent ved et større Ligningsbeløb at dække i Aarene 1846 og 1847.

Ved Udgangen af Aaret 1850 vare i Trondhjem i Drivt 1 Skibsværft, 1 Bomuldsvæveri, 1 Sukkerraffinaderi, 1 Teglsteenbrænderi, 1 mechanisk Værksted med tilhørende Støberier og Kornmølle, 3 andre Møller og 6 Tobaksspinderier, med Hensyn til hvilke Industrianlæg henvises til hosfølgende Tabel No. 9. Desforuden fandtes i Kjøbstaden 3 Ølbryggerier, 4 Mælterier og 3 Reebslagerier. Ølbrygning drives iøvrigt af Flere, især Bagere, som Binæring.

Brænderierne ere her forbigaaede, ligeledes Fabrikvirksomheden i Trondhjems Tugthuus og Slaveri, om hvilke Industrier Regjeringen fra andre Kilder er i Besiddelse af fornødne Oplysninger.

Fornævnte mechaniske Værksted m. V., kaldet „Fabrikken ved Nidelven" paabegyndtes i Aaret 1843 og har siden 1844 været i jevn Drivt. Dette Etablissement omfatter 1 Jernstøberi, 1 Metalstøberi, 1 fuldstændigt mechanisk Værksted og 1 Kornmølle, hvilke Indretninger samtlige drives af en Dampmaskine paa omtrent 25 Hestes Kraft. Denne Maskine har hidtil consumeret circa 6,000 Tdr. Steenkul om Aaret; men dette Kulforbrug formodes at ville gaae ned til 3,000 Tdr. ved en forbedret, kulbesparende Maskine, som ved Udgangen af 1850 var under Anskaffelse. Jernstøberiet har aarlig leveret 10 a 1200 Skpd. Støbegods af alle Slags, hvortil udelukkende benyttes engelsk Rugivte sig og blive Familieforsørgere. Haandværksdriften staaer vel ikke paa noget høit Trin i Trondhjem, men det er umiskjendeligt, at den gaaer fremad, og at den har hævet sig meget siden Aaret 1840, da jeg tiltraadte mit Embede som Districtets Overøvrighed.

I titnævnte Tabel No. 8 findes ogsaa en Oversigt over de Personer, som have Borgerskab uden at kunne henregnes til nogen af de nysmeldte Classer, hvilken Oversigt viser et Antal af 43 Vognmænd eller saakaldte Kjørere, 4 Bogtrykkere, 1 Lithograph, 16 Slagtere, 4 Barberer og 1 Skibsbygmester.

Ved Udgangen af Perioden var de Skatteydendes Antal 1375. I Byskat udlignedes:

jern. Metalstøberiet har aarlig leveret omtr. 7,500 Pd. Støbegods af forskjelligt Slags, meest Skibs- og Forhudningsspiger og Kirkeklokker. Til Støbning benyttes Gahrkobber fra Røraas og for endeel Kobberbrom. Det mechaniske Værksted, hvis Maskineri er fuldstændigt og anskaffet fra England, har, foruden en Mængde Maskinerier til Møller, Sauge og deslige Indretninger, leveret en complet Dampmaskine til et Brændeviinsbrænderi i Trondhjem, Maskiner til Halstadelvens Bomuldsspinderi og ifjor Maskineriet til Dampskibet Nidelven. Fabrikken er istand til at forarbeide complette Dampmaskiner paa indtil 150 Hestes Kraft. Den beskjæftiger daglig et Antal af 40 a 60 Personer, hvis Lønning pr. Dag er fra 18 ß. til 1 Spd. 60 ß. Saavel paa Grund af Anlæggets Betydenhed og dets gode Bestyrelse, som af Hensyn til de fortrinlige Producter, det leverer, fortjener denne Fabrik særdeles Opmærksomhed.

Sukkerraffinaderiet eiedes af et Interessentskab, der havde bortforpagtet det. Det har kun beskjæftiget sig med at producere Pudderſukker og Sirup, ikke Raffinade, Melis eller andre Slags. Productionen i Samme var under de sidste Aar af Femaarsperioden i stærkt Tiltagende, som efterstaaende Udsigt viser:

		Forbrugt Raasukker.	Raffineret Sukker og Sirup.
i Aaret	1846	59,708 Pd.	60,940 Pd.
" —	1847	55,909 —	66,380 —
" —	1848	64,754 —	62,926 —
" —	1849	87,359 —	79,579 —
" —	1850	86,149 —	84,700 —

I Aaret 1850 afkjøbte Staten Interessent-

skabet dette Sukkerraffinaderi med tilhørende Privilegium for 11,000 Spd. og har siden solgt det igjen, dog uden Privilegium for 6,100 Spd.; Staten har saaledes indløst Privilegiet, der bestod i en vis Toldgodtgjørelse for det til Raffinaderiets Brug indførte Raasukker, for 4,900 Spd.

Med Hensyn til Byens Veie og Udmarksgrunde er i Perioden ingen Forandring foregaaet; men, da Grændserne for endeel af Byens Udmarksgrunde mod Byaasen vare blevne uvisse af Mangel paa Opgang i længere end Hævdstid, bleve de i Høsten 1850 igjen ved Aastedsbefaring bestemte og forsynede med paalidelige og varige Mærker.

Ved Søndagsskolen, Byens 3 Børneasyler, Bespiisningsindretningen og de offentlige Stiftelser vides ingen saadan Forandring fra, hvorledes det med Samme forholdt sig ved Udgangen af Aaret 1845, at være foregaaen, at der om disse Indretninger er Noget at bemærke, uden forsaavidt, at ved Udgangen af 1850 i Hans Nissens Stiftelse er i en dertil opført ny Bygning sat igang en Arbeidsanstalt for Fattige.

Det i min forrige Beretning omhandlede Indskjærmingsværk ved Nidelvens Udløb har opfyldt sin Hensigt, idet Elven har skaaret sig dybere; men da Strømmen havde paa østre Side kastet sig mod Værket og begyndt at underskjære det, er nu under Arbeide en Pæleskjærm mellem Værkets Aabninger, sigtende til at hindre Underskjæringen og at henvise Strømmen mere til Midten af Elven. Denne afgiver iøvrigt en brugbar Skibshavn, der vilde vinde betydeligt, naar man ved Anskaffelse af en passende Muddermaskine blev sat istand til at holde Indseilingen fri for en Barre, der er tilbøielig til at samle sig ved Indløbet af den Sand og Jord, Elven fører med sig.

Om Byens Vandledningsværk og Brandvæsen er intet Nyt at anføre. Disse Indretninger holdes fremdeles i god Stand.

I Slutningen af forrige Aar toges en for Trondhjems By efter Loven om Fattigvæsenet af 20de September 1845 Cap. 5 oprettet Tvangsarbeidsanstalt under Benyttelse.

Trondhjems Sparebank er fremdeles i Virksomhed, med Hensyn til hvilken henvises til de aarlige Oversigter, der ere indsendte til Kirkedepartementet. I Forbindelse med den er i de sidstforløbne 5 Aar oprettet en Laaneindretning, som udlaaner smaa Summer mod haandfaaet Pant.

Den i Aaret 1844 oprettede private Pensionsindretning har nydt stadig Fremgang. Den 1ste Juli 1850 tællede denne Indretning 237 Interessenter og eiede en indskudt Capital af 5,765 Spd. 79 ß.

Det norske Videnskabers Selskab i Trondhjem har, saavidt vides, i de sidste Aar ikke udviklet synderlig Virksomhed. Det bestræber sig imidlertid for at complettere sine Samlinger og især at udvide sit Bibliothek, hvilket er gjort tilgjængeligt for Almeenheden ved et i Forbindelse dermed aabnet Læsecabinet.

Med en i forrige Aar foretagen Expedition til Californien fulgte 11 af Byens Indvaanere. Deres Hensigt var dog neppe en endelig Udvandring. Ellers vides ingen Emigration fra Trondhjem at have fundet Sted i de sidste 5 Aar.

I Høsten 1850 blev en Arbeiderforening stiftet i Trondhjem, hvilken ved Aarets Udgang tællede 325 Medlemmer; af disse henhørte dog kun omtrent 250 til den egentlige Arbeiderstand. Denne Forening opgives at have til Formaal ved forøget Oplysning, Flid, Orden, Sparsommelighed og Indsigt i vore Statsforholde at søge at erhverve sig større Velvære og Indflydelse i Samfundet, ligesom Medlemmerne skulle bistaae hverandre i Sygdommens og Nødens Dage ved Understøttelse og Laan. Dette Formaal synes i Almindelighed at være rigtigen opfattet af Foreningens Medlemmer. Forøvrigt har denne Forening hidtil viist et sindigt og udadleligt Forhold, og den staaer for Tiden neppe i Forbindelse med de sondenfjeldske eller andre Arbeiderforeninger.

I Marts Maaned 1846 og December 1847 blev Kjøbstaden hjemsøgt af 2de større Ildebrande. Ved den Første afbrændte et Qvartal af Byen, bestaaende af 21 Huse og Bygninger, brandforsikrede for 39,720 Spd., og ved den Sidste endeel af Forstaden Baklandet, hvorved tilintetgjordes 33 Huse og Bygninger til en Brandforsikringssum af 27,690 Spd. De afbrændte Dele af Byen var imidlertid ved Udgangen af Aaret 1850 gjenopbyggede, og da de nye Huse ifølge Loven om Bygningsvæsenet i Trondhjem af 20de September 1845 ere opførte af Steen, efterat nye og hensigtsmæssige Reguleringer af Brandtomterne have fundet Sted, er derved vundet en betydelig Fordeel med Hensyn til mulige Ildebrandstilfælde i Fremtiden.

Som en Følge af de trykkede Handelsforholde, Landalmuens Forarmelse i Byens Opland ved de indtrufne Misværtaar og feilslagne Fiskerier, de i de sidste 10 Aar stedfundne hyppige og betydelige Ildebrande, maaskee ogsaa af en stigende Luxus og Overdaadighed, der staae i Misforhold til Consumenternes Hjælpekilder, synes

Trondhjems oeconomiske Stilling snarere at være i Tilbagegang, end i Fremskridt. Dette finder ogsaa nogen Bestyrkelse i den under No. 10 vedlagte Opgave over de i Kjøbstaden i de sidste 5 Aar thinglæste og aflæste Gjældsbreve og Skiftebreve, hvorved Pant er givet i fast Eiendom, over afhændede faste Eiendomme og over Executioner saavelsom for Gjæld afholdte Udpantningsforretninger. Denne Opgave viser nemlig et betydeligt Tilbageskridt i Omsætninger mod det foregaaende Qvinqvennium. Derimod er den Gjæld, der i de sidste 5 Aar har været Gjenstand for Udlæg, omtrent af samme Størrelse som i de foregaaende 5 Aar. Saaledes blev i

	Perioden 1841—1845. Antal.	Beløb.	Perioden 1846—1850. Antal.	Til Beløb.
Af Gjældsbreve og Skifteudlæg mod Pant i fast Eiendom thinglæst	1,556	706,632 Spd. 110 ß.	796	410,267 Spd. 2½ ß.
Af Do. aflæst	1,481	484,781 — 9 "	744	303,382 — 77 "
Af faste Eiendomme afhændet .	654	616,321 — 55 "	418	359,259 — 70 "
Af Executioner afholdt . .	509	36,382 — 59 "	649	29,813 — 74 "
Af Udpantningsforretninger for Gjæld afholdt	2,346	11,440 — 79 "	3,904	19,257 — 80 "

Med Hensyn til den formindskede Omsætning maa det dog komme noget i Betragtning, at de i Aarene 1841 og 1842 stedfundne store Ildebrande og de derved foranledigede Reguleringer af Brandtomterne, nye Gaders Anlæg m. V. gave Anledning til, at i de nævnte 2de Aar usædvanlig mange faste Eiendomme skiftede Eiere.

At enkelte Agerkarle i de sidste 5 Aar i Trondhjem mere end forhen have fundet Anvendelse for deres Penge og samlet sig Midler, og at denne Bedrivt fremdeles synes at have Fremgang, fortjener at berøres, endskjønt denne Omstændighed neppe er et afgjørende Beviis paa Kjøbstadens oeconomiske Tilbagegang i Almindelighed. Derimod tør det være et mere talende Beviis, at, medens de mange milde Stiftelsers Ydelser til Fattigvæsenet snarere have taget til end af, Fattigskatten dog aarligen er voxen. Saaledes blev:

	Udlignet.	Afgivet af Brændevinsskatten.	Tilsammen.
i Aaret 1846	4,500 Spd.	2,029 Spd.	6,529 Spd.
" — 1847	4,000 —	4,000 —	8,000 —
" — 1848	4,500 —	5,000 —	9,500 —
" — 1849	7,000 —	6,000 —	13,000 —
" — 1850	6,000 —	6,000 —	12,000 —

Søndre Trondhjems Amt den 2den Juni 1851.

Underdanigst

K. Arntzen.

R.

Nordre Trondhjems Amt.

Til Kongen!

Til Følge derom givne Forskrivter, skal Amtmanden betræffende Tilstanden i Nordre Trondhjems Amtsdistrict ved Udgangen af Aaret 1850 tillade sig underdanigst at oplyse og meddele:

A. For Landdistrictets Vedkommende:

Med Hensyn til **Agerbruget** da vedbliver dette som forhen at være Districtets Hovednæringsvei idetmindste i de tvende sydligere Fogderier, medens det i Namdals Fogderi paa Grund af Forholdene maa anses mindre lønnende. De i foregaaende Qvinqvennium stedfundne gode Aar tilligemed de tre første af det Tidsrum nærværende Beretning omfatter, i Forening med den større Afsætning, som man især i Aaret 1817 havde Anledning til, endog til usædvanlige Priser, har vedligeholdt Interessen for denne Syssel, uagtet Aaret 1849 var et større Uaar og nærmede sig det i Aaret 1812, og Udbyttet i Aaret 1850 neppe var tilstrækkeligt for Districtets Behov.

For at fremme Kornavlingen seer man nu næsten alle Gaardbrugere og Huusmænd at lægge sig stærkt efter Gjødselformerelsen ved at danne Composter af forskjellig Slags Jord, Torv, Granbar og deslige blandet med Gjødsel, hvorved dog bør bemærkes, at man i Almindelighed neppe lader disse Dynger henligge i behørig lang Tid forinden de afbenyttes, og ei heller dertil anvender saamegen reen Gjødsel, at man af samme kan vente nogen vedvarende Nytte af Hævden. Medens saaledes denne Gjødningsmaade, saavelsom de brugte Pulvergjødninger og Trangrare-Affaldet ved Transmeltningen — hvilke sidste man nu synes at have mindre Tillid til — vistnok frembringer en større Kornavl, er det dog at befrygte, at man ikke vinder synderlig for Englandet efter Kornsæden, og dens bedste Forsvar er udentvivl at man ved samme oftere kan overfare Jorden. Sædearterne ere de samme som forhen, dog er udentvivl Rugsæden fremdeles i Tiltagende, og Poteresavlen synes endog i enkelte Præstegjelde at drives i nogen høi Grad, hvad ligemeget har sin Grund i de i samme eller Nærheden liggende større Brændeviinsbrænderier, som i at denne Sæd hidtil bedst har lønnet Arbeidet og lettest tilveiebragt fornødne Contanter. Den vakte Interesse for Agerbruget, hvis Forbedring jevnlig er Gjenstand for Samtale ved Gaardbrugernes Sammenkomster, har ogsaa foranlediget, at man mere og mere lægger sig efter et hensigtsmæssigere Brug og forbedrede Redskaber efter nyere Modeller, samt at igjenlægge de hævdede Agre. Hvad Virkning den i Juli 1850 begyndte Landbrugsskole herpaa kan have, har man ingen Anledning til endnu at domme om; man har imidlertid saavidt muligt søgt Lærlingerne mellem saadanne, som kunde i Tiden ventes selv at komme i Besiddelse af et eget Gaardsbrug for derved at give Andre et opmuntrende Exempel. Næper og Kaalrabi synes nu ikke at drives mere end til Enhvers Behov,

og Havedyrkning og Frugttræers Opelskning befinde sig omtrent i samme Tilstand som forhen.

Vedlagte Tabeller Nr. 1 vil give Oversigt over Jordbrugs-Tal, Matriculskyld og Slags, Nr. 2 sammenstillet Oversigt af Udsæd i Aarene 1835, 1840, 1845 og 1850, Agerlandets Forhold mod Englandet og det af Nyt i Ovingvenniet opryddede Land. Tabel 3 vil vise i samme Aar den antagne Avl, Udsæd fradraget; Tabel 13 vil give Oplysning om Forholdene ved et Middelsbrug, beregnet efter Gaardbrugenes, i de forskjellige Egne, hvortil er foiet Gjennemsnitspriisen paa de almindeligste Kornvarer og Potetes i Ovingvenniets forskjellige Aar. Naar Udsæden i Aaret 1850 i det Hele viser et mindre Ovantum, har det foregaaende Uaar formeentlig derpaa havt Indflydelse.

Fædriften er i Ovingvenniet neppe gaaet frem med samme Skridt som Agerbruget og i Almindelighed lægger man ei tilstrækkelig Vind paa Engforbedringer eller sammes behorige Fredning. Græsfrø, fornemmelig af Thimotei, udsaaes vel paa forskjellige Steder, men man synes i senere Tid at drage sammes Nytte i Tvivl, hvor Jorden ikke er tilstrækkelig hævdet og ellers bequem. Til Creaturenes Fodring dyrkes ogsaa, dog fornemmelig hos Personer udenfor Almuesstanden, Vikker og Turnips. Man lægger fremdeles Vind paa Hesteracernes Forædling, og have i senere Aar flere smukke og gode Heste været at erholde. Det bor dog ei være ubemærket, at Hesteracen ikke længere kan ansees aldeles at være den ældre, men blandet med andre udenfor Districtet hentede, og om den saaledes tilveiebragte Race vil være lige tjenlig og udholdende, har man formeentlig ei tilstrækkelig Erfaring om. Ogsaa paa Qvæg- og Faareracens Forbedring begynder man efterhaanden at lægge Vind; men den i Almindelighed herskende slette Opfodning og knappe Underhold om Vinteren foraarsager sikkerlig, at dette ikke gaaer frem i den Grad, som kunde onskes.

Vedlagte Tabeller 4 og 5 ville vise Antallet af Creature af forskjelligt Slags i Aarene 1840, 1845 og 1850 sammenholdt med disses Forhold til Udsæd. Man vil deraf erfare, at dette sidste gjennem Aarrækker næsten har været det samme.

Skovdriften er udentvivl i Aftagende, deels formedelst Skovenes i Almindelighed paaklagede Aftagende, og deels fordi Handelsforholdene i Udlandet i Tidsrummet have været mindre lonnende. Over Skovens mindre skaansomme Behandling klages fra flere Steder. Afsætningen af Producterne skeer til samme Steder som forhen.

De Oplysninger som herom have været at erholde ville findes paa Tabellen Nr. 9.

Fiskerierne have i omhandlede Tidsrum været mindre betydelige, naar undtages i Bedstaden 1846 og 1849 og i Namdalen 1847 og 1849, og neppe tilstrækkelige til Behovet. De Oplysninger, som herom have været at erholde, ville findes indtagne paa Tabel Nr. 6.

Bergværksdriften har indskrænket sig til Driften af Sælbo Værk, og Udbringelse af en Deel Malm af Ytteroens Interessentskabs Grube paa Forberg i Ytteroen. For samme Interessentskab vil blive opført en Smeltehytte i Bedstaden. Jovrigt har paa forskjellige Steder været sogt efter Malmanviisninger, dog uden Held. Oplysninger om Bergværksdriften indeholdes i Tabel Nr. 7.

Fabrik- og Haandværksdrift befinder sig omtrent paa samme Standpunct som tilforn. Flere Teglbrænderier ere vel oprettede, men Productets Ovantitet ansees ordentligviis ringe. I Districtet findes 4 storre Brændeviinsbrænderier, om hvis Production den skreste Oplysning vil erholdes i de med Fogdernes Regnskaber følgende Afgiftsberegninger. I Almindelighed maa Landdistrictet ansees tilstrækkelig forsynet med forskjellige Haandværkere. Oplysninger i denne Retning indeholdes i Tabel Nr. 8.

Binæringer af Huusflid, Skibs- og Baadbyggeri, Handel, Fragtfart og Jagt, drives omtrent som forhen. Ved Afsætning af Huusflidsproducter udmærke sig især Stordalens, Overhaldens og Grongs Præstegjelde. Jægtbygning drives fornemmelig i Ytteroens, Inderoens og Bedstadens Præstegjelde af Inderoens Fogderi, hvor i Tidsrummet er bygget 50 saadanne og i Overhaldens Præstegjeld 9 saadanne. Handelen drives paa samme Maade som hidtil. Fragtfarten maa ansees især i Ytteroens, Inderoens, Sparboens og Bedstadens Præstegjelde at afgive noget Overskud, ligesom samme beskjæftiger et ikke ubetydeligt Antal Personer; med Hensyn til Jagten kan sammes Udbytte ei med Sikkerhed opgives.

Tabellen 9 vil indeholde de Oplysninger, som have været at tilveiebringe disse Gjenstande angaaende, og indbefatter tillige Oversigt af de i Districterne hjemmehorende Fartoier med Bemanding og af i Ovingvenniet ødelagte Rovdyr.

Districtets Tilstand er i oeconomisk Henseende neppe gaaet fremad, hvortil Uaaret i 1849 ikke uvæsentlig har bidraget, saavel som det mindre Ovantum af Producter, som kunne afsættes og de lavere Priser. Der spores saaledes

en ualmindelig Pengetrang selv hos de mere Formuende, og Eiendommene ere senere sunkne i Priis, ligesom Pantegjælden i faste Eiendomme i Ovinqvenniet er steget. Indtræffende bedre Aaringer og fordeelagtigere Priser paa de Varer, som kunne afsættes, ville dog forhaabentlig i kommende Tidsrum herpaa raade Bod.

Herhen hørende Oplysninger, om Salgspriserne paa Jordegods og Pantehæftelser i faste Eiendomme, ville indeholdes i Tabellerne 10 og 11.

Da Forholdene med Tjenestefolks Løn og Veiene ere de samme, som da sidste Indberetning afgaves, skal Amtmanden henholde sig til samme, og har anseet det mindre fornødent, derom at meddele nogen tabellarisk Opgave.

Foruden de i sidste Beretning omhandlede Sparebanker, ere saadanne oprettede i Frosten og Stordalen. Oplysninger om disse Indretningers, samt de indrettede Brandassuranceforeningers Virksomhed og Status ved Udgangen af Aaret 1850, ville indeholdes i Tabellerne 14 og 15. Ligeledes vedlægges under 16 en Oversigt af de ved Øvrighedens Foranstaltning udlignede Communeudgifter i Aarene 1846—1850 inclusive.

Blandt Foretagender for Amtscommunens Regning i Ovinqvenniet, bør anføres Oprettelsen af en Landbrugsskole paa Gaarden By i Aaret 1850, med hvis Eier er truffet Overeenskomst paa 6 Aar om Skolens Holdelse dersteds; den begyndtes med 6 Lærlinge, hvortil i 1851 vil komme 6 andre, saa at Lærlingerne senere blive 12.

Ved denne Skole, til hvis Udgifter omtrent 950 Spd. aarlig Statscassen efter de vedtagne Regler deeltager for det Halve, har man fornemmelig lagt an paa den praktiske Dannelse af Lærlinge i de forskjellige Grene, som kunne antages at henhøre under et velstyret Gaardsbrug. I samme Tidsrum er et Amtssygehuus for Namdals Fogderi, med tilhørende Lægebolig fra nyt opført paa den dertil af Communen indkjøbte Gaard Alhuus i Overhaldens Præstegjæld, og har kostet henved 16,000 Spd., som og en betydelig Bro over Elven ved Steenkjær, der har medtaget omtrent 13,000 Spd.

Til Lettelse af Communicationen forberedes flere Omlægninger og Anlæg, saavel af gamle som nye Hoved- og Bygdeveie, men Omkostningerne hermed formaaer neppe Amtscommunen at udrede alene uden Tilskud efter den i Veilovgivningen bestemte Maade.

B. Kjøbstaden Levanger.

Handelen i samme indskrænker sig til Omsætning af Nabopræstegjeldenes Varer og disses Forsyning med andre, samt nogen Handel med Jæmteland, hvilken dog uden Tvivl er i Aftagende; nogen directe Udskibning har i Tidsrummet ei fundet Sted.

De øvrige Næringsveie i Kjøbstaden ere omtrent i samme Tilstand som ved forrige Beretning. Fra næste Aars Begyndelse vil en saakaldet Borgerskole træde i Virksomhed sammesteds, om og hvorvidt denne i længere Tid vil kunne bestaae, vil Tiden vise.

Ligesaa er Byens Raadhuus fuldført og en Deel Brandredskaber anskaffede.

I oeconomisk Henseende er Kjøbstaden neppe gaaet fremad, hvortil har bidraget den Byen den 18de April 1846 overgaaede næsten totale Ildsvaade, dens mindre Handelsbevægelse og de faa Hjælpemidler inden eget Omraade, samt den mindre heldige Omstændighed, at Kjøbstaden udgjør en egen Commune, med eget Fattig- og Skole- samt Justits- og Politivæsen; og man kan ikke være uden Bekymring for Bestaaende, naar man betænker, at dette lille Steds Indvaanere maa til Grundleie og offentlige Udgifter udrede henved 2,000 Spd. aarlig. Det vil ogsaa erfares, at Pantegjælden er steget i de faste Eiendomme temmelig betydeligt.

Det bebyggede Territorium er nu siden Ildebranden betydeligt større og med regelmæssige Gader af lovbestemt Bredde.

Vedlagte Tabeller 17 og 18 ville iøvrigt indeholde de Oplysninger, som kunne være at meddele, samt tillige for en Deel for Ladestedet Ramsos.

C. Ladestedet Ramsos,

som siden seneste Beretning er blevet oprettet, antager Amtmanden, som fra først af ei heller har ventet sig Noget heraf, neppe heller vil svare til Forventning. Vel have forskjellige Handlende dersteds nedsat sig, og i det Hele 14 taget Borgerskab som saadanne, men for Tiden drives samme ikkun af 7, deriblandt en ældre Landhandler, og vil man nærmere betragte saadant, er der maaskee ikkun een eneste som driver Handel, der kunde være at omtale. Vel er fra Stedet udskibet 5 Trælastladninger, men denne Udførsel er neppe Resultatet af eet Aars Virksomhed og det er

vel usikkert om ikke Trælasthandelen i Tiden gaaer tilbage til hvad den før har været, nemlig de nordlige Rigets Egnes nærmeste Marked i denne Henseende.

Toldintraderne	ere	opgivne	i	1847	samlet	2,371	Spd.	45 ß.
—	"	—	"	1848	—	2,380	—	5½ "
—	"	—	"	1849	—	2,386	—	30 "
—	"	—	"	1850	—	2,754	—	56½ "

Oplysninger om Haandværksdriften ville findes paa Tabel 17.

Til Søfarten benyttes 8 hjemmehørende Fartøier, tilsammen drægtige 165½ Commercelæst med 8 Skippere, to examinerede, og omtrent 30 Matroser; kun et af disse har befaret Udlandet.

I Aaret 1848 er anlagt et Skibsværft, hvorpaa hidtil er bygget en Skøite 7½ Commercelæst, og en Skonnert 55 Læster, af hvilke den første er solgt til Stavanger og den sidste endnu ikke taget i Brug; 4 Fartøier ere der hovedreparerede. Værftet beskjæftiger 1 Mester og 20 Mand. I Ladestedet var og bygget 2 Klinkfartøier, hvoraf det ene er solgt til Nordland.

Stedet, som i Begyndelsen af Aaret 1850 havde 309 Indvaanere, kan ikke antages at være gaaet synderlig fremad. Ved Bidrag af Brændevinssalgsafgiften og andet Tilskud, er istandbragt en Vandledning og Forbedring af Gaderne, som Veie, saavel som en Almuskole i nogen Tid. Som noget, der kunde bidrage til Stedets Opkomst, har været anseet, og jevnligen omandraget, at Dampskibene paa deres Tour nordefter maatte anløbe Stedet, ligesom en Istandbringelse af en Communication med Naboriget over Harran af Grongs Præstegjeld.

Hvad Amtmanden her har tilladt sig at meddele, grunder sig deels paa Uddrag af Embedsprotocoller, indhentede Beretninger fra Embeds- og Ombudsmænd og egne Optegnelser, og hvorvel han beklager, at de ikke ere saa fuldstændige som han ønskede, har han dog ikke bedre kunnet erholde samme.

Sluttelig tilføies, at da han ikke før ved October Maaneds Udgang forrige Aar, erholdt de begjærte Oplysninger fra Fogden, saavidt Stør- og Værdals Fogderi angaaer, saa har det ikke været ham muligt ved Siden af Reiser i næsten hele November Maaned og andre Embedsforretninger, før nu, at fuldføre denne Beretning med Tabeller, hvis Udarbeidelse har medtaget en Deel Tid.

Den 26de Januar 1852.

Underdanigst

A. F. Trampe.

Tabellarisk Oversigt

over Jordbrugene, Matriculskyld, samt forskjellig Slags Eiendom m. v. i Nordre Trondhjems Amtsdistrict.

District.	Jordbrugenes Antal. efter Cassabogerne 1850		Jordbrugenes Antal. efter Skjøde- og Panteprotocollerne 1845		Matriculskylden 1845.		Matriculskylden 1850.	
	benyttede af Eierne.	bortfæstede eller bortleiede.	benyttede af Eierne.	bortfæstede eller bortleiede.	benyttet af Eierne. Dlr. Ort. ß.	bortfæstet eller bortleiet. Dlr. Ort. ß.	benyttet af Eierne. Dlr. Ort. ß.	bortfæstet eller bortleiet. Dlr. Ort. ß.
Øvre Størdalens Thinglag	136	118	441	195	1,338. = 13.	683. = 20.	1,445. 2. 4.	575. 4. 19.
Nedre Størdalens Thinglag	315	33						
Lervigens Thinglag	105	47	82	78	166. 1. 19.	207. 1. 6.	200. 3. 12.	172. 4. 13.
Frostens Thinglag	129	12	125	15	389. = 2.	58. 3. 16.	399. 1. 14.	48. 2. 4.
Aasens Thinglag	102	12	99	15	315. 1. 8.	60. = 20.	321. 3. 1.	53. 4. 3.
Skogns Thinglag	309	41	298	52	1,167. = 9.	359. 3. 14.	1,184. 4. 13.	299. 3. 8.
Værdalens Thinglag	191	144	231	155	1,337. 1. 19.	654. 3. 3.	1,325. 3. =	644. 1. 11.
Stør- og Værdals Fogderi	1,287	407	1,276	510	4,713. = 22.	2,023. 3. 7.	4,877. 2. 20.	1,795. = 10.
Ytterøens Thinglag	132	17	135	17	491. 4. 23.	63. 1. 4.	497. 2. 2.	57. 2. 18.
Inderøens Thinglag	225	38	237	45	797. 1. =	141. 1. 7.	819. 4. 21.	118. 2. 10.
Sparboens Thinglag	236	33	236	33	665. 2. 8.	96. = 20.	682. 1. =	79. 2. 4.
Stods Thinglag	153	68	171	53	584. 1. 22.	162. 4. 21.	589. = 21.	158. = 22.
Snaasens Thinglag	211	21	211	21	330. 2. 10.	44. = 6.	333. 1. 7.	41. 1. 9.
Bedstadens Thinglag	203	50	203	50	555. 4. 16.	133. = 5.	596. 3. 9.	92. 1. 12.
Inderøens Fogderi	1,162	227	1,193	219	3,425. 2. 7.	640. 3. 15.	3,518. 3. 12.	547. 1. 3.
Grongs Thinglag	173	56	267	115	529. = 10½.	198. = 23½.	508. = 19.	157. 4. 17.
Overhalds Thinglag	233	50						
Fosnæs Thinglag	180	45	221	46	503. 3. 11.	96. 4. 20.	526. = 13.	74. 2. 18.
Nærø, Kolvereids og Vindalens Thinglag	279	276	223	295	377. 2. 9.	382. = 21.	423. 4. 5.	335. 4. 17.
Namdals Fogderi	865	427	711	456	1,410. 1. 6½.	677. 1. 16½.	1,518. = 13.	568. 2. 4.
Amtsdistrictet	3,314	1,061	3,180	1,185	9,548. 4. 11½.	3,341. 3. 14½.	9,914. 1. 21.	2,910. 3. 17.
					12,890 Dlr. 3 Ort. 2 ß.		12,825 Dlr. = Ort. 14 ß.	

Anm. Af de fra Amtmanden i nordre Trondhjems Amt indkomne Tabeller ere Nr. 7, 12, 15 og 17 i sin Heelhed, samt desuden Nr. 8, 9 og 18, forsaavidt angaaer Fabrikanlæg, fældede Rovdyr og nybyggede Farveier i Amtet samt afhændede faste Eiendomme og afholdte Executions- og Udpantningsforretninger i Levanger indtagne i de almindelige Tabeller vedkommende det hele Rige.

(Fortsættelse af Nr. 1.)

District.	Af de matriculerede Jordbrug skulle ved 1845 Aars Udgang være: Selveiergods, som benyttedes af Eierne.		Leilændings- eller Forpagtningsgods. Statens.		Kirkernes.		Geistlighedens.		offentlige Stiftelsers.		Proprietair.	
	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.
Øvre Størdalens Thinglag	441	1,338. = 13.	2	21. = 20.	37	98. = 1.	36	245. 3. 3.	1	4. 2. =	119	313. 4. 20.
Nedre Størdalens Thinglag	82	166. 1. 19.	1	4. = 15.	=	= = =	6	26. = 5.	1	2. 3. 18.	70	174. 1. 16.
Lexvikens Thinglag	125	389. = 2.	2	9. 4. 19.	8	21. = 22.	4	22. = 21.	1	5. 2. 2.	=	= = =
Frostens Thinglag	99	315. 1. 8.	=	= = =	2	15. 1. 23.	5	30. 3. 9.	1	3. 2. 1.	7	10. 3. 11.
Aasens Thinglag	298	1,167. = 9.	2	30. = 4.	6	29. 4. 8.	31	161. 4. 8.	7	47. 3. 5.	6	90. 1. 13.
Skogns Thinglag	231	1,337. 1. 19.	2	26. 1. 22.	9	36. 3. 1.	43	235. 1. 16.	3	15. 4. 7.	98	390. 2. 5.
Stør- og Værdals Fogderi	1,276	4,713. = 22.	9	91. 3. 8.	62	201. = 7.	125	721. 3. 14.	14	79. 2. 9.	300	929. 3. 17.
Ytterøens Thinglag	135	491. 4. 23.	1	= 3. 22.	4	10. 4. 6.	10	42. 1. 15.	=	= = =	2	9. 1. 9.
Inderøens Thinglag	237	797. 1. =	=	= = =	5	12. 4. 22.	34	106. 3. 18.	4	13. 2. 7.	2	8. = 8.
Sparboens Thinglag	236	665. 2. 8.	1	= 1. 23.	=	= = =	20	66. 4. 3.	1	3. 1. 16.	11	25. 3. 2.
Stods Thinglag	171	584. 1. 22.	1	= = 18.	11	27. 4. 7.	28	98. 3. 13.	=	= = =	13	36. 1. 7.
Snaasens Thinglag	211	330. 2. 10.	=	= = =	2	4. 1. 18.	17	36. 1. 20.	=	= = =	2	3. 1. 16.
Bedstadens Thinglag	203	555. 4. 16.	1	= = 4.	6	12. 3. =	17	53. 1. 17.	=	= = =	26	67. = 8.
Inderøens Fogderi	1,193	3,425. 2. 7.	4	1. 1. 19.	28	68. 3. 5.	126	404. 1. 14.	5	16. 3. 23.	56	149. 3. 2.
Grongs Thinglag	267	529. = 10½.	14	3. = 15.	63	107. = 5.	16	46. 2. 3.	=	= = =	22	41. 3. ½.
Overhalds Thinglag			=	= = =					=	= = =		
Foesnæs Thinglag	221	503. 3. 11.	=	= = =	9	13. 4. 10.	17	47. = 16.	=	= = =	20	35. 4. 18.
Nærø, Kolvereids og Vindalens Thinglag	223	377. 2. 9.	=	= = =	15	21. 3. 10.	55	89. = 4.	=	= = =	225	271. 2. 7.
Namdals Fogderi	711	1,410. 1. 6½.	14	3. = 15.	87	142. 3. 1.	88	182. 2. 23.	=	= = =	267	349. = 1½.
Amtsdistrictet	3,180	9,548. 4. 11½.	27	96. = 18.	177	472. 1. 13.	339	1,308. 3. 3.	19	96. 1. 8.	623	1,428. 1. 20½.

(Fortsættelse af Nr. 1.)

District.	I Tidsrummet fra 1ste Januar 1846 til 31te December 1850 er overgaaet fra											
	Selveiergods til Leilændingsgods.		Leilændings- eller Forpagtningsgods til Selveiergods.									
			Statens.		Kirkernes.		Geistlighedens.		offentlige Stiftelsers.		Proprietair.	
	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.
Øvre Størdalens Thinglag												
Nedre Størdalens Thinglag	=	= = =	1	= = 12.	=	= = =	20	80. 1. =	1	4. 2. 9.	8	22. 2. 18.
Lervikens Thinglag	=	= = =	=	= = =	=	= = =	2	8. 4. 4.	=	= = =	14	25. 2. 13.
Frostens Thinglag	=	= = =	=	= = =	1	4. 4. 10.	=	= = =	1	5. 2. 2.	=	= = =
Aasens Thinglag	=	= = =	=	= = =	=	= = =	1	2. 4. 16.	1	3. 2. 1.	=	= = =
Skogns Thinglag	=	= = =	1	5. 4. 17.	=	= = =	7	35. = 16.	3	18. 4. 21.	=	= = =
Værdalens Thinglag	=	= = =	=	= = =	=	= = =	3	10. 1. 16.	=	= = =	=	= = =
Stør- og Værdals Fogderi	=	= = =	2	6. = 5.	1	4. 4. 10.	33	137. 2. 4.	6	32. 1. 9.	22	48. = 7.
Ytterøens Thinglag	=	= = =	1	= 2. 15. (= 3. 22.)	=	= = =	1	4. 4. 12.	=	= = =	=	= = =
Inderøens Thinglag	=	= = =	=	= = =	=	= = =	7	15. = 20.	3	7. 3. 1.	=	= = =
Sparboens Thinglag	=	= = =	1	= 1. 23.	=	= = =	5	9. 2. 2.	1	3. 1. 16.	1	3. 2. 23.
Stods Thinglag	=	= = =	=	= = =	1	4. 3. 23.	=	= = =	=	= = =	=	= = =
Snaasens Thinglag	=	= = =	=	= = =	=	= = =	1	2. 3. 21.	=	= = =	=	= = =
Bedstadens Thinglag	=	= = =	1	= = 4.	=	= = =	6	11. 2. 11.	=	= = =	13	29. 1. 2.
Inderøens Fogderi	=	= = =	3	= 4. 18. (1. 1. 1.)	1	4. 3. 23.	20	43. 3. 18.	4	10. 4. 17.	14	32. 4. 1.
Grongs Thinglag	=	= = =	15	3. 3. 11.	=	= = =	12	22. 3. 16.	=	= = =	11	13. 4. 10½.
Overhalds Thinglag	=	= = =	=	= = =	1	1. 2. 10.	5	10. 3. 22.	=	= = =	6	9. 1. 19.
Foesnæs Thinglag	=	= = =	=	= = =	1	1. = 16.	=	= = =	=	= = =	1	1. = 17.
Nærø, Kolvereids og Vindalens Thinglag	=	= = =	=	= = =	1	1. = 2.	23	27. 4. 16.	5	6. 2. 8.	10	10. 4. 18.
Namdals Fogderi	=	= = =	15	3. 3. 11.	3	3. 3. 4.	40	61. 2. 6.	5	6. 2. 8.	28	35. 1. 16½.
Amtsdistrictet	=	= = =	20	10. 3. 10. (10. 4. 17.)	5	13. 1. 13.	93	242. 3. 4.	15	49. 3. 10.	64	116. 1. ½.

(Fortsættelse af Nr. 1.)

District.	Af de matriculerede Jordbrug skulde saaledes ved 1850 Aars Udgang være:											
	Selveiergods, som benyttes af Eierne.		Leilændings- eller Forpagtningsgods.									
			Statens.		Kirkernes.		Geistlighedens.		offentlige Stiftelsers.		Proprietair.	
	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.
Øvre Størdalens Thinglag	471	1,445. 2. 4.	2	21. = 22.	37	98. = 1.	16	165. 2. 3.	=	= = =	111	291. 1. 17.
Nedre Størdalens Thinglag												
Lexvikens Thinglag	98	200. 3. 12.	1	4. = 15.	=	= = =	4	17. 1. 1.	1	2. 3. 18.	56	148. 4. 3.
Frostens Thinglag	127	399. 1. 14.	2	9. 4. 19.	7	16. 1. 12.	4	22. = 21.	=	= = =	=	= = =
Aasens Thinglag	101	321. 3. 1.	=	= = =	2	15. 1. 23.	4	27. 3. 17.	=	= = =	7	10. 3. 11.
Skogns Thinglag	309	1,184. 4. 13.	1	21. = 11.	6	29. 4. 8.	24	126. 3. 16.	4	28. 3. 8.	6	90. 1. 13.
Værdalens Thinglag	234	1,325. 3. =	2	26. 1. 22.	9	36. 3. 1.	40	225. = =	3	15. 4. 7.	98	340. 2. 5.
Stør- og Værdals Fogderi	1,340	4,877. 2. 20.	8	85. 3. 17.	61	196. = 21.	92	584. 1. 10.	8	47. 1. 9.	278	881. 3. 1.
Ytteröens Thinglag	137	497. 2. 2.	=	= = =	4	10. 4. 6.	9	37. 2. 3.	=	= = =	2	9. 1. 9.
Inderöens Thinglag	247	819. 4. 21.	=	= = =	5	12. 4. 22.	27	91. 2. 22.	1	5. 4. 6.	2	8. = 8.
Sparböens Thinglag	244	682. 1. =	=	= = =	=	= = =	15	57. 2. 1.	=	= = =	10	22. = 3.
Stods Thinglag	172	589. = 21.	1	= = 18.	10	23. = 8.	28	98. 3. 13.	=	= = =	13	36. 1. 7.
Snaasens Thinglag	212	333. 1. 7.	=	= = =	2	4. 1. 18.	16	33. 2. 23.	=	= = =	2	3. 1. 16.
Bedstadens Thinglag	223	596. 3. 9.	=	= = =	6	12. 3. =	11	41 4. 6.	=	= = =	13	37. 4. 6.
Inderöens Fogderi	1,235	3,518. 3. 12.	1	= = 18.	27	63. 4. 6.	106	360. 2. 20.	1	5. 4. 6.	42	116. 4. 1.
Grongs Thinglag	306	568. = 19.	10	(= 4. 21.)	62	105. 2. 19.	4	23. 3. 11.	=	= = =	11	27. 3. 14.
Overhalds Thinglag			=	= = =					=	= = =		
Foesnæs Thinglag	234	526. = 13.	=	= = =	8	12. 3. 18.	12	36. 1. 18.	=	= = =	13	25. 2. 6.
Næs-, Kolvereids og Vindalens Thinglag	262	423. 4. 5.	1	= = 16.	14	20. 3. 8.	27	54. 3. 4.	=	= = =	215	260. 2. 13.
Namdals Fogderi	802	1,518. = 13.	11	1. = 13.	84	138. 4. 21.	43	114. 3. 9.	=	= = =	239	313. 3. 9.
Amtsdistrictet	3,377	9,914. 1. 21.	20	87. = =	172	399. = =	241	1,059. 2. 15.	9	53. = 15.	559	1,312. = 11.

(Fortsættelse af Nr. 1.)

District.	Jordbrugenes Antal 1850. efter Skjøde- og Panteprotocoll. benyttede af Eierne.	bortfæstede eller bortleiede	Brug, hvorvidt udskiftede. Ved 1845 Aars Udgang formodedes i Fællesskab.	fra 1846 til 1850 ere udskiftede.	Særskilt skyldsatte Pladse.	Huusmænd. efter Opgave 1845. med Jord.	uden Jord med eget Huus.	efter Opgave 1850. med Jord.	uden Jord med eget Huus.	Tilgang. med Jord.	uden Jord med eget Huus.	Afgang. med Jord.	uden Jord. med eget Huus.	Beheftede med Føderaad af Selveiergods. Brug.	af Leilændingsgods. Brug.	Almindinger eiedes af Staten.	Private.
Øvre Størdalens Thinglag	471	166	Refereres til Bemærkning i denne Tabel ved Beretningen for Aaret 1840 med Tilføiende, at herom ei kan erholdes nogen sikker Kundskab.	6	=	995	236	402	42	41	=	=	33	306	39	7	2
Nedre Størdalens Thinglag					=			634	161							2	=
Lexvikens Thinglag	98	62		=	=	189	14	168	12	=	=	21	2	54	16	=	1
Frostens Thinglag	127	13		=	=	280	16	241	22	=	6	9	=	50	9	1	=
Aasens Thinglag	101	13		=	=	113	11	131	16	18	5	=	=	62	9	=	2
Skogns Thinglag	309	41		2	=	442	34	442	34	=	=	=	=	131	10	4	2
Værdalens Thinglag	234	152		=	1	458	161	458	210	-	49	=	=	123	36	10	3
Stør- og Værdals Fogderi	1,340	447		8	1	2,447	472	2,476	497	59	60	30	35	726	119	24	10
Ytterøens Thinglag	137	15		=	=	305	49	326	44	21	=	=	5	64	5	3	=
Inderøens Thinglag	247	35		=	=	407	103	407	118	=	15	=	=	181	11	1	=
Sparboens Thinglag	244	25		=	=	321	132	437	52	116	=	=	80	193	9	5	=
Stods Thinglag	172	52		=	=	543	6	278	5	=	=	265	1	207	18	1	2
Snaasens Thinglag	212	20		=	=	255	75	260	5	=	=	=	57	149	3	6	=
Bedstadens Thinglag	223	30		=	=	358	14	376	26	18	12	=	=	203	12	3	2
Inderøens Fogderi	1,235	177		=	=	2,189	379	2,084	263	160	27	265	143	997	58	19	4
Grongs Thinglag	306	87		36	=	196	49	84	22	14	=	=	20	156	23	2	1
Overhalds Thinglag				42	=			209	17					224	34	4	=
Foesnæs Thinglag	234	33		61	=	290	30	207	20					166	31	=	=
Nærø, Kolvereids og Bindalens Thinglag	262	257		99	=	282	241	190	81	=	=	92	160	177	61	1	=
Namdals Fogderi	802	377		238	=	768	320	690	140	14	=	92	180	723	149	7	1
Amtsdistrictet	3,377	1,001		246	1	5,404	1,171	5,250	900	233	87	387	358	2,446	326	50	15

(Fortsættelse af Nr. 1.)

District.	Ved 1845 Aars Udgang var Matriculskylden	I Ovingvenniet		Ved 1850 Aars Udgang er Matriculskylden	Anmærkninger.
		affældt.	forøget.		
	Dlr. Ort. ß.	Dlr. Ort. ß.	Dlr. Ort. ß.	Dlr. Ort. ß.	
Øvre Størdalens Thinglag	808. 1. 14	= = =	= = 2.	808. 1. 16.	Næst at referere til Bemærkninger ved foregaaende Beretninger tilføies, at den skete Afføldning i Skogn vedkommer Afgangen for Levanger Kjøbstads Territorium, i Værdalen og Overhalds Thinglag private Eiendomme, som have lidt Skade ved Elvebrud, og i Ytterøens Thinglag en Staten tilhørende Gaard, hvoraf Andele befandtes skyldsatte ogsaa under Fosens Fogderi af Søndre Trondhjems Amt; Forøgelsen bestaaer i Skyldsætning af saakaldte Rydningspladse i Almindingerne som forhen ei have været matriculerede.
Nedre Størdalens Thinglag	1,212 4. 19.	= = =	= = 12.	1,213. = 7.	
Lervigens Thinglag	373. 3. 1.	= = =	= = =	373. 3. 1.	
Frostens Thinglag	447. 3. 18.	= = =	= = =	447. 3. 18	
Aasens Thinglag	375 2. 4.	= = =	= = =	375. 2. 4.	
Skogns Thinglag	1,526. 3. 23.	42. 1. 2.	= = =	1,484. 2. 21.	
Værdalens Thinglag	1,991. 4 22.	22. = 11.	= = =	1,969. 4. 11.	
Stør- og Værdals Fogderi	6,736. 4. 5.	64. 1 13.	= = 14.	6,672. 3 6.	
Ytteroens Thinglag	555. 1. 3.	= 1. 7.	= = =	554. 4. 20.	I Oversigten af hvert Slags Gods ved Slutningen af Aaret 1850 har man været nødt til at bibeholde den ældre Thinglags Inddeling i Namdals Fogderi efter som man ikke endnu har kunnet faae nøiagtig Kundskab om hvert Slags Gods efter den nye Inddeling, saa at hvad her er anført under Overhalds og Foesnæs Thinglage egentlig vedkommer nuværende Grongs, Overhalds og Foesnæs Thinglage.
Inderøens Thinglag	938. 2. 7.	= = =	= = =	938. 2 7.	
Sparboens Thinglag	761. 3. 4.	= = =	= = =	761. 3. 4.	
Stods Thinglag	747. 1. 19.	= = =	= = =	747. 1. 19.	
Snaasens Thinglag	374. 2. 16.	= = =	= = =	374. 2. 16.	
Bedstadens Thinglag	688. 4. 21.	= = =	= = =	688. 4. 21	
Inderøens Fogderi	4,066. = 22.	= 1. 7.	= = =	4,065. 4. 15.	
Grongs Thinglag	347. 3. 19	= = =	1. 4. 1.	349. 2. 20.	
Overhalds Thinglag	572. 3. 7	2. 4. 23.	= = =	569 3. 8.	
Foesnæs Thinglag	407. 2 15.	= = =	= = =	407. 2. 15	
Nærø, Kolvereids og Bindalens Thinglag	759. 3. 6.	= = =	= = 16.	759. 3. 22.	
Namdals Fogderi	2,087. 2. 23.	2. 4. 23.	1. 4. 1.	2,086. 2. 17.	
Amtsdistrictet	12,890. 3. 2.	67. 2. 19.	2. = 7.	12,825. = 14.	

№ 2. Tabellarisk Oversigt

af Udsæd af de forskjellige Slags Korn og Potatos i Nordre Trondhjems Amtsdistrict i Aarene **1835, 1840, 1845** og **1850**, samt Forhold mellem Ager og England samt Oplysning om nyt opdyrket Land **1846—1850.**

Præstegjeld.	Hvede.								Rug.							
	1835. Td.	Sk.	1840. Td.	Sk.	1845. Td.	Sk.	1850. Td.	Sk.	1835. Td.	Sk.	1840. Td.	Sk.	1845. Td.	Sk.	1850. Td.	Sk.
Øvre Størdalens	=	4	3	=	3	5	=	=	8	=	6	=	17	4	=	=
Nedre Størdalens							4	1							17	2½
Lervikens	1	=	=	=	=	1	=	=	1	=	5	=	2	=	20	=
Frostens	16	=	17	4	25	7½	22	=	7	=	12	6	19	5½	18	=
Skogns	12	=	12	=	16	2	20	=	24	=	24	=	35	5	80	=
Værdalens	9	=	12	=	6	7	7	=	27	=	35	=	44	=	44	=
Stør- og Værdals Fogderi	38	4	44	4	52	6½	53	1	67	=	82	6	118	6½	179	2½
Ytterøens	1	2	=	=	2	2½	3	=	9	=	7	4	20	1½	21	=
Inderøens	2	=	2	=	2	½	3	=	14	=	15	=	30	2	26	=
Sparboens	2	=	1	=	3	5	2	=	21	=	17	=	26	7½	28	2
Stods	=	=	=	=	=	1	=	=	16	=	16	=	27	1¾	27	1¾
Snaasens	=	=	=	=	=	=	=	=	3	=	3	=	8	4	6	=
Bedstadens	=	1	=	=	=	1½	=	=	11	=	25	4	35	4½	38	=
Inderøens Fogderi	5	3	3	=	8	2½	8	=	74	=	84	=	148	5¼	146	3¾
Grongs	=	=	=	=	=	=	=	=	4	=	=	=	16	1¾	11	4
Overhaldens	=	=	=	=	=	=	=	=	4	=	2	6	23	1¾	22	4
Foesnæs	=	=	=	=	=	=	=	=	6	=	8	4	10	3	19	3
Nærø	=	=	=	=	=	=	=	=	2	=	3	1	14	4	12	=
Kolvereids	=	=	=	=	=	=	=	=	8	=	8	=	8	4	11	=
Bindalens	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	6	=	7	=	6	=
Namdals Fogderi	=	=	=	=	=	=	=	=	25	=	28	3	79	6½	82	3
Amtsdistrictet	43	7	47	4	61	1	61	1	166	=	195	1	347	2¼	408	1¼

(Fortsættelse af Nr. 2.)

Præstegjeld.	Byg.								Blandkorn.							
	1835.		1840.		1845.		1850.		1835.		1840.		1845.		1850.	
	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.
Øvre Størdalens	365	=	400	=	404	4½	110	=	148	=	150	=	213	6½	113	6
Nedre Størdalens							303	1							150	6
Lexvikens	131	=	128	=	116	5	141	=	1	=	=	=	4	6	=	=
Frostens	165	=	162	=	197	5	178	=	16	=	20	3	22	=	21	=
Skogns	336	=	336	=	378	6	400	=	12	=	12	=	24	6	120	=
Værdalens	376	=	376	=	383	6	383	6	7	=	12	=	7	5	7	5
Stør- og Værdals Fogderi	1,373	=	1,462	=	1,481	2½	1,515	7	184	=	194	3	272	7½	413	1
Ytterøens	234	=	173	=	283	4	271	=	4	=	=	=	1	1	=	=
Inderøens	241	=	230	=	320	6½	300	=	5	=	10	=	15	3	14	=
Sparboens	341	=	314	=	350	1	370	=	3	=	3	=	2	4	12	=
Stods	238	=	238	=	263	7	263	7	=	=	=	=	2	1	2	1
Snaasens	289	=	289	=	397	4	360	=	14	=	11	=	12	1	12	=
Vedstadens	236	=	232	=	297	1½	287	1	4	=	21	6	22	3½	23	=
Inderøens Fogderi	1,579	=	1,476	=	1,913	=	1,852	=	30	=	45	6	55	5½	63	1
Grongs	205	=	191	=	224	7	260	6	130	=	101	4	112	7	69	6
Overhaldens	242	=	235	4	263	4	321	3	47	=	59	4	80	6	39	2
Foesnæs	155	=	159	2	201	4	208	1	2	=	3	2	3	2	3	4
Nærø	176	=	120	=	195	4	191	=	27	=	43	=	25	=	35	=
Kolvereids	194	=	216	=	258	6	280	7½	74	=	294	=	55	2	187	5
Bindalens	81	1	120	=	115	=	120	=	12	6	225	=	230	=	235	=
Namdals Fogderi	1,053	1	1,041	6	1,259	1	1,382	1½	292	6	726	2	507	1	570	1
Amtsdistrictet	4,005	1	4,219	6	4,653	3½	4,750	½	506	6	966	3	835	6	1,046	3

(Fortsættelse af Nr. 2.)

Præstegjeld.	Havre. 1835. Td.	Sk.	1840. Td.	Sk.	1845. Td.	Sk.	1850. Td.	Sk.	Erter. 1835. Td.	Sk.	1840. Td.	Sk.	1845. Td.	Sk.	1850. Td.	Sk.
Øvre Størdalens	4,411	=	4,500	=	5,147	3	1,521	=	19	2	20	=	29	5	=	=
Nedre Størdalens							3,646	=							30	1
Lerviksens	777	=	923	=	923	7	1,074	=	=	=	=	=	=	1	=	=
Frostens	1,622	=	1,902	2	2,029	6	1,930	=	26	=	28	2	33	2	27	=
Skogns	2,717	=	2,717	=	2,910	7	2,520	=	39	=	39	=	43	5	45	=
Værdalens	2,644	=	2,990	=	3,365	=	3,365	=	17	=	30	=	29	1	29	1
Stør- og Værdals Fogderi	12,171	=	13,032	2	14,376	7	14,056	=	101	2	117	2	135	6	131	2
Ytterøens	763	=	774	=	1,095	3	1,134	=	4	=	2	=	13	6½	5	=
Inderøens	1,715	=	1,800	=	2,345	=	2,400	=	24	=	24	=	54	5	40	=
Sparboens	1,922	=	1,991	=	2,503	2	2,592	=	14	=	11	=	21	3½	22	=
Stods	1,600	=	1,600	=	1,980	6	1,980	6	2	6	2	6	6	1¾	6	1¾
Snaasens	631	=	631	=	1,059	6	1,000	=	=	6	=	6	10	=	8	4
Vedstadens	1,461	=	1,629	=	1,857	4½	1,855	4	4	1	3	=	6	5½	5	=
Inderøens Fogderi	8,092	=	8,425	=	10,841	5½	10,961	2	49	5	43	4	112	6¼	86	5¾
Grongs	711	=	901	1	823	4	831	4	=	=	=	=	=	6½	1	=
Overhaldens	1,337	=	1,319	7	1,393	6	1,353	=	=	=	=	=	1	½	=	=
Foesnæs	729	=	793	4	917	3½	996	=	=	1	=	=	1	5½	=	5
Nærs	533	=	481	=	726	4	668	=	=	=	=	=	1	=	=	=
Kolvereids	709	=	825	=	833	3½	915	4	=	4	=	=	=	4½	=	4½
Vindalens	199	3	450	=	455	=	465	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Namdals Fogderi	4,218	3	4,770	4	5,149	4⅘	5,229	=	=	5	=	=	5	1½	2	1½
Amtsdistrictet	24,481	3	26,227	6	30,368	1⅓	30,246	2	151	4	160	6	253	5¾	220	1¼

(Fortsættelse af Nr. 2.)

Præstegjeld.	Potatos. 1835. Td.	Sk.	1840. Td.	Sk.	1845. Td.	Sk.	1850. Td.	Sk.	Agerlandets Forhold til Englandet.	Hvor mange Tønder Land af udyrket Jord optaget til Ager i sidste 5 Aar. af Gaardbrugere.	af Huusmænd.	
Øvre Størdalens	2,834	=	3,000	=	3,504	3	919	2	Som 1 : 4.	16	8	
Nedre Størdalens							2,627	=	omtrent ligemeget.	300	150½	
Lexvikens	945	=	1,279	=	1,530	6	1,403	=	ligesaa.	56¾	16¼	
Frostens	1,715	=	2,134	=	2,552	1	2,120	=	ligesaa.	173	19	
Skogns	2,449	=	2,449	=	2,511	7	2,000	=	Som 1 : 5.	200	50	
Værdalens	1,880	=	2,240	=	2,320	4	2 320	4	Kan ikke med Sikkerhed opgives.	87¼	46¼	
Stør- og Værdals Fogderi	9,823	=	11,102	=	12,419	5	11,389	6		833	289½	1,122½
Ytterøens	1,317	=	1,713	=	1,977	2	1,744	=	omtrent ligemeget.	35	21	
Inderøens	2,294	=	3,000	=	3,398	=	3,800	=	mere Ager end England.	137½	12½	
Sparboens	2,116	=	2,021	=	2,646	1	2,495	=	Som 1 : 2.	403	70½	
Stods	1,580	=	1,580	=	2,279	6	2,279	6	omtrent ligemeget.	150	22½	
Snaasens	517	=	517	=	777	=	800	=	Som 1 : 4.	100	50	
Bedstadens	1,817	=	2,077	4	2,555	5	2,340	=	Som 1 : 3.	211	6	
Inderøens Fogderi	9,641	=	10,908	4	13,633	6	13,458	6		1,036½	182½	1,219
Grongs	546	=	553	=	670	2	636	4	omtrent ligemeget; i Harran som 2 : 3. i Nams. Alminding som 1 : 4.	132¾	25	
Overhaldens	922	=	921	6	912	=	1,081	=	omtrent ligemeget; i Sævik 1 : 6.	230½	48	
Foesnæs	394	=	626	=	795	2	900	=	i Foesnæs som 2 : 11; i de øvrige Sogne omtrent ligemeget.	96¾	42⅛	
Nærø	471	=	459	=	692	=	684	=	som 1 : 5.	75	7½	
Kolvereids	646	=	1,147	=	909	1	1,184	=	omtrent ligemeget.	34½	6¼	
Bindalens	177	=	620	=	630	=	665	=	omtrent ligemeget.	20⅜	7⅝	
Namdals Fogderi	3,156	=	4,326	6	4,608	5	5,150	4		589[illegible]	136½	726⅜
Amtsdistrictet	22,620	=	26,337	2	30,662	=	29,999	=		2,459[illegible]	608½	
										3,067⅞		

№ 3. Tabellarisk Oversigt

af hvad som, Udsæd fradraget, antages at være avlet af forskjelligt Slags Korn og Potatos i Nordre Trondhjems Amtsdistrict.

Præstegjeld.	Hvede.								Rug.							
	1835.		1840.		1845.		1850.		1835.		1840.		1845.		1850.	
	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.	Td.	Sk.
Øvre Størdalens	3	=	18	=	18	1	=	=	59	=	39	=	122	4	=	=
Nedre Størdalens							20	5							121	1½
Lervikens	5	=	=	=	=	6	=	=	8	=	25	=	16	=	100	=
Frostens	71	=	76	=	181	=	106	=	44	=	70	=	167	3	90	=
Skogns	72	=	72	=	81	2	140	=	146	=	156	=	299	3	1,120	=
Værdalens	23	=	72	=	20	5	28	=	95	=	210	=	220	=	220	=
Stør- og Værdals Fogderi	175	=	238	=	302	2	294	5	352	=	500	=	775	2	1,651	1½
Ytterøens	4	=	=	=	16	=	21	=	41	=	45	=	141	2	147	=
Inderøens	18	=	12	=	22	4	21	=	152	=	165	=	201	6	182	=
Sparboens	8	=	5	=	14	1	14	=	104	=	119	=	148	5	197	6
Stods	=	=	=	=	=	5	=	=	142	=	144	=	136	1	136	1
Snaasens	=	=	=	=	=	=	=	=	28	=	27	=	76	4	39	=
Bedstadens	1	=	=	=	1	5	=	=	77	=	230	=	355	5	342	=
Inderøens Fogderi	31	=	17	=	54	7	56	=	544	=	730	=	1,069	7	1,043	7
Grongs	=	=	=	=	=	=	=	=	22	=	=	=	129	6	92	=
Overhalds	=	=	=	=	=	=	=	=	40	=	11	=	116	1	112	4
Foesnæs	=	=	=	=	=	=	=	=	33	=	38	=	72	5	116	2
Nærø	=	=	=	=	=	=	=	=	6	=	14	=	116	=	54	=
Kolvereids	=	=	=	=	=	=	=	=	16	=	28	=	59	4	93	=
Sørbindalens	=	=	=	=	=	=	=	=	2	4	18	=	28	=	18	=
Namdals Fogderi	=	=	=	=	=	=	=	=	119	4	109	=	522	=	485	6
Amtsdistrictet	206	=	255	=	357	1	350	5	1,015	4	1,339	=	2,367	1	3,180	6½

(Fortsættelse af Nr. 3.)

Præstegjeld.	Byg. 1835. Td. Sk.	1840. Td. Sk.	1845. Td. Sk.	1850. Td. Sk.	Blandkorn. 1835. Td. Sk.	1840. Td. Sk.	1845. Td. Sk.	1850. Td. Sk.
Øvre Størdalens	730 =	3,600 =	2,022 6	495 =	741 =	1,050 =	858 2	511 7
Nedre Størdalens				1,515 5				603 =
Lervikens	656 =	448 =	408 4	493 4	3 =	= =	16 5	= =
Frostens	825 =	614 =	988 1	673 =	110 =	92 =	88 =	82 =
Skogns	1,678 =	1,680 =	1,911 =	3,200 =	60 =	60 =	189 6	840 =
Værdalens	1,306 =	1,880 =	2,300 4	2,300 4	35 =	60 =	45 6	38 1
Stør- og Værdals Fogderi	5,205 =	8,222 =	7,632 7	8,677 5	949 =	1,262 =	1,195 3	2,075 =
Ytterøens	1,052 =	1,211 =	1,701 =	1,490 4	17 =	= =	5 5	= =
Inderøens	1,446 =	1,610 =	2,145 5	2,100 =	26 =	50 =	92 2	98 =
Sparboens	1,707 =	1,884 =	1,750 5	2,040 =	13 =	15 =	10 =	60 =
Stods	1,425 =	1,428 =	2,715 1	2,775 1	= =	= =	12 6	12 6
Snaasens	2,025 =	2,023 =	2,782 4	2,520 =	70 =	66 =	72 6	48 =
Bedstadens	1,072 =	1,402 =	2,377 =	2,009 7	18 =	130 =	155 2	115 =
Inderøens Fogderi	8,727 =	9,558 =	13,532 3	12,935 4	144 =	261 =	348 5	333 6
Grongs	1,023 =	955 =	1,574 1	1,825 2	584 =	508 =	677 2	406 4
Overhalds	1,570 =	1,058 =	1,185 6	1,346 6	307 =	298 =	403 6	279 6
Foesnæs	541 =	637 =	1,209 =	1,248 6	8 =	14 =	16 2	16 =
Nærø	529 =	440 =	977 4	859 4	81 =	194 =	125 =	157 4
Kolvereids	776 =	1,040 =	1,552 4	1,123 6	149 =	1,270 =	276 2	745 1
Sørbindalens	124 =	430 =	460 =	480 =	16 =	900 =	920 =	1,340 =
Namdals Fogderi	4,563 =	4,610 =	6,958 7	6,884 =	1,145 =	3,184 =	2,418 4	2,943 7
Amtsdistrictet	18,495 =	22,390 =	28,124 1	28,497 1	2,238 =	4,707 =	3,962 4	5,352 5

(Fortsættelse af Nr. 3.)

Præstegjeld.	Havre. 1835. Td.	Sk.	1840. Td.	Sk.	1845. Td.	Sk.	1850. Td.	Sk.	Erter. 1835. Td.	Sk.	1840. Td.	Sk.	1845. Td.	Sk.	1850. Td.	Sk.
Øvre Størdalens	15,439	=	18,000	=	15,442	1	6,844	4	77	=	80	=	123	4	=	=
Nedre Størdalens							10,938	=							180	6
Lervikens	2,331	=	2,769	=	2,309	6	3,222	=	=	=	=	=	=	5	=	=
Frostens	4,867	=	6,233	=	6,596	4	6,295	=	52	=	141	=	232	6	117	=
Skogns	10,867	=	14,943	=	12,584	=	10,080	=	154	=	137	=	305	3	405	=
Værdalens	6,610	=	10,465	=	13,460	=	13,460	=	50	=	105	=	116	4	116	4
Stør- og Værdals Fogderi	40,114	=	52,410	=	50,392	3	50,839	4	333	=	463	=	773	6	812	2
Ytterøens	3,434	=	3,870	=	5,476	7	5,103	=	15	=	10	=	82	7	20	=
Inderøens	6,860	=	7,200	=	8,380	=	9,600	=	166	=	168	=	382	3	280	=
Sparboens	7,686	=	7,944	=	8,761	3	10,368	=	55	=	66	=	107	1	154	=
Stods	6,401	=	6,400	=	10,844	=	10,844	1	19	=	19	=	24	7	24	7
Snaasens	1,893	=	2,124	=	3,178	2	3,500	=	4	=	4	=	60	=	51	=
Bedstadens	6,953	=	8,145	=	13,003	=	9,277	4	29	=	21	=	60	=	35	=
Inderøens Fogderi	33,227	=	35,683	=	50,643	4	48,692	5	288	=	288	=	717	2	564	7
Grongs	2,488	=	3,153	=	2,881	2	2,910	2	=	=	=	=	2	4	3	=
Overhaldens	6,683	=	7,920	=	8,362	4	8,118	=	=	=	=	=	3	2	=	=
Foesnæs	2,189	=	3,568	=	3,669	5	4,319	=	1	=	=	=	11	6	4	3
Nærs	1,334	=	1,164	=	2,179	4	3,006	=	=	=	=	=	5	=	=	=
Kolvereids	2,128	=	2,900	=	3,750	4	3,427	4	2	=	=	=	2	6	1	=
Bindalens	400	=	1,350	=	1,365	=	1,395	=	=	=	=	=	1	4	=	=
Namdals Fogderi	15,222	=	20,055	=	22,208	3	23,175	6	3	=	=	=	26	6	8	3
Amtsdistrictet	88,563	=	108,148	=	123,244	2	122,707	7	624	=	751	=	1,517	6	1,385	4

(Fortsættelse af Nr. 3.)

Præstegjeld.	Potatos.							
	1835. Td.	Sk.	1840. Td.	Sk.	1845. Td.	Sk.	1850. Td.	Sk.
Øvre Størdalens	19,835	=	24,000	=	21,026	2	7,812	4
Nedre Størdalens							15,762	=
Lervikens	6,613	=	10,232	=	7,653	6	7,015	=
Frostens	12,865	=	15,895	=	17,865	=	15,160	=
Skogns	17,146	=	14,943	=	17,583	=	18,000	=
Værdalens	10,338	=	14,560	=	13,923	=	13 923	=
Stør- og Værdals Fogderi	66,797	=	79,630	=	78,051	=	77,672	4
Ytterøens	7,242	=	10,278	=	13,840	6	11,336	=
Inderøens	13,763	=	18,000	=	23,786	-	26,600	=
Sparboens	14,809	=	14,147	=	13,230	5	16,217	4
Stods	11,062	=	11,060	=	13,678	4	13,678	4
Snaasens	2,586	=	3,102	=	3,875	=	4,800	=
Bedstadens	11,810	=	14,543	=	28,112	=	23,400	=
Inderøens Fogderi	61,272	=	71,130	=	96,522	7	96,032	=
Grongs	4,095	=	3,871	=	5,362	=	5,092	=
Overhalds	8,295	=	6,452	=	6,384	=	7,567	=
Foesnæs	3,941	=	3,752	=	5,566	6	6,300	=
Nærø	2,826	=	2,295	=	4,844	=	2,988	=
Kolvereids	4,524	=	8,029	=	7,273	=	7,756	=
Bindalens	852	=	4,960	=	5,040	=	4,655	=
Namdals Fogderi	24,533	=	29,359	=	34,469	6	34,358	=
Amtsdistrictet	152,602	=	180,119	=	209,043	5	208,062	4

№ 4. Tabellarisk Oversigt

af Creaturholdet af forskjelligt Slags i Nordre Trondhjems Amtsdistrict i Aarene **1840, 1845** og **1850.**

Præstegjeld.	Heste.			Stort Qvæg.			Faar.			Geder.			Svin.			Rensdyr.		
	1840.	1845.	1850.	1840.	1845.	1850.	1840.	1845.	1850.	1840.	1845.	1850.	1840.	1845.	1850.	1840.	1845.	1850.
Øvre Størdalens	900	1017	458	3900	4323	1818	7500	8819	3070	2000	3131	919	1500	774	190	100	200	400
Nedre Størdalens			608			2177			4168			1512			560			"
Leyvikens	264	272	284	1320	1211	1298	2075	2293	2457	178	190	192	126	120	350	"	"	"
Frostens	367	455	413	1230	1438	1428	2552	3228	2898	641	766	680	251	380	325	"	"	"
Skogns	532	625	600	2045	2106	2400	4836	5237	6600	1423	1657	2100	471	468	650	"	"	"
Værdalens	669	740	740	2422	2848	2848	4780	6610	6610	2220	2802	2802	522	428	428	"	50	50
Stør- og Værdals Fogderi	2732	3109	3103	10,917	11,926	11,969	21,743	26,187	26,103	6462	8546	8205	2870	2170	2503	100	250	450
Ytteroens	277	306	329	1146	1366	1416	2475	3786	3504	683	1064	507	331	431	364	"	"	"
Inderoens	500	471	500	1750	1849	2030	3400	4696	4700	200	427	430	600	529	600	"	"	"
Sparboens	487	551	530	2006	2209	2318	4773	5945	5644	914	1702	1393	238	398	361	"	25	100
Stods	454	583	583	1561	1965	1965	4428	6047	6047	867	1252	1252	257	545	545	"	"	"
Snaasens	434	413	500	2447	3307	2700	3623	5574	6000	507	573	500	52	145	200	1947	239	2500
Bedstadens	472	607	534	2175	2556	2379	5492	7517	6374	1006	1534	1194	296	506	436	"	"	"
Inderøens Fogderi	2624	2931	2976	11,085	13,252	12,808	24,191	33,565	32,269	4177	6552	5276	1774	2554	2306	1947	264	2600
Grongs	349	493	462	1938	2336	2450	2875	3753	3485	440	403	355	48	104	176	2500	3140	4500
Overhalds	411	489	454	2420	2571	2633	3710	3846	3997	308	265	365	119	200	256	"	"	"
Foesnæs	215	222	234	1454	1527	1702	3130	3893	4163	557	1060	1365	205	284	286	"	"	"
Nærø	157	195	195	892	1340	1146	1202	2965	2307	268	624	420	175	302	271	"	13	21
Kolvereids	221	264	264	1597	1691	1631	2283	3500	2970	548	700	732	231	280	298	"	"	"
Bindalens	91	96	100	616	622	632	992	996	1000	320	326	330	152	156	160	"	"	"
Namdals Fogderi	1447	1759	1709	8917	10,087	10,194	14,192	18,953	17,922	2441	3378	3567	930	1326	1447	2500	3153	4521
* Amtsdistrictet	6803	7799	7788	30,919	35,265	34,971	60,126	78,705	76,294	13,080	18,476	17,048	5574	6050	6256	4547	3667	7571

5. Tabellarisk Oversigt

af Forholdet mellem Creaturholdet og Udsæd i Nordre Trondhjems Amtsdistrict i Aarene **1840, 1845** og **1850.**

Præstegjeld.	Efter Antallet af Heste, som holdes, er i nedenstaaende Aar Forholdet mellem disse og andre Creature omtrent:											
	Stort Qvæg.			Faar.			Geder.			Sviin.		
	1840.	1845.	1850.	1840.	1845.	1850.	1840.	1845.	1850.	1840.	1845.	1850.
Øvre Størdalens	9 : 39	4 : 17	1 : 4	3 : 25	48 : 405	15 : 102	9 : 20	25 : 77	1 : 2	3 : 5	41 : 31	46 : 19
Nedre Størdalens			61 : 218			1 : 7			6 : 15			61 : 56
Lervikens	1 : 5	27 : 120	7 : 32	22 : 173	7 : 59	4 : 39	3 : 2	27 : 19	24 : 16	44 : 21	27 : 12	14 : 17
Frostens	3 : 10	7 : 22	41 : 142	1 : 7	10 : 71	1 : 7	9 : 16	46 : 77	41 : 68	20 : 21	91 : 76	83 : 65
Skogns	1 : 4	3 : 10	1 : 4	1 : 9	3 : 25	1 : 11	5 : 14	3 : 8	2 : 7	53 : 47	125 : 94	12 : 13
Værdalens	3 : 11	18 : 69	18 : 69	1 : 7	1 : 8	1 : 8	3 : 10	37 : 140	37 : 140	33 : 26	18 : 10	18 : 10
Stør- og Værdals Fogderi.	1 : 4	6 : 23	3 : 13	1 : 8	1 : 8	3 : 26	3 : 7	31 : 85	31 : 82	20 : 21	3 : 2	31 : 25
Ytterøens	1 : 4	2 : 9	33 : 142	1 : 9	3 : 37	11 : 114	2 : 5	2 : 7	33 : 51	16 : 19	5 : 7	33 : 37
Inderøens.	2 : 7	10 : 39	50 : 203	5 : 34	1 : 10	5 : 47	5 : 2	47 : 42	50 : 43	5 : 6	8 : 9	5 : 6
Sparboens	1 : 4	1 : 4	53 : 232	10 : 99	5 : 54	53 : 565	20 : 37	33 : 43	53 : 140	48 : 23	55 : 40	53 : 36
Stods	2 : 7	8 : 27	8 : 27	1 : 10	8 : 83	8 : 83	10 : 19	7 : 15	7 : 15	9 : 5	29 : 27	29 : 27
Snaasens	5 : 28	1 : 8	5 : 27	10 : 86	2 : 27	1 : 12	4 : 5	5 : 7	1 : 1	17 : 2	3 : 1	5 : 2
Bedstadens	2 : 9	5 : 21	107 : 476	4 : 47	5 : 62	107 : 1275	1 : 2	2 : 5	4 : 9	8 : 5	6 : 5	5 : 4
Inderøens Fogderi	5 : 21	3 : 13	10 . 43	5 : 46	4 : 47	29 : 314	5 : 8	7 : 16	149 : 264	3 : 2	29 : 25	27 : 22
Grogns	1 : 5	15 : 71	3 : 16	1 : 8	15 : 84	23 : 174	17 : 22	49 : 40	23 : 18	7 : 1	29 : 6	23 : 9
Overhaldens	1 : 6	7 : 34	9 : 49	1 : 9	7 : 55	1 : 9	41 : 31	53 : 48	5 : 4	41 : 12	49 : 20	9 : 5
Foesnæs	4 : 27	7 : 48	4 : 29	1 : 15	2 : 35	1 : 18	2 : 5	4 : 19	1 : 6	21 : 20	3 : 4	6 : 7
Nærø	3 : 17	20 : 137	19 : 111	1 : 8	5 : 76	19 : 225	15 : 26	5 : 16	13 : 28	15 : 17	20 : 31	39 : 56
Kolvereids	1 : 7	5 : 32	1 : 7	1 : 10	1 : 13	4 : 45	2 : 5	3 : 8	66 : 183	22 : 23	33 : 35	13 : 15
Vindalens	9 : 59	5 : 31	10 : 63	1 : 11	8 : 83	1 : 10	2 : 7	8 : 27	10 : 33	3 : 5	24 : 39	5 : 8
Namdals Fogderi	7 : 43	4 : 23	1 : 6	16 : 157	4 : 43	2 : 21	7 : 12	17 : 33	15 : 31	36 : 31	17 : 13	57 : 48
Amtsdistrictet	17 : 77	2 : 9	2 : 9	6 : 53	10 : 101	8 : 76	23 : 24	8 : 19	5 : 11	4 : 3	39 : 30	156 : 151

(Fortsættelse af Nr. 5.)

Præstegjeld.	Forhold mellem Creaturhold og Udsæd. For hver Hest som holdes udsaaes Byg.			For hver Tønde Bygs Udsæd udsaaes af nedenstaaende Slags.								
				Blandkorn.			Havre.			Potatos.		
	1840. Td. Sk.	1845. Td. Sk.	1850. Td. Sk.	1840. Td. Sk.	1845. Td. Sk.	1850. Td. Sk.	1840. Td. Sk.	1845. Td. Sk.	1850. Td. Sk.	1840. Td. Sk.	1845. Td. Sk.	1850. Td. Sk.
Øvre Størdalens	= 3½	= 3⅙	= 2	= 3	= 4⅛	1 3/11	10 4	12 6/3	13 6 7/11	7 4	8 5	8 2 9/11
Nedre Størdalens			= 4			= 4			12 1 1/4			8 5 1/5
Lervikens	= 4	= 3 7/7	= 4	= =	= =	= =	7 2	7 7	7 5	10 =	13 1	10 =
Frostens	= 4	= 3 4/9	= 3 9/10	= 1	= ⅞	= 1	11 6	10 2¼	10 6¾	13 1	12 7	11 7 2/7
Skogns	= 5	= 4⅚	= 5⅓	= =	= =	= 2⅖	8 ¾	7 6	6 2⅖	7 2⅓	6 5	5 =
Værdalens	= 4½	= 4⅙	= 4⅙	= =	= =	= =	8 =	8 ⅔	8 ⅔	6 =	6 ½	6 ½
Stør- og Værdals Fogderi	= 4	= 3⅝	= 4	= 1	= 1½	= 2⅙	9 2⅓	9 6	9 2⅙	8 =	8 3	7 4⅑
Ytteröens	= 5	= 7⅖	= 6⅔	= =	= =	= =	4 4	3 7	4 1⅔	10 =	7 =	6 3½
Inderöens	= 3⅔	= 5 7/7	= 4⅘	= =	= =	= ⅓	7 7	7 =	8 =	13 =	10 1½	12 5⅓
Sparboens	= 5	= 5½	= 5⅗	= =	= =	= ¼	6 2⅔	7 1	7 =	7 =	7 4½	6 6
Stods	= 4⅕	= 3⅔	= 3⅔	= =	= =	= ⅙	7 =	7 4	7 4	6 5	8 5	8 5
Snaasens	= 5⅓	= 7½	= 5⅘	= =	= =	= ½	2 1½	2 5⅓	2 6⅔	1 7	2 =	2 1 7/9
Bedstadens	= 4	= 3 1/5	= 4½	= ¾	= ⅗	= 9/14	7 =	6 2	6 3 5/7	9 =	8 5	8 1¼
Inderöens Fogderi	= 4½	= 5¼	= 5	= =	= =	= ¼	5 6	5 5⅓	5 7⅓	7 3	7 1	7 2⅐
Grongs	= 4⅖	= 3⅔	= 4¼	= 4½	= 4	= 2⅑	4 6	3 5⅓	3 1½	3 =	3 =	2 3½
Overhaldens	= 4½	= 4⅓	= 5⅔	= 2	= 2⅗	= 1	5 5	5 2⅓	4 1⅔	4 =	3 3¼	3 3 1/16
Foesnæs	= 6	= 7¼	= 7⅛	= =	= =	= =	5 =	4 4½	4 6 4/13	4 =	3 7½	4 4
Nærø	= 6	1 =	1 =	= 3	= 1	= 1½	4 =	3 6	3 4	3 6½	4 =	3 4⅔
Kolvereids	1 =	= 7⅘	1 ½	1 3	= 1 7/10	= 5 5/14	3 6½	3 1¼	3 1 11/14	5 2½	3 4⅑	4 1 5/7
Vindalens	1 2	1 1 7/12	1 1⅗	1 7	2 =	2 2⅘	3 6	3 7	3 7	5 1	5 3½	5 4⅓
Namdals Fogderi	= 5¾	= 5 8/11	= 6½	= 5½	= 3⅕	= 3⅓	4 5	4 ¾	3 6½	4 1	3 5¼	3 6
Amtsdistrictet	= 4⅗	= 4⅝	= 5	= 2	= 1¼	= 1¾	6 5	6 4	6 3	6 6	6 4¾	6 2 7/9

№ 6.

Tabellarisk Oversigt

af Fiskeriernes Drift i Nordre Trondhjems Amtsdistrict i Aarene **1846—1850** inclusive.

Præstegjeld.	Omtrentligt Udbytte i sidste 5 Aar.				Deraf		
	Skrei.	Sei.	Sild.	Ferskvandsfiskeri.	forbrugt i Districtet.	solgt udenfor Districtet.	virket som Kjøbmandsvare.
Øvre Stordalens	=	=	=	ubetydeligt.	Alt forbrugt i Districtet.	intet.	intet.
Nedre Stordalens	=	=	c. 300 Tdr.	5–10 Td. Ørret og Røi, 125 Vog Lax.			
Lexvikens	for c. 750 Spd.	for 500 Spd.	for 1,000 Sp.	ubetydeligt.			
Frostens	=	=	Kun t. Huusbeh.	ubetydeligt.			
Skogns	Kan ikke opgives, da det	ei paa langt nær	er tilstrækkeligt	for Districtet.			
Værdalens	=	=	=	ubetydeligt.			
Stør- og Værdals Fogderi	Opføres ikke da	Opgaverne ere	ufuldstændige.				
Ytterøens	100 Tdr.	300 Tdr.	750 Tdr.	7½ Td.	Alt forbrugt i Districtet.	intet.	intet.
Inderøens	=	=	=	=			
Sparboens	=	=	1,000 —	30 —			
Stods	som ved Skogns	Præstegjeld.					
Snaasens	=	=	=	225 —			
Bedstadens	=	=	12,000 —	=	c. 3,000 Tdr.	c. 9,000 Tdr.	ikkun hvad fremmede Opkjøbere have nedsaltet.
Inderøens Fogderi	100 Tdr.	300 Tdr.	13,750 Tdr.	262½ Td.	3,000 Tdr.	9,000 Tdr.	
Grongs	=	=	=	vides ikke.	=	=	=
Overhaldens	for 351 Spd.	=	for 6,800 Sp.	Ditto.	=	=	omtr. Halvdel. af Silden.
Foesnæs	530 —	750 Vog.	7,800 —	50 a 60 Voger røget Lax.	=	=	omtr. 4,800 Tdr. Sild.
Nærø	175,000 Stkr.	2,000 —	10,000 Tdr.	=	500 Tdr. Sild.	=	9,500 — —
Kolvereids	1,000 Vog.	4,000 —	2,250 —	=	350 Td. Sild og 250 Vog Fisk.	Resten førtes til Bergen.	=
Bindalens	250 Vog.	1,200 —	500 —	=	forbruges mest i Distrikt.	=	=
Namdals Fogderi	881 Sp. 1,250 Vog. 175,000 Stykker.	7,950 Vog.	14,600 Spd. 12,750 Tdr.	50 a 60 Voger.	850 Tdr. Sild. 250 Vog Fisk.		14,300 Tdr. Sild.
Amtsdistrictet	Herom opføres intet	da de modtag	ne Opgaver in	genlunde kunne	ansees enten fuldstændige	eller paalidelige.	

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Præstegjeld.	Vinterfiskeriet i Lofoten søges af		Omtrentligt Udbytte pr. Mand er aarlig.	Anmærkninger.
	Antal Baade.	Mænd.		
Øvre Størdalens	=	=	=	Lofotfiskeriet drives af en Deel Personer som saakaldte Leiekarle, som for en saadan Tour erholde Søklæder, Fiskeredskaber og Kost samt Hyre 10 Spd. hver; i Aaret 1850 vare fra Værdalens Præstegjeld omtrent 150 saadanne.
Nedre Størdalens	=	=	=	
Lervikens	3	10	15 Spd.	
Frostens	2	10	16 —	
Skogns	=	=	=	
Værdalens	=	=	=	
Stør- og Værdals Fogderi	5	20	15 a 16 Sp.	
Ytterøens	=	20	25 Spd.	Fra Sparboen saavelsom fra Inderøen og Stod lade ogsaa en Deel sig leie til Lofotfiskeriet paa sædvanlige Vilkaar; Udbyttet af Fiskeriet i Bedstaden gjelder Aarene 1846 og 1849; i Aarene 1847, 1848 og 1850 fiskedes neppe det Nødvendige til Husbehov.
Inderøens	=	=	=	
Sparboens	=	16	=	
Stods	=	=	=	
Snaasens	=	=	=	
Bedstadens	=	en Deel.	15 —	
Inderøens Fogderi	=	36	15 a 25 Sp.	
Grongs	=	=	=	* Udbyttet af Fiskerierne i Foesnæs er for Hovedsognet, for de tvende andre kan intet opgives, da det har været ubetydeligt, dog antages forbrugt i Districtet omtrent 5,000 Tønder Sild; Udbyttet af Fiskeriet i Kolvereid er for Lekøe Sogn; af Grong, Overhald, Foesnæs, Kolvereid og Foldereid (sidste 2 Sogne omtrent 120 Mand) lade sig aarlig leie en Deel til Lofotfiskeriet, og antages derved at fortjene hver 10 Spd.
Overhalds	=	=	=	
Foesnæs	10	50	ei opgivet	
Nærø	24	120	20 Spd.	
Kolvereids	12	60	20 —	
	80	200		
Bindalens	14	70	20 —	
	45	120		
Namdals Fogderi	185	620	20 Spd.	
Amtsdistrictet	190	676		

№ 8.

Tabellarisk Oversigt

over Haandværkere i nordre Trondhjems Amtsdistrict ved Udgangen af Aaret **1850**.

Præstegjeld.	Haandværkere af forskjelligt Slags.																								Anm.
	Compasmagere.	Guld- og Sølv-Arbeidere.	Bagere.	Baad- og Jegtbyggere.	Blokmagere.	Bøssemagere.	Drejere.	Farvere.	Gjørtlere.	Glarmestere.	Handskemagere.	Hjulmagere.	Kardemagere.	Kobberstmede.	Malere.	Maskinbyggere.	Sadelmagere.	Skomagere.	Strædere.	Smede.	Snedkere.	Garvere.	Uhrmagere.	Forskjellige.	Tilsammen.	
Øvre Stordalens	=	=	=	=	=	1	3	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	31	16	16	26	=	1	=	94	
Nedre Stordalens	=	=	3	2	=	=	=	3	3	=	=	=	1	2	=	=	1	25	21	11	15	5	1	=	93	
Lexvikens	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	16	8	15	12	=	=	4	55	
Frostens	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	16	16	18	11	=	1	=	63	
Skogns	=	=	=	=	=	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	34	35	12	16	1	=	=	100	
Værdalens	=	=	2	=	=	=	=	2	=	3	1	=	=	=	3	=	=	22	22	17	20	3	=	=	95	
Stør og Værdals Fogderi .	=	=	5	2	=	1	3	5	5	3	1	=	1	2	3	1	1	144	118	89	100	9	3	4	500	
Ytteröens	=	=	=	3	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	2	=	=	18	13	12	16	=	=	=	65	
Inderöens . . .	=	=	1	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	30	34	8	18	1	=	=	93	
Sparboens	=	1	2	=	1	=	=	1	5	1	=	=	=	=	=	=	=	40	30	14	17	1	1	=	114	
Stods	=	1	3	=	=	=	=	3	=	=	=	1	=	1	=	=	=	14	12	10	11	1	=	=	57	
Snaasens	=	=	=	=	=	=	=	=	1	1	=	=	=	=	2	=	=	10	16	10	21	=	=	=	61	
Bedstadens . . .	=	1	=	4	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	6	=	1	38	30	29	25	3	=	5	142	
Inderöens Fogderi	=	3	6	7	1	=	=	5	7	2	=	1	=	1	10	=	1	150	135	83	108	6	1	5	532	
Grongs	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	13	15	17	12	=	=	=	59	
Overhaldens . . .	=	1	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	20	22	24	20	1	=	=	89	
Fosnæs	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	8	8	9	11	=	=	=	36	
Nærøe	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	8	5	3	2	=	=	=	18	
Kolvereids	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	7	8	6	7	=	=	=	28	
Bindalens	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	3	3	3	2	=	=	=	11	
Namdals Fogderi	=	3	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	59	61	62	54	1	=	=	241	
Amtsdistrictet . .	=	6	12	9	1	1	3	10	12	5	1	1	1	3	13	1	2	353	314	234	262	16	4	9	1273	

Arbeidslønnen for Dagleiere og Haandværkere er omtrent den samme som forhen og gjælder iøvrigt samme Bemærkning som ved forrige Beretning.

№ 9.

Tabellarisk Oversigt

af Binæringer af Huusflid, Handel og Fragtfart i Nordre Trondhjems Amts Landdistrict i Aarene **1846—1850** inclusive.

Huusflid.

Præstegjeld.	Hvorvidt strækker sig.	Overskud til Salg i sidste 5 Aar.				Overskuddet afsættes	Anmærkninger.
		Uldent		Lærred			
		Vadmel	Stof	Lin	Bomuld		
Øvre Størdalens	over Fornødne.	kan ikke	opgives.	5 a 6000 Al.	omtrent	i Throndhjem.	Overskud er kun hvad som antages at sælges ud af Districtet. Noget Vadmel maa kjøbes.
Nedre Størdalens	ligesaa.	750 Al.	1500 Al.	1,500 Al.	10,000 Al.	ligesaa.	
Lerviikens	til Fornødenhed.	lidt	intet	intet	intet		
Frostens	ikke ganske til Fornødenhed.	intet	intet	intet	intet		
Skogns	til Fornødenhed.	intet	intet	intet	intet		
Værdalens	ligesaa.	intet	intet	intet	intet		
Stør- og Værdals Fogderi							
Ytterøens	Omtrent til Fornødenhed.	Noget	sælges, men	Ovantum kan	ei opgives.		Sparboen, Stod, Snaasen og Beitstaden afsætte en Deel Vadmel, Stof og Lærred paa de nordlige Markeder i Riget.
Inderøens							
Sparboens							
Stods							
Snaasens							
Beitstadens							
Inderøens Fogderi							
Grongs	over Fornødne.	29,251 Al.	41,487 Al.	46,606 Al.	38,112 Al.	paa Nordlands og Nærø Markeder.	Af Productet i Overhalden vedkommer ikkun Sørvig Sogn 1,500 Alen Vadmel, 2,400 Al. Stof, 3000 Al. Lærred; Resten er tilvirket i Ranem og Skage Sogne.
Overhaldens	ligesaa.	22,900 —	43,900 —	31,885 —	55,655 —		
Foesnæs	tildeels Fornødne.	intet	intet	intet	intet		
Nærøe	neppe Fornødne.	intet	intet	intet	intet		
Kolvereids	lidt til Salg.	kan	ei nærmere	opgives			
Vindalens	neppe Fornødne.	intet	intet	intet	intet		
Namdals Fogderi							
Amtsdistrictet							

(Fortsættelse af Nr. 9.)

Præstegjeld.	Handel. Landhandlere.	Gjæstgivere.	Hvorfra hente Handelsmændene sine Varer og hvorhen afsættes Distrikets Varer?	Anmærkninger.	Fragtfart. hertil benyttes: Fartøier.	Besætning.	i Fragt betales pr. Td. til: Bergen.	Trondhjem.	Chr.-sund.	Levanger.	Lofoten.	Anmærkninger.
							ß	ß	ß	ß	ß	
Øvre Størdalens ..	=	=	for det meste fra Trondhjem og Levanger; Varene afhændes igjen sammesteds og paa de Nordlandske Markeder.	N. Størdal 1 Td. Sild = 6 Vog Havre, 1 Td. Fisk = 5 a 5½ Vog Havre, 1 Vog Fisk = 1 Vog Havre; indføres 1500 Tdr. Sild, 600 Td. Fisk, 700 Vog Tørfisk.	=	=	=	=	=	=	=	Fragtfartøierne i Størdalen ere saakaldte Størbaade over 3 Læsters Drægtighed. I Fragt fra Lerviken, som skeer paa Baade under 3 Læster, betales for en Læst Ved 48 ß og for en Læst Tønder 24 ß.
Nedre Størdalens ..	2	=			12	24	=	3	=	=	=	
Lervikens	=	=		1 Td. Sild = 2 Td. Havre.	=	=	=	=	=	=	=	
Frostens	=	=		1½ a 1¾ Td. Havre = 1 Td. Sild. 1 Vog Havre = 1 Td. Fisk. 1 Vog Havre = 1 Vog Sei.	=	=	=	=	=	=	=	
Skogns	=	=		2 Td. Havre = 1 Td. Sild, ¼ Td. Havre = 1 Vog Storsei.	11	36	=	8	=	=	=	
Værdalens	3	2		1¾ a 2½ Td. Hvr. = 1 T. Sild. 1¼ Td. Havre = 1 Td. Uver; 1 Td. Havre = 1 Td. Fisk.	6	18	=	8	=	=	=	
Stør- og Værdals Fogderi . . .	5	2			29	78						
Ytterøens	=	=	i Trondhjem.	1½ a 2 Td. Havre = 1 T. Sild. 1 Vog Havre = 1 Vog Fisk.	26	140						En stor Deel Fartøier benyttes til Sildefisferierne og Lofoten og fragtes i Trondhjem.
Inderøens	2	1	ligesaa.	1½ Td. Havre = 1 Td. Sild.	ikke opgivet							
Sparbøens	2	1	ligesaa og Levanger.	ligesaa een Vog Havre = 1 Kande Tran.	11	40	=	8	=	6	48	
Stods	3	1	Trondh. og Nordland.	ligesaa.	5 a 6	18						
Snaasens	1	1	ligesaa og Sverige.		=	=	=	=	=	=	=	
Bedstadens	1	=	i Trondhjem.	1 Td. Sild = 1 Td. Byg eller 1½ Td. Havre.	2	6 a 8						
Inderøens Fogderi	9	4			44 a 45	214 a 216						
Grongs	=	=	i Bergen Trondhjem og Christiansund, til samme Steder og paa Markederne i Distrikket og Nordland.	6 a 7 Vog Havre = 1 T. Sild.	=	=	=	=	=	=	=	Fartøierne benyttes af Eierne.
Overhaldens	5	1		ligesaa.	=	=	=	=	=	=	=	
Foesnæs	4	1		ligesaa.	4	16	60	36	60	=	=	
Nærø	5	1			3	3 a 9 Mand paa hvert Fartøi.	48 a 60	24	=	=	=	
Kolvereids	4	2		1 Td. Sild 2½ Spd.; 1 Td. Havre 1⅓ Spd.	8							
Bindalens	3	3			3							
Namdals Fogderi	21	8			18	100						
Amtsdistrictet	35	14			91 a 92	392 a 396						

(Fortsættelse af Nr. 9.)

Præstegjeld.	i Distrikt hjemmehørende Fartøier.									
	1846		1847		1848		1849		1850	
	Antal.	Besætn.	Antal.	Besætn.	Antal.	Besætn	Antal.	Besætn.	Antal.	Besætn.
Øvre Størdalens	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Nedre Størdalens	3	8	3	8	2	4	2	4	12	24
Lerpikens	1	5	=	=	1	=	=	=	=	=
Frostens	2	6	1	2	2	4	3	6	3	6
Skogns	11	28	10	23	10	25	10	31	12	38
Værdalens	7	24	5	14	5	15	5	16	5	15
Stør- og Værdals Fogderi	24	71	19	47	20	48	20	57	32	83
Ytterøens	27	122	24	111	24	116	26	117	24	114
Inderøens	21	63	19	61	22	73	24	85	21	73
Sparboens	15	44	15	44	17	44	11	32	11	32
Stods	5	19	7	19	6	18	6	18	6	18
Snaasens	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bedstadens	13	42	15	45	23	57	21	71	18	66
Inderøens Fogderi	81	290	80	280	92	308	88	323	80	303
Grongs	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Overhalds	6	27	9	46	10	50	4	17	3	14
Foesnæs	6	29	6	21	4	17	7	31	6	27
Nærø	5	32	6	35	6	35	4	25	3	18
Kolvereids	2	11	4	27	3	19	7	36	8	43
Bindalens	4	29	5	34	4	31	3	23	4	27
Namdals Fogderi	23	128	30	163	27	152	25	132	24	129
Amtsdistrictet	128	489	129	490	139	508	133	512	136	515

№ 10.

Tabellarisk Oversigt

af Gjældsforholdene i Nordre Trondhjems Amtsdistrict saavidt angaaer Pantehæftelser i faste Eiendomme.

District.	Ved Udgangen af Aaret 1845 udgjorde de uaflyste Pantehæftelser i faste Eiendomme.			Disse Forskrivelser tilhørte følgende Creditorer:											
				Norges Bank.			Sparebankerne.			Offentlige Casser og Indretninger.			Private.		
	Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.	
		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.
Størdalens Thinglag		168,874	107		43,155	=		5,900	=		12,704	100		107,115	7
Lervikens Thinglag		22,407	92		3,700	=		1,000	=		4,322	=		13,385	92
Frostens Thinglag		45,671	75		10,055	=		3,400	=		8,123	17		24,093	58
Aasens Thinglag		42,903	88		7,905	=		4,800	=		4,692	80		25,506	8
Skogns Thinglag		167,492	54		39,905	=		22,980	=		19,891	53		84,651	1
Værdalens Thinglag		179,388	97		52,284	=		32,840	=		32,197	53		62,067	44
Stør- og Værdals Fogderi		626,739	33		157,069	=		70,920	=		81,931	63		316,818	90
Ytterøens Thinglag		46,833	39		2,865	=		1,500	=		8,596	104		33,871	55
Inderøens Thinglag		136,213	54		47,877	100		11,250	=		16,484	84		60,600	110
Sparboens Thinglag		124,426	1		51,410	=		10,465	=		14,362	69		48,188	52
Stods Thinglag		65,601	60		20,066	8		12,100	=		3,912	60		29,522	112
Snaasens Thinglag		44,096	39		7,490	=		=			8,200	=		28,406	39
Bedstadens Thinglag		99,499	95		35,504	12		10,650	=		6,027	=		47,318	10
Inderøens Fogderi		516,669	95		165,213	=		45,965	=		57,583	77		247,908	18
Overhaldens og Grongs Thinglage	160	50,159	32	13	9,965	=	2	275	=	9	2,515	12	136	37,404	20
Foesnæs Thinglag	202	72,465	55	15	5,330	=	4	417	87	16	7,809	46	167	58,908	42
Nærø, Kolvereids og Vindalens Thinglage	165	50,375	114	16	6,815	=	3	1,050	=	14	2,389	89	132	40,121	25
Namdals Fogderi	527	173,000	81	44	22,110	=	9	1,742	87	39	12,714	27	435	136,433	87
Landdistrictet		1,316,409	89		344,392	=		118,627	87		152,229	47		701,160	75
Kjøbstaden Levanger		27,686	22		5,150	=		550	=		927	84		21,058	58
Amtsdistrictet		1,344,095	111		349,542	=		119,177	87		153,157	11		722,219	13

(Fortsættelse af Nr. 10.)

District.	I nedenstaaende Aar er thinglyst Pantehæftelser for et Beløb.												I Ovinqvenniet Tilgang.	
	1846.		1847.		1848.		1849.		1850.					
	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.			Antal.	Beløb.
		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.				Spd. ß.
Størdalens Thinglag	29	10,835 =	33	23,298 =	24	7,244 =	35	16,113 =	65	12,295 =			186	76,785 =
Lervikens Thinglag	2	440 =	7	7,140 =	9	1,970 =	11	5,954 =	15	6,100 =			44	21,604 =
Frostens Thinglag	17	5,714 =	3	1,194 =	5	2,305 =	5	2,000 =	8	1,625 =			38	12,838 =
Aasens Thinglag	6	2,156 =	11	5,662 =	7	1,561 =	10	2,893 =	18	4,824 =			52	17,096 =
Skogns Thinglag	27	14,232 =	18	14,286 =	44	14,635 =	38	19,546 =	64	15,499 =			191	78,198 =
Værdalens Thinglag	26	7,966 =	28	7,434 =	15	5,145 =	29	15,704 =	48	8,630 =			146	44,879 =
Stør- og Værdals Fogderi	107	41,343 =	100	59,014 =	104	32,860 =	128	62,210 =	218	55,973 =			657	251,400 =
Ytterøens Thinglag	20	6,937 =	13	3,885 =	5	1,137 =	9	4,172 =	10	6,425 =			57	22,556 =
Inderøens Thinglag	20	6,751 =	6	2,420 =	19	4,734 =	18	8,613 =	26	7,220 =			89	29,768 =
Sparbøens Thinglag	21	10,295 =	17	5,824 =	12	2,630 =	24	6,420 =	23	5,407 =			97	30,576 =
Stods Thinglag	18	5,250 =	21	8,055 =	12	1,987 =	9	1,244 =	27	5,448 =			87	21,984 =
Snaasens Thinglag	8	1,876 =	6	1,879 =	13	2,532 =	9	2,306 =	8	1,238 =			44	9,831 =
Bedstadens Thinglag	8	2,230 =	25	6,585 =	21	6,232 =	18	5,239 =	18	4,995 =			90	25,281 =
Inderøens Fogderi	95	33,339 =	88	28,648 =	82	19,282 =	87	27,994 =	112	30,733 =			464	139,996 =
Overhaldens og Grogns Thinglage	60	12,937 50	65	15,332 52	66	11,173 117	82	17,968 25	107	14,965 109			380	72,378 =
Foesnæs Thinglag	39	8,134 100	42	11,256 62	30	3,525 20	23	5,078 112	28	3,004 15			162	30,999 69
Nærø, Kolvereids og Bindalens Thinglage	30	9,907 95	34	10,012 54	14	1,704 106	31	2,897 30	39	7,647 104			148	32,170 29
Namdals Fogderi	129	30,980 12	141	36,601 48	110	16,404 3	136	25,944 47	174	25,617 108			690	135,547 98
Landdistrictet	331	105,662 12	329	124,263 48	296	68,546 3	351	116,148 47	504	112,323 108			1,811	526,943 98
Kjøbstaden Levanger	12	4,373 =	20	5,480 =	15	5,419 =	20	5,946 =	25	8,368 =			92	29,586 =
Amtsdistrictet	343	110,035 12	349	129,743 48	311	73,965 3	371	122,094 47	529	120,691 108			1,903	556,529 98

(Fortsættelse af Nr. 10.)

District.	Denne Tilgang tilhørte følgende Creditorer.											
	Norges Bank.			Sparebankerne.			Offentlige Casser og Indretninger.			Private.		
	Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.	
		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.
Størdalens Thinglag	9	3,800	=	5	1,350	=	24	16 300	=	148	55,275	=
Lervikens Thinglag	2	590	=	=	=	=	2	5,200	=	40	15,814	=
Frostens Thinglag	4	935	=	1	300	=	7	3,914	=	28	7,689	=
Aasens Thinglag	5	1,315	=	2	1,400	=	4	3,950	=	41	10,431	=
Skogns Thinglag	14	4,380	=	2	2,300	=	23	16,406	=	152	55,112	=
Værdalens Thinglag	6	2,000	=	3	1,550	=	9	2,960	=	128	38,369	=
Stør- og Værdals Fogderi	40	13,020	=	13	6,900	=	69	48,790	=	535	182,690	=
Ytterøens Thinglag	6	2,700	=	=	=	=	3	3,165	=	48	16,691	=
Inderøens Thinglag	13	3,280	=	1	2,500	=	6	3,310	=	69	20,678	=
Sparboens Thinglag	9	3,130	=	2	4,900	=	3	650	=	83	21,896	=
Stods Thinglag	11	2,780	=	4	1,650	=	2	522	=	70	17,032	=
Snaasens Thinglag	=	=	=	=	=	=	3	1,100	=	41	8,731	=
Bedstadens Thinglag	16	6,135	=	1	300	=	4	2,002	=	69	16,844	=
Inderøens Fogderi	55	18,025	=	8	9,350	=	21	10,749	=	380	101,872	=
Overhaldens og Grongs Thinglage	6	4,850	=	47	7,661	=	12	4,689	58	315	55,177	62
Foesnæs Thinglag	2	400	=	14	951	33	6	3,007	4	140	26,641	32
Nærø, Kolvereids og Vindalens Thinglage	2	500	=	7	820	=	11	2,007	80	128	28,842	69
Namdals Fogderi	10	5,750	=	68	9,432	33	29	9,704	22	583	110,661	43
Landdistrictet	105	36,795	=	89	25,682	33	119	69,243	22	1,498	395,223	43
Kjøbstaden Levanger	11	3,700	=	1	500	=	7	4,833	=	73	20,553	=
Amtsdistrictet	116	40,495	=	90	26,182	33	126	74,076	22	1,571	415,776	43

(Fortsættelse af Nr. **10.**)

District.	I nedenstaaende Aar er aflyst Pantehæftelser for et Beløb.														I Ovingvenniet Afgang.			
	1846.				1847.				1848.				1849.				1850.			
	Antal.	Beløb.			Antal.	Beløb.			Antal.	Beløb.			Antal.	Beløb.			Antal.	Beløb.			Antal.	Beløb.		
		Spd.	ß.			Spd.	ß.			Spd.	ß.			Spd.	ß.			Spd.	ß.			Spd.	ß.	
Størdalens Thinglag	39	14,489	=		44	14,463	=		14	3,693	=		14	4,868	=		29	6,531	=		140	44,044	=	
Lervikens Thinglag	6	755	=		4	4,300	=		10	2,013	=		9	2,564	=		1	2,200	=		30	11,832	=	
Frostens Thinglag	11	3,891	=		6	1,050	=		11	5,411	=		8	1,135	=		6	850	=		42	12,337	=	
Aasens Thinglag	9	1,872	=		15	3,079	=		6	2,033	=		6	1,621	=		6	1,237	=		42	9,842	=	
Skogns Thinglag	41	20,235	=		37	10.142	=		28	7,117	=		28	11,887	=		31	8,259	=		165	57,640	=	
Værdalens Thinglag	60	19,524	=		28	6,605	=		15	4,531	=		25	7,314	=		22	4,011	=		150	41,985	=	
Stør- og Værdals Fogderi	166	60,766	=		134	39,639	=		84	24,798	=		90	29,389	=		95	23,088	=		569	177,680	=	
Ytterøens Thinglag	18	5,744	=		13	2,811	=		5	919	=		3	933	=		2	900	=		41	11,307	=	
Inderøens Thinglag	15	5,249	=		10	1,159	=		12	2,495	=		4	2,800	=		10	2,476	=		51	14,179	=	
Sparboens Thinglag	24	11,120	=		23	5,095	=		12	3,376	=		17	3,644	=		12	2,585	=		88	25,820	=	
Stods Thinglag	21	4,484	=		15	2,982	=		9	1,591	=		8	1,188	=		16	2,741	=		69	12,986	=	
Snaasens Thinglag	7	1,710	=		7	4,279	=		9	1,837	=		1	134	=		3	453	=		27	8,413	=	
Bedstadens Thinglag	14	2,784	=		22	13,816	=		12	9,185	=		8	1,321	=		2	200	=		58	27,306	=	
Inderøens Fogderi	99	31,091	=		90	30,142	=		59	19,403	=		41	10,020	=		45	9,355	=		334	100,011	=	
Overhaldens og Grogns Thinglage	37	8,556	61		30	6,340	8		29	4,118	113		38	6,697	23		36	5,921	31		170	31,634	3	
Foesnæs Thinglag	38	9,637	54		25	14,132	96		17	3,023	=		12	3,610	30		7	656	109		99	31,060	49	
Nærø, Kolvereids og Bindalens Thinglage	15	5,077	114		18	3,632	98		9	1,251	62		17	1,991	54		21	5,912	12		80	17,865	100	
Namdals Fogderi	90	23,271	109		73	24,105	82		55	8,393	55		67	12,298	107		64	12,490	39		349	80,560	32	
Landdistrictet	355	115,128	109		297	93,886	82		198	52,594	55		198	51,707	107		204	44,933	39		1,252	358,251	32	
Kjøbstaden Levanger	8	2,910	=		17	3,097	=		5	1,800	=		9	2,629	=		6	1,214	=		45	11,650	=	
Amtsdistrictet	363	118,038	109		314	96,983	82		203	57,394	55		207	54,336	107		210	46,147	39		1,297	369,901	32	

(Fortsættelse af Nr. 10.)

District.	Denne Afgang tilhørte følgende Creditorer.										Ved 1850 Aars Udgang var saaledes de uaflyste Pantehæftelsers	
	Norges Bank.		Sparebankerne.		Offentlige Cassер og Indretninger.		Private.					
	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.			Antal.	Beløb.
		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.				Spd. ß.
Størdalens Thinglag	5	3,215 =	1	500 =	8	3,200 =	126	37,129 =				201,615 107
Leyvikens Thinglag	2	3,000 =	1	1,000 =	2	2,320 =	25	5,512 =				32,179 92
Frostens Thinglag	3	900 =	2	600 =	3	1,135 =	34	9,702 =				46,172 75
Aasens Thinglag	2	250 =	1	80 =	1	150 =	38	9,362 =				50,157 88
Skogns Thinglag	14	4,935 =	7	4,450 =	10	7,083 =	134	41,172 =				188,050 54
Værdalens Thinglag	17	4,587 =	6	1,980 =	21	3,999 =	106	31,419 =				182,282 97
Stør- og Værdals Fogderi	43	16,887 =	18	8,610 =	45	17,887 =	463	134,296 =				700,459 33
Ytterøens Thinglag	2	450 =	1	300 =	2	300 =	36	10,257 =				58,082 39
Inderøens Thinglag	10	5,055 =	1	150 =	2	2,197 =	38	6,777 =				151,802 54
Sparbøens Thinglag	12	3,055 =	=	=	2	353 =	74	22,410 =				129,182 1
Stods Thinglag	15	2,995 =	1	600 =	2	480 =	51	8,911 =				74,599 60
Snaasens Thinglag	3	450 =	=	=	2	450 =	22	7,513 =				45,514 39
Bedstadens Thinglag	16	15,955 =	2	600 =	2	1,975 =	38	8,776 =				97,474 22
Inderøens Fogderi	58	27,960 =	5	1,650 =	12	5,757 =	259	64,644 =				556,654 95
Overhaldens og Grongs Thinglage	13	5,055 =	7	600 =	7	1,535 16	143	24,443 107			370	90,903 29
Foesnæs Thinglage	6	835 =	4	225 =	3	936 80	86	29,063 89			265	72,404 75
Nærø, Kolvereids og Bindalens Thinglage	5	2,230 =	=	=	9	586 72	66	15,049 28			233	64,680 43
Namdals Fogderi	24	8,120 =	11	825 =	19	3,058 48	295	68,556 104			868	227,988 27
Landdistrictet	125	52,967 =	34	11,085 =	76	26,702 48	1,017	267,496 104				1,485,102 35
Kjøbstaden Levanger	2	1,100 =	=	= =	=	= =	43	10,550 =				45,622 22
Amtsdistrictet	127	54,067 =	34	11,085 =	76	26,702 48	1,060	278,046 104				1,530,724 57

(Fortsættelse af Nr. 10.)

District.	Disse tilhørte følgende Creditorer.								Jordebogstaxten af 1802 og Brandassurancen i Kjøbstaden	I Forhold hertil udgjør denne Gjæld. pCt.
	Norges Bank.		Sparebankerne.		Offentlige Stiftelser og Indretninger		Private.			
	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.		
		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.	Spd. ß.	
Størdalens Thinglag		43,740 =		6,750 =		25,864 100		125,261 7	177,180 =	113,84
Lexvikens Thinglag		1,290 =		= =		7,202 =		23,687 92	38,080 =	84,50
Frostens Thinglag		10,090 =		3,100 =		10,902 17		22,080 58	72,840 =	63,37
Aasens Thinglag		8,970 =		6,120 =		8,492 80		26,575 8	45,560 =	110,...
Skogns Thinglag		39,415 =		20,830 =		29,214 53		98,591 1	161,440 =	116,47
Værdalens Thinglag		49,697 =		32,410 =		31,158 53		69,017 44	190,110 =	95,85
Stør- og Værdals Fogderi		153,202 =		69,210 =		112,834 63		365,212 90	685,210 =	100,62
Ytterøens Thinglag		5,115 =		1,200 =		11,461 104		40,305 55	73,760 =	68,74
Inderøens Thinglag		46,102 100		13,600 =		17,597 84		74,501 110	276,320 =	54,93
Sparbøens Thinglag		51,485 =		15,365 =		14,657 69		47,674 52	206,580 =	62,53
Stods Thinglag		19,851 8		13,150 =		3,954 60		37,613 112	159,570 =	46,75
Snaasens Thinglag		7,040 =		= =		8,850 =		29,624 39	73,940 =	61,58
Bedstadens Thinglag		25,684 12		10,350 =		6,054 =		55,386 10	136,340 =	71,50
Inderøens Fogderi		155,278 =		53,665 =		62,575 77		285,136 18	926,510 =	60,06
Overhaldens og Grongs Thinglage	6	9,760 =	42	7,336 =	14	5,669 54	308	68,137 95	115,639 88	78,60
Foesnæs Thinglage	11	4,895 =	14	1,144 =	19	9,879 90	221	56,485 105	76,476 115	94,67
Nærø, Kolvereids og Vindalens Thinglage	13	5,085 =	10	1,870 =	16	3,810 97	194	53,914 66	114,941 24	56,27
Namdals Fogderi	30	19,740 =	66	10,350 =	49	19,360 1	723	178,538 26	307,057 107	74 25
Landdistrictet		328,220 =		133,225 =		194,770 21		828,887 14	1,918,777 107	77,40
Kjøbstaden Levanger		7,750 =		1,050 =		5,760 84		31,061 58	108,490 =	42,5
17 Amtsdistrictet		335,970 =		134,275 =		200,530 105		859,948 72		

(Fortsættelse af Nr. 10.)

District.	Matricultaxten efter den nye Matricul.		I Forhold hertil udgjør Gjælden.	I Forhold til Gjennemsnitsprisen paa solgt Jordegods				Fradraget offentligt Gods, som ei kan pantsættes,					Anmærkninger.
				er fast Eiendoms Værd.		falder paa Værd af 100 Spd. en Hæftelse af		udgjør Matriculskylden			falder pr. 1 Skylddlr. Hæftelse.		
	Spd.	ß.	pCt.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Dlr.	Ort.	ß.	Spd.	ß.	
Størdalens Thinglag	808,556	80	24,96	501,605	108	40	22	1,834	3	22	109	40	Her anførte Størdalens Thinglag indbefatter nuværende øvre og nedre Størdalens Thinglage.
Lervikens Thinglag	149,443	40	21,54	115,009	12	27	116	348	1	15	92	40	
Frostens Thinglag	179,100	=	28,88	121,844	=	37	108	415	3	2	111	10	
Aasens Thinglag	150,173	40	33,00	89,555	60	56	=	347	3	11	144	36	
Skogns Thinglag	593,830	=	32,00	388,265	108	48	60	1,305	=	10	168	60	
Værdalens Thinglag	787,956	80	23,17	365,332	100	49	108	1,702	3	4	107	10	
Stør- og Værdals Fogderi	2,669,060	=	26,25	1,595,551	84	43	112	5,954	=	16	117	80	
Ytterøens Thinglag	221,986	80	26,16	164,355	15	35	33	517	2	17	108	84	
Inderøens Thinglag	375,383	40	40,44	297,900	60	50	115	841	=	3	180	60	
Sparbøens Thinglag	304,653	40	42,40	253,028	6	57	70	704	1	3	183	50	
Stods Thinglag	298,943	40	25,00	230,640	36	32	46	648	2	12	115	4	
Snaasens Thinglag	149,813	40	30,38	78,452	51	58	=	340	3	17	133	88	De anførte Thinglage ere efter den ældre Inddeling, saaledes at Overhaldens Thinglag indbefatter nuværende Grongs Thinglag og Ranems og Skage Sogne af Overhalds Thinglag og Foesnæs Thinglag nuværende Foesnæs Thinglag tilligemed Sævik Sogn af Overhalds Thinglag.
Bedstadens Thinglag	275,590	=	35,37	205,313	48	47	56	647	=	16	142	80	
Inderøens Fogderi	1,626,370	=	34,22	1,233,414	98	45	15	3,699	=	20	150	60	
Overhaldens og Grongs Thinglage	290,440	=	31,30	161,898	=	56	25	721	2	4	125	72	
Foesnæs Thinglag	240,263	40	30,13	108,967	80	66	58	564	1	13	128	60	
Nærø, Kolvereids og Vindalens Thinglage	303,913	40	21,28	134,545	70	48	8	705	=	2	91	90	
Namdals Fogderi	834,616	80	27,31	390,898	64	58	39	1,990	3	19	114	60	
Landdistrictet	5,130,046	80	28,60	3,147,559	36	47	10	11,644	=	7	127	60	
Kjøbstaden Levanger	.....		...	.....		.....		.....			.....		
Amtsdistrictet	.....		...	.....		.....		.....			.....		

№ 11.

Tabellarisk Oversigt

af de i nordre Trondhjems Amtsdistrict i Aarene **1846—1850** inclusive afhændede faste Eiendomme.

District.	1846.															
	Selveiergods.			Statens.			Kirkernes.			Geistlighedens.			offentlige Stiftelsers.			
	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum Dlr. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	
Størdalens Thinglag	28	62. 3. 7.	12,512. =	=	=	=	=	=	=	3	12. 2. 5.	2,400.	=	=	=	
Lervikens Thinglag	3	2. 1. 7.	540. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	
Frostens Thinglag	3	2. 2. 22.	850. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	
Aasens Thinglag	5	8. 4. 3.	1,983. 40.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	
Skogns Thinglag	14	44. 4. 3.	11,015. 89.	1	5. 4. 17.	800.	=	=	=	2	8. = 6.	1,050.	=	=	=	
Værdalens Thinglag	8	37. = 16.	7,454. =	=	=	=	=	=	=	2	6. 3. 14.	1,230.	=	=	=	
Stør og Værdals Fogderi	61	158. 1. 10.	34,355. 9.	1	5. 4. 17.	800.	=	=	=	7	27. 1. 1	4,680.	=	=	=	
Ytterøens Thinglag	10	20. 3. 11.	5,474. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	
Inderøens Thinglag	3	10. 2. 9.	2,050. =	=	=	=	=	=	=	3	7. 4. 14.	1,500.	=	=	=	
Sparboens Thinglag	13	33. 1. 13.	9,930. =	=	=	=	=	=	=	2	4. 2. 6.	1,100.	1	3. 1. 16	800.	
Stods Thinglag	8	10. 2. 3.	3,075. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	
Snaasens Thinglag	3	4. 2. 6.	1,343. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	
Bedstadens Thinglag	10	17. 2. 20.	4,523. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	
Inderøens Fogderi	47	96. 4. 14.	26,395. =	=	=	=	=	=	=	5	12. 1. 20.	2,600.	1	3. 1. 16.	800.	
Grongs Thinglag	8	6. 1. 2.	928. =	11	2. 1. 19.	275.	=	=	=	9	16. 4. 15.	2,900.	=	=	=	
Overhaldens Thinglag	24	54. 4. 2½.	5,434. 96.	=	=	=	1	1. 2. 10.	333	=	=	=	=	=	=	
Foesnæs Thinglag	21	50. = 9½.	7,089. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	
Nærøe, Kolvereids og Vindalens Thinglag	29	32. 3. 18.	4,471. =	=	=	=	=	=	=	5	5. = 10.	760.	=	=	=	
Namdals Fogderi	82	143. 4. 8.	17,922. 96.	11	2. 1. 19.	275.	1	1. 2. 10	333	14	22. = 1.	3,660.	=	=	=	
Amtsdistrictet	190	399. = 8.	78,672. 105.	12	8. 1. 12.	1,075.	1	1. 2. 10.	333	26	61. 2. 22.	10,940.	1	3. 1. 16.	800.	

(Fortsættelse af Nr. 11.)

District.	1847.															
	Selveiergods.			Statens.			Kirkernes.			Geistlighedens.			offentlige Stiftelsers.			
	Anta Brug	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum Dlr. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.
Størdalens Thinglag	16	34. 1. 15.	9,970. =	=	=	=	=	=	=	2	9. = 1.	2,000 =	=	=	=
Lerdikens Thinglag	3	5 1. 15.	1,900. =	=	=	=	=	=	=	1	7. = 10.	2,200 =	=	=	=
Frostens Thinglag	6	13. 2. 15.	3,517. 40.	=	=	=	1	4. 4. 10.	850	=	=	=	=	=	=
Aasens Thinglag	5	6. 1. 17.	1,630. =	=	=	=	=	=	=	1	2. 4. 16.	750 =	=	=	=
Skogns Thinglag	19	50. 3. 11.	16,155. =	=	=	=	=	=	=	1	3. = 18.	1,430 =	1	11. 4. 11.	2,000.
Værdalens Thinglag	13	73. 4 15.	11,990. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stør og Værdals Fogderi	62	184. = 16.	45,162. 40.	=	=	=	1	4. 4. 10.	850	5	22. = 15	6,380 =	1	11. 4. 11.	2,000.
Ytterøens Thinglag	3	11. 3. =	2,590. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Inderøens Thinglag	3	24. 3. 23.	11,730. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	1. 2. 9.	387.
Sparboens Thinglag	9	22. = 14.	8,815. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stods Thinglag	4	10. 1. 12.	2,500. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Snaasens Thinglag	8	8. 1. 3.	1,820. =	=	=	=	=	=	=	1	2. 3. 21.	895 =	=	=	=
Bedstadens Thinglag	12	26. = 5.	8,337. =	2	= 1. 15.	117 60	10	17. 3. 17.	4,441	2	3. 4. 12.	1,281 =	=	=	=
Inderøens Fogderi	39	103. = 9.	35,792. =	2	= 1. 15.	117 60	10	17. 3. 17.	4,441	3	6. 3. 9.	2,176 =	1	1. 2. 9.	387.
Grongs Thinglag	18	20. 1. 22½.	5,470. =	3	= 2. 4.	80 =	=	=	=	1	1. 4. 11.	350 =	=	=	=
Overhaldens Thinglag	16	30. 3. 6.	7,075. =	=	=	=	=	=	=	2	3. 1. 4.	1,318 60	=	=	=
Foesnæs Thinglag	19	38. = 14.	7,461. =	=	=	=	1	1. = 16.	130	=	=	=	=	=	=
Nærøe, Kolvereids og Bindalens Thinglag	34	49. 3. 18.	7,522. =	=	=	=	1	1. = 2.	200	3	4. 1. 9.	1,040 =	2	3. = 20.	320.
Namdals Fogderi	87	138. 4. 12½.	27,528. =	3	= 2. 4.	80 =	2	2. = 18	330	6	9. 2. =	2,708 60	2	3. = 20.	320.
Amtsdistrictet	188	426. = 13½.	108,482. 40.	5	= 3. 19.	197 60	13	23. 3. 21.	5,621	14	38. 1. =	11,264 60	4	16. 2. 16.	2,707.

(Fortsættelse af Nr. 11.)

District.	1848.														
	Selveiergods.			Statens.			Kirkernes.			Geistlighedens.			offentlige Stiftelsers.		
	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.
Størdalens Thinglag	22	61. 2. 3.	12,105. =	=	=	=	=	=	=	4	14. 4. 16.	2,800 =	1	4. 2. 9.	1,000.
Lervikens Thinglag	6	7. 1. 17	2,400. =	=	=	=	=	=	=	1	1. 3. 18.	250 =	=	=	=
Frostens Thinglag	3	6. 4. 22.	1,898. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aasens Thinglag	2	3. = 13	839. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	3. 2. 1.	750.
Skogns Thinglag	15	41. 1. 12.	14,600. =	=	=	=	=	=	=	1	6. 1. 1.	1,000 =	1	= 4. 7.	200.
Værdalens Thinglag	10	59. 1. =	12,920. =	=	=	=	=	=	=	1	3. 3 =	700 =	=	=	=
Stør- og Værdals Fogderi	58	179. 1. 19	44,762. =	=	=	=	=	=	=	7	26. 2. 11.	4,750 =	3	8. 3. 17	1,950.
Ytterøens Thinglag	3	16. = 5.	2,550. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Inderøens Thinglag	6	20. = 18.	5,100. =	=	=	=	=	=	=	2	2. = 21	850 =	1	1. 2. 9.	380.
Sparboens Thinglag	10	25 2. 8.	6,427. =	=	=	=	=	=	=	2	4. 3. 12.	1,150 =	=	=	=
Stods Thinglag	9	20. 1. 5.	5,045. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Snaasens Thinglag	13	13. 2. 23.	2,670. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bedstadens Thinglag	11	24. 4. 10.	7,521. =	=	=	=	5	8. 3. 21.	2,056.	2	5. 1. 15.	1,702 =	=	=	=
Inderøens Fogderi	52	114. 1. 21	29,313. =	=	=	=	5	8. 3. 21.	2,056.	6	12. 1. =	3,702 =	1	1. 2. 9.	380.
Gronds Thinglag	7	18. 4. ½.	2,600. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Overhaldens Thinglag	11	13. 1. 5.	3,660. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Foesnæs Thinglag	13	15. 1. 19.	2,199. 60.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Nærø, Kolvereids og Bindalens Thinglage	18	16. 3. 18.	2,204. =	=	=	=	=	=	=	5	3. 3. 15.	842 24	1.	1. 1. 8.	100.
Namdals Fogderi	49	54. = 18½.	10,663. 60.	=	=	=	=	=	=	5	3. 3. 15.	842 24	1	1. 1. 8.	100.
Amtsdistrictet	159	347. 4. 10½.	84,738. 60.	=	=	=	5	8. 3. 21.	2,056.	18	42. 3. 2.	9,294 24	5	11. 2. 10.	2,430.

(Fortsættelse af Nr. 11.)

Distrikt.	1849.																
	Selveiergods.			Statens.			Kirkernes.			Geistlighedens.			offentlige Stiftelsers.		
	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.
Stordalens Thinglag	24	73. 2. 12.	25,273. =	1	= = 12.	50.	=	=	=	5	22. = 3.	3,760.	=	=	=
Lervikens Thinglag	12	17. = 6.	5,496. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	5. 2. 2.	1,100.
Frostens Thinglag	4	4. 3. 11.	1,795. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aasens Thinglag	4	16. = 13.	5,200. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Skogns Thinglag	14	49. 1. 21.	12,800. =	=	=	=	=	=	=	3	20. = 23.	4,501.	=	=	=
Værdalens Thinglag	14	71. 4. 14.	17,634. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stør- og Værdals Fogderi	72	232. 3. 5.	68,198. =	1	= = 12.	50.	=	=	=	8	42. 1. 2.	8,261.	1	5. 2. 2.	1,100.
Ytterøens Thinglag	7	18. 1. 10.	5,650. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Inderøens Thinglag	8	25. 3. 22.	8,280. =	=	=	=	=	=	=	2	5. = 9.	901.	1	4. 3. 7.	1,720.
Sparbøens Thinglag	8	26. 1. 7.	10,600. =	=	=	=	=	=	=	1	= 1. 8.	60.	=	=	=
Stods Thinglag	3	14. = 9.	7,075. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Snaasens Thinglag	7	11. 4. 12.	1,710. =	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bedstadens Thinglag	14	23. 4. 15.	7,360. =	=	=	=	=	=	=	2	2. 1. 18.	600.	=	=	=
Inderøens Fogderi	47	120. 1. 3	40,675. =	=	=	=	=	=	=	5	7. 3. 11.	1,561.	1	4. 3. 7.	1,720.
Grongs Thinglag	9	10. 2. 6.	2,836. =	=	=	=	=	=	=	2	3. 4. 14.	1,361.	=	=	=
Overhaldens Thinglag	17	12. 2. 22.	4,900. =	=	=	=	=	=	=	2	3. 2. 20.	800.	=	=	=
Foesnæs Thinglag	17	25. 2. 16.	4,632. 62.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Nærø, Kolvereids og Bindalens Thinglage	29	45. 3. 1.	11,257. 60.	=	=	=	=	=	=	4	6. 3. 15.	881.	2	2. = 4.	130.
Namdals Fogderi	62	94. = 21.	23,626. 2.	=	=	=	=	=	=	8	14. = 1.	3,042.	2	2. = 4.	130.
Amtsdistrictet	181	447. = 5.	132,499. 2.	1	= = 12.	50.	=	=	=	21	63. 4. 14.	12,864.	4	12. = 13.	2,950.

(Fortsættelse af Nr. 11.)

District.	1850.																
	Selveiergods.			Statens.			Kirkernes.			Geistlighedens.			offentlige Stiftelsers.		
	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.
Størdalens Thinglag	20	43. 3. 21.	13,140.	=	=	=	=	=	=	6	19. 3. 23.	3,950.	=	=	=
Lervikens Thinglag	7	13. 1. =	3,840.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Frostens Thinglag	2	1. = 11.	650.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aasens Thinglag	6	21. 4. 8.	5,450.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Skogns Thinglag	16	60. 2. 6.	14,580.	=	=	=	=	=	=	1	2. = 21.	400.	1	6. 1. 3.	900.
Værdalens Thinglag	10	26. 3. 7.	4,840.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stør- og Værdals Fogderi	61	167. = 5.	42,500.	=	=	=	=	=	=	7	21. 4. 20.	4,350.	1	6. 1. 3.	900.
Ytterøens Thinglag	6	34. 2. 7.	10,855.	1	= 2. 15.	234.	=	=	=	1	4. 3. 12.	2,370.	=	=	=
Inderøens Thinglag	7	23. 4. 2.	7,686.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sparboens Thinglag	5	7. 2. 6.	3,460.	1	= 1. 23.	132.	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stods Thinglag	6	11. 4. 7.	3,330.	=	=	=	1	4. 3. 23.	1,100.	=	=	=	=	=	=
Snaasens Thinglag	6	6. = 2.	1,460.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bedstadens Thinglag	6	15. 2. 2.	5,745.	1	= = 4.	20.	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Inderøens Fogderi	36	99. = 2.	32,536.	3	= 4. 18.	386.	1	4. 3. 23	1,100.	1	4. 3. 12.	2,370.	=	=	=
Grogns Thinglag	17	24. 2. 4.	5,738.	1	= 4. 12.	180.	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Overhaldens Thinglag	10	13. 1. 4	4,768.	=	=	=	=	=	=	1	3. 4. 22.	700.	=	=	=
Foesnæs Thinglag	9	11. 3. 4.	2,160.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Nærø, Kolvereids og Vindalens Thinglage	23	29. 3. 20.	6,631.	=	=	=	=	=	=	6	8. = 15.	893.	=	=	=
Namdals Fogderi	59	79. = 8.	19,297.	1	= 4. 12	180.	=	=	=	7	12. = 13.	1,593.	=	=	=
Amtsdistrictet	156	335. = 15.	94,333.	4	1. 4. 6.	566.	1	4. 3. 23.	1,100.	15	38. 3. 21.	8,313.	1	6. 1. 3.	900.

(Fortsættelse af Nr. 11.)

District.	I Qvinqvenniet er saaledes afhændet tilsammen Jordebrug af														
	Selveiergods.			Statens.			Kirkernes.			Geistlighedens.			offentlige Stiftelsers.		
	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr.
Størdalens Thinglag	110	275. 3. 10.	73,000 =	1	= = 12.	50 =	=	=	=	20	78. 1. =	14,910 =	1	4. 2. 9.	1,000.
Lervikens Thinglag	31	45. = 21.	14,176 =	=	=	=	=	=	=	2	8. 4. 4	2,450 =	=	=	=
Frostens Thinglag	18	28. 4. 11.	8,710 40	=	=	=	1	4. 4. 10.	850.	=	=	=	1	5. 2. 2.	1,100.
Aasens Thinglag	22	56. 1. 6.	15,102 40	=	=	=	=	=	=	1	2. 4. 16	750 =	1	3. 2. 1.	750.
Skogns Thinglag	78	246. 3. 5.	69,150 89	1	5. 4. 17.	800 =	=	=	=	8	39. 3. 21	8,381 =	3	18. 4. 21.	3,100.
Værdalens Thinglag	55	268. 4. 4.	49,838 =	=	=	=	=	=	=	3	10. 1. 14	1,930 =	=	=	=
Stør- og Værdals Fogderi	314	921. 2. 9.	229,977 49	2	6. = 5.	850 =	1	4. 4. 10.	850.	34	140. = 7	28,421	6	32. 1. 9.	5,950.
Ytterøens Thinglag	29	95. = 9.	27,119 =	1	= 2. 15.	234 =	=	=	=	1	4. 3. 12	2,370 =	=	=	=
Inderøens Thinglag	27	105. = 2.	34,846 =	=	=	=	=	=	=	7	15. = 20	3,251 =	3	7. 3. 1.	2,487.
Sparboens Thinglag	45	114. 3. =	39,232 =	1	= 1. 23.	132 =	=	=	=	5	9. 2. 2	2,310 =	1	3. 1. 16.	800.
Stods Thinglag	30	66. 4. 12.	21,025 =	=	=	=	1	4. 3. 23.	1,100.	=	=	=	=	=	=
Snaasens Thinglag	37	44. = 22.	9,003 =	=	=	=	=	=	=	1	2. 3. 21	895 =	=	=	=
Bedstadens Thinglag	53	107. 4. 4.	33,486 =	3	= 1. 19.	137 60	15	26. 2. 14	6,497.	6	11. 2. 21	3,583 =	=	=	=
Inderøens Fogderi	221	533. 3. 1.	164,711 =	5	1. 1. 9.	503 60	16	31. 1. 13.	7,597.	20	43. 3. 4	12,409 =	4	10. 4. 17.	3,287.
Grogns Thinglag	59	70. 1. 11	17,572 =	15	3. 3. 11.	535 =	=	=	=	12	22. 3. 16	4,611 =	=	=	=
Overhaldens Thinglag	68	124. 2. 15½	25,837 96	=	=	=	1	1. 2. 12.	333.	5	10. 3. 22	2,818 60	=	=	=
Foesnæs Thinglag	79	140. 3. 14½	23,542 2	=	=	=	1	1. = 16.	130.	=	=	=	=	=	=
Nærø, Kolvereids og Vindalens Thinglage	133	174 3. 3	32,085 60	=	=	=	1	1. = 2	200.	23	27. 4. 16	4,416 24	5	6. 2. 8.	550.
Namdals Fogderi	339	510. = 20	99,037 38	15	3. 3. 11	535 =	3	3. 3. 6.	663.	40	61. 2. 6	11,845 84	5	6. 2. 8.	550.
Amtsdistrictet	874	1965. 1. 6	493,725 87	22	11. = 1.	1888 60	20	39. 4. 5.	9,110.	94	245. = 17	52,675 84	15	49. 3. 10.	9,787.

(Fortsættelse af Nr. 11.)

District.	I Qvinqvenniet aarlig afhændet faste Eiendomme.															
	1846.			1847.			1848.			1849.			1850.		
	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum Dlr. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß	Sum. Dlr. ß.	Antal Brug.	Skyld. Dlr Ort. ß	Sum. Dlr.
Størdalens Thinglag . . .	31	75 = 12	14,912 =	18	43 1 16	11,970 =	27	80 4 4	15,905 =	30	95 3 3	29,083 =	26	63 2 20	17,090
Lervikens Thinglag	3	2 1 7	540 =	4	12 2 1	4,100 =	7	9 = 11	2,650 =	12	17 = 6	5,496 =	7	13 1 =	3,840
Frostens Thinglag	3	2 2 22	850 =	7	18 2 1	4,367 40	3	6 4 22	1,898 =	5	10 = 13	2,895 =	2	1 = 11	650
Aasens Thinglag	5	8 4 3	1,983 40	6	9 1 9	2 380 =	3	6 2 16	1,589 =	4	16 = 13	5.200 =	6	21 4 8	5,450
Skogns Thinglag	17	58 4 2	12,865 89	21	65 3 16	19,585 =	17	48 1 20	15,800 =	17	69 2 20	17,301 =	18	68 4 6	15,880
Værdalens Thinglag . .	10	43 4 6	8,684 =	13	73 4 15	11,990 =	11	62 4 =	13,620 =	14	71 4 14	12,634 =	10	26 3 7	4,840
Stør- og Værdals Fogderi	69	191 2 4	39,835 9	69	223 = 10	54,392 40	68	214 3 1	51,462 =	82	280 1 21	72,609 =	69	195 1 4	47,750
Ytterøens Thinglag . . .	10	20 3 11	5,474 =	3	11 3 =	2,590 =	3	10 = 5	2,550 =	7	18 1 10	5,650 =	8	39 3 10	13,459
Inderøens Thinglag . . .	6	18 1 23	3,550 =	4	26 1 8	12,117 =	9	23 4 =	6,330 =	11	35 2 14	10,901 =	7	23 4 2	7,686
Sparboens Thinglag . . .	16	41 = 11	11,830 =	9	22 = 14	8,815 =	12	30 = 20	7,577 =	9	26 2 15	10,660 =	6	7 4 5	3,592
Stods Thinglag	8	10 2 3	3,075 =	4	10 1 12	2,500 =	9	20 1 5	5.045 =	3	14 = 9	7,075 =	7	16 3 6	4,430
Snaasens Thinglag	3	4 2 6	1,343 =	9	11 = =	2,715 =	13	13 2 23	2.670 =	7	11 4 12	1,710 =	6	6 = 2	1,460
Bedstadens Thinglag . . .	10	17 2 20	4,523 =	26	48 = 1	14,176 60	18	38 4 22	11,279 =	16	26 1 9	7,960 =	7	15 2 6	5,765
Inderøens Fogderi .	53	112 3 2	29,795 =	55	129 1 10	42,913 60	64	136 4 3	35,451 =	43	132 2 21	43,956 =	41	109 2 7	36,392
Grongs Thinglag	28	25 2 12	4,103 =	22	22 3 13½	5,900 =	7	8 4 ½	2,600 =	11	14 1 20	4,197 =	18	25 1 16	5,918
Overhaldens Thinglag . .	25	56 1 12½	5,767 96	18	33 4 10	8,393 60	11	13 1 5	3,360 =	9	16 = 18	5,700 =	11	17 1 1	5,468
Foesnæs Thinglag	21	50 = 9½	7,089 =	20	34 1 6	7,591 =	13	15 1 19	2,199 60	17	25 2 16	4,632 62	9	11 3 4	2,160
Nærø, Kolvereids og Bindalens Thinglage . . .	34	37 4 4	5,231 =	40	58 1 1	9,082 =	24	21 3 17	3,146 24	35	34 1 20	12,268 60	29	37 4 11	7,524
Namdals Fogderi . .	108	169 3 14	22,190 96	100	149 = 6½	30,966 60	55	49 = 15½	11,306 84	72	90 2 2	26,798 2	67	92 = 8	21,070
Amtsdistrictet	230	473 3 20	91,820 105	224	501 2 2½	128,272 40	187	400 2 19½	98,219 84	197	503 1 10	143,363 2	177	396 3 19	105,212

(Fortsættelse af Nr. 11.)

District.	Tilsammen. Antal Brug.	Skyld. Dlr. Ort. ß.	Sum. Dlr. ß.	Derefter er Middelprisen paa hver solgt Skylddaler.
Størdalens Thinglag	132	358 2 7	88,960 =	248 Spd. 18 ß.
Lexvikens Thinglag	33	54 = 1	16,626 =	307 — 100 =
Frostens Thinglag	20	39 = 21	10,660 40	272 — 15 =
Aasens Thinglag	24	62 3 1	16,602 40	265 — 21 =
Skogns Thinglag	90	311 1 16	81,431 89	261 — 64 =
Værdalens Thinglag	58	279 = 18	51,768 =	185 — 55 =
Stør- og Værdals Fogderi	357	1,104 3 16	266,048 49	240 — 92 =
Ytterøens Thinglag	31	100 1 12	29,723 =	296 — 40 =
Inderøens Thinglag	37	127 3 23	40,584 =	317 — 60 =
Sparbyens Thinglag	52	127 3 17	42,474 =	332 — 60 =
Stods Thinglag	31	71 3 11	22,125 =	308 — 72 =
Snaasens Thinglag	38	46 4 19	9,898 =	210 — 96 =
Bedstadens Thinglag	77	146 1 10	43,703 60	298 — 90 =
Inderøens Fogderi	266	620 3 20	188,507 60	303 — 72 =
Grongs Thinglag	86	96 3 14	22,718 =	234 — 108 =
Overhaldens Thinglag	74	136 3 23½	28,989 36	211 — 110 =
Foesnæs Thinglag	80	141 4 6½	23,672 2	166 — 100 =
Nærø, Kolvereids og Vindalens Thinglage	162	210 = 5	37,251 84	177 — 45 =
Namdals Fogderi	402	585 2 1	112,631 2	192 — 22 =
Amtsdistrictet	1,025	2,310 4 13	567,186 111	245 — 51 =

№ 13.

Tabellarisk Oversigt

af Forholdene ved et Middels-Jordbrug i de forskjellige Egne af Nordre Trondhjems Amtsdistrict.

Efter erholdte Oplysninger ansættes et saadant.

Præstegjeld.	Matricul-Skyld.	Fodes.			Udsaaes.			Avles.			Omtrentlig Værd.
	D. Ø. ß.	Heste.	Qvæg.	Smaafæ.	Byg og Blandkorn. Td. Sk.	Havre. Td. Sk.	Potatos Td. Sk.	Byg og Blandkorn. Td. Sk.	Havre. Td. Sk.	Potatos Td. Sk.	Spd.
Øvre Størdalens	3 1 =	1a2	7	15a16	1 =	6 =	4 =	4 4	33 =	36 =	790
Nedre Størdalens	3 2 12	1a2	6	16a17	1 3	10 4	8 =	8 2	42 =	56 =	840
Lerdikens	2 1 15	1a2	8	18	= 7	6 6	8 6	4 4	27 =	52 4	720
Frostens	3 = 14	1a2	5a6	14	= 7	7 2½	8 =	4 4	30 =	64 =	840
Skogns	4 1 20	2	7	25	1 4	7 1½	5 5	13 4	36 =	56 =	1,150
Værdalens	5 4 12	2	8a9	28	1 1	10 =	7 =	8 =	50 =	56 =	1,090
Stør- og Værdals Fogderi	3 3 16	2	6a7	19	1 ¾	7 7	6 3	9 =	34 =	44 =	900
Ytteroens	3 3 6	2	9	26	1 6¼	7 4	11 4	10 4	40 =	63 =	1,080
Inderoens	3 3 =	2	8	20	1 2	9 =	14 =	10 =	45 =	112 =	1,140
Sparboens	2 4 4	2	8a9	26	1 3⅓	9 5	9 2	11 4	46 2	80 =	940
Stods	3 1 16	2	9	32	1 1½	8 7	10 1	8 4	50 =	71 =	1,100
Snaasens	1 3 18	2	11a12	28	1 5	4 2½	3 3½	13 =	20 =	25 =	370
Bedstadens	2 3 12	2	9a10	30	1 1⅘	7 2½	9 2	9 6	46 2	101 6	800
Inderøens Fogderi	2 4 8	2	9	26a27	1 3	6 6	9 4	9 5	40 4	76 =	
Grongs	1 3 18	2	12	19	1 5	4 1	3 2	13 =	18 6	29 2	410
Overhaldens	2 = 13	1a2	10	16	1 2⅔	5 =	4 =	6 5	35 =	32 =	450
Foesnæs	2 = 17	1	9	29	1 1	5 2	4 6	7 7	26 =	30 =	360
Nærø	1 1 21	1	7	15	1 2	3 5⅔	3 6⅖	8 7	21 =	20 4	240
Kolvereids	1 2 10	1	7	13	1 7	3 5	4 6	9 3	19 =	38 =	260
Vindalens	1 2 20	1	7	15	3 7½	5 1	7 3	19 4	20 4	59 =	280
Namdals Fogderi	1 3 20	1a2	8a9	18a19	1 5¼	4 3½	4 3	10 =	24 =	35 =	340
Amtsdistrictet	2 4 16	2	8	21a22	1 2½	7 =	7 =	9 1	35 =	56 =	720

Anmærkning.

Til Bedømmelsen af et saadant Jordebrugs Afkastning anføres her Gjennemsnitspriisen paa forskjellige Kornsorter i Qvinqvenniet 1846—1850.

District.	Aar.	Byg. Spd. ß.	Blandkorn. Spd. ß.	Havre. Spd. ß.	Potatos Spd. ß.
Stør- og Værdals Fogderi	1846	2 84	2 4	1 60	= 58
	1847	3 48	2 66	1 100	= 82
	1848	3 =	2 46	1 80	= 70
	1849	2 96	2 42	1 90	= 75
	1850	2 80	2 24	1 105	= 91
i Gjennemsnit		2 108	2 36	1 87	= 75
Inderøens Fogderi.	1846	2 66	1 114	1 48	= 66
	1847	3 42	2 72	1 108	= 88
	1848	2 112	2 48	1 82	= 64
	1849	2 80	2 21	1 80	= 63
	1850	2 88	2 24	2 =	= 90
i Gjennemsnit		2 102	2 32	1 88	= 74
Namdals Fogderi	1846	2 108	2 64	1 84	= 90
	1847	3 66	2 94	2 9	= 114
	1848	3 18	2 28	1 88	= 92
	1849	3 24	2 35	2 3	= 100
	1850	3 5	2 60	2 56	1 10
i Gjennemsnit		3 20	2 56	2 =	= 81
ligesaa i Amtsdistrictet		2 116	2 41	1 98	= 77

№ 14.

Tabellarisk Oversigt

af de i Nordre Trondhjems Amts Landdistrict oprettede Brandassuranceforeningers Status 31 December 1850.

District.	Oprettet.	Naadigst approberet.	Interessenters Antal.		Assurancesum 31te December 1850.			
					Husebygninger.		Avling.	
			Gaardbrugere.	Husmænd og Strandsiddere	Gaardbrugere.	Husmænd og Strandsiddere.	Gaardbrugere.	Husmænd og Strandsiddere.
					Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.
Øvre og nedre Størdalens Præstegjeld	1838 Marts 3.	1844 August 31.	øvre 142	36	64,347 =	3,385 =	3,215 =	60 =
			nedre 303	143	125,799 =	26,940 =	13,650 =	310 =
Frostens Sogn	1837 Decbr. 16.	ikke.	107	84	48,670 =	8,455 =	= =	= =
Aasens Sogn og Skogns Præstegjeld	1834 Juni 9.	1844 Septbr. 7.	309	216	156,590 =	20,145 =	32,870 =	= =
Værdalens Præstegjeld	1832 Marts 3.	ikke.	243	201	92,551 =	7,875 =	32,672 =	= =
Ytterøens Præstegjeld	1842 April 1.	1843 Septbr. 27.	149	300	79,477 =	24,791 =	= =	= =
Inderøens Præstegjeld	1845 Januar 1.	1845 April 28.	185	136	70,160 =	12,190 =	21,130 =	= =
Sparboens Præstegjeld	1829 Januar 10.	1844 Marts 9.	246	236	75,990 =	12,145 =	4,720 =	= =
Forr, Egge og Føling Sogne af Stods Præstegjeld	1845	1845 Juli 2.	135	130	37,389 =	12,148 =	11,802 60	1,658 60
Ouam Sogn af Stods Præstegjeld . .	1844 Octbr. 30.	1847 Mai 8.	89	90	29,641 =	5,246 =	10,912 =	770 72
Bedstadens Præstegjeld	1842 Februar 19.	1843 Novbr. 13.	219	189	90,295 =	9,981 =	31,624 =	1,774 =
Sævig Sogn af Overhaldens Præstegjeld	1843 Mai 20.	1843 Septbr. 23.	66	12	13,822 30	706 60	= =	= =
Nærøe Præstegjeld	1844 Mai 9.	1846 Februar 11.	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .
			2,193	1,823	884,731 30	144,007 60	162,555 60	4,573 12
Amtsdistrictet	. . . . .	. . . . .	4,016		1,028,738 Spd. 90 ß.		167,128 Spd. 72 ß.	
					1,195,867 Spd. 42 ß.			

(Fortsættelse af Nr. 14.)

District.	Assurancesum 31te Decbr. 1850. Løsøre. Gaardbrugere.	Assurancesum 31te Decbr. 1850. Løsøre. Huusmænd og Strandsiddere.	Den 31te December 1845 beløb Assurancesummen i det Hele.	Erlægges Contingent, og hvor stor, eller hvorledes tilveiebringes fornøden Erstatning.	Har nogen Brandskade indtruffen siden sidste Oversigt.	Beholdning 31te December 1850.	Anmærkninger.
	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd.			Spd. ß.	
Øvre og nedre Størdalens Præstegjeld . . .	øvre = nedre =	= =	209,490	reparteres naar Skade skeer.	4 Brandskader til Beløb 292 Spd. 103 ß.	46 56	Mærager Sogn er ei indbefattet i Foreningen; Løsøre er ei assureret; ved Indskrivelse erlægges fra 24 ß. til 1 Spd.
Frostens Sogn	=	=	55,005	Ved Indtrædelse erlægges 12 ß. pr. 100 Spd. Taxt	ingen.	64 81	
Aasens Sogn og Skogns Præstegjeld	=	=	155,885	Ved Indtrædelse 12 ß. for hvert forsikret 100 Spd. og ellers naar Skade skeer.	4 Brandskader til Beløb 43 Spd. 60 ß.	138 116	
Værdalens Præstegjeld .	6,064 =	838 =	121,502	I 1848 og 49 har været erlagt Contingent med 10 ß. for hvert 100 Spd. og i 1850 ligesaa 60ß.	3 Brandskader i 1846 og 1848 til Beløb 86 Spd.	198 =	Strandsiddere ere ikke tilstedede Adgang til Assurance, ei heller Huusmænd for Avling.
Ytterøens Præstegjeld .	=	=	86,242	12 ß. af hvert forsikret 100 Spd.	1846 1 og 1850 1 tilsammen 328 Spd.	430 =	Administrationen koster aarlig 12 a 18 Spd.
Inderøens Præstegjeld .	=	=	98,015	8 ß. af hvert 100 Spd. aarlig.	1848 1 til Beløb 141 Spd. 96 ß.	278 60	i Trondhjems Sparebank.
Sparboens Præstegjeld .	74,765	12,160 =	133,263	reparteres naar Skade skeer.	til et samlet Beløb af 505 Spd. 7 ß.	32 56	
Forr, Egge og Føling Sogne af Stods Præstegjeld	7,857 90	3,570 36	=	12 ß. aarlig for hver forsikret 100 Spd.	ingen.	305 76	
Quam Sogn af Stods Præstegjeld	4,928 =	2,698 20	=	24 ß. af hvert 100 Spd. aarlig indtil i forrige Aar, da ophørte indtil videre.	ingen.	318 55	deraf 266 Spd. 34 ß i Trondhjems Sparebank; Resten Restancer.
Bedstadens Præstegjeld .	43,793 =	7,364 =	129,080	¼ pCt. indtil Fondet udgjør 500 Spd.	til et samlet Beløb af 286 Spd.	466 =	blandt det forsikkrede Løsøre tilhører en Deel Kaarmænd og Inderster; Avlingen taxeres pr. Læs.
Sævig Sogn af Overhaldens Præstegjeld .	=	=	14,586	hver 31 Decbr. 15 ß. af hvert forsikret 100 Spd.	ingen.	196 72½	blandt assurerede Bygninger er Vedmundvig Kirke; Assurance er ¾ af Taxtsum.
Nærøe Præstegjeld . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	Er ikke traadt i Virksomhed paa
Amtsdistrictet	97,407 90	26,630 56	1,003,068 Sp.				Grund af den lettere Adgang
	124,037 Spd. 26ß.		Huse 831,910 Sp.				at assurere i den almindelige
Tilsammen af Huusbygninger, Avling og Løsøre	1,319,904 Spd. 68 ß.		Avling 119,620 Sp.				Brandforsikkring for Riget.
			Løsøre 51,538 Sp.				

№ 16. Tabellarisk Oversigt

af de ved Øvrighedens Foranstaltning udlignede Commune-Udgivter i Nordre Trondhjems Amts Landdistrict **1846—1850** inclusive.

Formandskabsdistrict.	Udgifter som lignes efter Formandskabsdistricternes Matriculskyld. I nedenstaaende Aar er saaledes udlignet.										Tilsammen.	
	1846.		1847.		1848.		1849.		1850.			
	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.
Øvre Størdalens	1,684	47	1,920	24	1,617	4	1,920	38	727	62	727	62
Nedre Størdalens									1,518	41	7,141	113
Lexvikens	282	113	186	96	149	53	186	96	224	20	1,518	41
Frostens	149	30	268	78	179	12	298	60	335	97½	1,030	18
Aasens	225	31	187	86	250	24½	187	86	250	34½	1,231	37½
Skogns	534	45	254	56	556	85	519	83	593	99	1,101	22
Værdalens	746	119	658	48	658	48	787	114	984	99	2,459	8
Stør- og Værdals Fogderi	3,623	25	3,476	28	3,410	106½	3,900	117	4,634	43	3,836	68
Ytterøens	388	78	333	16	222	10	208	12½	388	57	19,046	9½
Inderøens	562	9	656	110	562	9	=	=	1,173	8	1,540	53½
Sparboens	761	76	761	76	507	90½	507	90	1,294	93	2,954	16
Stods	498	28½	448	49	448	49	512	48	411	5	3,833	65½
Snaasens	374	64	374	64	436	118	399	60	262	20	2,318	59½
Beitstadens	388	18	375	80	239	83	327	117	303	29	1,847	86
Inderøens Fogderi	2,973	33½	2,950	35	2,416	119½	1,955	87½	3,832	92	1,634	87
Grongs	278	24	347	91	312	118	278	24	209	88	14,129	7½
Overhaldens	381	93	572	79	629	111	343	71	381	92	1,426	105
Foesnæs	448	33	407	63	509	48	475	53	610	94	2,309	86
Nærøe	268	101	254	48	283	69	333	28	247	81	2,451	51
Kolvereids	454	82	429	19	415	39	489	3	444	99	1,387	87
Sørbindalens	99	14½	113	34	141	73	177	1	56	76	2,233	2
Namdals Fogderi	1,930	107½	2,124	94	2,292	98	2,096	60	1,951	50	587	78½
Amtsdistrictet	8,527	46	8,551	37	8,120	84	7,953	24½	10,418	115	10,396	49½
											43,571	66½

(Fortsættelse af Nr. 16.)

Formandskabsdistrict.	Udgivter som lignes efter Formandskabsdistricternes Matriculskyld. Disse Udgivter have vedkommet følgende forskjellig Slags.																					
	Formandskabet.		Bestemte Lønninger	Skolevæsenet.		Fattigvæsenet.		Fattige Syges Cuur.		Gjordemoder-Løn.		Thingholdet.		Forligelsesvæsenet.		Veiudgivter.		Skydsskaffer løn.	Præstegaards-Huse.		Privat engagerede Læger.		tilfældige Udgivter.		Tilsammen.	
	Spd.	ß.	Spd.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.
Øvre Størdalens . .	5	=	10	100	=	165	=	120	=	50	=	40	=	20	=	150	=	16	=	=	=	=	51	62	727	62
Nedre Størdalens . .	*)48	=	100	616	=	1,450	=	1140	=	300	=	400	=	130	=	2310	=	201	35	=	40	=	371	113	7,141	113
Leyvikens	12	=	25	40	=	561	=	144	=	30	=	60	=	20	=	200	=	50	=	=	=	=	376	41	1,518	41
Frostens	=	=	=	=	=	68	60	200	=	125	=	160	=	38	=	120	=	=	21	50	=	=	297	28	1,030	18
Aasens	36	26	=	=	=	=	=	150	=	165	107½	250	=	70	=	270	=	60	27	24	33	72	168	48	1,231	37½
Skogns	=	=	=	=	=	100	=	=	=	139	12½	200	=	41	=	70	=	135	32	96	28	19	355	14½	1,101	22
Værdalens	40	=	=	=	=	1,268	20	=	=	275	9	300	=	70	=	170	=	20	20	=	=	=	295	99	2,459	8
	90	=	=	=	=	1,350	=	510	=	100	=	400	=	58	=	650	=	78	=	=	=	=	600	68	3,836	68
Stør- og Værdals Fogderi	231	26	135	756	=	4,962	80	2264	=	1185	9	1810	=	447	=	3940	=	560	136	50	101	91	2516	113½	19,046	9½
Ytterøens	22	=	=	=	=	380	=	350	=	200	=	300	=	30	=	80	=	=	=	=	=	=	178	53½	1,540	53½
Inderøens	64	=	57	232	16	1,293	56	230	=	180	=	300	=	35	=	200	=	=	=	=	=	=	362	64	2,954	16
Sparboens	85	=	=	63	60	1,019	9	440	=	200	=	300	=	20	48	930	=	=	=	=	332	=	443	68½	3,833	65½
Stods	70	=	=	=	=	541	92½	200	30	200	=	330	=	56	=	410	=	=	8	=	314	45	188	12	2,318	59½
Snaasens	40	=	=	=	=	729	24	=	=	180	=	330	=	100	=	210	=	=	=	=	=	=	258	62	1,847	86
Bedstadens	=	=	=	=	=	187	64	=	=	180	=	300	=	=	=	320	=	=	50	=	300	=	297	13	1,634	87
Inderøens Fogderi	281	=	57	295	76	4,151	5½	1220	30	1140	=	1860	=	241	48	2150	=	=	58	=	946	45	1728	43	14,129	7½
Grongs	30	=	25	=	=	396	60	=	=	250	=	260	=	55	=	250	102	=	=	=	=	=	159	63	1,426	105
Overhaldens	48	=	=	=	=	720	31	=	=	180	=	260	=	80	=	873	4	48	=	=	=	=	100	51	2,309	86
Foesnæs	37	=	=	=	=	797	30	230	80	180	=	274	=	23	48	546	94	=	260	=	=	=	102	39	2,451	51
Nærø	110	=	=	=	=	579	30	=	=	170	70	117	26	108	83	90	=	=	=	=	=	=	211	58	1,387	87
Kolvereids	50	=	37	=	=	1,626	115	=	=	87	100	175	80	156	=	=	=	=	=	=	=	=	99	67	2,233	2
Sørbindalens	18	18	=	28	94½	107	38	=	=	33	70	67	14	52	=	237	=	=	2	104	=	=	40	100	587	78½
Namdals Fogderi	293	18	62	28	94½	4,228	4	230	80	902	=	1154	=	475	11	1997	80	48	262	104	=	=	714	18	10,396	49½
Amtsdistrictet . . .	805	44	254	1080	50½	13,341	89½	3714	110	3227	9	4824	=	1163	59	8087	80	608	457	34	1048	16	4959	54½	43,571	66½

Anm. Forsaavidt i enkelte Formandskabsdistricter intet specielt findes udlignet til Formandskabsudgivter, Lønninger til Betjente, saasom Cassererе og Regnskabsførere, eller fattige Syges Cuur, Forligelsesvæsenet og Præstegaardshuses Vedligeholdelse, er saadant bestridt deels af hvad som er udlignet til tilfældige Udgivter og deels til Fattigvæsenets Behov. Blandt de tilfældige Udgivter er i Grongs District udlignet 39 Spd. 60 ß. til Almuebiblioteket; i Sævig af Overhalden er i samme Diemed udlignet særskilt paa Gaardbrugerne 1846 16 ß., 1848 24 ß., 1849 16 ß. og 1850 12 ß. hver; i Skage Sogn af samme District 25 Spd. 21 ß. til Istandsættelse af Kirkegaardshegnet; i Foesnæs District er desuden 1846—49 aarlig udlignet Præsteskyds i Forhold til Brugenes Størrelse i 5 Classer, respective 36 ß., 48 ß., 72 ß., 96 ß. og 1 Spd., hvorimod den i 1850 er indbefattet under tilfældige Udgivter med 64 Spd. Blandt de tilfældige Udgivter for Nærøe District er 26 Spd. paa Vigtens Sogn til Ulvegift og desuden paa samme Sogn 10 Spd. til Almuebiblioteket, hvortil paa hver Gaardbruger i 1846 desuden er lignet 12 ß.

*) Indeholder Fællesudgifter for Øvre- og Nedre Størdalen.

(Fortsættelse af Nr. 16.)

Udgivter som lignes paa Amtscommunernes Matrieulskyld.

Slags.	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.	Tilsammen.
Amtsformandskabet	380 =	380 =	370 =	370 =	370 =	1,870 =
Døvstummes Oplærelse	350 =	380 =	380 =	380 =	400 =	1,890 =
Medicinalvæsenet	4,500 =	4,500 =	4,500 =	4,500 =	4,600 =	22,600 =
Sindssyges Pleie	= =	= =	= =	300 =	500 =	800 =
Vaccinationens Fremme	320 =	320 =	320 =	320 =	300 =	1,580 =
Veterinairvæsenet	70 =	100 =	100 =	100 =	80 =	450 =
Delinqventudgivter	150 =	200 =	250 =	250 =	200 =	1,050 =
Udgivter ved Thinge	180 =	180 =	180 =	180 =	180 =	900 =
Kronarbeideres Transport	20 =	20 =	20 =	20 =	= =	80 =
Skudpenge	70 =	200 =	300 =	400 =	350 =	1,320 =
Landbrugsskolen	380 =	200 =	200 =	500 =	600 =	1,880 =
Veivæsenet	6,100 =	5,500 =	4,000 =	5,000 =	3,600 =	24,200 =
Opførelse af nye Sygehuse	3,500 =	3,500 =	4,000 =	2,500 =	= =	13,500 =
Tilfældige Udgivter	370 73	193 99	777 114	571 51	365 24	2,279 1
Tilsammen	16,390 73	15,673 99	15,397 114	15,391 51	11,545 24	74,399 1
men heri afdrages af Beholdning	3,500 =	2,800 =	= =	= =	= =	6,300 =
igjen som virkelig udlignet	12,890 73	12,873 99	15,397 114	15,391 51	11,545 24	68,099 1

Anmærkninger.

Med Hensyn til Udredelsen af hvad som paahviler Amtscommunen efter Stiftsligning, som i senere Tid ikkun har bestaaet i Andeel i Trondhjems Bybroes Vedligeholdelse, ældre Veiudgifters Refusion og Capitulstaxtens Trykning henvises til forrige Beretning.

Udligningen har for de respective Aar udgjort pr. Skyldaler:

1846 . . . . . 1 Spd.
1847 . . . . . 1 —
1848 . . . . . 1 — 24 ß.
1849 . . . . . 1 — 24 =
1850 . . . . . = — 108 =

№ 18. Tabellarisk Oversigt

af Pantehæftelser i faste Eiendomme i Levanger Kjøbstad i Aarene **1846—1850** incl.

Pantehæftelser i faste Eiendomme.

	1846.		1847.		1848.		1849.		1850.		Summa.		Gjælden tilhører følgende Creditorer.								Anmærkninger.
													Norges Bank.		Sparebankerne.		offentlige Casser og Indretninger		Private.		
	Mntal.	Sum. Spd.	Mntal.	Sum. Spd.	Mntal.	Sum. Spd.	Mntal.	Sum. Spd.	Mntal.	Sum. Spd.	Spd.	ß.	Mnt.	Spd.	Mnt.	Spd.	Mnt.	Spd. ß.	Mnt.	Spd. ß.	
Ved Udgangen af Aaret 1845 var Gjælden .											27,686	22		5,150	1	550		927 84		21,058 58	Brandassuranceſummen udgjorde den 31te December 1850 . . 108,490 Spd., hvorefter Gjælden i Forhold til denne udgjør 42,5 pCt.
i Aarene 1846—1850 er thinglæst	12	4,373	20	5,480	15	5,419	20	5,946	25	8,368	Tilgang	29,586 =	11	3,700	1	500	7	4,833 =	73	20,553 =	
											tilsammen	57,272 22									
i Aarene 1846—1850 er aflæst	8	2,910	17	3,097	5	1,800	9	2,629	6	1,214	Afgang	11,650 =	2	1,100	=	=	=	= =	43	10,550 =	
Ved Udgangen af 1850 er Gjælden											tilbage	45,622 22		7,750	2	1,050		5,760 84		31,061 58	

8.

Nordlands Amt.

Til Kongen!

Herved tillader jeg mig at afgive Beretning betræffende det mig naadigſt anbetroede Diſtricts Tilſtand for de ſidſt forløbne 5 Aar.

I. Betræffende Amtets Landdiſtrict:

A. Landbruget.

I Almindelighed taget ſtaaer dette omtrent paa ſamme Trin ſom da forrige Femaarsberetning afgaves, og har en Fremadſkriden med ſamme virkelig fundet Sted i de ſenere Aar formenes denne ialfald at være lidet mærkelig. Viſtnok er i det her vedkommende Tidsrum i de fleſte af de til Amtet henhørende Diſtricter opbrudt endeel Nyland — i ſaa Henſeende at opgive noget beſtemt Areal, der blot nogenlunde nærmer ſig det Rette, anſees umuligt, da man ikke har nogen paalidelig Kilde at øſe Kundſkaben derom af; — men ligeſom dette neppe har været betydeligt, ſaaledes tør man, efter Forholdene her i Amtet, ikke af Nylands Optagelſe udlede nogen hos Befolkningen i ſynderlig høiere Grad vakt Erkjendelſe om Jordbrugets Vigtighed og endmindre noget erhvervet bedre Skjøn paa dets Drift. Det er paa en fornuftigere Afbenyttelſe af de ældre i Brug tagne Marker det her kommer an, langt mindre paa Eng- og Agerlandets Udvidelſe.

I Regelen finder den ſamme Brugsmaade Sted ſom den, der i Mands Minde har været den almindelige; ingen Berel foretages mellem Eng- og Agerland, og Gjødningen, der ſkal erſtatte den udmavrede Jord, bliver paa denne Maade mere og mere utilſtrækkelig; Indhegning af Markerne kjendes neppe, ikke engang i de Diſtricter, hvori Adgang til Hegnmateriale er let, og ſaaledes kan Gaardbrugeren allerede af den Grund ikke frede ſin Jord; at aflede Vandet fra ſidlændte Marker forſtaaes i det Hele taget ikke eller Gaardbrugeren undlader af Ligegyldighed og Dovenſkab eller muligens fordi han ikke kan affee den fornødne Tid dertil fra ſin Yndlingsbeſkjæftigelſe, Fiſkeriet, tilſtrækkeligen at ſørge derfor; Nødvendigheden og Nytten af Jordblanding indſees ikke, i al Fald anvendes den ſaagodtſom aldrig. De Agerdyrkningsredſkaber, hvoraf Almuen betjener ſig, ere i Almindelighed meget ſlette; Ploven, der kuns er indrettet for een Heſt er ſomoftеſt forſynet med Væltefjæl af Træ; Harv er ikke almindelig og i Mangel deraf nedhakkes Sæden med Grev. At der i flere af Amtets Diſtricter findes dygtige Jordbrugere kan vel ikke negtes, men ſaadanne ere endnu kun høiſt enkelte og høre ſomofteſt ikke til den ſimple Almue, der er lidet tilbøielig til at tage Exempel af Andre end ſaadanne, der ſtaaer den ved Siden i Dannelſe og øvrige Vilkaar.

Forøvrigt er ſikkerligen den almindelige Me-

ning her, at Jordbruget i de senere Aar ikke har gaaet saa lidet fremad; men jeg nærer dog megen Frygt for, at denne Mening fornemmelig støtter sig til en hos ganske enkelte Gaardbrugere indført bedre Driftsmaade, og at Forholdene i det Hele taget, om de end kunne vække noget Haab for Fremtiden, ikke tilstrækkeligen begrunde den.

At den herværende Jordbruger har mange Vanskeligheder at kjæmpe imod maa erkjendes, men disse gjælde dog mest Agerbruget, der vistnok ingensinde her i Amtet vil kunne hæve sig til nogen egentlig Høide og vel neppe fortjener den Forkjærlighed, hvormed det omfattes fremfor Engbruget. Potetes trives imidlertid godt paa de fleste Steder her i Amtet, og er det derfor sikkerligen at ønske, man med Indskrænkning af Kornudsæden vilde forøge Dyrkningen af denne Jordfrugt. Jordarten er i det Hele taget god og tiltrænger kun at arbeides og blandes for at blive fortrinlig. Græsset trives, uagtet den korte og oftere raa Sommer, godt, og at det ikke afgiver et langt større Product maa uden al Tvivl ene tilskrives den ringe Omhu, Engen vises, idet denne saagodtsom ganske overlades til sig selv, i det Hele taget aldrig opbrydes og sjelden gjødes paa anden Maade end ved Grindegaaen.

Den væsentligste Hindring for Jordbruget her i Amtet er Befolkningens Ulyst dertil. Ved heldigt Fiskeri kan Almuesmanden i kort Tid vinde Velstand og i Haabet om at et saadant engang vil falde i hans Lod tilsidesætter han Jordbruget som en Bedrift, der kræver megen Møie og ikke giver Udbytte forend efter lang Tids Forløb. At betragte Jordbruget som Hovednæringsvei bør Nordlændingen sikkerlig ikke, men formeentlig vil det være til Fordeel for ham ikke saa ganske at opofre sig for Fiskeriet.

Ikke alt Fiskeri er lønnende, og kan man neppe betvivle, at den uendelige Omflakken paa det Uvisse, især efter Sild, i Gjennemsnit paaforer Almuesmanden Tab.

Forøvrigt maa det erkjendes, at han ikke har godt for endog kun for en Deel at løsrive sig fra Fiskeriet; thi som i Regelen meget fattig nødes han til at kaste sig paa den Bedrift, der giver det øieblikkelige Udbytte og hans Levesæt kan saaledes muligens ikke mindre tilskrives hans mislige Kaar end Mangel paa fornuftig Beregning.

Som væsentlige Hindringer for Jordbruget kan videre anføres det her i Amtet endnu gængse Leilændingsvæsen samt det, at Gaardene for en stor Deel ligge i Sameie eller bestaae af Teige, sammenblandede med Nabomarkerne. At Jordbruget ogsaa her kan svare god Regning godtgjøres forøvrigt tilstrækkeligen af de Enkeltes, i Modsætning til den øvrige Landalmues, større Velstand, der anvende Flid og Tænksomhed ved dets Drift. De almindelige Sædarter ere fremdeles Blandkorn, Rug og for en Deel Havre, men især Byg og Potetes.

Til at opgive det almindelige Forhold i Udsæden mellem de forskjellige Kornarter samt mellem Korn og Potetes have paalidelige og bestemte Oplysninger ikke været at tilveiebringe. Imidlertid er det at antage, at der til Udsæd af Korn benyttes et langt større Areal Land end til Potetes.

Kornet giver i Almindelighed 3 a 6 og Potetes 5 a 10 Fold. Liin dyrkes ikke her i Amtet, men derimod i enkelte af dettes sydligere Districter en ubetydelig Deel Humle samt Kaalrabi, Næper, Gulerødder og andre lignende Havevæxter. Af Hamp avles en ringe Deel i Saltdalen. Agerlandet antages i det forløbne Ovingvennium ikke at være forøget i Forhold til Engen.

De 3 sidste Aar have været mindre heldige for Agerbruget og en større Korntilførsel end sædvanlig har derfor i dem fundet Sted. Endog kun tilnærmelsesviis at opgive Forholdet mellem og Kvantummet af det indhøstede og indførte Korn er ikke muligt, i hvilken Henseende bemærkes, at Almuesmanden her i Regelen ikke opmaaler det Korn, han avler, at han saaledes ikke selv veed hvormeget, samt videre at han, om han end derom havde Kundskab, efter sin Charakteer, neppe vilde gjøre Andre bekjendt dermed. Paa den anden Side er der, da Korntilførselen kun foregaaer fra indenrigske Steder formeentlig ikke Adgang til at faae Kundskab om Kvantummet af det indførte Korn.

Af Potetes tiltrænger Lofotens Fogderi stadigen og Amtets 2de andre Fogderier hyppigen Tilførsel.

Under Nr. 1 vedlægges en meget ufuldstændig Opgave over Jordbrugenes Antal og Matrikulskylden m. M. for Ovingvenniet. Forsaavidt Opgaven meddeler Oplysning om Forholdet mellem Selveier- og Leilændingsgodsets Matrikulskyld samt om det af udyrket Jord opbrudte Agerland, ansees den meget upaalidelig, i hvilken Henseende bemærkes, at Jordebøgerne ikke indeholde de for Opgaven fornødne Oplysninger, og at man heller ikke fra nogen anden sikker Kilde kan tilveiebringe disse.

Det er at antage, at Antallet af Selveiere i Forhold til Leilændingernes er noget forøget i de sidst forløbne 5 Aar derved at endeel Gaarde

af det beneficerede, det nordlandske Kirke- og Skolefonds samt Statens Gods i dette Tidsrum ere solgte.

B. Fædriften.

Nogen Tilgang eller Afgang af Heste, stort Kvæg, Faar, Geder eller Reensdyr antages ikke at have fundet Sted siden sidste Optælling. En Forøgelse i Kreaturholdet vilde, maa det bemærkes, ikke betegne et Fremskridt; thi den herværende Jordbruger holder i Almindelighed langt flere Kreature end hans Gaard kan føde, hvilket meget væsentligen bidrager til at Gaardbruget her kaster et saa ringe Udbytte af sig. For at holde Liv i Besætningen fra Høst til Vaar, maa den største Sparsomhed iagttages ved Brugen af Foderbeholdningen og meget Arbeide anvendes for at skaffe tilveie de fornødne Surrogater, fornemmelig Riis, Bark, Tang og Tarre samt Fisk. Kvæget udhungres i en overordentlig Grad, men at man derved tilføier sig selv stor Skade har endnu saagodtsom ingen Anerkjendelse vundet blandt Landalmuen. Uagtet den paapegede Mislighed frembringe dog flere af Amtets Districter et til Almuens Behov tilstrækkeligt Kvantum Fedevarer og enkelte endog noget til Afsætning. Til Forbedring af det store Kvæg vides Intet at være foretaget i Ovinqvenniet, hvorimod enkelte Gaardbrugere til Forædling af Faareracen have anskaffet sig engelske og spanske Faar.

Forholdet mellem Ager- og England er høist forskjelligt ved de forskjellige Brug. Noget almindeligt Forhold mellem Besætningen paa den ene og Korn- og Potetesavl paa den anden Side kan ikke opgives.

C. Skovdriften.

De i Amtet værende Skove ere fremdeles i Aftagende. Det hører Nordlændingen til kun at tænke paa Øieblikket og denne Charakteer har han i høi Grad lagt for Dagen ved den Maade, hvorpaa han behandler sin Skov.

Til Brændeskovens Ødelæggelse bidrager væsentligen den betydelige Hugst af ung Birk, der om Vinteren foretages, til Beete for Kvæget, men maaske fornemmeligen at den saa hyppig hugges ned for Føde, hvorefter den paa mange Steder ikke voxer op igjen. Af Tømmerskove findes de betydeligste i Vefsen, Hemnæs, Mo, Gilleskaals og Saltdalens Præstegjelde.

Det er et Særkjende, at de af disse Skove, der tilhøre Staten, ere meest mishandlede. For de nærmest tilgrændsende Strøg ere Skovene en Velstandskilde, idet de ikke alene afgive det Fornødne til eget Behov, men ogsaa endeel til Afsætning. Af Ø- og Kystdistricterne mangle mange saagodtsom ganske Skov og benytte Indvaanerne i disse som Brændsel Tørv, hvoraf der paa de fleste Steder er Overflod, samt Rødder af forlængst fældede Træer. I Skovbygderne tilvirkes en ubetydelig Deel Tjære og Kul. Af Bygdesauge har Helgelands Fogderi 73 og Saltens Fogderi 5.

D. Fiskeriet.

Dette betragtes fremdeles fast af den hele Amtsbefolkning som en Bedrift, hvorfor enhver anden Erhvervsgreen maa sættes tilside. Endogsaa de flere Mile fra Søen beliggende Distrikters Beboere opofre sig ganske derfor, og er deres Antal, der udelukkende drive anden Næringsvei, saa ringe, at saadanne ganske kunne sættes ud af Betragtning. Det vigtigste Fiskeri er Skreifiskeriet om Vinteren — almindelig fra Begyndelsen af Februar til **medio** April — og til dette søger saagodtsom det hele Amts vorne mandlige Befolkning. Det drives især ved Lofotens østre Kyst, men dog ogsaa af Hjemfiskere paa enkelte Punkter ved Vestkysten ligesom i et Par af Vesteraalens Præstegjelde. Det indtræffer derhos og, at Skreien søger hen til Kyststrækninger af Helgeland og Salten, men da dens Ankomst til disse ikke er aarviis, er Indvaanerne i Almindelighed for uforberedte til at drage fuld Nytte deraf. I det her vedkommende Tidsrum har Skreifiskeriet, henseet til Udbyttet, slaaet godt til, men den Omstændighed, at Fisken ikke har villet holde sig ved flere af dens sædvanlige Legepladse, navnligen ved de østligste af Værene ved Lofotens Østkyst har foranlediget en for stor Sammenstimlen af Fiskere ved de øvrige, hvilket igjen har bevirket megen Uorden ved Fiskeriets Drift og for Almuen betydeligt Tab af Fiskeredskaber. Dette Fiskeri drives fremdeles med Garn, Liner og Dybsagn. Garnbruget maa anses væsentligen forbedret ved den nu ganske almindelige Benyttelse af Glaskavl, hvilke medføre, at Garnene ikke som ved Brugen af Trækavl synke tilbunds, efterat have staaet nogle Dage i Søen. Paa den anden Side har imidlertid Afbenyttelsen af Glaskavl paaført mange Fiskere Tab af Garn, idet man ikke har sørget for at forsyne disse med Bundstene af en, i Forhold til Kavlens Høvekraft tilstrækkelig Tyngde; ja Tabet har været saa betydeligt, at Mange derved have ladet sig afskrække fra at bruge Garn og tyet til Linen og Dybsagnet, og er det vel og et Spørgsmaal, om ikke Brugen af disse mindre bekostelige Redskaber bringe

Fiskeren den større Nettoindtægt. Skulde denne Mening blive almindelig anerkjendt vil forøvrigt den Ulempe indtræde, at Havet, da Linen optager langt større Plads end Garnet, ikke paa langt nær vil kunne rumme det samme Antal Fiskere, som under de nu stedfindende Forholde. Det er forøvrigt en Erfaringssætning, at den fede Fisk søger mere paa Garnet og den magre mere paa Linen, saa at Hensigtsmæssigheden af det ene eller det andet Fiskeredskabs Brug altid meget vil afhænge af Fiskens Tilstand.

Jeg har al Grund til at antage, at Uordenen ved Lofotfiskeriets Drift, endogsaa henseet fra den, der er foranlediget ved den omhandlede Sammenstimlen af Fiskere paa enkelte Vær, i høi Grad har tiltaget i de senere Aar. Erfaring har stadfæstet den Lære, at Overtrædelser af den for Fiskeriet gjældende Lovgivning ligesom Tyveri af Fiskeredskaber og Fisk under Fiskeriets Drift kunne forøves straffrit, som en Følge af, at Fiskeren, der har lidt Skadm, for at undgaae Tidsspilde ved Anmeldelse m. M., i Almindelighed taget langt vil foretrække at opgjøre Sagen underhaanden og mod Skadeserstatning end at foranledige Forseelsen paatalt. For nogenlunde at rette paa Mishighederne anseés det uundgaaeligt nødvendigt at anbringe et Politiopsyn i al Fald ved ethvert af de betydeligere Fiskevær, samt at sørge for en hurtigere og mindre Ulemlighed for Fiskerne medførende Retspleie i de vedkommende Sager, hvilket sidste neppe vil kunne skee uden ved at forflere de Retter, der ved Underinstancen have at domme i Sagerne. Hjemsommerfiskeriet har i de sidstforløbne 5 Aar faldet misligt for det hele Amt og neppe afgivet noget til Afsætning. Finmarksfiskeriet, der besøges af en stor Deel af dette Amts Almue, har derimod i dette Tidsrum i det Hele taget givet et taaleligt godt og i forrige Aar endogsaa et overordentlig rigt Udbytte.

Sildefiskeriet, der i Fortiden betragtedes som en Rigdomskilde for Amtets Almue, har i Ovinqvenniet i det Hele taget været af mindre Betydenhed. Som det eneste rige Sildefiske i dette Tidsrum kan nævnes Fiskeriet i Eidsfjorden, Høsten 1848. I Herø Sogn fiskedes dog ogsaa et ikke ganske ubetydeligt Kvantum Sild i Aarene 1847, 1848 og 1849. Af mindre Fiskesorter fanges langs Kysten betydeligt, men kuns til Huusbrug.

Kveite fiskes i de fleste af Amtets Districter, men deraf tilvirkes kun en meget ringe Deel til Handelsvare.

Lar fanges paa mange Steder i Amtet, men Udbyttet er dog, rimeligviis paa Grund af Fangstredskabernes mindre hensigtsmæssige Indretning, i det Hele taget ubetydeligt. Haakjæring og Brygdefiskeri har neppe været drevet i det sidstforløbne Ovinqvennium og i al Fald ikke med Held.

Af Fisk og Fiskeproducter tilvirkes fremdeles Torsk, Lange og Sild samt Tran og Rogn for Handelen, og udføres fornemmelig til Bergen, Trondhjem, Aalesund, Christiansund og Tromsø. At opgive Totalsummen af den Fisk, der inden Amtet fanges aarligen, anseés aldeles umuligt. Ikke engang hvad Lofotfiskeriet angaaer kan Productet angives med nogenlunde Nøiagtighed. Regner man, at 4,000 Baade deeltage i dette Fiskeri og paa hver Baad i Gjennemsnit en Fangst af 4,500 Stkr. Fisk, bliver det hele aarlige Udbytte 18,000,000, hvilket neppe er for høit anslaaet.

En Opgave, grundet paa Indberetning fra vedkommende Lensmand om hvad der er fisket i Lofoten i hvert af de her omhandlede Aar, Udbyttet beregnet til Vog, vedlægges under Nr. 2. At denne Opgave er meget upaalidelig, er imidlertid afgjort.

Til Oplysning om Forholdet mellem hvad der er fisket i ethvert af Aarene vedlægges under Nr. 3 en Opgave over hvad Medicinalafgiften i disse har udgjort. Af denne Opgave vil erfares, at Raafiskafgiften iberegnet den Senjen og Tromsø Medicinalfond tilfaldne Andeel i Tidsrummet fra 1846 til 1850 har oploebet til 3,319 Spd. 31 ß og Afgiften af andre Fiskevarer til 20,119 Spd. 57 ß.

Da efter den med sidste Femaarsberetning fulgte Opgave Medicinalafgiften udgjorde af Raafisk 2,236 Spd. 22½ ß og af andre Fiskevarer 11,886 Spd. 28½ ß, er det at antage, at Fiskeriet i sidstforløbne Ovinqvennium har afgivet et langt større Bruttoproduct end i det nærmest foregaaende. Paa Udsalgsstederne Bergen ɔc. skal efter en Opgave, der anseés paalidelig, Fiskeproducternes Middelpriis i sidstforløbne Ovinqvennium omtrent have været følgende: paa Klipfisk 4 Ort 18 ß, Rundfisk 3 Ort 12 ß, Rotskjær 3 Ort 12 ß, Titling 3 Ort 12 ß, Storsei 3 Ort 18 ß, Middelsei 2 Ort 18 ß, Smaasei 2 Ort 4 ß, Lange 4 Ort 12 ß, Alt pr. Vog, Blanktran pr. Tønde 10 a 11 Spd. og Bruntran 9 a 10 Spd.

E. Bergværksdrift

finder ikke Sted i Amtsdistrictet, naar undtages, at endeel Jernmalm udbrydes ved Gaardene Ormlien og Fuglvigfjeld i Mo Præstegjeld, Helgelands Fogderi. I forrige Aar ere 3 Skjærpe-

sedler meddeelte paa Chrommalm i Rado Fjeld paa Tjøtø.

F. Fabrik- og Industrianlæg.

Af saadanne findes efter de fra vedkommende Fogder modtagne Indberetninger ingen i Saltens og Lofotens Fogderier. En Tabel over de i Helgelands Fogderi værende Industrianlæg vedlægges under Nr. 4.

G. Skibsværfter.

Deraf findes ingen i Amtsdistrictet. Fra Ranen i Helgelands Fogderi og Saltdalen i Saltens Fogderi forsynes Almuen med de til Fiskeriet fornødne Baade. I forstnævnte District bygges aarligen 2 a 3 Fiskejægter.

H. Binæringer.

Huusfliden staaer omtrent paa samme Standpunct som i forrige Ovinqvennium og indskrænker sig hovedsageligen til Binden af Strømper og Vanter, til Vævning af grovt Vadmel, Stoffer og Lærreder, samt til Spinden af Hamp til Torskegarn. Denne sidste Vindskibelighedsgreen er efter Opgivende af vedkommende Foged ikke ubetydelig i Helgelands Fogderi.

Dygtige Haandværkere mangler Districtet fremdeles.

Imidlertid forstaae mange Almuesmænd til Nødtorft at udføre forskjelligt Haandværksarbeide, henhørende til Smede- og Snedkerprofessionen m. M.

Derhos indflytte ogsaa jevnligen fra sydligere Egne Snedker-, Skrædder- og Skomagerarbeidere.

Udbyttet af Jagten er ubetydeligt, dog fældes aarligen endeel Bjørne og Ulve, Ræve og Ottere samt Sælhunde.

Det vigtigste Fuglevildt er Ryper. Af Vandfugle fanges fornemmelig Lundefuglen, især paa Værø og Røst.

Da Dunværene i det Hele taget ikke fredes tilstrækkeligen, er Udbyttet af Duun af mindre Betydenhed.

Fra enkelte Districter udføres endeel Multer.

Som i forrige Femaarsberetning bemærket, indskrænker Fragtfarten sig hovedsageligen til Udførsel af Fiskeproducter fornemmeligen til Bergen og Hjembringelse fra Kjøbstæderne af Lurus- og Nødvendighedsvarer samt endvidere til Afhentning af Fisk fra Lofotens Fiskevær. Fragtfarten ansees meget lønnende, især for Eiere af Bygdefarjægte. Fragten af Fisk beregnes i Almindelighed til 6 ß pr. Vog af Klipfisk, til 8 ß pr. Vog af anden Sort Fisk samt til 60 ß pr. Td. Tran. Folkehyren er 25 a 30 Spd. for Styrmænd og 8 a 10 Spd. for en Seilingskarl, Alt pr. Reise og paa egen Kost.

Landtransport af Varer finder i det Hele tager ikke Sted her i Amtet. Dets saagodtsom eneste Handelsproduct, Fisk, udføres til Kjøbstæderne deels i egne Fartøier, deels i Fartøier fra disse.

Districtet havde ved Ovinqvenniets Udløb 3 Markedspladse, nemlig paa Bjørn, Sleipnæs og Tilrum, samtlige i Helgelands Fogderi. Kun paa Bjørns Marked er Omsætningen af nogen Betydenhed. Gjenstande for Omsætning paa disse Markeder er for Almuens Vedkommende især Baade og Fisk samt endeel Fedevarer.

Af Landhandlere har Helgelands Fogderi 40, Saltens 28 og Lofotens 52.

Som Districter, der have Indtægt af Klipfisktørringen kan især nævnes Hammerø, Stegen, Bodø, Gilleskaal og Rødø Præstegjelde.

Den almindelige Dagløn for en voxen Klipfisktørrer er 24 ß paa egen Kost.

I. Om Districtets Tilstand i Almindelighed.

Til Oplysning i denne Henseende vedlægges under Nr. 5 en Opgave for hvert af de sidst forløbne 5 Aar over Beløbet af thinglæste og aflæste Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme, over aflæste Pantehæftelser af samme Slags samt over afhændede faste Eiendomme m. M., — saa fuldstændig som den til Dato har været at skaffe tilveie.

Almuens oeconomiske Forfatning har neppe forbedret sig i Ovinqvenniet, hvori, som tidligere bemærket, flere Misaar ere indtrufne. At komme til nogen vis Kundskab om Almuen i et saa kort Tidsrum som 5 Aar har gaaet mærkeligen frem eller tilbage i oeconomisk Velvære har forøvrigt sine store Vanskeligheder med Hensyn til det Forhold, hvori den staaer til de Handlende. Disse modtage Almuens Fiskeproducter efter en vis omaccorderet Priis og aflevere til den de Nødvendighedsvarer, den tiltrænger og vel ogsaa i Vederlag Penge, men Værdien af det Leverede og Modtagne ballancerer derfor ikke altid hinanden. De fornødne Varer erholder nemlig Almuesmanden hos den Handlende indtil Værdien af hvad han antages at eie, om han ogsaa har Fisk at afhænde til et langt mindre Beløb, og paa denne Maade betegnes ikke altid Almuesmandens virkelige Forfatning ved nogen ydre Omstændighed; heller ikke kjender han i Almindelighed selv sin

Status. At den herværende Almue i det Hele taget er meget fattig, er imidlertid vist og sjeldnere vil det vel ogsaa indtræffe, at den simple Mand, der gjør Fiskeri til Hovednæringsvei, opnaaer Velstand. Det er en Kjendsgjerning, at sjelden Nogen forstaaer at bevare den Formue, han med ringe Opofrelse af Tid og Arbeide har erhvervet, og i Overeensstemmelse hermed forsvinder, hvad Fiskeren erhverver ved et rigt Fiske meget snart, uden at man kan spore nogen varig Forbedring i hans Kaar. Den herværende Almuesmands Levemaade er i det Hele taget yderst tarvelig, men forsynlig er han ikke. Beboerne i de fleste af Amtets Districter ere i høi Grad afholdende, hvad Nydelsen af stærke Drikke angaaer, og egentlig Drikfældige hører her til sære Undtagelser. Vistnok betragter Nordlændigen Brændeviin som en nødvendig Artikel for sig under Fiskeriet og dermed i Forbindelse staaende Arbeide, men han nyder det ogsaa da i Regelen kun til Maade. At der til Amtet aarligen indføres en ikke ubetydelig Deel Brændeviin staaer forøvrigt ikke til at benegte, men det maa dog i saa Henseende bemærkes, at der i Districtet ikke produceres Noget af denne Artikel. Tjenestefolks Løn er forskjellig i Amtets forskjellige Districter. I Helgelands og Saltens Fogderier er Aarslønnen for en Tjenestedreng 12 a 24 Spd. og for en Tjenestepige 5 a 10 Spd. den almindelige.

Daglønnen for en simpel Arbeider er om Sommeren omtrent 24 ß og om Vinteren omtrent 12 ß foruden Kost. I Lofotens Fogderi har Aarslønnen i den sidste Tid i Almindelighed været omtrent 30 Spd. for en Tjenestekarl og 8 a 10 Spd. for en Tjenestepige. Over det hele Amt høres almindelig Klage over Mangel paa Tjenestekarle, hvilket nærmest maa tilskrives den Omstændighed, at de ugifte Mandfolk som oftest foretrække at drive Fiskeri for egen Regning og at ernære sig som Selvfosterkarle for at gaae i fast Tjeneste. For en Leiekarl under Lofotsfiskeriet betales i Almindelighed 14 a 16 eller 20 a 22 Spd. eftersom han udrustes med fornøden Skindklædning og Kost eller ikke.

Veivæsenet staaer paa samme mislige Fod som tidligere. Man maa vistnok erkjende, at dets Fremme her i Amtet for en stor Deel hindres ved Terainets Beskaffenhed, den tynde Befolkning og dennes Fattigdom, at Hensigtsmæssigheden af Veianlæg er betinget af om den Fordeel, den lettere Kommunication medfører for Districtet overveier de med Veiens Oparbeidelse og Vedligeholdelse forbundne Udgifter og af vedkommende Almues Evne til at udrede det fornødne Udlæg, samt endvidere at Tilveiebringelsen af en almindelig Veicommunication, der skulde bekostes oparbeidet og vedligeholdt af Amtsalmuerne af Grunde, der kunne udledes af det forhen Bemærkede ikke vilde være til Fordeel for, men til en stor Ulykke for disse — i hvilken Henseende man ikke bør lade ude af Betragtning, at Almuesmanden her i Regelen producerer til Afsætning de samme Vareslags, hvorfor en let Landcommunication for ham somoftest vil være mindre nødvendig; men paa den anden Side kan det heller ikke benegtes, at de foranførte mod Veianlæg her i Amtet talende Grunde ikke altid ere tilstede, samt at man ogsaa under saadanne Omstændigheder jevnligen finder Almuen uvillig til at befatte sig dermed.

En saadan Modvillie kan vel for endeel forklares af den manglende Evne til at beregne den af Veianlægget for Districtet flydende indirecte Fordeel, men fornemmelig dog deraf, at Lokaliteten her i Amtet i Almindelighed taget stiller en absolut Hindring imod at anlægge Veie i en saadan Udstrækning, at de kunne komme en større Deel af en Commune til Nytte og af Mangel paa fornøden Almeenaand hos Befolkningen.

Misundelse er et Hovedtræk i Nordlændingens Charakteer og denne vil hyppigen afholde ham ikke alene fra at opofre Noget for det Almindelige, men endogsaa fra at virke til dettes Gavn, om det kunde skee uden Tab for ham selv. At det kan være klogt at ofre Noget til en offentlig Foranstaltning, der ikke kommer ham selv tilgode for at der ved anden given Leilighed igjen kan blive ham ydet Bistand, er derhos somoftest en Tanke, han ikke vil kunne tilegne sig.

Sparebanker, private Brand- og andre Assuranceindretninger findes ikke inden Amtsdistrictet og venteligen heller ikke noget Bygdemagazin, dog mangler forsaavidt fornøden Oplysning for Saltens Fogderi.

I Femaaret har intet Brændeviinsbrænderi været i Drift her i Amtet.

Udvandringer til Amerika have i Tidsrummet ikke fundet Sted fra noget District inden Amtet.

II. Kjøbstaden Bodø.

Dette Sted er fremdeles af ringe Betydenhed og har i al Fald ikke gaaet fremad i de sidste 5 Aar.

At det i Almindelighed der værende ubehagelige Veirlig og det lidet Indbydende ved Stedet i det Hele taget maa afskrække Mange fra at nedsætte sig der, er rimeligt, men antageligen er det dog især ganske tilfældige Omstændigheder, der have virket mod Byens Opkomst; thi man maa erkjende, at den ligger langt bekvemmere for Handelen med de fleste af Amtets Fiskeproducter end de andre Kjøbstæder, der have trukket denne til sig.

Man har imidlertid nu engang fattet Mistillid til Stedet som Handelssted, og denne vil rimeligviis holde det tilbage i meget lang Tid, ligesom dets Skjæbne uden al Tvivl vil være endeligen afgjort, om en By skulde blive anlagt paa et bekvemt Sted i Lofoten, der er Amtets Hovedfiskeplads.

Handelen paa Bodø er høist ubetydelig og Stedet staaer i det Hele taget ikke i directe Handelsforbindelse med Udlandet. Da dets Kjøbmænd erholde sine Varer fra indenrigske Steder og — hvilket er at forudsætte — ikke under bedre Vilkaar end de omkringboende Landhandlere, har Stedet ingen Afsætning til disse. Tvertimod er det ofte Tilfældet, at Byens Handelsmænd af dem undersælges. Stedets Handelsforelse indskrænker sig hovedsageligen til Afhændelse af endeel Nødvendighedsvarer og Lurusartikler til nærmeste Landsogn samt til Indkjøb af et ringe Parti Fiskevarer.

De Varer, Stedet erholder directe fra Udlandet, fremføres paa Skibe, hjemmehørende i andre Kjøbsteder.

I de sidstforløbne 5 Aar har intet russisk Skib indfundet sig paa Bodø.

Tabellarisk Opgave over Stedets Handelsberettigede og Haandværkere samt over de ved Handelen ansatte Betjente vedlægges under Nr. 6.

Af Fartøier eier Stedet 2 Jægter og 1 Slup.

Stedet har hverken Fabrikanlæg eller Skibsbyggeri; Haandværksdriften indskrænker sig til de simpleste Frembringelser.

En Tjenestekarl lønnes med 20 a 35 Spd. om Aaret og en Pige med 10 a 18 Spd. Daglønnen for en simpel Arbeider er 20 a 24 ß foruden Kosten; for en Leiekone 12 a 18 ß, ligeledes foruden Kosten.

Byens Gader ere ikke brolagte, men iøvrigt i taalelig god Stand.

Sparebank, private Brand- eller andre Assuranceindretninger findes ikke paa Stedet.

Bodø den 6te Mai 1851.

Underdanigst.

Arveschoug.

Opgave

over Afgift til Nordlands Amts Medicinalindretning i de sidstforløbne 5 Aar.

	1846		1847		1848		1849		1850		Tilsammen.	
	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.
a. af Raafisk	537.	11.	426.	64	319.	10.	1,180.	20.	856.	46.	3,319.	31.
b. = andre Fiskevarer .	5,231.	112.	3,007.	92.	5,400.	50.	3,232.	100.	3,196.	63.	20,119.	57.

Nordlands Amt den 6te Mai 1851.

Arveschoug.

Uddrag

af vedkommende Lensmænds Opgaver over Fiskefangsten i Lofotens Fogderi under Vinterfiskeriet i Aarene **1846—1850.**

Thinglag.	Voger.					Baade.				
	1846	1847	1848	1849	1850	1846	1847	1848	1849	1850
Vaagens	156,617	114,550	142,820	198,950	271,500	1,700	1,500	1,600	1,650	1,800
Buksnæs	216,000	〃	〃	〃	〃	1,200	〃	〃	〃	〃
Gimsø og Valberg	64,400	78,000	76,800	66,000	63,844	230	260	240	220	210
Flakstad	62,336	60,840	51,670	56,830	68,288	474	473	470	447	490
Borge	6,760	11,840	12,800	6,040	16,700	65	61	63	64	63
Værø	2,900	2,230	2,300	1,933	2,810	19	18	16	16	16
Langenæs	26,434	32,431	35,184	27,620	39,628	—	75	75	75	75
Venye og Malnæs	7,680	8,480	5,500	6,466	7,840	48	53	55	53	49
Myre og Andenæs	2,300	2,150	2,480	1,750	4,650	—	—	—	—	—
	545,427	32,852	329,554	365,589	275,260	3,736	2,440	2,519	2,525	2,703

Nordlands Amt den 6te Mai 1851.

Arveschoug.

T.

Finmarkens Amt.

Til Kongen!

Underdanigst Indberetning

fra Amtmanden i Finmarkens Amt, angaaende Amtsdistrictets oeconomiske Tilstand i Femaaret fra 1846 til 1850 inclusive.

Ved at afgive den ved Deres Majestæts naadigste Resolution af 23de December 1839 befalede Indberetning angaaende Finmarkens Amts oeconomiske Tilstand i de 5 Aar fra 1846 til 1850 begge medregnede, har jeg troet underdanigst at burde forudskikke den Bemærkning, at jeg i en lignende Indberetning af 31te October 1846 har bestræbt mig for at udhæve hvorledes flere for disse Egne særegne Forholde, der ikke kunne antages at være knyttede til nogen bestemt Begrændsning af Tid, for mig have fremstillet sig, idet jeg har antaget deels at Kjendskab til disse stadigen bestaaende Forholde vilde i nogen Grad bidrage til nærmere at belyse en Fremstilling af de Begivenheder, der have sin Begrændsning indenfor et givet Tidsrum, deels at Udviklingen af en individuel Optatten af disse Forholde vilde, ialfald som et Sammenlignelsesled, tjene til en mere fleersidig Beskuen af Forholdene i det Hele.

Ved underdanigst at henvise til, hvad i omhandlede Henseende findes anført i min forrige Femaarsberetning, vil jeg ved Afgivelsen af nærværende kunne mere udelukkende omhandle kun det Tidsrum, Beretningen efter sin Bestemmelse skal angaae, forsaavidt ikke en længere Tids Erfaring maatte foranledige mig til i enkelte Dele at forandre eller modificere tidligere udtalte Anskuelser.

Jeg skal saaledes tillade mig underdanigst at meddele Følgende:

A. For Landdistricternes Vedkommende.

1. Jordbruget.

Naar undtages maaskee i Hammerfest Fogderi, hvor dog ogsaa Jordskylden er noget forøget, maa Jordbruget anseés at være i Femaaret gaaet fremad. I Østfinmarkens Fogderi har saaledes den i det her omhandlede Tidsrum vundne Erfaring modbeviist Rigtigheden af den i min forrige Femaarsberetning fremsatte Formening om, at det skulde henhøre til Undtagelserne, at Potetes kunde opnaae Modenhed. Saavel i Sydvaranger som i Thanen er Potetesdyrkningen i stadigt Tiltagende, og maa antages at have vundet saadan Indgang, at den ikke længere kan antages som blotte Forsøg. Foldrigheden angives i Gjennemsnit til 7, og selv om en saa stor Foldrighed ved en udvidet Avl og deraf følgende mindre omhyggelig Behandling af Jorden ikke kunde paaregnes, vilde dog ogsaa et mindre Udbytte være tilstrækkeligt til at opmuntre til denne Bedrift.

Ogsaa i Altens Fogderi antages det med Sikkerhed, at Jordbruget er gaaet fremad, da efterhaanden Flere lægge sig derefter og finde, at det saavel med Hensyn til Korn som fornem-

melig Potetes Avling svarer god Regning. Det er ogsaa at formode, at den i de senere Aar ved et bedre Opsyn bevirkede strengere Control med Hensyn til Benyttelsen af Statens Skove vil hendrage Vedkommendes Opmærksomhed mere paa Jordbruget, end hidtil har været Tilfældet.

I Senjen og Tromsø Fogderi have de 3 første af de Aar som nærværende Indberetning omhandler med Hensyn til Hø-, Korn- og Potesavling været almindelig gode Aaringer, medens Aarene 1849 og 1850 paa Grund af kolde og regnfulde Sommere have givet mindre Udbytte end i et Middelsaar. Dette gjælder dog hvad 1850 angaaer ikke Poteteshøsten, der ogsaa i dette Aar fik et almindelig godt Udfald. Potetesudsæden antages i Femaaret at være i dette Fogderi forøget med mindst en Halvdeel og i Tromsø og Lyngens Districter maaskee i et endnu større Forhold. Udbyttet varierer mellem 4 og 12 Fold og paa enkelte Steder overstiger Foldrigheden endog det sidstnævnte Tal.

Fra Senjen bringes aarlig til Tromsø By og tildeels til Hammerfest og Østfinmarkens Fogderi flere Hundrede Tønder Potetes. Alene Udførselen fra Trondenæs Præstegjeld angives fra 1,000 til 1,500 Tønder aarlig.

Forøvrigt er fremdeles Byg den Sædeart, der næsten udelukkende er Gjenstand for Dyrkning. Af Sommerrug er avlet noget i de sydligere Dele af Senjen, men anstillede Forsøg med Vinterrug have ikke ledet til fyldestgjørende Resultater.

Sandsen for Jordbruget antages i de fleste Dele af Fogderiet at være vakt, hvilken Formening finder sin Bestyrkelse, deels i Jordegodspriisernes Stigning og deels i den Kjendsgjerning, at den af enkelte mere oplyste Jordbrugere indførte forbedrede Brugsmaade mere og mere finder villige Efterfølgere.

Saaledes maa navnligen Hensigtsmæssigheden af skadeligt Vands Afledning ved Grøfter antages at have vundet mere og mere Anerkjendelse.

Det i Femaaret i Senjen og Tromsø Fogderi opbrudte Jordsmon er antaget at kunne ansættes til mindst 230 Tønders Udsæd.

Nogen væsentlig Forandring i de brugelige Agerdyrkningsredskaber har ikke i de siden sidste Beretning forløbne Aar fundet Sted. Navnligen vides ikke Brugen af Nulleharven eller Extirpator at være nogetsteds indført. Derimod ere Agerdyrkningsredskaber af samme Art som før havdes, i betydelig Grad forbedrede, saaledes at flere af dem nu kun lidet ligne de ildeformede Redskaber, som man før i samme Øiemed benyttede, hvilket atter tyder hen paa, at Almuesmanden selv har tilegnet sig noget af den Kunstfærdighed, som vel paa Landet i Almindelighed og i disse tyndtbefolkede Egne i Særdeleshed er en nødvendig Betingelse for Tilveiebringelsen af tjenlige Agerdyrkningsredskaber.

Som væsentlige Hindringer for Jordbruget maa foruden de climatiske Forholde, fremdeles henregnes Mangel paa Folkehjælp, Leilændingsvæsenet, den, især for de mindre værdifulde Brug, uforholdsmæssig høie Jordafgift med hvilken solgt, benefiseret Gods er behæftet, paa enkelte Steder de nomadiske Lappers Indtrængen med deres Reenhjorde paa dyrket Land, og i det egentlige Finmarken vel ogsaa tildeels den Lethed med hvilken Jord hidtil har været at erholde, hvilken stedse aabner Udsigten til at faae anden Jord udviist for den, der maatte finde, at den allerede erhvervede fordrede mere Arbeide end paaregnet. Naar man derimod henregner Fiskerierne blandt de for Jordbruget hemmende Aarsager, da grunder dette sig efter min Formening paa en mindre klar Opfatten af Forholdet. Fiskeriet vil stedse blive en saa nødvendig Betingelse for disse Egnes Bestaaen og Tilvæxt, at man neppe der kan tænke sig nogen anden Næringsvei uden ved Siden af Fiskeriet, end sige forvente nogen Tilvæxt i disse paa Fiskeriets Bekostning.

Sobrug og Landbrug ere i Finmarkens Amt saa langt fra at komme i Collission, at de tvertimod maa antages indbyrdes at betinge hinanden, og det bliver stedse en vigtig Opgave for Styrelsen, saavidt muligt at bortrydde Hindringerne for begge. Hvad angaaer de ovenfor løseligen antydede Hindringer for Jordbruget, da aftager den, der har sin Grund i Mangel paa Folkehjælp, aarligen ved Indflytninger fra de sydligere Dele af Riget, navnligen fra Østerdalen og Gudbrandsdalen, der har forsynet Egnen med mange duelige Arbeidere.

Til Ophævelse af Leilændingsvæsenet er atter i forrige Aar gjort et Skridt fremad, idet et Interessentskab har kjøbt det saakaldte Lyngske Proprietair-Gods udgjørende Skjærvø Præstegjeld og endeel af Lyngen tilsammen af Skyld circa 160 Skylddaler, i den Hensigt efterhaanden at sælge de enkelte Brug til Leilændingerne eller i Tilfælde af Bygselledighed til Andre.

Som Bilag No. 1 vedlægges underdanigst de vedkommende Opgaver fra Fogderne i Alten, Hammerfest og Østfinmarken over Jordbrugernes Antal, Matriculskyld etc.

Jeg skylder forøvrigt at tilføie dette Afsnit den underdanigste Bemærkning, at ligesom jeg

allerede ovenfor har berigtiget en Ytring i min forrige Femaarsberetning angaaende Potetesavlen i Østfinmarken, saaledes er jeg ved flere Aars Erfaring og et temmeligt i Detaillen gaaende Kjendskab til Stedforholdene kommen til den Overbeviisning, at Jordbruget i Finmarkens Amt vil kunne komme til at indtage en vigtigere Plads blandt Districtets Næringskilder, end jeg i Begyndelsen af min Embedsvirksomhed troede at samme kunde tillægges. En ved større Oplysning bevirket mere rationel Dyrkningsmaade af Jorden vil efter al Sandsynlighed i mærkelig Grad forøge dennes Udbytte.

2. Fædrift.

Til hvad herom i min forrige underdanigste Beretning er anført veed jeg lidet at tilføie. Antallet af Heste, Koer, Faar og Reensdyr kan vel omtrent antages at være det samme som ved forrige Tælling; det er dog muligens, hvad de 3 førstnævnte Huusdyr angaaer, noget forøget i Østfinmarken. Jeg skulde imidlertid, under de bestaaende Forholde, snarere anseе Kreaturholdets Formindskelse end dets Forøgelse som et Skridt fremad til det Bedre. Der holdes fremdeles et langt større Antal Kreaturer end forsvarligen kan vinterfødes, selv ved Hjælp af de sædvanlige Surrogater, hentede fra Søen, og Afdrætten er som Følge deraf forholdsviis til Antallet megét ringe. Nogen Forædling af Racen vides ikke i Femaaret at være indført, men en saadan vilde formeentlig ogsaa være til liden Nytte, da enhver Race snart vilde forringes under den nu brugelige Røgt. Overhoved synes Almuens Fordomme med Hensyn til Qvægavlen at være langt mere indgroede end med Hensyn til Jordbruget. Disse Fordomme mangle heller ikke hos den mindre Oplyste nogen Bestyrkelse i Egnens særegne Forholde. I henved 4 Sommermaaneder haves i Almindelighed mere end tilstrækkelig Havnegang, og de Kreaturer, der, sædvanligviis i Løbet af Juni Maaned, i en aldeles udmavret Tilstand slippes ud paa Græsgang, ere i Almindelighed om Høsten meget fede. For Vinteren trøster man sig med det usikre og som oftest feilslagne Haab om Vaarens tidligere Komme og ialfald med Forventningen om, at Søen i Vinterens Løb skal afkaste det Fornødne til at forebygge Kreaturenes Død af Sult, og hertil indskrænker sig paa mange Steder Vinterrøgten. En Følge af denne Sorgløshed paa den Tid da Vedkommendes Omsorg burde være rettet paa denne Gjenstand, er det at arbeidsføre Mænd ikke sjelden om Foraaret maa forsømme et rigt Fiske for at slæbe Tare og Tang til nogle Kreaturer, der ellers vare udsatte for at dø af Sult.

I enkelte Districter, f. Ex. Maalselven og Bardodalen, hvor Adgangen til at søge Kreaturføde fra Havet er vanskeligere, er ogsaa Kreaturrøgten bedre og som Følge heraf Udbyttet større.

En anden væsentlig Hindring for at Fædriften bringes til hvad den kunde og burde være, er Mangel paa tilstrækkeligt Hegn selv om Indmarken. Denne Mangel bevirker, at Kreaturene en stor Deel af Sommeren græsse paa Indmarken, hvorved baade Høavlen bliver mindre og Høet saa seent kommer til Modenhed, at Aarstiden ofte lægger Hindringer i Veien for dets Indbjergning.

Uagtet disse store Mangler er Fædriften dog i Finmarkens Amt en særdeles vigtig Næringskilde og næst Fiskerierne den rigeste. Den afgiver imidlertid ikke paa meget nær det Fornødne til Districtets Forsyning, hvorimod der af Flesk, Kjød, Ost, Smør og Talg indføres temmelig betydelige Partier fra Udlandet.

Saaledes er i de 4 Aar fra 1846 til 1849 inclusive i Gjennemsnit aarlig indført:

af Kjød	11 896	℔
= Ost	3,740	=
= Talg og Talglys	14,762	=

Over Indførselen af Smør, der i Femaaret har været meget betydeligt, mangler fuldstændige Opgaver, da man ikke fra alle Toldsteder har tilstrækkelig Oplysning om Mængden af det landværts fra Sverige Indførte, der udgjør det Væsentligste. Det maa dog herved bemærkes, at en stor Deel Smør atter udføres af Districtet og sælges under Lofotfiskeriet. Som Producter af Fædrift — Reenavl derunder indbefattet — udføres til Udlandet endeel Been, Horn, Bukke- og Gedeskind samt Reenskind, hvis Værdi dog ikke staaer i noget Forhold til Værdien af de indførte Fedevarer.

3. Skovvæsen.

Til de Staten før tilhørende Almindingsskove i Maalselv og Bardo er den ved en i Femaaret afsagt Dom, med hvilken fra det Offentliges Side er acqviesceret, for en væsentlig Deel frakjendt sin Ret, og disse Skove tilhøre saaledes nu hovedsageligen Opsidderne. Foruden disse Skove eier Staten i Senjen og Tromsø Fogderi nu kun noget mindre betydelig Skov i Salangens og Gravfjordens Almindinge. Om der end kunde være deelte Meninger om hvorvidt Staten, saalænge den i visse Districter var Eier af al eller ialfald den største Deel af Skoven, burde fremdeles af Hensyn til Districtets Tarv bibeholde sin Eiendomsret, turde det dog anseés utvivlsomt, at dette

ikke længer er hensigtsmæssigt, efterat den største Deel er gaaen over til privat Eiendom. Controllen er herved vanskeliggjort i samme Grad, som dens Gjenstand er forringet. Foruden den ubetydelige Skov, som Staten endnu har tilbage i Senjen og Tromsø Fogderi ligger der til Trans Præstegaard god Furruskov, ligesom i Tromsø, Lyngens og Skjærvø Præstegield adskillig Furruskov tilhører Private. Til Districtets Forsyning med fornødent Huustømmer antages disse Skove ved fornuftig Brug at ville være tilstrækkelige.

Til Baadbyggeri benyttes forholdsviis mindre, da den største Deel Baade anskaffes fra Helgelands og Saltens Fogderier. Om Udførsel af Træproducter kan naturligviis ikke være Spørgsmaal, dog udskibes noget Ubetydeligt af den tilvirkede Tjære.

Ved Bevilgelsen af en høiere Løn til Skovfogden i Alten har man i Slutningen af Aaret 1848 faaet denne Post besat med en Mand, som kan ofre sin hele Tid til Opsynet med Skovene. At slutte af den hidtil vundne Erfaring vil denne Foranstaltning vise gavnlige Følger til Skovens Vedligeholdelse, ligesom den ikke antages at ville bevirke nogen directe Udgift for Statscassen, af hvilken endeel af Lønnen er bevilget. Recognitionen for Skovhugst stiger nemlig i samme Grad som Controllen skjærpes. I Hammerfest Fogderi haves Furruskov kun ved Bunden af Porsangerfjorden, men hverken denne eller Løvskoven er tilstrækkelig til Districtets Forsyning. Til Hammerfest By udvises aarlig 600 Favne Brænde af Statens Skove i Alten, ligesom der ogsaa sammesteds benyttes til Brændsel en heel Deel Steenkul. Brændetorv findes paa de fleste Steder i Fogderiet men benyttes ikke saameget som ønskeligt kunde være, fornemmelig vel paa Grund af Besværligheden ved dens Indsamling og Vanskeligheden af at faae den tør. I Maasø Thinglag, der er aldeles blottet for Skov, har Noden indført Brugen af Torv. I Østfinmarkens Fogderi findes noget Furruskov, fornemmelig paa Sydsiden af Varangerfjorden, samt i Thanen og tildeels i Næsseby nogen Løvskov. Brugen af Torv som Brændselsmateriale er her bleven almindeligere og overhoved synes Sandsen for Skovens Vedligeholdelse i den senere Tid at være vakt blandt Almuen, hvorpaa kan anføres som Exempel, at en enkelt Commune har bevilget en forholdsviis ikke ubetydelig Sum som Bidrag til Løn for en Skovopsynsbetjent.

I de 4 Aar 1846—1849 inclusive er af Træ og Tømmer af indenlandske Træarter indført til Finmarkens Amt fra Udlandet (Rusland) i Gjennemsnit 135,215 Kubikfod aarlig, og i det hele Femaar er indført af Steenkul i Gjennemsnit aarlig 43,637 Tønder, hvorfra dog bør fraregnes hvad der er bestemt til Dampskibenes Forsyning.

Med Hensyn til Bygdelagenes Antal, da er dette, som ifølge forrige Indberetning i Senjen og Tromsø Fogderi udgjorde 21, nu sammesteds opgivet til 30. Forøvrigt er ingen Forandring oplyst at have fundet Sted siden sidste Femaarsberetning afgaves.

4. Fiskeriet.

Næst at henvise til de i min forrige underdanigste Beretning meddeelte almindelige Oplysninger og de aarligen indgivne Indberetninger om Fiskeriernes Udfald, af hvilke sidste det naadigst vil erfares, at der ogsaa i det afvigte Femaar er af denne Finmarkens Amts vigtigste Næringskilde, om end meget fluctuerende, tilflydt Districtet rig Velsignelse, skal jeg tillade mig underdanigst at tilføie Følgende:

At meddele en til Hensigten svarende Opgave over Udbyttet af Finmarkens Amts Fiskerier anseer jeg af Grunde, som jeg i min forrige underdanigste Beretning tillod mig at udhæve, for umuligt, og jeg er tilbøielig til at troe, at enhver Foranstaltning, sigtende til i nogen særdeles Grad at nærme sig dette Maal, letteligen vilde kunne komme til at virke hemmende paa selve Bedriften. Ved Fisketiendens Ophævelse er derhos tabt et ikke uvigtigt Materiale til Opgavens Løsning, da den istedet herfor indførte Tiendeafgift ikke oplyser andet og mere end Udførselslisterne. Vistnok indeholder flere af Indberetningerne fra Districts Fogder Oplysninger angaaende Fangstens Størrelse, men det har ikke været muligt deraf at samle noget Heelt, og en mindre nøiagtig og paalidelig Opgave af Talstørrelser maatte formeentlig kun ansees aldeles vildledende. Jeg nødes saaledes til at indskrænke mig til de Bemærkninger, at Fiskeriernes directe Udbytte udgjør et væsentligt Næringsmiddel for Finmarkens Amts Indvaanere, at Districtets Kornforsyning for en stor Deel skeer ved Bytning mellem Almuen og Russerne af Raafisk mod Rugmeel, at Fiskerierne afgive et særdeles vigtigt Bidrag til Kreaturholdet, og endelig, at der ved Forbruget af Tran til Belysning i den lange mørke Vintertid bespares en stor Mængde andet Brændselsmateriale. Udbyttet af Fiskerierne i de her antydede Retninger er saa stort, at det ansees som den første og væsentligste Betingelse for Districtets Bestaaen,

ligesom det antages at indeholde den sikreste Spire for dets yderligere Udvikling.

Til Udlandet er ifølge Udførselslisterne i de 5 Aar fra 1846—1850 inclusive udført fra Toldstederne i Gjennemsnit aarlig:

250,000	Voger Tørfisk, hvis Priis ansættes i Gjennemsnit til	90 ß.	. . . . .	187,875	Spd.
2,445	— Klipfisk	Do.	Do.	= 80 ß.	. . . . .	1,696	—
902	Tdr. Sild	Do.	Do.	= 3 Spd.	. . . . .	2,706	—
34,232	Tdr. saltet Fisk	Do.	Do.	= 2 —	. . . . .	68,464	—
12,052	Voger — —	Do.	Do.	= 30 ß.	. . . . .	3,013	—
16,300	Tdr. Tran	Do.	Do.	= 13 Spd.	. . . .	211,900	—
134	— Trangrugge	Do.	Do.	= 1 —	. . . . .	134	—
					Tilsammen	475,788	Spd.

Foruden hvad der saaledes udskibes til Udlandet, udføres en temmelig betydelig Deel Fiskevarer til andre Steder i Riget navnligen til Bergen og tildeels til Trondhjem. Med Hensyn til Fiskens Behandlingsmaade, der vistnok endnu kunde lade meget tilbage at ønske, vides ingen Forbedringer at være indførte i Femaaret. Det bør dog billigviis ogsaa komme i Betragtning, at Fiskens Sammenstrømmen i stor Mængde paa enkelte Steder har lagt væsentlige Hindringer i Veien for dens Tilberedelse til god Kjøbmandsvare. Deels har det nemlig paa sine Tider nødvendigen maattet mangle paa fornødent Materiale til Hjeldbrug, deels har man ogsaa savnet Plads til Hjeldbrugets Opsættelse. Det fortjener imidlertid Anerkjendelse, at Handelsmændene have udviklet en særdeles Grad af Virksomhed for at tilveiebringe fornødne Midler til Fiskens Bevaring, selv under Forholde, hvor dette har været forbunden med Opofrelser, hvilket f. Ex. skal have været Tilfældet i 1850 paa Vardø, da Fiskerne af Mangel paa Hjeldveed begyndte at kaste Fisken i Havet og kun beholdt Leveren. Fiskeredskaberne ere, om end ikke med Hensyn til Arten forandrede, hvortil der vel heller ikke vilde være synderlig Anledning saalænge de brugelige ansees svarende til Øiemedet, dog med Hensyn til Beskaffenheden i Femaaret forbedrede. Navnligen har en stor Deel af Almuen forskaffet sig bedre, større og mere vel udrustede Baade end forhen. Sildefiskeriet, som i Finmarkens Amt ikke henhører til de aarvisse Fiskerier, slog i 1846 og 1847 i Senjen og Tromsø Fogderi godt til, i hvilke Aar foruden det til Almuens Forsyning Fornødne, tilvirkedes til Kjøbmandsvare 20 a 25,000 Tdr. I 1849 fiskedes 5 a 6,000 Tønder Sild af en aldeles udmærket Qvalitet, hvorimod dette Fiskeri i 1848 og 1850 slog aldeles feil. Betræffende de aarlige Fangsterpeditioner i Nordishavet, henvises til de herom særskilt indgivne Indberetninger, idet jeg forøvrigt forbeholder mig nærmere underdanigst at henlede Deres Majestæts Opmærksomhed paa denne Gjenstand.

5. Bergværksdrift.

Betræffende Driften af Altens Kobberværk og Qvænangens Gruber — den eneste Bergværksdrift, som finder Sted i Finmarkens Amt — har Bestyrelsen af Altens Værk i en Indberetning til Fogden i Alten ytret Følgende:

„I de sidste 5 Aar har Altens Kobberværks Bergværksdrift viist sig at være mere stadig og Kobberproductionen tilfølge deraf temmelig regelmæssig, dog finder man, at der fremdeles intet Udbytte er at erholde, og den eneste Forbedring er, at Tabet nu er mindre. Directionen har derfor besluttet at fortsætte Driften indtil videre, og paa samme indskrænkede Maade, i Haabet om med Tiden ved mulig Opdagelse af nogle rige Aarer at finde Erstatning for sin Taalmodighed og Virksomhed.

Ved sidste Indberetning var der Tale om at forene Qvænangens Gruber med Altens Værk, men denne Plan gik ikke igjennem, da Eierne af det sidste ei vare villige til at tilskyde mere Capital til dette Øiemed. Det lykkedes dog at danne et særskilt Interessentskab for Qvænangens Gruber alene og Driften har været fortsat med temmelig gode Resultater. Malmen er ført hertil som før og smeltes i Marsovnene; Kobberet udskibes til England paa samme Tid som Altens Kobberværks.

Ved at drive Gruberne paa en ny Arbeidsmethode, som bruges overalt i Cornwall, nemlig „**Tribute**", saa at hver Arbeider faaer Betaling efter Malmens Gehalt, have ingen nye Maskiner og Indretninger været nødvendige, da enhver Arbeider nu scheider sin egen Malm, hvilket, ved en saa indskrænket Drift som nu, befindes at være det hensigtsmæssigste.

Smeltningsprocesserne have været fortsatte med Flammeovn og med det almindelige gode Resultat, hvilket har svaret til alle Forventninger. Kobberet er nu næsten alene tilvirket i Stænger (**Ingots**) og dets gode Egenskaber have hidtil skaffet det et bedre Marked end ellers var mulig,

da Kobberpriserne nu i en Række af Aar have været meget trykkede, tildeels foraarsaget af Urolighederne paa Fastlandet og større Afskibninger fra Cuba og Sydaustralien.

Værkets fremtidige Udsigter have i den senere Tid igjen forbedret sig noget, og kan siges at være lovende, dog ikke saa meget ved Kobberproductionens Forøgelse, som derved, at Udgifterne ere betydelig formindskede."

Forøvrigt er det i Indberetningen oplyst, at Antallet af de Personer, Qvinder og Børn iberegnede, som have deres Underholdning ved Kaafjords Værk for Tiden udgjør:

Qvæner	419
Nordmænd	263
Svenske	71
Engelskmænd	23
Finner	7
Tydske	4
Russer	3
Tilsammen	790.

Ved Altens Værks Marsovn er i Femaaret smeltet 76,490 Skippund Malm indeholdende 3,576 Skippund raffineret Kobber, af hvilket Parti for Interessentskabet i Qvænangens Gruber 2,739 Skippund Malm udbragt til 244 Skippund raffineret Kobber.

Ved Altens Kobberværk haves desuden en Kalkovn, ved hvilken der kan produceres mere Kalk end der antages at være Afsætning for, ligesom der i de sidste Par Aar har været drevet et Kalkbrænderi i Maalselven, hvilket har produceret omtrent 200 Tønder Kalk.

6. Fabrik- og Industrianlæg.

De samme Hindringer, som min forrige underdanigste Beretning omhandlede, stille sig fremdeles i Veien for Udviklingen af noget Fabrikvæsen i Finmarkens Amts District, og disse Hindringer ville, som for en væsentlig Deel grundede i de stedegne Forholde, stedse være forhaanden. Foruden det i foregaaende Beretning omtalte Sæbesyderi og et Tranraffinaderi findes der i Districtet kun endeel Kornmøller, hvis Tal i Femaaret er forøget med en Vandmølle og en Vindmølle, begge paa Tromsøen og meget nær Byen. Kornmøllernes Antal er dog forholdsviis lidet og behøver neppe heller at være større, da den væsentligste Deel Kornvarer indføres, og efter Forholdenes Beskaffenhed hensigtsmæssigt bliver indført i formalet Tilstand.

Til Anlæg af Teglbrænderier vilde der vistnok være nogen Anledning men de vilde neppe svare Regning, da Teglsteen indføres meget billigt fra Hamborg, hvorfra den for endeel medtages som Ballast i Fartøier, som der fragtes for at bringe Fisk til Middelhavet.

7. Binæringer.

Med Hensyn til disse er ingen væsentlig Forandring indtraadt siden Afgivelsen af min forrige Indberetning, til hvilken jeg saaledes tillader mig underdanigst at henvise, idet forøvrigt kun korteligen bemærkes angaaende

a) Huusflid.

Forsaavidt denne beskjæftiger sig med Tilvirkning af simplere Tøier, maa den antages fornemmelig i den sydligere Deel af Senjen at have faaet noget Opsving i de sidst forløbne 5 Aar. Imidlertid er den langt fra tilstrækkelig til Districtets Forsyning med saadanne Gjenstande, som dog i Almindelighed i andre Dele af Riget tilveiebringes ved Huusfliden. Saaledes spindes kun en forholdsviis ringe Deel af den Fiskegarnstraad som benyttes, medens det Meste indføres fra Udlandet eller andre Dele af Riget. Hvor Forholdene ere som i Finmarkens Amt, at det er en vanskeligere Opgave at skaffe Hænder til Arbeidet end omvendt, vil ogsaa stedse Huusfliden maatte staae paa et lavt Trin.

b) Skibs- og Baadbyggeriet.

Af Skibsbyggerier findes fremdeles ingen i Finmarkens Amts Landdistrict.

Baade, især af den mindre Sort, bygges vel paa forskjellige Steder, men langtfra ikke tilstrækkeligt til Districtets Forsyning, hvorimod den største Deel, især af større Baade, forarbeides i Helgelands og Saltens Fogderier, hvorfra de almindeligst bringes til Lofoten og der sælges til Handlende og Fiskere fra Finmarkens Amt. I Jarfjorden i Østfinmarken er i Femaaret af hertil indvandrede Østerdøler bygget en Tendring (en Mellemting mellem Jagt og Baad) og i Maalselven bygges fremdeles en Art meget store, fornemmelig paa Transport af Træmaterialier beregnede Baade (Komfer). Efterat i de senere Aar nogle vellykkede Forsøg ere gjorte paa med de større og bedre af disse Baade at bringe Brænde fra Maalselven til Hammerfest, hvor det betales meget høiere end i Tromsø, er det rimeligt at dette Baadbyggeri der vil tage noget Opsving.

c) Jagt.

Over Antallet af de fældede Rovdyr indsendes aarlig Opgaver, til hvilke underdanigst henvises. Forøvrigt drives Jagten kun undtagel-

sesviis, og da ogsaa i Forbindelse med Fiskeri i Ferskvand, af en enkelt Lap som Hovedsysel. Blandt Binæringerne maa den derimod henregnes til de ikke aldeles uvæsentlige. Det er fornemmelig Lapperne, som sysle med Jagten, og disse afhænde et ikke ringe Antal Harer, Ryper og tildeels større Fugle. Af Ryper, hvoraf i Distrietet forbruges en stor Mængde, indføres dog ogsaa endeel af svenske Lapper, fornemmelig til Skibottens Marked. Vildrenenes Antal synes at være aftaget. Idetmindste er det sjelden, at nogen af dem bliver skudt. Som en Sjeldenhed anføres, at der i 1850 blev i Thanen i Østfinmarken fældet et Elsdyr, hvilket Dyr dog ellers neppe hører hjemme i disse Egne.

d) Fragtfart og Landtransport.

Herom veed jeg Intet at tilføie hvad i min forrige Beretning findes anført, og maa saaledes dertil underdanigst henvise. Jægternes Antal i Senjen og Tromsø Fogderi antages ikke i Femaaret at være tiltaget.

e) Handelen.

Ogsaa betræffende denne Gjenstand maa jeg i alt Væsentligt underdanigst henvise til hvad der i min forrige Indberetning er anført.

Navnligen finder jeg, efter den senere indvundne Erfaring, ingen Anledning til i nogen Henseende at fravige de deri udtalte Anskuelser angaaende Handelsstederne, Almuens directe Samhandel med Russerne i Makketiden, og den Handelsret, som ved Loven af 13de September 1830 § 7 er tilstaaet de paa deres Hjemsteder handelsberettigede norske Undersaatter. Det ved Loven af 19de Januar 1837 indførte Princip, hvorefter Hensigten maatte antages at være at ophæve al Detailhandel med Brændeviin paa Landet og kun tilstaae indskrænket Udskjenkningsret fra Gjæstgiversstederne er i Femaaret med Consequentse gjennemført, idet den ved Lov af 6te September 1845 aabnede Adgang til betingelsesviis at tilstede en saadan Ret ikke er bleven benyttet, uagtet de fleste og maaskee alle Handelsmænd, hvis Handelsbevillinger er af en yngre Dato end Loven af 1837, have ansøgt om en saadan Ret og Ansøgningerne ere af Communerepræsentationen anbefalede.

Uagtet de i denne Henseende afgivne naadigste Resolutioner ere overeensstemmende med mine Erklæringer, er der dog i den senere Tid vakt Tvivl hos mig, om der ikke maatte være nogen Anledning til, skjønt med den yderste Varsomhed, at benytte den ved Loven af 1845 aabnede Adgang til at meddele Ret til Brændeviinssalg. Jeg har tilladt mig herpaa at henlede vedkommende Departements Opmærksomhed.

Foruden de i forrige Beretning omhandlede Markeder i Skibotten, Alten og Carlsbotten er der ved Deres Majestæts naadigste Resol. af 4de Febr. 1850 oprettet et Marked paa Gaarden Kjækan ved Bunden af Qvænangerfjorden i Skjærvø Tinglag. Dette afholdtes første Gang i November Maaned 1850.

Handelsstedernes Antal er ikke i Femaaret undergaaet nogen Forandring.

8. Amtsdistrictets Tilstand i Almindelighed.

Ogsaa i de sidst-forløbne 5 Aar maa Amtsdistrictets oeconomiske Tilstand, med enkelte Undtagelser, ansees at være gaaet fremad. Denne Fremgang ytrer sig i Forbedringer af Boliger og Jord, og fornemmeligen af Baade og Fiskeredskaber. Folkemængdens Forøgelse turde ogsaa i disse Egne, hvor Befolkningen ikke kan ansees tilstrækkelig, være at betragte som et Tegn paa Fremadskriden. Til Befordring af Almuens oeconomiske Velvære maa det ogsaa i høi Grad bidrage, at Nydelsen af spirituøse Drikke har i Femaaret været i et mærkeligt Aftagende. Hertil har vistnok den senere Tids Bestræbelser i denne Retning, i Forbindelse med en skjærpet Control for en Deel bidraget; men væsentligst maa dog dette Resultat ansees bevirket ved en i de senere Aar blandt Lapperne opstaaet stærk religiøs Bevægelse, blandt hvis ydre Aabenbaringer en total Afholdenhed fra alle spirituøse Drikke henhøre. Dette Exempel, afgivet af en Classe af Mennesker, der for faa Aar siden var bekjendt for sin overdrevne Hang til at berusе sig i stærke Drikke, har ikke kunnet Andet end virke gribende paa den øvrige Deel af Befolkningen.

Som Bilag No. 2. vedlægges underdanigst de modtagne Opgaver over thinglæste og aflæste Gjældsbreve, over afhændede faste Eiendomme samt over Executions- og Udpantningsforretninger.

Det udgaaer heraf, at saavel Antallet som det paalydende Beløb af thinglæste Gjældsforskrivelser i temmelig høi Grad overstiger Antallet og Beløbet af de aflæste, samt at Executionsforretningernes Antal snarere har været i Tiltagende end Aftagende. Det formenes imidlertid, at der af disse Opgaver intet paalideligt Resultat kan udledes med Hensyn til Districtets oeconomiske Tilstand. En Forøgelse i thinglæste Gjældsforskrivelser kan lige saa snart have sin Grund i, at gammel Gjæld er gaaet over fra

Boggjæld til Obligationsgjæld, som deri, at ny Gjæld er stiftet. Det første har jeg Grund til at antage for en stor Deel at være Tilfældet; og hvad Executionsforretningerne angaaer, da er det ikke usandsynligt, at flere af dem ere fremkaldte netop derved, at der i Femaaret er blevet Valuta at erholde hos Debitorer, der forhen intet Udlæg kunde paavise.

Aarslønnen er angivet i Senjen og Tromsø Fogderi som ved forrige Femaarsberetning, nemlig for en Tjenestedreng fra 12 til 40 Spd. og for en Tjenestepige fra 8 til 18 Spd.; Daglønnen for Mandspersoner fra 24 til 60 ß. og for en Qvindesperson fra 8 til 36 ß., alt med Kosten.

I Alten anføres Aarslønnen for en Dreng med indtil 40 Spd. og for en Pige med indtil 16 Spd. Daglønnen er angivet for en Mandsperson til 36 ß.

I Hammerfest Fogderi angives Aarslønnen for en Dreng fra 15 til 35 Spd., og for en Pige fra 10 til 15 Spd. Daglønnen for en Mandsperson fra 36 til 48 ß. og for et Fruentimmer fra 24 til 36 ß.

I Østfinmarkens Fogderi er en Tjenestedrengs Løn fra 25 til 50 Spd. og en Tjenestepiges fra 10 til 16 Spd. Daglønnen for en simpel Arbeider fra 40 til 80 ß. og for et Fruentimmer fra 24 til 60 ß. paa egen Kost.

Om Vinteren udenfor Fisketiden gives en mindre Dagløn, medens i Fisketiden Arbeidere ikke ere at erholde for den her anførte høieste Dagløn.

Trangen til Tjenestefolk, skjønt i de sydligere Dele af Districtet maaskee noget afhjulpet, er fremdeles følelig.

Veie der ere fremkommelige med Hjulredskab mangle fremdeles, og der savnes ogsaa al Interesse for deslige Veie, selv paa de enkelte Steder, hvor de kunne være anvendelige. Det maa ogsaa erkjendes, at Naturen har anviist Finmarkens Amt Havet som det naturligste Communicationsmiddel, og at det ialfald kun kunde blive den indre Communication, som i nogen Grad kunde lettes ved Landeveie. Communicationen med det øvrige Rige og med Udlandet kan for en væsentlig Deel kun hensigtsmæssigen finde Sted gjennem Dampskibsfart. Dampskibsfarten til Hammerfest er saa langt fra at fyldestgjøre Behovet, at den nu snarere tjener til at nære Savnet af en hyppigere Communication med den øvrige Verden. Østfinmarken, hvis rige Fiskerier i de senere Aar i en væsentlig Grad har bidraget til det hele Districts Bestaaen, er aldeles udelukket fra denne Communication, og den øvrige Deel af Districtet har den fra Midten af Februar til Midten af October skaffet en deels maanedlig deels treugentlig Postgang. En hyppigere Dampskibsfart, en Forlængelse af den Tid i hvilken denne finder Sted og endelig sammes Udvidelse til Østfinmarken er uden Tvivl Foranstaltninger, der i lige Grad paakræves af Betragtninger hentede fra disse Egnes Vigtighed for det øvrige Rige, som af Hensyn til Districtets Opkomst.

Af Bygdemagasiner findes formeentlig nu ingen tilbage, ligesom der ikke gives private Brand- og andre Assuranceindretninger. I Landdistricterne findes fremdeles kun een Sparebank, nemlig i Ibbestads Præstegjeld. Dens Status m. V. sees af de aarligen indsendte Regnskabsextracter.

B. For Kjøbstædernes Vedkommende.

A. Tromsø Kjøbstad.

1. Handel.

Næst i denne Henseende at henholde mig til hvad i min forrige Beretning findes anført, skal jeg efter en fra Directionen for Handelsforeningen i Tromsø modtagen Opgave tillade mig underdanigst at meddele.

Efter et Skjøn eller en Sandsynlighedsberegning er Handelsforeningens Direction angaaende Værdien af Byens Omsætning med Landdistrictet i de forløbne fem Aar, kommet til følgende Resultat, som den dog ikke vil have anseet som paalideligt, men i det høieste som tilnærmelsesviis rigtigt:

i Aaret	1846	209,000 Spd.
" —	1847	188,000 —
" —	1848	170,000 —
" —	1849	223,000 —
" —	1850	256,000 —

Med Hensyn til Omsætningen i 1848 bemærkes, at dennes forholdsviis mindre Beløb har sin Grund i Udførselsproductionens ringe Værdi paa Markedsstederne som Følge af Krigsurolighederne, og tildeels i Aarets mindre heldige Sommerfiskerier. Hvad angaaer Aaret 1850, er det bemærket, at den høiere Priis for Fisk men især for Tran, som Almuen har erholdt, for endeel har

bragt Omsætningen til den angivne Høide. Skjønt Handelen i de sidste 5 Aar for Byens Vedkommende har været nogenlunde heldig, har dog det sidste Aars Fiskeudskibninger været forbundne med et Tab, der for de i den sidste Deel af Sommeren og Høsten afsendte Ladninger gjennemsnitlig kan anslaaes til 24 Skilling pr. Vog.

b. Skibsfart.

Tromsø By har et i Forhold til Omfanget af Stedets Handel og Forbindelse med Udlandet kun ringe Antal Skibe og Skibsfolk. De største Vareforsendelser til Udlandet foregaae derfor med fremmede Skibe, der ogsaa for en stor Deel hidføre de Varer, der komme udenlands fra. Dette gjælder navnlig om Forbindelsen med Archangel og de øvrige russiske Havne ved det hvide Hav, med hvilke Forbindelsen næsten udelukkende vedligeholdes gjennem russiske Fartøier. Skibsfarten i Tromsø kan saaledes, skjønt den i Forhold til Stedets Størrelse ikke er ubetydelig, betragtet som Næringsvei for Stedet, kun komme i liden Betragtning.

c. Haandværksdrift.

Denne Næringsgreen beskjæftiger et Antal af 109 Haandværksmestere. Nogen særdeles Dueligheid i deres Fag have kun Faae af disse tilegnet sig. De finde ikke desmindre Alle Beskjæftigelse og tarveligt Udkomme, medens derimod kun meget Enkelte antages gjennem deres Haandtering at have tillagt sig nogen Formue. Hovedsagelig indskrænker deres Virksomhed sig til Arbeide for Byens Folk og tildeels for Landalmuen, medens der af Haandværksarbeider neppe herfra udføres Noget til de andre Kjøbstæder. En Omstændighed der antages at medbidrage til Haandværkernes mindre gode Formuesforfatning er den, at de for deres Arbeide, fornemmelig forsaavidt det udføres for de Handlende, for en stor Deel aflønnes med Varer, som da de gjerne gives i Forskud, vel som oftest falde kostbarere end Tilfældet vilde være, naar Arbeidslønnen afgjordes med Penge og Haandværksmanden saaledes kunde tage sine Fornødenheder, hvor de være billigst.

Det fortjener ogsaa at bemærkes, at Haandværkernes Opkomst for en ikke uvæsentlig Deel hemmes ved Haandværksarbeidets uregelmæssige Afsætning, saaledes at medens Kravet paa Haandværksarbeide til enkelte Tider i flere Fag vanskeligen kan fyldestgjøres, saaledes savner Haandværkeren til andre Tider aldeles Afsætning. Under Arbeidsløsheden kommer han som oftest i Gjæld hos Kjøbmanden, og i disse Tilfælde kan det ikke andet end betragtes som en lempelig Afgjørelse af Gjælden, naar denne kan betales ved Haandværksarbeide. Opgave over Mestere, Svende og Drenge er meddeelt i den vedlagte Tabel Bilag No. 3.

4. **Bergværksdrift** finder ikke Sted i Tromsø.

5. Fabrik- og Industrianlæg.

Heraf gives:

a. En Reberbane, ved hvilken i de sidste 5 Aar aarlig i Gjennemsnit skal være tilvirket 300 Duzin Fiskesnører, hvert af 210 Favnes Længde, og 300 Vog Tougværk, deels til Skibsbrug og deels til Fiskeredskaber. Ved Driften har jevnlig været beskjæftiget fra 3 til 7 Mand, og have Eierne opgivet, at forskjellige Omstændigheder, og deraf navnlig den lange, mørke Vinter, hvis Dag for nogle Maaneder kun levner 2 a 4 Timers Arbeidstid i det Frie, Mangel paa Arbeidsfolk og den høie Arbeidsløn, samt Concurrencen med det nordlige Rusland, hvorfra en betydelig Deel Tougværk hertil indføres, have hindret dem i at udvide Driften i den Grad, som de kunde have ønsket.

b. Forskjellige Tranbrænderier, hvis Drift væsentlig afhænger af Fiskerierne, og ved hvilke al bruun Tran, som fra Tromsø udføres, i Regelen tilvirkes.

c. En Cigarfabrik, hvorved kun Mesteren er beskjæftiget, og som efter Opgivende i forrige Aar leverede 44,000 Cigarer.

d. En Cichorifabrik, ved hvilken 6 Arbeidere beskjæftiges 2 Maaneder af Aaret, og hvorved aarlig udvirkes ca. 6,000 Pd. brændt Cichori.

e. Et Garveri, hvorved beskjæftiges 1 Mester og 2 Arbeidere.

Angaaende Tromsø Sparebanks Virksomhed indsendes aarlig Indberetninger til vedkommende Departement.

6. **Skibsbyggeri** har været en i Tromsø hidtil ukjendt Næringsvei. Noget Fartøi af mere end 3 Commercelæsters Drægtighed er ikke i de sidste 5 Aar her bygget, og Reparationer af større Fartøier har af Mangel paa de dertil fornødne Indretninger, vanskelig kunnet foretages. Nylig er imidlertid af et Interessentskab, tildeels med stor Bekostning, anlagt et Værft, ved hvilket større Fartøier kunne landsættes og repareres, og hvor for Interessentskabets Regning et saadant Fartøi nu skal sættes under Bygning.

7. **Jordbrug** kommer som Næringsvei for Byens Indvaanere ikke i Betragtning. Flere af

disse have vistnok opdyrket og kjøbt Parceller af Tromsø Præstegaards til Byen grændsende Udmark, men Avlingen, der indskrænker sig til Hø, er dog ikke paa langt nær tilstrækkelig til Foder for det forholdsviis betydelige Antal Creaturer, som i Byen holdes, og til hvis Underholdning Landdistrictet og tildeels Udlandet maa afgive væsentlig Bidrag. Byen selv har ingen Jorder, naar undtages en ringe Deel af det samme tillagte endnu ubebyggede Territorium, som dog aarlig formedelst Bebyggelse mere og mere indskrænkes.

Med mere Grund end Jordbruget kan til Næringsveie for Tromsø henføres:

8. **Fiskeri**, som ikke alene til dagligt Forbrug drives i de Stedet nærmest liggende Fjorde, men ikke ganske faa af Arbeidsclassen søge derhos under Fiskerierne saavel i Lofoten som i Finmarken hidhen, og hjembringe ofte væsentlige Bidrag til deres og Families Underholdning.

Hvad **Tilstanden i Almindelighed** angaaer, da antages det, at Tromsø i det sidste Qvinqvennium er gaaet ikke ubetydeligt fremad saavel i Folkemængde som i Velstand. Dette sidste er og af Handelsforeningens Direction erkjendt. Saavidt vides have Toldintraderne — naar ikke en temporær Standsning i Handelsforbindelsen med Udlandet derpaa har øvet nogen uheldig Indflydelse — været i stadigt Tiltagende. Kjøbstadens Brandassurance paa Bygninger, som ved Udgangen af 1845 udgjorde henved 300,000 Spd. var ved Udgangen af 1850 omtrent 381,000 Spd., og det uagtet nogle af Staten tilhørende Bygninger midlertidig vare udtraadte. Den i Overeensstemmelse med kongelig Resolution af 6te Mai 1840 forfattede og herhos følgende Tabel Bilag No. 4 over de i Aarene 1846 til 1850 ved Tromsø Bything thinglæste og aflyste Gjældsbreve m. V. udviser vistnok, at de faste Eiendomme i Byen i Løbet af disse Aar ere blevne behæftede med en Gjæld, som med 6,500 Spd. overstiger den i samme Tidsrum aflyste Pantegjæld; men da en ikke ubetydelig Deel af hiin Sum falder paa Gjældsbreve stiftede i Anledning af Gaardkjøb (disse have efter Tabellen omfattet Værdien af over 80,000 Spd.) og deslige Eiendommes Værdi efter det Foranførte er forøget med henved 90,000 Spd., kan Tabellen ikke paaberaabes imod Rigtigheden af den ovenudtalte Forudsætning om Stedets Fremskridt i oeconomisk Henseende, hvorom blandt Andet den Omstændighed synes at vidne, at medens Executionsforretningernes Antal i det nærmest foregaaende Qvinqvennium var 46 til et Beløb af over 2,000 Spd., har Antallet i Aarene 1846 til 1850 efter Tabellen ikkun været 28 til et Beløb af omtrent 1,600 Spd. At Udpantningernes Antal paa den anden Side i sidstnævnte Tidsrum betydeligen har oversteget de lignende Forretningers Antal i hiint, medens deres samlede Beløb dog er mindre, dertil turde Aarsagen være at søge deels i en virksommere Indbrivelse af Skatterne, deels deri — hvad jeg er tilbøielig til at antage — at Fremskridtene i oeconomisk Henseende nærmest gjælde de høiere Samfundsclasser og navnlig Handelsstanden, hvem Adgang til at skaffe Penge desuden er bleven lettet formedelst den i Aaret 1846 her for Statens Regning nedsatte Disconteringscommission, om de Midler hvormed samme virker end maa erkjendes ikke at tilfredsstille Behovet paa Circulationsmiddel.

At imidlertid Arbeidsclassens Kaar i Tromsø i Regelen ere bedre end paa flere andre Steder i Riget er utvivlsomt. Den høie Dagløn, som for en simpel Daglønner er fra 2 Ort til 2 Ort og 12 ß., og for Fiskestuverne — og ikke faa Arbeidsfolk beskjæftiges som saadanne en stor Deel af Aaret — endog meget mere, i Forbindelse med det rigelige Erhverv som gjennem Fiskerierne kan tilflyde dem, maa vel antages at være den virkende Aarsag hertil. De sædvanlige ydre Tegn paa Fattigdom ere her fast ikke at see. Lønnen for en Tjenestekarl kan i Tromsø ansættes fra 30 til 50 Spd. og for en Tjenestepige fra 12 til 20 Spd. aarlig foruden Kosten.

B. Hammerfest Kjøbstad.

1. Handel.

Af hoslagte Bilag No. 5 vil naadigst erfares Antallet paa de Handelsberettigede i Byen samt deres ved Handelen ansatte Betjente. Byens Samhandel med Landdistrictet indskrænker sig for det Meste til Indkjøb af den Fisk, Lever, Hø og Kjød, som Hammerfests Sogn og endeel af Maasøs Sogns Almue kan afsætte, samt den Fisk og Lever, som de fremmede Fiskere kunne levere.

Endeel Uld, Smør og Kjød indføres til Byen, deels fra Hammerfest Landsogn, deels fra Porsangerfjorden i Kistrand, hvorhos ogsaa erholdes endeel Ryper, hvormed Byen dog for den største

Deel forsynes over Alten fra Kautokeino og Karasjok. Over Alten faaer Byen ogsaa paa de der holdende 2de Markeder, et ikke ubetydeligt Qvantum Smør og Reenkjød, hvilket Alt anvendes til Byens Forsyning. Fra Altens Skove faaer Byen alt sit Brænde, med Undtagelse af det, Russerne undertiden medbringe, dog er der i de sidste Aar hidbragt lidt Brænde fra Senjen og Tromsø Fogderi. Fra Alten og Hammerfest Thinglage føres ikke ubetydeligt Hø til Byen.

2. Skibsfart.

Antallet af de Skippere som have Borgerskab til Staden vil erfares af hoslagte Bilag No. 5.

I Aaret 1850 ere flere Fartøier for Staden forulykkede, i hvis Sted dog endeel nye ere indkjøbte fra andre Steder.

3. Haandværksdrift.

De forskjellige Haandværkere findes anførte paa vedlagte Bilag No. 5, hvoraf erfares, at deres Antal er steget i de sidste 5 Aar. Haandværkerne antages at kunne udføre de Arbeider, som Byen tiltrænger; kun lidet Haandværksarbeide, undtagen Smedarbeide, afsættes til Landdistrictet.

4. Bergværksdrift og Mineralier haves ikke.

5. Jordbrug.

Til Byen er intet Jordbrug henlagt; derimod have nogle af Byens Indvaanere opryddet nogle Jordstykker i Nærheden af Staden i Hammerfest Thinglag; paa nogle af disse Jordstykker, som benyttes til Engsletter, ere Huse opførte.

6. Fabrik- og Industrianlæg.

Disse indskrænke sig til de i hoslagte Bilag No. 6 anførte Tranbrænderier og Kornmøller. Den herværende lille Reberbane benyttes ikke mere. I de senere Aar er ogsaa opført en lille Kornmølle, hvorpaa dog langtfra 500 Tønder Korn formales om Aaret.

7. Skibsbyggeri.

I de sidste 5 Aar er, ifølge indhentet Oplysning, intet nyt Fartøi bygget i Byen, hvor dog Fartøier om Vinteren stadig repareres. Materialiernes Kostbarhed lægger Hindringer i Veien for denne Næringsdrifts Fremme, hvilket maa saa meget mere beklages, som mange ledige Arbeidere om Vinteren derved kunde faae Beskjæftigelse.

8. Byens Tilstand i Almindelighed.

Hoslagte Bilag No. 7 indeholder Oplysning om Afhændelser af faste Eiendomme, Pantehæftelser i samme, og derhos Aflysninger og Executioner etc.

Aarslønnen er for en Tjenestedreng fra 30 til 45 Spd. og for en Tjenestepige 14 til 18 Spd.

Dagløunen er for en Mandsperson fra 40 til 60 Skilling og for et Fruentimmer fra 30 til 48 Skilling.

C. Vardø Kjøbstad.

Dette Steds **Handel** er i Femaaret, som af Ind- og Udførselslisterne bedst vil kunne sees, gaaet betydeligt fremad. Nogen Fremstilling af Handelen med Landdistrictet vil ei kunne gives bedre end ved Henvisning til de samme Lister, naar derved bemærkes, at omtrent $^2/_3$ Dele af den udførte Fisk kan ansees indført fra Landet og ligeledes maaskee $^3/_4$ eller vel saameget af den udførte Tran. Meget Tran indføres nemlig af Fiskerusserne fra Kiberg og andre Steder i Nærheden. Det Meste af hvad der er anført paa Indførselslisterne gaaer ogsaa igjen ud til Landdistricterne, dog at den største Deel af det indførte Salt gaaer til Russerne for Tran. Handelens Gang er iøvrigt den samme som i foregaaende Femaar.

De Handlenes Antal er tilsammen 3, som alle ere Kjøbmænd. Den ene af disse har to, men de øvrige ingen faste Betjente.

Skippere gives ikke i Byen, ligesaalidt som Haandværkere med Borgerskab. Haandværksdriften staaer saaledes fremdeles paa et meget lavt Trin. Skrædder-, Skomager-, Snedker- og Smedearbeide m. V. udføres af enkelte af Indvaanerne som Bisysler, hvorhos finere Haandværksproducter maa indføres tildeels fra Udlandet.

Fabrikanlæg og Skibsbyggeri gives ikke. Et Tranbrænderi gives vel, men derved er ingen faste Arbeidere ansatte, ligesom Tranen derved kun koges paa den samme simple Maade, som her sædvanligt.

Dyrkningen af de smaa Engstykker, der ligge paa Byens Grund, er i Femaaret blevet meget bedre og udvidet, saa at der i denne Henseende kun er lidet tilbage at ønske.

Byens Tilstand i Almindelighed er i Femaaret blevet meget bedre, idet dens Indbyggeres Antal og disses indbringende Virksomhed er meget større; Alt en Følge af de sidste Aars gode Fiskerier.

De Skatteydendes Antal, som efter Indberetningen af 1846 var 23 er nu 41. Flere og bedre Huse ere blevne opførte og i sidste Aar er forholdsviis mange nye Tomter udviste til Bebyggelse. Indvaanernes Formuesstilling kan efter den rige og let flydende Næringskilde, som Byen især i de sidste Aar har havt, ikke være andet end god.

Opgave over thinglæste Gjældsbreve m. V. medfølger under Bilag No. 2.

Aarslønnen er for en Tjenestedreng 16 til 30 Spd., for en Tjenestepige 10 til 14 Spd.; Daglønnen fra 30 til 72 Skilling til de forskjellige Aarstider i eller udenfor Fiskeritiden.

Kreaturholdet er noget forøget. Potetesavl og Haugedyrkning, som er værd at nævne, finder ikke Sted.

D. Vadsø Kjøbstad.

1. **Handelen** er fremdeles af samme Beskaffenhed som i foregaaende Femaar, kun at den fornemmelig paa Grund af de større Fiskerier er, som af Ind- og Udførselslisterne vil kunne sees, ikke saa lidet betydeligere end før. Antallet af Handlende er 24 Kjøbmænd og Handelsborgere, 1 Høker og 6 Handelsbetjente.

2. **Skibsfarten** er, som ogsaa af vedkommende Lister vil sees, noget udvidet. Af Dæksfartøier har Byen 3 smaa, der føres af Folk uden Borgerskab. Skipperborgere gives aldeles ikke.

3. **Haandværksdriften** er gaaet ikke saa lidet fremad; imidlertid indføres endnu endeel Haandværksarbeide, medens saagodtsom intet udføres. Vedføiede Tabel, Bilag No. 8, viser Haandværkernes Antal.

4, 5 og 6. **Bergværksdrift, Fabrik- og Industrianlæg** gives ikke, ligeledes ikke **Skibs- og Baadbyggeri.**

4 Tranbrænderier haves vel, men om dem gjælder omtrent det samme, som om det paa Vardø.

7. **Jordbruget** er fremdeles forbedret, idet flere Engstykker ere tagne under Opdyrkning, og de før indhegnede ere bedre gjødslede. Alligevel tiltrænges og vil altid tiltrænges meget Hø fra Landet, hvilket dog næsten Alt slaaes og hjembringes af Byens egne Indvaanere, saavel som Reenmos fra Sydsiden af Varanger. Kreaturholdet er nemlig forøget i større Forhold end Engen, og antages Forøgelsen i sidste Femaar at udgjøre omtrent 40 Procent. Af Potetes udsættes nu omtrent 25 a 30 Tønder, der i Gjennemsnit give 5 a 10 Fold. Hangedyrkningen er derimod gaaet mindre fremad, og staaer saaledes fremdeles paa et lavt Trin.

Langt vigtigere end Jordbruget er **Fiskeriet**, der drives ligesom paa Landet fast af alle Byens Indvaanere. Byen er oprindelig egentlig kun et Fiskevær, hvorfor det tildeels af Almuen endnu kaldes „Været". Det samme, som her er anført om Fiskeriets Vigtighedfor Vadsø, gjælder ogsaa for Vardø By, og ere begge Byer med Hensyn hertil indbefattede under, hvad der forhen er anført om Fiskerierne i Landdistrictet, hvor Fisken i det Mindste for den allerstørste Deel fanges.

Byens Tilstand i Almindelighed antages at være i Femaaret gaaet meget fremad. Folketallet er forøget formeentlig med 20 Procent. Mange nye og store Huse ere opførte, og er i sidste Sommer og Høst udviist et forholdsviis meget stort Antal Tomter til Bebyggelse. De skatteydende Indvaaneres Antal, som da sidste Femaars Indberetning indgaves udgjorde 73, er nu forøget til 107. Byskattens Størrelse udgjorde i sidste Aar 180 Spd., men herved maa bemærkes, at Byen med Hensyn til Fattig- og Skolevæsen m. V. betragtes som en Deel af Landdistrictet og saaledes har de dermed forbundne Udgifter fælles med dette.

Opgave over thinglæste Gjældsbreve m. V. vedlægges under Bilag No. 2.

Aarslønnen opgives for en Tjenestekarl fra 25 til 40 Spd. og for en Tjenestepige fra 10 til 18 Spd. Daglønnen er for Karle fra 48 til 84 Skilling og for Piger fra 36 til 48 Skilling.

At Byens Opkomst ene eller fornemmelig skyldes de i Femaaret indtrufne gode Fiskerier, er det formeentlig overflødigt at bemærke.

Sparebanker eller private Assuranceforeninger gives ligesaalidt her som paa Vardø.

p. t. Christiania den 23de Mai 1851.

Underdanigst

Harris.

Tabeller,

det hele Rige vedkommende,

henhørende til

Femaarsberetningen.

№ 1. **Ta**

over de i Riget Ægteviede, Fødte

		Ægte-viede Par.	Fødte.							Dødfødte.			Do	
			Ægte.		Uægte.		Summa	Af disse		Mdkj.	Kvkj.	Af de Dødfødte vare uægte.	Mdkj.	Kvkj.
			Mdkj.	Kvkj.	Mdkj.	Kvkj.		Mdkj.	Kvkj.					
Christiania Bispedomme.	1846	4,970	8,675	8,116	836	801	18,428	9,511	8,917	389	308	87	4,776	4,759
	1847	4,225	8,381	7,930	905	803	18,019	9,286	8,733	374	319	98	6,040	6 083
	1848	4,456	8,446	8,153	769	771	18,139	9,215	8,924	432	319	98	5,736	5,557
	1849	4,629	9,370	8,822	908	846	19,946	10,278	9,668	492	374	117	5,036	5,041
	1850	4,706	9,071	8,549	982	924	19,526	10,053	9 473	467	364	129	4,976	4,827
	Sum	22,986	43,943	41,570	4,400	4,145	94,058	48,343	45,715	2 154	1 684	529	26,564	26,267
Christians-sands Bispe-domme.	1846	1,642	3,405	3,171	112	97	6,785	3,517	3,268	143	107	11	2,204	2 200
	1847	1,502	3,520	3,305	110	89	7,024	3,630	3,394	152	129	16	2,127	2,047
	1848	1,611	3 327	3,441	96	92	6,956	3,423	3,533	152	135	20	2,005	2,071
	1849	1,747	3,830	3,673	127	123	7,753	3,957	3,796	156	110	10	2,075	2,039
	1850	1,723	3,725	3,613	140	137	7,615	3,865	3,750	151	130	17	1,846	1,819
	Sum	8,225	17,807	17,203	585	538	36,133	18,392	17,741	754	611	74	10,257	10,176
Bergens Bispedomme.	1846	1,880	3,308	3,176	183	207	6,874	3,491	3 383	181	150	31	2,338	2,205
	1847	1,797	3,434	3,192	192	205	7,023	3,626	3 397	199	143	23	2,417	2,364
	1848	1,659	3,040	2,912	175	187	6,314	3,215	3,099	178	120	26	2,795	2,663
	1849	1,829	3 284	3,092	158	164	6,698	3,442	3,256	173	139	30	2,654	2,606
	1850	1,846	3,199	3,208	185	174	6,766	3,384	3,382	216	135	32	2,164	2 127
	Sum	9,011	16,265	15,580	893	937	33,675	17,158	16,517	947	687	142	12,368	11,965
Trondhjems Bispedomme.	1846	1,603	2,643	2,465	402	407	5,917	3.045	2,872	158	98	58	1,694	1,557
	1847	1,427	2,552	2,378	422	435	5,787	2 974	2,813	134	120	54	2,092	2,099
	1848	1,538	2,564	2,360	380	365	5,669	2,944	2,725	136	94	38	2,226	2,109
	1849	1,454	2,655	2,425	427	397	5,904	3,082	2,822	118	116	49	1,744	1,651
	1850	1,314	2,338	2,246	414	370	5,368	2,752	2,616	119	107	45	1,938	1,652
	Sum	7,336	12,752	11,874	2,045	1,974	28,645	14,797	13,848	665	535	244	9,694	9,068
Tromsø Bispedomme.	1846	1,057	1,589	1,524	223	188	3,524	1,812	1.712	104	63	38	1,150	1,004
	1847	939	1,686	1,671	209	191	3,757	1,895	1,862	87	54	27	1,173	1,047
	1848	923	1,619	1,472	199	186	3,476	1,818	1,658	81	60	28	1,439	1,315
	1849	970	1,749	1,686	198	179	3,812	1,947	1,865	101	70	30	1,280	1,100
	1850	1,059	1,747	1,671	179	210	3,807	1,926	1,881	95	89	26	1,354	1,268
	Sum	4,948	8 390	8,024	1,008	954	18,376	9,398	8,978	468	336	149	6,296	5,734
Hele Riget.	1846	11,152	19,620	18 452	1,756	1,700	41.528	21,376	20,152	975	726	225	12,162	11,725
	1847	9,890	19,573	18,476	1,838	1,723	41,610	21,411	20,199	946	765	218	13,849	13,640
	1848	10,187	18,996	18,338	1,619	1.601	40,554	20,615	19,939	979	728	210	14,201	13,715
	1849	10,629	20,888	19,698	1,818	1,709	44 113	22,706	21,407	1,040	809	236	12,789	12 437
	1850	10,648	20,080	19,287	1,900	1,815	43,082	21,980	21,102	1,048	825	249	12,278	11,693
	Sum	52,506	99,157	94,251	8,931	8,548	210,887	108,088	102,799	4,988	3,853	1,138	65,279	63,210
Aarlig i Gjen-nemsnit. .		10,501	19,832	18,850	1,786	1,710	42,178	21,618	20,560	998	771	228	13,056	12,642

bel

og Døde i Aarene 1846—1850.

de.					Overskud					Ved ulykkelige Hændelser omkomne.			Selvmordere.			Dræbte.		
Summa.	Over 80 Aar.		Af disse over 100 Aar.		af Fødte.		af Døde.		Tilf. Overskud af Fødte.	Tilf. Overskud af Døde.	Mtj.	Kvj.	Sum.	Mtj.	Kvj.	S.	Mtj.	Kvj.	S.
	Mdkj.	Kvkj.	Mdkj.	Kvkj.	Mdkj.	Kvkj.	Mtj.	Kvkj.											
9,535	388	602	4	1	4,735	4,158	=	=	8,893	=	241	43	284	64	19	83	8	3	11
12,123	413	686	3	5	3,246	2,650	=	=	5,896	=	215	54	269	40	29	69	6	4	10
11,293	429	634	2	4	3,479	3,367	=	=	6,846	=	176	53	229	62	18	80	7	1	8
10,077	382	610	1	3	5,242	4,627	=	=	9,869	=	188	60	248	62	19	81	3	3	6
9,803	359	509	4	4	5,077	4,646	=	=	9,723	=	208	37	245	78	19	97	6	4	10
52,831	1,971	3,041	14	17	21,779	19,448	=	=	41,227	=	1,028	247	1,275	306	104	410	30	15	45
4,404	174	205	=	3	1,313	1,068	=	=	2,381	=	130	23	153	5	6	11	1	1	2
4,174	164	222	=	2	1,503	1,347	=	=	2,850	=	100	15	115	12	5	17	=	1	1
4,076	169	249	2	3	1,418	1,462	=	=	2,880	=	121	29	150	8	3	11	5	1	6
4,114	172	228	=	2	1,882	1,757	=	=	3,639	=	113	20	133	14	5	19	1	=	1
3,665	147	197	1	1	2,019	1,931	=	=	3,950	=	121	18	139	15	3	18	1	1	2
20,433	826	1,101	3	11	8,135	7,565	=	=	15,700	=	585	105	690	54	22	76	8	4	12
4,543	135	213	=	1	1,153	1,178	=	=	2,331	=	159	29	188	15	5	20	=	=	=
4,781	168	271	=	2	1,209	1,033	=	=	2,242	=	134	31	165	13	4	17	2	=	2
5,458	225	311	=	=	420	436	=	=	856	=	144	25	169	13	7	20	4	1	5
5,260	178	284	1	1	788	650	=	=	1,438	=	127	25	152	5	3	8	=	1	1
4,291	148	251	1	1	1,220	1,255	=	=	2,475	=	146	45	191	16	7	23	1	=	1
24,333	854	1,330	2	5	4,790	4,552	=	=	9,342	=	710	155	865	62	26	88	7	2	9
3,251	150	216	=	2	1,351	1,315	=	=	2,666	=	124	19	143	17	6	23	2	=	2
4,191	169	239	1	2	882	714	=	=	1,596	=	111	20	131	13	7	20	1	=	1
4,335	193	270	=	1	718	616	=	=	1,334	=	135	24	159	14	6	20	2	=	2
3,395	172	287	=	1	1,338	1,171	=	=	2,509	=	126	26	152	21	8	29	1	1	2
3,590	164	253	1	3	814	964	=	=	1,778	=	111	20	131	16	6	22	3	1	4
18,762	848	1,265	2	9	5,103	4,780	=	=	9,883	=	607	109	716	81	33	114	9	2	11
2,154	65	88	1	4	662	708	=	=	1,370	=	172	33	205	7	2	9	=	=	=
2,220	62	101	2	4	722	815	=	=	1,537	=	192	32	224	13	3	16	2	=	2
2,754	69	115	=	3	379	343	=	=	722	=	217	18	235	7	2	9	2	=	2
2,380	64	110	=	2	667	765	=	=	1,432	=	297	29	326	7	5	12	1	1	2
2,622	64	101	=	1	572	613	=	=	1,185	=	226	34	260	10	4	14	1	=	1
12,130	324	515	3	14	3,002	3,244	=	=	6,246	=	1,104	146	1,250	44	16	60	6	1	7
23,887	912	1,324	5	11	9,214	8,427	=	=	17,641	=	826	147	973	108	38	146	11	4	15
27,489	976	1,519	6	15	7,562	6,559	=	=	14,121	=	752	152	904	91	48	139	11	5	16
27,916	1,085	1,579	4	11	6,414	6,224	=	=	12,638	=	793	149	942	104	36	140	20	3	23
25,226	968	1,519	2	9	9,917	8,970	=	=	18,887	=	851	160	1,011	109	40	149	6	6	12
23,971	882	1,311	7	10	9,702	9,409	=	=	19,111	=	812	154	966	135	39	174	12	6	18
128,489	4,823	7,252	24	56	42,809	39,589	=	=	82,398	=	4,034	762	4,796	547	201	748	60	24	84
25,698	965	1,450	5	11	8,562	7,918	=	=	16,480	=	807	152	959	109	40	149	12	5	17

№ 2. Tabel

over Antallet af de fra Riget udvandrede Personer i Aarene **1846—1850.**

Amterne.	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.	I Femaaret uden Angivelse af Aarstal.	Tilsammen.
Smaalenene	"	"	8	"	"	6	14
Agershuus	1	"	5	6	12	9	33
Christiania	5	3	8	13	24	"	53
Hedemarken	6	11	6	43	218	"	284
Christian	13	123	314	704	612	152	1,918
Buskerud	196	74	128	191	235	154	978
Jarlsberg og Laurvig	"	"	"	"	"	76	76
Bratsberg	301	416	359	619	460	12	2,167
Nedenæs og Robygdelaget . .	226	33	58	243	348	"	908
Lister og Mandal	"	"	163	212	22	"	397
Stavanger	"	"	"	"	"	1,007	1,007
Søndre Bergenhuus	98	180	30	199	138	975	1,620
Bergen	63	43	123	100	68	"	397
Nordre Bergenhuus	202	118	158	183	179	"	840
Romsdal	"	"	"	"	"	2	2
Søndre Throndhjem	"	"	"	"	21	"	21
Nordre Throndhjem	"	"	"	"	"	64	64
Nordland	"	"	"	"	"	"	"
Finmarken	"	"	"	"	"	"	"
Tilsammen	1,111	1,001	1,360.	2,513.	2,337.	2,457.	10,779.

Anm. Ovenstaaende Udvandring er næsten udelukkende foregaaet til Nordamerika.

№ 3.

Tabel

over Antallet af de i Riget værende Bygdemagasiner og deres Status ved Udgangen af Aaret 1850.

Amterne.	Antal.	Beholdning i Korn. I Oplag paa Magasinet. Rug.	Byg.	Blandkorn.	Havre.	I udestaaende Fordringer. Rug.	Byg.	Blandkorn.	Havre.	Tilsammen. Rug.	Byg.	Blandkorn.	Havre.	Beholdning i Penge. Kontant.	Uklaant.	Tilsammen.
		Tdr.	Tdr.	Td.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.
Agershuus	16	=	$323^{5}/_{32}$	=	$2493^{7}/_{16}$	=	$928^{9}/_{16}$	$17^{7}/_{8}$	$4382^{1}/_{2}$	=	$1251^{23}/_{32}$	$17^{7}/_{8}$	$6875^{15}/_{16}$	498. $3^{1}/_{2}$	5310. 11	5808. $14^{1}/_{2}$
Smaalenene.	10	$2^{1}/_{2}$	$152^{1}/_{2}$	=	$2023^{1}/_{4}$	$16^{3}/_{8}$	305	=	3778	$18^{7}/_{8}$	$457^{1}/_{2}$	=	$5801^{1}/_{4}$	165. $46^{1}/_{2}$	1022. $88^{1}/_{2}$	1188. 15
Hedemarken. . . .	5	=	35	=	11	=	744	=	3861	=	779	=	3872	30. 35	2955. =	2985. 35
Christian	8	=	740	72	=	=	$1363^{1}/_{2}$	136	=	=	$2103^{1}/_{2}$	208	=	239. =	6. 15	245. 15
Budskerud.	13	=	273	23	1440	5	1219	$383^{1}/_{2}$	4966	5	1492	$406^{1}/_{2}$	6406	2286. 47	3583. =	5869. 47
Jarlsberg og Laurvig.	8	35	182	=	2140	=	138	=	1293	35	320	=	3433	42.100	492. 17	534.117
Bratsberg. . . .	25	=	248	=	963	=	1190	=	1646	=	1438	=	2609	137. 36	249. 21	386. 57
Nedenæs og Robygdelaget	2	=	17	=	=	=	103	=	=	=	120	=	=	= =	= =	= =
Liister og Mandal . .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	= =	= =	= =
Stavanger	1	=	=	=	$104^{1}/_{4}$	=	=	=	92	=	=	=	$196^{1}/_{4}$	15. =	19. 70	34. 70
Søndre Bergenhuus. .	10	=	85	11	$168^{3}/_{8}$	=	$105^{3}/_{4}$	$142^{1}/_{2}$	144	=	$190^{3}/_{4}$	$153^{1}/_{2}$	$312^{3}/_{8}$	71.100	24. 49	96. 29
Nordre Bergenhuus . .	5	=	81	=	40	=	791	=	282	=	872	=	322	976. =	73. =	1049. =
Romsdals	11	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	= =	= =	= =
Søndre Throndhjem. .	5	=	69	=	190	=	1856	=	1465	=	1925	=	1655	75. 62	346. 69	422. 11
Nordre Throndhjem . .	2	=	60	=	187	=	51	=	134	=	111	=	321	3. 43	= =	3. 43
Nordland	1	=	20	=	=	=	=	=	=	=	20	=	=	= =	= =	= =
	122	$37^{1}/_{2}$	$2285^{21}/_{32}$	106	$9760^{5}/_{16}$	$21^{3}/_{8}$	$8794^{13}/_{16}$	$679^{7}/_{8}$	$22,043^{1}/_{2}$	$58^{7}/_{8}$	$11,080^{15}/_{32}$	$785^{7}/_{8}$	$31,803^{13}/_{16}$	4540.113	14081.$100^{1}/_{2}$	18622. $93^{1}/_{2}$

Anm. 1. Efter de fra Christians Amt indkomne Opgaver over Bygdemagasinerne findes tilsammen 304 Tdr. Byg og 408 Tdr. Blandkorn, med Hensyn til hvilke der mangler Oplysning om, hvormeget der er i Oplag paa Magasinerne og hvormeget udestaaende, og som derfor ikke ere medtagne i ovenstaaende Opgave.

Anm. 2. Om Beholdningerne ved de i Romsdals Amt værende Bygdemagasiner haves ingen Oplysning.

№ 4. Op

over Antallet af de i Riget værende Jordebrug og deres Matrikulskyld ved Udgangen af

Amterne.	Fogderierne.	Jordbrugenes Antal.		Matrikulskylden.	
		Benyttede af Eierne.	Bortfæstede eller bortleiede.	Selveiergods.	Leilændings- og Forpagtergods.
				Skyldlr. Ort. ß.	Skyldlr. Ort. ß.
Agershuus	Ager og Follouq.	2188	129	7506. 3. 5	1293. 1. 12
	Øvre Romerike	2559	124	6261. 4. 15	533. = 4
	Nedre Do.	1911	116	5235. 1. 1	581. = 7
Smaalenene	Mosse og Thuno	2036	134	3832. = 4	503. 4. 6
	Ide og Marker	1573	118	2996. = 11½	386. 1. ½
	Rakkestad	2716	87	5169. 3. =	301. 2. 3
Hedemarken	Hedemarken	2482	195	10889. 2. 14	634. 2. 8
	Solør og Odalen	2753	110	7581. 1. 7	501. 2. 13
	Østerdalen.	2875	115	3313. = 10	168. 4. 23
Christian	Toten	2350	63	8439. 4. 23½	427. 4. 7½
	Gudbrandsdalen	2556	67	7242. 1. 16	410. 1. 22
	Valders, Land og Hadeland	3711	26	9431. 1. 2	183. 1. 19
Buskerud	Buskerud	3937	106	6914. 4 10¼	401. 3. 6
	Ringerike og Hallingdal	3162	23	· 5761	= 19
	Nummedal og Sandsvær	1755	76	3134. 4 21	252. = 8
Jarlsberg og Laurvik	Jarlsberg	4070	243	8025. 4. 3	511. 4. 1
	Laurvik.	1470	617	3039. 2. 12	1437. = 17
Bratsberg	Nedre Thelemarken	1400	171	4264. 1. 14	532. 2. 16
	Bamble	1399	387	4101. 4. 7½	850. = 11
	Øvre Thelemarken	2132	214	4494. 3. 8	454. 1. 3
Nedenæs og Robygdelaget	Nedenæs	3283	171	6110. = =	497. = =
	Robygdelaget	1588	284	2655. 4. 12	546. 2. 3
Liister og Mandal	Mandal	3447	65	3997. 4. 10	166. 4. 13
	Liister	4780	65	5131. 3. 8⅘	144. 1. 8
Stavanger	Jedderen og Dalerne	3190	257	5342. 1. 7	720. 3. 21
	Ryfylke	3288	456	7136. 4. 23	545. 2. 7
Søndre Bergenhuus	Søndhordland og Hardanger	3828	754	8050. 1. 8	1101. 2. 9½
	Nordhordland og Voss	3450	1739	6300. = =	2570. = 8
	Rosendal	22	350	56. 1. 23	714. 1. 18
	Lysekloster Gods.	49	463	139. 2. 14	842. 1. 1
Nordre Bergenhuus	Ytre og Indre Sogn.	1984	523	5376. 4. 12	1150. = 17
	Sønd og Nordfjord	3007	1123	6731. 3. 15	2318. 4. 18
Romsdal	Sondmøre.	1885	2083	3420. 1. 9	3420. 3. 8
	Romsdal	1543	187	2219. 2. 16	966. = =
	Nordmøre	1766	402	4036. 3. 12	451. 3. 9
Søndre Throndhjem	Orke- og Gulbal	3587	233	3771. = 6	477. 1. 8
	Strinde og Sælbo	1353	210	2954. 1. 4	637. 2. 5
	Fosen	2036		2486. 20 ß.	
Nordre Throndhjem	Stør- og Værdalen	1340	447	4877. 2. 20	1795. = 10
	Inderøen	1235	177	3518. 3. 12	547. 1. 3
	Namdalen	802	377	1518. = 13	568. 2. 4
Nordland	Helgeland	527	2133	679. = 15	1924. 4. 13
	Salten	899	1506	691. = 16	938. 3. 4
	Lofoten.	521	1046	441. 2. 16	736. = 20
Finmarken	Senjen og Tromsø	1588	1816	905. 1. 6	877. 4. 11
	Alten	751	=	724 Koer 2 Faar	= = =
	Hammerfest	291	=	368 — 1 —	= = =
	Østfinmarken	182	=	493 — 2 —	= = =
		99,221	19,988	197,937. 3. 6.	35,024. 1. 21½
		2036		8247. 1. 15.	
				1585 Koer 5 Faar.	

gave

1850, samt af de i Aarene 1846—1850 udskiftede Brug med Mere.

Hvorvidt udskiftede.		Hvormange Tønder Nyland, der af udyrket Jord ere opbrudte i Periodens Løb.	Anmærkninger.
Ved Periodens Begyndelse laa endnu i Fællesskab om Hjemmarken.	I Periodens Løb ere udskiftede.		
Antal.	Antal.	Tønder Land.	
—	—	966	
47	11	1462½	
—	—	929¾	
—	—	550	
10	3	840	
—	—	2130	
—	—	1110	
204	71	1314	⅓ heraf angives at være Agerland og ⅔ England.
260	60	314	
32	3	820	
330	27	525	
138	—	852	
29	5	1237⅕	
—	—	1502½	
—	—	370	
10	—	1712	I Femaaret er Laurdals Thinglag, af Skyld 753 Dlr. 3 Ort 3 ß, fraskilt Jarlsbergs og henlagt til Laurvigs Fogderi, hvorfra igjen til Jarlsbergs Fogderi er henlagt: a) Thjøms (Anner til Nøttero) med Skyld 188 Dlr. 4 Ort 5 ß, og b) Kodal (Anner til Andebo) med Skyld 131 Dlr. 4 Ort 15 ß.
—	—	900	
77	16	369	
49	—	23	
76	5	269½	
—	2	499	Fællesskab om Hjemmarken er meget almindelig og i enkelte Sogne existerer Fællesskab næsten paa enhver Gaard.
—	8	330½	
1164	153	356	
2065	265	656	
1791	151	623½	Opgaver for Lund og Hellelands Præstegjelde mangle.
—	247	470	Opgaver for Skjold og Tysværs Præstegjelde mangle. Paa Stavanger Bymark er desuden opbrudt 32 Tønder Land.
ei opgivet.		243	
kan ei opgiv.	100	100	
ca. 70	kan ei opg.	37	
—	—	10	
Oplysning	mangler.	80 à 100	
—	443	130	
—	160	415¾	
187	2	478½	
—	153	509¼	
241	147	430	
262	23	360	
ei opgivet.		omtr. 305	
—	8	1122½	
—	—	1219	
—	238	726	
—	—	400	
—	37	70	For 392 Brug er Matrikulskylden ikke opgivet.
—	126	omtr. 125	
—	—	198	
—	—	—	Noget Nyland opbrudt.
—	—	—	Til England er opbrudt noget Land, der er skyldsat til 7 Koer.
—	—	—	
7,042.	2,464.	28,100¾.	

№ 5.

Tabel

over Jernværkernes Produktion i Aarene **1846—1850.**

Jernværker.	Arbeidsstyrke.		Aarlig Gjennemsnits-Produktion i Femaaret.								Anmærkninger.
	Opsyns-mænd.	Arbeidere.	Rujern.	Støbegods.	Stangjern	Grov- og Fiinsmide.	Smeltestykker.	Spiger. Bygningsspiger.	Spiger. Stibspiger.	Valtset Jern.	
			Skpd.	Skpd.	Skpd.	Skpd.	Skpd.		Skpd.	Skpd.	
Moss	6	70	1584*)	242[1])	658	76*)	=	=	=	1330	[1]) Deraf gjennem Kuppelovnen 156 Skpd.
Bærum	13	177	5782	2250[2])	3460	864	=	44 Skpd. 852,200 Stkr.	=	=	*) Produktionen er kun for 4 Aar.
med Fossum og Maridalen											[2]) Deraf gjennem Kuppelovnen 966 Skpd.
Hakedalen	3	40	2996	335	1675	=	=	=	=	=	
Dienssjø[3])			=	=	2	=	=	=	=	=	[3]) Har i de sidste 5 Aar kun været brevet af Eieren og hans Søn.
Hasfel	3	58	1897**)	715[4])	1614	150**)	=	92 Skpd. 1,386,148 Stkr.	=	=	[4]) Af Kuppelovnen 405 Skpd. **) Rujern og Grov- og Fiinsmide er kun produceret i 4 Aar.
Kongsberg	1	30	1096***)	372***)	1174	58	=	140,486 St.***)	=	=	***) Rujern og Støbegods kun produceret i 3 Aar, Spiger i 4 Aar.
Fritzø	18	300	7800	850	6800	250	=	=	=	600	
Eidsfos	3	150	1700	3127	933	=	=	20 Skpd. 580,155 Stkr.	=	=	
Holden	9	116	140	5470	=	=	=	=	=	=	
Fossum	13	134	4903	1643	3057	37	=	1,011,606 Stkr.	24½	=	
Bolvig	8	80	2109	206	1251	21	=	400,343 Stkr.	81	=	
Egeland	4	37	2325	104	684	=	1644	21 Skpd.	=	=	
Næs		170	8000	1380	4500	=	=	=	=	=	
Froland	3	59	3299	490	494	=	=	2,306,930 Stkr.	174	=	
Mostadmarken	2	23	100[5])	=	415	110	=	=	=	=	[5]) Masovnen har kun eengang været anblæst, hvorved 500 Skpd. blev udbragt.
	86	1444	43,731	17,184	26,717	1566	1644	177 Skpd. 6,677,868 Stkr.	279½	1930	

№ 6. Tabel

over de i Rigets Landdistrikter værende Fabrikker og Manufakturer samt andre Industrianlæg ved Udgangen af Aaret **1850**.

Fogderierne.	Bark- og Beenmøller.					Bomulds- og Liinspinderier.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
Ager og Folloug	=	=	=	=	=	2	145	378,400 ℔ Garn.	1	=
Budskerud	=	=	=	=	=	3	102	15,500 Pakker. 46,666 ℔.	2	=
Jarlsberg	1	=	550 Tdr. Gran- og Vidiebark, 94 Sk℔. 14 L℔. 12 ℔ Egebark. 33 L℔. Been.	=	=	=	=	=	=	=
Nedenæs	1	1	ca. 5 Sk℔. Beenmeel.	=	=	=	=	=	=	=
Mandal	=	=	=	=	=	1	31	91,250 ℔.	=	=
Nordhordland og Vos	=	=	=	=	=	2	187	For 1 ei opgivet. 40,000 ℔ Liingarn.	1	=
Strinde og Sælbo	=	=	=	=	=	1	42	48,672 ℔ Garn.	=	=
Tilsammen	2	1	6 Sk℔. 13 L℔. Beenmeel, 94 Sk℔. 14 L℔. 12 ℔ Egebark og 550 Tdr. Gran- og Vidiebark.			9	507		4	

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Fogderierne.	Brisselfabrikker.					Brændevinsbrænderier.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt. *)	Oprettede.	Nedlagte.
Ager og Folloug	1	6	125,000 ℔ Brisel, 4000 ℔ Gualtræ, 200 ℔ Fernambuk og 1000 ℔ Sandel.	=	=	1	17	92,923 Potter.	1	=
Moss og Tuns	=	=	=	=	=	1	24	232,754 —	=	=
Thoten	=	=	=	=	=	2	228 **)	78,131 —	2	flere.
Hedemarken	=	=	=	=	=	9		839,862 —	2	
Solør og Odalen . . .	=	=	=	=	=	1		60,506½ —	=	
Budskerud	2	19	261,000 ℔ Brisel.	1	=	=	=	=	=	=
Strinde og Sælbo . . .	=	=	=	=	=	1	168***)	12,027½ —	1	10
Stør- og Værdalen . . .	=	=	=	=	=	1		175,019 —	=	
Inderøen	=	=	=	=	=	3		608,334 —	1	
Tilsammen	3	25	386,000 ℔ Brisel, 4000 ℔ Gualtræ, 200 ℔ Fernambuk og 1000 ℔ Sandel.	1		19	437	2,099,557 Potter.	7	10

*) Produktet er anført i Gjennemsnit for Aarene 1849 og 1850.

**) Heri er ogsaa indbefattet Mesterne og Arbeiderne ved Lillehammers Brænderi.

***) Heri er ogsaa indbefattet Mesterne og Arbeiderne ved de 3 Brænderier i Throndhjem.

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Fogderierne.	Cementfabrik.					Farverier.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
Ager og Folloug	1	7	1469 Tdr. Cement.	=	=	=	=	=	=	=
Nedre Romerige	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Øvre Romerige	=	=	=	=	=	3	5	3000 Alen. 70 Bⱦ. Garn ved 1.	=	1
Ide og Marker	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Hedemarken	=	=	=	=	=	3	4	Ubetydeligt.	1	=
Solør og Odalen	=	=	=	=	=	2	2	Do.	=	=
Østerdalen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Toten	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Gudbrandsdalen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Valders	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Jarlsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Nedre Thelemarken	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Nedenæs	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Mandal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lister	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Jæderen og Dalerne	=	=	=	=	=	3	5	5000 Alen.	1	1
Nordhordland og Vos	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Ytre og Indre Sogn	=	=	=	=	=	3	3	=	=	=
Orke- og Guldalen	=	=	=	=	=	4	ei	opgivet.	=	=
Fosen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Inderøen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Helgeland	=	=	=	=	=	1	2	1220 Al. Tøi og $5\frac{1}{3}$ Vog Garn.	=	=
Tilsammen	1	7	1469 Tdr. Cement.			19			2	2

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Fogderierne.	Kalkbrænderier.					Kobbervaltseværk.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt opret.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt opret.	Nedlagt.
Ager og Folloug	30		1592 Læster.	3	7	=	=	=	=	=
Hedemarken	11	ei	opgivet.	7	=	=	=	=	=	=
Valders	4		250 Tdr.	=	=	=	=	=	=	=
Buskerud	4	3	760 Tdr. ved 2.	=	=	=	=	=	=	=
Bamble	1	2	1000 Tdr.	=	=	=	=	=	=	=
Nedenæs	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=
Mandal	1	2	ca. 1000 Tdr.	=	=	=	=	=	=	=
Søndhordland og Hardanger	15		1050 Læster.	=	=	=	=	=	=	=
Nordhordland og Vos	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Romsdal	1		1200 Tdr. Kalk.	1	=	=	=	=	=	=
Nordmøre	1		50 Tdr.	=	=	=	=	=	=	=
Strinde og Sælbo	1		600 Tdr.	=	=	1	21	550 Sfⱦ. Kobber.	=	=
Tilsammen	69			11	8	1	21	550 Sfⱦ. Kobber.		

Fyrstikfabrik.					Garverier.					Glasværker.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
=	=	=	=	=	6	12	1000 Huder, 1700 Skind,	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	6	9	ca. 500 Do. 1100 Do.	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	10	11	ei opgivet.	=	=	1	38	272 Kister grønt Glas, 441 Do. hvidt Do. Medicinglas for 924 Spd. og Bouteiller for 523 Spd.	=	=
=	=	=	=	=	5	7	Do.	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	2	6	for 1: 300 Huder, 600 Skind.	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	11	16	3440 Do. 12,460 Do.	4	2	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	2	4	320 Do. 520 Do.	1	1	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	6	9	1200 Do. 3000 Do.	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	5	10	omtr. 2000 Huder og Skind (ved 3.)	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	1	ei	opgivet.	=	=	1	33	461,990 Flasker, 3,430 Sylteglas og 57,706 forskjellige Fade og Potter.	=	=
2	5	650 Gros Æsker.	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	3	6	100 Do. 3 a 400 Do. (for 1.)	1	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	3	10	16,000 ℔ Saalelæder, 1242 Skind, 320 Huder.	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	2	10	3600 Skind og Huder.	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	1	3	6000 ℔ Læder.	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	1	2	200 Huder, 3 a 400 Skind.	=	1	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	1	3	1400 Huder.	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	3	6	ca. 700 Huder og 240 Skind (ved 2.)	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	5	ei	opgivet.	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	1	3	ei opgivet.	1	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	23	ei opgivet.	=	=
=	=	=	=	=	2	2	240 Huder, 530 Skind.	=	=	=	=	=	=	=
2	5	650 Gros Æsker.	2		76			7	4	3	94		=	=

Kortfabrik.					Kridtmølle.					Krudtmøller.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt opret.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt opret.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt opret.	Nedlagt.
1	10	200 Gros.	=	=	=	=	=	=	=	2	11	350 Cent. v. 1.	1	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	1	1	45,000 ℔.	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	7	600 Centner.	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
1	10	200 Gros.			1	1	45,000 ℔.			3	18		1	

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Fogderierne.	Liimkogeri.					Lysestøberi.					Maltgjøreri.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
Ager og Folloug . .	1	1	2,000 ℔ Liim.	–	–	1	10	Stearin- og Talglys	1	–	–	–	=	–	–
Toten	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–	3	3	300 Tdr.	–	–
Mosse og Tunø . .	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–
Buskerud	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–
Jarlsberg	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–	1	1	800 Tdr.	–	–
Laurvig	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–
Nedenæs	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–
Jæderen og Dalerne .	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–	1	4	350 Tdr.	–	–
Nordhordland og Voss	–	–	=	–	–	–	–	=	–	–	2	8	4200 —	–	–
Tilsammen	1	1	2,000 ℔ Liim.			1	10	Stearin- og Talglys	1	–	7	16	5650 Tdr.	–	–

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Fogderierne.	Møllebrug.					Naale		
	Antal	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt
Ager og Folloug . .	34	119	110,515 Tdr. Korn.	4	1	–	–	. . . . .
Nedre Romerige . .	19	21	15,000 do.					
Øvre Romerige . .	27	41	57,900 do.					
Mosse og Thunø . .	10	20	19,000 do.	1				
Ide og Marker . .	13	46	47,800 do.	1	1	–	–	. . . . .
Rakkestad	38	50	44,700 do.	2				
Hedemarken	26	28	20,354 do.	5				
Solør og Odalen .	25	25	30,637 do.	4	2			
Østerdalen	5	6	4,500 do.					
Toten	17	15	20,500 do.	1	–			
Gudbrandsdalen . .	3	—	2,250 do.					
Valders	9	—	5,400 do.					
Buskerud	35	73	38,510 do.	2	–	–	–	. . . . .
Ringerike	15	29	37,500 do.					
Nummedal og Sandsvær	11	26	14,000 do. (f. 1 ei opg.)					
Jarlsberg	27	58	49,320 Tdr. Korn.	1	–	1	6	1356 Pakker Naale, 283 do. Hægter,
Laurvig	9	15	6,500 do.					
Bamble	5	12	6,500 do.					
Nedre Thelemarken .	11	24	45,000 do.					
Øvre Thelemarken .	2	1	ca. 1,000 do.					
Nedenæs	14	25	48,328 do.	1	1			
Mandal	3	7	6,000 do.	1	–			
Lister	9	23	9,230 do.	5	–	–	–	. . . . .
Jæderen og Dalerne .	6	15	13,750 do.	1	–			
Nordhordland og Voss	12	50	55,000 do.	3	–	–	–	. . . . .
Nordmøre	6	6 v. 2	10,000 do.	2	–			
Orke- og Guldal . .	1	—	500 do.					
Strinde og Sælbo .	11	29	33,900 do.	1	–			
Fosen	7	7	5,100 do.	2	–			
Stør- og Værdalen .	48	22	18,700 do.	1	–			
Inderøen	8	—	9,600 do.					
Senjen og Tromsø .	1	3	1,893 do.					
Alten	1	—	ca. 100 do.					
Hammerfest . . .	1	—						
Tilsammen	469	—		38	5	1	6	1356 Pakker Naale, 283 do. Hægter,

Mekaniske Værksteder og Jernstøberier.					Metalstøberi.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
2	86	1100 Skp. Støbegods. (ved 1)	1	–	–	–			
1	17	320 Skp. og for 10,585 Spd. Maskiner, 1,203 ℔ Metalstøbegods.	1	–	–	–			
1	52	2,401 Skp. 14 Lp. 9 ℔ Støbegods.	1	–	–	–			
1	11	40 Skp. Støbegods.	–	–	–	–			
1	5	67½ do. do.	–	–	1	2	5000 ℔ Kobber og Komposition.	1	–
1	15	1000 Skp. galvaniseret, 120 Skp. Støbegods.	1	–	–	–			
7	186		4	–	1	2	5000 ℔.	1	–

fabrik.			Oliemøller.				
Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
. . . . .	–	–	3	12	98,346 Pot Olie, 71,160 Stkr. Liinkager.	–	–
. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	1
. . . . .	–	–	1	3	200 Potter pr. Døgn.	–	–
206 Mille Haarnaale, 121 do. Cigarstifter, 63 Alen Messingdug.	–	–					
. . . . .	–	–	1	3	10,000 Potter.	–	1
. . . . .	–	–	2	8	35,000 do.	–	–
206 Mille Haarnaale, 121 do. Cigarstifter, 63 Alen Messingdug.	–	–	7	26		–	2

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Fogderierne.	Osteri.					Papirmøller.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
Ager og Folloug . .	–	–	. . . . .	–	–	2	99	24,500 Riis.	–	–
Ide og Marker . .	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Rakkestad	–	–	. . . . .	–	–	1	21	3,500 Riis.	–	–
Buskerud	–	–	. . . . .	–	–	1	10	1,161 do. og 14,623 Stk. Pap.	–	–
Jarlsberg	1	–	ikke opgivet.	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Bamble	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Nedenæs	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Mandal	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Lister	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Jedderen og Dalerne	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Nordhordland og Voss	–	–	. . . . .	–	–	2	46	5000 Riis.	–	–
Orke- og Guldal . .	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Strinde og Sælbo	–	–	. . . . .	–	–	1	16	1,100 do., 25,000 Stk. Pap.	–	–
Tilsammen	1	–		–	–	7	192	35,261 Riis og 39,623 Stykker Pap.	–	–

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Saug

Fogderierne.	Privilegerede.					
	Antal.	Mestere.	Arbeidere.	Mængden af det aarlig tilvirkede Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
Ager og Folloug	36	36	46	125 Tylvter Tømmer, 5117 Tylvter Planker, 22, 547 Tylvter Bord.	3	4
Nedre Romerige	106			1133 Tylvter Tømmer, 50,183 do. Planker og Bord.	5	5
Øvre Romerige	22	50	29	6535 Tylvter Planker, 10,955 do. Bord.	2	6
Mosse og Tunse	42	68	122	34,600 Bord.	5	–
Ide og Marker	27	55	192	7237 Tylvter Planker, 31,160 Tylvter Bord.	–	–
Rakkestad	28	56	45	1851 do. do. 17,680 do.	–	2
Hedemarken	–	–	–	. . . . .	–	–
Solør og Odalen	2	–	2	6,700 do. Planker.	–	–
Østerdalen	–	–	–	. . . . .	–	–
Toten	–	–	–	. . . . .	–	–
Gudbrandsdalen	–	–	–	. . . . .	–	–
Valders	1	–	–		–	–
Buskerud	43	43	161	53,900 Tylvter Planker, 35,257 Tylvter Bord; 750 do. Bjælker (paa 1).	–	1
Ringerike og Hallingdal . . .	2	2	4	ei opgivet.	–	–
Nummedal og Sandsvær . . .	2	1	3	634 Tylvter Bord*).	–	–
Jarlsberg	4	1	4	435 do. Bord og Planker.	–	–
Laurvig	–	–	–	. . . . .	–	–
Bamble	29	27	106	112,000 Tylvter Bord.	–	1
Nedre Thelemarken	11	11	34	5138 Tylvter Planker, 5434 do. Bord.	–	–
Øvre Thelemarken	4	8	16	1000 do. do.	–	–
Nedenæs	77	77	77	kan ikke opgives.	1	–
Robygdelaget						
Mandal	59	59	180		4	–
Lister	10	10	35		–	–
Jedderen og Dalerne	2	–	–		–	–
Ryfylke	52	–	–		–	–
Lateris	559				20	19

Pottemageri.					Reebslageri.					Saltværker.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytopr.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytopr.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytopr.	Nedlagt.
–	–	. . . . .	–	1										
–	–	. . . . .	–	–	1	11	300 Skp Tougværk.	–	–	1	35	12,500 Tdr.	–	–
–	–	. . . . .	–	–	2	26	500 do. do.	–	–					
–	–	. . . . .	–	–	2	18	117 do. do., 30 do. Drev.	–	–					
2	4	For 150 Spd.	1	–										
		. . . . .	–	–	1	5	30 Skp Tougværk.	–	–					
2	27	8000 Stk. og for 8000 Sp.	1	–	2	6	30 do. do.	1	1					
		. . . . .	–	–	7	100	4500 do. do.	1	1					
1	–	ei opgivet.	–	–										
5	–		2	1	15	166	5477 Skp Tougv., 30 Skp Drev.	2	2	1	35	12,500 Tdr.	–	–

brug.

Uprivilegerede.					
Antal.	Mestere.	Arbeidere.	Mængden af det aarlig tilvirkede Produkt.	Nytopr.	Nedlagt.	Anmærkninger.
59	22	22	6522 Tylvter Planker og Bord.	–	–	
97	55	17	2249 Tylvter Planker, 8368 do. Bord.	–	4	Opgave mangler for 46 pr. og 12 upr. Saugbr., da Fuldmægtigerne ved Christiania Lastehandleres Sauge ei have villet opgive Produktet.
41	38	11	3876 Tylvter Planker og Bord.	–	–	
37	37	38	=	6	2	Produktet for 32 pr. Sauge i Mosse Fgd. ei opgivet.
38	21	23	950 Tylvter Planker, 3020 Tylvter Bord.	4	–	
57	56	22	5630 do. 2000 do.	5	4	For 5 pr. og 13 upr. mangler Opgave over Produktet.
55	–	77	=	8	1	Driften skeer kun til Bygdens Behov.
106	–	105	14,567 do. Bord, 557 do. Planker, 36 do. Lægter.	18	5	
112	–	–	=	7	2	Driften skeer kun til Bygdens Behov.
135	135	105	ca. 16,000 Tylvter Bord og Planker.	18	1	For 9 upriv. er Produktet ei opgivet.
101	127	–	1777 Tylvter Saugtømmer opskjæres.	–	–	
130	–	–		3	–	
32	–	–		–	–	
16	–	–		2	–	
34	–	–	529 Tylvter Bord.	–	–	*) Saug. have kun været i gang 1½ Aar af Femaar.
142	9	228	6370 Tylvter Bord og Planker.	3	4	1 pr. og 4 upr. bruges kun til Huusbehov.
68	–	54	3268 do. do.	–	–	I 41 Sauge udføres Arbeidet ved Huusfolk.
53	–	–		–	–	
42	23	56	1190 Tylvter Planker, 21,231 Tylvter Bord.	7	1	For flere upr. mangler Opg. over Produktet.
83	40	83	7654 Tylvter Planker og Bord.	12	–	Opgave mangler for 4 upr.
225	–	–		10	6	
45	–	–		–	28	} De upr. producere kun til Eiernes Behov.
27	–	–		4	3	
–	–	–	=	–	–	
26	–	–		–	–	
1761				107	61	

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Saug

Fogderierne.	Privilegerede.					
	Antal.	Mestere.	Arbeidere.	Aarligt Prooukt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
Transport	559				20	19
Søndhordland og Hardanger	2	–	–	13 Tylvter Tømmer.	–	–
Nordhordland og Voss	–	–	–	. . . . .	–	–
Lysekloster	–	–	–	. . . . .	–	–
Ytre og Indre Sogn	7	–	–		–	–
Sønd- og Nordfjord	15	15	15		3	–
Søndmøre	14	–	–	ei opgivet.	–	–
Romsdal	5	–	–	210 Tylvter hugget Tømmer, 85 do. Planker, 916 do. Bord, 540 do. Huun.	–	–
Nordmøre	70	140		1450 Tylvter Planker, 750 do. Bord.	–	–
Orke- og Guldal	2	–	–	240 Tylvter Bord.	–	–
Strinde og Sælbo	3	4	29	2700 Tylvter Planker, 2500 do. Bord.	–	–
Fosen	1	–	–		–	–
Stør- og Værdalen	5	–	–		–	–
Inderøen	21	–	–		–	–
Namdalen	36	–	–		–	–
Helgeland	–	–	–	. . . . .	–	–
Salten	–	–	–	. . . . .	–	–
Senjen og Tromsø	–	–	–	. . . . .	–	–
Tilsammen	740	–	–		23	19

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Fogderierne.	Skibsværfter.					Spigerbrng.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
Ager og Folloug	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Nedre Romerige	–	–	. . . . .	–	–	1	12	17,000 3 a 4″ Spiger.	–	–
Ide og Marker	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Hedemarken	–	–	. . . . .	–	–	1	34	9,628,000 Smaaspiger foruden Støbegods m. m.	–	–
Solør og Odalen	–	–	. . . . .	–	–	6	79	6,500 Kasser Spiger.	–	1
Toten	–	–	. . . . .	–	–	2	25	11,464 Mille Sp., 35 Skp Staaltraad, 20 Skp Baandjern.	–	–
Busterud	–	–	. . . . .	–	–	1	16	300 Skp Jern forbruges.	–	–
Jarlsberg	1	–		–	–	–	–	. . . . .	–	–
Mandal	2	28	20 nybyggede Fartøier, 15 reparerede.	–	–	1	5	840,000 Spiger.	–	–
Lister	4	82	6 nybyggede Fartøier.	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Nordhordland og Voss	3	–	7 Skibe.	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Strinde og Sælbo	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Alten	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Tilsammen	10	–	33 nybyggede Skibe, 15 reparerede do.	–	–	12	171	6,500 Kasser Spiger, 21,949,000 Stkr. do. og Spiger af 300 Skp Jern samt 35 Skp Staaltraad og 20 Skp Baandjern.	–	1

brug.

Uprivilegerede.						Anmærkninger.
Antal.	Mestere.	Arbeidere.	Mængden af det aarlig tilvirkede Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	
1761	–	–		107	61	
121	–	–	2326 Tylvter.	–	–	
43	–	–		–	–	
5	–	–	900 Tylvter.	–	–	
55	–	–	ca. 5 a 6000 Tylvter Bord.	20	–	Benyttes kun i Flomtiden.
149	149	149		4	–	
15	–	–	ei opgivet.	–	–	
19	–	–	medtaget i Opgaven over Produktionen ved de privilegerede.	–	–	Opgave for 2 Thinglage mangler.
35	70			–	1	For 35 ei opgivet Produktion.
41	–	–	700 Tylvter Planker, 370 Tylvter Bord.	–	6	
13	14	16	380 do. 700 do.	3	–	
35	–	–	800 do. 1800 do.	2	1	
37	42	49	5831 Tylvter Bord og Planker, 10 do. Bjælker.	5	1	Opg. over Produkt. gjælder baade pr. og 1pr.
52	73	73	4100 do. Planker, 6290 do. Bord.	2	34	do.
45	–	–	12,124 do. Planker og Bord.	10	2	do.
95	–	–	3211 Tylvter Bord.	1	–	
5	–	–		1	–	
30	–	–		–	–	
2556	–	–		155	106	

Sukkerraffinaderi.					Sæbesyderier.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
–	–	. . . . .	–	–	2	10	1548 Tdr. Grønsæbe, 67,736 ℔ Stangsæbe.	–	–
1		i længere Tid ei i Drift.	–	–					
–	–	. . . . .	–	–	2	3	20,800 ℔.	2	–
–	–	. . . . .	–	–	1	3	150 ℔ Grønsæbe, 5000 ℔ Stangsæbe.		
–	–	. . . . .	–	–	2		ingen Oplysning.		
–	–	. . . . .	–	–	1	2	10,000 ℔ Stangsæbe.		
1			–	–	8	18		2	–

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Fogderierne.	Teglværker.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
Ager og Folloug	20	333	7,500,000 Steen.	=	=
Nedre Romerike	17	63	400,000 Tagsteen, 177,000 Muursteen.	=	=
Øvre Do.	14	52	1,572,000 Steen.	2	=
Mosse og Thuno	18	133	812,000 Muursteen, 445,600 Tagsteen.	4	1
Ide og Marker	15	118	1,390,000 Steen.	3	3
Rakkestad	14	72	433,000 do.	=	=
Hedemarken	12	64	504,500 Tagsteen, 339,000 Muursteen.	1	2
Solør og Odalen	19	81	374,680 do. 248,100 do.	7	2
Østerdalen	1	3	30,000 do. 30,000 do.	=	=
Toten	7	20	315 000 do. 153,000 do.	=	=
Valders, Land og Hadeland	4	—	100,000 do. 45,000 do.	=	=
Buskerud	24	96	1,422,625 Steen.	1	3
Ringerike og Hallingdal	10	24	45,800 do.	2	=
Nummedal og Sandsvær	6	9	136,000 Tagsteen, 130,000 Muursteen.	=	=
Jarlsberg	29	125	1,575,211 Steen.	7	1
Laurvik	8	15	110,000 Tagsteen, 86,000 Muursteen.	=	=
Bamble	2	11	200,000 Muursteen (ved 1).	=	1
Nedre Thelemarken	11	20	296,920 Steen.	=	=
Øvre Thelemarken	3	10	41,500 Tagsteen, 105,000 Muursteen.	=	=
Nedenæs	2	18	32,000 do. 32,000 do.	=	=
Lister	1	—	30,000 do. 20.000 do.	=	=
Jedderen og Dalerne	2	31	160,000 do. 24,000 do.	=	=
Orke- og Guldal	1	—	ubetydeligt.	=	=
Strinde og Sælbo	4	17	42,000 Tagsteen, 290,000 Muursteen.	=	=
Fosen	2	20	90,000 do. 121,000 do.	=	=
Stør- og Værdalen	6	55	62,120 do. 784,000 do.	3	=
Inderøen	3	6	8,600 Tag- og Muursteen.	=	=
Namdalen	3	12	19,000 do. do.	2	=
Tilsammen	258	—		32	13

(Fortsættelse af Nr. 6.)

Fogderierne.	Tranbrænderi.					Væve	
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.
Ager og Folloug						1	23
Buskerud						1	37
Jarlsberg	1	6	1200 Tdr.	=	=	2	110
Mandal						1	11
Lister						1	41
Jedderen og Dalerne						=	=
Nordhordland og Voss						1	30
Strinde og Sælbo						1	21
Helgeland						2	2
Tilsammen	1	6	1200 Tdr.	=	=	10	275

Aarligt
250,000 Alen Lærred.
2500 Alen Klæde. 15,000 Alen
147,256 Alen forskjellige Tøier. 1260
82,200 Alen Bomuldslærred.
300,000 do. do.
=
9 a 10,000 do. do.
3000 Alen Klæde, 500 Alen Bomuldstøi, 200
549 Alen.
805,005 Al. Lærred og Bomuldstøi, 5,500 Al. Stkr. Uldtepper.

Tjærebrænderier.					Tobaksfabrikker.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
=									
=									
=									
=									
1	3	84Tdr.Tjære,90LæsterKul.							
3	2	40 do., do.	1	=					
=									
=									
=									
=									
4		50 do. do.							
7		254 do. do.	2	=					
=									
=									
=									
=									
=									
=									
=									
=		. . . . .	=	=	2	6	4,200 ℔ Skraatobak.	=	=
=									
=									
=									
=									
=									
=									
=									
15	—	428Td. Tjære, 90 LæsterKul.	3	—	2	6	4,200 ℔ Skraatobak.	=	=

rier.			Ølbryggerier.				
Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
	1	=					
Bomuldstøi og Lærred.	=	=					
Stkr. Bomuldstørklæder, 5,200 Par Strømper.	1	=	1	2	160 Tdr.	=	=
	=	=					
	1	=					
. . . . .	=	=	1	5	84,000 Potter	=	=
. . . . .	1	=	1	7	1800 Tdr.	=	=
Stkr. Uldtepper.	1	=					
	=	=					
Klæde, 1,260 Stkr. Bomuldstørklæder, 5,200 Par Strømper og 200	4	=	3	14	319,200 Pott.	=	=

№ 7. **Ta**

over de i Rigets Kjøbstæder og Ladesteder†) værende Fabrikker,

Kjøbstæder og Ladesteder.	Bomuldsspinderier.					Brændeviinsbrænderier.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.*)	Nytoprettet.	Nedlagt.
Christiania	1	106	238,600 ℔ Garn.	1	=	5	83	849,381 Potter.	=	=
Moss	=	=	. . . . .	=	=	6	170	1,888,794 —	=	=
Frederikshald	1		ei været i Drift i de sidste Aar.	=	=	1	19	172,784½ —	=	=
Lillehammer	=	=	. . . . .	=	=	1	—**)	147,693½ —	1	=
Drammen	=	=	. . . . .	=	=	4	82	908,818 —	=	=
Laurvig	=	=	. . . . .	=	=	1	15	240,559½ —	=	=
Bergen	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Throndhjem	=	=	. . . . .	=	=	3	—**)	632,339 —	=	=
Tromsø	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Tilsammen	2	106	238.600 ℔ Garn.	1	=	21	369	4,840,369½ Potter.	1	=

*) Produktet er anført i Gjennemsnit for Aarene 1849 og 1850.

**) Mesternes og Arbeidernes Antal ved Brænderierne i Lillehammer og Throndhjem er medregnet under Landdistrikterne.

(Fortsættelse af Nr. 7.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Farverier.					Fyrstikkefabrikker.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
Christiania	=	=	. . . . .	=	=	2	18	2286 Gros (f.1)	=	=
Lillehammer	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Drammen	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Kongsberg	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Holmestrand	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Tønsberg	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Sandefjord	=	=	. . . . .	=	=	1	7	100 Gros.	1	1
Laurvig	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Skien	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Porsgrund	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Brevig	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Kragerø	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Østerriisøer	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Arendal	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Christiansand	3	8	ca. 13,700 Al. forskj. Tøier, 1561 ℔ Garn m. m.	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Mandal	2	3	2,700 Al. Vadmel og Værken og 60 ℔ Garn	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Farsund	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Flekkefjord	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Stavanger	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Bergen	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Aalesund	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Molde	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Christiansund	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Tromsø	=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	=	=
Tilsammen	5	11	16,400 Alen forskj. Tøier og 1,621 ℔ Garn m. m.	=	=	3	25		1	1

†). Af Ladesteder ere paa denne Tabel blot medtagne Mandal og Farsund; de øvrige ere medtagne under Landdistrikterne.

bel

Manufakturer og andre Industrianlæg ved Udgangen af Aaret **1850**.

Cementfabrik.					Cichoriefabrikker.					Edikkefabrikker.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
1	7	ca. 225 Tdr.	1	=	1	12	105,000 ℔	=	=					
=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . .	=	=	1	2	24,000 Potter (har i de sidste 2 Aar staaet).	=	=
=	=	. . . . .	=	=	1	4	27,000 ℔	=	=	2		52,600 Potter.	=	=
=	=	. . . . .	=	=	1	6	6,000 ℔	=	=					
1	7	ca. 225 Tdr.	1	=	3	22	138,000 ℔	=	=	3		76,600 Potter.	=	=

Garverier.					Kalkbrænderi.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
11	39	8604 Skind og Huder, 79,920 ℔ forskj. Læder og Skind.	=	=					
4	8	562 Huder og 1837 Skind.	=	=					
6	16	4450 do. 7600 do.	2	=					
5	15	1881 do. 4854 do.	=	=					
3	8	1200 do. 3700 do.	=	=					
6	9	1150 do. 3600 do.	2	1					
1	3	500 do. 2000 do.	=	=					
5	12	1300 do. 5400 do.	=	=					
5	16	1756 do. 5021 do.	1	=					
2	4	200 do. 2000 do.	=	=					
2	4	ikke opgivet.	1	=	1	8	10 a 1,200 Tdr.	=	=
1	2	110 Huder og 500 Skind.	=	1					
1	2	72 Drehuder og 205 Skind.	=	1					
3	4	262 Huder og 1786 Skind.	=	=					
8	24	2439 do. 5070 do.	3	=					
1	5	1060 do. 2000 do.	=	=					
1		ca. 600 ℔ Læder og Skind.	=	=					
1	1	30 Huder og 300 Skind.	=	=					
12	26	10,300 Hud. og 41,800 Sk. (Opg. blot for 9 Garverier.)	1	=					
37	88	11,500 do. 10,000 do. (for 7 ei opgivet.)	=	=					
1		55 Vog Læder.	=	=					
1	1	60 Huder, 600 Skind.	=	=					
2	6	1200 Huder, 6000 Skind.	1	=					
1	3								
120			11	3	1	8	10 a 1,200 Tdr.	=	=

(Fortsættelse af Nr. 7.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Kornmøller.*) Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
Christiania	"	"		"	"
Moss	8	27	41,930 Tdr. Korn.	1	1
Frederikstad	1		I de to sidste Aar ei i Drift.		
Frederikshald	2	7	ca. 15,000 Tdr. Korn.		
Lillehammer	7	6	5000 Tdr. Korn.		
Drammen	"	"		"	"
Kongsberg	4	17	11,000 Tdr. Korn.	"	"
Holmestrand	"	"		"	"
Tønsberg	2		950 Tdr. Korn. Den ene har staaet stille.	"	"
Laurvig	1	7	15,000 Tdr. Korn.	"	"
Skien	2	6	2750 Do.	1	"
Christiansand	3	7	ca. 22,000 Do.	"	"
Mandal	2	4	ca. 2000 Do.	"	"
Stavanger	2	6	20,281 Do.	1	"
Bergen	1	15	10,000 Tdr. Meel aarlig.	"	1
Molde	1	2	1700 —	"	"
Throndhjem	4		paa den ene Mølle 15000 Td., for de andre kan ei opg.	"	"
Hammerfest	1	2	942 Tdr.	"	"
Tilsammen	41		—	3	2

*) Kornmøller, hvorpaa formales under 500 Tdr. aarlig, ei medtagne.

(Fortsættelse af Nr. 7.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Maltgjørerier. Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Mekaniske Værksteder Antal.	Arbeidere.	Aarligt
Christiania	12	30	26,077 Tdr. Malt.	1	"	1	4	10 a 12 Skp.
Moss	6	15	14,850 Do.	"	1			
Frederikstad	1	1	350 Do.	"	"			
Frederikshald	2	9	3,400 Do.	"	"	"	"	
Lillehammer	1	2	700 Do.	1	"	1	3	1½ Skp. Støbegods
Drammen	13	13	5,474 Do.	"	1	1	"	blev anlagt i 1849
Kongsberg	1	2	200 Do.	1	"			
Tønsberg	2		endnu ikke tagne i Brug.	"	"			
Laurvig	2	3	1,300 Tdr. Malt.	"	"			
Skien	1	4	380 Do.	"	"			
Kragerø	1	1	100 Do.	"	"			
Østerrisøer	1		280 Tdr. (kun benyttet 3 Gange.)	"	"			
Arendal	1		275 Tdr. Malt.	"	"			
Bergen	1	4	ca. 3,000 Do.	"	"	1	13	440 Skp. Støbegods.
Throndhjem	4	6	8,900 Do.	"	"	1	50	1000 a 1200 Skp. Jernstøbegods mange forskjellige
Tilsammen	49		65,086 Tdr. Malt.	3	2	5	70	1552½ Skp. Støbegods og

Kridtpibefabrik.					Krudtmølle.					Lysestøberier.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
1	8	4320 Gros.	1	=										
=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	. . . . .	=	1	6	2400 ℔ Stearinlys.	=	=
=	=	. . . . .	=	=	1	7	600 Centner Krudt.	kom i Brug 1846.	=					
=	=	. . . . .	=	=	=	=	. . . . .	. . . . .	=	1	5	16,000 ℔ Lys.	1	=
1	8	4320 Gros.	1	=	1	7	600 Centner Krudt.	=	=	2	11	16,000 ℔ alm. Lys og 2400 ℔ Stearinlys.	1	=

og Støberier.			Messingfabrik.					Pottemagerier.				
Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
. . . . .	1	=	=	=	. . . . .	=	=	3	9	For 994 Spd.	=	=
. . . . .	=	=	1	9		1	=					
og indstillet i 1850.												
og 7500 ℔ Metalstøbegods samt Dampmaskiner.												
7500 ℔ Metalstøbegods m. m.	1	=	1	9		1	=	3	9	For 994 Spd.	=	=

(Fortsættelse af Nr. 7.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Reber		
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt
Christiania	1	16	130 Stk
Frederikshald . . .	1	3	ca. 20 do.
Drammen	1	8	194 do.
Laurvig	–	–	. . . . .
Christiansand . . .	1	14	162 Stk Tougværk, foruden forskjellige
Mandal	1	10	250 a 300 Stk
Flekkefjord	1	5	16 do.
Molde	2	5	75 do.
Christiansund . .	2	16	180 do.
Throndhjem . . .	3	28	450 do.
Tromsø	1	5	300 Dousin Fiskesnører
Hammerfest . . .	–	–	. . . . .
Tilsammen	14	110	1536 Stk Tougværk foruden Fiskesnører, Liner,

(Fortsættelse af Nr. 7.)

Saug

Kjøbstæder og Ladesteder.	Privilegerede.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyoprettet.	Nedlagt.
Christiania	4		have ikke været drevne.	–	–
Moss	21	78	350,000 Bord.	–	1
Frederikshald . . .	16	73	28,000 Tylvter Planker, 68,100 Tylvter Bord.	–	–
Lillehammer . . .	1	2	200 Tylvter Bord.	–	–
Kongsberg . . .	1	17	1,930 Tylvter Tømmer.	–	1
Laurvig	6	42	cirka 8000 Tylvter Planker, 6 a 7000 Tylvter Bord.	–	–
Skien	15	56	2,158 Tylvter Planker, 1,955 Tylvter Battens, 2,067 Tylvter Bord, 890 Tylvter Planker og Battens, 310 Tylvter Planker, Battens og Bord.	–	1
Molde	1	6	40,000 Fod Bord, 15,000 do. Planker.	1	1
Tilsammen	65	274		1	4

baner.

Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Miismølle. Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
Tougværk.	–	–					
do.	1	–					
do.	–	–					
. . . . .	–	–	1	11	ca. 1,000,000 ℔	–	–
Liner, Hysſing og Skibsgarn.	–	–					
Tougværk.	–	–					
do.	–	–					
do.	–	–					
do.	–	–					
do.	–	–					
og 34 Sſ℔ Tougværk.	–	–					
. . . . .	–	1					
Hysſing og Skibsgarn m. m.	1	1	1	11	ca. 1,000,000 ℔	–	–

brug.

Uprivilegerede. Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
5	11	16,500 Tylvter-Bord kantſkjæres paa disſe Cirkelſauge.	3	–
3	3	550 Tylvter Bord.	–	–
2	–	Ikke i Brug.	–	–
10	14		3	–

(Fortsættelse af Nr. 7.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Seildugsfabrikker.					Skibs		
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Produkt i
Frederikstad	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .
Frederikshald . . .	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . .
Drammen	1	8	8500 Alen.	–	–	2	ca. 200	8 større
Christiansand . . .	–	–	. . . . .	–	–	4	64 faste, 100 à 200 løse.	14 nye Fartøier
Mandal	–	–	. . . . .	–	–	5	4 faste, 38—88 Dagarbeidere.	9 nybyggede og
Farsund	–	–	. . . . .	–	–	1	15	Reparationer.
Bergen	1	15	600 Stk. og 55 Alen Seildug.	1	–	2	95	11 Skibe
Throndhjem	–	–	. . . . .	–	–	1	100	13 forskjellige
Tilsammen	2	23	600 Stkr. og 8,555 Alen Seildug.	1	–	15		=

(Fortsættelse af Nr. 7.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Steensliberi.					Sukkerraffinaderi.				
	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
Christiania	1	10	4 Gravmonumenter, 10 Gravkors, 4 Tagluger, 1 Kamin etc.	1	–	–	–	. . . . .	–	–
Sarpsborg	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Frederikstad . . .	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Frederikshald . . .	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Drammen	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Tønsberg	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Skien	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Christiansand . . .	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Flekkefjord	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Christiansund . .	–	–	. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–
Throndhjem . . .	–	–	. . . . .	–	–	1	6	70,905 ℔ raffineret Sukker og Sirup.	–	–
Tilsammen	1	10		1	–	1	6	70,905 ℔.	–	–

værfter.			Spigerfabrikker.				
alle 5 Aar.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
. . . . .	–	–	1	16	16 Millioner Smaaspiger, 600,000 Par Hægter, 200 Pakker Knappenaale, 200 ℔ Loddenaale, 400,000 Stkr. Haarnaale.	–	–
. . . . .	–	–	*)1	64	800 Sk℔ Spiger, 800 Sk℔ Støbegods, 150 Sk℔ Stangjern, 100 Sk℔ diverse Smedegods.	–	–
Fartøier.	–	–					
byggede, 236 reparerede.	–	–					
64 reparerede.	–	–					
	–	–					
paa 1005 Com.-Læsters Drægtighed.	–	–					
Skibe.	–	–					
	–	–	2	80	800 Sk℔ almindelige Spiger, 800 Sk℔ Støbegods, 150 Sk℔ Stangjern 100 Sk℔ diverse Støbegods, 16 Millioner Stkr. Smaaspiger, 600,000 Par Hægter, 200 Pakker Knappenaale, 200 ℔ Loddenaale og 400,000 Stykker Haarnaale.	–	–

*) Ved dette Værk drives foruden Spigerfabrikation ogsaa Jernstøberi og Fabrikation af Stangjern m. m.

Sæbesyderier.					Teglværker.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nytoprettet.	Nedlagt.
1	4	55,602 ℔ Stangsæbe, 446 Tdr. Grønsæbe, 42 Dousin Stkr. Toiletsæbe, 455 B℔ Formelys.	–	–	1	12	ca. 100,000 Muursteen.	–	–
–	–	. . . . .	–	–	1	30	344,250 Muursteen, 20,400 Tagsteen.	–	–
–	–	. . . . .	–	–	2	44	750,000 do. 227,100 do.	1	–
1	6	Kan ei opgives denne Gang.	1	–					
1	2	40,000 ℔.	–	–					
–	–	. . . . .	–	–	1	5	36,000 Tagsteen, 60,000 Muursteen.	–	–
–	–	. . . . .	–	–	1	9	88,674 Tagsteen, 880 Monnesteen, 193 Kullesteen, 69,634 Muursteen og 378 Bagerovnsstene.	–	–
–	–	. . . . .	–	–	1	11	130,000 Tag- og Muursteen.	–	–
1	3	40 Tdr. Grønsæbe og 8,500 ℔ Stangsæbe.	–	–					
1	2	4000 ℔ Stangsæbe, 6000 ℔ Grønsæbe, 6000 ℔ Lys.	1						
–	–	. . . . .	–	–	1	20	200,000 Muursteen, 50,000 Tagsteen.	–	–
5	17		2	–	8	131	1,523,884 Muursteen, 422,174 Tagsteen, 130,000 Tag- og Muursteen, 880 Monnestene, 193 Kullestene. 378 Bagerovnsstene.	1	–

(Fortsættelse af Nr. 7.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Tobaksfabrikker. Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Tran Antal.	Arbeidere.	Aarligt
Christiania	10	222	32,660 ℔ Skraa-, 11,300 ℔ Røgtobak, 302,400 Cigarer, 7263 Matter Tobak, og 40 ℔ Snuus.	2	–	–	–	. . . .
Moss	2	16	24,600 ℔ Skraa-, 11,000 ℔ Røg-Tobak og 4000 ℔ Snuus.	–	–			
Frederikstad. . . .	4	20	24,700 ℔ Skraatobak, 24,000 ℔ Snuus.	1	–			
Frederikshald . . .	6	40	ca. 90,000 ℔ Tobak.	2	–			
Lillehammer . . .	1	3	100 Matter.	–	–			
Drammen	8	90	109,100 ℔ Tobak.	–	1			
Holmestrand . . .	2	9	14,300 ℔ Skraatobak.	–	–	–	–	. . . .
Tønsberg . . .	6	44	50,000 ℔ do.; paa 1 Fabrik 400 ℔ Snuus.	–	–			
Sandefjord . . .	2	6	8 Matter.	–	1			
Laurvig	2	66	155,000 ℔ Skraa- og Røgtobak samt Snuus og Cigarer.	1	–			
Skien	5	29	34,160 ℔ Skraatobak.	–	–			
Porsgrund. . . .	1	23	14,177 ℔ Nulletobak, 400 ℔ Røgtobak, 240 ℔ Snuus, 155,333 Stkr. Cigarer.	–	–			
Brevig	1	4	ikke opgivet.	–	–			
Kragerø	2	14	26.000 ℔ Skraatobak.	–	–			
Østerriisøer . . .	1	6	2943 ℔ Skraatobak.	–	–			
Arendal.	2	15	21,400 ℔ Skraatobak, 800 Cigarer.	–	–			
Christiansand. . .	9	66	579,000 Cigarer og 68,185 ℔ Røg-, Skraa- og Snuus-Tobak.	2	–			
Mandal.	3	22	22,000 ℔ Tobak.	1	3			
Farsund	3	4	2,500 ℔ Skraatobak.	1	1			
Flekkefjord	1	4	9,100 ℔ Røg- og Skraatobak.	–	3			
Bergen	4	12	7015 ℔ Tobak og Snuus, 325 Kaser Cigarer (for 1 ei opgivet.)	2	–			
Throndhjem . . .	6	40	ikke opgivet.	–	–			
Tromsø	1	1	44,000 Cigarer.	–	–			
Hammerfest . . .	–	–	. . . . .	–	–	5	15	7000 Tdr.
Tilsammen	82	756		12	9	5	15	7000 Tdr.

(Fortsættelse af Nr. 7.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Væverier. Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt opret.	Nedlagt.
Christiania	1	53	320,000 Alen Lærred.	1	–
Moss	–	–	. . . . .	–	–
Frederikstad	–	–	. . . . .	–	–
Frederikshald . . .	–	–	. . . . .	–	–
Drammen.	1	2	100 Dousin Huer, 30 Nattrøier og 10 Par Strømper.	–	–
Kongsberg	–	–	. . . . .	–	–
Brevig	–	–	. . . . .	–	–
Kragerø	–	–	. . . . .	–	–
Arendal	1	9	1800 Alen Bomuldstøi.	1	–
Christiansand . . .	1	62	55,203 do. do.	1	–
Farsund	1	15	14,400 Alen forskjellige Tøier.	1	–
Stavanger . . .	2	42	206,300 Alen Tøier.	1	–
Bergen	–	–	. . . . .	–	–
Moldø.	–	–	. . . . .	–	–
Christiansund . . .	–	–	. . . . .	–	–
Throndhjem	1	50	7,773 Alen forskj. Bomuldstøier og 433 Gulvmatter.	1	–
Tilsammen	8	233	605,476 Al. Tøier, 433 Gulvmatter, 100 Dousin Huer, 30 Nattrøier og 10 Par Strømper.	6	–

brænderier.			Vatfabrik.					Vognfabrikker.				
Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.	Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
. . . . .	–	–	1	4	2500 Plader.	1	–	1	10	6 Vogne, 3 Gigher, 8 Karioler, 3 Bredslæder og 4 Smalslæder.	–	–
. . . . .	–	–	–	–	. . . . .	–	–	1	12	2 Kaleschevogne, 4 Gigher, 20 Karioler, 18 Slæder (i hele Femaaret).	–	–
Tran, 480 do. Trangrugge.	–	–										
Tran, 480 do. Trangrugge.	–	–	1	4	2500 Plader.	1	–	2	22		–	–

Ølbryggerier.				
Antal.	Arbeidere.	Aarligt Produkt.	Nyt oprettet.	Nedlagt.
7	60	2,791,360 Potter Øl	1	–
1	3	200,000 do.	–	1
2	3	233,700 do.		
2	10	300,000 do.		
1	2	55,694 do.	1	–
1	2	ikke opgivet.		
1	1	do.		
2	7	17,600 Potter Øl.		
2	3	200 Tdr. Malt forbruges.		
34	58	25,784 Tdr. Øl.		
1	2	Fra 9de Novbr. 1850 produceret 50 Tdr. Øl.	1	1
3	3	500 Tdr. Øl	–	1
3	7	1350 Tdr. Øl (f. 2), 1572 Tdr. Malt forbruges i det 3die.	–	–
60	161		3	3

№ 8. Tabel

over de i Femaaret **1846—1850** nybyggede Fartøier over **3** Commercelæster.

Byerne.	Antal.	Læstedrægtighed.	Anmærkning.
		Com.-Lst.	
Frederikshald	=	=	
Frederikstad	1	6	
Sarpsborg	5	222	
Moss	=	=	
Drøbak	=	=	
Christiania	4	189	
Drammen	8	643	
Svelvig	1	8½	
Holmestrand	3	202	
Tønsberg	1	13	
Sandefjord	=	=	
Laurvig	=	=	
Stathelle	2	285	
Brevig	5	500	
Skien	=	=	
Porsgrund	3	219½	
Krageræ	4	348	
Østerriisøer	1	231	
Tvedestrand	23	1812½	
Arendal	=	=	
Grimstad	1	150	
Lillesand	2	205	
Christiansand	=	=	indtagne under Landdistriktet.
Flekkefjord	=	=	
Stavanger	25	1079	
Bergen	11	1005	
Molde	4	363½	
Aalesund	1	16	
Christiansund	10	711½	
Trondhjem	13	1254½	
Bodø	=	=	
Tromsø	=	=	
Hammerfest	=	=	
Vardø	=	=	
Vadsø	=	=	
Tilsammen	128	9,464	

Landdistricterne.	Antal.	Læstedrægtighed.	Anmærkning.
Amterne.		Com.-Læster.	
Agershuus	2	14½	
Smaalenenes	=	=	
Buskeruds	=	=	
Jarlsberg og Laurvigs	42	4,769	
Bratsbergs	27	2,270½	
Nedenæs og Robygdelagets	115	10,641	
Lister og Mandals	90	2,360	
Stavangers	27	108½ C. Læst 2,520 Td. Sild	
Søndre Bergenhuus	7	335 C. L.	
	156	27,851 Td. Sild	
Nordre Bergenhuus	18	83 C. L. 2,956 Td. Sild	
Romsdals	6	1,000 Td. Sild	
Søndre Trondhjems	1	23 C. L.	
	19	8,850 Td. Sild	
Nordre Trondhjems	73	784 C. L. 20,340 Td. Sild	
Nordlands	14	395 C. L.	
Finmarkens	=	=	
Tilsammen	597	21,783½ C. L. 63,517 Td. Sild	

№ 9. Tabel

over de i Kjøbstæderne og Ladestederne værende Haandværkere ved Udgangen af Aaret **1850**.

Kjøbstæder og Ladesteder.	Skomagere.				Skræddere.				Snedkere.				Bagere.			
	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.
Frederikshald	20	=	=	37	11	=	=	22	=	20	=	33	=	8	=	9
Frederikstad	=	18	1	19	=	6	=	10	=	11	=	20	=	4	=	2
Sarpsborg	=	10	=	4	=	6	=	1	=	12	=	5	=	6	=	3
Moss	=	32	1	17	=	15	=	12	=	24	=	14	=	2	=	1
Hvidsteen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soon	=	=	2	=	=	=	1	=	=	=	4	1	=	=	=	=
Holen	=	=	4	2	=	=	2	2	=	1	5	4	=	=	=	=
Drøbak	=	6	=	7	=	3	=	2	=	5	=	5	=	=	=	2
Christiania	106	21	62	200	79	=	56	192	81	=	30	211	=	98	1	119
Hamar	=	3	=	4	=	2	=	5	=	10	=	14	=	4	=	6
Lillehammer	=	9	=	=	=	9	=	=	=	7	=	=	=	4	=	=
Drammen	35	=	13	67	13	=	1	32	11	=	3	45	=	15	=	16
Kongsberg	=	27	=	11	=	13	=	5	=	13	=	7	=	4	=	1
Svelvig	=	=	11	6	=	=	4	4	=	=	7	3	=	1	1	=
Holmestrand	=	15	=	9	=	8	=	4	=	6	=	8	=	3	=	6
Aasgaardstrand	=	=	3	=	=	=	4	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tønsberg	=	20	1	21	=	13	=	15	=	11	=	11	=	11	=	12
Sandefjord	=	7	2	6	=	2	2	2	=	5	1	6	=	=	=	=
Laurvig	14	=	=	13	=	7	=	6	=	11	=	12	=	6	=	5
Stavern	=	=	16	5	=	=	6	3	=	=	5	5	=	=	=	=
Skien	16	1	=	23	8	=	=	11	7	1	=	13	=	4	=	4
Porsgrund	=	16	=	14	=	9	=	4	=	8	=	=	=	=	=	=
Brevig	=	8	=	3	=	3	=	3	=	6	=	1	=	1	=	=
Stathelle	=	2	=	=	=	2	=	1	=	3	=	=	=	=	=	=
Langesund	=	=	5	3	=	=	2	=	=	=	3	=	=	=	=	=
Kragerø	=	14	=	16	=	5	=	7	=	5	=	8	=	1	=	=
Osterrisser	=	14	=	3	=	7	2	1	=	9	=	12	=	1	=	=
Tvedestrand	=	5	=	=	=	3	=	=	=	3	=	=	=	=	=	=
Arendal	24	=	1	30	10	=	1	15	12	=	1	32	=	8	=	7
Grimstad	=	13	1	6	=	5	=	2	=	15	=	5	=	3	=	3
Lillesand	=	5	=	3	=	2	=	2	=	3	=	2	=	=	=	=
Christiansand	58	1	=	72	31	=	=	25	20	=	=	37	=	56	=	17
Mandal	=	9	=	6	=	6	=	4	=	14	=	6	=	2	=	5
Farsund	=	12	=	4	=	4	=	2	=	3	=	7	=	4	=	4
Flekkefjord	=	10	=	4	=	4	=	=	=	10	=	11	=	2	=	2
Soggendal	=	=	3	2	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Egersund	=	=	8	2	=	=	4	=	=	=	10	=	=	=	3	=
Stavanger	=	72	11	84	=	28	1	38	=	35	9	35	=	32	=	80
Bergen	200	=	2	231	59	=	=	134	62	=	=	157	25	=	=	125
Aalesund	=	9	=	12	=	5	=	10	=	4	=	3	=	10	=	12
Molde	=	14	1	10	=	5	1	4	=	7	=	2	=	3	=	4
Christiansund	=	31	=	27	=	9	=	16	=	14	=	12	=	12	=	16
Trondhjem	66	=	1	93	42	=	=	65	29	=	=	47	28	=	=	74
Levanger	=	8	=	4	=	6	=	3	=	10	=	2	=	4	=	4
Namsos	=	=	3	=	=	=	2	=	=	=	7	=	=	=	4	=
Bodø	=	=	2	=	=	1	1	=	=	1	1	=	=	1	=	=
Tromsø	=	16	=	21	=	15	=	21	=	17	=	11	=	6	=	10
Hammerfest	=	12	=	10	=	4	=	8	=	11	=	8	=	4	=	5
Vardø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vadsø	=	3	2	1	=	3	3	1	=	3	1	2	=	=	=	=
Tilsammen	539	443	156	1112	253	210	94	694	222	318	87	817	53	320	9	554

(Fortsættelse af Nr. 9.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Smede.				Garvere.				Bødkere.				Malere.			
	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.
Frederikshald .	=	11	=	26	=	11	=	4	=	2	=	1	=	7	=	9
Frederiksstad .	=	7	1	6	=	9	=	5	=	1	=	1	=	6	=	2
Sarpsborg .	=	2	=	2	=	3	=	4	=	1	=	=	=	1	=	3
Moss . . .	=	8	=	18	=	8	=	2	=	6	=	3	=	7	1	5
Hvidsteen . .	=	=	1	=	=	2	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=
Soon . . .	=	=	3	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holen . . .	=	=	3	=	=	3	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=
Drøbak . . .	=	2	=	3	=	=	=	=	=	=	=	=	=	2	=	=
Christiania . .	23	1	22	69	=	49	1	46	=	17	2	32	=	30	8	53
Hamar . . .	=	3	=	5	=	1	=	1	=	=	=	=	=	5	=	6
Lillehammer .	=	3	=	=	=	4	=	=	=	=	=	=	=	5	=	=
Drammen . .	11	=	1	36	=	6	=	10	=	9	2	13	=	16	=	20
Kongsberg . .	=	10		7	=	9	=	7	=	=	=	=	=	4	=	1
Svelvig . .	=	=	3	3	=	=	1	=	=	=	1	=	=	=	1	=
Holmestrand .		3	=	8	=	3	=	5	=	=	=	=	=	6	=	2
Aasgaardstrand	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tønsberg . .	=	5	=	6	=	6	=	4	=	1	=	1	=	7	1	4
Sandefjord . .	=	5	1	2	=	2	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=
Laurvig . . .	=	7	=	6	=	5	=	7	=	2	=	=	=	4	=	6
Stavern . .	=	=	1	1	=	=	=	=	=	=	2	=	=	=	5	=
Skien . . .	6	=	=	6	=	5	=	10	=	1	=	=	=	3	=	1
Porsgrund . .	=	9	=	3	=	2	=	=	=	1	=	=	=	5	=	=
Brevig . . .	=	3	=	=	=	2	=	1	=	=	=	=	=	3	=	1
Stathelle . .	1	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Langesund .	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kragerø . .	=	4	=	4	=	1	=	1	=	=	=	=	=	3	=	=
Osterrisøer .	=	2	1	2	=	1	=	=	=	=	1	=	=	=	3	=
Tvedestrand .	=	1	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=
Arendal . . .	6	=	1	8	=	3	=	3	=	2	=	=	=	6	=	4
Grimstad . .	=	11	=	10	=	1	=	=	=	1	=	=	=	2	=	1
Lillesand . .	=	4	=	3	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christianssand .	17	2	=	32	=	8	=	12	=	5	=	4	=	12	=	3
Mandal . .	=	13	=	6	=	2	=	3	=	=	=	=	=	3	=	1
Farsund . . .	=	6	=	2	=	1	=	=	=	4	=	=	=	=	=	=
Flekkefjord .	=	4	=	2	=	1	=	=	=	=	=	=	=	2	=	=
Soggendal . .	=	=	=	=	=	=	1	1	=	=	=	=	=	=	=	=
Egersund . .	=	=	6	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavanger . .	=	21	2	35	=	13	2	14	=	40	38	13	=	7	=	6
Bergen . . .	24	=	=	69	=	7	=	38	57	=	2	297	24	=	=	47
Aalesund . .	=	4	=	5	=	1	=	=	=	2	=	2	=	4	=	1
Molde . .	=	5	=	3	=	1	=	1	=	3	=	3	=	2	=	1
Christiansfund .	=	11	=	8	=	2	=	6	=	4	=	=	=	9	=	1
Throndhjem .	15	=	1	41	=	21	=	25	=	8	=	17	=	19	=	11
Levanger . .	=	3	=	3	=	3	=	3	=	=	1	=	=	4	=	1
Namsos . .	=	=	3	=	=	=	1	=	=	=	1	=	=	=	2	=
Bodø . . .	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tromsø . .	=	6	=	11	=	1	=	2	=	13	=	14	=	5	=	3
Hammerfest . .	=	4	=	9	=	=	=	=	=	3	=	5	=	2	=	1
Vardø . .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vadsø . . .	=	2	1	=	=	=	=	=	=	3	=	3	=	1	=	=
Tilsammen . .	103	183	56	461	=	199	8	221	57	129	50	409	24	193	21	194

Slagtere.				Guldsmede.				Blikkenslagere.				Kobberslagere.				Muurmestere.			
Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestre eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestre eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestre eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestre eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestre eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.
=	21	=	5	=	4	=	3	=	4	=	7	=	2	=	5	=	4	=	=
=	1	1	2	=	2	=	3	=	1	=	2	=	=	=	=	=	2	4	1
=	3	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	4	=	=
=	5	=	2	=	2	=	2	=	5	=	6	=	=	=	=	=	4	=	3
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	1	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	1	=	1
=	71	3	31	15	=	2	33	=	16	=	35	=	7	=	9	=	33	2	46
=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	1	=	=	=	=	=	5	=	2
=	1	=	=	=	2	=	=	=	1	=	=	=	2	=	=	=	2	=	=
=	8	=	4	=	6	=	8	=	6	=	1	=	4	=	3	=	6	=	3
=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	1	=	1	=	3	=	3
=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	2	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	2	=	=
=	2	=	=	=	3	=	4	=	2	=	3	=	=	=	=	=	3	=	2
=	=	=	=	=	2	=	=	=	1	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=
=	=	=	=	=	3	=	1	=	=	=	=	=	2	=	5	=	4	=	=
=	1	=	=	=	2	1	=	=	2	=	=	=	1	=	=	=	2	=	1
=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	2	=	=
=	=	=	=	=	=	=	4	=	=	=	=	=	=	=	=	=	4	=	1
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	2	=	=	=	2	=	1	=	1	=	=	=	1	=	=
=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	2	=	=
=	=	=	=	=	3	=	4	=	2	=	2	=	=	=	=	=	2	=	1
=	=	=	=	=	1	=	1	=	1	=	=	=	=	=	=	=	2	=	=
=	19	=	10	5	=	=	3	=	3	=	1	=	7	=	2	=	11	=	=
=	=	=	=	=	3	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	6	=	2
=	=	=	=	=	3	=	=	=	3	=	=	=	1	=	=	=	1	=	=
=	3	=	=	=	2	=	=	=	1	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	=	=	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=
=	14	1	6	=	7	=	5	=	4	=	3	=	4	=	4	=	3	=	1
=	10	=	=	30	=	=	38	=	17	=	34	14	=	=	18	7	=	=	10
=	=	=	=	=	3	=	4	=	=	=	=	=	1	=	=	=	1	=	=
=	=	=	=	=	1	=	1	=	=	=	=	=	2	=	2	=	2	=	=
=	=	=	=	=	2	=	=	=	1	=	=	=	2	=	=	=	5	=	4
=	16	=	8	12	=	=	9	=	6	=	4	=	8	=	6	=	11	=	=
=	2	=	=	=	1	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=
=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	2	=	=	=	1	=	=	=	1	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	1	=	=	=	2	=	=	=	3	=	=	=	1	=	=	=	5	=	6
=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	3	=	=
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
=	178	7	68	62	66	6	122	=	86	2	101	14	47	4	55	7	136	8	87

(Fortsættelse af Nr. 9.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Hattemagere.				Bogbindere.				Sadelmagere.				Uhrmagere.			
	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerst.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerst.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerst.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerst.	Svende og Drenge.
Frederikshald	=	2	=	4	=	2	=	1	=	3	=	2	=	5	=	3
Frederikstad	=	=	=	=	=	1	=	=	=	2	=	2	=	3	=	=
Sarpsborg	=	1	=	=	=	=	=	=	=	1	=	1	=	=	=	=
Moss	=	1	=	1	=	3	=	=	=	2	=	3	=	2	=	1
Hvidsteen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soon	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holen	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drøbak	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=
Christiania	6	=	=	8	=	22	2	38	=	34	13	48	=	16	=	22
Hamar	=	=	=	=	=	2	=	=	=	1	=	1	=	2	=	3
Lillehammer	=	1	=	=	=	1	=	=	=	2	=	=	=	3	=	=
Drammen	=	3	=	5	=	4	=	4	=	11	=	7	=	7	=	3
Kongsberg	=	2	=	=	=	=	=	=	=	4	=	=	=	3	=	1
Svelvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holmestrand	=	=	=	=	=	1	=	=	=	1	=	1	=	2	=	=
Aasgaardstrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tønsberg	=	1	=	=	=	2	=	=	=	3	=	1	=	2	=	=
Sandefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Laurvig	=	2	=	2	=	=	=	=	=	2	=	4	=	3	=	1
Staværn	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Skien	=	3	=	3	=	2	=	1	=	4	=	1	2	2	=	=
Porsgrund	=	=	=	=	=	2	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=
Brevig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	1
Stathelle	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Langesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kragerø	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=
Osterrisøer	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=
Tvedestrand	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Arendal	=	1	=	1	=	2	=	1	=	1	=	1	=	1	=	=
Grimstad	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillesand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansand	=	7	=	3	=	7	=	5	=	5	=	5	=	8	=	1
Mandal	=	3	=	2	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Farsund	=	2	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	2	=	=
Flekkefjord	=	3	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=
Soggendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Egersund	=	=	2	1	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavanger	=	12	=	9	=	4	=	4	=	2	=	2	=	6	1	3
Bergen	=	17	=	37	=	6	=	22	=	6	=	7	11	=	=	17
Aalesund	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=
Molde	=	1	=	=	=	2	=	1	=	2	=	=	=	2	=	1
Christiansund	=	3	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	2	=	2
Throndhjem	=	7	=	3	=	8	=	5	=	5	=	2	=	6	=	4
Levanger	=	1	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	2	=
Namsos	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	1	=
Bodø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tromsø	=	2	=	1	=	3	=	=	=	=	=	=	=	2	=	=
Hammerfest	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	2	=	=
Vardø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vadsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tilsammen	6	81	2	81	=	79	4	82	=	93	14	88	13	85	5	63

Glasmestere.				Farvere.				Bundtmagere.				Seilmagere.				Tømmermestere.			
Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.
:	3	:	1	:	2	:	5	:	3	:	5	:	2	:	1	:	1	:	:
:	1	:	:	:	2	:	2	:	1	:	:	:	1	:	5	:	:	:	:
:	1	:	3	:	2	:	1	:	1	:	:	:	:	:	:	:	4	:	:
:	2	:	:	:	3	:	:	:	3	:	1	:	:	1	:	:	3	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	1	:	2	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	11	:	8	:	19	:	13	:	27	:	37	:	2	:	10	:	15	5	18
:	2	:	:	:	2	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	2	:	:	:	1	:	:	:	2	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	7	:	1	:	4	:	2	:	5	:	10	:	1	:	12	:	:	:	:
:	2	:	:	:	4	:	1	:	2	:	2	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	48	:
:	2	:	:	:	2	:	1	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	2	:	:	:	2	:	2	:	2	:	:	:	3	:	:	:	2	5	:
:	2	:	:	:	1	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	3	:	2	:	2	:	1	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2	:	:	:	:	:
:	2	:	1	:	2	:	1	:	2	:	2	:	:	:	:	:	:	:	:
:	2	:	:	:	2	:	:	:	:	:	:	:	1	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	1	:	:	:	:	:	:	:	1	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2	1	1	:	:	:	:
:	2	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	2	:	:	:	:	:	:	:	1	:	:	:	2	:	2	:	6	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	:	7	:	:	:	:
:	6	:	:	:	1	:	3	:	1	:	1	:	6	:	13	:	:	:	:
:	2	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	3	:	2	:	:	:	:
:	1	:	:	:	2	:	:	:	:	:	:	:	1	:	:	:	1	:	:
:	:	:	:	:	1	:	2	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	5	:
:	:	:	:	:	:	3	2	:	:	:	:	:	:	1	:	:	:	:	:
:	9	:	7	:	5	1	10	:	1	:	1	:	5	:	22	:	:	:	:
12	:	:	11	:	9	:	11	:	3	:	2	:	15	:	65	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	2	:	:	:	2	:	1	:	:	:	:	:	1	1	:	:	2	:	:
:	5	:	:	:	3	:	3	:	:	:	:	:	2	:	:	:	1	:	:
:	4	:	4	:	7	:	13	:	2	:	2	:	5	:	10	:	8	:	:
:	1	:	:	:	3	:	4	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	3	:
:	:	2	:	:	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	2	:	:	:	1	:	1	:	:	:	:	:	:	1	:	:	1	:	:
:	1	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2	:	:	:	1	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
12	78	2	37	:	85	5	82	:	61	:	65	:	60	7	151	:	45	66	18

(Fortsættelse af Nr. 9.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Bogtrykkere.				Hjul- og Vognmagere.				Reebslagere.				Tobaksspindere.			
	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.
Frederikshald	=	2	=	=	=	2	=	6	=	=	=	=	=	=	=	=
Frederikstad	=	1	=	2	=	2	=	2	=	=	1	2	=	1	=	4
Sarpsborg	=	1	=	=	=	2	=	2	=	=	=	=	=	2	=	13
Moss	=	1	=	3	=	2	=	1	=	1	=	=	=	=	=	=
Hvidsteen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soon	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drøbak	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiania	=	20	=	116	=	8	7	15	=	1	=	6	=	5	=	16
Hamar	=	2	=	6	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillehammer	=	1	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drammen	=	2	=	10	=	9	=	8	=	2	=	9	=	=	=	=
Kongsberg	=	1	=	1	=	4	=	3	=	=	=	=	=	=	=	=
Svelvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holmestrand	=	1	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aasgaardstrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tønsberg	=	1	=	1	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sandefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Laurvig	=	1	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavern	=	1	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Skien	=	2	=	4	=	1	=	=	=	=	=	=	=	7	=	=
Porsgrund	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=
Brevig	=	1	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stathelle	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Langesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kragerø	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Osterriisøer	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tvedestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Arendal	=	1	=	4	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Grimstad	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillesand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansand	=	3	=	5	=	2	=	1	=	=	=	=	=	7	=	=
Mandal	=	1	=	1	=	=	=	=	=	1	=	2	=	8	=	4
Farsund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	2	=	=
Flekkefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soggendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Egersund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavanger	=	2	=	10	=	1	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=
Bergen	=	4	=	17	=	3	=	2	18	=	=	196	=	=	=	=
Aalesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Molde	=	1	=	2	=	=	=	=	=	2	=	1	=	=	=	=
Christiansund	=	1	=	1	=	=	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=
Throndhjem	=	4	=	=	=	3	=	3	=	4	=	15	=	5	=	6
Levanger	=	1	=	2	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=
Namsos	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bodø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tromsø	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	1	=	=
Hammerfest	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vardø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vadsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tilsammen	=	59	1	193	=	40	7	44	18	15	2	231	=	39	=	43

Conditorer og Sukkerbagere.				Gjørtlere.				Drejere.				Blokmagere.				Stolmagere.			
Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.
"	1	"	"	"	1	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	1	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	28	"	12	"	7	"	15	"	7	3	8	"	"	"	"	"	1	"	"
"	"	"	"	"	2	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	4	"	1	"	1	"	"	"	2	"	1	"	2	"	6	"	2	"	4
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	1	1	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	3	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"	3	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"	2	"	"	"	"
"	"	"	"	"	6	"	4	"	6	"	5	"	"	"	"	"	4	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"
"	6	"	6	"	5	"	3	"	"	"	"	"	5	"	23	1	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	3	1	5	"	"	"
"	4	"	1	"	1	"	"	"	1	"	"	"	"	1	"	1	"	"	"
"	"	"	"	"	3	"	"	"	4	1	"	"	"	2	"	2	7	"	6
"	"	"	"	"	"	1	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	44	"	21	"	26	3	23	"	33	5	18	5	15	2	42	1	17	"	10
																	51		

(Fortsættelse af Nr. 9.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Barberere.				Pottemagere.				Bøssemagere.				Instrumentmagere, musikalske.			
	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.
Frederikshald	=	=	=	=	=	3	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=
Frederikstad	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sarpsborg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Moss	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=
Hvidsteen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soon	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drøbak	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiania	=	12	=	15	=	6	=	5	1	6	6	4	=	=	=	=
Hamar	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillehammer	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drammen	=	2	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kongsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Svelvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holmestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aasgaardstrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tønsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sandefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Laurvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavern	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Skien	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Porsgrund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Brevig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stathelle	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Langesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kragerø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Osterrisøer	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tvedestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Arendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Grimstad	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillesand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	2	=	2	=	=	=	=
Mandal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Farsund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Flekkefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soggendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Egersund	=	=	=	=	=	=	2	30	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavanger	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bergen	=	5	=	4	=	=	=	=	=	2	=	=	=	1	=	=
Aalesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Molde	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=
Throndhjem	=	4	=	2	=	6	=	9	=	6	=	3	=	=	=	=
Levanger	=	=	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Namsos	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bodø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tromsø	=	1	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=
Hammerfest	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vardø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vadsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tilsammen	=	24	=	23	=	17	2	45	1	17	7	9	=	2	=	=

Instrumentmagere. optiske og chirurgiske.				Kunstdreiere.				Knapmagere.				Naalemagere.				Possementmagere.			
Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"

(Fortsættelse af Nr. 9.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Kammagere.				Børstenbindere.				Paraplymagere.				Parykmagere og Friseurer.			
	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerst.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerst.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerst.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerst.	Svende og Drenge.
Frederikshald	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=
Frederikstad	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sarpsborg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Moss	=	=	1	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Hvidsteen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soon	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drøbak	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiania	=	4	=	8	=	2	=	3	=	3	=	3	=	6	=	12
Hamar	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillehammer	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drammen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kongsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Svelvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holmestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aasgaardstrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tønsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sandefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Laurvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Staværn	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Skien	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Porsgrund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Brevig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stathelle	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Langesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kragerø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Osterrisøer	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tvedestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Arendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Grimstad	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillesand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Mandal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Farsund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Flekkefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soggendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Egersund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavanger	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=
Bergen	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	4	=	=	2	=	=	1
Aalesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Molde	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Trondhjem	=	1	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Levanger	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Namsos	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bodø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tromsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Hammerfest	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vardø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vadsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tilsammen	=	6	1	9	=	2	1	3	=	5	4	3	2	6	=	13

(Fortsættelse af Nr. 9.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Forgyldere.				Kurvmagere.				Handskemagere.				Destillateurer.			
	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.
Frederikshald	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	1	=	=	=	=
Frederikstad	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sarpsborg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Moss	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Hvidsteen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soon	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drøbak	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiania	=	1	=	2	=	1	=	1	=	4	=	4	=	4	=	=
Hamar	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillehammer	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drammen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	1	=	=	=	=
Kongsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Svelvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holmestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aasgaardstrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tønsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sandefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Laurvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavern	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Skien	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Porsgrund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Brevig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stathelle	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lang-sund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Krageroe	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Osterriisoer	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tvedestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Arendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Grimstad	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillesand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Mandal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Farsund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Flekkefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soggendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Egersund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavanger	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bergen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aalesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Molde	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Throndhjem	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=
Levanger	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Namsos	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bodø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tromsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Hammerfest	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vardø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vadsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tilsammen	=	1	=	2	=	1	=	1	=	7	=	6	=	4	=	=

(Fortsættelse af Nr. 9.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Olbryggere.				Glaslibere.				Lysestøbere.				Steenhuggere.			
	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskk.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskk.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskk.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskk.	Svende og Drenge.
Frederikshald	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Frederikstad	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sarpsborg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Moss	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Hvidsteen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soon	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drøbak	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiania	=	1	=	2	=	1	=	=	=	2	=	=	=	2	=	1
Hamar	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillehammer	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drammen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kongsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Svelvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holmestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aasgaardstrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tønsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sandefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Laurvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Staværn	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Skien	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Porsgrund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Brevig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stathelle	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Langesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kragerø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Osterrisøer	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tvedestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Arendal	=	2	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Grimstad	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillesand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Mandal	=	2	=	4	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Farsund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Flekkefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soggendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Egersund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavanger	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bergen	=	3	32	23	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aalesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Molde	=	=	1	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Trondhjem	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Levanger	=	1	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Namsos	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bodø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tromsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Hammerfest	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vardø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vadsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tilsammen	=	10	34	34	=	1	=	=	=	2	=	=	=	2	=	1

Overskjærere.				Vævere.				Kardemagere.				Silkefabrikanter.				Fejere.			
Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskk.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskk.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskk.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskk.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskk.	Svende og Drenge.
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	2
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"

(Fortsættelse af Nr. 9.)

Kjøbstæder og Ladesteder.	Gartnere.				Feldtberedere.				Anglemagere.				Kandestøbere.			
	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskr.	Svende og Drenge.
Frederikshald	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Frederikstad	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sarpsborg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Moss	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Hvidsteen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soon	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drøbak	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiania	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Hamar	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillehammer	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Drammen	=	2	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kongsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Svelvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Holmestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Aasgaardstrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tønsberg	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sandefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Laurvig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavern	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Skien	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Porsgrund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Brevig	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stathelle	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Langesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Kragerø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Osterrisøer	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tvedestrand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Arendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Grimstad	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Lillesand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansand	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Mandal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Farsund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Flekkefjord	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Soggendal	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Egersund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Stavanger	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bergen	=	=	=	=	=	=	=	=	=	12	=	20	=	1	=	1
Aalesund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Molde	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Christiansund	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Throndhjem	=	6	=	1	=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=
Levanger	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Namsos	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Bodø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tromsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Hammerfest	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vardø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Vadsø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Tilsammen	=	11	=	2	=	2	=	=	=	13	=	20	=	1	=	1

Lithographer.				Skibsbygmestere.				Møllebyggere.				Tilsammen.			
Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.	Som ere i Laug.	Som ikke ere i Laug.	Frimestere eller Haandværkere uden Borgerskab.	Svende og Drenge.
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	31	131	;	191
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	85	8	94
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	65	;	42
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	144	6	96
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	2	1	2
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	10	2
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	7	14	13
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	22	;	20
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	311	637	225	1560
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	45	;	55
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	66	;	2
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	70	147	21	345
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	108	;	51
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	79	16
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	60	;	45
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	9	;
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	106	8	88
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	27	7	19
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	14	65	;	75
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	2	38	16
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	39	52	;	86
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	66	;	21
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	35	;	12
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	8	;	1
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	13	3
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	41	2	37
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	48	9	20
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	15	;	;
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	52	47	4	119
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	59	1	37
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	17	;	10
=	=	=	=	=	4	=	=	=	=	=	=	131	202	;	269
=	=	=	=	=	5	=	1	=	=	=	=	=	87	;	51
=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=	2	=	58	;	23
=	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	47	;	21
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	10	3
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	46	35
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	332	67	398
=	2	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=	551	144	40	1672
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	47	;	49
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	63	4	39
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	131	;	98
=	1	=	1	=	1	=	=	=	=	=	=	192	202	2	492
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	55	9	31
=	=	=	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	37	;
=	=	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	3	5	;
=	=	=	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	108	3	101
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	52	;	47
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	;	;
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	15	7	7
=	3	=	3	=	15	2	1	=	1	=	2	1392	3654	685	6414

№ 10. **Op**

over de i Rigets Kjøbstæder og Ladesteder værende Handlende,

Kjøbstæder og Ladesteder.	Handlende.													
	Grosserere.		Kjøbmænd og Handelsborgere.		Høkere.		Marketentere.		Brændevinshandlere efter Lov af 6 Sept. 1845 § 2.		Værtshusholdere, Traktører, Restauratører, Herbergerere.		Personer, der ernære sig ved Handel i en enkelt Retning.	
	Antal.	Betjente.	Antal.	Betjente.	Antal.	Betjente.	Antal.	Betjente.	Antal.	Betjente.	Antal.	Betjente.	Antal.	Betjente.
Frederikshald	4	5	86	56	22	1	3	–	9	–	–	–	1	1
Frederikstad	–	–	46	20	8	2	–	–	5	–	–	–	–	–
Sarpsborg	–	–	35	13	4	–	1	–	4	–	–	–	–	–
Moss	1	–	72	31	20	–	2	–	–	–	–	–	–	–
Hvidsteen	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Soon	–	–	6	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Høien	–	–	7	6	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–
Drobak	–	–	21	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Christiania	88	2	435	372	144	13	127[1]	9	35	9	28	6	102[2]	4
Hamar	–	–	10	16	–	–	–	–	4	–	–	–	–	–
Lillehammer	–	–	34	34	–	–	7	1	–	–	1	–	–	–
Drammen	13	–	137	118	46	5	–	–	–	–	5	–	–	–
Kongsberg	–	–	59	17	–	–	7	–	–	–	2	2	–	–
Svelvig	–	–	14	5	–	–	–	–	4	–	–	–	–	–
Holmestrand	1	–	17	15	4		–	–	–	–	–	–	–	–
Aasgaardstrand	–	–	4	3	2	–	–	–	–	–	2	–	–	–
Tønsberg	2	–	53	31	4	–	1	–	–	–	6	–	–	–
Sandefjord	–	–	18	9	2	–	–	–	3	–	–	–	–	–
Laurvig	–	–	59	25	5	–	6	–	10	4	2	–	–	–
Skien	–	–	54	39	11	1	7	–	–	–	3	–	–	–
Porsgrund	2	–	37	19	13	–	1	–	–	–	–	–	–	–
Brevig	–	–	27	4	4	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Stathelle	–	–	3	5	3	–	–	–	–	–	1	–	–	–
Langesund	–	–	7	–	5	–	1	–	–	–	–	–	3	2
Kragerø	1	–	34	31	4	2	–	–	–	–	6	–	–	–
Osterrisøer	–	–	40	22	5	–	–	–	–	–	5	–	–	–
Tvedestrand	–	–	16	3	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–
Arendal	–	–	84	62	–	–	–	–	8	4	4	–	–	–
Grimstad	–	–	27	5	–	–	–	–	–	–	3	–	8	–
Lillesand	–	–	24	5	–	–	–	–	–	–	3	–	–	–
Christiansand	1	–	188	72	–	–	8	–	–	–	29	–	2	–
Mandal	4	–	79	16	2	–	–	–	–	–	19	–	–	–
Farsund	–	–	22	6	–	–	3	–	–	–	1	–	–	–
Flekkefjord	1	–	51	18	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–
Soggendal	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Egersund	–	–	30	12	2	–	1	–	–	–	3	–	–	–
Stavanger	64	–	153	103	–	–	7	2	–	–	–	–	10	10
Bergen	27	–	643	391	–	–	–	–	28	–	–	–	–	–
Aalesund	–	–	54	29	3	–	–	–	–	–	8	–	–	–
Molde	–	–	16	17	2	–	2	–	1	–	2	–	–	–
Christianssund	–	–	72	58	13	–	–	–	12	2	–	–	–	–
Throndhjem	7	7	254	160	39	15	–	–	30	–	–	–	–	–
Levanger	1	–	19	8	6	–	–	–	–	–	2	–	–	–
Namsos	–	–	7	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Bodø	–	–	4	6	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tromsø	–	–	45	71	1	1	–	–	1	1	–	–	–	–
Hammerfest	–	–	24	25	1	–	–	–	3	–	–	–	–	–
Vardø	–	–	3	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Vadsø	–	–	24	6	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tilsammen	217	14	3165	1968	377	40	188	12	158	20	138	8	126	17

g a v e

Skippere m. m. ved Udgangen af Aaret **1850.**

Skippere.		Personer, der have Borgerskab uden at høre til nogen af de foranstaaende Klasser.				Skatteydende Personers Antal.	Anmærkninger.
		Udskibningsberettigede.		Vognmænd.			
Bosatte i Byen.	Udenfor Byen.	Antal.	Betjente.	Antal.	Betjente.		
43	17	–	–	–	–	1,100	
28	25	–	–	–	–	442	
1	12	5	–	–	–	307	
5	3	–	–	–	–	394	
8	–	–	–	–	–	26	[1]) Blandt Marketenterne er ogsaa optaget 31 Hoboister og Tambourer ved Borgerne.
4	2	–	–	–	–	110	
–	–	–	–	–	–	80	
13	4	–	–	–	–	165	[2]) Blandt disse 102 er medtaget 45 Personer, der drive Handel med Vildt, samt desuden Gartnere og Frøhandlere, Modehandlerinder m. m.
31	89	–	–	–	–	2,432	
–	–	–	–	–	–	115	
–	–	–	–	–	–	208	
49	15	–	–	–	–	875	udgjør Antallet af dem, der ere ilignede Byskat.
–	–	–	–	–	–	763	
13	1	–	–	–	–	336	
17	15	–	–	–	–	340	hvoraf endeel af Aasgaardstrands Indvaanere og udenbyes Skippere.
11	–	–	–	–	–	128	
43	300	–	–	–	–	650	deraf 386 i Byen, 264 udenfor.
9	47	–	–	–	–	255	
25	33	–	–	11	–	605	
17	16	–	–	–	–	526	
51	3	–	–	–	–	468	
26	5	–	–	–	–	328	
2	5	–	–	–	–	105	
15	4	–	–	–	–	193	
57	43	–	–	–	–	235	
49	60	–	–	–	–	527	
17	9	–	–	–	–	126	
43	106	–	–	–	–	448	
27	33	–	–	–	–	305	
7	17	–	–	–	–	148	
79	90	–	–	–	–	1,840	
57	22	–	–	–	–	485	
11	54	–	–	–	–	223	
15	25	–	–	–	–	384	
7	8	–	–	–	–	69	
20	5	–	–	–	–	282	
168	82	–	–	–	–	1,824	
198	6	–	–	–	–	1,858	
5	4	–	–	–	–	292	
7	–	–	–	–	–	355	
32	–	–	–	–	–	827	
40	–	–	–	43	–	1,375	
–	–	–	–	3	–	141	
–	–	–	–	–	–	–	Ramsos har Kommunevæsen fælles med Landdistriktet og derfor ingen særskilt Skatteligning.
–	–	–	–	–	–	53	
8	3	–	–	–	–	450	
5	8	–	–	–	–	337	
–	–	–	–	–	–	41	
–	–	–	–	–	–	107	
1263	1171	5	–	57	–	23,683	

№ 11. Tabel

over de i Riget værende Landhandlere ved Udgangen af Aaret 1850.

Amterne.	Antal.	
Agershuus	5.	
Smaalenene	4.	
Hedemarken	21.	
Christians	14.	
Buskerud	20.	
Jarlsberg og Laurvig .	14.	
Bratsberg	6.	
Nedenæs og Robygdelaget	3.	
Liister og Mandal . . .	1.	
Stavanger	35.	
Søndre Bergenhuus . .	41.	
Nordre Bergenhuus . .	53.	
Romsdal	38.	
Søndre Throndhjem . .	30,	hvoraf 5 paa Røros; desuden er der 3 privilegerede Handlende paa Røros, der ikke ere i Virksomhed.
Nordre Throndhjem . .	35.	
Nordland	120.	
Finmarken	52.	
Tilsammen	502.	

№ 12. Tabel

over Milelængden af de i Riget ved Udgangen af 1850 med Hjulredskab fremkommelige offentlige Veie.

Amterne.	Hovedveie.	Bygdeveie.	Tilsammen.	Længden af de i 1846—1850 oparbeidede: Hovedveie.	Bygdeveie.	Anmærkninger.
	Mile.	Mile.	Mile.	Mile.	Mile.	
Agershuus	33	$99\frac{7}{8}$	$132\frac{7}{8}$	$1\frac{7}{16}$ [1])	$4\frac{3}{8}$	[1]) Deraf Chaussee fra Oslo til Ljabro omtrent $\frac{3}{4}$ Miil; $\frac{3}{8}$ Miil er Omlægning.
Christiania By	$\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{8}$	$1\frac{5}{8}$	"	$\frac{1}{6}$	[2]) I Amtmandens Beretning medtaget 1 Miil 13,522 Alen Ridevei.
Smaalenene	$37\frac{7}{8}$	$84\frac{1}{8}$ [2])	122	"	"	[3]) Desuden findes 4 M. ikke rodelagt Kjørevei og i Tolgen en nu som Kjørevei fremkommelig Bygdev. Omlægning af Veien gjennem Qvikne er i Femaaret fuldendt.
Hedemarken	$61\frac{5}{8}$	$100\frac{1}{4}$ [3])	$161\frac{7}{8}$	$\frac{3}{4}$	"	[4]) Nemlig Omlægning af nogle Kleve i Hallingdal og de færdige Stykker af Veien langs Holsfjorden.
Christians	$59\frac{1}{4}$	$65\frac{3}{4}$	125	"	"	[5]) Nemlig 2 Mile langs Silgjordsvandet, $2\frac{3}{4}$ M. af Veien gjenn. Nissedal og omtr. 1 M. af Veien fra Flaavand til Nordsjø.
Buskerud	$49\frac{3}{4}$	$57\frac{3}{4}$	$107\frac{1}{2}$	$\frac{7}{8}$ [4])	"	[6]) Nemlig af Veien fra Holt til Nissedal.
Jarlsberg og Laurvig .	$20\frac{7}{8}$	48	$68\frac{7}{8}$	"	"	[7]) Oparbeidet fra Ridevei til Kjørevei.
Bratsberg	$50\frac{1}{8}$	$36\frac{1}{8}$	$86\frac{1}{4}$	$5\frac{3}{4}$ [5])	"	[8]) Alt Omlægning. Af Hovedveiene mangle $1\frac{1}{8}$ Miil lovbefalet Bredde.
Nedenæs og Robygdelaget	$25\frac{7}{8}$	34	$59\frac{7}{8}$	$2\frac{5}{8}$ [6])	5	[9]) Nemlig Omlægning af Veien mellem Stalheim og Qvamme i Voss.
Liister og Mandal . . .	$21\frac{5}{8}$	$44\frac{3}{4}$	$66\frac{3}{8}$	"	$4\frac{3}{4}$ [7])	[10]) Flere af disse Veie ere kun Rideveie, der ere saavidt istandsatte, at de kunne befares med Hjulredskaber.
Stavanger	$12\frac{1}{4}$	$28\frac{1}{2}$	$40\frac{3}{4}$	$1\frac{5}{8}$ [8])	$4\frac{1}{2}$	
Søndre Bergenhuus . .	$20\frac{3}{8}$	$20\frac{3}{8}$	$40\frac{3}{4}$	$\frac{1}{2}$ [9])	"	
Bergens By	$\frac{1}{6}$	"	$\frac{1}{6}$	"	"	
Nordre Bergenhuus . .	$29\frac{1}{4}$	31	$60\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$	4	
Romsdal	$33\frac{1}{2}$	$78\frac{7}{8}$	$112\frac{3}{8}$	$\frac{1}{8}$	$13\frac{7}{8}$ [10])	
Søndre Throndhjem . .	$54\frac{3}{8}$	$44\frac{7}{8}$	$99\frac{1}{4}$	$5\frac{3}{8}$	$3\frac{7}{8}$	
Nordre Throndhjem . .	$36\frac{1}{3}$	$82\frac{1}{6}$	$118\frac{1}{2}$	"	"	
Nordland	"	$19\frac{1}{4}$	$19\frac{1}{4}$	"	"	
Finmarken	"	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	"	"	
Tilsammen....	$546\frac{1}{2}$	$877\frac{7}{24}$	$1423\frac{19}{24}$	$19\frac{9}{16}$	$40\frac{13}{24}$	

№ 13. Oversigt

over de paa Christiania Børs noterede Kourser paa Hbrg. Bco. og £ Sterl. i Aarene **1846—1850.**

Aar.	Maaned.	Hbrg. Bco. 1 Maaned.	Hbrg. Bco. 3 Mdr.	£ Sterl. 3 Mdr.
				Spd. ß.
1846.	Januar	100	99	4. 62 4/7
	Februar	100	99	4. 65
	Marts	100,43	99,43	4. 68
	April	100,88	99,88	4. 68 2/3
	Mai	100,56	99,56	4. 66
	Juni	100,07	99,07	4. 64
	Juli	100,75	99,75	4. 69 1/2
	August	100,50	99,50	4. 68 4/5
	Septbr.	100,94	99,94	4. 70
	October	101	100	4. 68
	Novbr.	100,75	99,75	4. 67
	December	101	100	4. 65
I Gjennemsnit for 1846:		100,57	99,57	4. 66 9/10
1847.	Januar	101	100	4. 62
	Februar	101,45	100,45	4. 63
	Marts	101,625	100,625	4. 65
	April	101,29	100,29	4. 58 1/2
	Mai	101,28	100,28	4. 62 1/3
	Juni	100,58	99,58	4. 59 1/3
	Juli	100,5	99,5	4. 59 1/2
	August	100,5	99,5	4. 60
	Septbr.	100,5	99,5	4. 59 1/3
	October	100,778	99,778	4. 62 2/5
	Novbr.	101,3	100,3	4. 66 1/6
	December	101,625	100,625	4. 72
I Gjennemsnit for 1847:		101,036	100,036	4. 62 5/10
1848.	Januar	101,625	100,625	
	Februar	101,625	100,625	4. 76
	Marts	102,125	101,125	4. 77 2/3
	April	102	101	4 76
	Mai	100,72	99,72	4. 65 3/4
	Juni	101,	100	4. 73 1/5
	Juli	101,5	100,5	4. 73
	August	102,389	101,389	4. 68
	Septbr.	102,143	101,143	4. 69 1/5
	October	101,389	100,389	4. 64
	Novbr.	102	101	4. 70
	December	102,055	101,055	4. 73
I Gjennemsnit for 1848:		101,714	100,714	4. 71 5/11

Aar.	Maaned.	Hbrg. Bco. 1 Maaned.	Hbrg. Bco. 3 Mdr.	£ Sterl. 3 Mdr.
				Spd. ß.
1849.	Januar	102,19	101,19	4. 76
	Februar	102,43	101,43	4. 76
	Marts	102,5	101,5	4. 77 1/5
	April	102,5	101,5	4. 77
	Mai	102,44	101,44	4. 75 3/5
	Juni	102,67	101,67	4. 77 1/7
	Juli	102,5	101,5	4. 78
	August	102,06	101,06	4. 76
	Septbr.	102	101	4. 76
	October	101,42	100,42	4. 74
	Novbr.	101,5	100,5	4. 74
	December	101,5	100,5	4. 76
I Gjennemsnit for 1849:		102,14	101,14	4. 76 1/12
1850.	Januar	101,5	100,5	4. 73 3/5
	Februar	101,56	100,56	4. 74 2/3
	Marts	101,88	100,88	4. 76 1/2
	April	102,31	101,31	4. 75
	Mai	102	101	4. 74
	Juni	101,5	100,5	4. 71 1/3
	Juli	101,94	100,94	4. 71
	August	102	101	4. 72
	Septbr.	102	101	4. 68
	October	102	101	4. 66 4/5
	Novbr.	102,06	101,06	4. 63 2/3
	December	102,14	101,14	4. 59 1/2
I Gjennemsnit for 1850:		101,91	100,91	4. 70 1/2

№ 14.

Opgave

over Toldintraderne ved Rigets samtlige Toldsteder i Aarene **1846—1850.**

Toldstederne.	1846.		1847.		1848.		1849.		1850.	
	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.
Frederikshald.	60,912.	8	51,370.	54	41,932.	64	45,912.	52	50,756.	61½
Sarpsborg	27,730.	56	28,659.	28	21,457.	82½	25,386.	43½	32,203.	49½
Frederiksstad .	11,766.	47½	10,420.	99	14,274.	10	19,609.	40	22,299.	6½
Moss.	42,048.	94	37,970.	43	41,552.	46	39,080.	97	46,459.	20
Drøbak . . .	7,895.	90	10,283.	19	9,132.	4	11,655.	83	15,366.	78
Christiania .	478,688.	69	430,768.	69½	423,877.	99½	436,113.	3	458,141.	104½
Drammen .	198,115.	60	187,458.	86	170,277.	111	179,422.	87	188,586.	98
Holmestrand .	18,022.	76	19,914.	48½	18,302.	49	19,398.	61½	27,162.	104
Tønsberg . .	38,403.	42	30,757.	85½	33,345.	51	33,696.	31	35,726.	83
Sandefjord .	4,491.	17	4,718.	51½	4,830.	100	4,151.	18½	4,883.	13½
Laurvig . . .	64,456.	29½	62,460.	106½	59,144.	39	56 308.	19½	56,968.	13½
Porsgrund.	18,513.	71½	17,762.	=	15,238.	67½	15,805.	98	16,693.	28½
Skien.	51,462.	38½	44,057.	93	46,210.	50½	43,353.	111	47,185.	44½
Brevig . . .	26,158.	57½	25,927.	88	25,002.	64½	24,577.	108½	28,493.	63
Krageræ . . .	33,305.	50	29,492.	21	26,603.	70½	28,934.	45½	32,115.	90
Østerriisøer .	28,418.	33	25,993.	104½	26,361.	22½	28,028.	73	30,396.	86½
Tvedestrand .	8,095.	74	7,207.	114	8,306.	78	8,804.	40	10,448.	108
Arendal . . .	66,391.	14	59,377.	35½	63,277.	21	61,810.	83½	71,088.	41½
Grimstad .	11,222.	4	9.719.	108	10,380.	51	9,358.	66	10,729.	63½
Lillesand . . .	9,280.	13	8,934.	91	9,669.	26	11,138.	52	13,463.	32
Christiansand	96 016.	13	79,710.	50½	76,671.	3½	84,115.	35	86,400.	80
Mandal . . .	20,888.	93½	16,121.	114	18,866.	18	20,511.	104	21,772.	116
Farsund . . .	14,509.	97	12,750.	60	12,299.	22½	13,865.	92	13,702.	95
Flekkefjord .	13,707.	30½	8,484.	53	9,910.	116	9,626.	1	11,155.	14½
Soggendal .	1,730.	92½	1,080.	61½	1,010.	19	883.	22½	852.	86½
Egersund . .	3,890.	28½	2 265.	38	3 299.	94	5,106.	114	3,738.	108½
Stavanger . .	121,151.	76½	105,386.	44	105,166.	101½	131,138.	117½	135,762.	81
Bergen	323,873.	75½	276,669.	113½	323,692.	41	360,507.	102½	395,974.	4
Aalesund . . .	19,469.	11	15,487.	86	17,125.	12	18,273.	115½	19,120.	101
Molde	11,768.	88	9,873.	86	10,514.	102	7,792.	83½	8,043.	8
Christiansund	39,415.	2	37,581.	48	38,955.	68	39,757.	16	39,022.	92
Trondhjem . .	171,944.	57	163,701.	55	163,752.	36	172,874.	68½	178,180.	116
Levanger . . .	—	—	131.	2	7,215.	9	7,544.	16	6,360.	82½
Namsos . . .	—	—	—	—	2,380.	95½	2,386.	30	2,754.	56½
Bodø	759.	35½	1,170.	4½	1,269.	98	1,551.	100	1,638.	36
Tromsø . . .	38,624.	49	32,464.	97	27,943.	33	38,446.	106	41,513.	3
Hammerfest .	12,434.	44½	14,870.	5½	12,475.	6	13,773.	40½	22,312.	99
Vadsø . .	3,865.	65	5,152.	84	5,340.	30½	6,061.	80	9,478.	27½
Tilsammen....	2,099,427.	3½	1,886,158.	68	1,907,065.	93	2,036,765.	58	2,196,953.	116½

№ 15.

Opgave

over de fældede Rovdyr, for hvis Ødelæggelse der af Amtscommunerne er udbetalt Præmier i Aarene **1846—1850.**

Amterne.	1846.							1847.						
	Bjørne.	Ulve.	Gauper.	Jerv eller Fielfras.	Ørne.	Bjergugler.	Hønsehøge.	Bjørne.	Ulve.	Gauper.	Jerv eller Fielfras.	Ørne.	Bjergugler.	Hønsehøge.
Smaalenenes	2	11	2	=	23	5	23	=	10	=	=	31	3	14
Agershuus	1	=	4	=	42	26	16	2	=	8	=	50	18	18
Hedemarkens	15	17	14	5	4	4	10	10	32	16	7	88	239	15
Christians	7	23	7	11	25	8	26	12	42	4	6	501	10	24
Buskeruds	14	10	9	1	14	8	3	16	9	19	3	32	3	17
Jarlsberg og Laurvigs. .	4	=	2	=	18	4	32	1	=	6	=	45	1	72
Bratsbergs	45	9	27	1	50	6	15	38	14	16	=	76	13	16
Nedenæs og Robygdelagets	13	16	3	=	20	3	2	17	16	17	=	59	2	16
Lister og Mandals . . .	4	5	7	=	58	27	30	4	15	2	=	87	39	43
Stavangers	2	8	4	2	131	14	6	3	6	=	1	80	14	2
Søndre Bergenhuus . .	1	=	2	6	218	14	12	1	=	=	3	201	23	9
Nordre Bergenhuus. . .	6	=	10	2	54	4	=	14	9	9	4	181	7	36
Romsdals	29	11	9	2	77	2	31	28	17	7	=	145	9	142
Søndre Trondhjems . .	7	30	1	1	149	5	6	16	18	6	=	519	14	28
Nordre Trondhjems. . .	30	22	3	1	77	23	34	36	20	4	6	227	74	11
Nordlands	23	30	=	=	83	=	2	57	20	2	2	214	10	16
Finmarkens	16	46	=	49	12	1	1	15	31	=	56	58	2	4
Tilsammen . .	219	238	104	81	1055	154	249	270	259	116	88	2594	481	483

(Fortsættelse af Nr. 15.)

Amterne.	1848.							1849.						
	Bjørne.	Ulve.	Gauper.	Jerv eller Fielfraas.	Ørne.	Bjergugler.	Hønsehøge.	Bjørne.	Ulve.	Gauper.	Jerv eller Fielfraas.	Ørne.	Bjergugler.	Hønsehøge.
Smaalenenes	=	6	2	=	70	4	17	1	8	1	=	71	8	26
Agershuus	1	=	11	=	109	25	17	2	7	3	=	100	8	14
Hedemarkens	10	30	29	8	105	41	29	22	18	8	14	20	3	13
Christians	5	26	9	15	56	8	27	6	15	8	5	16	6	22
Buskeruds . . .	16	17	13	1	54	12	14	23	13	20	4	35	8	13
Jarlsberg og Laurvigs. .	3	=	2	=	76	19	35	8	=	10	1	58	13	24
Bratsbergs	32	22	23	=	72	16	18	44	18	20	=	68	24	14
Nedenæs og Robygdelagets	25	11	7	=	65	9	32	32	9	6	1	126	12	32
Liister og Mandals . . .	2	14	10	=	88	48	54	6	12	5	=	94	25	70
Stavangers	=	2	=	2	70	49	17	4	=	=	3	88	57	20
Søndre Bergenhuus . .	2	=	=	1	273	40	45	4	=	=	1	160	23	42
Nordre Bergenhuus. . .	25	12	2	2	150	7	59	25	12	1	1	120	8	34
Romsdals	29	9	11	=	192	19	61	30	6	7	1	190	5	42
Søndre Trondhjems. . .	16	36	7	1	283	25	11	17	21	12	6	280	12	9
Nordre Trondhjems. .	42	31	18	3	423	18	71	28	21	9	5	190	18	28
Nordlands	37	17	=	=	324	8	11	45	14	=	4	242	8	47
Finmarkens	19	14	=	18	88	21	9	28	23	=	30	284	105	35
Tilsammen . .	264	247	144	51	2498	369	527	325	197	110	76	2142	343	485

1850.							Tilsammen.						
Bjørne.	Ulve.	Gauper.	Jerv eller Fielfraa.	Ørne.	Bjergugler.	Hønsehøge.	Bjørne.	Ulve.	Gauper.	Jerv eller Fielfraa.	Ørne.	Bjergugler.	Hønsehøge.
2	10	5	=	83	4	32	5	45	10	=	278	24	112
=	2	7	=	151	=	11	6	9	33	=	452	77	76
15	11	13	5	23	15	18	72	108	80	39	240	302	85
5	25	7	2	164	7	21	35	131	35	39	762	39	120
12	10	7	1	31	8	10	81	59	68	10	166	39	57
6	=	5	1	78	12	24	22	=	25	2	275	49	187
32	30	21	1	59	4	22	191	93	107	2	325	63	85
20	18	18	=	123	6	31	107	70	51	1	393	32	113
3	2	14	=	116	31	58	19	48	38	=	443	170	255
1	9	1	=	76	43	10	10	25	5	8	445	177	55
3	=	=	=	170	14	24	11	=	2	11	1022	114	132
13	13	1	=	225	10	38	83	46	23	9	730	36	167
25	4	2	1	89	8	24	141	47	36	4	693	43	300
10	21	7	=	234	9	14	66	126	33	8	1465	65	68
35	14	9	1	198	10	26	171	108	43	16	1115	143	170
23	11	1	=	324	11	18	185	92	3	6	1187	37	94
41	11	=	27	282	76	26	119	125	=	180	724	205	75
246	191	118	39	2426	268	407	1324	1132	592	335	10,715	1615	2151

№ 16. **Ta**

over de i Rigets Landdistrikter i hvert af Aarene **1846—1850** thinglæste

Sorenskriverierne.	1846. Antal.	1846. Beløb. Spd.	1846. Beløb. ß.	1847. Antal.	1847. Beløb. Spd.	1847. Beløb. ß.
Ager	246	269,017.	60	235	318,952.	″
Follouq	106	59,560.	59	101	65,440.	105
Nedre Romerige	161	149,896.	57	125	104,729.	101
Næs	140	59,214.	15	115	55,691.	45
Eidsvold	113	36,816.	42	146	76,257.	107
Agershuus Amt	766	574,504.	113	722	621,071.	118
Moss	101	33,870.	″	166	147,208.	″
Tune	159	76,278.	36½	130	122,701.	98
Ide og Marker	98	91,579.	59	105	53,088.	90
Rakkestad	113	58,346.	″	78	57,183.	″
Trygstad	77	37,668.	78	85	56,966.	109
Smaalenenes Amt	548	297,742.	53½	564	437,148.	57
Søndre Hedemarken	91	123,329.	″	134	83,146.	″
Nordre Hedemarken	94	42,013.	″	105	54,219.	″
Vinger og Odalen	115	62,682.	″	97	77,004.	″
Solør	173	70,130.	″	136	74,390.	″
Søndre Østerdalen	107	174,629.	″	125	54,256.	″
Nordre Østerdalen	71	112,228.	″	83	22,973.	″
Hedemarkens Amt	651	585,011.	″	680	365,988.	″
Nordre Gudbrandsdalen	69	19,498.	″	58	17,279.	″
Mellem Gudbrandsdalen	74	25,024.	″	57	20,008.	″
Søndre Gudbrandsdalen	38	19,307.	″	35	14,084.	″
Toten, Vardal og Biri	263	83,100.	5	217	87,286.	112
Hadeland og Land	139	56,126.	″	155	117,705.	″
Valders	152	29,083.	78	189	39,392.	52
Christians Amt	735	232,138.	83	711	295,755.	44
Ringerige	116	61,677.	18	153	114,899.	77
Hallingdal	161	32,354.	105	167	30,285.	69
Rummedal og Sandsvær	304	30,864.	70	214	44,255.	105
Eger, Modum og Sigdal	181	76,718.	104½	234	110,191.	103½
Lier, Røken og Hurum	91	46,652.	49	84	70,126.	48
Buskeruds Amt	853	248,267.	106½	852	369,759.	42½
Søndre Jarlsberg	144	54,710.	90	188	62,134.	82
Mellem Jarlsberg	190	55,384.	61	176	73,704.	107
Nordre Jarlsberg	119	57,143.	″	115	68,980.	″
Ladestedet Svelvig	8	1,244.	″	8	1,246.	″
Laurvig	153	94,265.	″	169	72,740.	″
Jarlsberg og Laurvigs Amt	614	262,747.	31	656	278,805.	69
Bamble	211	64,392.	27½	163	58,120.	60
Nedre Thelemarken	125	54,858.	″	136	39,468.	″
Øvre Thelemarkens vestfjeldske Distrikt	96	19,365.	43	57	11,186.	14
Øvre Thelemarkens østfjeldske Distrikt	79	22,227.	15	93	24,119.	92
Bratsberg Amt	511	160,842.	85½	449	132,894.	46

bel

Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme.

1848.			1849.			1850.			Tilsammen.		
Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.	
	Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.
269	343,205.	60	233	225,162.	60	224	209,928.	60	1,207	1,366,266.	;
108	98,048.	17	122	72,399.	33	113	66,122.	69	550	361,571.	43
174	134,226.	111	237	171,875.	80	199	125,036.	58	896	685,765.	47
141	90,898.	95	186	97,637.	43	184	112,257.	45	766	415,699.	3
190	112,907.	43	148	51,001.	60	182	59,131.	98	779	336,114.	110
882	779,286.	86	926	618,076.	36	902	572,476.	90	4,198	3,165,416.	83
140	73,414.	;	169	65,948.	;	104	100,512.	24	680	420,952	24
178	96,001.	64½	151	55,735.	25½	144	31,921.	32½	762	382,638.	17
200	102,492.	67	208	73,330.	41	209	83,951.	55	820	404,442.	52
88	52,315.	;	129	58,188.	;	118	62,688.	;	526	288,720.	;
52	31,526.	105	128	61,784.	114	170	62,787.	43	512	250,734.	89
658	355,749.	116½	785	314,986.	60½	745	341,860.	14½	3,300	1,747,487.	62
167	103,978.	;	190	85,463.	;	173	57,306.	;	755	453,222.	;
76	82,605.	;	142	75,998.	;	184	66,134.	;	601	320,969.	;
184	113,736.	;	212	106,239.	;	189	99,298.	;	797	458,959.	;
333	130,040.	;	320	84,750.	;	255	105,880.	;	1,217	465,190.	;
219	58,627.	;	157	52,408.	;	120	41,607.	;	728	381,527.	;
132	32,928.	;	142	27,122.	;	147	20,997.	;	575	216,248.	;
1,111	521,914.	;	1,163	431,980.		1,068	391,222.	;	4,673	2,296,115.	;
85	26,231.	;	157	39,254.	;	145	31,473.	;	514	133,735.	;
60	15,595.	;	74	30,606.	;	81	29,904.	;	346	121,137.	;
42	28,053.	;	59	28,701.	;	60	28,724.	;	234	118,869.	;
277	82,747.	97	377	74,972.	59	422	90,453.	90	1,556	418,561.	3
176	74,622.	;	200	126,893.	;	167	68,062.		837	443,408.	;
224	60,962.	35	246	36,888.	11	265	44,070.	67	1,076	210,397.	3
864	288,211.	12	1,113	337,314.	70	1,140	292,687.	37	4,563	1,446,107.	6
146	71,467.	8	157	72,960.	21	88	42,036.	58	660	363,040.	62
159	38,911.	50	200	42,627.	97	205	40,792.	7	892	184,971.	88
237	42,474.	73	379	56,165.	26	271	67,200.	80	1,405	240,960.	114
304	170,709.	15	337	115,499.	9	281	297,640.	33	1,337	770,759.	25
175	109,686.	110	179	80,529.	80	144	66,658.	85	673	373,654.	12
1,021	433,249.	16	1,252	367,781.	113	989	514,328.	23	4,967	1,933,386	61
171	65,089.	115	173	54,220.	28	168	54,524.	11	844	290,679.	86
167	65,398.	53	229	72,692.	10	276	70,571.	26	1,038	337,751.	17
135	79,892.	;	230	117,356.	;	209	79,253.	;	808	402,624.	;
12	2,079.	;	43	15,115.	;	5	828.	;	76	20,512.	;
129	74,342.	;	236	78,543.	;	156	65,481.	;	843	385,371.	;
614	286,801.	48	911	337,926.	38	814	270,657.	37	3,609	1,436,937.	103
140	74,411.	112	240	64,932.	10	174	71,274.	21½	928	333,130.	111
135	79,276.	;	274	107,659.	;	166	56,059.	;	836	337,320.	;
58	12,793.	113	84	23,065.	38	87	17,464.	13	382	83,874.	101
84	14,032.	112	149	36,144.	92	107	22,686.	11½	512	119,210.	82½
417	180,514.	97	747	231,801.	20	534	167,483.	46	2,658	873,536.	54½

(Fortsættelse af Nr. 16.)

Sorenskriverierne.	1846. Antal.	1846. Beløb. Spd. ß.	1847. Antal.	1847. Beløb. Spd. ß.
Østre Nedenæs	160	35,821. ;	195	45,723. ;
Vestre Nedenæs	216	82,682. ;	261	86,481. ;
Østre Robygdelaget	86	19,637. ;	71	15,701. ;
Vestre Robygdelaget	173	25,838. ;	231	30,235. ;
Nedenæs og Robygdelagets Amt	635	163,978.	758	178,140. ;
Flekkefjord	129	17,165. ;	203	21,161. ;
Lyngdal	394	60,752. ;	606	90,127. ;
Mandal	365	46,168. ;	495	75,698. ;
Lister og Mandals Amt	888	124,085. ;	1304	186,986. ;
Jæderen og Dalerne	280	64,558. ;	384	66,046. 40
Karmsund og Hæsby	171	46,960. ;	149	36 443. ;
Ryfylke	134	31,409 ;	140	31,314. ;
Stavanger Amt	585	142,927. ;	673	133,803. 40
Søndhordland	210	45,224. 41½	239	41,411. 11
Hardanger	86	17,839. ;	63	12,707. ;
Midthordland	—	—	—	—
Nordhordland	—	—	—	—
I det indtil 1ste Januar 1848 tildeels forenede Nord- og Midthordland	503	75,433. 38	534	113,754. 66
Vangens Thinglaug	64	7,471. ;	46	10,846. ;
Rosendal	3	1,500. ;	3	1,162. ;
Lysekloster	8	2,846. ;	1	141. ;
Søndre Bergenhuus Amt	874	150,313. 79½	886	180,021. 77
Ytre Sogn	148	26,462. 84	117	27,148. 92
Indre Sogn	96	33,335. 60½	112	38,763. 37
Søndfjord	184	31,113. 56	264	50,908.110
Nordfjord	72	13,683 4	90	14,798. 1
Nordre Bergenhuus Amt	500	104,594. 84½	583	131,619. ;
Søndre Søndmøre	66	13,338. ;	71	13,239. ;
Nordre Søndmøre	85	10,116. ;	116	17,738. ;
Romsdal	173	24,206. ;	156	26,377. ;
Nordmøre	171	22,015. ;	130	20,805 ;
Romsdals Amt	495	69,675. ;	473	78,159. ;
Orkedal Guldal	307	70,123. ;	261	53,836. ;
Strinde og Sælbo	260	86,807. 44	152	76,424. 36
Fosen	111	23,547. 98	116	23,359. 89
Søndre Trondhjems Amt	678	180,478. 22	529	153,620. 5
Stør og Værdalen	107	41,343. ;	100	59,014. ;
Inderøen	95	33,339. ;	88	28,648. ;
Namdal	129	30,980. ;	141	36,601. ;
Nordre Trondhjems Amt	331	105,662. ;	329	124,263. ;
Helgeland	23	3,227. 65	174	20,815. 79
Salten	31	6,785. 58	37	4,202. 24
Vesteraalen og Lofoten	17	5,183. 3	27	10,519. 13
Nordlands Amt	71	15,196. 6	238	35,536.116
Senjen og Tromsø	55	7,689.101	83	13,396. 36
Alten	13	3,016.117	17	4,463 111
Hammerfest	1	800. ;	4	277 105
Østfinmarken	4	247. ;	15	4,563. ;
Finmarkens Amt	73	11,753. 98	119	22,701. 12
Tilsammen i hele Riget	9,808	3,429,918. 42½	10,526	3,726,273. 26½

1848.		1849.		1850.		Tilsammen.	
Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
	Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.
190	34,976. ;	208	52,798. ;	164	55,117. ;	917	224,435. ;
214	62,998. ;	258	79,611. ;	243	65,272. ;	1,192	377,044. ;
67	22,934. ;	93	21,611. ;	94	20,365. ;	411	100,248. ;
218	24,126. ;	307	27,770. ;	177	29,652. ;	1,106	137,621. ;
689	145,034. ;	866	181,790. ;	678	170,406. ;	3,626	839,348. ;
156	21,011. ;	252	33,940. ;	195	27,349. ;	935	120,626. ;
448	63,774. ;	463	74,250. ;	431	64,559. ;	2,342	353,462. ;
359	39,576. ;	257	39,356. ;	316	55,748, ;	1,792	256,546. ;
963	124,361. ;	972	147,546. ;	942	147,656. ;	5,069	730,634. ;
189	37,376. 41	319	65,543. 77	259	69,792. 96	1,431	303,317. 14
141	35,365. ;	146	34,898. ;	109	23,835. ;	716	177,501. ;
98	22,253. ;	130	25,170. ;	152	38,224. ;	654	148,370. ;
428	94,994. 41	595	125,611. 77	520	131,851. 96	2,801	629,188. 14
262	44,348. 26	307	50,330. 64½	246	39,486. 48	1,264	220,800. 71
66	11,648. ;	83	11,461. ;	92	18,870. ;	390	72,525. ;
167	91,253. 71	167	69,734. 17	197	85,055, 47	531	246,043. 15
438	55,095. 9	441	46,422. 21	378	52,298. 3	1,257	153,815. 33
—	—	—	—	—	—	1,037	189,187.104
37	11,883. ;	77	20,093. ;	75	16,161. ;	299	66,454. ;
3	300. ;	1	61. ;	2	230. ;	12	3,253. ;
7	1,062. ;	7	1,239. ;	6	1,290. ;	29	6,578. ;
980	215,589.106	1,083	199,340.102½	996	213,390. 98	4,819	958,656.103
186	47,196. 26	239	43,466. 61	230	59 563. 15	920	203,837. 38
108	38,251. 53	180	56,253. 93½	150	56,726. 34½	646	223,330. 38½
221	52,131.102	294	57,045. 70	232	39,216. 18	1,195	230,415.116
109	15,220. ;	143	19,105. 73	154	36,498. 26	568	99,304.104
624	152,799. 61	856	175,871. 57½	766	192,003. 93½	3,329	756,888. 56½
93	11,524. ;	119	25,049. ;	127	21,198. ;	476	84,348. ;
191	15,900. ;	170	13,388. ;	241	18,871. ;	803	76,013. ;
158	28,956. ;	176	31,080. ;	208	29,999. ;	871	140,618. ;
165	29,210. ;	167	32,934. ;	237	28,942. ;	870	133,906. ;
607	85 590. ;	632	102,451. ;	813	99,010. ;	3,020	434,885. ;
238	57,854. ;	269	48,023. ;	289	55,094. ;	1,364	284 930. ;
191	68,731. 69	105	55,983. 93	290	78,553. 3	998	366,500. 5
97	14,829. 54	114	25,463. 62	154	27,250.113	592	114,451. 56
526	141,415. 3	488	129,470. 35	733	160,897.116	2,954	765 881. 61
104	32,860. ;	128	62,210. ;	218	55,973. ;	657	251,400. ;
82	19,282. ;	87	27,994. ;	112	30,733. ;	464	139,996. ;
110	16,404. ;	136	25,944. ;	174	25,618. ;	690	135,547. ;
296	68,546. ;	351	116,148. ;	504	112,324. ;	1,811	526,943. ;
40	30,827. 44	30	6,521. 78	30	9,029. 79	297	70,421.105
41	6,015.102	59	6,706. 65	59	7,451. 48	227	31,161. 57
62	72,111. 35	32	20,540. 11	17	10,825. 47	155	119,178.109
143	108,954. 61	121	33,768. 34	106	27,306. 54	679	220 762. 31
116	17,024.116	101	15,388. 48	81	16,812.109	436	70,312. 50
42	3,127. 85	41	3,452.101	67	9,323. 81	180	23,385. 15
15	911. 89	8	3,121. 54	13	2,359. 48½	41	7,470. 56½
31	6,592. ;	6	750. ;	3	500. ;	59	12,652. ;
204	27,656. 50	156	22 712. 83	164	28,995.118½	716	113,820. 1½
11,027	4,010,667. 97½	13,017	3,874,577. 6½	12,414	3,834,557.103½	56,792	18,875,994. 36½

№ 17. **Ta**

over de i Rigets Landdistrikter i hvert af Aarene **1846—1850** aflæste

Sorenskriverierne.	1846.			1847.		
	Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.	
		Spd.	ß.		Spd.	ß.
Ager	275	180,286.	;	182	153,473.	60
Follouq	122	50,385.	44	104	26,278.	4
Nedre Romerige	130	91,021.	25	111	62,484.	107
Næs	110	27,598.	71	93	23,425.	1
Eidsvold	85	41,026.	117	124	50,230.	21
Agershuus Amt	722	390,318.	17	614	315,891.	73
Moss	126	49,203.	;	117	28,510.	;
Tune	132	64,538.	115½	84	57,005.	104
Ide og Marker	99	74,684.	82	82	40,712.	108
Rakkestad	70	42,624.	;	72	29,621.	;
Trygstad	79	22,647.	4	92	32,481.	48
Smaalenenes Amt	506	253,697.	81½	447	188,331.	20
Søndre Hedemarken	57	43,884.	;	68	92,605.	;
Nordre Hedemarken	73	25,781.	;	81	25,364.	;
Vinger og Odalen	75	55,122.	;	37	40,097.	;
Solør	168	68,570.	;	71	22,130.	;
Søndre Østerdalen	50	22,117.	;	145	58,575.	;
Nordre Østerdalen	49	8,949.	;	45	7,050.	;
Hedemarkens Amt	472	224,423.	;	447	245,821.	;
Nordre Gudbrandsdalen	51	12,587.	;	32	8,415.	;
Mellem Gudbrandsdalen	36	10,791.	;	34	10,430.	;
Søndre Gudbrandsdalen	19	6,565.	;	26	12,640.	;
Toten, Vardal og Biri	212	50,127.	112	146	28,065.	58
Hadeland og Land	115	60,340.	;	109	86,860.	;
Valders	82	13,809.	90	76	12,316.	91
Christians Amt	515	154,220.	82	423	158,727.	29
Ringerige	68	28,312.	112	85	46,101.	84
Hallingdal	84	21,107.	20	83	15,703.	90
Nummedal og Sandsvær	220	26,870.	21	149	25,624.	59
Eger, Modum og Sigdal	170	57,498.	53	182	70,865.	49
Lier, Roken og Hurum	89	39,521.	40	59	33,624.	34
Buskeruds Amt	631	173,310.	6	558	191,919.	76
Søndre Jarlsberg	121	31.644.	101	149	46,942.	103
Mellem Jarlsberg	154	32,232.	24	132	36,496.	86
Nordre Jarlsberg	113	32,310.	;	78	27,834.	;
Ladestedet Svelvig	8	1,771.	;	3	239.	;
Laurvig	129	40,057.	;	116	25,781.	;
Jarlsberg og Laurvigs Amt	525	138,015.	5	478	137,293.	69
Bamble	208	60,863.	61	112	34,624.	100
Nedre Thelemarken	184	44,815.	;	121	48,857.	;
Øvre Thelemarkens vestfjeldske Distrikt	129	25,968.	47	73	16,906.	63
Øvre Thelemarkens østfjeldske Distrikt	99	23,102.	119	79	13 883.	115
Bratsberg Amt	620	154,749.	107	385	114,272.	38
Østre Nedenæs	190	25,196.	;	199	40,660.	;
Vestre Nedenæs	231	74,130.	;	164	32,730.	;
Østre Robygdelaget	72	10,099.	;	67	15,121.	;
Vestre Robygdelaget	163	13,928.	;	165	14,908.	;
Nedenæs og Robygdelagets Amt	656	123,353.	;	595	103,419.	;

b e l

Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme.

1848.		1849.		1850.		Tilsammen.	
Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
	Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.
156	134,142. 60	188	165,069. ;	162	120,904. 60	963	753,875. 60
76	39,794. 40	109	44,443. 72	103	52,145. 70	514	213,046.110
102	53,622. 92	201	122,368. 6	125	58,424. 46	669	387,921. 36
69	28,353. 113	143	50,328. 2	139	51,033. 106	554	180,739. 53
95	31,548. 63	94	41,049. 36	117	27,554. 12	515	191,409. 9
498	287,462. 8	735	423,257. 116	646	310,062. 54	3,215	1,726,992. 28
86	25,098. ;	96	27,212. ;	62	19,773. ;	487	149,796. ;
90	30,833. 100	107	48,170. 70	102	42,974. 91½	515	243,524. 1
66	29,483. 45	118	50,286. 85	161	66,435. 90	526	261,603. 50
52	14,665. ;	77	42,740. ;	63	23,874. ;	334	153,524. ;
54	15,734. 66	66	23,979. 85	115	31,187. 53	406	126,030. 6
348	115,814. 91	464	192,389. ;	503	184,244. 114½	2,268	934,477. 67
59	32,628. ;	82	30,000. ;	86	28,755. ;	352	227,872. ;
60	18,038. ;	78	46,467. ;	144	49,294. ;	436	164,944. ;
56	57,655. ;	185	116,877. ;	75	23,808. ;	428	293,559. ;
87	46,930. ;	144	74,470. ;	188	52,460. ;	658	264,560. ;
67	29,728. ;	60	24,137. ;	37	17,761. ;	359	152,318. ;
57	46,053. ;	73	13,155. ;	50	8,755. ;	274	83,962. ;
386	231,032. ;	622	305,106. ;	580	180,853. ;	2,507	1,187,215. ;
43	10,836. ;	87	20,785. ;	52	12,935 ;	265	65,558. ;
24	7,586. ;	32	10,001. ;	27	8,626. ;	153	47,434. ;
30	14,091. ;	21	9,207. ;	39	15,639. ;	135	58,142. ;
133	26,180. 89	191	38,920. 34	174	34,410. ;	856	177,704. 53
61	18,544. ;	85	22,521. ;	91	56,450. ;	461	244,715. ;
201	47,383. 89	89	16,691. 106	82	13,890. 63	530	104,092. 79
492	124,621. 58	505	118,126. 20	465	141,950. 63	2,400	697,646. 12
56	27,267. 102	101	34,203. 99	78	36,106. 115	388	171,993. 32
102	22,143. 116	91	19,357. 30	77	18,762. 3	437	97,074. 19
114	15,229. 25	193	28,256. 37	165	24,694. 58	841	120,674. 80
191	71,899. 108	221	47,757. 31	176	81,018. 116½	940	329,039.117½
102	34,686. 99	106	47,424. 101	76	43,588. 74	432	198,845.108
565	171,227. 90	712	176,999. 58	572	204,171. 6½	3,038	917,627.116½
132	35,457. 34	145	45,273. 25	147	42,937. 5	694	202,255. 28
103	33,514. 57	152	39,098. 22	198	49,577. 55	739	190,919. 4
74	32,356. ;	157	77,957. ;	96	34,761. ;	518	205,218. ;
3	450. ;	10	1,079. ;	6	2,761. ;	30	6,300. ;
76	23,449. ;	124	36,790. ;	110	34,097. ;	555	160,174. ;
388	125,226. 91	588	200,197. 47	557	164,133. 60	2,536	764,866. 32
77	27,216. 51	189	48,691 114	121	45,431. 84	707	216,828. 50
68	17,317. ;	206	49,814. ;	119	30,055. ;	698	190,858. ;
69	15,670. 87	83	18,841. 37	77	12,397. 38	431	89,784. 32
54	12,186. 73	73	13,866. 60	54	8,376. 69	359	71,416. 76
268	72,390. 91	551	131,213. 91	371	96,260. 71	2,195	568,887. 38
139	47,522. ;	170	33,831. ;	171	36,469. ;	869	183,678. ;
126	37,333. ;	190	42,965. ;	145	43,741. ;	856	230,899. ;
48	26,238. ;	53	8,664. ;	62	8,807. ;	302	68,929. ;
79	8,858. ;	161	13,821. ;	185	19,269. ;	753	70,784. ;
392	119,951. ;	574	99,281. ;	563	108,286. ;	2,780	554,290. ;

(Fortsættelse af Nr. 17.)

Sorenskriverierne.	1846.		1847.	
	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
		Spd. ß.		Spd. ß.
Flekkefjord	99	12,766. ;	134	14,301. ;
Lyngdal	269	39,915. ;	464	61,695. ;
Mandal	302	43,211. ;	384	54,923. ;
Lister og Mandals Amt	670	95,892. ;	982	130,919. ;
Jæderen og Dalerne	196	39,531. 80	170	32,089. 37
Karmsund og Hæsby	78	11,908. ;	49	11,030. ;
Nyfylke	78	15,740. ;	85	17,712. ;
Stavanger Amt	352	67,179. 80	304	60,831. 37
Søndhordland	137	16,035.105	132	18,912. 32
Hardanger	83	13,961. ;	42	7,224. ;
Midthordland	—	—	—	—
Nordhordland	—	—	—	—
I det indtil 1ste Januar 1848 tildels forenede Nord- og Midthordland	442	64,837. 32	358	54,919. 64
Vangens Thinglag	61	8,143. ,	36	3,882. ;
Rosendal	2	500. ;	1	28. ;
Lysekloster	4	698. ;	;	; ;
Søndre Bergenhuus Amt	729	104,175. 17	569	84,965. 96
Ytre Sogn	56	8,745. 4	69	9,318. 47
Indre Sogn	64	19,969. 25	54	17,137. 1
Sondfjord	136	15,269. 38	186	28,964. 60
Nordfjord	68	12,242.112	90	13,917. 68
Nordre Bergenhuus Amt	324	56,226. 59	399	69,337. 56
Søndre Søndmøre	40	6,809. ;	52	7,752. ;
Nordre Søndmøre	27	2,747. ;	32	8,060. ;
Romsdal	108	16,300. ;	103	14,784. ;
Nordmøre	68	6,589. ;	81	14,291. ;
Romsdals Amt	243	32,445. ;	268	44,887. ;
Orkedal Guldal	186	41,186. ;	169	34,865. ;
Strinde og Sælbo	262	79,682.113	205	86,917. 8
Fosen	86	16,372.116	88	15,744.114
Søndre Trondhjems Amt	534	137,241.109	462	137,527. 2
Stør- og Værdalen	166	60,766. ;	134	39,639. ;
Inderøen	99	31,091. ;	90	30,142. ;
Namdalen	90	23,272. ;	73	24,106. ;
Nordre Trondhjems Amt	355	115,129. ;	297	93,887, ;
Helgeland	13	3,566. 22	167	13,037. 51
Salten	20	10,030. 12	23	3,821.100
Vesteraalen og Lofoten	14	14,854. 12	26	14,528. 33
Nordlands Amt	47	28,450. 46	216	31,387. 64
Senjen og Tromsø	41	5,584. 26	16	2,032. 31
Alten	5	1,494. 72	5	745.105
Hammerfest	1	1,000. ;	1	70. ;
Østfinmarken	3	95. ;	3	336. ;
Finmarkens Amt	50	8,173. 98	25	3,184. 16
Tilsammen i hele Riget	7,951	2,257,000.107½	7,469	2,112,601. 96

1848.		1849.		1850.		Tilsammen.	
Antal	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
	Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.
110	11,714. ;	274	28,937. ;	130	16,789. ;	747	84,507. ;
271	31,062. ;	333	39,339. ;	268	35,646. ;	1,605	207,657. ;
198.	38,228. ;	332	41,031. ;	244	54,089. ;	1,460	231,482. ;
579	81,004. ;	939	109,307. ;	642	106,524. ;	3,812	523,646. ;
119	19,031. 17	203	30,201. 63	120	17,685. 38	808	138,538.115
56	12,546. ;	58	8,925. ;	30	8,878. ;	271	53,287. ;
52	9,850. ;	64	12,867. ;	83	17,425. ;	362	73,594. ;
227	41,427. 17	325	51,993. 63	233	43,988. 38	1,441	265,419.115
123	19,130 91	160	23,505. 83	144	18,759. 33	696	96,343.104
25	3,474. ;	37	5,170. ;	45	6,964. ;	232	36,793. ;
126	34,411. 55	115	69,306. 79	134	54,750. 86	375	158,468.100
328	29,183. 89	295	30,636. 98	302	34,229. 2	925	94,049. 69
—	—	—	—	—	—	800	119,756. 96
23	5,697. ;	41	8,444. ;	35	10,682. ;	196	36,848. ;
1	100. ;	;	; ;	1	60. ;	5	688. ;
3	338. ;	;	; ;	2	700.	9	1,736. ;
629	92,334.115	648	137,063. 20	663	126,145. 1	3,238	544,684. 9
36	8,597. 20	159	26,688. 72	92	19,239. 96	412	72,583.119
39	9,364. 32	68	18,694.104	51	18,146. 95	276	83,312. 17
162	22,200. 96	216	32,302. 98	191	24,082.118	891	122,820. 50
60	7,874.101	67	6,052. 69	86	11,082. 44	371	51,170. 34
297	48,037. 9	510	83,733.103	420	72,551.113	1,950	329,886.100
41	5,558. ;	39	12,190. ;	35	5,075. ;	207	37,384. ;
31	3,405. ;	38	3,265. ;	43	5,396. ;	171	22,873 ;
72	8,990. ;	75	9,691. ;	82	8,848. ;	440	58,613. ;
98	12,544. ;	77	10,152. ;	83	12,040. ;	407	55,616. ;
242	30,497. ;	229	35,298. ;	243	31,359.	1,225	174,486. ;
103	17,757. ;	107	14,919. ;	144	25,031. ;	709	133,758. ;
137	35,172. 35	113	34,772. 87	215	62,387. ;	932	298,932. 3
70	8,476. 24	81	13,323. 95	79	14,378.102	404	68,296. 91
310	61,405. 59	301	63,015. 62	438	101,796.102	2,045	500,986. 94
84	24,798. ;	90	29,389. ;	95	23,088. ;	569	177,680. ;
59	19,403. ;	41	10,020. ;	45	9,355. ;	334	100,011. ;
55	8,393. ;	67	12,299 ;	64	12,490. ;	349	80,560. ;
198	52,594. ;	198	51,708 ;	204	44,933. ;	1,252	358,251. ;
11	3,394. 60	13	5,691. 62	9	1,383. 80	213	27,073. 35
21	989. 72	19	2,443.117	20	4,515.101	103	21,801. 42
14	13,693. 1	12	3,468. 86	11	2,602. 84	77	49,146. 96
46	18,077. 13	44	11,604. 25	40	8,502. 25	393	98,021. 53
17	11,946. 5	20	2,610. 84	14	5,018.113	108	27,192. 19
10	1,162. 86	8	777. 13	2	507. 55	30	4,687. 91
;	; ;	1	25. 20	1	60. ;	4	1,155. 20
;	; ;	2	1,631. ;	;	; ;	8	2,062 ;
27	13,108. 91	31	5,043.117	17	5,586. 48	150	35 097. 10
5,892	1,686,212. 13	7,976	2,195,338. 2	7,157	1,931,328. 96	36,445	10,182,481. 74½

№. 18. **Ta**

over de i Landdistrikterne i **1846—1850**

Sorenskriverierne.	1846.			1847.		
	Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.	
		Spd.	ß.		Spd.	ß.
Ager	148	177,822.	60	123	293,094.	60
Folloug	72	99,346.	35	73	72,076.	55
Nedre Romerike	170	191,869.	40	116	117,778.	46
Næs	115	88,899.	62	99	89,643.	25
Eidsvold	79	89,468.	;	100	71,125.	;
Agershuus Amt	584	647,405.	77	511	643,717.	66
Moss	70	109,735.	;	105	127,702.	;
Tune	115	111,881.	113	81	106,012.	3
Ide og Marker	83	95,751.	;	80	73,531.	100
Rakkestad	132	103,781.	;	133	166,028.	;
Trygstad	68	76,461.	52	122	109,148.	40
Smaalenenes Amt	468	497,610.	45	521	582,422.	23
Søndre Hedemarken	81	96,606.	;	127	133,570.	;
Nordre Hedemarken	114	57,224.	;	88	67,047.	;
Vinger og Odalen	81	46,844.	;	132	115,463.	;
Solør	152	79,310.	;	216	93,490.	;
Søndre Østerdalen	150	149,883.	;	146	73,236.	;
Nordre Østerdalen	93	75,624.	;	97	29,842.	;
Hedemarkens Amt	671	505,491.	;	806	512,648.	;
Nordre Gudbrandsdalen	78	31,178.	;	76	31,777.	;
Mellem-Gudbrandsdalen	56	25,102.	;	55	26,665.	;
Søndre Gudbrandsdalen	48	36,670.	;	56	40,786.	;
Toten Vardal og Biri	185	91,489.	;	160	120,072.	91½
Hadeland og Land	143	83,416.	;	155	129,160.	;
Valders	150	54,965.	32	125	52,631.	;
Christians Amt	660	322,820.	32	627	401,091.	91½
Ringerike	108	92,018.	17	107	122,673.	84
Hallingdal	191	73,015.	34	188	69,623.	88
Nummedal og Sandsvær	95	45,813.	20	100	58,098.	17
Eger, Modum og Sigdal	217	190,360.	82	233	201,322	56½
Lier, Røken og Hurum	89	90,805.	12	72	89,670.	90
Buskeruds Amt	700	492,012.	45	700	541,388.	95½
Søndre Jarlsberg	109	75,077.	111	129	70,671.	42
Mellem-Jarlsberg	107	81,837.	112	124	83,064.	100
Nordre Jarlsberg	113	94,375.	;	108	120,787.	;
Ladestedet Svelvig	10	1,897.	;	10	3,110.	;
Laurvig	164	96,737.	;	162	122,544.	;
Jarlsberg og Laurvigs Amt	503	349,924.	103	533	400,177.	22
Bamble	129	78,779.	;	162	75,578.	32
Nedre Thelemarken	120	55,928.	;	112	67,277.	;
Øvre Thelemarkens vestfjeldske Distrikt	122	51,977.	12	111	55,129.	38
Øvre Thelemarkens østfjeldske Distrikt	69	26,140.	60	76	36,864.	77
Bratsberg Amt	440	212,824.	72	461	234,849.	27
Østre Nedenæs	124	46,831.	;	157	61,537.	;
Vestre Nedenæs	182	81,142.	;	149	76,870.	;
Østre Robygdelaget	60	28,064.	;	57	17,621.	;
Vestre Robygdelaget	64	30,552.	;	54	24,915.	;
Nedenæs og Robygdelagets Amt	430	186,589.	;	417	180,943.	;

bel

afhændede faste Eiendomme.

1848.			1849.			1850.			Tilsammen.		
Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.	
	Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.
143	347,850.	;	120	213,029.	60	109	130,048.	60	643	1,161,845.	;
69	99,035.	77	53	56,414.	60	55	68,599.	;	322	395,471.	107
97	116,756.	80	115	177,565.	88	123	160,040.	111	621	764,011.	5
84	100,021.	111	93	111,769.	116	79	101,506.	23	470	491,840.	97
96	70,826.	60	60	58,367.	60	82	53,867.	60	417	343,654.	60
489	734,490.	88	441	617,147.	24	448	514,062.	14	2,473	3,156,823.	29
54	53,564.	;	46	64,096.	;	55	63,006.	;	330	418,103.	;
101	50,912.	78	89	45,462.	80½	95	45,143.	112	481	359,413.	26½
63	63,084.	24	52	64,270.	51½	68	95,911.	72	346	392,549.	7½
92	97,492.	;	90	94,227.	;	76	84,486.	;	523	546,014.	;
51	36,521.	;	42	38,307.	94	50	56,138.	40	333	316,576.	106
361	301,573.	102	319	306,363.	106	344	344,685.	104	2,013	2,032,656.	20
97	137,268.	;	87	109,567.	;	63	51,157.	;	455	528,168.	;
62	52,271.	;	75	65,692.	;	76	55,505.	;	415	297,739.	;
65	53,395.	;	80	53,244.	;	63	43,047.	;	421	311,993.	;
149	99,540.	;	93	33,150.	;	115	103,250.	;	725	408,740.	;
116	55,734.	;	63	27,316.	;	83	47,547.	;	558	353,716.	;
123	46,663.	;	89	28,942.	;	85	22,948.	;	487	204,019.	;
612	444,871.	;	487	317,911.	;	485	323,454.	;	3,061	2,104,375.	;
77	34,968.	;	71	34,404.	;	81	37,619.	;	383	169,946.	;
75	42,208.	;	45	32,644.	;	53	31,570.	;	284	158,189.	;
44	52,135.	;	37	33,852.	;	54	73,428.	;	239	236,871.	;
83	49,609.	60	100	57,287.	;	113	63,161.	1	641	381,619.	32½
104	82,036.	;	91	150,235.	;	74	58,282.	;	567	503,129.	;
135	111,863.	80	93	40,785.	;	140	64,670.	;	643	324,914.	112
518	372,820.	20	437	349,207.	;	515	328,730.	1	2,757	1,774,669.	24½
60	65,738.	;	68	63,639.	;	71	80,966.	60	414	425,035.	41
136	52,213.	55	151	58,904.	70	131	44,812.	60	797	298,569.	67
114	60,417.	102	124	82,538.	22	112	74,541.	116	545	321,409.	37
145	155,291.	52	165	158,541.	74	176	270,026.	86	936	975,542.	110½
94	120,078.	52	103	91,344.	8	97	111,817.	;	455	503,715.	42
549	453,739.	21	611	454,967.	54	587	582,164.	82	3,147	2,524,272.	57½
106	44,182.	;	101	77,341.	;	89	55,216.	66	534	322,488.	99
90	87,075.	20	110	70,941.	78	115	73,111.	49	546	396,030.	119
74	67,510.	;	128	124,929.	;	93	88,255.	;	516	495,856.	;
2	1,580.	;	19	10,941.	;	5	1,398.	;	46	18,926.	;
106	82,737.	;	145	113,860.	;	101	81,336.	;	678	497,214.	;
378	283,084.	20	503	398,012.	78	403	299,316.	115	2,320	1,730,515.	98
110	74,079.	4½	187	85,134.	11	128	67,951.	19	716	381,521.	66½
95	82,595.	;	115	80,794.	;	116	89,917.	;	558	376,511.	;
92	62,140.	67	79	54,652.	19	88	48,324.	;	492	272,223.	16
75	33,142.	;	65	35,230.	111	76	36,929.	60	361	168,307.	68
372	251,956.	71½	446	255,811.	21	408	243,121.	79	2,127	1,198,563.	30½
140	63,540.	;	156	59,911.	;	148	65,981.	;	725	297,800.	;
175	85,146.	;	170	87,212.	;	148	68,764.	;	824	399,134.	;
36	15,290.	;	52	18,950.	;	44	19,933.	;	249	99,858.	;
54	27,414.	;	53	23,712.	;	47	20,693.	;	272	127,286.	;
405	191,390.	;	431	189,785.	;	387	175,371.	;	2,070	924,078.	;

(Fortsættelse af Nr. 18.)

Sorenskriverierne.	1846. Antal.	1846. Beløb. Spd.	ß.	1847. Antal.	1847. Beløb. Spd.	ß.
Flekkefjord	122	23,341.	;	101	17,688.	;
Lyngdal	177	49,739.	;	205	47,056.	;
Mandal	174	79,993.		165	78,705.	;
Lister og Mandals Amt	473	153,073.	;	471	143,449.	;
Jæderen og Dalerne	316	100,837.	66	282	93,384.	50
Karmsund og Hæsby	168	52,831.	;	155	35 302.	;
Ryfylke	141	52,745.	;	115	44,255.	;
Stavanger Amt	625	206,413.	66	552	172,941.	50
Sondhordland	147	47,835.	28	122	51,176.	27
Hardanger	52	20,231.	;	68	27,900.	;
Midthordland	—	—		—	—	
Nordhordland	—	—		—	—	
I det indtil 1ste Januar 1848 tildeels forenede Nord- og Midthordland	339	118,607.	47	302	113,277.	3
Vangens Thinglaug	31	17,462.	;	40	24,279.	;
Rosendal	5	2,067.	;	2	675.	;
Lysekloster	4	1,195.	;	4	2,608.	;
Søndre Bergenhuus Amt	578	207,397.	75	538	219,915.	30
Ytre Sogn	84	29,308.	;	73	37,309.	45
Indre Sogn	65	37,364.	5	72	50,421.	;
Sondfjord	135	37,260.	60	158	58,557.	96
Nordfjord	113	16,284	116	159	37,074.	60
Nordre Bergenhuus Amt	397	120,217.	61	462	183,362.	81
Søndre Sondmøre	97	22,440.	;	93	22,238.	;
Nordre Sondmøre	72	13,118.	;	98	24,082.	;
Romsdal	128	27,816.	;	100	30,104.	;
Nordmøre	127	44,798.	;	124	37,288.	;
Romsdals Amt	424	108,172.	;	415	113,712.	;
Orkedal Guldal	169	64,006.	;	188	68,518.	;
Strinde og Sælbo	88	29,484.	75	69	96,886	16
Fosen	85	25,422.	44	90	24,864.	70
Søndre Trondhjems Amt	342	118,912.	119	347	190,268.	86
Stør- og Værdalen	69	39,835.	;	69	54,392.	;
Inderøen	53	29,795.	;	55	42,913.	;
Namdal	108	22,191.	;	100	30,966.	;
Nordre Trondhjems Amt	230	91,821.	;	224	128,271.	;
Helgeland	302	19,386.	16	226	29,934.	84
Salten	141	14,708.	27	101	9,288.	38
Vesteraalen og Lofoten	49	10,493.	71	72	25,512.	29
Nordlands Amt	492	44,587.	114	399	64,735.	31
Senjen og Tromsø	161	25,165.	16	198	19,363.	32
Alten	48	2,506.	31	40	2,175.	62
Hammerfest	38	561.	89	32	389	93
Østfinmarken	;	;	;	3	1,035.	;
Finmarkens Amt	247	28,233.	16	273	22,963.	67
Tilsammen i hele Riget ...	8,264	4,293,506.	105	8,257	4,736,856.	70

1848.		1849.		1850.		Tilsammen.	
Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
	Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.
115	31,548. ;	149	31,467. ;	108	21,175. ;	595	125,219. ;
187	51,471. ;	181	46,428. ;	159	41,282. ;	909	235,976. ;
176	73,773. ;	173	78,056. ;	183	129,184. ;	871	439,711. ;
478	156,792. ;	503	155,951. ;	450	191,641. ;	2,375	800,906. ;
314	107,045. 87	291	100,785. 94	228	101,252. 54	1,431	503,305.111
135	43,683. ;	130	48,444. ;	113	42,331. ;	701	222,591. ;
116	38,393. ;	85	38,745. ;	130	63,495. ;	587	237,633. ;
565	189,121. 87	506	187,974. 94	471	207,078. 54	2,719	963,529.111
125	52,538. 98	157	63,569.112½	126	55,663 119	677	270,784. 24½
71	30,458. ;	84	33,167. ;	71	30,176. ;	346	141,932. ;
111	62,578. 48	116	98,684. 84	110	80,314. 20	337	241,577. 32
230	56,986. 54	244	68,470. 56	247	72,063.116	721	197,520.106
—	—	—	—	—	—	641	231,884. 50
29	19,665. ;	49	28,302. ;	51	34,169. ;	200	123,877. ;
4	1,159. ;	3	1,118. ;	;	; ;	14	5,019. ;
8	4,494. ;	5	4,800. ;	8	3,943. ;	29	17,040. ;
578	227,879. 80	658	298,112. 12½	613	276,330. 15	2,965	1,229,634. 92½
72	33,950. 90	59	23,646. 14	80	31,678. 77	368	155,892.106
74	47,370. 66	59	38,656. 22	72	44,064. 24	342	217,875.117
133	48,509. ;	145	53,309. 66	119	38,596. 4	690	236,232.106
151	36,011. 57	135	35,223. 33	155	34,172. 68	713	158,766. 94
430	165,841. 93	398	150,835. 15	426	148,511. 53	2,113	768,768. 63
105	22,364. ;	75	18,434. ;	81	15,882. ;	451	101,358. ;
96	19,769. ;	79	16,609. ;	55	12,562. ;	400	86,140. ;
83	22,506. ;	88	24,893. ;	64	20,154. ;	463	125,473. ;
148	53,713. ;	122	46,327. ;	132	46,348. ;	653	228,474. ;
432	118,352. ;	364	106,263. ;	332	94,946. ;	1,967	541,445. ;
173	68,803. ;	151	55,428. ;	134	54,838. ;	815	311,593. ;
62	58,764. 78	70	70,134. ;	64	78,029. ;	353	333,298. 49
84	31,683. 28	85	26,115. 89	93	33,822. 58	437	141,908. 49
319	159,250.106	306	151,677. 89	291	166,689. 58	1,605	786,799. 98
68	51,462. ;	82	72,609. ;	69	47,750. ;	357	266,048. ;
64	35,451. ;	53	43,956. ;	41	36,392. ;	266	188,507. ;
55	11,606. ;	72	26,798 ;	67	21,070. ;	402	112,631. ;
187	98,519. ;	207	143,363 ;	177	105,212. ;	1,025	567,186. ;
65	15,628. 75	95	13,657. 89	73	17,644. 60	761	96,251. 84
94	9,500. 67	110	11,211. ;	133	21,589. 40	579	66,297. 52
36	9,879. 72	43	24,620. 44	42	9,356. 50	242	79,862. 26
195	35,008. 94	248	49,489. 13	248	48,590. 30	1,582	242,411. 42
156	19,380. 2	163	18,625.112	170	32,732. 31	848	115,266. 73
44	4,347. 20	29	1,992. 84	55	2,882. 76	216	13,904. 33
18	657. 31	27	287. 40	21	2,929. 24	136	4,825. 37
3	34. ;	1	165. ;	3	103. ;	10	1,337. ;
221	24,418. 53	220	21,070.116	249	38,647. 11	1,210	135,333. 23
7,089	4,209,109.115½	7,085	4,153,942. 22½	6,834	4,088,552. 16	37,529	21,481,967. 89

№. 19. **Ta**

over de i Landdistrikterne i **1846—1850**

Fogderierne.	1846. Antal.	1846. Beløb. Spd.	1846. Beløb. ß.	1847. Antal.	1847. Beløb. Spd.	1847. Beløb. ß.
Ager og Folloug	2,103	23,983.	2	2,274	37,377.	26
Øvre Romerige	487	4,093.	16	546	5,865.	25
Nedre Romerige	625	3,662.	21	467	3,285.	71
Mosse og Tune	421	4,953.	73	482	5,690.	45
Ide og Marker	113	700.	78	62	481.	118
Rakkestad	284	2,337.	32	279	2,591.	54
Hedemarken	916	10,463.	;	679	10,176.	;
Solør og Odalen	2,209	11,744.	;	1,808	19,778.	;
Østerdalen	303	5,759.	;	441	10,336.	;
Toten	415	3,858.	;	586	2,240.	;
Gudbrandsdalen	425	6,101.	106½	426	5,471.	15½
Valders, Land og Hadeland	278	3,293.	;	308	5,288.	;
Buskerud	804	7,417.	27	854	6,589.	16
Ringerige og Hallingdal	582	4,011.	77	549	5,752.	25
Nummedal og Sandsvær	164	1,514.	30	80	1,516.	35
Jarlsberg	346	4,297.	61	464	7,194.	80
Laurvig	410	6,206.	55	398	2,567.	89
Nedre Thelemarken	343	2,010.	50½	570	2,506.	31
Bamble	388	1,343.	87	442	953.	63
Øvre Thelemarken	436	2,386.	86	618	3,363.	111½
Nedenæs	517	2,679.	;	617	2,582.	;
Robygdelaget	778	3,614.	;	727	7,218.	;
Mandal	977	4,635.	;	1,056	5,943.	;
Lister	1,551	9,323.	;	1,649	5,549.	;
Jæderen og Dalerne	696	6,742.	44	642	10,530.	57
Ryfylke	390	4,429.	110	505	4,580.	52
Søndhordland og Hardanger	179	1,379.	113	240	1,840.	104
Nordhordland og Voss	36	1,554.	91	41	1,651.	15
Rosendal	4	122.	27	2	43.	23
Lysekloster	10	21.	18	15	55.	57
Yttre og indre Sogn	538	7,445.	23½	851	10,645.	68
Sønd- og Nordfjord	309	1,992.	1	349	2,489.	27
Søndmøre	213	2,222.	;	275	4,321.	;
Romsdal	507	2,197.	;	606	6,256.	;
Nordmøre	454	2,123.	18	561	2,459.	28
Orke- og Gulbal	435	2,333.	85	604	9,105.	28
Strinde og Sælbo	688	10,608.	69	571	5,926.	26
Fosen	855	2,463.	86	1,281	2,898.	97
Stør- og Værdal	299	2,596.	;	269	1,497.	;
Inderøen	258	1,530.	;	226	1,942.	;
Namdal	231	2,559.	;	287	1,683.	;
Helgeland	47	146.	87	65	169.	2
Salten	251	647.	115	585	2,012.	57
Lofoten	145	1,286.	21	222	445.	1
Senjen og Tromsø	88	697.	;	387	1,393.	;
Alten	40	135.	30	20	97.	86
Hammerfest	50	70.	72	31	51.	36
Østfinmarken	3	30.	;	7	113.	;
Tilsammen	22,601	185,722.	12½	25,024	232,523.	9

bel

afholdte Exekutioner og Udpantninger.

1848.			1849.			1850.			Tilsammen.	
Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.
	Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd. ß.
2,706	97,476.	45	2,595	79,472.	24	2,654	52,665.	12	12,332	290,973. 109
703	11,070.	55	483	13,371.	;	1,102	16,373.	85	3,321	50,773. 61
696	20,556.	52	740	11,233.	46	725	10,334.	5	3,253	49,071. 75
415	5,834.	96	623	8,969.	45	423	5,206.	5	2,364	30,654. 24
154	4,252.	9	172	4,913.	87	205	3,795.	100	706	14,144. 32
502	9,504.	83	699	9,646.	93	688	11,453.	45	2,452	35,533. 67
1,131	30,128.	;	1,694	58,912.	;	1,726	46,553.	;	6,146	156,232. ;
3,399	50,470.	;	2,845	48,901.	;	3,116	71,230.	;	13,377	202,123. ;
822	42,405.	;	987	19,806.	;	811	20,387.	;	3,364	98,693. ;
649	11,897.	;	1,006	24,859.	;	864	15,939.	;	3,520	58,793. ;
577	7,890.	50½	804	11,277.	70½	1,057	19,043.	80	3,289	49,784. 83
537	13,521.	;	837	14,628.	;	728	14,403.	;	2,688	51,133. ;
1,326	29,765.	105	1,797	44,428.	29	1,457	38,057.	50	6,238	126,257. 107
712	27,618.	84	694	21,093.	62	830	16,642.	113	3,367	75,119. 1
186	6,237.	19	188	4,480.	73	330	14,055.	70	948	27,803. 107
617	37,026.	63	1,120	32,051.	61	890	33,407.	102	3,437	113,978. 7
417	6,107.	15	476	11,073.	60	510	4,936.	2	2,211	30,890. 101
802	3,455.	63	611	5,243.	72	842	5,765.	84	3,168	18,981. 60½
580	2,419.	118	383	3,218.	52	436	1,227.	113	2,229	9,163. 73
728	4,146.	66½	1,608	7,605.	48	1,219	8,809.	79½	4,609	26,312. 31½
847	4,974.	;	1,110	5,784.	;	1,477	7,219.	;	4,568	23,238. ;
797	6,667.	;	1,146	6,872.	;	853	8,826.	;	4,301	33,197. ;
1,026	7,280.	;	1,123	5,960.	;	834	6,508.	;	5,016	30,326. ;
1,612	7,990.	;	1,960	8,599.	;	2,002	7,477.	;	8,774	38,938. ;
876	13,938.	9	704	4,059.	41	673	5,920.	87	3,591	41,190. 118
475	5,578.	108	505	4,420.	111	581	7,783.	60	2,456	26,793. 81
493	4,724.	16	550	5,996.	101	569	5,542.	114	2,031	19,484. 88
64	3,882.	109	135	20,371.	22	100	6,535.	82	376	33,995. 79
3	77.	111	2	45.	70	3	52.	13	14	341. 4
15	39.	79	6	58.	44	18	133.	20	64	307. 98
1,058	14,126.	112½	1,073	18,668.	32½	1,088	19,263.	92½	4,608	70,149. 89
529	4,107.	67	892	9,733.	28	948	8,695.	78	3,027	27,017. 81
350	6,183.	;	505	6,876.	;	709	5,960.	;	2,052	25,562. ;
857	7,075.	;	1,471	8,547.	;	1,554	7,171.	;	4,995	31,246. ;
533	3,393.	43	582	7,011.	70	708	7,546.	58	2,838	22,533. 97
702	34,388.	;	854	6,291.	87	836	11,144.	37	3,431	63,262. 117
829	5,092.	78	1,330	8,649.	60	1,623	16,249.	28	5,041	46,526. 21
1,122	2,448.	91	1,378	3,467.	39	1,071	3,790.	110	5,707	15,069. 63
218	1,980.	;	418	5,064.	;	408	6,947.	;	1,612	18,084. ;
454	1,902.	;	436	2,843.	;	991	7,089.	;	2,365	15,306. ;
285	1,633.	;	439	2,050.	;	258	2,574.	;	1,500	10,499. ;
162	446.	46	115	310.	29½	110	409.	96½	499	1,482. 21
609	1,458.	101	621	2,376.	75	770	4,554.	88	2,836	11,050. 76
205	1,066.	94	132	2,825.	6	59	1,436.	104	763	7,059. 106
528	2,518.	;	394	1,864.	;	368	1,576.	;	1,765	8,048. ;
28	226.	26	51	285.	27	26	236.	11	165	980. 60
55	78.	55	31	57.	57	21	35.	44	188	293. 24
4	338.	;	1	60.	60	2	63.	;	17	604. 60
32,395	565,399.	29½	38,326	584,332.	102½	39,273	571,028.	28½	157,619	2,139,005. 62

№ 20. **Ta**

over de i Rigets Kjøbstæder i hvert af Aarene 1846—1850 thinglæste

Kjøbstæderne.	1846.		1847.	
	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
		Spd. ß.		Spd. ß.
Frederikshald	58	36,411. 85	61	42,259. 45
Frederiksstad	38	26,724. 98	20	12,939. 33
Sarpsborg	21	4,907. =	14	3,066. =
Moss	38	25,459. =	51	73,363. =
Drøbak	20	7,312. 90	17	7,502. 29
Christiania	396	553,098. 6	577	690,460. 117
Hamar	indtaget	under	Landdi	striktet.
Lillehammer	12	2,266. =	15	4,112. =
Drammen	75	38,240. =	84	34,309. =
Kongsberg	95	21,670. 22	111	20,857. 119
Holmestrand	49	16,955. =	34	8,856. =
Tønsberg	26	11,537. 78	27	7,857. 65
Sandefjord	17	6,925. =	11	1,216. 25½
Laurvig	87	95,930.108	81	34,175. 39
Skien	26	22,529.100	41	17,582. 62
Brevig	26	4,864.116	27	6,613. 71
Porsgrund	15	2,757. 45	31	9,135. 34
Kragerø	18	18,330. 93	20	11,297. 53
Østerriisøer	16	6,788. =	32	13,236. =
Arendal	32	24,894. 5	32	24,945. 60
Grimstad	16	5,012. 37	28	19,022. 53
Christiansand	72	20,984. =	70	33,584. =
Flekkefjord	19	2,225. =	29	8,145. =
Stavanger	146	38,076. 99	123	45,060. 58
Bergen	271	215,217. =	332	223,634. =
Molde	44	19,683. =	40	8,714. =
Aalesund	24	8,436. =	35	12,437. =
Christiansund	77	41,154. =	70	23,311. =
Throndhjem	220	94,738. 85	222	123,538. 46
Levanger	12	4,373. =	20	5,480. =
Bodø	2	600. -	1	130. =
Tromsø	32	16,310.106	71	40,799. 16
Hammerfest	26	18,321. 28	39	21,056. 93
Vardø	=	= =	=	=
Vadsø	2	1,452. =	7	1,853. =
Tilsammen	2,028	1,414,187. 1	2,373	1,590,550. 58½

bel

Gjældsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme.

1848.			1849.			1850.			Tilsammen.		
Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.	
	Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.
58	53,352.	98	46	27,501.	73	65	50,091.	25	288	209,616.	86
38	31,710.	9	55	36,873.	60	51	24,322.	11	202	132,569.	91
30	16,758.	=	32	5,448.	=	21	9,558.	=	118	39,737.	=
49	32,386.	=	28	9,920.	=	32	15,482.	=	198	156,610.	=
23	15,094.	73	13	2,524.	86	5	873.	42	78	33,307.	80
443	598,144.	98	542	517,171.	26	455	447,882.	20	2,413	2,806,757.	27
17	8,579.	=	18	5,668.	=	17	11,977.	=	79	32,602.	=
95	63,373.	=	72	46,162.	=	68	27,457.	=	394	209,541.	=
111	44,422.	19	82	25,675.	91	89	21,526.	118	488	134,153.	9
38	15,235.	=	17	9,747.	=	23	7,881.	=	161	58,674.	=
33	15,224.	13	34	12,650.	=	22	33,114.	60	142	80,383.	96
15	5,093.	60	10	4,838.	=	8	6,169.	=	61	24,241.	85½
61	19,792.	109½	57	28,261.	60	50	19,988.	38½	336	198,148.	115
32	20,218.	18	37	28,276.	82½	25	5,156.	35½	161	93,763.	58
26	7,925.	3	29	11,476.	67	14	7,762.	27	122	38,642.	44
26	12,973.	6	20	4,176.	26	14	3,114.	19	106	32,156.	10
27	22,414.	30	27	6,898.	63	18	3,738.	59	110	62,679.	58
18	25,905.	=	21	13,198.	=	18	19,200.	=	105	78,327.	=
33	24,374.	101	32	13,002.	21	14	5,169.	7	143	92,385.	74
23	12,999.	96	27	13,594.	114	33	13,726.	7	127	64,355.	67
62	15,358.	=	55	24,510.	=	53	15,665.	=	312	110,101.	=
27	31,273.	=	25	9,923.	=	13	2,210.	=	113	53,776.	=
59	16,889.	112	125	35,474.	22	114	28,657.	8	567	164,158.	59
306	290,735.	=	241	176,664.	=	312	260,564.	=	1,462	1,166,814.	=
29	16,127.	=	26	10,973.	=	13	6,776.	=	152	62,273.	=
41	13,991.	=	29	12,346.	=	19	13,605.	=	148	60,815.	=
46	18,455.	=	61	86,122.	=	28	14,806.	=	282	183,848.	=
133	88,514.	29	139	67,984.	21	82	35,491.	62	796	410,267.	3
15	5,419.	=	20	5,946.	=	25	8,368.	=	92	29,586.	=
1	40.	=	1	50.	=	1	220.	=	6	1,040.	=
45	23,171.	71	25	16,184.	69	38	27,699.	=	211	124,165.	22
26	11,029.	26	30	31,843.	23	13	5,655.	=	134	87,905.	50
=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
6	715.	=	5	2,080.	=	4	1,415.	=	24	7,515.	=
1,992	1,577,694.	11½	1,981	1,303,164.	64½	1,757	1,155,320.	59	10,131	7,040,916.	74½

№ 21. Ta

over de i Rigets Kjøbstæder i hvert af Aarene 1846—1850 aflæste

Kjøbstæderne.	1846.			1847.		
	Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.	
		Spd.	ß.		Spd.	ß.
Frederikshald	44	13,418.	107	42	19,273.	30
Frederikstad	23	8,509.	93	24	7,910.	110
Sarpsborg	8	1,760.	;	5	390.	;
Moss	26	12,767.	;	50	28,676.	;
Drøbak	4	1,385.	;	11	6,195.	53
Christiania	341	378,273.	38	283	239,584.	2
Hamar	indtaget	under	Landdi	striktet.		
Lillehammer	5	2,944.	;	6	1,796.	;
Drammen	85	44,025.	;	59	24 491.	;
Kongsberg	86	13,513.	88	90	11,148.	80
Holmestrand	25	7,930.	;	18	11,563.	;
Tønsberg	11	3,934.	;	25	5,635.	18
Sandefjord	14	3,849.	37½	3	421.	72
Laurvig	39	10,178.	80½	33	14,829.	;
Skien	39	26,878.	97	33	7,161.	60
Brevig	12	3,349.	72	12	1,716.	46
Porsgrund	14	2,597.	107	23	6,484.	74
Kragerø	10	1,235.	16	19	4,003.	;
Østerriisøer	25	11,415.	;	32	11,487.	;
Arendal	37	22,097.	54	22	11,944.	12
Grimstad	17	2,628.	77	8	2,510.	;
Christiansand	75	38,661.	;	72	27,470.	;
Flekkefjord	15	3,041.	;	18	5,244.	;
Stavanger	96	21,974.	75	97	27,177.	17
Bergen	263	147,748.	;	344	159,676.	;
Molde	26	4,834.	;	23	2,634.	;
Aalesund	2	350.	;	4	2,105.	;
Christiansund	42	11,297.	;	46	21,427.	;
Throndhjem	198	80,739.	48	236	83,020.	;
Levanger	8	2,910.	;	17	3,097.	;
Bodø	;	;	;	2	645.	11
Tromsø	30	11,629.	61	51	11,499.	22
Hammerfest	6	4,150.	;	12	6,760.	74
Vardø	;	;	;	;	;	;
Vadsø	;	;	;	;	;	;
Tilsammen	1,626	900,025.	91	1,720	767,975.	81

b e l

Gjeldsbreve og Skifteudlæg, hvorved Pant er givet i faste Eiendomme.

1848.		1849.		1850.		Tilsammen.	
Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
	Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.
55	20,389. 62	48	30,777. 82	47	34 259. 62	236	118,118.103
32	17,751. 12	36	26,417. 54	26	26,570. 78	141	87,159.107
16	2,768. =	13	5,448. =	10	2,259. =	52	12,625. =
22	23,229. =	21	12,038. =	30	16,430. =	149	93,140. =
5	1,549. 18	10	4,101. 63	17	8,097. 82	47	21,328. 96
298	250,345. 6	348	458,210. 69	310	313,696. 90	1,580	1,640,109. 85
11	3,444. =	3	800. =	9	8,075. =	34	17,059. =
51	18,884. =	51	31,938. =	61	36,264. =	307	155,602. =
52	10,438. 72	53	14.104. 54	51	14,383.114	332	63,589. 48
22	12,992. =	16	13,090. =	26	17,455. =	107	63.030. =
19	5,078.118	24	7,604. 6	19	6,772. 94	98	29,024.116
8	2,353. 59	5	2,051. =	8	3,963. 75	38	12,639. 31½
45	22,437. 30	50	10,423. =	34	19,052. =	201	76,919.110½
16	6,454. 81	18	12,298. 51	19	4,677. 58	125	57,470.107
6	524.104	8	2,748. 48	17	5,404. 34	55	13,743. 64
19	5,666. 82	10	811. 2	7	2,282. 30	73	17,842. 55
19	8,975. 53	16	5,619.106	25	7,113. 93	89	26,947. 28
12	4,275. =	17	19,885. =	25	12,117. =	111	59,179. =
30	21,553. 47	15	7,935. =	23	7,599. 84	127	71,129. 77
12	3,557. 83	14	5,049. 79	23	7,083. 14	74	20,829. 13
69	14,125. =	32	6,946. =	42	14,435. =	290	101,637. =
14	4,950. =	14	12 694. =	9	1,305. =	70	27,234. =
38	9,866. 8	76	24,513. 20	63	13,958. 19	370	97,489. 19
254	153,774. =	272	199,160. =	294	200,605. =	1,427	860,963. =
8	683. =	10	1,156. =	9	1,986. =	76	11,292. =
8	5,055. =	10	2,343. =	5	924. =	29	10,777. =
33	15,496. =	28	20,946. =	17	65,620. =	166	134,786. =
100	46,669. 10	116	60,930. 12	94	32,024. 7	744	303,382. 77
5	1,800. =	9	2,629. =	6	1,214. =	45	11,650. =
1	40. =	2	350. =	1	200. =	6	1,235. 11
29	16,353.109	17	9,901. 15	25	9,404. =	152	58,787. 87
9	2,110. 55	9	7,282. 87	12	12,842. 77	48	33,146. 53
=	= =	=	= =	=	= =	=	= =
=	= =	=	= =	2	175. =	2	175. =
1,318	713,590. 49	1,371	1,020,202. 28	1,366	908,250. 51	7,401	4,310,044. 60

№ 22. **Ta**

over de i Rigets Kjøbstæder i hvert af Aarene

Kjøbstæderne.	1846.		1847.	
	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
		Spd. ß.		Spd. ß.
Frederikshald	30	30,290. ;	43	27,894. ;
Frederiksstad	20	28,005. ;	11	8,859. ;
Sarpsborg	11	2,942. ;	17	4,000. ;
Moss	23	10,688. ;	25	23,577. ;
Drøbak	7	7,160. ;	14	8,493. 42
Christiania	177	542,120.111	173	359,183. 96
Hamar	indtaget	under Landdi	striktet.	
Lillehammer	8	2,906. ;	13	7,632. ;
Drammen	68	68,811. ;	59	44,797. ;
Kongsberg	93	22,163.100	85	15,439. 82
Holmestrand	16	4,967. ;	25	19,460. ;
Tønsberg	16	14,187. 60	16	8,212. ;
Sandefjord	9	7,155. ;	5	1,899. ;
Laurvig	30	9,034.113	29	6,207. 2½
Skien	24	33,118. ;	41	38,223. 60
Brevig	17	4,830. ;	17	2,846. ;
Porsgrund	25	12,059. ;	35	9,752. 60
Kragerø	11	9,087. 36	18	5,994. 36
Østerrisøer	17	4,012. ;	21	12,052. ;
Arendal	16	25,542. ;	14	23,470. ;
Grimstad	18	10,021. 48	14	7,221. ;
Christiansand	56	14,747. ;	60	27,234. ;
Flekkefjord	8	3,400. ;	10	4,718. ;
Stavanger	59	25,343. 50	61	38,329. 60
Bergen	146	187,439. ;	177	211,757. ;
Molde	6	12,630. ;	13	2,115. ;
Aalesund	3	3,550. ;	3	680. ;
Christiansund	41	20,824. ;	36	17,768. ;
Trondhjem	87	63,503. 24	85	102,094. ;
Levanger	4	1,040. ;	18	4,874. ;
Bodø	;	; ;	;	; ;
Tromsø	27	11,572. 84	22	14,487.100
Hammerfest	14	10,123. ;	12	5,698. 18
Vardø	;	; ;	;	; ;
Vadsø	;	; ;	;	; ;
Tilsammen	1,087	1,203,243. 26	1,172	1,064,958. 76½

bel

1846—50 afhændede faste Eiendomme.

1848.		1849.		1850.		Tilsammen.	
Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
	Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.		Spd. ß.
53	34,691. 20	40	38,815. 60	38	33,455. 60	204	165,146. 20
14	9,210. "	11	11,503. 60	20	27,325. "	76	84,902. 60
10	2,691. "	17	7,230. "	15	6,947. "	70	23,780. "
30	23,582. "	18	7,223. "	25	12,893. "	121	77,963. "
7	4,685. "	12	1,271. "	12	5,308. "	52	26,917. 42
114	322,103. 3	166	389,854. 95	149	310,193. 77	779	1,923,456. 22
4	2,570. "	6	2,360. "	7	2,130. "	38	17,598. "
60	32,069. "	60	43,128. "	69	45,763. "	316	234,568. "
57	12,158. 20	58	18,184. 21	72	19,131. 98	365	87,067. 81
17	10,427. "	13	13,426. "	16	8,688. "	87	56,968. "
20	15,798. 60	14	8,681. "	17	16,173. "	83	63,052. "
2	1,550. "	4	2,750. "	7	2,205. "	27	15,559. "
31	14,650. 60	44	14,152. "	30	18,950. "	164	62,994. 55½
18	20,807. "	24	12,550. 97	24	8,114. 88	131	112,814. 5
15	5,746. 91	15	7,207. 11	7	1,660. "	71	22,289.102
19	4,101. 80	12	5,040. "	22	14,600. "	113	45,553. 20
8	5,746. 56	18	5,641. 36	12	5,702. "	67	32,171. 44
18	6,440. "	16	4,760. "	19	8,716. "	91	35,980. "
12	30,515. 60	10	15,624. "	14	8,832. "	66	103,983. 60
21	23,902. 80	17	8,884. 77	11	3,445. "	81	53,474. 85
76	26,019. "	47	30,716. "	52	17,524. "	291	116,240. "
14	9,245. "	9	3,457. "	11	2,166. "	52	22,986. "
41	33,539. "	152	41,036. 56	135	52,416. 93	448	190,665. 19
172	192,580. "	169	194,793. "	175	225,438. "	839	1,012,007. "
7	1,915. "	13	3,235. "	10	8,907. "	49	28,802. "
9	5,112. "	8	6,868. "	8	6,826. "	31	23,036. "
23	14,031. "	28	24,593. "	29	29,623. "	157	106,839. "
98	76,258. 60	63	56,326. "	85	61,077.106	418	359,259. 70
3	940. "	1	553. "	7	2,663. "	33	10,070. "
"	" "	"	" "	1	220. "	1	220. "
21	20,568. "	15	9,635. 46	40	23,816. "	128	80,079.110
8	5,552. 88	20	19,075. 78	16	6,220. 12	70	46,669. 76
"	" "	"	" "	"	" "	"	" "
"	" "	7	850. "	2	1,600. "	9	2,450. "
1,005	969,205. 78	1,107	1,009,425. 37	1,157	998,730. 54	5,528	5,215,563. 31½

№ 23. Ta

over de i 1846—1850 i Kjøbstæderne

Kjøbstæderne.	1846.		1847.	
	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
		Spd. ß.		Spd. ß.
Frederikshald	268	1,185. 34	493	2,450. 21
Frederikstad	29	2,608. 63	25	1,425. 96½
Sarpsborg	27	3,532. ″	25	1,884. ″
Moss	24	18,249. ″	16	4,269. ″
Drøbak	112	2,766. ″	102	2,612. ″
Christiania	3032	78,143. 117	3207	108,698. 6
Hamar	indtaget	under Landdistriktet.		
Lillehammer	″	″	″	″
Drammen	242	7,917. ″	210	4,485. ″
Kongsberg	341	1,196. 99	624	4,267. 119
Holmestrand	152	1,412. 84	157	4,762. 64
Tønsberg	169	1,839. 58	196	1,458. 80
Sandefjord	73	360. 26½	70	545. 59½
Laurvig	86	27,570. ″	91	19,585. 6
Skien	164	3,660. 83	140	1,909. 81½
Brevig	17	41. 58	14	271. 31
Porsgrund	54	164. 117	95	284. 73
Kragerø	43	71. 16	38	4,367. 91
Østerrisøer	51	661. 48	33	239. 110
Arendal	1	18. 35	″	″
Grimstad	8	467. 21	3	91. 104
Christiansand	1265	4,280. ″	853	7,562. ″
Flekkefjord	12	366. ″	12	948. ″
Stavanger	427	5,374. 3	388	9,991. 30
Bergen	3502	22,524. ″	3356	22,584. 72
Molde	72	1,209. ″	93	271. ″
Aalesund*)	—	—	—	—
Christiansund	265	963. ″	289	745. ″
Throndhjem	935	13,877. 55	776	6,424. 13
Levanger	4	161. ″	8	217. ″
Bodø	indtaget	under Landdistriktet.		
Tromsø	60	273. 8	83	436. ″
Hammerfest	70	140. ″	58	390. ″
Vardø	″	″	″	″
Vadsø	″	″	″	″
Tilsammen	11,505	201,033. 85½	11,455	213,177. 97½

*) Byen har først faaet Executions- og Udpantningsprotokol den 10de Juni 1850; Opgaven er derfor forøvrigt indtaget under Sondmøre Landdistrikt.

bel

afholdte Exekutioner og Udpantninger.

1848.			1849.			1850.			Tilsammen.		
Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.		Antal.	Beløb.	
	Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.		Spd.	ß.
459	7,755.	71	543	5,564.	2	405	3,769.	31	2168	20,724.	39
47	5,346.	14½	56	1,962.	3½	30	3,821.	26½	187	15,163.	84
29	1,036.	;	39	1,197.	;	11	545.	;	131	8,194.	;
19	12,365.	;	26	29,417.	;	45	79,883.	;	130	144,183.	;
122	6,362.	;	81	2,820.	;	69	142.	;	486	14,702.	;
3900	115,539.	71	4808	135,682.	78	3038	99,087.	66	17,985	537,151.	98
6	1,933.	;	1	72.	;	2	227.	;	9	2,332.	;
259	38,649.	;	280	18,770.	;	225	12,074.	;	1216	81,895.	;
1464	33,692.	84½	999	7,175.	54	373	7,512.	115	3801	53,845.	111½
202	16,869.	60	186	6,889.	16	187	3,720.	110	884	33,654.	94
260	3,350.	13	199	2,030.	9	260	2,731.	111	1084	11,410.	31
128	1,418.	12	101	1,862.	117	103	558.	25	475	4,745.	;
113	18,474.	57	92	12,393.	92	76	14,805.	;	458	92,828.	35
161	2,812.	6½	152	3,768.	105	75	784.	66	692	12,935.	102
54	3,806.	16	83	3,268.	98	32	7,684.	7	200	15,071.	90
125	663.	23	192	420.	71½	222	659.	91	688	2,193.	15½
46	1,485.	87	34	751.	98	19	85.	81	180	6,762.	13
73	250.	98	60	64.	106	31	53.	22	248	1,270.	24
2	206.	;	2	66.	18	1	34.	115	6	325.	48
2	140.	77	16	330.	18	2	30.	9	31	1,059.	109
1013	6,894.	;	1070	5,753.	;	740	3,163.	;	4941	27,652.	;
16	2,203.	;	15	2,691.	;	5	128.	;	60	6,336.	;
477	1,471.	25	615	1,836.	114	785	3,844.	58	2692	22,517.	110
3786	34,300.	20	3612	22,033.	56	3058	18,429.	4	17,314	119,871.	32
115	354.	;	120	960.	;	87	177.	;	487	2,971.	;
—	—		—	—		116	2,465.	;	116	2,465.	;
415	1,242.	;	274	2,813.	;	242	2,113.	;	1485	7,876.	;
1081	9,932.	42	959	10,784.	26	802	8,053.	18	4553	49,071.	34
4	91.	;	23	2,105.	;	10	653.	;	49	3,227.	;
189	625.	114	108	675.	69	94	259.	;	534	2,269.	71
153	439.	;	198	580.	;	104	669.	;	583	2,218.	;
;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;
1	11.	;	1	9.	;	;	;	;	2	20.	;
14,721	329,719.	51½	14,945	284,748.	71	11,249	278,163.	115½	63,875	1,306,843.	61

№ 24.

Opgave

over Assurancesummerne i den almindelige Brandkasse ved Udgangen af Aaret 1850.

A. Kjøbstædafdelingen.

1. Kjøbstæder:	Spdlr.
Frederikshald	819,280
Frederiksstad	299,060
Sarpsborg	107,240
Moss	498,080
Drøbak	129,790
Christiania	5,912,910
Hamar	34,100
Lillehammer	112,050
Drammen	1,229,090
Kongsberg	342,900
Holmestrand	178,860
Tønsberg	321,530
Laurvig og Sandefjord	567,520
Skien	431,470
Porsgrund	231,690
Brevig	96,400
Kragerø	180,170
Osterriisøer	159,400
Arendal	472,790
Grimstad	98,170
Christiansand	616,540
Flekkefjord	173,810
Stavanger	867,450
Bergen	3,264,940
Aalesund	201,080
Molde	158,330
Christiansund	473,450
Throndhjem	2,383,940
Levanger	108,650
Bodø	21,760
Tromsø	381,470
Hammerfest	182,240
Vardø	2,090
Vadsø	36,580
Tilsammen	21,094,830

2. Ladestæder og Forstæder paa Landets Grund:	
Christiania Forstæder	356,060
Soon	31,240
Holen	17,070
Hvidsteen	3,080
Aasgaardstrand	33,810
Lateris	441,260

	Spdlr.
Transport	441,260
Svelvig	64,830
Frederiksværn	81,740
Stathelle	19,990
Langesund	32,860
Lillesand	53,440
Tvedestrand	32,490
Mandal	196,250
Farsund	113,930
Egersund	134,830
Soggendal	16,920
Ramsos	21,830
Holmsbo	10,530
Tilsammen	1,220,900

3. Større Samlinger af Bygninger paa Landet:	
Ager og Follong Fogd.	214,150
Jde og Marker	59,690
Moss	107,400
Solør og Odalen	46,000
Osterdalen	6,350
Ringerige	15,880
Buskerud	170,140
Jarlsberg	106,860
Laurvig	25,950
Bamble	32,030
Nedre Thelemarken	22,640
Nedenæs	208,270
Mandal	20,740
Lister	17,440
Ryfylke	64,820
Jæderen og Dalerne	9,490
Nordhordland og Vos	348,130
Sogn	38,040
Sønd- og Nordfjord	15,360
Romsdal	12,910
Nordmøre	11,230
Orke- og Guldal	112,390
Strinde og Selbo	68,280
Stør- og Værdal	16,760
Inderøen	17,530
Helgeland	6,270
Alten	64,830
Tilsammen	1,839,580

(Fortsættelse af Nr. 24.)

B. Landafdelingen.

1. Landbygninger:	Spdlr.
Ager og Follouq Fogd.	1,190,740
Øvre Romerige	326,170
Nedre Romerige	145,130
Ide og Marker	366,570
Moss	406,890
Rakkestad	127,420
Hedemarken	274,710
Solør og Odalen	222,470
Østerdalen	86,670
Toten	338,020
Valders	281,450
Gudbrandsdalen	27,220
Ringerige	101,640
Rummedal og Sandsvær	15,440
Buskerud	675,010
Jarlsberg	799,280
Laurvig	206,570
Bamble	253,910
Nedre Thelemarken	180,780
Øvre Thelemarken	25,530
Nedenæs	395,580
Robygdelaget	17,050
Mandal	156,150
Lister	96,620
Jæderen og Dalerne	237,830
Ryfylke	64,300
Sondhordland	138,430
Nordhordland og Voss	479,440
Lateris	7,637,020

	Spdlr.
Transport	7,637,020
Rosendal	20,240
Lysekloster	17,660
Sogn	196,930
Sond- og Nordfjord	109,170
Sondmøre	113,100
Romsdal	62,710
Nordmøre	106,840
Orke og Guldal	108,650
Strinde og Sælbo	389,280
Fosen	83,570
Stør- og Værdal	117,980
Inderøen	104,430
Namdal	110,150
Helgeland	229,270
Salten	126,910
Lofoten	267,680
Senjen og Tromsø	170,270
Alten	79,910
Østfinmarken	23,610
Hammerfest	41,610
Tilsammen	10,116,990
2. Bygninger paa Kiøbstædgrunde:	
Frederiksstad	31,380
Christiania	295,000
Christiansand	16,580
Stavanger	23,070
Trondhjem	36,460
Tilsammen	402,490

№ 25.

Opgave

over de i Riget værende Sparebanker samt deres Status ved Udgangen af Aaret **1850.**

Kjøbstæder og Ladesteder.	Sparebankens Fond.		Indskydernes Eiendom.	Gjæld til Andre end Indskyderne og Eierne af Sparebankens øvrige Fond.	Tilsammen.	Indskydernes Antal.	Administrationsudgifter i 1850.
	dens Eiendom.	dens øvrige Fond.					
	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.		Spd.
Frederikshald	5,877	;	63,480	;	69,357	592	571
Frederikstad	1,742	;	23,886	;	25,628	393	229
Sarpsborg	intet	Regnskab	aflagt.				
Moss	1,694	297	25,854	;	27,845	344	351
Christiania	86,889	;	854,174	130	941,193	6,667	6,621
Lillehammer	1,626	;	11,018	;	12,644	186	78
Drammen	17,524	;	166,606	;	184,130	3,185	2,423
Kongsberg	3,800	;	25,591	;	29,391	—	1,823
Holmestrand	7,740	;	46,347	7,050	61,137	1,264	696
Tønsberg	1,086	390	25,369	;	26,845	396	166
Laurvig	6,009	;	59,029	;	65,038	779	523
Skien	13,903	;	75,741	;	89,644	916	846
Porsgrund	842	800	13,132	;	14,774	302	183
Brevig	107	300	2,138	;	2,545	85	53
Krageræ	2,086	;	17,479	581	20,146	—	149
Østerriisøer	1,618	77	8,949	;	10,644	210	94
Arendal	14,316	;	144,768	;	159,084	1,086	666
Grimstad	1,059	1	8,811	;	9,871	150	50
Christiansand	7,198	;	116,769	;	123,967	2,212	1,054
Mandal	3,310	;	30,323	;	33,633	569	307
Farsund	1,806	;	13,680	;	15,486	209	139
Flekkefjord	4,552	;	33,135	;	37,687	465	290
Egersund	1,659	;	16,933	;	18,592	252	138
Stavanger	17,461	;	122,908	;	140,369	1,653	910
Bergen	73,678	;	787,694	;	861,372	10,974	3,703
Aalesund	4,103	;	58,106	;	62,209	669	205
Molde	5,829	;	23,193	;	29,022	527	197
Christiansund	7,693	;	60,132	600	68,425	2,745	335
Trondhjem	63,431	;	729,573	826	793,830	5,680	2,779
Levanger	1,516	;	11,547	1,500	14,563	274	89
Tromsø	4,681	;	95,317	;	99,998	1,708	579
Hammerfest	529	;	7,384	;	7,913	209	60
Tilsammen	365,364	1,865	3,679,066	10,687	4,056,982	44,701	26,307

(Fortsættelse fra Nr. 25.)

Landdistrikterne.	Sparebankens Fond.		Indskydernes Eiendom.	Gjæld til Andre end Indskyderne og Eierne af Sparebankens øvrige Fond.	Tilsammen.	Indskydernes Antal.	Administrationsudgifter i 1850.
	dens Eiendom.	dens øvrige Fond.					
	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.		Spd.
Rakkestad	1,075	″	1,979	″	3,054	38	55
Eidsberg	981	″	3	″	984	2	11
Trøgstad	30	585	260	″	875	88	10
Skiberg	486	″	788	″	1,274	39	10
Onsø	582	308	5,430	″	6,320	128	53
Folloug	1,187	″	9,380	″	10,567	181	132
Ager	11,226	″	219,550	″	230,776	1,191	1,111
Nitedal	369	″	119	″	488	9	37
Fet	54	″	2,757	″	2,811	157	25
Urskoug	180	40	3,676	47	3,943	71	20
Høland	20	612	684	10	1,326	45	48
Gjerdrum	1,637	″	507	″	2,144	11	12
Ullensager	1,541	″	1,948	″	3,489	41	35
Fenstad	917	″	8,054	2,600	11,571	99	16
Eidsvold	3,663	″	1,816	″	5,479	26	25
Hurdal	1,270	″	51	″	1,321	2	28
Søndre Hedemarken	2,841	″	11,403	″	14,244	230	158
Ringsager	228	″	7,084	″	7,312	31	33
Næs (i Hedemarken)	294	″	2,790	″	3,084	56	20
Hof	6,165	″	661	″	6,826	26	70
Elverum	540	″	4,845	″	5,385	163	21
Aamot	Regnskabet kan ikke opgjøres.						
Land	985	5,311*)	4,428	″	10,724	105	85
Ringerige	3,140	″	16,731	″	19,871	410	321
Modum	1,371	″	6,989	450	8,810	168	214
Eker	599	″	6,923	400	7,922	159	56
Lier	1,615	″	4,035	″	5,650	63	78
Sigdal	3,635	″	2,148	″	5,783	—	—
Næs (i Hallingdal)	″	2,932**)	154	″	3,086	7	47
Horten	858	″	11,318	″	12,176	347	62
Frederiksværn	3,030	″	25,117	″	28,147	360	295
Bamble	1,051	″	4,774	8	5,833	119	107
Gjerpen	24	400	3,292	″	3,716	101	36
Hvideseid	522	″	203	″	725	32	23
Næs Jernværk	37	″	918	″	955	23	″
Eid (Fjeldberg Præstegjeld)	182	″	1,358	″	1,540	62	9
Kingservig	1,091	″	19,406	″	20,497	512	77
Voss	908	93	18,151	″	19,152	336	115
Sogndal	310	″	3,807	″	4,117	127	40
Førde	276	″	2,034	″	2,310	95	11
Vik	421	″	5,032	″	5,453	239	32
Leganger eller Tjugum	124	27	4,746	″	4,897	245	14
Aurland	59	″	294	″	353	21	2
Hafslo	148	49	843	″	1,040	36	″
Herø og Røvde	243	″	5,339	″	5,582	205	61

*) Lands Kornfond tilhørende.

**) Næs og Flaa Sognes Magasinfond tilhørende.

(Fortsættelse fra Nr. 25.)

Landdistrikterne.	Sparebankens Fond.		Indbyggernes Eiendom.	Gjæld til Andre end Indbyggerne og Eierne af Sparebankens øvrige Fond.	Tilsammen.	Indbyggernes Antal.	Administrationsudgifter i 1850.
	dens Eiendom.	dens øvrige Fond.					
	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.		Spd.
Stranden	86	;	234	;	320	7	12
Surendal	1,116	;	9,168	1,720	12,004	319	39
Orkedal	319	;	4,546	800	5,665	—	—
Orlandet	62	;	2,106	;	2,168	87	;
Meelhuus	563	;	5,835	1,650	8,048	117	50
Horrig	84	;	688	;	772	50	5
Roros	2,021	;	6,924	;	8,945	170	78
Strinden	937	;	3,996	;	4,933	82	47
Stadsbygden	127	;	4,506	;	4,633	81	22
Stordalen	312	;	6,655	;	6,967	141	45
Frosten	97	225	1,641	;	1,963	95	15
Sævig	596	;	12,614	;	13,210	351	70
Ibbestad	585	;	10,531	;	11,116	204	81
Tilsammen i Landdistrikterne . . .	62,820	10,582	501,269	7,685	582,356	8,110	4,079
Tilsammen i Kjøbstæderne og Ladestederne . . .	365,364	1,865	3,679,066	10,687	4,056,982	44,701	26,307
Tilsammen i hele Riget . . .	428,184	12,447	4,180,335	18,372	4,639,338	52,811	30,386

№ 26.

Forklaring

over Fattigvæsenet paa Landet for Aaret **1850** (Værker og Brug, der have eget Fattigvæsen, undtagne).

Amterne.	Antallet af Fattige, der forsørges el. understøttes af Fattigvæs.		Tilsammen.	Antallet af Fattige, der forsørges eller understøttes:			Tilsammen.	Bidraget i Penge til Distrikternes offentlige Fattigvæsen.	Værdien af Naturalbidraget til det offentlige Fattigvæsen.	Fattigvæs. Indtægter af Brændevins Salg og Udskjænkning.	Fattigvæsenets øvrige Indtægter.	Omkostningerne ved Lægdsforsørgelsen i det Hele.	Det samlede Beløb af Byrderne ved Fattigvæsenet.
	fuldstændig.	for en Deel.		ved Lægd.	ved Bortakkordering.	paa anden Maade.		Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.
Agershuus	2,410	2,083	4,493	1,156	871	2,466	4,493	18,604. 13½	7,264. 51½	1,991. 45	3,176. 1	9,765. 71½	40,801. 62½
Smaalenenes	934	1,050	1,984	519	475	990	1,984	4,142. 28	5,277. 35	173. 40	1,993. 19	6,799. ;	18,385. 2
Hedemarkens	1,726	2,500	4,226	1,024	632	2,570	4,226	4,073. 46½	8,872. 84	1,097. 32	4,325. 54	18,550. 98	36 919. 74½
Christians	1,566	2,583	4,149	1,397	388	2,364	4,149	4,206. 18	14,339. 63	190. ;	1,773. 3½	14,088. 41	34,597. 5½
Buskeruds	1,011	2,010	3,021	689	425	1,907	3,021	5,935. 17½	9,200. 18½	1,482. 56	2,502. 6½	10,690. 19	29,809. 117½
Jarlsberg og Laurvigs.	737	926	1,663	308	424	931	1,663	7,204. 50½	1,406. 66½	1,117. ;	1,956. 77½	7,886. 46	19,571. ½
Bratsbergs	638	2,472	3,110	297	343	2,470	3,110	4.472. 35½	6,423. 63	613. 98	1,389. 26	9,282. 38	22,181. 20½
Nedenæs og Robygdelagets	503	1,366	1,869	164	335	1,370	1,869	6,053. 75½	6,056. 116½	; ;	722. 81	4,850. 117	17,684. 30
Lister og Mandals	717	1,580	2.297	339	392	1,566	2,297	5,960. 57	3,514. 92½	175. ;	1,047. 82½	7,230. 46	17,928. 38
Stavangers	637	1,386	2,023	707	174	1,142	2,023	4,057. 88	5,280. 15½	; ;	1,247. 54½	7,539. 37	18,124. 75
Søndre Bergenhuus *).	1,025	2,488	3,513	673	416	2,424	3,513	4,196. 102	7,142. ;	972. 96	3,197. 47	9,767. 98	25,276. 103
Nordre Bergenhuus.	956	1,794	2,750	909	338	1,503	2,750	1,939. 49	2,008. 9	1,354. ;	1,597. 20½	13,280. 80	20,179. 38½
Romsdals	1,024	2,000	3,024	766	559	1,699	3,024	6,362. 78½	2,833. 96	408. ;	2,833. 75	11,252. 90	23,690. 99½
Søndre Trondhjems	1,051	1,920	2 971	456	608	1,907	2,971	8,771. 38	207. 22	970. ;	2,774. 40½	9,015. 92	21,738. 72½
Nordre Trondhjems**)	1,015	2,325	3,340	567	616	2,157	3,340	7,529. 104	1,097. 64½	846. ;	2,298. 67	10,966. 36	22,738. 31½
Nordlands	567	866	1,433	345	338	750	1,433	1,975. 73	309. 49½	2,346. ;	2,760. 106	5,823. 72	13,215. 60½
Finmarkens	134	395	529	45	81	403	529	1,854. 99	130. 60	1,345. ;	1,114. 104½	1,328. 36	5,773. 59½
Tilsammen	16,651	29,744	46,395	10,361	7,415	28,619	46,395	97,340. 13½	81,364. 67	15,082. 7	36,710. 26	158,118. 57½	388,615. 51

*) Opgave for Kingservigs Præstegjeld mangler.

**) Opgave for Snaasens Præstegjeld mangler.

Anmærkn. Ved de Værker og Brug, der ere opgivne som egne Fattigdistrikter, udgjorde i Aaret 1850 Antallet af de Personer, der fuldstændig forsørgedes af Fattigvæsenet 539, og af dem, der kun for en Deel forsørgedes, 666, tilsammen 1,205 Personer, af hvilke 174 forsørgedes ved Bortakkordering, 958 ved tildeelt Understøttelse i deres egen Bopæl og 73 paa anden Maade. Det samlede Beløb af Byrderne ved disse Værkers eller Brugs Fattigvæsen udgjorde i bemeldte Aar 18,828 Spd. 30 ß; deraf vare Værks- eller Brugseiernes Tilskud i Penge 12,049 Spd. 70 ß, Bidrag i Penge af de til Brugene eller Værkerne henhørende Arbeidere, Husmænd og Kjørselsbønder samt Skat af Kongsbergs Borgerskab 1552 Spd. 80 ß; Indtægter af Brændevins Salg og Udskjænken 76 Spd. 76 ß; øvrige Indtægter i Penge 1,376 Spd. 72 ß samt Værdien af Naturalpræstationerne 3,772 Spd. 92 ß., af hvilke sidste Værkseierne udredede for 3,743 Spd. 8 ß.

№ 27. **Forkla**

over Fattigvæsenet i Kjøstæderne

Kjøbstæderne og Ladestederne.	Antallet af de Personer: som fuldstændig forsørges af det offentlige Fattigvæsen.	Antallet af de Personer: som af det offentlige Fattigvæsen kun for en Deel forsørges.	Tilsammen.	Antallet af Fattige, der forsørges eller understøttes: ved Bortakkordering.	ved Arbeide i Fattigarbeidshuse.	ved tilskudt Understøttelse i deres egen Bopæl.	paa anden Maade.	Tilsammen.
Frederikshald	212	180	392	128	12	188	64	392
Frederikstad	93	98	191	42	13	108	28	191
Sarpsborg	13	32	45	13	"	32	"	45
Moss	90	140	230	62	"	138	30	230
Holen	1	14	15	2	"	12	1	15
Soon	13	19	32	11	"	20	1	32
Drobak	28	55	83	28	"	37	18	83
Christiania	908	1,217	2,125	795	113	646	571	2,125
Lillehammer	5	10	15	4	"	11	"	15
Hamar	"	"	"	"	"	"	"	"
Drammen Bragernæs	152	221	373	105	"	159	109	373
Drammen Stromsø	78	101	179	63	"	60	56	179
Drammen Tangen	26	76	102	16	"	49	37	102
Kongsberg	35	263	298	31	"	256	11	298
Svelvig	13	23	36	13	"	23	"	36
Holmestrand	39	62	101	39	23	39	"	101
Aasgaardstrand	7	11	18	1	"	6	11	18
Tonsberg	55	86	141	29	26	86	"	141
Sandefjord	19	7	26	9	"	7	10	26
Laurvig	76	184	260	76	"	184	"	260
Skien	57	86	143	22	"	71	50	143
Porsgrund	26	70	96	20	"	64	12	96
Brevig	18	40	58	8	"	50	"	58
Langesund	3	28	31	3	"	28	"	31
Kragerø	33	104	137	15	"	1	121	137
Osterriisoer	9	143	152	9	"	103	40	152
Tvedestrand	4	11	15	5	"	10	"	15
Arendal	40	123	163	24	"	109	30	163
Grimstad	5	13	18	5	"	13	"	18
Lillesand	22	8	30	22	"	8	"	30
Christiansand	149	919	1,068	149	45	728	146	1,068
Mandal	28	101	129	20	"	109	"	129
Farsund	25	34	59	17	"	42	"	59
Flekkefjord	16	30	46	13	"	26	7	46
Egersund	28	42	70	26	"	44	"	70
Stavanger	417	156	573	127	"	431	15	573
Bergen	795	914	1,709	600	213	747	149	1,709
Aalesund	17	71	88	11	"	77	"	88
Molde	4	44	48	4	"	30	14	48
Christiansund	99	94	193	70	"	106	17	193
Throndhjem	156	1,295	1,451	156	152	923	220	1,451
Levanger	19	34	53	12	"	23	18	53
Tromsø	48	91	139	66	2	49	22	139
Hammerfest	11	16	27	11	"	16	"	27
Vardø **)	3	"	3	3	"	"	"	3
Tilsammen	3,895	7,266	11,161	2,885	599	5,869	1,808	11,161

r i n g

og Ladestederne for Aaret **1850.**

Det Beløb, der udlignedes i Bidrag til Kjøbstadens (Ladestedets) offentlige Fattigvæsen.		Beløbet af Fattigvæsenets Indtægter af Brændevins Salg og Udskjænkning.		Fattigvæsenets øvrige Indtægter.		Tilsammen.		Den Deel af Fattigskatten, der udlignedes: paa Formue.		paa Næring og Indkomst.		Anmærkn.
Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	
4,671.	77	3,000.	;	854.	51	8,526.	8	739.	6	3,946.	13	
1,050.	;	800.	;	426.	94	2,276.	94	—		—		
;	;	450.	;	99.	94	549.	94	—		—		Hvor Fordeling af Fattigskatten paa Formue og Næring ikke er opført, kan den deels ikke opgives, og deels er der ved Udligningen ingen saadan Fordeling fulgt.
1,944.	23	1,440.	24	172.	96	3,557.	23	488.	;	1,456.	23	
;	;	146.	102	25.	50	172.	32	—		—		
229.	47	133.	40	8.	30	370.	117	73.	17	156.	30	
;	;	700.	;	162.	82	862.	82	—		—		
24,000.	;	8,000.	;	1,836.	118½	33,836.	118½	3,150.	;	20,850.	;	
;	;	200.	;	130.	84	330.	84	—		—		
;	;	;	;	70.	72	70.	72	—		—		
3,905.	62	1,600.	;	357.	3	5,862.	65	550.	;	3,355.	62	
1,822.	81	800.	;	192.	23½	2,814.	104½	200.	;	1,622.	81	
1,406.	;	400.	;	54.	37⅔	1,860.	37⅔	200.	;	1,206.	;	
1,126.	65	800.	;	644.	4	2,570.	69	—		—		
550.	;	200.	;	28.	;	778.	;	—		—		
1,100.	;	700.	;	144.	23	1,944.	23	733.	40	366.	80	
80.	76	150.	;	24.	4	254.	80	53.	90⅔	26.	105⅓	
1,600.	;	768.	40	149.	7	2,517.	47	—		—		
100.	;	100.	;	64.	22	264.	22	—		—		
2,600.	;	1,200.	;	347.	100	4,147.	100	—		—		
1,195.	76	600.	;	120.	34	1,915.	110	524.	96	670.	100	
342.	56	900.	;	65.	41½	1,307.	97½	—		—		
200.	;	800.	;	143.	63	1,143.	63	—		—		
;	;	200.	;	68.	92½	268.	92½	—		—		
1,133.	40	366.	80	228.	65	1,728.	65	755.	66⅔	377.	93⅓	
1,158.	47*)	500.	;	261.	7½	1,919.	54½	506.	89	506.	89	*) Deraf 144 Spd. 109 ß ved særskilt Ligning.
;	;	433.	40	11.	;	444.	40	—		—		
300.	;	1,000.	;	3,705.	93	5,005.	93	—		—		
;	;	583.	40	22.	72	605.	112	—		—		
591.	;	;	;	2.	96	593.	96	—		—		
4,858.	4	2,430.	;	1,475.	56	8,763.	60	—		—		
465.	66	700.	;	65.	24	1,230.	90	—		—		
250.	;	450.	;	;	;	700.	;	—		—		
600.	;	;	;	64.	53½	664.	53½	258.	10	341.	110	
213.	84	500.	;	51.	38	765.	2	—		—		
7,375.	74	;	;	714.	58	8,090.	12	1,335.	6	6,040.	68	
16,000.	;	11,500.	;	3,324.	31½	30,824.	31½	—		—		
;	;	800.	;	54.	30	854.	30	—		—		
250.	;	354.	;	161.	42	765.	42	—		—		
1,584.	41	1,200.	;	359.	56	3,143.	97	289.	108	1,294.	53	
5,952.	26	6,000.	;	4,282.	53	16,234.	79	—		—		
100.	;	200.	;	71.	115½	371.	115½	—		—		
750.	;	850.	;	97.	88	1,697.	88	—		—		
;	;	430.	;	22.	62	452.	62	—		—		
74.	68	100.	;	84.	24	258.	92	—		—		**) Landdistriktet er ogsaa indbefattet herunder.
89,581.	53	52,486.	6	21,252.	11⅔	163,319.	70⅔					

№ 28. Generalopgave over Skoleregn

Amterne.	Indtægt.							
	Skatter og Afgifter:						Bøder.	Renter og andre Indtægter af Eiendomme og Aktiva.
	af matrikulerede Eiendomme.	af Husmænd, Inderster og Tjenestetyende.	af Fabrikker, Brug, Eiendomme samt andre Afgifter.	Tilsammen.				
	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.			Spd. ß.	Spd. ß.
Agershuus	3,050. 37½	917. 14	1,597. 42½	5,564. 94			10. 60	191. 90
Smaalenene	1,306. 69	1,079. 113	251. 106½	2,638. 48½			5. 24	160. 80½
Hedemarken	1,957. 69½	1,732. 15	752. 58	4,442. 22½			103. 3	461. 23
Christian*)	877. 97	1,145. 18	485. 7	2,508. 2			27. 60	79. 27
Busserud	2,184. 1	1,065. 9	1,359. 59½	4,778. 90½			60. 72	1,781. 19
		170 Spd. 21 ß.						
Jarlsberg og Laurvig .	2,137. 85	244. 51	281. 63	2,759. 108			8. 36	225. 79
		96. 29.						
Bratsberg.	1,586. 44½	1,023. 104	418. 70	3,028. 98½			6. 42	130. 67
Nedenæs og Robygdelaget	1,409. 85½	102. 52	665. 34	3,295. 7½			4. 60	64. 22
		1,117. 76.						
Lister og Mandal . .	1,621. 118	252. 59	710. 96	2,585. 33			21. 20	50. 116
Stavanger	1,422. 26	192. 5	923. 55	2,791. 29			7. 115	54. 80
		253. 63.						
Søndre Bergenhuus .	2,591. 78½	274. 83	131. 45	3,053. 68½			22. 60	668. 15½
		55. 102.						
Nordre Bergenhuus .	1,953. 93	488. 56½	31. 52	2,494. 92½			27. 90	36. 23
		21. 11.						
Romsdal	1,533. 87	717. 49	884. 35½	3,241. 64½			37. 29½	589. 86½
		106. 13.						
Søndre Trondhjem. .	809. 5	1,181. 21	1,058. 11	3,282. 93			31. 45	442. 103
		234. 56.						
Nordre Trondhjem . .	431. 24	746. 3	1,056. 64	2,455. 5			2. 30	124. 73
		221. 34.						
Nordland **)	353. 48	220. 46	2,588. 28	3,162. 2			49. 26	102. 87
Finmarken.	209. 20	181. ;	1,734. 23	2,124. 43			31. 68	37. 50
Tilsammen . . .	25,436. 28½	11,563. 98½	14,930. 10	54,206. 62			457. ½	5,201. 81½
		2,276. 45.						

*) Opgave for vestre Thoten mangler.

**) Opgave for Dverberg mangler.

skaberne for Aaret 1850.

		Udgift.							
Andre Indtægter.	Tilsammen.	Løn til Skolelærere.	Løn til Regnskabsføreren og andre Administrationsomkostninger.	Bidrag til fattige Børns Skolegang.	Til Anskaffelse af Bøger og andre Skoleapparater.	Pensioner.	Renter af Laan.	Andre Udgifter.	Tilsammen.
Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.
454. 115	6,221.119	4,238. 56	162. 92	79. 119	328. 66	98. 90	43.113	1,634. 97	6,587. 33
316. 34	3,120. 67	2,536. 1	72. 30½	34. 117	114. 69	24. ;	18. ;	411. 73	3,211. 50½
490. 52½	5,496.101	3,965. 62	178. 2	72. 57½	192. 94	12. ;	6. 96	437. 82	4,865. 33½
480. 73	3,095. 42	2,718. 40	77. 41	78. 21	143. 27	20. ;	; ;	147. 67½	3,184. 76½
600. 82½	7,221. 24	4,571. 15½	160. 77	104. 36	172. 57	28. 80	38. 13	519. 53	5,594. 91½
767. 74	3,761. 57	3,015. 27	125. 27	47. 86	123. 62	26. ;	13. 64	223. 43½	3,574. 69½
436. 119½	3,602. 87	2,784. ;	94. 60	71. 88	313. 75	6. ;	; ;	285. 29½	3,555. 12½
50. 26½	3,413.116	2,899. 48½	53. 5	46. 108	153. 110	; ;	16. 48	228. 54	3,398. 13½
229. 99	2,887. 28	2,327. 48	55. 52	13. 88	102. 91½	; ;	; ;	476. 23½	2,975. 63
244. 21	3,098. 5	2,519. 21½	55. 108	13. 87	166. 52	; ;	13. 67	192. 97½	2,961. 73
309. 86	4,053.110	2,720. 36	29. 12	58. 22	200. 77	3. ;	; ;	362. 77	3,373.104
356. 107	2,915. 72½	2,325. 69	56. 93	78. 98	136. 105	6. ;	24. ;	166. 58	2,794. 63
368. 96	4,237. 36½	3,258.108	65. 84	34. 18	105. 28	26. ;	15. ;	191. 61	3,696. 59
1,095. 61	4,852. 62	3,910.105	102. 55	198 104	151. 93	95. 60	60. 38	388. 108	4,908. 83
816. 18	3,398. 6	2,888. 43	99. 114	140. 49	135. 118	34. ;	4. 96	350. 61	3,654. 1
1,062. 85	4,376. 80	3,721. 43	163. 73	44. 63	170. 102	9. ;	19. 52	360. 39	4,489. 12
1,433. 53	3,626. 94	2,069. 52	142. 57	13. 105	60. 6	20. ;	3. 99	755. 90	3,065. 49
9,515. 3	69,380. 27	52,469. 55½	1,695. 22½	1,132. 66½	2,773. 32½	408.110	277. 86	7,133. 34½	65,890. 47½

№ 29. Opgave over Sorenskrivertolden i 1850.

Amterne.	Sorenskriverierne.	Sorenskriver-Tolden. Spd.	ß.	Anmærkninger.
Agershuus.	Ager	45.	40	Tolden afgjøres aarlig af Fogden med dette Beløb.
	Follo	80.	;	I 1849 udgjorde den 79 Spd. 40 ß.
	Nedre Romerike	105.	102	
	Næs	90.	80	
	Eidsvold	59.	32	
Smaalenene.	Moss	67.	82½	samt 80 Spd., der betales til Moss By for Arrestlokale.
	Thune	81.	89½	deraf erlægges af Borge og Hvaløernes Thinglage, Ide og Markers Fgd., 23 Sp. 50½ß.
	Rakkestad	80.	;	
	Trygstad	80.	;	
	Ide og Marker	75.	24	desuden udlignes paa Matrikulen 55 Spd., der betales til Frederikshalds Commune for Arrestlokale og til en Arrestforvarer.
Hedemarken.	Solør	34.	44	
	Vinger og Odalen	27.	32	
	Søndre Østerdalen	46.	7	udlignes paa Matrikulen med 3 1/15 og 3 1/18 ß.
	Nordre Østerdalen	42.	92	
	Søndre Hedemarken	75.	72	
	Nordre Hedemarken	86.	48	
Christian.	Toten	59.	102	opkræves af Fogden.
	Valders	29.	;	
	Hadeland og Land	41.	59	
	Søndre Gudbrandsdalen	40.	12	
	Mellem Gudbrandsdalen	59.	98	
	Nordre Gudbrandsdalen	53.	72	opkræves af Fogden.
Buskerud.	Lier, Røken og Hurum	47.	24	
	Eker, Modum og Sigdal	86.	48	
	Nummedal og Sandsvær	56.	;	
	Ringerike	33.	99	
	Hallingdal	35.	60	
Jarlsberg og Laurvig.	Nordre Jarlsberg	60.	106	
	Mellem Jarlsberg	67.	88	
	Søndre Jarlsberg	57.	92	af Tjømø Sogn svares ingen Told.
	Laurvig	17.	19	oppebæres kun af Laurdals Thinglag.
Bratsberg.	Nedre Thelemarken	38.	64	
	Bamble	53.	90	
	Øvre Thelemarkens østfjeldske Distrikt	29.	47⅕	
	Do. do. vestfjeldske Distrikt	57.	99½	
Nedenæs og Robygdelaget.	Vestre Robygdelaget	93.	;	
	Østre Robygdelaget	24.	6	
	Vestre Nedenæs	32.	10	
	Østre Nedenæs	23.	42	
Lister og Mandal.	Mandal	43.	40	
	Lyngdal	42.	36	
	Flekkefjord	27.	93	
Stavanger.	Jederen og Dalerne	86.	21	
	Ryfylke	28.	4	
	Karmsund og Hæsby	30.	48	
Søndre Bergenhuus.	Nordhordland	53.	94	
	Sondhordland	87.	36	
	Midthordland	38.	12	
	Hardanger: Hardanger	40.	49	
	Hardanger: Vangen	32.	24	
	Hardanger: Lysekloster	20.	;	
	Hardanger: Rosendal	12.	32	
Nordre Bergenhuus.	Sondfjord	80.	;	
	Nordfjord	79.	32	
	Indre Sogn	65.	48	à 8 ß pr. Brug.
	Ytre Sogn	96.	42	à 8 ß pr. Brug, undtagen i Gulen 6 ß.

(Fortsættelse af No. 29.)

Amterne.	Sorenskriverierne.	Sorenskriver-Tolden. Spd.	ß.	Anmærkninger.
Romsdal.	Søndre Sondmøre	58.	12	
	Nordre Sondmøre	66.	104	
	Romsdals	95.	48	
	Nordmøre	72.	″	
Søndre Trondhjem.	Orkedalen	205.	″	
	Guldalen	64.	43	
	Strinde og Sælbo	97.	71	
	Fosen	77.	30	
Nordre Trondhjem.	Stor- og Værdal	64.	12	
	Inderøen	49.	72	
	Namdal	80.	112	
Nordland.	Helgeland	220.	110	i Gjennemsnit af Aarene 1846—1849. Fogden har godtgjort Sorenskriveren i saakaldte „Drikkepenge" aarlig 10 Spd.
	Salten	202.	50	af 2,427 Brug à 10 ß.
	Lofoten, Vesteraalen og Andenæs	182.	8	efter Gjennemsnit af Aarene 1846—1850. Desuden erholder Sorenskriveren efter Gjennemsnit for Aarene 1846—1850 121 Spd. 50⅔ ß i Thingholdspenge til Bestridelse af sit og Betjentes Ophold paa Thingene.
Finmarken.	Senjen og Tromsø	450.	16	af 3,376 Brug à 16 ß.
	Alten	92.	60	af 462½ fulde Rettigheder à 24 ß. Sorenskriveren oppebærer af Fjeldboerne i Kautokeino og Karasjok (af hver Rettighedsmand) en Reensteg med Side, hvilken Ydelse kan anslaaes i Penge til 20 à 30 Spd.
	Tilsam. for hele Riget	5,118.	102.	

№ 30. Opgave

over Lensmænds Told og Løn samt Thingholdspenge for det hele Rige i 1850.

Amterne.	Lensmænds Told og Løn: i Korn. Byg.	Blandkorn.	Havre.	Byg og Havre.	i Penge.	Thingholdspenge: i Korn. Byg.	Blandkorn.	Havre.	i Penge.
	Td. Skj. Pot.	Td. Skj. Pot.	Td. Skj. Pot.	Tdr. Skj.	Spd. ß.	Td. Skj.	Tdr.	Tdr.	Spd. ß.
Agershuus	277. 7. 16	—	—	—	11. 80	89. 4	76	—	2. 16
Smaalenene	166. ″ 9	305. 1. 6	9. 4. 9	25. 5	—	—	—	—	25. 73
Hedemarken	284. 1. ″	—	14. ″ ″	—	73. 13	—	—	—	390. 36
Christian	200. 1. ″	—	—	—	105. 76	130. 7	—	—	46. 32½
Buskerud	—	—	—	—	180. 96	—	—	—	1,231. ″ [1]
Jarlsberg og Laurvig	—	—	—	—	—	—	—	240	20. ″
Bratsberg	—	—	—	—	—	—	—	—	380. 64
Nedenæs og Robygdel.	8. ″ ″	—	—	—	168. 74	—	—	—	482. 48
Lister og Mandal	—	—	—	—	—	—	—	—	353. 80
Stavanger	—	—	11. ″ ″	—	—	—	—	15	603. 94
Søndre Bergenhuus.	—	—	—	—	—	—	—	—	1,056. 4 [2]
Nordre Bergenhuus.	—	—	—	—	—	—	—	—	1,469. 76
Romsdal	—	—	—	—	—	—	—	—	1,372. 96
Søndre Trondhjem	—	—	—	—	234. 4	—	—	—	1,133. 60
Nordre Trondhjem	7. ″ ″	76. ″ ″	—	—	271. 8	—	—	—	977. 9 [3]
Nordland	—	—	—	—	492. 39⅓	—	—	—	844. 2⅔
Finmarken	—	—	—	—	258. 64	—	—	—	570. 70
Tilsammen	943. 2. 7	381. 1. 6	34. 4. 9	25. 5	1,795. 94½	220. 3	76	255	10,959. 41

[1]) Lensmanden i Nummedal og Sandsvær erholder en Gratifikation af Communen af 43 Spd.
[2]) Desuden udredes i Thingholdspenge 820 Spd. 60 ß, som ere optagne i Amts-Repartitionsplakaten.
[3]) For Nærø mangler Opgave.

№ 31.

Oversigt

over de af Rigets Amtsformandskaber i Aaret **1846** til Bestridelse af Amtscommunernes Udgifter i Regnskabsaaret **1846—47** bevilgede og udlignede Summer.

Amterne.	Bevilget.						Beholdning fra f. A. samt Refusioner.		Udlignet.						Matrikulskylden.		Paa hver Skylddaler udlignet.	
	Til Veivæsenet.		Til andre Udgifter.		Tilsammen.				Til Veivæsenet.		Til andre Udgifter.		Tilsammen.					
	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Skylddlr.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.
Agershuus	7,415.	;	6,752.	;	14,167.	;	3,865.	21	6,002.	68	4,590.	24	10,592.	92	21,185.	65	;	60
Smaalenenes	1,155.	80	4,723.	81	5,879.	41	9,210,	66	—		3,653.	109	3,653.	109	13,702.	19	;	32
Hedemarkens	—		—		—		—		2,417.	111	6,424.	4	8,841.	115	23,065.	117		46
Christians	1,700.	;	4,070.	;	5,770.	;	—		—		—		5,880.	48	26,135.	15	;	27
Buskeruds	4,280.	;	11,182.	55	15,462.	55	7,280.	71	—		—		8,181.	104	16,363.	88	;	60
Jarlsberg og Laurvigs.	—		—		—		7,055.	74	650.	75	4,120.	78	4,771.	33	13,012.	69	;	44
Bratsbergs	4,849.	109⅘	4,993.	101¼	9,843.	91	1,327.	55	3,869.	109⅘	4,646.	46¼	8,516.	36	13,810.	42	;	74
Nedenæs og Robygdelagets	1,049.	32	2,745.	89	3,795.	1	—		1,062.	77	2,860.	115	3,923.	72	9,809.	39	;	48
Lister og Mandals	2,839.	19	3,475.	24	6,314.	43	—		—		—		3,147.	12⅙	9,441.	38⅘	;	40
Stavangers	917.	34	8,143.	70½	9,060.	104½	4,703.	92½	917.	34	3,439.	98	4.357.	12	13,759.	32	;	38
Søndre Bergenhuus:																		
Søndhordland og Hardanger	—		—		—		—		1,831.	4	1,959.	80	3,790.	84	9,155.	21	;	49¾
Nordhordland og Vos	—		—		—		—		1,774.	11	1,855.	108	3,629.	119	8,870.	56	;	49¼
Rosendal	—		—		—		—		154.	110	169.	108	324.	98	774.	71	;	50⅓
Lysekloster	—		—		—		—		194.	42	296.	68	490.	110	971.	87	;	60¾
Nordre Bergenhuus	3,499.	6	10,662.	47½	14,161.	53½	7,546.	18	3,499.	6	3,516.	29½	7,015.	35½	15,589.	66	;	54
Romsdals	—		—		—		—		4,233.	16½	5,079.	91½	9,312.	108	14,513.	73	;	77
Søndre Trondhjems	6,759.	100	8,120.	;	14,879.	100	—		—		—		15,144.	59	10,325.	95	1	56
Nordre Trondhjems	6,100.	;	10,290.	73	16,390.	73	3,500.	;	—		—		12,890.	73	12,890.	73	1	;
Nordlands	—		2,740.	62	2,740.	62	514.	3	—		2,226.	59	2,226.	59	5,808.	29	;	46
Senjen og Tromsø Fogd.	—		2,040.	;	2,040.	;	818.	107	—		1,430.	48	1,430.	48	1,788.	11	;	96
Øst- og Vestfinmarken:																		
Hammerfests Fogderi	—		—		—		—		—		—		320.	;	80 Portioner.		4 Spd. pr. Portion	
Altens Fogderi	—		—		—		—		—		—		464.	;	116	—	4 Spd.	do.
Øst-Finmarkens Fogderi	—		—		—		—		—		—		645.	89	258	—	2 Spd. 60 ß	do.
													119,552.	76 5/14				

№ 32.

Oversigt

over de af Rigets Amtsformandskaber i Aaret **1847** til Bestridelse af Amtscommunernes Udgifter i Regnskabsaaret **1847–48** bevilgede og udlignede Summer.

Amterne.	Bevilget.			Beholdning fra f. A. samt Refusioner.	Udlignet.			Matrikulskyld.	Paa hver Skylddaler er udlignet.
	Til Veivæsenet.	Til andre Udgifter.	Tilsammen.		Til Veivæsenet.	Til andre Udgifter.	Tilsammen.		
	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Skylddlr. ß.	Spd. ß.
Agershuus	7,786. ;	6,748. ;	14,534. ;	9,979. 111	5,649. 57	4,943. 35	10,592. 92	21,185. 65	; 60
Smaalenene	—	9,237. 97	9,237. 97	4,670. 51	1,370. 26	4,567. 46	5,937. 72	13,702. 19	; 52
Hedemarken	—	—	—	—	3,402. 100	7,553. 92	10,956. 72	23,066. 65	; 57
Christians	—	—	—	—	1,457. 118	7,253. 87	8,711. 85	26,135. 14	; 40
Buskerud	4,280. ;	9,259. 73½	13,539. 73½	5,358. 4	—	—	8,181. 69½	16,363. 18	; 60
Jarlsberg og Laurvig .	—	—	—	—	; ;	3,578. 55	3,578. 55	13,012. 69	; 33
Bratsberg	—	—	—	—	4,647. 30	5,628. 55½	10,275. 85½	13,700. 113	; 90
Nedenæs og Robygdelaget	—	—	—	—	1,062. 77	3,433. 18	4,495. 95	9,809. 39	; 55
Liister og Mandal . . .	3,562. 40	4,644. 78	8,206. 118	2,306. 35	—	—	5,900. 82	9,441. 38	; 75
Stavanger	2,751. 34	7,829. 83	10,580. 117	5,536. 114½	—	—	5,044. 2½	13,756. 52	; 44
Søndre Bergenhuus:									
Søndhordland og Hardanger	—	—	—	—	1,144. 80	1,181. 26	2,325. 106	9,157. 37	; 30½
Nordhordland og Vos.	—	—	—	—	1,108. 97	975. 44	2,084. 21	8,870. 56	; 28¼
Rosendals Gods . .	—	—	—	—	96. 99	85. 21	182. ;	774. 71	; 28¼
Lysekloſters do. . . .	—	—	—	—	121. 56	205. 5	326. 61	971. 87	; 40½
Nordre Bergenhuus . .	—	10,929. 44	10,929. 44	4,693. 76	—	6,235. 88	6,235. 88	15,589. 40	; 48
Romsdal	—	—	—	—	3,023. 108	6,047. 97	9,071. 85	14,514. 9	; 75
Søndre Throndhjem . .	—	10,305. 81	10,305. 81	1,313. 38	5,629. 30	8,998. 114	14,628. 24	10,325. 95	1 50
Nordre Throndhjem . .	5,500. ;	10,173. 99	15,673. 99	2,800. ;	—	—	12,873. 99	12,873. 99	1 ;
Nordland.	—	2,740. 62	2,740. 62	514. 3	—	—	2,226. 59	5,808. 29	; 46
Senjen og Tromsø Fogd.	150. ;	1,540. ;	1,690. ;	694. 60	—	—	1,788. 11	1,788. 11	1 ;
							125,417. 64½		

№ 33. **Over**

over de af Rigets Amtsformandskaber i Aaret **1848** til Bestridelse af

Amterne.	Bevilget.							
	Til Justits- og Politivæsenet.	Syge- og Medicinalvæsenet.			Landbrugsskoler.	Præmier for faldede Rovdyr.	Amtsformandskaberne.	Forskjellige Udgifter.
		Jordemodervæsenet.	Vaccinationsvæsenet.	Andre Medicinaludgifter.				
	Spd. ß.	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß
Agershuus[1]	270. ;	288. ;	360. ;	3500. ;	500. ;	60. ;	550. ;	1,050. ;
Smaalenenes[1]	—	—	—	—	—	—	—	10,109. 20
Hedemarkens	—	—	—	—	—	—	—	—
Christians	—	—	—	—	—	—	—	—
Buskeruds	400. ;	300. ;	400. ;	2300. ;	350. ;	150. ;	300. ;	3,578. 83
Jarlsberg og Laurvigs[2] . .	—	—	—	—	—	—	—	9,213.115
Bratsbergs	313. 36	600. ;	240. ;	2702. 36	450. ;	—	495. 67	388. 62
Nedenæs og Robygdelagets .	266. 118	160. ;	296. 21	1206. 27	200. ;	157. 78	267. 99	782. ;
Lister og Mandals	803. 24	16. ;	275. ;	1440. ;	388. ;	180. ;	235. ;	362. 96
Stavangers[3]	—	—	—	—	450. ;	—	—	4,679. 45
Søndre Bergenhuus:[4] . .	—	—	—	—	—	—	—	5,403. 82
Sondhordland og HardangerFgd.	—	—	—	—	—	—	—	—
Nordhordland og Vos Fgd. .	—	—	—	—	—	—	—	—
Rosendals Gods . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Lysekloster Gods	—	—	—	—	—	—	—	—
Nordre Bergenhuus .	518. ;	456. ;	546. ;	2999. ;	700. ;	250. ;	—	6,953. ;
Romsdals	—	—	—	—	—	—	—	—
Søndre Trondhjems . .	170. ;	300. ;	300. ;	6100. ;	484. 30	380. ;	330. ;	624. 31
Nordre Trondhjems . . .	450. ;	—	320. ;	8880. ;	200. ;	300. ;	370. ;	877.114
Nordlands.	700. ;	450. ;	300. ;	200. ;	—	50. ;	500. ;	540. 62
Senjen og Tromsø Fgd. .	160. ;	150. ;	650. ;		—	150. ;	270. ;	200. ;
Øst- og Vest-Finmarkens[5] .	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) For Agershuus og Smaalenenes Amters Vedkommende er Budgettet afsluttet efter Almanakaaret; dog er i Budgettet for Smaalenenes Amt er indtaget 4824 Spd. 80 ß, som ere forskudte af Fogedkasserne i

[2]) I Jarlsberg og Laurvigs Amt have Uddifterne i $18\frac{47}{48}$ udgjort: til Justits- og Politivæsenet 1892 skabet 288 Spd. $33\frac{1}{2}$ ß og forskjellige Udgifter 764 Spd. 20 ß, tilsammen 4935 Spd. $47\frac{1}{2}$ ß. Af

[3]) I Stavanger Amt er af Fogedkasserne i 1847 forskudt til Justits- og Politivæsenet 430 Spd. $5\frac{1}{2}$ ß., Amtsformandskabet 391 Spd. 35 ß og forskjellige Udgifter 215 Spd. $29\frac{1}{2}$ ß, tils. 3934 Spd. $51\frac{3}{4}$ ß.

[4]) I Søndre Bergenhuus Amt have Udgifterne i $18\frac{47}{48}$ udgjort til Justits- og Politivæsenet 1327 Spd. Spd. 99 ß, Amtsformandskabet 1063 Spd. $3\frac{1}{2}$ ß, og forskjellige Udgifter 970 Spd. $61\frac{3}{4}$ ß, tilsammen

[5]) I Aaret 1848 er udlignet i Altens Fogderi 434 Spd., i Hammerfest Fogderi 293 Spd. og i Øst-Finmarkens

ſigt

Amtskommunernes Udgifter i Regnſkabsaaret $18\frac{48}{49}$ bevilgede og udlignede Summer.

Til Veivæſenet.		Summa Udgift.	Beholdning fra foregaaende Aar samt Refuſioner.		Udlignet.				
Nye Bevillinger for Regnſkabsaaret.	Til Dækkelse af forhen bevilgede men endnu ikke udredede Beløb.		Ved Veicaſſen.	Til andre Communeudgifter.	Til Veivæſenet.	Til andre Udgifter.	Tilſammen.	Amternes Matrikulſkyld.	Paa hver Skylddaler.
Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Skyldd. ß	Spd. ß
8784. 54	3333. 6	18,695. 60	7146. 3	3692. 74	7,591. 58	3,001. 34	10,592. 92	21,185. 65	; 60
1435. ;	—	11,544. 20	6424. 7	5295. 69	1,369. 88	4,794. 7	6,163. 95	13,697. 37	; 54
—	—	—	—	—	2,545. 50	6,293.105	8,839. 35	23,059. 2	; 46
—	—	—	—	—	3,219.112	7,234. 14	10,454. 6	26,135. 14	; 48
4700. ;	—	12,478. 83	4297. 14.		8,181. 69.		8,181. 69	16,363. 18	; 60
5484. 73	—	14,698. 68	3882. 72	4875. 104	3,904. 34	4,338. 11	8,242. 45	13,014. 33	; 76
4738. 78	3768. 69	13,696.108	2963. 83	—	5,086. 78	5,189. 81	10,276. 39	13,701. 93	; 90
2384. 96	—	5,721. 79	1311. 56	1178. 106	1,073. 39	2,157.117	3,231. 36	9,809. 39	; 40
3283. 49	2559. 61	9,542.110	3755. ;	—	1,888. $26\frac{1}{2}$	1,888. $26\frac{1}{2}$	3,776. 53	9,441. 12	; 48
5516.109	—	10,646. 34	2020. 37	1346. 89	1,948. 75	3,782. 78	5,731. 33	13,755. 5	; 50
2597. 39	2709.109	10,710.110	3904. 85	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	763. 13	2,432. 75	3,195. 88	9,157. 37	; 42
—	—	—	—	—	739. 25	2,319. 62	3,058. 87	8,870. 56	$41\frac{1}{2}$
—	—	—	—	—	64. 66	202. 6	266. 72	774. 71	; $41\frac{1}{8}$
—	—	—	—	—	80.117	348.119	429.116	971. 87	; $53\frac{1}{4}$
1491.106	—	13,913.106	—	5088. 45	1,491.106	7,333. 74	8,825. 60	15,589. 35	; 68
—	—	—	—	—	3,386. 11	5,683. 96	9,069.107	14,511.101	; 75
5908. ;	—	14,596. 61	—	708. 111	5,908. ;	8,030.117	13,938.117	10,325. 19	1. 42
5938. 65	—	17,336. 59	1938. 65	542. 66	4,000. ;	11,397.114	15,397.114	12,831. 75	1. 24
—	—	2,740. 62	—	514. 3	—	2,226. 59	2,226. 59	5,808. 29	; 46
100. ;	—	1,680. ;	1022. 18.		1,424. 48.		1,424. 48	1,780. 56	; 96
—	—	—	—	—	1,245. 48.		1,245. 48	—	—
					45,061. $58\frac{1}{2}$	78,655.$115\frac{1}{2}$	134,568. 99		
					10,851. 45.				

Agershuus Amts Budget anſlaaet 500 Spd. til Udgifters Beſtridelſe i den første Halvdeel af 1849, og i Aaret 1847.

Spd. $90\frac{1}{2}$ ß, Vaccinationsvæſenet 118 Spd. 105 ß, andre Medicinaludgifter 1871 Spd. $38\frac{1}{2}$ ß, Amtsformand-Beholdningen 4875 Spd. 104 ß anſees 724 Spd. 69 ß ſom upaaregnelige.

Vaccinationsvæſenet 403 Spd. 27 ß, andre Medicinaludgifter 2036 Spd. $85\frac{3}{4}$ ß, Landbrugsſkolen 457 Spd. 109 ß,

$55\frac{1}{2}$ ß, Jordemodervæſenet 18 Spd. 84 ß, Vaccinationsvæſenet 671 Spd. $50\frac{1}{2}$ ß, andre Medicinaludgifter 2149 6200 Spd. $114\frac{1}{4}$ ß.

Fogderi 518 Spd. 48 ß.

№ 41. Extract af Havnekasse-

Kjøbstæder og Ladesteder.	Indtægt.											
	Procenter af fortoldede Varer:				Skibsafgifter, Brygge- og Ringepenge o. s. v.		Renter af udestaaende Kapitaler og andre Indtægter af Eiendomme.		Andre Indtægter.		Tilsammen.	
	for Indgaaende.		for Udgaaende.									
					Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.
Frederikshald	492	Spd. 69	ß.		328.	7 3½	45.	1 14	477.	9 3	1,344.	10 9½
Frederiksstad og Sarpsborg	507	— 29½			72.	7 0	;	;	832.	9 2½	1,412.	7 2
Moss	;	— ;			5.	4 5	131.	5 9	235.	10 8	372.	9 2
Soon og Holen	45	— 36			;	;	;	;	9.	6	54.	4 2
Drobak	;	— ;			;	;	96.	2	;	;	96.	2
Christiania	4,542	— 48½			466.	7 2	85.	6 1	892.	4 3	5,986.	10 4½
Drammen	3,472	— 53			558.	8 8	101.	4	3.	8 0	4,135.	10 5
	Spd.	ß.	Spd.	ß.								
Holmestrand	210.	7 2½	39.	7 1	236.	2 0	13.	2 5	;	;	499.	6 8½
Tonsberg	317.	4 7	15.	7 0	;	;	6.	8 8½	;	;	339.	8 5½
Sandefjord	;	;	;	;	218.	3 2½	;	;	;	;	218.	3 2½
Laurvig	;	;	;	;	328.	2 0	;	;	92.	11 1	421.	1 1
Skien	375.	6 1½	82.	1 9	;	;	;	;	372.	6 3	830.	2 3½
Porsgrund	244	— 114			;	;	;	;	;	;	244.	11 4
Brevig	133.	2 9	76.	3 7	60.	5 8	;	;	;	;	270.	4
Kragerø	;	;	;	;	;	;	124.	1 0	;	;	124.	1 0
Osterriisoer	182.	4 8	54.	5 2	50.	7 0½	19.	1 18	1.	1 6	308.	6 4½
Tvedestrand	;	;	;	;	;	;	15.	1 9	;	;	15.	1 9
Arendal	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;
Grimstad	;	;	;	;	73.	8 8	;	;	;	;	73.	8 8
Lillesand	;	;	;	;	;	;	23.	1 17	;	;	23.	1 17
Christianssand	;	;	;	;	251.	6 0	318.	1 0	;	;	569.	7 0
Mandal	199	— 15			1.	5 6	8.	2 8	;	;	208.	9 9
Flekkefjord	100.	4 1	4.	5 0	;	;	20.	2 6	;	;	124.	1 17
Farsund	;	;	;	;	1.	;	16.	2 0	;	;	17.	2 0
Egersund	59	— 96			;	;	;	;	;	;	59.	9 6
Stavanger	;	;	;	;	;	;	950.	1 13	;	;	950.	1 13
Bergen	4,385.	6 3	275.	7	22.	9 6	339.	2 4	70.	4 0	5,092.	1 10
Aalesund	174	— 119			115.	8 1	336.	6 0	;	;	627.	2 0
Molde	;	;	;	;	99.	;	158.	6 0	;	;	257.	6 0
Christianssund	;	;	;	;	83.	2 1	302.	;	;	;	385.	2 1
Throndhjem	1,676.	4 1½	87.	9 9½	1,465.	2 3	63.	1 9	10.	;	3,302.	6 3
Namsos	55	— 10			10.	8 4	;	;	;	;	65.	9 4
Tromsø	398	— 66			75.	9 4	41.	;	6.	8 0	522.	;
Hammerfest	197.	8	;	;	;	;	13.	8 4	10.	;	220.	9 2
Tilsammen	7,578.	5 1½	635.	4 5½	4,525.	7 2½	3,230.	10 1½	3,015.	12 2½	29,177.	9 9½
	10,192	— 56.										

Regnskaberne for 1850.

Udgift.							
Lønninger.	Udgifter ved nye Anlæg.	Vedligeholdelsesomkostninger.	Renter af Gjæld.	Andre Udgifter.	Tilsammen.	Anmærkninger.
Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	
106. 54	87. 105	666. 9	; ;	64. 19	924. 67	Beholdning 1,091 Spd. 102½ ß.
70. ;	79. 111	535. 84	; ;	617. 28	1,302. 103	Overskud . . . 119 – 119½.
48. ;	6. 44	; ;	; ;	23. 17	77. 61	Beholdning 3,617 – 73.
; ;	; ;	2. 113	; ;	4. 79	7. 72	
18. 77	368. 14	; ;	; ;	; ;	386. 91	Aktiva . . . . 370 – ;
596. ;	2,047. 37	2,121. 13	; ;	1,355. 78	6,120. 8	Beholdning 4,862 – 33½.
976. 96*)	171. 96	1,469. 3	; ;	392. 25	3,009. 100	Do. 3,035 – 90.
						Passiva 2,306 – 92½.
52. 116	100. ;	190. 30	2. 96	180. 86	526. 88	Beholdning 393 – 36½.
53. 37	; ;	279. 41½	; ;	9. 40	341. 118½	Beholdning 183 – 35.
52. 1½	; ;	190. ;	; ;	12. 100	254. 101½	Kontant . . . . 8 – 39½.
56. 101	; ;	449. 61	; ;	8. ;	514. 42	
104. 23	21. 27	438. 107	; ;	9. 24	573. 61	Beholdning 446 – 87.
31. 98	; ;	9. 110	50. ;	16. 113	108. 81	Aktiva 178. 24. Pass. 90 Spd.
22. 102½	; ;	397. 23	; ;	16. 108	436. 113½	Aktiva . . . . . 73 Spd. ½ ß.
40. ;	; ;	; ;	; ;	7. 10	47. 10	
44. 11	526. 14	15. 90	; ;	5. ;	590. 115	Beholdning . 39 – 72½.
; 76	; ;	; ;	; ;	; ;	; 76	Beholdning . 410 – 73
52. ;	; ;	42. 24	; ;	22. ;	116. 24	Indtægten bestaaer af et optaget Laan og Beh. tils. 177. 117½.
10. ;	; ;	6. ;	; ;	6. 36	22. 36	Beholdning 627 Spd. 48 ß.
; ;	; ;	; ;	; ;	; ;	; ;	
168. ;	; ;	509. 23½	; ;	35. 44	712. 67½	Beholdning 7,740 – 55.
60. ;	; ;	147. 117	; ;	6. 72	214. 69	
14. 68	; ;	5. 30	15. ;	6. 111	41. 89	Aktiva . . . 112 – 52.
15. ;	; ;	9. 90	;	9. 10	33. 100	
12. 47	; ;	; 60	12. ;	; 48	25. 35	Aktiva . . . 80 – 47½.
165. ;	; ;	435. 36	; ;	; ;	600. 36	
748. ;	1,520. ;	1,291. 24½	; ;	134. 105	3,694. 9½	Beholdn. 15,366 – 22.
61. 75	; ;	66. 48½	; ;	; ;	128. 3½	
20. ;	; ;	10. ;	10. 48	18. 42	58. 90	
30. ;	; ;	48. 31	; ;	10. 86	88. 117	
312. ;	2,873 Spd. 2½ ß		100. ;	171. 110	3,456. 112½	Beholdning 901 – 7.
2. 84	; ;	11. 70	12. ;	17. 84	43. 118	
55. 105	90. ;	308. 87	; ;	; ;	454. 72	Beholdning 318 – 61.
; ;	; ;	; ;	; ;	7. 73	7. 73	
4,001. 92	5,018. 88	9,658. 6	202. 24	3,170. 108	24,924. 80½	
	2,873 — 2½					

*) Andre faste Udgifter heri iberegnede.

№ 42. Norske Fartøier afgaaede med Ladning fra fremmede

Afgaaede fra:	1841.		1842.		1843.		1844.	
	Antal.	Commer-læster.	Antal.	Commer-læster.	Antal.	Commer-læster.	Antal.	Commer-læster.
Sverige	356	35,125	287	21,194½	357	35,005	407	41,536
Rusland, Havne ved det hvide Hav	—	—	4	616	—	—	—	—
Rusland, Do. ved Østersøen	133	10,812½	148	13,393	115	11,200½	131	11,109½
Rusland, Do. ved det sorte Hav	3	316	;	;	3	254½	12	1,268½
Preussen	62	2,753½	27	1,459	23	955½	72	4,620
Mechlenburg	1	56	2	39	;	;	1	19
Danmark	21	522½	11	369	12	441	10	247
Lübeck	1	44½	;	;	1	25	;	;
Hamburg og Altona	14	1,130	7	546½	7	735½	10	901½
Bremen	1	27	;	;	;	;	;	;
Hannover	;	;	;	;	;	;	;	;
Holland	1	52	1	86	1	113½	;	;
Belgien	8	791	4	225	4	197½	13	952½
Storbrittanien	38	2,210	43	3,076½	80	5,393½	93	6,596½
Frankrig, Havne ved Canalen og Atlanterh.	27	2,001½	18	1,325½	12	1,172	15	1,263
Frankrig, Do. ved Middelhavet	26	1,997	15	1,246½	9	623½	10	912
Spanien, Havne ved Atlanterhavet	4	285	13	1,244½	6	570½	3	177
Spanien, Do. ved Middelhavet	13	814	16	999½	5	303½	9	566½
Portugal	18	1,210½	4	359	1	61½	7	522½
Gibraltar	12	564	8	537	3	259	7	492½
De sardiniske Stater	;	;	;	;	1	56	1	56
Toscana	1	63½	3	182	3	136	6	372½
Kirkestaten	1	75½	;	;	1	82½	;	;
Begge Sicilierne	9	514½	10	550	20	1,465½	13	893
Malta	;	;	1	70	;	;	3	254
Østerrig	6	444	15	1,206½	5	466½	19	1,268
Grækenland og de joniske Øer	;	;	;	;	—	—	1	111
Tyrkiet*)	15	1,197	4	264½	5	414½	20	2,011
Ægypten	1	88½	1	58½	1	104	6	516½
Algier	;	;	;	;	;	;	;	;
Qvebec	;	;	;	;	;	;	;	;
De forenede Nordamerikanske Stater	10	1,079½	9	1,053	16	1,731	34	3,814½
Cuba	;	;	1	85½	—	—	2	306
Hayti	;	;	3	349	1	146½	3	404½
Brasilien	2	239	4	399½	13	1,441½	14	1,404½
Montevideo	5	586	2	186½	1	95	1	95
Buenos Ayres	3	261½	2	183	2	185		
Valparaiso	—	—	—	—	—	—	—	—
Calcutta	—	—	—	—	—	—	—	—
Capstaden	—	—	—	—	—	—	—	—
St. Helena	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	792	65,281	663	51,304½	708	63,635½	923	82,690½

*) Deraf ere afgaaede fra Constantinopel i 1841 5 Fartøier, drægtige 469½ Com.-L.; i 1842 4 Fartøier, 10 Fartøier, dr. 1,108 Com.-L.; i 1847 74 Fartøier, dr. 7,626 Com.-L.; i 1848 2 Fartøier dr.

Steder til fremmede Steder i Aarene 1841—1850.

1845.		1846.		1847.		1848.		1849.		1850.	
Antal.	Commercelæster.	Antal.	Commercelæster.	Antal.	Commercelæster.	Antal.	Commercelæster.	Antal.	Commercelæster.	Antal.	Commercelæster.
622	63,182	693	70,607	802	80,982	397	42,373½	574	58,944	632	61,243
—	—	—	—	—	—	—	—	2	249	3	429½
74	4,940½	123	10,495½	217	18,217½	101	9,486	214	21,476	153	14,008
17	2,124	11	1,290½	47	5,255½	10	1,159	5	452½	7	943
34	1,423½	77	2,426	118	4,553½	19	582	60	4,053½	83	4,363
1	14	2	41½	8	165½	2	84	1	18	2	124
13	501½	13	370	46	1,098½	29	745	49	1,182½	59	1,309
;	;	;	;	3	70	3	61	4	121	4	101½
11	933	1	96	4	390	10	621	13	1,066½	10	724
;	;	2	92½	4	115½	;	;	4	100½	5	221½
;	;	;	;	;	;	1	30	;	;	;	;
5	356	10	712	8	532	9	752½	3	127½	;	;
4	391	2	163	13	1,222	3	221	6	549½	3	248½
161	11,990½	86	6,011½	184	11,492	173	16,312	205	18,421	230	20,206
18	1,608	11	964	25	1,779½	16	1,195	22	2,170	26	2,209
23	2,418½	20	1,714½	31	2,660	13	1,329½	9	1,067½	13	1,181½
11	783	4	239½	11	961	5	410½	3	339½	4	481½
5	258½	22	1,344½	11	489	6	334	5	401	2	150
17	1,453½	11	811½	9	674½	11	789	7	596½	11	1,373½
13	960	19	290½	11	746	1	53½	;	;	;	;
1	146	2	100½	1	52½	;	;	;	;	;	;
10	834½	2	88½	7	529½	5	548½	8	902½	17	1,885
1	75	;	;	—	—	3	208	2	152½	4	231½
12	901½	20	1,498½	12	658½	17	1,511	20	1,488	34	2,722
;	;	2	81	4	533	;	;	;	;	3	235
18	1,353	20	1,552	17	1,294½	14	1,042	22	1,901	16	1,457½
4	314½	7	598½	5	272	4	251	8	657	2	147
—	—	10	1,108	78	7,925	2	213½	3	254½	1	54½
—	—	;	;	7	762	2	237½	2	209	16	2,186½
;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;
;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	44	7,419½
22	2,604½	16	1,769	30	3,861	15	1,896½	51	6,844½	43	5,765½
5	659	3	391	3	378½	2	309½	1	114½	2	301
3	204½	—	—	—	—	—	—	—	—	2	215
6	444½	16	1,473½	7	613½	14	1,408½	17	1,951½	13	1,491½
1	47	—	—	2	234½	1	88½	1	124½	;	;
						;	;	4	414	5	617
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	409½
—	—	1	178	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	140	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	113	—	—	—	—
1,112	100,921½	1,206	106,508½	1,725	148,518½	890	84,506	1,325	126,349½	1,453	134,454½

dr. 264½ Com.-L.; i 1843 4 Fartøier, dr. 308½ Com.-L.; i 1844 18 Fartøier, dr. 1,923 Com.-L.; i 1846 213½ Com.-L.; i 1849 2 Fartøier, dr. 190½ Com.-L ; i Aaret 1850 ingen Fartøier.

Rettelser og Trykfeil.

I Departementet for det Indres Indstilling:

Side XVI 2den Spalte 37te Linie er Længden af Christians Stoll ved Kongsberg Sølvværk ved Udgangen a Aaret 1845 overeensstemmende med forrige Femaarsberetning angivet til $147^3/_4$ Lagter, istedetfor at den i Virkeligheden, naar alle dens Dele medregnes, var $261^3/_4$ Lagter 20 Finger.

I Tabeller det hele Rige vedkommende:

Side 11 i Rubrikken om Glasværker er Produktet ved Hurdals Glasværk i øvre Romerige angivet blandt andet til Medicinglas for 924 Spd. istedetfor til do. for 1233 Spd.

Side 13 i Rubrikken om mekaniske Værksteder og Jernstøberier i Agers og Follong Fogderie tilføies som aarligt Produkt ved 1 Værksted Maskiner for 20,000 Spd.

Side 16 i Rubrikken om Spigerbrug i nedre Romerige er Produktet angivet til 17,000 istedetfor til 2,125,000 St. 3 à 4″ Spiger. Totalsummen i Stykker bliver saaledes 24,057,000.

Side 17 i Rubrikken om Sæbesyderier i Listers Fogderie er Produktet af Grønsæbe angivet til 150 ℔ istedetfor til 150 Tønder.

Side 18 og 19 i Rubrikken om Væverier i Jarlsbergs Fogderie er Produktet i nogle Exemplarer angivet til 147,256 Al. forskjellige Tøier og 5,200 Par Strømper, istedetfor til circa 300,000 Al. Tøier og 1,200 Par Strømper. Totalsummen bliver saaledes 957,749 Al. Tøier og 1,200 Par Strømper.

Oversigt

over Amternes Indtægter og Udgifter i Regnskabsaaret 18⁴⁸⁄₄₉ samt over Amtsudligningen i 1849.

Amterne.	Indtægt i Regnskabsaaret 18⁴⁸⁄₄₉.										Udgift i Regnskabsaaret 18⁴⁸⁄₄₉.											Beholdning ved Udgangen af Regnskabsaaret 18⁴⁸⁄₄₉.		Udlignet paa Matrikulskylden til Udgifters Bestridelse i Regnskabsaaret 18⁴⁹⁄₅₀.				
	Udligning paa Matrikulskylden.	Bøder.	Bidrag efter Veiloven af ikke robelagte Gaarde.	Refusioner.	Laan.	Renter og Afdrag af udestaaende Kapitaler.	Beholdning fra foregaaende Regnskabsaar. ved Veikassen.	Beholdning fra foregaaende Regnskabsaar. ved Kommunekassen forøvrigt.	Forskjellige Indtægter.	Summa Indtægt.	Maaneds- og Formynderthingene.	Forøvrigt ved Justitsvæsenet.	Jordemodervæsenet.	Vaccinationsvæsenet.	Forøvrigt ved Sygevæsenet og Medicinalvæsenet.	Landbrugsskoler.	Præmier for fældte Rovdyr.	Amtsformandskaberne.	Forskjellige Udgifter.	Veivæsenet.	Summa Udgift.	Ved Veikassen.	Til andre Kommuneudgifter.	Til Veivæsenet.	Til andre Udgifter.	Tilsammen.	Amternes Matrikulskyld.	Paa hver Skyldaler.
	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Skyldd. ß	Sp. ß
Agershuus¹)	10,592. 98	253. 60	161. 71	85. 67	: :	80. 38	15,506. 96	5,797. 33	2,560. :	35,037. 103	178. 99	100. 81	297. 67	278. :	2,570. 8	253. :	99. 12	515. 16	554. 15	9,181. 90	14,028. 28	16,556. 72	4,453. 3	6,708. 95	6,002. 72	12,711. 47	21,185. 78	: 72
Smaalenene²)	1,369. 88	4. :	8. 44	105. 39	: :	49. 103	6,424. 7	: :	5,264. 116	13,226. 37	188. :	302. 54	352. :	168. 15	2,519. 76	360. 91	72. 84	353.104	85.118	4,901. 24	9,304. 86	2,958. 51	963. 20	1,826. 37	4,794. 7	6 620. 44	13,697. 37	: 58
Hedemarken	8,708. 90	2. :	209. 102	25. :	19. 15	: :	4,276. 31	5,577. 66	995. 118	19,814. 62	318. 24	33. 104	328. :	555. 95	3,315. 31	4,368. 69	345. :	314. 68	429. 23	3,229. 85	13,238. 19	3,829. 98	2,746. 65	5,556. 83	7,510. 10	13,066. 93	23,059. 2	: 68
Christian³)	10,454. 6	39. 64	38. 77	: :	: :	: :	4,595. 99	1,324. 78	548. 18	17,000. 102	287. :	315. 27	855. :	540. 111	2,463. 71	: :	189. 24	457.113	1,427. 24	2,514. 73	9,050. 83	5,731. 77	2,218. 64	5,172. :	5,282. 6	10,454. 6	26,135. 14	: 48
Buskerud	8,181 69	70. :	: :	3. 9	: :	: :	4,291. 15.		39. 58	12,585. 31	334. 17	64. 17	280. :	479. 53	2,276. 44	353. 29	203.108	292. 59	: :	2,987.110	7,271. 77	5,313. 74.		4,700. :	3,481. 69	8,181. 69	16,363. 18¾	: 60
Jarlsberg og Laurvig⁴)	8,242. 45	32. :	108. 92	: :	: :	344. 83	3,882. 72	4,875. 104	: :	17,486. 36	200. 88	1,228. 75	: :	235. 45	1,738. 59	191. 22	88. 48	196 101	1,102.107	2,353. 21	7,335. 86	5,783. 8	4,367. 62	1,735. 28	3,470. 57	5,205. 85	13,014. 33	: 48
Bratsberg	10,276. 39	: :	: :	: :	: :	100. :	—	—	: :	—	175. 113	21. 80	689. 40	225. 57	3,336. :	434.100	284. 36	417. 25	225. 41	4,363.114	10,174. 6	3,923. 74	2,182. 18	4,129. 29	7,288. 84	11,417.113	13,701. 63	:100
Nedenæs og Robygdelaget⁵)	3,269. 93	38. :	318. 29	: :	: :	: :	1,311. 56	1,178. 106	51. 114	6,168. 38	201. 24	32. 24	176. :	321. 3	1,442. 35	335. 45	202. 48	243.104	178. 63	1,160. 82	4,293. 68	1,363. 95	764. 75	2,452. 40	3,269. 93	5,722. 13	9,809. 39	: 70
Lister og Mandal	3,776. 36	100. :	839. 8	: :	: :	: :	3,899. 44	3,294. 101	915. 88	12,825. 37	206. 116	210. 22	16. :	295. 29	1,372. 17	1,216. 98	111. 84	254. 22	689. 67	3,658. 22	8,030.117	3,070. 81	1,723. 79	2,185. 39	3,477.112	5,663. 31	9,440. 87⁴⁄₇	: 72
Stavanger⁶)	5,731. 33	48. :	2,009. 73	308. 27	: :	221. 11	1,690. 38	822. 71	33. 85	10,864. 98	118. 84	358. 76	: :	390. 97	2,582. 31	496. 76	60. 24	410. 28	108. 73	4,530. 30	9,056. 39	1,473.103	334. 76	1,145. 43½	5,154. 15½	6,299. 59	13,744. 41	: 55
Søndre Bergenhuus:																												
Søndhordland og Hardanger Fgd.	3,205. 7	26. :	365. :	21. 96	—	124. 14	—	—	—	—	36. 96	715. 34	: :	174. 19	555. 88	: :	353. 76	294. 4	139. 5	2,929. 8	5,197. 90	2,989. 31	1,829. 48	1,526. 26	3,815. 49	5,341. 75	9,157. 37	: 70
Nordhordland og Vos Fgd.	3,067. 84	—	148. 26	14. 76	—	1. 8	—	—	—	—	138. 86	194. 44	32. :	157. 64	1,399. 32	360. 72	217. 44	286. 52	167. 87	1,914. 29	4,868. 30	2,230. 13	261. 24	1,478. 46	3,650. 2	5,128. 48	8,870. 34	: 69½
Rosendals Gods	266. 96	5. :	12. 34	: :	—	—	—	—	—	—	: :	68. :	: :	: 75	: :	: :	23. 56	28. :	: :	: :	120. 11	81.100	693. 40	129. 12	318. 88	447.100	774. 71	: 69½
Lysekloster Gods	431. 24	—	32. 9	: 72	—	25. :	—	—	—	—	: :	138. 75	: :	: :	: :	: :	39.100	13. 91	: :	534. 76	726.102	1,235.117	1,306. 95	161.114	492. 83	654. 77	971. 87	: 81
Nordre Bergenhuus⁷)	8,827. 6	308. :	879. 10	: :	800. :	: :	10,711. 50.		1,979. 93	23,505. 39	152. 8	787. 69	492. 55	506. 45	4,743. 96	641. 80	212. 48	772. 97	2,338. 48	2,157. 10	12,804. 76	10,700. 82.		778.106	14,798. 96	15,577. 82	15,577. 82	1. :
Romsdal	9,078. 90	30. :	588. 104	1,332. 13	: :	: :	2,274. 76	1,842. 2	: :	15,146. 45	261. 96	74. 7	685. 69	553. 55	2,747. 10	403.117	279. 80	384. 80	617. 86	4,798. 12	10,806. 12	1,973. 83	2,366. 70	1,813.118	7,739. 78	9,553. 76	14,511.101	: 79
Søndre Trondhjem⁸)	14,695. 27	99. :	53. 66	542. 86	134. 115	: :	914. 23	—	2. 48	16,442. 5	222. 85	48. 59	280. :	411. 20	5,536. 81	1,403. 52	328. 84	358. 4	408. 61	7,174. 6	16,171. 92	480. 92	: :	5,634. 40	8,563. 16	14,197. 56	10,325. 52	1. 45
Nordre Trondhjem⁹)	15,397. 114	27. :	: :	3. 6	: :	21. 96	2,815. 78	542. 66	43. 81	18,851. 81	182. 48	208. 43	: :	258. 54	7,862. 115	280. 4	502. 48	416. 9	132.110	5,847. 6	15,690. 77	998. 78	2,162. 46	5,000. :	10,391. 51	15,391. 51	12,826. 23	1. 24
Nordland¹⁰)	2,226. 59	: :	: :	197. 100	: :	: :	—	—	—	—	: :	914. 85	325. 20	392. 97	: :	: :	344. 72	782. 31	531. 55	33. 24	3,324. 24	: :	: :	2,516. 109.		2,516.109	5,808. 29	: 52
Senjen og Tromsø	1,424. 44	: :	: :	: :	: :	: :	1,233. 19.		40. :	2,697. 63	: :	169. 41	56. 105	164. 59	239. 72	: :	126. 48	256. 71	122. 64	25. :	1,160.100	1,536. 83.		1,424. 48.		1,424. 48	1,780. 56	: 96
Øst- og Vestfinmarken¹¹)	1,245. 48	: :	: :	: :	: :	10. :	27. 80	1,418. 23	211. 80	2,912. 111	: :	763. 94	: 54	105. 27	135. 40	: :	138. 24	120. 59	76. 89	2. :	1,342. 27	25. 80	1,545. 4	1,160. :		1,160. :	—	—
Tilsammen	130,468. 116	1,082. 4	5,773. 25	2,639. 111							3,204. 24	6,750. 31	4,866. 50	6,214. 60	46,836. 66	11,100. 15	4,223. 68	7,169. 58	9,336. 56	64,295.102	163,997. 50	54,717. 53	29,918. 69	52,134. 16½	99,501. 28½	156,736. 82		
																						17,550. 119.		5,101. 37.				

NB. For Agershuus, Smaalenenes, Hedemarkens, Christians, Romsdals og Søndre Trondhjems Amters samt Øst- og Vest-Finmarkens Vedkommende er Budgettet affattet efter Almanakaarene 1848 og 1849.

¹) Af de for Agershuus Amts Vedkommende opførte Beløb udgjør 2250 Spd. Omdragssummer, af hvilke 1750 Spd. vedkomme Veivæsenet. I de i de trykte Amtsformandskabsforhandlinger for 1848 indførte Overslag er kun taget Hensyn til de kontante Beholdninger ved Veikassen og den almindelige Kommunekasse, resp. 7146 Spd. 3 ß og 3692 Spd. 74 ß. I Veikassens Beholdninger er efter det Regnskab, hvorefter nærværende Extrakt er udarbeidet, medtaget 4268 Spd. 37½ ß, der paa Grund af manglende Legitimation endnu ei kunde føres til Udgift.

²) I det fra Amtmanden i Smaalenenes Amt indkomne Regnskab er foruden Veivæsenets Indtægter og Refusioner kun anført undereet en Indtægt af 5264 Spd. 116 ß, medens det af Amtsformandskabsforhandlingerne for 1848 erfares, at der foruden Veikassens Beholdning havdes i Behold efter foregaaende Aars Repartition 5295 Spd. 69 ß, og at der ifølge Repartitionsplakaten har foruden de ovenanførte 1369 Spd. 88 ß, der vedkomme Veikassen, været udlignet 4794 Spd. 7 ß.

³) Foruden den opgivne Beholdning haves et Fond til et nyt Sygehuus, der ved Udgangen af 1848 beløb sig til 3090 Spd. 42 ß. Af Veikassens Beholdning bero 1053 Spd. 96 ß paa Udfaldet af en Proces med Kjøbstaden Lillehammer.

⁴) Jarlsberg og Laurvigs Amtskommune eier foruden den angivne Beholdning en Kapital af 3200 Spd., bestemt til et Tvangsarbeidshuus og en Redningsanstalt.

⁵) Nedenæs og Robygdelauget har udenfor den anførte Beholdning et Fond, stort 906 Spd. 71 ß, bestemt til at betale Amtskommunens Bidrag til den nye Vei til Thelemarken.

⁶) Foruden de anførte Beholdninger eiede Stavanger Amts Veikasse og almindelige Kommunekasse ved Udgangen af Regnskabsaaret 18⁴⁷⁄₄₈ i udestaaende Fordringer og Decisionsansvar respektive 329 Spd. 119 ß og 524 Spd. 18 ß.

⁷) Blandt Nordre Bergenhuus Amtskommunes forskjellige Indtægter og Udgifter er indtaget respektive 1146 Spd. 63 ß og 1045 Spd. 89 ß, der ere indkomne ved Udligning paa og udbetalte som Forskud til de engere Kommuner.

⁸) I Søndre Trondhjems Amt er i Aaret 1848 egentlig udlignet 13,938 Spd. 117 ß, men i Regnskabet er undereet med Udligningen opført endeel indkomne Refusioner. I tvende af Fogedkasserne var ved Udgangen af 1848 Beholdninger af respektive 123 Spd. 2 ß og 400 Spd. 56 ß den almindelige Kommunekasse vedkommende, hvorimod den tredie Fogedkasse stod i et Forskud af 733 Spd. 116 ß. Fogedkasserne staae saaledes i det Hele i et Forskud af 210 Spd. 58 ß, der ikke ere indtagne i ovenstaaende Beregning.

⁹) Ifølge Amtsformandskabsforhandlingerne havde Nordre Trondhjems Amtsveikasse ved Udgangen af 1847 en Kassebeholdning af 1938 Spd. 65 ß.

¹⁰) Nordlands Amtskommune havde ved Regnskabsaarets Slutning hos Fogden i Helgeland en Beholdning af 1003 Spd. 78 ß, men hos Fogderne i Salten og Lofoten Underballance af resp. 402 Spd. 68 ß og 1337 Spd. 40 ß.

¹¹) Foruden den ved Udgangen af 1848 anførte Beholdning havdes ved Øst-Finmarkens Fogedkasse udestaaende Fordringer af Beløb 215 Spd. 79 ß. I Aaret 1849 er udlignet i Altens Fogderi 446 Spd., i Hammerfest Fogderi 330 Spd. 60 ß og i Øst-Finmarkens Fogderi 383 Spd. 60 ß.

Oversigt

over Amternes Indtægter og Udgifter i Regnskabsaaret 18$\frac{49}{50}$ samt over Amtsudligningen i 1850.

Amterne.	Indtægt i Regnskabsaaret 18$\frac{49}{50}$.									Udgift i Regnskabsaaret 18$\frac{49}{50}$.										Beholdning ved Udgangen af Regnskabsaaret 18$\frac{49}{50}$.		Udligget paa Matrikulsfylden til Udgiftens Bestridelse i Regnskabsaaret 18$\frac{51}{52}$.				
	Udligning paa Matrikulsfylden.	Boter.	Afdrag efter Beilsten af ikke rekvirerte Gaarde.	Refusioner.	Laan.	Renter og Afdrag af udestaaende Kapitaler.	Beholdning fra foregaaende Regnskabsaar. ved Brikassen.	Beholdning fra foregaaende Regnskabsaar. ved Kommunerefusjon foreløbigt.	Forskjellige Indtægter.	Summa Indtægt.	Maaneds- og Sormyndertillæg.	Forevigt ved Justitsvæsenet.	Jordemodervæsenet.	Vaccinationsvæsenet.	Forevigt ved Gage- og Medicinalvæsenet.	Landvæsvæsen.	Præmier for fældede Ulvekjør.	Amtsformandskaberne.	Forskjellige Udgifter.	Veivæsenet.	Summa Udgift.	Ved Beilsten.	Til andre Kommuneudgifter.	Til Veivæsenet.	Til andre Udgifter.	Tilsammen.	Amternes Matrikulskyld.	Paa hver Skyldskilling.
	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Spd. ß	Skdd. ß	Sk. ß
Agershuus[1]	12,711. 47	82. ;	161. 71	341. 59	; ;	61. 104	16,556. 72	4,453. 3	; ;	34,367. 116	178. 111	44. 65	300. ;	354. 105	3,533. 65	545. ;	89.108	338. 86	43.108	7,334. 9	12,763. 57	16,251. 93	5,352. 86	10,945.110	4,943. 38	15,889. 28	21,185. 78	; 90
Smaalenene[2]	6,620. 45	115. 72	8. 44	45. ;	; ;	58. 41	2,938. 50	963. 20	2,422. 74	13,191. 106	233. 24	233. 14	336. ;	270. 60	1,906. 14	406. 94	67. 72	289.115	240. 11	1,194. 98	5,178. 22	3,817. 27	4,196. 57	3,196. 4½	3,652. 74	6 848. 78½	13,697. 37	; 60
Hedemarken	13,052. 21	23. 72	209. 102	77. 2	119. 15	; ;	3,822. 98	2,746. 65	412. 55	20,443. 70	247. 60	20. 10	344. ;	582. 62	3,388.108	1,502. 7	210. 12	469. 98	269. 50	4,647. 6	11,681. 53	5,044.117	3,717. 20	7,200. ;	7,404. 16	14.604. 16	23,059. 18	; 76
Christian	10,454. 6	42. 80	38. 77	727. 38	; ;	; ;	5,731. 77	2,218. 64	70. 61	19,283. 43	270. 24	67. 56	848. ;	536. 35	3,246. 48	26. 98	116. 72	312.106	940. 92	4,674. 60	11,039.111	6,380.118	1,862. 54	1,993. 22	6,718. 63	8,711. 85	26,135. 14	; 40
Buskerud	8,182 45	—	—	—	—	—	5,312. 34.		394. 45	13,889. 4	349. 16	13. 74	236. ;	352. 100	2,042. 23	514.102	219. 60	339. 34	6. 7	5,935. 26	10,008. 82	3,880. 42.		4,700. ;	3,482. 45	8,182. 45	16,364. 89	; 60
Jarlsberg og Laurvig	5,205. 85	114. ;	108. 92	; ;	; ;	784. 42	5,783. 8	4,367. 62	; ;	16,363. 49	209. 52	900. 8	; ;	179. ;	1,356. 12	379. 95	88. 96	564. 35	245. 23	3,971. 27	7,893.108	3,871. 61	4,598. ;	2,169. 6	4,338. 11	6,507. 17	13,014. 33	; 60
Bratsberg	11,417. 113	98. 32	; ;	340. 23	; ;	132. 95	3,933. 74	2,182. 18	3. ;	18,107. 115	240. 64	18. 114	647. 82	276. 87	4,291. 5	490.112	278. 84	488. 38	485. 9	5,209. 39	12,427. 34	3,928. 18	1,742. 63	3,612. 37	7,805. 76	11,417.113	13,701. 65	; 100
Nedenæs og Robygdelaget	5,722. 13	5. ;	318. 29	1. 40	; ;	947. 76	1,363. 95	764. 75	51. 115	9,174. 83	204. 24	20. 96	168. ;	324. 24	1,453. 78	353. ;	280. 96	256. 81	273. 8	2,418. 38	5,752. 85	2,937.108	484. 10	1,880. 15	3,024. 65	4,904. 80	9,809. 39	; 60
Lister og Mandal[3]	5,664. 53	36. ;	838. 8	887. 6	; ;	; ;	3,070. 81	1,723. 79	900. 72	13,121. 59	182. 54	101. 58	16. ;	274. 78	1,578. 60	828. 79	184. 48	351. 55	567. 66	3,307. 51	7,392. 69	3,565. 49	2,165. 61	3,201. 52	3,092. 46	6,293. 98	9,440. 87	; 80
Stavanger	6,299. 59	46. ;	2,009. 90	355. 45	; ;	101. 30	1,473.103	334. 75	477. 55	11,097. 97	108. 96	440. 7	; ;	316. 111	2,939. 19	908. 73	105. 12	416. 95	131. 31	3,603. 47	8,970. 11	1,307. 76	820. 10	458. 17	4,581. 54	5,039. 71	13,744. 41	; 44
Søndre Bergenhuus:	11,572. 60	11. ;	557. 69	—	—	—	7,737.106	—	—	—	187. 75	935. 22	32. ;	617. 10	3,367. 87	1,684. 9	514. 28	684. 9	1,729. 37	4,639.102	14,391. 19	6,962. 31	—	—	—	—	—	
Sondhordland og Hardanger Fg.[4]	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60. 96	777. 11	; ;	387. 6	919. 66	501. 35	199.100	299. 91	1,555. 94	—	—	—	—	1,067. 85	3,016. 57	4,084. 22	9,151. 89	; 53¾
Nordhordland og Vos Fgd.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77. 118	; ;	32. ;	229. 52	2,443.113	1,182. 94	282. 48	306. 11	157. 61	—	—	—	—	1,034.104	2,878. 65	3,913. 49	8,870. 34	; 53
Rosendals Gods	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23. 97	53. 3	; ;	; 72	; ;	; ;	9.108	62.104	; ;	—	—	—	—	90. 44	311. 34	401. 78	774. 71	; 62½
Lysekloſters Gods[4]	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25. 4	105. 8	; ;	; ;	4. 28	; ;	22. 12	15. 43	16. 2	—	—	—	—	113. 44	396. 70	509.114	971. 87	; 63½
Nordre Bergenhuus[5]	15,577. 86	19. ;	884. 23	; ;	600. ;	; ;	10,700. 83.		2,461. 26	30,242. 98	145. 45	885. 81	515. 60	506. 73	9,056. 15	1,711. 80	201.108	728. 64	1,779. 12	4,497. 99	20,028. 37	10,214. 61.		1,427.115	14,798. 99	16,226. 94	15,577. 86	1. 5
Romsdal	9,561. 86	276. ;	596. 48	556. 13	1500. ;	; ;	2,084. 26	1,065. 37	; ;	15,639. 90	215. 36	14. 111	654. 10	443. 118	3,897. 41	664. 1	237. 96	427. 77	1,521. 45	3,011. 41	11,087. 96	1,808. 35	2,743. 79	1,145. 54	7,307. 12	8,452. 66	14,529. 16	; 70
Søndre Trondhjem[6]	16,761. 93	141. 60	53. 66	907. 85	892. 89	; ;	480. 92	; ;	; ;	19,238. 5	152. 80	4. 16	380. ;	358. 112	6,402. 57	2,898. 67	312. 24	408. 43	611. 9	8,110. 72	19,646. ;	; ;	; ;	6 629. 72	7,567.104	14,197. 56	10,725. 52	1. 45
Nordre Trondhjem	15,391. 51	58. ;	; ;	6. 43	; ;	; ;	998. 78	2,013. 28	144. 105	18,612. 65	158. 48	167. 109	; ;	429. 50	8,679.104	276. 3	323. 36	320. 77	191. 35	3,062. 42	13,609. 24	3,000. 79	2,002. 82	3,600. ;	7,945. 24	11,545. 24	12,828. ;	; 108
Nordland[7]	2,516. 109	; ;	; ;	223. 71	—	—	—	—	758. 77	—	; ;	1,215. 16	393. 60	268. 7	; ;	; ;	388. 12	138.119	431. 87	10. ;	2,845. 61	—	—.	2,516. 109.		2,516.109	5,808. 29	; 52
Senjen og Tromsø	1,424. 44	22. ;	; ;	37. 98	; ;	; ;	1,564. 79.		73. 18	3,121. 119	; ;	130. 56	92. 36	154. 96	733. 56	; ;	198. 24	315. 32	295. 3	15.114	1,935. 57	1,186. 62.		1,780. 56.		1,780. 56	1,780. 56	1. ;
Øst- og Vestfinmarken[8]	1,160. ;	; ;	; ;	45. 16	200. ;	10. ;	1,447. 99.		227. 25	3,090. 20	46. 102	342. 28	; ;	39. 74	564. 60	; ;	251. 72	414. 88	293. 97	; ;	1,953. 41	1,136. 99.		1,141. ;		1,141. ;	—	—
Tilsammen	159,276. 56	1,090. 76	5,785. 119								3,130. 71	5,555. 101	4,963. 8	6,287. 2	58,444. 12	13,190.100	4,068.100	7,266. 52	10,055. 10	35,643. 31	178,605. 7	58,866. 92 16,418. 24.	29,683. 42	54,465. 61½ 5,438. 45.	83,264.113	153,168. 99½		

NB. For Agershuus, Smaalenenes, Hedemarkens, Christians, Romsdals og Søndre Trondhjems Amters samt Øst- og Vest-Finmarkens Vedkommende er Budgettet opstillet efter Almanakaarene 1849 og 1850.

[1] Af Agershuus Amts Vedkasses Beholdning 16,251 Spd. 93 ß, udgjør 7,556 Spd. 60 ß Forskud, som i Paavente af Legitimationer ei ere førte til Udgift.

[2] Blandt de i Smaalenenes Amtsregnskab indtagne forskjellige Indtægter udgjør den første Deel Refusioner.

[3] Af Udgifterne til Veivæsenet i Lister og Mandals Amt udgjøre 570 Spd. 43 ß Forskud, der senere ere refunderede.

[4] I Thingholdspengene er desuden udligget i Sondhordland 519 Spd. og i Hardanger 197 Spd. 60 ß. Thingholdspengene for Lysekloſters Gods 104 Spd. ere indtagne i ovenstaaende Udligning.

[5] Blandt forskjellige Indtægter og Udgifter i Nordre Bergenhuus Amt er indtaget respektive 1189 Spd. 17 ß og 1084 Spd. 63 ß, der ere indkomne ved Udligning paa og udbetalte som Forskud til de engere Kommuner.

[6] I Søndre Trondhjems Amt er i Aaret 1849 egentlig kun udligget 14,197 Spd. 56 ß, men i Regnskabet er underet med Udligningen opført nogle indkomne Refusioner. Ved Udgangen af Aaret 1849 fød Fogedkaserne i Forskud for Amtskommunen for 407 Spd. 115 ß.

[7] Nordlands Amtskommune havde ved Regnskabsaarets Slutning en Underbalance hos Fogderne af 634 Spd. 25 ß.

[8] I Aaret 1850 skulde ifølge Reparitionsplakat af 3die April 1849 udlignes i Altens Fogderi 109½ Portion a 4 Spd., i Hammerfest Fogderi 73¼ Portion a 4 Spd. og i Øst-Finmarkens Fogderi 207 Portioner a 2 Spd. Foruden de anførte Beholdninger havdes ved Øst-Finmarkens Fogedkasse udestaaende Forbringer ved Begyndelsen af Aaret 1849 af Beløb 312 Spd. 104 ß og ved Aarets Udgang af Beløb 487 Spd. 39 ß.

Sammendrag

af de fra Kjøbstæderne og Ladestederne indkomne Extracter af Commune-Regnskaberne for Aaret 1846.

| Kjøbstæderne og Ladestederne. | Indtægt. | | | | | | Udgift. | | | | | |

№ 37.

Sammendrag

af de fra Kjøbstæderne og Ladestederne indkomne Extracter af Commune-Regnskaberne for Aaret 1847.

Kjøbstæderne og Ladestederne.	Indtægt.							Udgift.														
	Udlignede Skatter.	Andeel i Afgift af Brændevins Salg og Udskjænken.	Indtægter af Eiendomme og Aktiva.	Laan og Restancer.	Bebyrdning og Restancer.	Forskjellige Indtægter.	Summa Indtægt.	Lønninger og andre faste aarlige Udgifter.	Vægtervæsenet.	Brolægnings-, Bro- og Veivæsenet.	Gadebelysning.	Vandværket.	Delinqventudgifter og Politivæsenet.	Skolevæsenet.	Fattigvæsenet.	Offentlige Eiendomme og disses Inventarium.	Renter og Afdrag af Gjæld.	Brandvæsenet.	Formandskabs-Udgifter.	Uforholdelige Skatter, Underbalance og andre Omdragssummer.	Bebyrdning og Restancer ved Udgangen af 1847.	Forskjellige Udgifter.	Summa Udgift.
	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.
Christiania	31,610. 61	6,281. 77	11,159. 99	41,695. 6	2,515. 16	2,405. 70	95,667. 89	6,647. 12	4,475. "	8,700. "	1,506. 19	14,785. 88	1,469. 84	5,179. 82	—	1,388. 69	4,928. 100	1,558. "	129. 83	4,846. 17	4,680. 55	35,372. 80	95,667. 89
Drøbak	—	—	12. "	—	550. 5	2,231. 67	2,793. 72	279. 32	—	120. "	—	—	136. 18	197. 53	811. 118	—	104. 82	388. 110	—	—	466. 38	288. 101	2,793. 72
Moss	2,885. 104	—	260. "	—	297. 90	54. 24	3,497. 98	1,774. 3	—	—	—	—	2. 12	—	—	435. 41	325. 14	300. "	—	35. 62	581. 7	44. 79	3,497. 98
Sarpsborg	1,100. "	388. 38	69. 67	7. 76	876. 82	—	2,442. 23	44. "	150. "	155. "	—	10. "	57. 27	198. 76	—	140. 27	234. 85	5. "	—	273. 90	879. 103	294. 12	2,442. 60
Frederikssad	548. 16	751. 73	2,510. 106	—	2,349. 91	278. 16	6,438. 62	2,382. 60	—	605. 98	—	—	35. 26	—	—	210. 33	—	60. 74	—	346. 8	2,423. 21	374. 102	6,438. 62
Frederikshald	2,724. 111	240. "	1,965. 4	—	902. 68	15. "	5,847. 63	2,877. 100	23. "	146. 33	432. 33	14. 100	196. 71	200. "	—	—	—	70. 97	—	—	1,341. 44	544. 65	5,847. 63
Lillehammer	499. 18	—	—	—	19. 50	—	518. 68	80. "	123. "	—	—	16. "	12. "	10. "	—	—	90. 33	—	8. "	—	10. 41	168. 114	518. 68
Drammen	11,151. 105	480. "	80. 12	1,738. 29	5,605. 30	157. 32	19,212. 88	2,471. 59	1,043. 69	743. 86	—	42. 106	1,579. 12	3,257. "	—	791. 80	3,693. 110	106. 78	—	81. 102	4,692. 30	708. 76	19,212. 88
Svelvigen	109. "	275. "	1. 65	110. 27	7. 98	—	503. 70	167. 86	50. 48	43. 36	—	—	13. 14	—	—	—	49. 78	—	—	1. 58	100. "	77. 110	503. 70
Kongsberg	3,013. 72	116. 105	87. 24	353. 51	2,039. 14	—	5,610. 26	537. 64	593. 60	61. 93	13. 106	469. 6	351. 37	100. "	—	243. 96	—	432. 61	—	—	1,846. 23	989. 80	5,639. 26
Holmestrand	2,111. 2	600. "	—	574. 97	406. 114	—	3,692. 93	900. "	234. "	43. 106	—	111. 47	38. 87	45. "	—	223. 82	1,417. 84	185. 75	—	—	396. 57	96. 35	3,692. 93
Aasgaardstrand	83. "	100. "	—	—	89. 58	—	272. 58	54. "	—	—	—	—	12. 35	—	—	—	11. 75	—	10. "	—	184. 68	—	272. 58
Tønsberg	1,500. "	—	487. 110	150. "	539. 82	147. 52	2,825. 4	749. 96	—	310. 82	—	—	22. 46	100. "	—	147. 68	227. 7	182. 103	—	—	523. 31	561. 51	2,825. 4
Sandefjord	565. "	541. 3	355. 100	232. 24	533. 106	—	2,227. 113	705. 96	1. "	116. 104	—	—	6. 24	219. 54	—	16. 83	188. 3	24. 65	—	9. 6	527. 13	413. 25	2,227. 113
Laurvig	3,031. "	—	600. 63	100. "	1,911. 22	71. 54	5,714. 19	1,410. 24	317. "	70. "	—	—	42. 6	1,002. 102	—	157. "	313. 27	128. 108	35. 74	132. 113	1,914. 43	190. 2	5,714. 19
Skien	3,195. 40	620. "	50. 106	8,177. 2	4,133. 46	4,299. 95	20,476. 49	934. 24	347. 78	439. 33	151. 2	—	3. 62	—	—	4,030. 66	8,017. 60	108. 85	—	773. 9	3,732. 88	1,938. 22	20,476. 49
Porsgrund	1,612. 18	255. 36	—	2,838. 75	2,292. 102	—	6,998. 111	719. "	180. 60	71. 69	—	—	3. 36	595. "	—	253. 8	2,676. 19	13. 28	—	—	2,135. 88	351. 43	6,998. 111
Brevig	834. 18	—	46. 24	2,030. "	559. 26	808. 40	4,277. 108	190. "	111. 74	5. "	—	—	12. 96	80. "	—	119. 44	77. 36	21. 60	18. 36	—	1,205. 72	2,436. 50	4,277. 108
Langesund	190. 33	—	—	51. 78	" 60	—	242. 51	124. "	—	—	—	—	—	8. 30	—	—	56. 98	—	—	4. 13	15. 111	33. 39	242. 51
Kragerø	1,100. "	888. 107	20. 11	484. 19	1,065. 24	—	3,558. 41	482. 52	176. 34	155. 56	—	—	—	—	—	43. 102	444. 9	176. 88	—	16. 12	1,084. 108	978. 60	3,558. 41
Østerrisser	1,709. 52	900. "	104. 6	—	2,427. 41	41. 67	5,182. 46	1,153. 112	23. 67	129. 91	—	35. 116	15. "	120. "	—	726. 86	378. 114	144. 71	—	8. "	2,330. 27	115. 82	5,182. 46
Tvedestrand	130. "	—	—	—	94. 7	—	224. 7	7. "	—	30. "	—	—	13. 81	—	—	—	—	2. 98	5. 91	" 50	163. 77	" 90	224. 7
Arendal	3,419. 65	236. "	" 34	464. 72	—	317. 40	4,437. 91	1,859. 40	77. 78	53. 56	138. 75	—	63. 96	416. 80	—	863. 108	804. 60	82. 15	—	—	—	77. 83	4,437. 91
Grimstad	685. 24	—	33. 72	—	67. 82	—	786. 58	332. "	30. 108	53. 82	—	—	—	70. "	—	21. 96	137. 66	20. 48	—	4. 40	90. 99	24. 119	786. 58
Lillesand	420. "	100. "	—	—	205. 11	—	725. 11	33. "	72. "	49. 36	—	—	21. 107	250. "	—	—	—	—	—	—	249. 101	49. 7	725. 11
Christiansand	9,180. 42	—	520. 40	886. 100	8,506. 87	160. "	19,254. 29	2,303. 72	1,296. 64	1,081. 4	163. 75	—	465. 114	1,100. "	480. "	222. "	647. 104	120. 96	139. 8	58. 59	10,230. 9	945. 24	19,254. 29
Mandal	1,602. 84	400. "	25. 60	—	589. 65	339. 19	2,956. 108	561. 82	15. 54	123. 61	—	—	—	694. 79	—	—	116. 10	123. 62	54. "	27. 81	642. 111	597. 48	2,956. 108
Farsund	425. "	200. "	3. 44	—	161. 42	—	789. 86	260. "	100. "	58. 79	—	—	—	—	—	—	—	100. "	—	5. 74	200. 18	65. 35	789. 86
Flekkefjord	1,000. "	—	31. 115	14. 36	115. 20	59. "	1,220. 51	333. 103	—	—	—	—	—	240. 98	—	177. 100	—	—	—	—	73. 84	394. 26	1,220. 51
Egersund	654. "	—	—	85. 12	289. 32	30. 17	1,058. 61	—	—	—	—	—	—	398. 39	—	—	55. 6	—	—	—	68. 84	536. 52	1,058. 61
Stavanger	3,195. 66	—	712. 76	88. 93	14,523. 39	" 48	18,520. 82	1,784. 9	774. 118	19. 16	—	—	125. 61	705. "	—	358. 108	—	257. 116	—	27. 24	14,091. 49	376. 61	18,520. 82
Bergen	18,876. 3	—	712. 55	—	19,635. 113	2,608. 90	41,833. 21	6,963. "	5,172. 71	2,720. "	2,394. 30	—	628. 31	2,795. 84	—	1,009. 116	—	579. 67	—	41. 104	18,520. 2	1,007. 116	41,833. 21
Aalesund	1,140. 3	—	—	175. 112	317. 114	14. 72	1,648. 61	15. 104	159. 17	160. 34	—	17. 63	76. 96	285. "	—	—	171. 111	329. 21	47. 21	1. 95	291. 14	92. 45	1,648. 21
Molde	1,186. "	—	—	51. "	577. 51	—	1,814. 51	272. "	113. 56	27. 82	—	22. "	12. 79	179. 96	—	31. 24	291. 40	—	—	78. 37	680. 20	105. 97	1,814. 51
Christiansund	2,836. "	600. "	15. 106	120. "	755. 103	4. 40	4,332. 9	802. 72	307. 46	120. "	—	201. 1	266. 110	732. 90	—	60. 110	144. "	137. 22	10. 100	20. 15	1,213. 44	314. 119	4,332. 9
Throndhjem	16,362. 88	1,300. "	1,594. 97	244. 97	2,270. 119	405. 80	22,179. 1	8,420. 83	344. 41	1,280. "	473. 58	681. 60	—	2,625. 48	—	—	—	658. 112	—	—	3,602. 107	4,091. 92	22,179. 1
Bodø	—	80. "	25. 24	—	120. "	4. "	229. 24	6. "	—	—	—	—	" 72	—	40. "	—	—	—	" 48	—	174. 66	7. 78	229. 24
Tromsø	2,837. 52	670. "	70. 36	400. "	872. 73	5. 76	4,855. 117	534. "	208. 9	191. 90	—	43. 32	84. 57	404. 2	405. "	498. 32	876. 53	534. 103	—	—	775. 77	280. 22	4,835. 117
Hammerfest	810. 90	—	—	—	501. 110	1. "	1,313. 80	284. 60	—	94. 29	—	—	59. 11	175. "	—	—	—	59. 90	—	—	413. 87	227. 43	1,313. 80
Vardø	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadsø	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tilsammen	134,335. 87	16,024. 79	21,557. 116	61,074. 46	78,728. 13	14,460. 39	326,181. 20	49,458. 5	16,522. 72	17,981. 16	5,273. 38	16,451. 19	5,828. 48	22,211. 53	1,736. 118	12,173. 19	26,480. 44	6,916. 33	458. 101	6,793. 109	82,554. 77	55,174. 105	326,190. 17
														175. "									

Sammendrag

af de fra Kjøbstæderne og Ladestederne indkomne Extracter af Commune-Regnskaberne for Aaret 1848.

Kjøbstæderne og Ladestederne.	Indtægt.						Udgift.													
	Udlignede Skatter.	Andeel i Afgift af Brændevins Salg og Udskjænken.	Indtægter af Eiendomme og Aktiva.	Laan og Refusioner.	Bøfældning og Restancer.	Forskjellige Indtægter.	Summa Indtægt.	Lønninger og andre faste aarlige Udgifter.	Vægtervæsenet.	Brolægnings-, Bro- og Veivæsenet.	Gadebelysning.	Vandværket.	Delingsretudgifter og Politivæsenet.	Skolevæsenet.	Fattigvæsenet.	Offentlige Eiendomme og disses Inventarium.	Renter og Afdrag af Gjæld.	Brandvæsenet.	Formandskabs-Udgifter.	Uforholdelige Statter, Underballance og andre Omdragesummer.	Bøfældning og Restancer ved Udgangen af 1848.	Forskjellige Udgifter.	Summa Udgift.
	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.	Spd. fl.
Christiania	33,597. 85	8,702. 22	11,581. 27	7,826. 21	4,680. 55	1,725. 2	68,112. 92	6,907. 12	3,883. 102	6,806. 33	2,217. 106	7,452. 56	1,311. 83	5,795. 28	—	1,320. 101	8,432. 86	535. ″	116. 90	606. 53	6,111. 43	16,615. 19	68,112. 92
Drøbak	1,094. 65	1,000. ″	93. 82	—	466. 38	39. 51	2,693. 116	260. ″	—	7. 86	—	—	120. 12	195. ″	869. 67	—	102. 39	379. 84	—	—	490. 22	269. 46	2,693. 116
Moss	2,606. 114	—	328. 52	600. ″	581. 7	130. 105	4,247. 38	1,324. 78	432. ″	—	—	—	21. 118	124. ″	—	1,195. 112	504. 5	188. ″	—	—	275. 59	175. 26	4,247. 38
Sarpsborg	700. ″	702. 33	104. 98	—	879. 103	68. 90	2,455. 84	288. ″	125. 62	250. ″	23. 86	—	79. 29	102. 84	—	32. 87	93. 23	2. 63	15. ″	366. 86	717. 24	359. 50	2,455. 114
Frederiksstad	500. 44	—	2,495. 106	215. 105	2,423. 21	290. ″	5,925. 36	2,968. 69	—	94. 90	61. 62	—	21. 56	—	—	864. 63	—	21. 98	—	82. 42	1,555. 51	254. 105	5,925. 36
Frederikshald	2,852. ″	240. ″	2,008. 27	—	1,341. 44	16. ″	6,457. 71	2,783. 41	53. 66	390. 13	300. 103	15. 108	144. 86	150. ″	—	121. 84	—	50. 47	—	—	2,118. 90	328. 33	6,457. 71
Lillehammer	494. ″	—	48. 43	50. ″	3. 116	—	596. 39	80. ″	152. 85	—	—	—	12. ″	—	—	21. 60	88. 50	66. 9	—	—	10. 57	165. 18	596. 39
Drammen	11,975. 115	2,333. 40	4,047. 53	2,110. 117	4,692. 30	178. 64	25,338. 59	2,321. 69	1,104. 24	925. 85	—	38. 79	1,347. 78	3,087. ″	—	1,390. ″	3,812. 44	624. 105	—	412. 63	9,323. 96	950. 16	25,338. 59
Svelvigen	109. ″	252. 60	4. 90	100. ″	100. ″	″ 24	566. 54	93. 42	72. ″	71. 51	—	—	19. ″	—	—	60. 82	100. 100	—	—	—	55. ″	230. 108	703. 23
Kongsberg	3,531. 2	116. 105	3. 18	1,061. 14	1,544. 48	698. 23	6,954. 90	1,555. 25	507. 24	143. 62	5. 116	464. 68	540. 2	100. ″	—	188. 20	660. 85	53. 38	—	349. 6	1,502. 76	884. 48	6,954. 90
Holmestrand	1,762. 102	650. ″	—	358. 90	338. 57	—	3,110. 9	945. 72	233. 81	182. 114	—	107. 80	32. 114	30. ″	—	185. 38	728. 40	99. 24	—	—	351. 119	212. 47	3,110. 9
Aasgaardstrand	78. 73	66. 80	—	—	184. 68	—	329. 101	38. ″	—	—	—	—	6. 37	—	—	5. 60	9. 72	24. 60	10. ″	—	232. 7	3. 105	329. 101
Tønsberg	1,700. ″	—	564. 64	162. 80	523. 31	1,067. 70	4,018. 5	762. 96	—	300. 79	—	—	4. 95	150. ″	—	183. 103	205. 86	149. 18	—	67. 12	1,766. 104	427. 12	4,018. 5
Sandefjord	500. ″	—	562. 58	72. 81	527. 13	—	1,662. 32	635. 96	2. 48	71. 94	—	—	3. 21	211. 46	—	12. 32	232. 23	16. 47	—	10. 36	401. 49	65. 20	1,662. 32
Laurvig	4,099. 56	—	660. 21	49. 29	1,914. 43	84. 52	6,807. 81	1,453. 56	317. ″	87. 104	—	—	58. 45	1,328. 48	—	194. 108	1,227. ″	126. 69	31. 51	36. 72	1,813. 110	132. 18	6,807. 81
Skien	2,103. 40	1,400. ″	142. 27	8,585. 31	3,732. 88	109. 114	16,073. 60	992. 39	350. 48	270. ″	166. 84	—	30. 64	198. 48	—	872. 100	—	108. ″	—	8,399. 72	3,934. 62	750. 23	16,073. 60
Porsgrund	1,893. 40	400. ″	42. 117	3,761. 98	2,135. 89	100. ″	8,333. 104	653. 98	188. 91	112. 69	—	—	7. 92	600. ″	—	1,652. 46	3,838. 75	131. 60	—	—	1,025. 79	122. 94	8,333. 104
Brevig	512. 55	—	3. ″	—	1,516. 53	—	2,031. 108	215. ″	120. 24	—	—	8. 52	—	100. ″	—	23. 46	329. 57	15. ″	13. ″	—	233. 71	973. 98	2,031. 108
Langesund	180. 42	—	—	75. 42	15. 111	—	271. 75	134. ″	—	—	—	—	—	7. 107	—	—	68. 52	—	—	1. 86	26. 92	32. 98	271. 75
Kragerø	1,320. ″	—	—	264. 101	1,084 108	—	2,669. 89	596. 34	187. 90	76. 69	—	—	—	—	—	51. 15	483. 55	119. 1	—	—	1,006. 43	149. 22	2,669. 89
Osterrisser	2,002. 108	600. ″	154. 83	84. 47	2,330. 27	210. ″	5,382. 25	1,235. 16	21. 35	85. 36	—	20. ″	15. ″	425. 9	—	668. 112	316. 69	33. 7	—	4. 67	2,406. 49	153 101	5,385. 21
Tvedestrand	160. ″	—	6. 65	—	163. 32	—	329. 97	—	—	60. ″	—	—	9. 67	—	100. ″	—	—	—	—	—	152. 58	7. 92	329. 97
Arendal	3,737. 106	332. 41	2. 55	—	—	″ 18	4,072. 100	1,963. 96	292. 17	91. 34	145. 102	—	48. 78	416. 80	—	84. 52	574. 64	207. ″	—	—	100. 87	147. 90	4,072. 100
Grimstad	851. 24	—	33. 72	86. 65	90. 99	—	1,062. 20	324. 30	70. 50	19. 84	—	—	—	70. ″	—	36. 59	252. 20	43. 37	—	—	198. 86	47. 14	1,062. 20
Lillesand	370. ″	—	—	—	249. 101	8. ″	627. 101	33. ″	78. 2	18. 36	—	—	—	200. ″	—	—	—	14. 5	26. 118	1. ″	228. 32	28. 28	627. 101
Christiansand	7,792. 6	—	310. ″	1,296. 108	10,230. 9	270. 4	19,899. 7	2,228. 72	1,330. 48	1,665. 6	222. 26	—	467. 20	1,350. ″	480. ″	172. 26	—	210. 77	80. 78	51. 83	10,551. 66	1,088. 105	19,899. 7
Mandal	1,416. 105	80. ″	25. 115	—	670. 72	171. 19	2,364. 71	527. 48	16. ″	131. 8	—	12. ″	—	476. 112	—	—	114. 46	119. 13	54. ″	26. 86	552. 14	334. 104	2,364. 71
Farsund, Egvaag og Lodehavn	385. ″	150. ″	″ 14	—	200. 18	11. 84	746. 116	235. ″	107. 60	—	—	—	—	—	—	15. ″	200. ″	—	15. 62	2. 19	103. 116	67. 99	746. 116
Flekkefjord	800. ″	—	5. ″	796. 56	73. 84	8. 114	1,684. 14	313. 44	—	—	—	—	—	313. 67	—	162. 44	346. 95	—	—	88. 62	48. 83	410. 99	1,684. 14
Egersund	278. 48	—	—	—	68. 84	10. 40	357. 52	141. 118	84. ″	—	—	—	—	—	—	—	45. 85	5. 2	15. ″	—	4. ″	54. 87	350. 52
Stavanger	3,533. 97	—	745. 22	742. 11	14,091. 49	9 21	19,121. 80	1,783. 34	761. 80	177. 103	—	—	207. 20	640. ″	—	126. 50	—	178. 62	—	32. 100	14,437. 17	776. 94	19,121. 80
Bergen	19,490. 87	—	1,103. 72	12. 107	18,520. 2	2,721. 109	41,849. 17	6,854. 105	4,706. 119	7,109. 46	2,809. 76	—	770. 93	2,357. 90	—	1,084. 44	—	2,513. 72	—	72. 5	11,669. 19	1,900. 68	41,849. 17
Aalesund	1,200. 107	200. ″	—	108. 72	289. 44	—	1,798. 103	200. ″	109. 71	185. 57	—	40. 80	98. 78	275. ″	—	—	175. 113	76. ″	35. 110	—	310. 39	291. 32	1,798. 103
Molde	986. ″	—	407. 107	1. 40	955. 42	—	2,350. 69	314. 13	105. 48	196. 39	—	26. 48	71. 41	152. 105	—	—	162. 45	19. 78	—	6. 72	814. 3	481. 57	2,350. 69
Christiansund	2,289. ″	940. ″	45. ″	200. ″	1,214. 13	—	4,688. 13	822. 72	464. 21	250. ″	—	57. 34	313. 70	30. ″	—	129. 31	340. ″	51. 70	6. ″	″ 32	1,145. 63	1,077. 100	4,688. 13
Throndhjem	12,796. 58	—	1,799. 22	901. 119	3,478. 69	386. 8	19,362. 36	8,478. 58	363. ″	1,655. ″	493. 55	473. 20	—	2,629. 96	—	—	—	425. 48	—	—	3,559. 5	1,284. 114	19,362. 36
Bodø	44. 19	80. ″	24. 24	—	178. 32	—	326. 75	54. 80	—	10. 78	—	—	—	—	20. ″	—	—	—	—	—	238. 89	2. 68	326. 75
Tromsø	3,025. 82	200. ″	45. ″	100. ″	775. 61	13. 30	4,159. 53	529. ″	256. 30	234. 117	—	34. 64	59. 64	539. 36	380. ″	171. 25	829. 101	348. 46	—	152. 34	532. 29	91. 107	4,159. 53
Hammerfest	957. 47	606. ″	—	—	423. 43	7. 8	1,993. 98	276. 52	—	100. ″	—	—	119. 9	218. 28	—	—	—	81. 19	—	—	1,077. 106	121. 4	1,993. 98
Vardø	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadsø	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tilsammen	133,730. 47	19,052. 21	27,399. 94	29,625. 114	82,689. 84	8,336. 90	300,834. 90	51,324. 105	16,498. 9	21,782. 33	6,447. 96	8,751. 89	5,948. 32	22,056. 116	1,849. 67	11,028. 40	24,275. 90	7,037. 59	420. 29	10,771. 8	81,084. 55	31,472. 69	300,967. 85
														218. 28									

№ 39.

Sammendrag

af de fra Kjøbstæderne og Ladestederne indkomne Extracter af Commune-Regnskaberne for Aaret 1849.

Indtægt. (Spd. ß.)

Kjøbstæderne og Ladestederne.	Udlignede Skatter.	Andeel i Afgift af Brændeviins Salg og Udskjænken.	Indtægter af Eiendomme og Activa.	Laan og Refusioner.	Beholdning og Restancer.	Forskjellige Indtægter.	Summa Indtægt.
Christiania	30,365. 118	5,056. 72	11,719. 95	38,331. 102	6,111. 43	19,571. 8	111,156. 78
Drøbak	974. 63	1,000. =	159. 96	—	490. 22	89. 50	2,713. 111
Moss	2,502. 64	—	259. 65	—	275. 59	459. 77	3,497. 25
Sarpsborg	749. =	300. 95	67. 75	—	717. 24	130. 13	1,964. 87
Frederiksstad	650. =	1,026. 72	2,559. 26	107. 48	1,555. 51	302. 95	6,201. 52
Frederikshald	2,865. 36	240. =	1,973. 93	164. 12	2,118. 90	25. =	7,386. 111
Lillehammer	469. 80	—	57. 39	—	15. 25	—	542. 24
Drammen	11,958. 83	2,200. =	176. 24	104. 78	9,323. 96	1,193. 20	24,956. 61
Svelvigen	431. =	315. =	91. 96	6,854. 90	55. =	15. 31	7,762. 97
Kongsberg	3,638. 95	—	—	534. 10	1,506. 14	—	5,678. 119
Holmestrand	1,540. 67	880. =	—	305. 22	351. 47	—	3,077. 16
Aasgaardstrand	68. 108	75. =	—	—	219. 27	—	363. 15
Tønsberg	1,286. 25	592. 60	681. 104	162. 106	1,766. 104	118. 110	4,609. 29
Sandefjord	550. =	—	312. 40	72. 70	401. 49	519. 35	1,855. 74
Laurvig	3,710. 72	—	972. 86	—	1,813. 110	70. 62	6,567. 90
Skien	2,297. 96	1,436. 65	406. 105	7,535. 9	3,934. 62	85. 13	15,695. 110
Porsgrund	1,653. 101	266. 80	21. =	3,470. 20	852. 48	1. 24	6,265. 33
Brevig	1,056. 27	—	19. 87	—	303. 28	19. 83	1,398. 105
Stathelle	67. 108	50. =	—	—	10. 79	—	128. 67
Langesund	305. 44	—	—	81. 119	26. 92	—	414. 15
Kragerø	1,470. =	500. =	—	102. 66	1,006. 43	20. 2	3,098. 111
Østerrisøer	1,893. 107	360. =	96. =	50. =	2,406. 49	6. =	4,812. 36
Tvedestrand	360. =	—	5. 95	—	170. 27	—	536. 2
Arendal	3,884. 20	356. =	431. =	—	100. 87	—	4,771. 107
Grimstad	928. 24	—	33. 72	19. 7	198. 86	4. =	1,183. 69
Lillesand	370. =	—	—	—	228. 32	—	598. 32
Christianssand	6,395. 112	—	1,350. 15	976. 57	10,551. 66	83. 111	19,358. 1
Mandal	1,490. 45	300. =	24. 42	—	552. 14	153. 22	2,520. 3
Farsund, Egvaag og Lodshavn	430. =	50. =	= 6	13. 51	103. 116	= 36	597. 89
Flekkefjord	1,030. =	—	52. 44	200. =	48. 83	3. 115	1,335. 2
Egersund	—	—	—	—	—	749. 55	749. 55
Stavanger	4,593. 39	—	946. 68	260. =	14,437. 17	5. 108	20,242. 112
Bergen	20,506. 107	—	3,013. 106	894. 25	11,669. 19	2,826. 10	38,910. 27
Aalesund	1,229. 44	300. =	—	—	310. 39	4. 48	1,844. 11
Molde	991. 60	9. 67	304. 32	—	1,035. 61	= 80	2,341. 60
Christianssund	2,999. 107	800. =	18. 18	—	1,077. 63	13. 60	4,909. 8
Throndhjem	11,700. 83	—	1,597. 25	320. 31	3,433. 67	586. 51	17,638. 17
Bodø	43. 91	80. =	28. 24	—	238. 89	—	390. 84
Tromsø	2,941. 41	1,000. =	79. =	—	532. 29	12. 100	4,565. 50
Hammerfest	533. 87	450. =	—	—	1,005. 1	17. =	2,005. 88
Vardø	—	—	—	—	—	—	—
Vadsø	100. =	—	—	—	—	—	100. =
Tilsammen	131,035. 114	17,645. 31	27,460. 18	60,560. 83	80,955. 18	27,088. 99	344,746. 3

Udgift. (Spd. ß.)

Kjøbstæderne og Ladestederne.	Lønninger og andre faste aarlige Udgifter.	Vægtervæsenet.	Brolægnings-, Bro- og Veivæsenet.	Gadebelysning.	Vandværket.	Delingsudgifter og Politivæsenet.	Skolevæsenet.	Fattigvæsenet.
Christiania	6,688. 57	4,550. 117	4,751. =	2,306. 86	2,354. 48	1,273. 44	5,571. 68	—
Drøbak	313. 60	—	55. 84	—	—	110. =	200. =	950. 37
Moss	1,226. 62	447. =	20. =	—	—	13. 94	124. =	—
Sarpsborg	226. =	120. =	150. =	7. 52	23. 44	86. 24	98. =	—
Frederiksstad	3,350. 105	—	172. 38	97. 31	—	25. 59	—	—
Frederikshald	3,427. 95	94. 94	470. 44	425. 14	99. 48	259. 78	100. =	—
Lillehammer	73. 40	115. 60	—	—	—	26. =	56. =	—
Drammen	2,119. 106	1,115. 53	563. 91	—	29. 24	1,465. 40	3,534. =	—
Svelvigen	150. 35	60. =	—	—	—	73. 116	300. =	—
Kongsberg	301. 24	499. 105	100. 52	8. 67	668. 80	451. 75	116. =	—
Holmestrand	1,233. =	—	132. 33	—	20. 24	26. 36	—	—
Aasgaardstrand	51. =	—	—	—	—	8. 72	—	—
Tønsberg	1,119. 96	—	335. 76	—	189. 112	4. 97	—	100. 47
Sandefjord	796. 52	18. 48	21. 98	—	—	—	—	—
Laurvig	1,396. 32	365. 64	113. 60	—	—	27. 76	1,517. 108	—
Skien	1,050. 24	401. 106	747. 17	171. 40	—	—	458. 48	—
Porsgrund	529. 96	209. 79	80. =	—	—	9. 14	648. 60	—
Brevig	160. =	160. 62	17. 60	—	5. =	51. 55	130. =	—
Stathelle	12. 86	—	1. 21	—	—	—	50. =	—
Langesund	134. =	—	—	—	—	—	125. 14	—
Kragerø	545. 35	215. 34	243. 95	—	—	—	—	—
Østerrisøer	1,185. 16	19. 115	85. 40	—	—	25. =	151. 8	—
Tvedestrand	—	—	60. =	—	—	22. 92	162. 57	—
Arendal	1,964. 48	60. 28	453. 37	188. 29	—	63. 51	640. 56	—
Grimstad	318. =	—	17. 56	—	—	—	140. =	—
Lillesand	33. =	72. =	13. 104	—	—	—	200. =	—
Christianssand	2,167. 72	1,559. 64	921. 104	200. 21	—	339. 24	1,277. =	480. =
Mandal	587. 96	15. 118	113. 104	—	—	—	494. 52	—
Farsund, Egvaag og Lodshavn	245. =	122. 60	—	—	—	—	—	—
Flekkefjord	313. 113	—	—	—	—	—	287. =	—
Egersund	—	—	—	—	—	—	360. 28	—
Stavanger	2,160. 94	1,251. 25	204. 95	—	—	76. 51	967. 63	—
Bergen	6,762. 48	4,770. 56	3,070. =	3,031. 78	—	326. 27	4,489. 105	—
Aalesund	150. =	99. 113	167. 65	—	6. 62	76. 72	335. =	—
Molde	304. 66	105. 22	32. =	—	3. 42	29. 70	880. 86	—
Christianssund	822. 72	593. 77	—	—	36. 115	263. =	738. =	—
Throndhjem	8,314. 62	282. 40	1,059. 61	529. 58	223. 76	—	2,645. 108	—
Bodø	49. =	—	—	—	—	10. 112	—	—
Tromsø	549. =	250. =	40. 19	—	66. 94	91. 40	392. 41	1,606. 50
Hammerfest	385. =	—	100. =	—	—	38. 36	100. =	—
Vardø	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadsø	—	18. 60	—	—	—	—	—	—
Tilsammen	51,219. 12	17,596. 40	14,316. 14	6,965. 116	3,727. 49	5,276. 15	27,291. 62	3,137. 14

Kjøbstæderne og Ladestederne.	Offentlige Eiendomme og disses Inventarium.	Renter og Afdrag af Gjæld.	Brandvæsenet.	Formandskabs-Udgifter.	Uerholdelige Skatter, Underballance og andre Ombragssummer.	Beholdning og Restancer ved Udgangen af 1849.	Forskjellige Udgifter.	Summa Udgift.
Christiania	10,734. 34	15,759. 55	580. =	89. 108	277. 36	14,353. 18	41,866. 7	111,156. 78
Drøbak	—	99. 115	356. =	—	—	599. 27	29. 28	2,713. 111
Moss	261. 112	611. 33	180. =	—	13. 20	355. 34	244. 30	3,497. 25
Sarpsborg	246. 110	73. 69	146. 100	10. =	332. 34	241. 26	202. 108	1,964. 87
Frederiksstad	244. 58	215. 105	29. 116	—	—	1,495. 44	569. 96	6,201. 52
Frederikshald	—	—	23. 74	—	5. =	1,828. 72	652. 72	7,386. 111
Lillehammer	—	86. 40	—	—	—	16. 51	168. 73	542. 24
Drammen	908. 72	1,592. 107	456. 103	50. =	261. 109	11,390. 73	1,468. 3	24,956. 61
Svelvigen	—	450. =	23. 102	—	136. 89	345. 65	6,222. 50	7,762. 97
Kongsberg	327. 66	99. 71	213. 113	—	—	1,792. 1	1,099. 65	5,678. 119
Holmestrand	193. 25	542. 34	124. 7	25. 14	—	269. 76	511. 7	3,077. 16
Aasgaardstrand	4. 116	9. 48	23. 30	10. =	—	253. 100	2. 9	363. 15
Tønsberg	869. 93	374. 98	124. 21	—	71. 70	1,195. 77	222. 82	4,609. 29
Sandefjord	466. 87	70. 33	8. 38	—	3. 78	361. 67	108. 53	1,855. 74
Laurvig	289. 90	1,337. 108	182. 111	23. 5	13. 104	1,129. 119	169. 53	6,567. 90
Skien	1,164. 69	305. 36	101. 15	—	7,598. 111	3,233. 62	463. 62	15,695. 110
Porsgrund	122. 115	3,730. 40	—	—	—	791. 26	143. 83	6,265. 33
Brevig	115. 60	213. 65	15. =	8. 60	1. 113	447. 54	72. 56	1,398. 105
Stathelle	= 108	58. =	—	—	—	4. 32	1. 60	128. 67
Langesund	—	91. 93	—	—	3. 108	34. 27	25. 13	414. 15
Kragerø	55. 83	264. 101	124. 11	—	—	1,053. 44	596. 68	3,098. 111
Østerrisøer	396. 37	231. 52	98. 106	—	—	2,395. 59	223. 83	4,812. 36
Tvedestrand	= 100	—	23. 12	6. 72	1. 64	192. 33	66. 52	536. 2
Arendal	141. 28	440. 30	128. 34	—	—	44. 51	647. 75	4,771. 107
Grimstad	31. 96	353. 5	23. 79	—	—	230. 113	68. 80	1,183. 69
Lillesand	—	—	—	—	—	241. 78	37. 90	598. 32
Christianssand	114. =	4,068. 9	204. 68	112. 94	31. 9	5,653. 86	2,228. 50	19,358. 1
Mandal	—	112. 46	212. 27	74. =	9. 116	460. 98	438. 66	2,520. 3
Farsund, Egvaag og Lodshavn	15. =	45. 74	—	25. =	3. 74	83. 13	57. 108	597. 89
Flekkefjord	—	292. 49	—	—	—	58. 97	382. 103	1,335. 2
Egersund	—	—	101. 107	—	—	61. 80	225. 80	749. 55
Stavanger	542. 71	—	131. 46	—	15. 4	14,660. 32	232. 111	20,242. 112
Bergen	1,240. 94	—	419. 88	—	212. 61	12,251. 44	2,335. 26	38,910. 27
Aalesund	—	108. 72	106. 46	37. =	10. 27	395. 57	350. 97	1,844. 11
Molde	—	167. 12	4. 71	—	8. 27	747. 107	58. 37	2,341. 60
Christianssund	439. 109	136. =	54. 61	13. 98	47. 85	949. 78	813. 33	4,909. 8
Throndhjem	—	—	460. 82	—	—	3,510. 29	611. 101	17,638. 17
Bodø	—	—	—	—	—	327. 34	3. 58	390. 84
Tromsø	411. 107	474. 105	73. 112	—	80. 102	333. 117	193. 103	4,565. 50
Hammerfest	—	38. 60	374. 97	—	52. 80	758. 71	157. 104	2,005. 88
Vardø	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadsø	—	—	—	—	—	41. 60	40. =	100. =
Tilsammen	19,342. 20	32,455. 85	5,132. 77	485. 91	9,193. 81	84,591. 32	64,015. 15	344,746. 3

Sammendrag

af de fra Kjøbstæderne og Ladestederne indkomne Extracter af Commune-Regnskaberne for Aaret 1850.

Kjøbstæderne og Ladestederne.	Indtægt.										Udgift.																	
	Skatter og Afgifter: paa Formue og Næring.	Skatter og Afgifter: paa faste Eiendomme.	Afgift af Hunde.	Andeel i Afgift af Brændeviins Salg og Udskjænken.	Renter af udestaaende Capitaler og andre Indtægter af Byens Eiendomme og Aktiva.	Forskjellige andre Indtægter.	Summa Indtægt.	Refusioner, Restancer, og anden indbetalt Gjæld.	Indkommet ved Laan.	I Alt.	Vægtervæsenet.	Brolægnings-, Bro- og Veivæsenet.	Gadebelysning.	Vandværket.	Brandvæsenet.	Delinqventudgifter og Politivæsenet.	Skolevæsenet.	Udgifter vedkommende Communebestyrelsen.	Offentlige Eiendomme og disses Inventarium.	Renter af Gjæld.	Forskjellige andre Udgifter.	Summa Udgift.	Eftergivne og uerholdelige Skatter og andre Fordringer.	Refusioner og Decissionsansvar.	Tilbagebetalte Laan.	I Alt.	Aktiva ved Aarets Udgang.	Passiva ved Aarets Udgang.
	Spd. ß.	Spd. ß.	Sp.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.	Spd. ß.
Christiania[1])	13,715. 47	24,954. 79½	630	5,221. 105	5,406.119	14,721. 68½	64,650. 59	2,328. 1	26,600. =	93,578. 60	4,412. 73	6,563. 84½	4,949. 99	3,567. 45	585. 21	4,807.119	3,268. 58	2,413. 54	39,284. 44½	3,408. 102	11,065. 21	84,327. 1	—	226. 7	16,320. =	100,873. 8	7,863. 79½	111,325. 9
Drøbak	651. 44	128.119	—	500. =	16. 35	—	1,296. 78	166. 93½	—	1,463. 51½	200. =	43. 26½	—	—	183. 100	230. =	230. =	110. =	—	38. 72½	169. 82	1,205. 41	—	2. 4	59. =	1,266. 45	672. 68½	900. =
Soon	127. 50	118. 26	—	66. 80	5. 90	17. 24	335. 30	—	—	335. 30	—	—	—	—	—	26. 96	142. 56	63. 38	2. 40	12. =	—	246.110	—	—	—	246 110	553. 41	315. 17
Hølen	—	—	—	53. 18	32. 76	—	85. 94	—	—	85. 94	7. 71½	15. 14	—	—	—	8.112	46. =	6. 24	—	—	43. 24	127. 5½	—	—	-	127. 5½	—	—
Moss	1,573. 99	1,077. 26	—	—	189.117½	186. 39	3,027. 41½	—	500. =	3,527. 41½	452. 83	50. =	100. =	—	740. 100	459. 16	124. =	—	419.109½	236. 100	558. 85	3,142. 13½	—	—	320. 89	3,462.102½	413. 31½	5,057. 70½
Sarpsborg	509. =	291. =	—	947. 44	103. 75½	242. 24	2,093. 23½	—	—	2,093. 23½	178. 87	225. =	2. 4	67. 56	25. 48	248. 92	300. 90	14. 50	135. 26	34. 25½	489. 49	1,721. 47½	—	—	35. 85	1,757. 12½	614. 23	785. 90
Frederikstad	700. =	450. =	—	200. =	2,845. 64½	305. 8	4,500. 72½	2. 39	—	4,502.111½	428. 4	61. 82	102.118	152. 98	324. 24	560. 44	940. 94	386. 21	583.112½	83. 24	499. =	4,123. 21½	3. 53	1. 8	147. 48½	4,275. 11	28,975. 25	2,080. =
Frederikshald[2])	996. 13	2,007. 47	—	240. =	2,012. 1	50. 63	5,306. 4	—	1,400. =	6,706. 4	533. 76	1,062. 65½	342. =	198. 27	—	1,217. 92	873. 48	207. 32	1,468. 44	72. 30	608. 60	6,583.114½	—	—	650. =	7,233.114½	21,046. 117	2,150. =
Lillehammer	850. =	—	—	333. 40	29. 72	14. 8	1,227. =	81. 25	200. =	1,508. 25	148. =	114. 91	—	147. 50	—	129. 75	385. 62	—	2. 84	64. 104	164. 99	1,157. 85	—	—	188. =	1,345. 85	168. 93	1,400. =
Hamar	210. =	—	—	400. =	—	—	610. =	—	—	610. =	63. 61	—	24. 48	20. =	68. 18	228. 9	—	—	—	—	—	404. 16	—	—	—	404. 16	205. 104	—
Drammen	6,541. 18	6,701. 28	—	830. =	273.105	1,884. 53	16,230. 84	1,076.112	—	17,307. 76	1,052. 35	1,182. 12	—	58. 87	696. 10½	1,800. 96	2,330. =	530. =	883. 86	1,095. 69	4,236. 5½	13,865. 41	133. 112	320. 8	797. =	15,116. 41	13,868. 12	20,544. =
Svelvigen[3])	618. 105	206. 35	—	133. 40	222. 30	12.112	1,193. 82	17. 12	—	1,210. 94	60. =	33. 52	—	—	79. 28	158. 41	300. =	23.107	82. =	260. 40	62. 6	1,059. 34	8. 61	—	67. 42	1,135. 17	416. 22	6,332. 78
Kongsberg	1,051. 112	2,364. 71	—	366. 80	668.104	260.106	4,712.113	1,460. 6	210.111	6,383.110	565. 29	212. 90	36. 22	1,034. 70½	562. 30	427.114	1,197. 54	389. 46	—	87. =	867. 90	5,380. 65½	—	—	215.105½	5,596. 51	23,168. 33	2,186. =
Holmestrand[4])	1,216. 17	424. 7	—	633. 40	—	—	2,273. 64	32. 7½	—	2,305. 71½	244. =	108. 67	—	74. 26½	171. 84	331.100	420. =	28. 2	164. 1	188. 28	390. 64½	2,121. 13	—	—	437. 26	2,558. 39	669. 85½	4,703. 98
Aasgaardstrand[5])	205. 116	30. 23	—	150. =	—	185. =	571. 19	—	—	571. 19	—	—	—	—	29. 96	36. =	417. 15	23. 8	—	13. 28	83. =	602. 27	—	—	17. =	619. 27	169. 19½	379. =
Tønsberg	1,295. 41	103. 37	—	384. 20	755. 52	236. 8	2,774. 38	184. 53½	—	2,958. 91½	260. 48	256. 13	45.111	71. 62	111. 4	218. =	200. =	102. =	769. 52	100. =	471. 80	2,606. 10	—	= 55	120. 3½	2,726. 68½	2,958. 91½	2,726. 68½
Sandefjord	500. =	312. 69½	—	500. =	16. 60	—	1,329. 9½	—	—	1,329. 9½	62. 36	33. 22	—	36. 53	3. =	84. 67	779.114½	20. 21	52.118	45. 62	60. 61½	1,178. 75	12. 40	—	—	1,190.115	711. 109½	688. 115
Laurvig[6])	4,020. =	659. 94½	—	800. =	2. 5	72. 2	5,553.101½	—	—	5,553.101½	365. 64	167. 32	—	—	100. 56	522. 84	1,502. 93½	254. 76½	370. 12	—	941. 20	4,224. 78	14. 64	—	1,004. 17	5,243. 39	1,350. 62	3,701. 9
Skien	1,902. 51	431.105	—	1,500. =	235. 94	94. 81	4,164. 91	338. 37	—	4,503. 8	371. 24	862. 1	46. 24	—	459. 58½	553. 20	498. 48	134. 22	410. 50½	298. 25	360. 34	3,993. 67	—	—	569. 65	4,563. 12	2,075. 5	6,930. =
Porsgrund	1,358. 84	294. 12	—	600. =	21. 38	—	2,274. 14	—	—	2,274. 14	192. 48	34. 33	—	14. 8	120. =	340. 78	550. =	48. 82	142. 2	120. 68	246. 42	1,809. 1	—	—	107.112	1,916.113	1,291. 1	3,250. =
Brevig	1,084. 98	153.118	—	—	6. =	—	1,244. 96	—	—	1,244. 96	154. 80	8. =	—	48. 14	185. =	28. 68½	296. =	31. 28	123.115½	75. 57	338.119	1,290. 2	1. 60	—	113. =	1,404. 62	287. 89½	1,890. 86
Stathelle[7])	118. =	—	—	50. =	—	—	168. =	—	—	168. =	—	—	—	—	—	5. =	50. =	4. 76	1. 84	3. 57	6. 45	71. 22	—	—	50. =	121. 22	2. 10	1. =
Langesund[8])	233. 116	139. 34	—	—	90. =	60. 96	524. 6	—	—	524. 6	—	—	—	—	50. =	40. =	121. 20	70. 66	—	16. 8	108. 44	406. 18	—	83. 116½	—	490. 14½	4,023. 80	60. 72
Kragerø	1,333. 40	376. 80	—	733. 40	3. 76	437. 90	2,884. 86	5. =	—	2,889. 86	177. 88	93. 88	—	60. 119	112. =	130. =	950. 39	115. =	403. 29½	71. 96	230. 90	2,345. 69½	—	—	71. 51½	2,417. 1	1,742. 29½	1,728. 69
Østerriisøer[9])	1,042. 41	1,017. 65½	—	700. =	114. 48	5 =	2,879. 34½	275.112	300. =	3,455. 26½	331. 37	48. 7½	—	11. 72	264. 10	185. =	532. 24	48. 58	244. 27	679. 39	703.118	3,048. 32½	—	—	—	3,048. 32½	2,691. 41	2,554. 30
Tvedestrand	280. =	80. =	—	—	4. =	27. 42	391. 42	5.114	—	397. 36	—	136.114	—	—	7. 28	—	188. 37½	20.102	—	—	1. =	354. 41½	3. 96	—	—	358. 17½	393. 25½	—
Arendal[10])	2,430. 2	1,569.118	—	602. 80	308. =	—	4,910. 80	—	—	4,910. 80	978. 76	113. 2	152.102	—	164. 55	477. 18	896.108	68. =	438.115	311. 86	707. 92	4,309. 54	—	—	200. =	4,509. 54	—	7,282. =
Grimstad	637. 61	348. 35	—	—	—	—	985. 96	—	128. 69	1,114. 45	160. =	52. =	—	—	16. 58	50. =	156. 48	51. 96	21. 96	164. =	66. =	738. 58	—	—	235. =	973. 58	140. 107	5,643. 69
Lillesand[11])	470. =	—	—	—	6. 43	—	476. 43	—	—	476. 43	74. =	10.108	—	—	16. 85	—	241. 19	19. 6½	—	—	21. 96	383. 74½	= 108	—	—	384. 62½	533. 2½	800. =
Christianssand	1,169. 61	5,145. 4	—	1,513. 40	334.110	941. =	9,103. 95	140. 1	—	9,243. 96	1,293.104	980.115	332. 70½	—	339. 3½	459.104	1,450. =	1,023. 2	—	5. 118	4,154. 3½	10,039. 40½	12. 20	—	31. 60	10,083. ½	4,814. 61½	126. =
Mandal[12])	1,532. 108	—	—	300. =	22. 89	92. 94	1,948. 51	3. 60	—	1,951.111	110. =	146.111	14. 8	—	605. 42	100. =	443. =	130. =	169. 19	55. 50	156. 49	1,930. 39	33. 103½	—	55. =	2,019. 22½	518. 20½	1,345. =
Farsund, Egvaag og Lodshavn	711. =	305. =	—	150. =	11. 59	16. 8	1,193. 67	73. 68	70.105½	1,338. ½	102. 60	65. 53	—	—	103. 19	70. =	268. 73	70. =	237. 47	—	276. 52	1,193. 64	76. 23	2. 44	—	1,272. 11	758. 6	70. 105½
Flekkefjord[13])	750. =	150. =	—	—	44. 84	—	944. 84	—	100. =	1,044. 84	100. =	76. 62½	—	—	51. 32	50. =	283. 56	138. 19	11. 12	114. 87	90. =	915. 28½	—	—	94. =	1,009. 28½	140. 55½	2,800. =
Egersund	531. =	138. 72	—	—	—	24. 60	694. 12	13. 38	—	707. 50	101. =	89. 67	—	—	79. 16	30. =	284. 48½	53. 12	—	13. 18	42. 97	693. 18½	—	—	14. 34½	707. 53	104. 27	464. 33
Stavanger	2,446. 27	2,571. 10	—	—	779. 99	—	5,797. 16	90. 33	—	5,887. 49	1,271. 93	846.116	—	—	991. 44	676.107	1,481. =	275. 92	379. 33	—	611. 30½	6,534. 35½	23. 25	—	—	6,557. 60½	14,783. 104½	500. =
Bergen[14])	8,914. 37	13,531. 52	—	—	326. 16	2,686. 30	25,458. 15	47. 91	—	25,505.106	3,531. 12	3,016.108	3,287. 46	—	1,062. 110	888. 80	3,298. 79	3,460. =	945.116	—	9,352. 51	28,844. 2	58. 105	4. 105	—	28,907. 92	8,849. 58	—
Aalesund[15])	1,455. 13	—	—	1,888. 49	68. 17	5.114	3,417. 73	—	—	3,417. 73	96. =	353. 1	—	2. 16	214. 96½	280. 34	421. =	106. =	—	28. 92	69. 68	1,571. 67½	17. 93	—	—	1,589. 40½	2,308. 73	744. =
Molde[16])	848. 112	301. 8	—	89. 80	9. 95	—	1,249. 55	—	—	1,249. 55	101. 8	105. 11	—	2. 56	35. 52	163. 84	623. 10	20. 60	5. 92	—	183.107	1,241. =	—	—	151. 45½	1,392. 45½	405. 60	2,363. 111
Christianssund[17])	1,861. 104	1,608. 88	—	800. =	17. 1½	1. 84	4,289. 37½	1. 25	—	4,290. 62½	564.118	350. 70	—	65. 55	146. 73	411. 45	1,088. =	267.107½	90. 7	32. =	605. 1	3,621.116½	41. 28	—	100. =	3,763. 24½	1,477. 116	700. =
Trondhjem[18])	4,951. 51	6,662. 81	—	—	1,561. 14½	919.102	14,095. 8½	199. 45	—	14,294. 53½	1,812. 43	1,036. 96	534. 76	1,389. 40	869. 99	832. 48	2,693.104	589. 48	667. 27	1,322. 111	2,525.118	14,274. 90	—	—	400. =	14,674. 90	3,027. 87½	22,073. =
Levanger	150. =	150. =	—	300. =	18. =	—	618. =	228. 44	—	846. 44	102. =	87. 60½	—	47. 19	—	51. =	50. =	20. =	305. 83½	75. 88	28. 93	767.104	28. 27	29. 50	64. 19½	889. 80½	57. 104	1,974. 56
Bodø	—	—	—	80. =	28. =	43. 24	151. 24	—	—	151. 24	—	30. 94	—	—	40. =	= 75	—	6. 64	—	—	60. 90	138. 83	—	—	—	138. 83	339. 95½	—
Tromsø[19])	2,392. 64	830. 66	—	150. =	29. 48	165.109	3,568. 47	—	—	3,568. 47	286. 16	198.111	—	116. 86	100. 82	464. 62	809. 57	15. 24	168. 54	197. 17	952. 15	3,309. 44	—	—	972.114	4,282. 38	325. 49	4,517. 28
Hammerfest	664. 111	238. 57	—	520. =	4. 48	19. 8	1,446.104	37. 97½	—	1,484. 81½	136. 3	196. =	100. =	46. 50	41. 72	222. =	372. 23	118. 30	179. 54½	18. =	66. 80	1,496. 72½	—	—	69. 36½	1,565.109	639. 68	275. =
Vadsø[20])	127. 24	—	—	—	—	1. 81	128.105	11. 91	40. =	180. 76	43. 72	—	—	—	75. 57	25. =	—	—	23. 8	—	29. 89	196.106	—	—	—	196.106	13. 59	—
*) Tilsammen	74,180. 67	75,873.108	630	21,737. 36	16,626. 66½	23,731. 98½	212,780. 16	6,821. 6	29,550. 45½	249,151. 67½	21,126.109½	19,070. 41	10,071. 8½	7,233. 30	9,833. 32	18,033. 60½	31,506. 39	11,478. 34½	49,188. 2	9,345. 22	42,708. 91½	229,594.110½	470. 58½	670. 37½	23,678.115	254,414. 81½	155,571. 53½	233,370. 14½

1) Under Udgifter til „offentlige Eiendomme" er anført 19,031 Spd. 89 ß til Restauration af Vor Frelsers Kirke og 17,496 Spd. 6 ß til en ny Kirke. Under „andre Udgifter" er optaget 1,450 Spd. til Søndagsskoler, Eugenias Stiftelse, Industriforeningen og Tostes Gave, 678 Spd. 91 ß. til Navigationsskolen og 1,650 Spd. til Børneasylerne.
2) Bykassen har en aarlig Arvefæsteafgift af omtrent 1,072½ Spd.
3) Communens Gjæld bestaaer i et Laan, stort 6,400 Spd., af Oplysningsvæsenets Fond, optaget i 1849, hvorpaa aarlig i 40 Aar betales i Renter og Afdrag 323 Spd. 42 ß.
4) Under Vandværket og Brandvæsenet findes opført i Regnskabet 89 Spd., uden at det er opgivet, hvortil Summen hører; i Tabellen er 40 Spd. opført under Vandværket og 49 Spd. under Brandvæsenet.
5) Communens Huse taxeres til 860 Spd. Den anførte Gjæld er ei nøiagtig, da dens Størrelse ei med Bestemthed kan erfares af Regnskabet.
6) Under Afbetaling paa Laan ere Renter indbefattede.
7) Til Bamble Fattigkasse betaler Indvaanerne 8 ß pro Persona og ligeledes 8 ß til Brød og Viin til Kirken.
8) De under Renter opførte 16 Spd. 8 ß ere Rest paa et Laan til Oplysningsvæsenets Fond, der amortiseredes med et lige Beløb hvert Aar.
9) Under Renter er opført Afdrag, da det ei af Regnskabet kan sees, hvormeget der falder paa enhver Rubrik især.
10) Communen har i Aarets Løb desuden indkjøbt og istandsat en Skolebygning for 2,116 Spd. 90 ß, som er betalt med Brændeviinsafgift, der ei er optaget i dette Regnskab, og hvoraf endeel var indsparet i tidligere Aar.
11) Passiva bestaae i et Laan af Oplysningsvæsenets Fond, stiftet i 1846 og som amortiseres i 28 Aar.
12) Under „andre Udgifter" er medtaget 50 Spd. 97 ß til en Haandgjerningsskole.
13) Communens Huse taxeres til 3,480 Spd.
14) Af Beholdningen er 2,288 Spd. 35 ß usikre Fordringer. Til Indkjøb af Lungegaardens Marker, er anvendt 4,000 Spd., der ere opførte under „andre Udgifter".
15) Communens Huse taxeres til 1,720 Spd.
16) Under „tilbagebetalte Laan" ere Renter indbefattede, ligesaa under Udgifter ved „Skolevæsenet" endeel Renter og Afdrag.
17) Communens Huse taxeres til 17,500 Spd.
18) Byens Gjæld er ei saa stor som her anført, da 10,000 Spd. ere laante den 12te Mai 1842, 10,000 Spd. den 19de November 1842 og 1,200 Spd. den 10de August 1846, Alt af Oplysningsvæsenets Fond, og disse Summer, som forrentes og amortiseres med 6 pCt. aarlig, ere opførte med det oprindelige Beløb, ligesom ogsaa Afdragene for Aaret ere opførte under Renter, da ingen Oplysninger haves om, hvormeget der er Afdrag og hvormeget Renter.
19) Iblandt „andre Udgifter" er som Tilskud til Fattigkassen opført 750 Spd.
20) Da man savner Opgave om hvorvidt det udlignede Skattebeløb 127 Spd. 24 ß svares af Formue og Næring eller af faste Eiendomme, er det ikke urimeligt at endeel af dette Beløb, der i Tabellen er anført under Skatter paa Formue og Næring, burde været anført under den følgende Rubrik Skatter paa faste Eiendomme.
*) Vardø og Namsos have ei særskilte Communeregnskaber.